

ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಹಿರಿಯರು

ಲೇಖಕರು : ಪಾಡಿಗಾರು ವೆಂಕಟರಮಣ ಆಚಾರ್ಯ

ಸಂಪಾದಕರು : ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ

'ಶುಭವಾಗಲಿ'

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು
ಚಾಮರಾಜಪೇಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು

ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಹಿರಿಯರು

ಮತ್ತು

ಒಂದಿಷ್ಟು ಪ್ರಾಚೀನ ಪ್ರಮೇಯಗಳು

ಲೇಖಕರು

ಪಾಡಿಗಾರು ವೆಂಕಟರಮಣ ಆಚಾರ್ಯ

ಸಂಪಾದಕರು

ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ

'ಶುಭವಾಗಲಿ'

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು

ಪಂಪಮಹಾಕವಿ ರಸ್ತೆ, ಚಾಮರಾಜಪೇಟೆ

ಬೆಂಗಳೂರು- ೫೬೦೦೦೮

HOSAGANNADADA HIRIYARU

MATTU ONEDISHTU PRACHINA PRAMEYAGALU

Edited by : Dr. Srinivasa Havanoora

Published by: Kannada Sahitya Parishat

Pampa Mahakavi Road, Chamarajapet, Bangalore - 560018

Pages : 212 +xii Price : 75-00 ; 2003

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ : ೨೦೦೩
ಪ್ರತಿಗಳು : ೧೦೦೦
ಬೆಲೆ : ಎಷ್ಟೈದು ರೂಪಾಯಿಗಳು

© ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದೆ.

ಪ್ರಕಟಣ ಸಮಿತಿ

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು

ಧರ್ಮದರ್ಶಿ ಹರಿಕೃಷ್ಣ ಪುನರೂರು

ಸಂಚಾಲಕರು

ಪ್ರೊ. ಜಿ. ಶಂಕರಯ್ಯ

ಸದಸ್ಯರು

ಶ್ರೀ ಪುಂಡಲೀಕ ಹಾಲಂಬಿ

ಡಾ. ನಲ್ಲೂರು ಪ್ರಸಾದ್

ಪ್ರೊ. ಎಲ್. ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್

ಡಾ. ಬಿ. ಆರ್. ಹಿರೇಮಠ

ಅಜ್ಜಂಪುರ ಜಿ. ಸೂರಿ

ಡಾ. ಪಾಟೀಲ ಪುಟ್ಟಪ್ಪ

೭೦ನೆಯ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನಾಧ್ಯಕ್ಷರು

ನಿರ್ದೇಶಕರು

ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ

ಮುದ್ರಣ : ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀ. ಅಚ್ಚುಕೂಟ ಆಫ್‌ಸೆಸ್ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು,
ಪಂಪ ಮಹಾಕವಿ ರಸ್ತೆ, ಚಾಮರಾಜಪೇಟೆ, ಬೆಂಗಳೂರು - ೧೮

ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ನುಡಿ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಈವರೆಗೆ ಕನ್ನಡದ ಅನೇಕ ಗಣ್ಯಲೇಖಕರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಖ್ಯಾತ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಿ, ಹೆಸರಾಂತ ಅಂಕಣಕಾರ, ಚುರುಕುಮಾತಿನ ಹರಟೆಮಲ್ಲ, ನಿಶಿತಬುದ್ಧಿಯ ವಿದ್ವಾಂಸರಾಗಿದ್ದ ಪಾಡಿಗಾರು ವೆಂಕಟರಮಣ ಆಚಾರ್ಯರ ಯಾವ ಒಂದು ಕೃತಿಯೂ ಈವರೆಗೆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ವತಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಹೊರಬರುತ್ತಿರುವ 'ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಹಿರಿಯರು' ಕೃತಿ ಈ ಕೊರತೆಯನ್ನು ನೀಗುತ್ತಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಹೆಮ್ಮೆ ಸಂತೋಷಗಳಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಜನತೆಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ದ. ರಾ. ಬೇಂದ್ರೆ, ಶಂ. ಬಾ. ಜೋಶಿ, ಗೋವಿಂದ ಪೈ, ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರೇ ಮೊದಲಾದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದಿಗ್ಗಜಗಳೊಂದಿಗೆ ನಿಕಟವಾದ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಪಾ. ವೆಂ. ಆಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಬರಹಗಳ ಮೂಲಕ, ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಮತ್ತೆ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಮೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹದೊಂದು ಅಪರೂಪದ ಕೃತಿಯನ್ನು ಪರಿಷತ್ತಿನ ವತಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಿದ ಪಾ. ವೆಂ. ವಿಶ್ವಸ್ಥ ಸಮಿತಿಗೆ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಖ್ಯಾತ ಸಂಶೋಧಕ ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ ಅವರಿಗೆ, ನಮ್ಮ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಪ್ರಕಟಣೆಗಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿದ ಪ್ರಕಟಣಾಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು. ಅಂದವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿರುವ ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀ ಅಚ್ಯುತಕೂಟದ ನೌಕರರಿಗೆ ಅಭಿನಂದನೆಗಳು.

ಧರ್ಮದರ್ಶಿ ಹರಿಕೃಷ್ಣ ಪುನರೂರು

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು

ಮುನ್ನುಡಿ

ಲಲಿತ ಪ್ರಬಂಧ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಬುದ್ಧಿ-ಭಾವನೆಗಳ ಚಿಲ್ಲಾಟ; ಶಬ್ದಗಳ ಚೆಂಡಾಟ. ಇಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯತೆಗಳ ವಿವೇಚನೆಗಿಂತ ಮಿಥ್ಯೆಯೇ ಮೇಲುಗೈ ಎನ್ನಬೇಕು. ಶ್ರೀ ಪಾಡಿಗಾರು ವೆಂಕಟರಮಣ ಆಚಾರ್ಯರು ಈ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಿದ್ಧಹಸ್ತರು ಎಂಬುದು ಅವರ ಪ್ರಹಾರ, ಲೋಕದ ಡೂಂಕು, ವಿಪರೀತ ಮೊದಲಾದ ಹೊತ್ತಿಗೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತದ 'ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಹಿರಿಯರು' ಲೇಖನ ಸಂಕಲನ ಮೇಲಿನ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರದೆ, ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರ ಮತ್ತು ವಸ್ತು ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧೯೫೧ ರಿಂದ ೧೯೮೨ರ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಮೂವತ್ತೇಳು ಲೇಖನಗಳಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ಎರಡು ವಿಭಾಗಗಳಿದ್ದು, ಮೊದಲದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಹಲವಾರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಪರಿಚಯ ಮತ್ತು ಅವರು ರಚಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗೆಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಕ್ಷ ಕಿರಣದ ನೋಟ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆ / ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಗಳಿಸಿದ್ದ ಅಪಾರ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಇಣುಕು ನೋಟ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಪಾವೆಂ ಅವರು ಪೂರ್ಣಾವಧಿಯ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಿಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಆ ವಲಯದ ನಾಲ್ಕಾರು ಹಿರಿಯರ, ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರಲ್ಲದೆ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಕೆಲವೊಂದು ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರಗಳೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದಾದ ಶಂ.ಬಾ. ಜೋಶಿ, ಅ.ನ.ಕೃ., ಅಡಿಗ, ಗೋಕಾಕರನ್ನು ಕುರಿತ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿ ಪರಿಚಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಾಙ್ಮಯ ದರ್ಶನವೇ ಅಧಿಕವಾಗಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿಯೇ 'ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ'ವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಜೋಶಿ ಅವರ ನಿಷ್ಕರತೆ, ಗೋಕಾಕರ ಸಮನ್ವಯ ಸಾಧನೆ, ಅಡಿಗರ ತತ್ತ್ವ ದರ್ಶನದತ್ತ ಪಾವೆಂ ನಮ್ಮ ಗಮನ ಸೆಳೆಯಲು ಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನು ಪೊಳಲಿ ಶಿವಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆ, ಕಾರಂತರ ಪ್ರಪಂಚ, ಬಲ್ಲಾಳರ ಹೇಮಂತಗಾನ ಲೇಖನಗಳು ಕೇವಲ ಪುಸ್ತಕಗಳ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಪರಿಚಯಗಳಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿವೆ. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಪಾವೆಂ ಅವರು ಪರಿಚಯಿಸಿರುವ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿ ಪತ್ರಕರ್ತರಾದ ಮೊಹರೆ, ಪುರೋಹಿತರು, ಕುಲಕರ್ಣಿ ಅವರುಗಳು ಹಾಗೂ ಮಿಂಚಿನ ಬಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಗಳ ಸ್ಥಾಪಕರುಗಳಾದ ಬುರ್ಲಿ ಬಿಂದುಮಾಧವ ಮತ್ತು ಜಿ.ಬಿ. ಜೋಶಿ ಅವರುಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಜೀವಂತವಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನಬೇಕು. ಈ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೂ

ಹೆಸರಿಸಿದ ಒಂದು ಲೇಖನ 'ಬೇಂದ್ರೆ ಅಂದ್ರೆ'. ಬೆಲೆಗಟ್ಟಲು ಹೋಗಿ ಪಾಪಂ ಇಲ್ಲಿ ಬಲಾಬಲ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ೧೯೫೧ ರಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಶಾಕುಂತಲದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಭಾಷಣವೊಂದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಪಾಪಂ, 'ಶ್ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಭಾಷಣ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಶಾಕುಂತಲದ ಬಗ್ಗೆ ಮೊದಲು ಗೊತ್ತಿದ್ದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಾಯಿತೆಂಬ ಮಾತು ಬೇರೆ!' ಎಂಬ ಕೊಂಕು ನುಡಿದು ತಮ್ಮ 'ಲಾಂಗೂಲಾ ಚಾರ್ಯ'ತ್ವವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೊಮ್ಮೆ ಸೇರಿಸುವುದೇ ಆದರೆಲಘು ಹರಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬಹುದಾದ ಈ 'ಬರಹ' ಗಂಭೀರವಾದ ಲೇಖನಗಳ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಎದ್ದು ನಿಂತು ಪಾಪಂ ಅವರ ಪಾರಮರ್ಶನ ದೃಷ್ಟಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಶಂಕೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಪಾಪಂ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಆಸಕ್ತಿ ಔಪಚಾರಿಕ ಮಾತ್ರವಾಗದೆ ಆಳವಾಗಿ 'ಇಳಿ'ದಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಎರಡನೆಯ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಯತೇಚ್ಛವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಗಂಗಾಧರಂ ಶಾಸನದ 'ಮರ್ಮ' ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ; ಕವಿ ಸಮಯದ ನಾನಾ ರೂಪಗಳ ವಿವಕ್ಷೆ; ನೇಮಿಚಂದ್ರನ ಒಂದು ಪದ್ಯದ ಅರ್ಥಸಂಪತ್ತಿನ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಅಮರುಕನ ಶೃಂಗಾರ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಣಯ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಣಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಆಯ್ದು ಕೆಲವೊಂದು ಉದಾಹರಣ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಸುಸಂಸ್ಕೃತಾಭಿರುಚಿಯ ಪರಿಚಯ ಪಡೆಯಬಹುದು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಮುಕ್ತಕಗಳಿಂದಾಯ್ದು ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ಅವರ ಹಾಸ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ ನ್ಯಾಯಗಳ ವಿಚಾರ ಮತ್ತು ಅವಯವ ಸಂಬಂಧಿಗಳಾದ ನುಡಿಗಟ್ಟುಗಳ ವಿಚಾರ ಲಹರಿ ಪರಿಭಾವನಾ ಯೋಗ್ಯವಾದುದು.

ಪಂಪನ ಅರಿಕೇಸರಿ ಚಳುಕನಾರಾಯಣನು ಹೇಗೆ 'ಧರಿತ್ರಿಯಂ ಜೀಯನೆ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ವಿರೋಧಿ ನರೇಂದ್ರರನೊತ್ತಿ' ಕಸಿದುಕೊಂಡನೋ ಹಾಗೆ ಲಾಂಗೂಲಾ ಚಾರ್ಯರೂ ತಮ್ಮ ಬಿರುದನ್ನು ಸ್ವತಃ ತಾವೇ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಆ ಲಾಂಗೂಲವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲಗೊಳಿಸದೆ ವಿದ್ವದಾಸಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮರೆಸಿಟ್ಟು ಸಹ್ಯದಯಶೀಲರಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ತಮ್ಮ ಇಡೀ ಜೀವನವನ್ನು ಕರ್ಮವೀರ, ಕಸ್ತೂರಿಗಳಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದ ಪಾಪಂ ಕೇವಲ ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲೇ ಮೈಮರೆಯದೆ ವಾಸ್ತವಿಕ ಮತ್ತು ಆದರ್ಶಗಳ ತುಲನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಕೆಲ ಬಿಡಿ ಆಲೋಚನೆಗಳೆಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಕಾಣಬಹುದೋ ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ (ಇಲ್ಲಿ ಇರದ) ಅವರ 'ಕೊಡೆ' ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ಬಂದ ಬಿಚ್ಚಬಾರದಕೊಡೆಯನ್ನು ಮಗನಿಗೆ ಕೊಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ.

‘ಮ್ಯೂಸಿಯಂಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡೋಣಾಂತಾನೆ
ಮಳೆ ಬಿಸಿಲಿಗಾಗುವ ಕೊಡೆ ತರೋಣಾಂತಾನೆ
ನನ್ನ ಮಗ ಹುಚ್ಚುಮುಂಡೇಗಂಡ’

ಎನ್ನುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಕೊನೆಯದಾಗಿ, ಇತ್ತೀಚೆಗಷ್ಟೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಪಾವೆಂ ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಪುಟ ೩ರಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಗೋವಿಂದ ಪೈ, ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ, ಪೊಳಲಿ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆ ಮತ್ತು ಹರಿದಾಸ ಭಟ್ಟ ಈ ಲೇಖನಗಳು ಮತ್ತೆ ಈ ಲೇಖನ ಮೊಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಅಗತ್ಯವಿತ್ತೇ ಎನ್ನಿಸಿದಿರದು.

ಪಾವೆಂ ಅವರು ಹಿರಿಯರು. ಕನ್ನಡ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪಡೆದವರು. ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ತೇರನ್ನು ಎಳೆದವರನೇಕರ ನಿಕಟ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಹಚರ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರು. ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಕನ್ನಡ ಲಲಿತ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಲೇಖಕರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಹೆಗಲೆಣೆಯಾಗಿ ನಿಂತವರು. ಇಂಥ ಹಿರಿಯರ ಲೇಖನಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಕುರಿತು ನಾಲ್ಕು ಮಾತು ಬರೆಯುವ ಸದವಕಾಶ ಡಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರರ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ದೊರೆತದ್ದು ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯ ವಿಶೇಷವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ದಿನಾಂಕ ೨೦.೧೦.೨೦೦೩

- ಪ್ರೊ. ಜಿ. ಶಂಕರಯ್ಯ

ಕೃತಿ ಪರಿಚಯಾತ್ಮಕ -

ಈ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ೧೬ ಜನ ಹಿರಿಯ ಸಾಹಿತಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಜನನ, ಅನ್ಯ ಸಾಧನೆ, ಇತರ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ಇಲ್ಲಿ ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಅವರ ವಿಚಾರಧಾರೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಇವರುಗಳಲ್ಲಿ ಹುಕ್ಕೇರಿ ಬಾಳಪ್ಪನವರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಅವರೇನೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚಯಿತರಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕನ್ನಡ ಕವಿತೆಯ ಪ್ರಭಾವ ಪ್ರಸಾರಕರು - ತಮ್ಮ ಕಂಠಶ್ರೀ ಮೂಲಕ.

ಇತ್ತ ಪಾ. ವೆಂ. ಅಚಾರ್ಯರೂ ಹೊಸನ್ನಗಡದ ಹಿರಿಯರೇ. ಬೇರೆ ಯಾರಾದರೂ ಇಂಥ ಹಿರಿಯರನ್ನು ಗಮನಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದರೆ, ಅವರನ್ನೂ ವಿಂಡಿತ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲವೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಅವರ ಮೌಲಿಕ ವಿಚಾರಧಾರೆಗೆ ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟು ಸೇರಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಸರಿ ತಾನೇ.

ಬಂದಿರುವ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಚಿಕ್ಕವು - ಒಂದೆರಡು ಪುಟದಷ್ಟು. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ೨೦ ಪುಟಗಳಷ್ಟು. ಪಾ. ವೆಂ. ಅವರಿಗೆ ದಿವಂಗತರಾದದ್ದರಿಂದ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಈ ಕೃತಿ-ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಇದ್ದುದಿದ್ದಂತೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ ಆದರೆ ಅವರು ಏನೇ ಬರೆಯಲಿ, ಎಷ್ಟೇ ಬರೆಯಲಿ ಅವರ ವಿಚಾರಪರಿಪುತತೆ ಮತ್ತು ಸ್ಪಷ್ಟತೆ ಒಡೆದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಪಾ. ವೆಂ. ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಹಸ್ತರು. ಅವರು ಇದುವರೆಗೆ ೧೦೦ಕ್ಕೆ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಕಾರ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರವು ವಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ಚದುರಂಗದಾಟದ ವರೆಗೂ ವ್ಯಾಪಕವಾದದ್ದು. ಅವುಗಳನ್ನು 'ಜಗದ್ವಿಖ್ಯಾತರು' ಮತ್ತು 'ಖ್ಯಾತಿವೆತ್ತ ಭಾರತೀಯರು' ಎಂಬ ಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. 'ಉಡುಪಿಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ' ಎಂಬ ಅವರ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಕೆಲವು ಗಣ್ಯರ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಸಾಹಿತ್ಯಿಕರದ್ದು ಮಾತ್ರ. ಸಾಹಿತ್ಯರಂಗದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಸಾಧನೆಗೈದದ್ದರ ಮರ್ಯಾದೆ ಪಾವೆಂ ಅವರು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಒಂದು ವಿಶೇಷ. ಆ ಸಾಧನೆಯ ಹಿಂದಿನ ಪರಿಶ್ರಮವನ್ನು ಮಾರ್ಮಿಕವಾದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ, ವೈರುಧ್ಯವೆನಿಸುವ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

'ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಂಕ್ಷೇಪ' ಎಂದೆನಷ್ಟೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ ಎಂದರೆ, ಒಂದೇ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹ. ರಾ. ಮೊಹರೆಯವರ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರ. ಅವರ ಒಡನಾಟದಲ್ಲಿ ಪಾ. ವೆಂ. ಹಲವು ದಶಕಗಳನ್ನೇ ಕಳೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನೂ ಅಷ್ಟು ವಿಷಯ ಹೇಳಿ ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಅವರನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಲು ಅಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಮೂರು ಪ್ಯಾರಾಗಳು ಸಾಲಲಾರವಾದರೂ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಮೊಹರೆಯವರ ಬದುಕಿನ ಕೆಲ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಮಾರ್ಮಿಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ ವಿಚಾರವಂತೂ ಉಕ್ಕಿನ ಕಡಲೆ. ಅದನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದವರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಇಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬರೇ ಅಪವಾದವಿದ್ದಾರೆ. ಅವರೇ ಪಾ. ವೆಂ.! ಅದು ಕಾರಣ ಪಾ. ವೆಂ. ವಿವರವಾಗಿ ಬರೆದದ್ದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಇಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಅಡಿಗರ ಕಾವ್ಯಧಾರೆಯೂ ತುಸು ಕಠಿಣವೇ. ಅವರ ಕಾವ್ಯವನ್ನೂ ಪಾ. ವೆಂ. ಸರಿಯಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಎರಡನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯವು ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುವು. ಅದರಲ್ಲಿ ಹಳಗನ್ನಡ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಭಾಷಾವಿಚಾರಗಳಿವೆ. ಹಳಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಂಶಗಳು ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಪಾ. ವೆಂ. ಇದುವರೆಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರದ, ಕೆಲವು ಸ್ವೋಪಜ್ಞ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿಶೇಷತಃ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನನ್ನು ಕುರಿತ ಲೇಖನವನ್ನು ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಅವರು ಹಳಗನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಹುಡುಹುಡುಕಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಂದು ಅನಿಸುವುದು. ದೃಷ್ಟಾಂತಕ್ಕೆ ನೇಮಿಚಂದ್ರನ ಒಂದು ಪರಿಚಿತವಲ್ಲದ, ಓದಿದಾಗ ಮಹತ್ವದ್ದೆಂದು ಅನಿಸದ ಒಂದು ಪದ್ಯದ ಇಂಗಿತವನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರು ಅರ್ಥವಿಸಿದ ರೀತಿ ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಜ್ಞವಾದುದು. ಜೈನರಿಗೆ 'ಅಹಿಂಸಾ ಪರಮೋಧರ್ಮಃ' ಸರಿಯೇ. ಆ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಜೈನ ಮುನಿಯೊಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಅದರ ಪರಮಾವಧಿ ಔನ್ನತ್ಯವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಪಾ. ವೆಂ. ಗಮನಕ್ಕೆ ಅದು ಬಂದಿತಾದರೂ ಹೇಗೆ ಎಂದು ಅಚ್ಚರಿಯೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಐದಾರು ಲೇಖನಗಳು ವಿಷಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರೋಚಕವಾಗಿವೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಶೃಂಗಾರ, ತೆಳು ಹಾಸ್ಯಗಳೇ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿವೆ. ಮಿಶಿಪಟ್ಟು ಓದಬಹುದಾದವುಗಳು.

ಭಾಷಾವಿಚಾರದ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಮಗೆ ಅಚ್ಚರಿ ಕಾದಿದೆ. ವಿವಿಧ ಭಾಷೆಗಳ ಗತಿ - ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಗೊಂಡಿರುವ, ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯಾದಲ್ಲಿಯ 'ಅರಂಟಾ' ಭಾಷೆ, ಅಂದಮಾನದ 'ನಿಗ್ರಿಟೊ' ಭಾಷೆ - ಇವನ್ನು ಅದಾರು ಕೇಳಿದ್ದಾರೆ? ಪ್ರಸಂಗಾನುಸಾರ ಅವುಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಲಯಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ - ಅಂದರೆ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪೆಟ್ಟು ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ೧೫ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶಬ್ದಗಳಿವೆಯಂತೆ! ಮತ್ತೊಂದು ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ದೇಹಾಂಗಗಳ ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದ ಒಂದೊಂದನ್ನೂ (ಕಣ್ಣು, ಹುಬ್ಬು, ಮೂಗು, ಕೊರಳು ಇ.) ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಪದವಾಗಿ ಶಬ್ದ ಸೇರಿಸಿ ಆ ಶಬ್ದಪುಂಜದಿಂದ (ಕಣ್ಣು ಹೊಡೆ, ಮೂಗು ತುರಿಸು ಇ) ಏನೆನೆಲ್ಲ ಅರ್ಥನಿಷ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬಹುದಾದ್ದನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮೋಜೆಂದರೆ, ಯಾವುದೊಂದು ವಿಷಯದ ಮಂಡನ ಮಾಡುವಾಗ, ಅದಕ್ಕೂ ಅತಿ ದೂರವಾಗಿರುವ ಬೇರೊಂದು ಅಂಶವನ್ನು (ಸಯುಕ್ತಿಕವಾಗಿಯೇ) ತರುತ್ತಾರೆ. 'ಸಂಸ್ಕೃತ' ಶಬ್ದದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಬರ್ನಾಡ್ ಶಾ ಏಕೆ ಬರಬೇಕು ?

ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಒಂದೇ; ಆಚಾರ್ಯರ ಬಹುಶ್ರುತತ್ವ. ಸರ್ವಕುತೂಹಲಿಯಾದ ಆಚಾರ್ಯರು ಲಭ್ಯವಾದದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ, ಅದರಂತೆ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದದ್ದನ್ನು ಲಭ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಓದಿ, ಮನನ ಮಾಡಿದವರು. ಅದು ಅವರ ಹರಟೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಕ್ತವಾದದ್ದಿದೆ.

ಇದರ ಸಂಪಾದನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆರವಾದವರನ್ನು ನಾನು ನೆನೆಯಬೇಕು. ಪಾ. ವೆಂ. ಕೃತಿಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ನನಗೆ ಜೊತೆಗೂಡಿದ್ದ ಪ್ರೊ. ಎಸ್. ಎಲ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮೂರ್ತಿಯವರು ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರೊ. ಜಿ. ಶಂಕರಯ್ಯನವರು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಮುನ್ನುಡಿಯನ್ನೂ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅಚ್ಚಿನ ಕರಡನ್ನು ತಿದ್ದುವಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಎಂದಿನಂತೆ ಚೊಕ್ಕ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಮುದ್ರಣ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶರಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ತೊಂದರೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ನಾವಿಬ್ಬರೇ ಅದನ್ನು ಬಲ್ಲೆವು.

ಪಾ. ವೆಂ. ಆಚಾರ್ಯರ ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ೧೫ ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರತರಬೇಕೆಂದು ಈಗ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿ, ಅವರ ಮಕ್ಕಳ ಸಹಭಾಗಿತ್ವದಿಂದ ಪಾ. ವೆಂ. ವಿಶ್ವಸ್ತ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಯಿತು. ಆ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನಾದರೂ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಹೊರತರಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯ ನಮ್ಮದಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗೆಂದು ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಶ್ರೀ ಪುನರೂರು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಅನುಕೂಲಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತ ಮಾಡಿದರು. ಪಾವೆಂ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಮನಗಂಡಿದ್ದರ ಲಕ್ಷಣವದು. ಅವರಿಗೆ ವಿಶ್ವಸ್ತ ಸಮಿತಿಯ ವತಿಯಿಂದ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಸಲ್ಲಿಸುವೆ.

ಮಂಗಳೂರು, ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨೦೦೩

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾವನೂರ
(ಸಂಪಾದಕ)

ಪರಿವಿಡಿ

ಪುಟ

ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಹಿರಿಯರು ಮತ್ತು ಕೃತಿ-ಚಿಂತನೆ

೧.	ಗೋವಿಂದ ಪೈಗಳೊಂದಿಗೆ	೧
೨.	ಬೇಂದ್ರೆ ಅಂದ್ರೆ	೭
೩.	ಪೊಳಲಿ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆ	೧೧
೪.	ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ 'ಪ್ರಪಂಚ'	೧೮
೫.	ಕಾದಂಬರಿ ಯುಗಪ್ರವರ್ತಕ, ಅ.ನ.ಕೃ.	೨೩
೬.	ಸಾರಸ್ವತಲೋಕದ ಸಲಗ - ಶಂ. ಬಾ.	೨೬
೭.	ಸಮನ್ವಯದ ಉಪಾಸಕ ಗೋಕಾಕರು	೪೫
೮.	ಅಡಿಗರ ಮಾನವ ಕಾಳಜಿ	೫೦
೯.	ಬಿ. ಎಚ್. ಶ್ರೀಧರರು	೫೭
೧೦.	ನಾ ಕಂಡ ಮೊಹರೆಯವರು	೬೧
೧೧.	ಗುರುಪರ್ಯ ಹ. ರಾ. ಪುರೋಹಿತರು	೬೨
೧೨.	ಬುಲೆಟ್ ಬಿಂದುಮಾಧವರು	೭೦
೧೩.	ಕನ್ನಡಗಾರ ಜಿ. ಬಿ. ಬೋರಿ	೭೩
೧೪.	ಮಿತ್ರ ಹ. ಬಾ. ಕುಲಕರ್ಣಿ	೭೯
೧೫.	ಪು. ರ. ವರಿದಾಸಭಟ್ಟರು	೮೮
೧೬.	ದುಕ್ಕೇರಿ ಬಾಳಪ್ಪನವರು	೯೦
೧೭.	ಪೇಮಂತಗಾನಂದ ಎಲ್ಲಾಕರು	೯೨
೧೮.	ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯೋಗ	೯೫
೧೯.	ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಿ 'ಪಾ.ವಂ.' ಪಿಚಾರಧಾರೆ	೧೦೧

ಒಂದಿಷ್ಟು ಪ್ರಾಚೀನ ಪ್ರಮೇಯಗಳು

ಹಳಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ

1. ಗಂಗಾಧರಂ ಶಾಸನ ೧೨೫
2. ಕವಿಸಮಯ ವಿಲಾಸಂ ೧೨೭
3. ನೇಮಿಚಂದ್ರನ ಒಂದು ಪದ್ಯ ೧೩೫
4. ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ಷಟ್ಪದಿ ೧೩೭
5. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ - ಕೆಲ ಬಿಡಿ ಆಲೋಚನೆಗಳು ೧೩೯
6. ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ ಸ್ಥಳ ಸಮಸ್ಯೆ ೧೫೪

ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ

7. ಸಂಸ್ಕೃತ ಮುಕ್ತಕ ೧೫೬
8. ಅಮರುಕನ ಶೃಂಗಾರ ಸೌರಭ ೧೬೭
9. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಣಯ ವ್ಯಾಪಾರ ೧೭೨
10. ವೆಂಕಟಾಧ್ವರಿ ಕಂಡ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತ ೧೮೦
11. ಈ ನ್ಯಾಯಗಳೇ ಬೇರೆ ೧೮೬

ಭಾಷಾ ವಿಚಾರ

12. ಭಾಷೆಗಳ ವಿಲಕ್ಷಣ ಗತಿ ೧೮೯
13. ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಅವಯವಗಳು ೧೯೪
14. 'ಕ್ಷ' ಮತ್ತು 'ಜ್ಞ' ೧೯೯
15. 'ಭಗ'-ವತ್ ೨೦೧
16. ಸ್ಮಿತ ಪೂರ್ವಾಭಿಭಾಷೀ ಚ ೨೦೪
17. 'ರಾಮ' ಶಬ್ದದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಲಹರಿ ೨೦೬
18. ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಂಸ್ಕಾರ, ಸಂಸ್ಕೃತ ೨೦೯

ಪಾವೆಂ ಆಚಾರ್ಯರ ಕೃತಿ ಸಂಪದ

೧.	ಆಯ್ದ ಹರಟೆಗಲು	ರೂ. ೭೦
೨.	ಆಯ್ದ ನಗೆಬರಹಗಲು	ರೂ. ೬೦
೩.	ಉಡುಪಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಪಾವೆಂ	ರೂ. ೮೮
೪.	ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರ ಜಗತ್ತು	ರೂ. ೧೨೫
೫.	ಬಯ್ಯಮಲ್ಲಿಗೆ	ರೂ. ೨೫
೬.	ಇವರೇ ಲಾಂಗುಲಾಚಾರ್ಯರು	ರೂ. ೧೨೦
೭.	ಹಿಂದೂ ಮುಸ್ಲಿಂ ಮತ್ತು ಇತರ ಕತೆಗಲು	ರೂ. ೪೫
೮.	ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇನು ಮಾಡಬೇಕು?	ರೂ. ೯೫
೯.	ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಸ್ಮಯ	ರೂ. ೧೨೫
೧೦.	ವಿಶ್ವವಿಖ್ಯಾತರು	ರೂ. ೯೦
೧೧.	ಖ್ಯಾತಿವೆತ್ತ ಭಾರತೀಯರು	ರೂ. ೧೨೦

೧. ಗೋವಿಂದ ಪೈಗಳೊಂದಿಗೆ

ಶ್ರೀ ಮಂಜೇಶ್ವರ ಗೋವಿಂದ ಪೈಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ (೧೯೫೧) ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಪದವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಕೇಳಿ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಈ ಹಳೆ ಹುಲಿಯನ್ನು ಅದರ ಗುಹೆಯಲ್ಲೇ ಒಮ್ಮೆ ಕಂಡು ಬರಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಾಯಿತು. ವಸ್ತುತಃ ನಾನು ಜೀವಂತ ಹುಲಿಯನ್ನು ಕಂಡಷ್ಟೇ ಸಲ ಶ್ರೀ ಗೋವಿಂದ ಪೈಗಳನ್ನೂ ಕಂಡಿದ್ದೆ. ಸಭೆ, ಭಾಷಣ, ಮೆರವಣಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಕಾಣುವುದು ಹುಲಿಯನ್ನು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವಷ್ಟೇ ದುರ್ಲಭ. ಇಂಥ ಅಪೂರ್ವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಣಬೇಕಾದರೆ ಮಹಮ್ಮದನೇ ಪರ್ವತವಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು.

ಆದ್ದರಿಂದ ಉಡುಪಿಗೆ ಕಾರ್ಯನಿಮಿತ್ತ ಹೋಗಿದ್ದ ನಾನು ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಗೆಲೆಯ ಪ್ರೊ. ಕು. ಶಿ. ಹರಿದಾಸಭಟ್ಟರೊಡನೆ ಮಂಜೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿದೆ. ಹುಲಿಯನ್ನು ತಡಕಲು ಹೋಗುವಾಗ ಒಬ್ಬನಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜನರಿರುವುದು ಧೈರ್ಯವಲ್ಲವೆ?

ಚಿಕ್ಕಮಂಜೇಶ್ವರ ರೇಲ್ವೇ ನಿಲ್ದಾಣದಿಂದ ಎರಡು ಮೂರು ಫರ್ಲಾಂಗಿನಲ್ಲೇ ಶ್ರೀ ಪೈಗಳ ಮನೆ. ನಾವು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿದಾಗ ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಗೆ ಸಮೀಪವಾಗಿತ್ತು. ವಿಶಾಲವಾದ ಆವಾರದ ನಡುವೆ ಇರುವ ದೊಡ್ಡ ಮನೆಯ ಮುಖಮಂಟಪವನ್ನೇರಿ, ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ, ಅವರ ತಮ್ಮನೆಂದು ಮತ್ತೆ ತಿಳಿದ, ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಗೋವಿಂದ ಪೈಯವರಿದ್ದಾರೆಯೇ? ಎಂದು ಕೇಳಿದೆವು.

ಗೋವಿಂದ ಪೈಗಳ ದರ್ಶನ ಅಂದು ದೊರಕಿದ್ದು ಒಂದು ಪುಣ್ಯವೇ. ಏಕೆಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶನಿವಾರ ದಿನ ಅವರು ತಮ್ಮ ಅಸ್ವಸ್ಥ ಬಂಧುವನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋಗುವುದು ರೂಢಿಯೆಂದು ಮತ್ತೆ ಅವರು ನಮಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಭಾಷಣವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಕಳಿಸುವ ಅವಧಿ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರು ತುಸು ಸುಧಾರಿಸಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಬಂಧುವಿನಿಂದ 'ರಜೆ' ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಯಲ್ಲೆ ಉಳಿದಿದ್ದರು. ಅವರು ಭಾಷಣದ ತಯಾರಿಕೆಯಲ್ಲೇ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದಾಗ ಇದೋ ಬಂದೇ ಬಂದಿದ್ದೆವು, ವಿಘ್ನ ಸ್ವರೂಪಿಗಳು!

'ಯಾರೋ' ಬಂದ ಸುದ್ದಿ ಮುಟ್ಟಿ ಸ್ವತಃ ಗೋವಿಂದ ಪೈಗಳು ಕೆಳಗಿಳಿದು ಬರಬೇಕಾದರೆ ಒಂದೇ ಮಿನಿಟು ಹಿಡಿಯಿತು. ತಂಪಾದ ಅವರ ಮನೆಯ ಮುಖಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಕಡೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ಮಂಚಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದರ ಮೇಲೆ ನಾವು ಕುಳಿತು ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಒಮ್ಮೆ ದೃಷ್ಟಿ ತಿರುಗಿಸುವುದರೊಳಗೆ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಎದುರಾಗಿರಿಸಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀನಿನಾಚೆಯಿಂದ ಅವರು, 'ಯಾರು' ಎನ್ನುತ್ತ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಾದಾಗ ನಾನು ಗೋವಿಂದ ಪೈಗಳ ಆಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಲ್ಪನೆಗಳೆಲ್ಲ ಹಾರಿಹೋದವು.

ಯಾಕೋ ಏನೋ, ಬಹುಶಃ ಅವರ ಪ್ರಕಟಿತ ಭಾವಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಇರಬೇಕು, ನಾನು ಗೋವಿಂದ ಪೈಗಳು ಎತ್ತರದ ಆಳು, ಬರೆಬರೆದು ಓದಿ ಓದಿ, ಬಾಗಿದ ಬೆನ್ನು ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀ ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರು ಹತ್ತು ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಯಾವುದೋ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಂದ, ಮುಳ್ಳು ಹಂದಿಯ ಕಣೆಗಳಂತೆ ಸೆಟೆದು ನಿಂತ ಆ ಕ್ಷೌರ ಕಾಣದ ಮುಖದ ಗಡ್ಡ ಮೀಸೆಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಗೋವಿಂದ ಪೈಗಳು ಅಂಥ ಆಜಾನುಬಾಹುವಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಆ ಮುಳ್ಳು ಹಂದಿಯ ಕಣೆಗಳೇನೂ ಆ ದಿನವಂತೂ ಅವರ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಾಗಿದ ಬೆನ್ನಿನ ಬದಲು ನೆಟ್ಟಗಾದ, ದೃಢಕಾಯದ ಈ ಸಂಶೋಧನ ಸಮ್ರಾಟರು, ಈಚೆಗೆ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯಿಂದ ಎದ್ದಿದ್ದರೂ ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾಗಿದ್ದರು. ಇನ್ನು ಕನಿಷ್ಠ ಒಂದು ದಶಕಕ್ಕೇನೂ ಮೋಸವಿಲ್ಲ ಎಂದುಕೊಂಡೆ. ಅವರ ಉದ್ದವಾದ ಮೇಲ್ದಡಿಯ ಮೇಲಿನ ನಿಬಿಡವಾದ ಮೀಸೆ ಮತ್ತು ತೀಕ್ಷ್ಣವೂ ಶೀಘ್ರವೇದಿಯೂ ಆದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ತುಸು ಭೀಕರತೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಪೊದೆ ಹುಬ್ಬುಗಳು ಮಾತ್ರ ಅವರ ಒಲರ ವಯಸ್ಸಿನ ಕುರುಹನ್ನು ಹೊತ್ತು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸರಿಗೆಗಳಂತೆ ಬಿಳಿದಾಗಿದ್ದವು.

ಅವರು ನಮ್ಮೆದುರಿಗಿನ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಆಸೀನರಾದರು; ಮತ್ತು ಪರಿಚಯಾದಿ ಪೀಠಿಕೆಗಳಾದ ಮೇಲೆ ನಾವು ನೇರವಾಗಿ ಹರಟೆಯ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿದೆವು. ಶ್ರೀ ಪೈಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲು ನನಗೆ ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯಾದ ಮಾತೆಂದರೆ, ಅವರಲ್ಲಿ ಗರ್ವ ಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲದ್ದು, ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಹಿಂದೆಗೆಯುತ್ತ ಬಂದವರಾದರೂ ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಮಾತಾಡುವ ಅವರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ. ನಮ್ಮ ಭೆಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿ ಅವರೇ ಬಹುಶಃ ಮಾತಾಡುವುದನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಪ್ರೊ. ಭಟ್ಟರೂ ನಾನೂ ನಡುನಡುವೆ ಪ್ರಶ್ನೆಬಾಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈ ವೃದ್ಧ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಮನದಣಿಯೆ ಮಾತಾಡಿಸಿ ಕೇಳಿದೆವು.

ನಮ್ಮ ಮಾತುಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಲ ಬಗೆಯ ವಿಷಯಗಳು ಬಂದುಹೋದವು. ಏಕೀಕರಣದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅವರ ಮುಂಬರುವ ಸಮ್ಮೇಳನ ಭಾಷಣದವರೆಗೆ. ಅವರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿತ್ವದ ವರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳೂ ತಲೆಹಾಕಿದವು.

ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀ ಪೈಗಳು ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಮತ್ತು ಗಡುಸಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಗಳುಳ್ಳವರೆಂದು ನಾವು ಮನಗಂಡೆವು. ಅವರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತಾವಾಗ ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಕೆದರಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಜಗಳಗಂಟಿತನವಿಲ್ಲವೆಂದಷ್ಟೇ ಅದರ ಅರ್ಥವಲ್ಲದೆ ದಿಟ್ಟತನವಿಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ನಿಚ್ಚಳವಾದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಮುಂದಿಡುತ್ತಾರೆ. ನೀವು ಅವರಷ್ಟು ವಿಶಾಲ ಬುದ್ಧಿಯವರಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಅವರ ಕೆಲ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಉದ್ರೇಕಿಸಿಬಿಡಬಹುದು. ಹೆರವರ ಪ್ರತಿಬಾಣವನ್ನು ನಿರುದ್ದೇಗದಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ sense of humour - ವಿನೋದಬುದ್ಧಿಯೂ ಅವರಲ್ಲಿದೆ.

ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಪತ್ರಿಕೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಈಚೆಗೆ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಯವಾದ ಟೀಕೆ ಬಂದ ಬಗ್ಗೆ

ಮಾತು ಹೊರಟಾಗ ಅವರು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಕತೆಗಳು ಅವರ ನಿರುದ್ದೇಗಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತ; “ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ? ಅವರೇ ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ತಂದುಕೊಂಡರು” ಎಂದರವರು. “ನಾನು ಬೇಡವೆಂದರೂ ಕೇಳದೆ ತಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯೋಗಿಗಳ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿ ಸದ್ಯದ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದ ಮಟ್ಟದ ಬಗ್ಗೆ ಅನಾವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದರು. ನಾನು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯನೆಂದು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದ್ದೆ. ಈಗಿನ ಅನೇಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೀಳು ರುಚಿಯ ಲೇಖನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನನ್ನ ತೀವ್ರ ಅಸಂತೋಷವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸದೆ ವಿಧಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ನನ್ನನ್ನು ‘ಕಪಿ’ ಎಂದು ಗೇಲಿ ಮಾಡಿದರೆ ಏನು ಬಂತು?” ಎಂದರು. ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ಅವರು ಉದ್ವಿಕ್ತರಾಗಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ವಕೀಲ ಗೆಳೆಯರೂ ಇತರರೂ ಆ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಮಾನಹಾನಿಯ ಕ್ರಮ ಹೂಡಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯಗೊಳಿಸಿದರು. ಹೂಡಿದರೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಗೆಲ್ಲುವುದೆಂದೂ ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಶ್ರೀ ಪೈಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. “ಇರಬಹುದು; ಆ ಪತ್ರಿಕಾ ಟೀಕಾಕಾರ ಕೇಡಿತನದಿಂದಲೇ ಆಡಿರಬಹುದಾದರೂ ನಾನು ಅದೊಂದು ಪಾಠವೆಂದೇ ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು? ನನ್ನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಆ ‘ಕಾಪ್ಪ’ ಇರಬಹುದು,” ಎಂದರವರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ನಂತರ ತಮ್ಮ ಅನೇಕಮುಖ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಆ ಪತ್ರಿಕಾ ಟೀಕೆಗೇ ಮರಳಿ, “ಬಹುಶಃ ಆ ಟೀಕಾಕಾರ ಹೇಳಿದ್ದು ನಿಜ. ಆ ‘ಕಾಪ್ಪ’ (ಕಪಿತ್ವ) ನನ್ನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಇದೆ. ಎಷ್ಟೋ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಾನು ಅರ್ಥಮರ್ಥ ಮಾಡಿ ಚಪಲ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಬೇರೆ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಹಾರಿದ್ದೇನೆ,” ಎಂದರು.

ಅಂದಾಕ್ಷಣ ಅವರು ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಅಂಜುವರೆಂದಲ್ಲ. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಒಂದು ಹೋರಾಟವೇ ಅವರನ್ನು ಸಂಶೋಧನ ಕಾರ್ಯದತ್ತ ಸೆಳೆದೊಯ್ದದ್ದು. ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಬಡಪಾಯಿಯ ಮೇಲೆ, ತಿಳಿಯದೆ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಕ್ಕಾಗಿ, ಅವನ ಜಾತಿಯ ಮಠದವರು ಬಹಿಷ್ಕಾರ ಹಾಕಿದಾಗ ಅವನ ಪಕ್ಷದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಹೊಕ್ಕು ಹೊರಟು ಹೈಕೋರ್ಟಿನವರೆಗೂ ಸಾಧಿಸಿ ಅವನಿಗೆ ಅವನ ಜಾತಿಯನ್ನು ಮರಳಿ ಕೊಡಿಸುವ ಸಾಹಸವನ್ನು ಅವರು ಕಾಲೇಜು ಬಿಟ್ಟ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲೇ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಲೇ, ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದ್ದರೂ, ಪೈಗಳು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಶೋಧನದತ್ತ ಆಕೃಷ್ಟರಾದರು. ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ (ಗೌಡ ಸಾರಸ್ವತರ) ಮೂಲಸ್ಥಾನವಾದ ಗೋವೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಅಲ್ಲಿನ ದೇವಾಲಯಗಳ ದರ್ಶನದಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟು ಸಂಶೋಧನಾಪೇಕ್ಷೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆರಳಿತು. ಈಗ ಅವರು ಲೋಕಾಭಿರಾಮ ಮಾತಾಡುವಾಗ ಕೂಡ ಮಾತಿಗೊಮ್ಮೆ ಇಸವಿ, ತಿಂಗಳು, ತಾರೀಖುಗಳು ಹಣಕಿಕ್ಕುವಂತಾಗಿದೆ.

ಬೈಗುಳ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ತಮ್ಮ ಚರ್ಮ ದಪ್ಪವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆಯೆಂದು ಪೈಗಳು ಹೇಳಿದರು. “ಪ್ರಾಸ ಬಿಟ್ಟು ಕವಿತೆ ಬರೆದರೆ ಹೇಗೆ?” ಎಂದು ಕೆನರಾ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, “ಪ್ರಾಸ ಬಿಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡು,” ಎಂದು ಬೈಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರಂತೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಬಗ್ಗದೆ ಕಾಲೇಜು ಬಿಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಸ ಬಿಟ್ಟು ಕವಿತೆ ಬರೆದು ಪ್ರಕಟಿಸಿಯೂ ಬಿಟ್ಟರು. ತಗೋ! ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸನಾತನಿಗಳು ಅವರ ‘ಪಿತೃ ಪಿತಾಮಹ ಪ್ರಪಿತಾಮಹಾದಿಗಳನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ’ ಮಂಗಳಾರತಿ

ಎತ್ತಿದರಂತೆ! ಅವರ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಲೇಖನಗಳನ್ನೂ ವಿರೋಧಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹೀನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಬೈದದ್ದುಂಟು. ಪೈಗಳು ವಿಚಲಿತರಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮಂತಲ್ಲ; ಇಂಥ ಕಟು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಸಿಕೊಂಡು ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದವರು ಎಷ್ಟೋ ಜನರಿದ್ದಾರೆ, ಎಂದು ಶ್ರೀ ಪೈಗಳು ಒಂದು ಕೌತುಕದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಅರುಹಿದರು. “ಹಿಂದೆ ಪುತ್ತೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸನಾತನಿ ಪಂಡಿತರೊಬ್ಬರು ಅಭ್ಯಾಗತ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಟೀಕಿಸಿ, ಪದ್ಯ ಕಟ್ಟಿ ಅವರ ಮುಂದೆಯೇ ಓದಿದರು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಅನೇಕ ಸಾಹಿತಿಗಳಿಗೆ ಗುರುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದು ವಿಶೇಷ ಆದರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದ ಆಚಾರ್ಯ ಪುರುಷರೊಬ್ಬರು ತಮ್ಮ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲೇ ತಮ್ಮ ಟೀಕೆ ನಡೆಯುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಹೇಳಬಾರದಷ್ಟು ನೊಂದುಕೊಂಡರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮಂಜೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಅಳಲನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಕೂತು ಗೋಳೋ ಎಂದು ಅತ್ತುಬಿಟ್ಟರು,” ಎಂದು ಶ್ರೀ ಪೈಗಳು ತಾವು ಕುಳಿತ ಮಂಚವನ್ನು ತೋರುಬೆರಳ ಗಂಟಿನಿಂದ ಬಡಿದು ಆಚಾರ್ಯರು ಅತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ಆಮೇಲೆ ಪೈಗಳು, ತಮ್ಮನ್ನು ವಾಚಾಮಗೋಚರವಾಗಿ ಬೈದು ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಲೇಖನಗಳ ಕಡತವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತೋರಿಸಿ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿದರಂತೆ!

ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನು ಸೇರ್ಪಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಉಡುಪಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಆದ ಗೊತ್ತುವಳಿಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಬಂತು. ರಾಜಕೀಯ ಐಕ್ಯವಾಗುವ ಮೊದಲು ಈ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಐಕ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾದೀತೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಶ್ರೀ ಪೈಗಳಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಭರವಸೆ ಇಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಮದ್ರಾಸು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕಿರುವ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕ್ಕೂ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಸ್ಥಿತಿಯೊದಗುವ ಭಯವಿದೆ, ಎಂದು ನುಡಿದರು.

ಕರ್ನಾಟಕ ಏಕೀಕರಣದ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಅವಾಸ್ತವ ನಿಲುವು ವಹಿಸಲು ಅವರು ಸಿದ್ಧರಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು, ಮನಸ್ಸಿದ್ದರೆ, ಈಗಿರುವ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಫ್ರಾನ್ಸ್, ಬೆಲ್ಜಿಯಂ, ಸ್ವಿಝರ್ಲೆಂಡ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಹೋಗಿರುವ ಫ್ರೆಂಚ್ ಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಏನು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ? ಇಂಗ್ಲಿಷು ಅದೆಷ್ಟು ರಾಜಕೀಯ ಘಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಹೋಗಿದೆ?

ಮೈಸೂರಿನ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಹಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಹಕಾರ ಭಾವ ಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀ ಪೈಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಕರಾವಳಿ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಕರ್ನಾಟಕ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸೌಹಾರ್ದವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಹಾರೈಸಿದರು. ಮೈಸೂರಿನ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಮೂರು ವರ್ಷ ಕಾಲ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದು ಅವರಿಗೆ ಬಂದ ಅನುಭವ ಅಷ್ಟು ಸವಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.

ಈಗ ಹುಟ್ಟುತ್ತಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಪೈಗಳು ಅಷ್ಟು ಉತ್ಸುಕರಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಸಾಹಿತ್ಯರಾಶಿ ಬೆಳೆದಂತೆ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಅಂಶ ಕುಗ್ಗುತ್ತಿದೆ. ಕಾದಂಬರಿಯ ಅಳತೆಯನ್ನು

೨೫೦ ಪುಟಕ್ಕೂ ಮಹಾಕಾವ್ಯವನ್ನು ೧೦೦ ಪುಟಕ್ಕೂ ಮಿತಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವರು ತಮಾಷೆಯಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಒಂದು ಮಹಾ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಓದುವುದು ಅವರಿಗಿನ್ನೂ ಆಗಿಲ್ಲವಂತೆ. “ಉಳಿದ ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಓದಿ ಮುಗಿಸುವ ಸಂಭವವೂ ಇಲ್ಲ” ಎಂದರವರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇನ್ನೊಂದು ಜನ್ಮವೆತ್ತಲು ಅವರು ಸಿದ್ಧರಿಲ್ಲವಂತೆ!

ಇನ್ನೂ ಹಲವು ವಿಚಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಅವರೊಡನೆ ಹರಟೆ ಹೊಡೆದೆವು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದಂದಿನಿಂದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಕಾರ್ಯ ಅಪ್ರತಿಬಂಧವಾಗಿ ಸಾಗಲು ಅನುಕೂಲವಾಗಿದೆ. ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಬಿಳಿಯ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳ ಹಿಡಿತದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿ ಈಗ ನಮ್ಮ ಸಂಶೋಧಕರು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಮುನ್ನಡೆಯಬಹುದು ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ತಾವು ಹಿಡಿದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ಆಸ್ಥೆಯುಳ್ಳವರಾರೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಅವರು ವಿಷಾದದಿಂದ ನುಡಿದರು.

ತಮ್ಮ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ, ಹಿಂದಿನವರು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೇ ಹೇಳದೆ ಕೇವಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ರೇಖಿಸುವುದಾಗಿ ಅವರು ಹೇಳಿದರು. ಯಾವ ವಿವಾದವನ್ನೂ ಎಬ್ಬಿಸಲು ಅವರಿಗೆ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲ. ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮುಗಿಸುವ ವಿಚಾರವಿತ್ತು ಅವರಿಗೆ.

ನಿಜವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಪೈಗಳಿಗೆ ಈ ಅಧ್ಯಕ್ಷಪದದ ಬಗ್ಗೆ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಆಸೆಯಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅದೆಲ್ಲ ತಾವು ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿತ್ವವನ್ನೊಪ್ಪಿದ್ದರ ಪರಿಣಾಮವೆಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದರು. “ಈ ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ನಾನು ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಚೂರಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡಂತಾಗಿದೆ,” ಎಂದರವರು. “ಏನು ಅಂಥಾ ಕಷ್ಟ?” ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದೆ. ಈ ಸಭೆಗಳು, ಭಾಷಣಗಳು, ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನುಡಿ ಕೊಡಿರೆಂದು ಗಂಟು ಬೀಳುವವರು, ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಡಿರೆಂದು ಕೇಳುವವರು, ಇವರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಓದಲು, ತಿಳಿಯಲು ಸಮಯವೇ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವಂತೆ. ಅವರು ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಶೀಲರು, ಯಾರನ್ನೂ ನಿರಾಶೆಗೊಳಿಸಲು ಬಯಸರು. ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಪೂರ್ತಿ ಪುಸ್ತಕ ಓದದೆ ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆಯಲಾರರು; ತಯಾರಿ ಮಾಡದೆ ಭಾಷಣ ಕೊಡಲಾರರು. ಅಂತೂ ಅವರು ೧೯೪೨ರ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ಸರಳ ರಗಳೆಯ ಏಕಾಂಕ ಹಾಗೂ ಹೊಳಹು ಹಾಕಿಟ್ಟಿರುವ ಕೃಷ್ಣನ ಕೊನೆಯ ದಿನಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಕಾವ್ಯ ಹಾಗೇ ಉಳಿದುಬಿಟ್ಟಿದೆ.

ಹಲವು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷಪದವನ್ನು ಗೆಳೆಯರ ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಅವರು ಹೇಗೋ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮೊದಲಾದ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳಿಗೆ ಕೈ ಹಾಕಿದರೆ ತಾವು ಸರ್ವಥಾ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಮೊದಲೇ ನೋಟೀಸು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಂತೆ!

ಸಮಯವಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತ್ತು. ಅವರ ಮನೆಯ ಅವಲಕ್ಕಿ, ಕಾಫಿಯ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ

ಆಗಿತ್ತು. ನಾವು ಹೊರಟು ನಿಂತೆವು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಚಂಡ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲೊಬ್ಬರಾಗಿದ್ದರೂ ದಶಕಾನುದಶಕಗಳಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆ ಮಾಡಿ ವೃದ್ಧರಾಗಿದ್ದರೂ ಯಾವ ಮೆರವಣಿಗೆಯ ಆಮಿಷಕ್ಕೂ ಬೀಳದೆ ಇದ್ದ, ತಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಪ್ರಕಾಶಕರಿಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಾಗಿ ಮಾಡಿಸುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಬಾರದೆಂದು ಕರಾರು ಹಾಕಿರುವ, ಈ ನಿಸ್ಪೃಹ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ದರ್ಶನಲಾಭ ಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನೇ ನಾನು ಅಭಿನಂದಿಸಿಕೊಂಡೆವು. ಆದರೆ ಪಾಪ, ಶ್ರೀ ಪೈಗಳು ನಮ್ಮೊಡನೆ ಕಳೆದ ಮೂರು ತಾಸುಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಂಜೆಯ ವಾಕಿಂಗ್ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಭಾಷಣ ತಯಾರಿ ನಡೆಸಬೇಕಾಯಿತೆಂದು ಆಮೇಲೆ ತಿಳಿಯಿತು!

(೧೯೫೧)

೨. ಬೇಂದ್ರೆ ಅಂದ್ರೆ

(ಲಾಂಗೂಲಾಚಾರ್ಯರಾಗಿ ಹರಟೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರೆದದ್ದು)

ಕವಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವುದೇ ಒಂದು ಉಲ್ಲಾಸ. ಹರಟೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ನಿಸ್ಸೀಮರಾಗಿರುವಷ್ಟು ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಆಗಿರದಿದ್ದರೂ ಭಾಷಣವನ್ನೇ ಹರಟೆ ಮಾಡಿ ಬಿಡುವ ಚಾತುರ್ಯ ಅವರಲ್ಲಿದೆ. ಹರಟೆಗಳಿಗೆ ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳಿರಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮ ಬೇಂದ್ರೆಯವರಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಎರಡೂ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಅವರು ಕೆಲ ಶೇಕ್ಸ್ಪೀರಿಯನ್ ನಟರಂತೆ ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಬಲ್ಲರು. ೧೯೫೧ರಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡದ ಕಲೋಪಾಸಕ ಮಂಡಲದವರ ವಾರ್ಷಿಕೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಭಾಷಣ ಕೇಳುವ ಯೋಗ ಪ್ರಥಮತಃ ಬಂದದ್ದು. ಅವರು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಾಳಿದಾಸನ ಶಾಕುಂತಲದ ಮೇಲೆ. ಶ್ರೋತೃಗಳಿಗೆ ಭಾಷಣ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಶಾಕುಂತಲದ ಬಗ್ಗೆ ಮೊದಲು ಗೊತ್ತಿದ್ದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಾಯಿತೆಂಬ ಮಾತು ಬೇರೆ! ಅವರು ಕಾಳಿದಾಸನಿಗೇ ವಿಸ್ಮಯವುಂಟುಮಾಡಬಹುದಾದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಅವನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಓದಿದರೆಂಬುದೂ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ಅವರು ಒಂದೂವರೆ ತಾಸು ಮಾತನಾಡಿದರು; ಮತ್ತು ಸಭಿಕರು ಅದನ್ನು ಮೈಮರೆತು ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಚಿಂತೆಗಳನ್ನು ಮರೆತು ಕೇಳಿದರು; ಯಾರೂ ಆಕಳಿಸಲು ಕೂಡ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಿಲ್ಲ - ಎಂಬುದೀಗ ಮುಖ್ಯ.

ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ, ಕಾಳಿದಾಸನ ನಾಟಕವನ್ನು, ಓದುವ ರಸಿಕರ ಬಗ್ಗೆ ಅಲ್ಲ - ಅರಸಿಕರ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವ ಭಾಷಣಕಾರ ತನ್ನ ಭಾಷಣದ ಹಲ ಮಿನಿಟುಗಳನ್ನು ವ್ಯಯಿಸಿಯಾನು? ಆದರೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರಿಗೆ ತಪ್ಪು ಮಾತನಾಡುವ, ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಕೈಕಾಲು ಹುಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಅಪೂರ್ವ ಕೌಶಲವಿದೆ. ಅವರು ಕಾಳಿದಾಸನನ್ನು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಓದಿ ರಸವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಬದಲು ಬೇಗನೇ ಓದಿ ಮುಗಿಸುವವರನ್ನು, ಧಾರವಾಡದ ಲೈನ್ ಬಜಾರ್ ಪೇಡೆಯನ್ನು ಗಪಗಪನೆ ತಿಂದು ಮುಗಿಸುವವರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರು. ಗಪಗಪನೆ ಪೇಡೆ ನುಂಗಿ ತಾನು ಧಡೆ ಪೇಡೆ ತಿಂದೆನೆಂದು ಸಂತೋಷ ಪಟ್ಟಾಕ್ಷಣ ಅವನೇನು ಸವಿಗಾರನಾಗಿ ಹೋದನೆ? ಬಹಳವಾದರೆ ಹೊಟ್ಟೆಬಾಕ ಎನಿಸಿಯಾನು. ಆದರೆ ಸವಿಗಾರ ಒಂದೆರಡೇ ಪೇಡೆ ತಿಂದರೂ ಅದನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಸವಿಸವಿದು ತಿನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಯುದ್ಧ ಪೂರ್ವದ ಪೇಡೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರಬಹುದೆಂದಷ್ಟೇ ಲಾಂಗೂಲಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅನಿಸಿತು. ಇಪ್ಪತ್ತನೇ ಶತಮಾನದ ಆರನೇ ದಶಕದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ದೊರಕುವ ಪೇಡೆಗಳನ್ನು ಸವಿಸವಿದು ತಿನ್ನಬಲ್ಲವನು ಸವಿಗಾರನೆನಿಸುವುದ ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹಿಟ್ಟು ಬೂದಿಯೂ ಅಷ್ಟೇ ಎನ್ನುವ ಯೋಗಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ರಸಿಕನು ಅವುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಲೇಬೇಕಾಗಿ ಬಂದರೆ ನಾಲಿಗೆಗೆ ತಾಗಿಸದೇ ಆಸ್ತ್ರೋ ನುಂಗಿದಂತೆಯೇ ನುಂಗಿಯಾನು.

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ನೀವು ಬರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿದ್ದರೆ ನಡುನಡುವೆ ಬರುವ ಉಪಕಥೆಗಳನ್ನೂ ಬರೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅವು ಆಶು ಉಪಕಥೆಗಳು - ಅಂದರೆ ನಿಂತ ಕಾಲಮೇಲೆ

ಸೃಷ್ಟಿಸಿದವುಗಳು - ಎನ್ನುವ ಸಂಶಯ ಲಾಂಗೂಲಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಇದೆ. ಧರ್ಮಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಅವರ ಉದಾಹರಣೆ. ಅವರ ಒಬ್ಬ ಗೆಳೆಯನಿಗೆ ಏಕಾದಶೀವ್ರತವಂತೆ. ಅವನಿಗೆ ಪೇಡೆಯೆಂದರೆ ಪಂಚ ಪ್ರಾಣ; ಮತ್ತು ಅವನ ದುರ್ದೈವಕ್ಕೆ ಯಾರಾದರೂ ಅವನಿಗೆ ಪೇಡೆ ಕೊಡಮಾಡುವುದು ಏಕಾದಶಿಯ ದಿನವೇ! ಭಾರೀ ಧರ್ಮ ಸಂಕಟ. ಅವನು ಯೋಚಿಸಿ ಯೋಚಿಸಿ ಈ ಉಭಯ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಪೇಡೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಏಕಾದಶಿಗೆ ಆ ದಿನದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ. ಏಕಾದಶಿ ಹೋದರೆ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಖಾತ್ರಿಯಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಪೇಡೆ ಮತ್ತೆ ಬಂದೀತೆಂದು ಏನು ಗ್ಯಾರಂಟಿ? ದುಷ್ಯಂತ ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಗುರುತು ಹಿಡಿಯಲಾರದವನು ಉಂಗುರ ಕಂಡಕೂಡಲೆ ಗುರುತು ಹಿಡಿದದ್ದಕ್ಕೆ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಕಥೆ ಇದು : ಆನೆ ಮನೆ ಮುಂದೆಯೇ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತಂತೆ. “ಅಯ್ಯೋ, ಆನೆ ಹೋಗುತ್ತಿದೆ” ಅಂದರೆ, “ಛೇ ಎಲ್ರೀ ಆನೆ? ಆನೆ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಹೀಗೆ ಇರುತ್ತದೆಯೆ?” ಎಂದನಂತೆ. ಆನೆ ಹೋದಮೇಲೆ, “ನೋಡಯ್ಯಾ ಪ್ರಾಣಿಯ ಹೆಜ್ಜೆ” ಎಂದು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಊರಿದ ಗುರುತನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೆ, “ಆಹಾ, ನಿಜ, ನಿಜ. ಆನೆ ಹೆಜ್ಜೆಯೇ ಖಂಡಿತ,” ಎಂದನಂತೆ! ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಭಾಷಣಗಳು ಇಂಥ ಕವಲುದಾರಿಗಳಿಂದಲೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸುತ್ತವೆ.

೨

ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಜೀನಿಯಸ್ಸು ಯಾವುದೊಂದು ಕಟ್ಟುಪಾಡಿಗೆ ಒಳಪಡುವಂಥಾದ್ದಲ್ಲ. ಕಮ್ಮಿ ತರದ ಜೀವಿಗಳ ಹಾಗೆ ಅವರು ತಯಾರಿ ಭಾಷಣದಿಂದ ಓದುವವರಲ್ಲ. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ವಿಸ್ತರಣ ಭಾಷಣಗಳಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅವರು ಕೆಲ ಮುಖ್ಯ ಪಾಯಿಂಟುಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಗುರುತು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಆ ಪಾಯಿಂಟುಗಳನ್ನೂ ಕೈಬಿಟ್ಟೇ ಮಾತಾಡುತ್ತಾರೆ. ಭಾಷಣಕ್ಕೊಂದು ಪ್ರಾರಂಭ ಬೇಕು, ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್ ಬೇಕು, ಮುಕ್ತಾಯ ಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಚೌಕಟ್ಟಿನೊಳಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡವರು ನೀವಾದರೆ ನೀವು ಖಂಡಿತ ಚಡಪಡಿಸುತ್ತೀರಿ. ಏಕೆಂದರೆ ಬೇಂದ್ರೆ ಭಾಷಣಗಳು ಪರಬ್ರಹ್ಮ ವಸ್ತುವಿನ ಹಾಗೆ ಆದಿ-ಮಧ್ಯಾಂತರಹಿತವಾದವುಗಳು.

ನಾನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಂತೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರದು ಭಾಷಣವೇ ಅಲ್ಲ - ಅದು a series of insights - ಒಳ ಮಿಂಚುಗಳ ಸರಣಿ. ಎಷ್ಟೋ ಸಲ, ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಒಂದೊಂದು ಮಿಂಚು ಒಂದೊಂದು ಪ್ರಬಂಧದ ವಸ್ತುವಾಗಬಹುದು. ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಆ ಮಿಂಚು ನಿಮ್ಮ ಕಣ್ಣು ಕಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟು ಅದರ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನು ಎಂದು ಅಪ್ರತಿಭರಾಗುತ್ತೀರಿ. ಆಮೇಲೆ ಅದರ ಧ್ವನಿ ನಿಮಗೆ ಪ್ರತೀತವಾಗಿ ನೀವು ಗೊಳ್ಳೆಂದು ನಗುತ್ತೀರಿ. ನಿಮ್ಮ ನಗುವಿನ ಧ್ವನಿ ಆರುವ ಮೊದಲು ಮತ್ತೊಂದು ಮಿಂಚು ಹೊಡೆದಿರುತ್ತದೆ. ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಆದ ಸತ್ಕಾರದ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಭೆಯನ್ನು ನಗಿಸಿ ನಗಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಒಂದು ಬಾಣ ಹೊಡೆದರು. “ಜನ ಅಂತಾರೆ, ಬೇಂದ್ರೆ ಬಹಳ ನಗುತ್ತಾನೆ ಅಂತ. ನೀವು ನಗತೀರಿ. ಆದರೆ ಹೊರಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ನಾ ಯಾಕೆ ನಕ್ಕೆ ಅಂತ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಸುರು ಮಾಡ್ತೀರಿ” ಅಂತ. ಮತ್ತೆ ಎಲ್ಲರೂ ನಕ್ಕರು. ನನಗೆ ನಗಲಿಕ್ಕಾಗಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಬೇಂದ್ರೆ ನನ್ನನ್ನೇ ನೋಡಿ ನಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಅಂತ ನನ್ನ self-conscious ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅನಿಸಿತು. ಹೌದು, ನಾ ಯಾಕೆ ನಕ್ಕೆ ಅಂತ ಯೋಚನೆಗೆ ಬಿದ್ದೆ.

ಮುಂದೆ ನನಗೆ ನಗಲು ಬಹಳ ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ನಾನು ಯಾಕೆ ನಗುತ್ತೇನೆ ಅಂತ ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದರೆ ನಗೆ ಹೇಗೆ ಬಂದೀತು!

ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಮಹಾ ನಟ ಶಿಖಾಮಣಿ ಅಂತ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನನಗೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ವಿತ್ತರವ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಅವರ ಮಾತುಗಳು ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೆ ಅವರ ಮುಖದ ರೇಖೆಗಳು ಬದಲಾಗುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಜಲತರಂಗದ ಪಿಂಗಾಣಿ ಬಟ್ಟಲುಗಳ ಮೇಲೆ ವಾದಕನು ಮೂರನೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಾರಿಸುತ್ತ ಹೋದಾಗ ಎದ್ದು ಹಬ್ಬುವ ತರಂಗಗಳ ಹಾಗೆ. ಅದರೊಡನೆಯೇ ಅವರ ಕೈಗಳೂ ಮಾತಾಡುವ ಪರಿ ಬೇರೆಯೇ. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಕೈಗಳಷ್ಟು ಅರ್ಥವ್ಯಂಜಕ ಕೈಗಳು ದುರ್ಲಭ. ಎಲ್ಲ ಹುಟ್ಟು ನಟರ ಹಾಗೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರಿಗೂ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ನೋಡಿ ಹುರುಪು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ಒಂದು ಸ್ವಿಚ್ ಮಾತ್ರ, ಎಂದೂ ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವರ ಅಸ್ತಿತ್ವ ತಂತಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿನ ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿ ಬಿಡಲಿಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ. ನಿಜವಾಗಿ ಆಮೇಲೆ ಬೇಂದ್ರೆ ಮಾತಾಡುವುದೆಲ್ಲ ಶ್ರೋತೃಗಳಿಗಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ತಮಗಾಗಿಯೇ, ತಮ್ಮೊಡನೆಯೇ, ಅವರು ತಮ್ಮ ತಲೆಯೊಳಗೆ ತುಂಬಿದ ಅಮೂರ್ತವಾದ ಚಿಂತನೆಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಮಾತಿನ ಅಂಗಿ ತೊಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಮಾತ್ರ, ಎಂದು ಅನಿಸುತ್ತದೆ.

ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಭವಭೂತಿ ಹೇಳಿದ್ದ - “ಋಷೀಣಾಂ, ಪುನರಾದ್ಯಾನಾಂ ವಾಚಮರ್ಥೋಽನುಧಾವತೇ” ಎನ್ನುವ ಅನಿಸಿಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಮಾತಿನ ಹಿಂದೆ ಅರ್ಥ ಓಡುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದೇ ವಾಕ್ಸಿದ್ಧಿಯ ಲಕ್ಷಣ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರಲ್ಲಿ, ತುಂಬಾ ಲೌಕಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕೂಡ, ಮಾತಿನ ಹಿಂದೆ ಅರ್ಥ ಓಡುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು “ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸವೇ ಹಾಂಗದ. ಜಗತ್ತಿನಾಗ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗೆ ಬ್ಯಾಡಾದವರೇ ಇಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಾರೆ” ಎಂದು ಅಯಾಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಎಡಕ್ಕೇ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ಕೂತಿದ್ದರು. ರಾಜಸ್ಥಾನದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಾಗಹಾಕಲಾಗಿದೆ, ಅನ್ನುವ ತಥ್ಯಕ್ಕೂ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಗ್ಗೆ ಅಂದ ಸತ್ಯಕ್ಕೂ ಇದ್ದ ಸಂಬಂಧ ಪೂರ್ವಚಿಂತಿತವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಏನೂ ಸಂಶಯವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಮಾತಿನ ಹಿಂದೆ ಆ ಅರ್ಥ ಅವರೂ ಎಣಿಸಿರದ ಹಾಗೆ ಕುಂಟುತ್ತ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ತಡವಾಗಿ ಶ್ರೋತೃಗಳನ್ನು ತಟ್ಟಿತು. ಅದಕ್ಕೂ ಮೇಲಿನ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ ಅವರು ಇನ್ನೊಂದು ಮಾತು ಆಡಿದರು. “ಪ್ರಾಂತ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಗಡಿ ಶಿವಭೂಮಿಯಾಗಬೇಕು” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಕ್ಷಣ ತಡೆದು, “ರುದ್ರ ಭೂಮಿಯಾಗಬಾರದು” ಎಂದರು. ಒಂದೇ ದೇವರಿರುವ ಎರಡು ಹೆಸರುಗಳು ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಅರ್ಥಭೇದವನ್ನುಂಟುಮಾಡಬಲ್ಲವು ಎಂದು ನಾನು ವಿಸ್ಮಯಪಟ್ಟೆ. ಆದರೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಈ ಮಾತನ್ನು ಪೂರ್ವಚಿಂತಿತವಾಗಿ ಆಡಿದರೆ? ತೊಂಬತ್ತೊಂಬತ್ತು ಪಾಲು ಇಲ್ಲ. ಶಿವ ಭೂಮಿಯಾಗಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಅವರ ಬಾಯಿಂದ ಉದುರುವ ವರೆಗೂ ಅವರಿಗೆ ರುದ್ರಭೂಮಿಯ ವಿಚಾರ ಹೊಳೆದಿರಲಿಕ್ಕೇ ಇಲ್ಲ. ಯಾವುದೋ ಅಂತರಂಗದ ಶಕ್ತಿ ಅವರನ್ನು ಶಿವನತ್ತ ಎಳೆದು ತಂದಿತ್ತು. ಆಮೇಲೆ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ರುದ್ರಭೂಮಿಯ ಘೋರ ಕಲ್ಪನೆ ಬಂತು. ನಾವು ಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವನನ್ನು ಹೇಗೆ ರುದ್ರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎನ್ನುವ ತಥ್ಯ ಅವರನ್ನು ದಂಗುಬಡಿಸಿರಬೇಕು. ಮುಂದೆ ನಾಲ್ಕೋ ಐದೋ ನಿಮಿಷ ಅವರು ಈ ಧೀಮನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದ್ದೆಲ್ಲ ಅರ್ಥವಾಕ್ ಅನುವರ್ತತೇ. ಶಿವಭೂಮಿಯಾಗಬೇಕು

— ರುದ್ರಭೂಮಿಯಲ್ಲ — ಇದು ಮಾತ್ರ ಅಥೆಂಟಿಕ್ ಆಗಿ ವಾಚಂ ಅರ್ಥೋನುಧಾವತೆಯೇ. ಇದೇ ಪ್ರತಿಭೆ. ಇದೇ one per cent inspiration. ಇದು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರುತ್ತದೆ? ವಾಕ್ಯನ ಆರಾಧನೆಯಿಂದ ಶಬ್ದಗಳು ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯ ಚಿಂತನದಿಂದ ಬಂದದ್ದು. ಅದನ್ನೇ ಜಗನ್ನಾಥ ಪಂಡಿತ “ಮನನ ಜಲಧೀರಂತರುದರಾತ್” ಅಂದದ್ದು. ಇಲ್ಲಿ ನುಡಿದದ್ದು ಅಂಬಿಕಾತನಯ. ಇದು ಋಷಿವಾಕ್ಯ. ಅಂಬಿಕಾತನಯನಿಗೆ ಆಂಭಣೆ ವರ ಕೊಟ್ಟದ್ದು ಇಂಥ ಎಡೆಗಳಲ್ಲಿ - “ಯಂ ಕಾಮಯೇ ತಂ ತಮುಗ್ರಂ ಕೃಣೋಮಿಸತಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಣಂ ತಮೃಷಿಂ”. ಈ ಮಾತು ಕೇಳಿ ನಕ್ಕವರನ್ನೇ ಬೇಂದ್ರೆ ನಕ್ಕದ್ದು. “ಆಮೇಲೆ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಯಾಕೆ ನಕ್ಕೆ ಅಂತ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡ್ತೀರಿ” ಅಂತ. ಎರಡಕ್ಷರದ ಶಿವ ಅಷ್ಟೇ ಅಕ್ಷರದ ರುದ್ರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಮಾನವ ಮೌಢ್ಯಕ್ಕೆ ಅಳಬೇಕು - ಆದರೆ ನಾವು ನಗುತ್ತೇವಲ್ಲ! “ಬೇಂದ್ರೆ ಹೇಳಿದ್ದು ಯಾರಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತೆ?”. (೧೯೭೪)

೨. ಪೊಳಲಿ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆ

ದಿವಂಗತ ನಂದಳಿಕೆ ಅಮುಣಂಜೆ ಗುತ್ತು ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರದು ತುಳು ನಾಡಿನ ಮತ್ತು ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಣೀಯವಾದ ಹೆಸರು. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಇತಿಹಾಸಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ತುಳುವಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ಅನೇಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದರು. ತುಳು ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಅವರು ಲಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು - ಕಥೆ, ನಾಟಕ, ಇತ್ಯಾದಿ - ಕೂಡ ಬರೆದ ಮೊದಲಿಗರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲಿಗರು ಎಂದರೆ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಗುಣದಲ್ಲಿ.

ಭಾರತದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷಾವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಆತ್ಮಪ್ರಜ್ಞೆಯೊಂದು ಮೂಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಧಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ಹುಟ್ಟಿ ಪ್ರಬುದ್ಧಾವಸ್ಥೆಗೆ ಬಂದರು. ಲಿಖಿತ ಅಲಿಖಿತ ಎರಡೂ ಬಗೆಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದವರು ವಿದೇಶಿ ಮಿಶನರಿಗಳಾದರೂ ದೇಶೀಯರಿಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ದುಡಿಯಲು ಪ್ರೇರಣೆ ಕೊಟ್ಟದ್ದು ಕಳೆದ ಶತಮಾನಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೀಸಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಾಭಿಮಾನದ ಗಾಳಿ. ಈ ಅಭಿಮಾನ ರಾಷ್ಟ್ರವೆಂಬ ಆ ವಿಸ್ತಾರ ಘಟಕದ ಅಮೂರ್ತ ನೆಲೆಯಿಂದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷಾ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇತಿಹಾಸಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಆತ್ಮೀಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೂ ಇಳಿದು ಅಪಾರವಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿತು.

ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಾಗೃತಿ ಮೈಮುರಿದು ಏಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ. ಅದು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದಂಥ ಮೂಲೆಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವರು ಪ್ರಾಯಪ್ರಬುದ್ಧರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇಶಾಭಿಮಾನ, ಭಾಷಾಭಿಮಾನಗಳು ಮೊದಲು ಮಿಸುಕಾಡುವುದು 'ಸ್ವ' ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಆಧಾರವುಳ್ಳ ಸಮಾಜದ ಮೇಲ್ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ. ಹೆಗ್ಗಡೆಯೆಂಬ ಉಪಾಧಿಯೇ ಹೇಳುವಂತೆ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ತುಳುನಾಡಿನ ಆಳುವ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೆಸರಾಂತ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಪೊಳಲಿ ಅಥವಾ ಪುರಾಲ್ ಮತ್ತು ಗುರುಪುರ ಬಳಿಯ ಅಮುಣಂಜೆಯ ಗುತ್ತುಗಳು ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಬಂಟ ಮನೆತನಗಳು. ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಪೂರ್ವಜರು ಈ ಗುತ್ತುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರು. ಅವರಿಗೆ ಪುನರ್ಜಾಗರಣೆಯ ಗಾಳಿ ಬೇಗನೆ ತಾಗಿದ್ದು ಸಹಜ. ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಂದೋಲನದಲ್ಲಿ ಸೆರೆಮನೆ ಕಂಡರು. ಹಾಗೆಯೇ ತಮ್ಮ ನಾಡು, ಭಾಷೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಭಿಮಾನ ತಾಳಿ ಇತಿಹಾಸದ ಸಂಶೋಧನೆಗೂ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಾದ ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೂ ಕೈಹಾಕಿದರು. ಆಂದೋಲನದಲ್ಲಿ ಅವರ ಒಡನಾಡಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಕಿಲ್ಲೆ ನಾರಾಯಣ ಶೆಟ್ಟಿ, ಪಣಿಯಾಡಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ, ಹಾಗೂ ಅವರ ಗುರುಗಳಾಗಿದ್ದ ಬಡಕಬೈಲು ಪರಮೇಶ್ವರಯ್ಯ ಮೊದಲಾದವರೊಡನೆ ಸೇರಿ ಅವರು ತುಳುವ ಮಹಾಸಭೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂದಾಳಾಗಿದ್ದರು.

ದಿವಂಗತ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಹಲವು ಪ್ರಕಟಿತ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಕೃತಿಗಳ ಪೈಕಿ ಎರಡನ್ನು ನಾನು

ಇಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸಲಿದ್ದೇನೆ. ಮೊದಲನೆಯದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆದ “ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ಭೂತಾಳ ಪಾಂಡ್ಯರಾಯನ ಅಳಿಯ ಕಟ್ಟು”; ಎರಡನೆಯದು ತುಳು ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಥಮ ಕಾದಂಬರಿ ಎನಿಸುವ “ಮಿತ್ರನಾರಾಯಣ ಕತೆ” ಇವೆರಡನ್ನು ಒಟ್ಟಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಒಂದು ಕಾರಣವಿದೆ. ಎರಡೂ ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯುಳ್ಳವುಗಳು.

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೯೧೫ರಲ್ಲಿ “ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚರಿತ್ರೆ” ಪ್ರಕಟವಾದಾಗ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಾಮಗ್ರಿ ಸುಲಭಲಭ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದ್ದವುಗಳೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಚಿದರಿದ್ದವು. ಗಣಪತಿ ರಾವ್ ಐಗಳ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ೧೯೨೩ರಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಹೊರಬಂದದ್ದು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಳೆಯಬೇಕು. ಇಂದು ವ್ಯಾಪಕ ಸಂಶೋಧನೆಯ ನಂತರ ದಿವಂಗತ ಡಾ|| ಗುರುರಾಜ ಭಟ್ಟರ ಮತ್ತು ಡಾ|| ಕೋ. ವ್ಯಾ. ರಮೇಶರ ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಇತಿಹಾಸ ಗ್ರಂಥಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವಾಗ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಚರಿತ್ರೆ ಅಥವಾ ಇತಿಹಾಸ ಎನ್ನಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ ಇದನ್ನು ಇತಿಹಾಸ ಶಬ್ದದ ಅಭಿಧಾರ್ಥವಾದ “ಇತಿ-ಹ-ಆಸ” - ಹೀಗಿತ್ತಂತೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿ ನೆಲೆಯ ಶಾಸನಾದಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಾಮಗ್ರಿಯೊಡನೆ, ಸ್ಥಳಪುರಾಣ, ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಖಂಡ, ಗ್ರಾಮಪದ್ಧತಿ, ಪರಂಪರಾಗತ ಜನಶ್ರುತಿ ಮೊದಲಾದ ಸಂಶಯಾಸ್ಪದ ಮೂಲದ ಸಾಮಗ್ರಿಯೂ ಬೆರೆತಿದೆ.

ಆದರೆ ಇದನ್ನು ಬರೆದಾಗ ಕೇವಲ ೨೯ ವಯಸ್ಸಿನವರಾಗಿದ್ದ, ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಹೊಂದಿರದ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ಈ ಪುಸ್ತಕದ ೧೨೦ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ ಸಾಮಗ್ರಿಯ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಇಡೀ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಹಲವು ಬಾರಿ ಸುತ್ತಿ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಮೂಲಗಳಿಂದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಲೆಹಾಕಿ ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಿದರೆಂಬುದು ಪ್ರಶಂಸನೀಯ ಅಂಶ. ಪೌರಾಣಿಕ ಮೂಲವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಪರಶುರಾಮ ಕಥೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಬಹುಶಃ ಯಾವುದೋ ಮರೆತುಹೋದ ಪ್ರಾಚೀನ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಛಾಯೆ ಮಾತ್ರವಾಗಿದೆ. ಮಯೂರವರ್ಮನು ಕದಂಬ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪಕನಾದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಅವನ ವೃತ್ತಾಂತ ಮತ್ತು ವಂಶಾವಳಿ ಕೂಡ ಪುರಾಣೀಕೃತವಾದದ್ದೇ. ಅಳಿಯಕಟ್ಟಿನ ಜನಕನೆಂದು ಹೇಳಲಾದ ಭೂತಾಳಪಾಂಡ್ಯ ಕೂಡ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಈಗ ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ. ಅವನದೆಂದು ಹೇಳಲಾದ ಕಟ್ಟುಗಳು ತೀರ ಈಚೆಗೆ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟವೆಂದು ತಿಳಿದಿದೆ. ಬದಲಿಗೆ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಹೊಯ್ಸಳರಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆ ಅನೇಕ ಶತಮಾನಗಳವರೆಗೆ ಆಳಿದ ಆಳುಪರಸರ ವಂಶಾವಳಿ ಇಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವ ಪಡೆದೇ ಇಲ್ಲ.

ಈ ಕೊರತೆಗಳಿದ್ದರೂ ಈ ಪುಸ್ತಕದ ದ್ವಿತೀಯಾವೃತ್ತಿಗೆ ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆದ ಡಾ|| ಕೋ. ವ್ಯಾ. ರಮೇಶರು ಹೇಳುವಂತೆ ಈ ಪುಸ್ತಕ ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಮಹತ್ವದ ಒಂದು ಆಕರವಾಗಿದೆ. ಪೌರಾಣಿಕ ಮತ್ತು ಜನಜನಿತ ಐತಿಹ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ಐತಿಹಾಸಿಕರ ದೃಷ್ಟಿ ಇಂದು ಬದಲಾಗಿದೆ. ಅವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ಅಮೂಲ್ಯ ಆಕರಗಳೆಂದು ಸ್ವೀಕೃತವಾಗಿದೆ. ತುಳುನಾಡಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಜಾನಾಂಗಿಕ ಸ್ಮರಣೆಯ ಎಲ್ಲ ಪೌರಾಣೀಕೃತ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ಕಲೆಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಗಡಲೇ ಅವಾಚೀನ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗತಿಗಳೂ ಶಾಸನ

ಪ್ರತಿಗಳೂ ಇಲ್ಲಿವೆ. ಅನೇಕ ದೇವಾಲಯಗಳ, ಭೂತಾಲಯಗಳ ಆಖ್ಯಾಯಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಬಂಟ, ಜೈನ ಮೊದಲಾದ ಕುಲಗಳ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಮೂಲಸ್ಥಾನಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನೂ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ನೂರಾರು ಸ್ಥಳನಾಮಗಳ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಸ್ಥಳನಾಮಾರ್ಥಗಳ ಶೋಧಕರಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗಬಲ್ಲವು. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಶೋಧನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬವರಿಗೆ ಇದು ಅನೇಕ ದಿಶಾ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ನೀಡಬಲ್ಲದೆಂಬುದರಿಂದ ಗೋವಿಂದ ಪೈ ಸಂಶೋಧನ ಕೇಂದ್ರದವರು ಇದರ ಪುನರ್ಮುದ್ರಣ ಮಾಡಿಸಿ ನಾಡಿಗೇ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಎರಡನೆಯದು “ಮಿತ್ಯನಾರಾಯಣ ಕತೆ”. ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹಿತ ಕಿಲ್ಲೆ ನಾರಾಯಣ ಶೆಟ್ಟರು ತಮಗೆ ಹೇಳಿದ ಕಥೆ ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವೆಂದು ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ೧೯೩೧ರಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಮುಗಿಸಿದ ಈ ೧೧೫ ಪುಟಗಳ ಕಿರು ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ದಿವಂಗತ ಪಣೆಯಾಡಿಯವರು ೧೯೩೫ರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತುಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಗುರುಗಳೂ ಸ್ವತಃ ಕವಿಗಳೂ ಆದ ದಿ. ಬಡಕಬೈಲು ಪರಮೇಶ್ವರಯ್ಯನವರ ಮುನ್ನುಡಿ ಇದಕ್ಕಿದೆ.

ಗರುಡನಾಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಚತುರ ಬಡಗಿಯೊಬ್ಬನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಕೊಟ್ಟ ಯಂತ್ರದಿಂದ ಆಕಾಶಯಾನದಲ್ಲಿ ಹಾರುತ್ತ ಹೋಗಿ, ಅರಮನೆಯ ಮಾಳಿಗೆಯಲ್ಲಿಳಿದು, ಏಕಾಂತವಾಗಿದ್ದ ಅರಸುಕುವರಿಯನ್ನು, ತಾನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಗರುಡವಾಹನ ನಾರಾಯಣ ದೇವರ ಅವತಾರವೆಂದು ನಂಬಿಸಿ, ಗುಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಕಿತವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ತರುಣನ ಕಥೆ ಇದು. ತನ್ನೀ ದುಸ್ಸಾಹಸದಿಂದಾಗಿ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ ಈ ಮಿತ್ಯ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ನಾರಾಯಣ ದೇವರೇ ಪಾರುಮಾಡಬೇಕಾಯಿತೆಂಬ ತಮಾಷೆಯ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಕಥೆ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕೀಲುಕುದುರೆ, ಸ್ವಯಂಚಾಲಿತ ಹಾರುಹಕ್ಕಿ, ಸ್ವಯಂಚಾಲಿತ ಗೊಂಬೆಗಳೇ ಮೊದಲಾದವು ವಿಶ್ವ ಕಥಾ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಪರೂಪವಲ್ಲ. ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಬರುತ್ತದೆ. ಕಥಾಸರಿತ್ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಯಾಂತ್ರಿಕ ಗೊಂಬೆಗಳ ಸುದ್ದಿ ಇದೆ. ಬೌದ್ಧ ತ್ರಿಪಿಟಕದ ಚೀನೀ ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ, ಟಿಬೆಟನ್ ದಂತಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದೆ ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಯುಗದ ಯುರೋಪಿಯನ್ ಯಂತ್ರಜ್ಞರು ಇಂಥ ಕೀಲುಕುದುರೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದರೆಂಬ ಐತಿಹ್ಯಗಳಿವೆ. ಹನ್ನೊಂದನೇ ಶತಮಾನದ್ದೆಂದು ನಂಬಲಾದ “ಸಮರಾಂಗಣ ಸೂತ್ರಧಾರ” ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂಚಾಲಿತ ಯಾಂತ್ರಿಕ ಆನೆ, ಕುದುರೆ, ವಿಮಾನ, ರಥ, ದ್ವಾರಪಾಲಕ, ಪದಾತಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವಿಷಯಗಳಿವೆಯೆಂದು ಕಥಾ ಸರಿತ್ಸಾಗರದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅನುವಾದದ ಕರ್ತಾ C. H. Towney ಯವರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಆಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಕಥೆಗಳು ಇವೆಯೆಂದು ಕೇಳುತ್ತೇವೆ.

ಹೀಗೆ ತೇಲುತ್ತಿರುವ ಕಥಾ ಕಲ್ಪನೆಯೊಂದು ಕಿಲ್ಲೆಯವರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ಅದನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಬರೆದಿರಬೇಕು. ಕಿಲ್ಲೆಯವರು ಹೇಳಿದ ಕಥೆಯ ಭೌಗೋಲಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶ ಯಾವುದು, ಯಾವ ಜಾತಿ ಅಥವಾ ಸಮಾಜದ್ದು ಎಂದು ನಾವು ಅರಿಯುವು. ಆದರೆ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅದು ಮಧ್ಯಯುಗದ ತುಳುನಾಡು, ತುಳುವ ಸಮಾಜ, ತುಳು ಚರಿತ್ರೆ-ಚಾರಿತ್ರ್ಯಗಳ ಅಸ್ತಿ, ರಕ್ತ, ಮಾಂಸ, ಮಜ್ಜೆಗಳಿಂದ ಮೈದುಂಬಿ ಒಂದು ಅಪರೂಪ ಆಖ್ಯಾಯಿಕೆಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ.

ಕಥೆ ನಡೆಯುವುದು ತುಳುನಾಡಿನ ಹೃದಯ ಪ್ರವೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಮಂಗಳೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಪೊಳಲಿ (ಪುರಾಲ್) ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಂದ ಸುಮಾರು ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಕಾರ್ಕಳ ತಾಲೂಕಿನ ಪುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ. ಕಥಾನಾಯಕನ ಸ್ಥಳ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಪೂರ್ವಜರ ಪೊಳಲಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕಥೆಯ ಇಡೀ ಸನ್ನಿವೇಶ ರಚನೆಯೆಲ್ಲ ಅವರ ಕಲ್ಪನೆಯ ಕೂಸೆಂದು ನಂಬಲಿಕ್ಕೆ ಎಡೆಯಿದೆ. ಅವರ “ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಚರಿತ್ರೆ”ಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಕೆಲವೊಂದು ಅಂಶಗಳು ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಈ ಊಹೆ ಬಲಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಥೆಯ ಕಾಲ ಸುಮಾರು ೧೫ನೇ ಶತಮಾನ. ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲರಾಗಿದ್ದ ಜೈನ ಸಾಮಂತರಾಳಿದ ಕಾಲ. ಚೌಟರೂ ಬಂಗರೂ ನಾಡಿನ ಬಹುಭಾಗವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಉಲ್ಲಾಳ, ಪುತ್ತಿಗೆ, ಬಿದಿರೆಗಳಲ್ಲಿ ಚೌಟರ ಆಡಳಿತ ಸ್ಥಾನಗಳಿದ್ದವು. ಅವರ ಆಳಿಕೆಗೆ ಸೇರಿದ ೧೬ ಗುತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಪೊಳಲಿಯ ನಾರಾಯಣ ಭಟ್ಟನೆಂಬವನು ಕಥಾನಾಯಕ. ತರುಣ, ರಸಿಕ, ಸುಂದರ, ವಿದ್ಯಾವಂತ, ಅವಿವಾಹಿತ. ಪುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಚೌಟರಸ ಚೆನ್ನರಾಯನು ಅರಮನೆ, ಕೋಟೆ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಆಡಳಿತ ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ನಂತರ, ಜೈನನಾದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ನಂಬಿದ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೊಂದು ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದರ ವೈಭವದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಸಮಾರಂಭ ನೋಡಲು ಈ ನಾಥಾಯಣ ಭಟ್ಟ ತನ್ನಂತೆ ರಸಿಕನಾದ ಶಂಕ್ರಯ್ಯಾಚಾರಿಯೆಂಬ ಬಡಗಿಯೊಡನೆ ಪುತ್ತಿಗೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅರಮನೆಯ ಉಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಚೌಟರಸನ ಮೋಹದ ಸೋದರಸೊಸೆ ಸಿರಿದೇವಿ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಭಟ್ಟನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದು ತತ್ಕ್ಷಣ ಮೋಹಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಶಂಕ್ರಯ್ಯಾಚಾರಿಯ ಪತ್ತೇದಾರಿಕೆಯಿಂದ ಅವಳ ಪೂರ್ವಾಪರವನ್ನು ತಿಳಿದು ಅದು ತನಗೆ ದಕ್ಕುವ ತುತ್ತಲ್ಲವೆಂದುಕೊಂಡು ಭಟ್ಟನು ಊರಿಗೆ ಮರಳಿ ಪ್ರೇಮಜ್ವರದಿಂದ ಮಲಗಿ ಮರಣೋನ್ಮುಖನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಕಡೆಗೆ ಅವನ ಗುಟ್ಟರಿತ ಶಂಕ್ರಯ್ಯಾಚಾರಿ ಚತುರ ಬಡಗಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರಬಲ್ಲ ಗರುಡನಾಕಾರದ ಒಂದು ಯಂತ್ರವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರೇಮೋನ್ಮತ್ತರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಿರುವ ಹುಚ್ಚು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ನಾರಾಯಣ ಭಟ್ಟ ಅದನ್ನೇರಿ, ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸದ್ದಡಗಿದ ಮೇಲೆ, ಹಾರಿ ಸಿರಿದೇವಿಯ ಉಪರಿಗೆಯಿಳಿದು, ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಅವಳ ಕೋಣೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಒಬ್ಬಳೇ ಮಲಗಿದ್ದ ಅವಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸುತ್ತಾನೆ. ೧೫ ವರ್ಷದ ಸುಂದರಿಯಾದ ಆ ಹುಡುಗಿಗೆ ಕೂಗುವುದಕ್ಕೂ ಪೂರ್ವಸೂಚಿಯೂ ಅಮೋಘ ವಾಕ್ಚಮತ್ಕಾರದಿಂದ ತಾನು ನಾರಾಯಣದೇವರೆಂದೂ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಗೋಕುಲದ ರಾಧೆಯಾಗಿದ್ದ ಅವಳಿಗೆ ದ್ವಾಪರ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಭಾಷೆಯಂತೆ ಈಗ ನರರೂಪದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಗರುಡನನ್ನೇರಿ ಅವಳಿಗೆ ಪ್ರೇಮಭಿಕ್ಷೆ ಕೊಡಲು ಬಂದಿರುವೆನೆಂದೂ ಹೇಳಿ ನಂಬಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಗಾಂಧರ್ವ ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತದೆ. ಜಾಣೆಯೂ ತುಂಬಾ ಓದಿದವಳೂ ಸದ್ಗುಣಿಯೂ ಆದ ಸಿರಿದೇವಿಗೂ ಅವನಿಗೂ ಹೀಗೆ ರಾತ್ರಿ ಹೊತ್ತು ಸಮಾಗಮವಾಗುತ್ತ ಇತ್ತು. ಅವಳಿಗೆ ಬಸಿರು ನಿಂತು ಆರು ತಿಂಗಳಾದಾಗ ದಾಸಿಯರು ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಅದನ್ನೂಹಿಸಿ, ಸಾಧಿಸಿ ಸತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದು ವೃದ್ಧ ಚೆನ್ನರಾಯನಿಗೆ ವರದಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹುಡುಗಿ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಚೆನ್ನರಾಯನಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ನಾರಾಯಣದೇವರಿಂದಲೇ ತನಗೆ ಬಸಿರು ನಿಂತಿದೆಯೆಂದು ಖಾತ್ರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಾಳೆ. ಒಂದು ಮಗುವೂ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಥೆ ಮುಗಿದಿದ್ದರೆ ತಾಪತ್ರಯವಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹಿಂದುಗಳ ನಾರಾಯಣ ದೇವರೇ ತನ್ನ ಸೊಸೆಯ ಗಂಡನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವನೂ ಜೈನ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯಾದನೆಂದು ಮುದುಕ ಜೈನರನ್ನೇ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ನೇಮಿಸಿ, ಬಹುಸಂಖ್ಯಾರಾದ ಹಿಂದುಗಳನ್ನು ಪೀಡಿಸುವ ಹುಚ್ಚುತನ ತೋರಿಸುವುದರಿಂದ ಪ್ರಜಾಕ್ಷೋಭೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ನೆರೆ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿಪತಿಗಳಾದ ಬಂಗರಿಗೆ ಗುತ್ತುಗಳ ಹಿರಿಯರು ದೂರು ಕಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ದಂಡು ಪುತ್ತಿಗೆಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಲು ಬರುತ್ತದೆ. ಚೌಟರು ದಿಕ್ಕೆಡುತ್ತಾರೆ. ಸಿರಿದೇವಿ ತನ್ನ ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಾಳೆ. ಪೇಚಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಭಟ್ಟ ತನ್ನ ಗೆಲೆಯ ಶಂಕ್ರಯ್ಯಾಚಾರಿಯ ಉಪದೇಶದಂತೆ ಶತ್ರು ಸೈನ್ಯದ ಮೇಲ್ಗಡೆ ಹಾರಾಡಿ ಅದನ್ನು ಗಾಬರಿಗೊಳಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ಈ ಭಟ್ಟನನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಬಾಣ ಹೊಡೆದು ಕೆಡಹಿದರೆ ಗತಿಯೇನು? ಹಾಗಾದರೆ ತನ್ನ ಚಕ್ರವನ್ನೇ ಕಳಿಸಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸದೆಬಡಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಾರಾಯಣ ಭಟ್ಟನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸಲು ಚಕ್ರ ಅವನ ಕೃತಕ ಗರುಡನನ್ನೂ ಭಟ್ಟನ ಕಾಲನ್ನೂ ಮುರಿದುಹಾಕುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ನಂಬಿದವರು ನಂಬಿಕೆ ಬಿಡುವರೇ? ಅವನು ನಾರಾಯಣನ ಅವತಾರವೆಂದೇ ಸಿರಿದೇವಿಯೂ ಅವಳ ಮಾವನೂ ಇನ್ನೂ ನಂಬುವುದರಿಂದ ಅವನ ಸುಳ್ಳು ನೆವಗಳನ್ನು ನಂಬಿ ಅರಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆಜೀವ ಸಾಕುತ್ತಾರೆ. ಅವನೂ ಕುಂಟುಗಾಲಿನಲ್ಲೇ ರಾಜಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತ ಬಾಳುತ್ತಾನೆ.

ಕಥಾವಸ್ತು ಇಷ್ಟು. ಲೌಕಿಕ ಅಲೌಕಿಕಗಳ ಕಲಬೆರಕೆ. ಇಷ್ಟು ಕಥೆಯನ್ನು ಹನ್ನೆರಡು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ೧೧೫ ಪುಟಗಳವರೆಗೆ ಬೆಳೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ೧೫ನೇ ಶತಮಾನದ ಪರಿಸರದ ಪುನರ್ನಿರ್ಮಾಣ, ಅನೇಕ ವರ್ಣನೆಗಳು, ಸಂಭಾಷಣೆಗಳೇ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಥಾ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದೆಲ್ಲ ಅಗತ್ಯವೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಏಳುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ೪೫ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಓದಿದಾಗ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮೂಡಲೇ ಇಲ್ಲ; ಈಗ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಓದುತ್ತಿರುವಾಗಲೂ ಮೂಡಲಿಲ್ಲ. ಮೂಡಿದ್ದು ಪುಸ್ತಕ ಕೆಳಗಿಟ್ಟು ವಿಮರ್ಶಾಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೆದಗೇರಿಸಿದಾಗಲೇ. ಓದುತ್ತಿರುವಾಗ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಭಾಷೆಯ ಬೆಡಗು, ಅವರು ಅರುಹುವ ವಿಷಯಗಳ ನಾವೀನ್ಯ ನಮ್ಮನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದಿರುತ್ತದೆ.

ತಮಗೆ ಲಭ್ಯವಿದ್ದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮತ್ತು ಐತಿಹ್ಯಗಳ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ನಾಲ್ಕು ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ-ರಾಜಕೀಯ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಮರುಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಚೌಟರು ಜೈನರಾದರೂ ಅಳಿಯಕಟ್ಟಿನ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿತ್ತವರಾದ್ದರಿಂದ ನಟ್ಟಿರುಳಲ್ಲಿ ಬಂದ ಮೋಸಗಾರನನ್ನು ಸಿರಿದೇವಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವಳ ಗುಣಕ್ಕೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಜೈನ-ವೈದಿಕ ಮತಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ತಳಕುಬಿದ್ದಿರುವುದರಿಂದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು ಚೌಟರಸರು ನಂಬುತ್ತಾರೇನೋ. ರಾಧೆಯ ಕಥೆ ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವ ಪಡೆದಿಲ್ಲ, ಭಟ್ಟನು ಹಾಗೆ ಹೇಳುವುದನ್ನು ಜೈನಳಾದ ಅವಳು ನಂಬುವುದು ಸರಿಯಾದರೂ ಅದು ಆತನ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಕೆಲವು ವಿಸಂಗತಿಗಳು ಕಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮನ್ನು ತಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ, ೧೫-೧೬ನೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ, ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೆ ಅಂಕಿತರಾದ ಚಿಕ್ಕ

ಚಿಕ್ಕ ತುಂಡರಸರು ಮತ್ತು ಅವರ ಕೈಕೆಳಗೆ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿನ ನಿರ್ಭಯದಿಂದಲೇ ನಡೆಯುವ ಗುತ್ತುಗಳ ಆಡಳಿತ ಹೇಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತೆಂಬ ಒಂದು ಚಿತ್ರ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ, ಇದೇ ಲೇಖಕರ “ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಚರಿತ್ರೆ”ಯಲ್ಲಿ ಬಂದದ್ದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಗುತ್ತಿನವರು ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಜನರ ಸಮ್ಮತಿಯಿಂದಲೇ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇವಾಲಯಗಳು ಜನರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪರಿಜನರ ವಿವರಗಳು ಸಮಾಜದ ಸಂಘಟನೆಗೆ ಒಂದು ದಿಕ್ಕುಚಿಯಾಗುವಂತೆ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ. ಆಳುವ ಜೈನರ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಪ್ಪಿದ್ದರೂ ಗುತ್ತುಗಳ ಹಿಂದೂ ಬಂಟ ಹಿರಿಯರು ಪ್ರಜಾಕ್ಷೋಭೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅರಸನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಲು ಮತ್ತು ಪರಚಕ್ರದ ಸಹಾಯ ಕೇಳಲು ಹಿಂಜರಿಯದಷ್ಟು ಧೈರ್ಯವಂತರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಜೈನ - ಅಜೈನರೊಳಗೆ ಒಂದು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ವೈಮನಸ್ಸು ಸೆಲೆಯಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ “ಮಿತ್ಯನಾರಾಯಣ ಕತೆ” ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಚರಿತ್ರ ಚಿತ್ರಣ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರಗಳು ಎರಡೇ, ನಾರಾಯಣ ಭಟ್ಟ ಮತ್ತು ಸಿರಿದೇವಿ. ಭಟ್ಟನು ರೂಪ ಗುಣ ವಿದ್ಯಾಸಂಪನ್ನನಾದರೂ ಧರೋದಾತ್ತನಲ್ಲ. ಅವನು ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿ ಪಾತ್ರಳನ್ನು ವಂಚನೆಯಿಂದ ಒಲಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ತನಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ ಶಂಕ್ರಯ್ಯಾಚಾರಿಯನ್ನು ಕೆಲಸವಾದ ಮೇಲೆ ಅಲಕ್ಷಿಸುವ ಕೃತಘ್ನ. ಆದರೆ ಸಿರಿದೇವಿಯನ್ನು ಆಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕೈಬಿಡುವಷ್ಟು ದುರ್ಜನನಲ್ಲ. ಅವನ ಜಾರುವ ಗುಣ ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವನ ಜಾತಿಯ ಗುಣವೆಂಬಂತೆ ಲೇಖಕರು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕೂಡ ಹೆಮ್ಮೆ ಪಡುವುದು ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಗೇ ಹೊರತು ಸತ್ಯಸಂಧತೆಗಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನೆನೆದರೆ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟು ಬರಬೇಕಿಲ್ಲ!

ಸದ್ಗುಣಿಯೂ ವಿದ್ಯಾವತಿಯೂ ಆದ ಸಿರಿದೇವಿ ನಾರಾಯಣ ಭಟ್ಟನ ಬೂಟಾಟಿಕೆಯನ್ನು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದು ಹೇಗೆ? ಬಸ್ತಿಯ ಪಂಡಿತರ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಸುವ ಅವಳ ಜಾಣ್ಮೆ ದಾಡಸಿಯಾದ ಪ್ರೇಮಿಯ ಮುಂದೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಹೋಯಿತು. ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಯೌವನದ ಸಹಜ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ಅವಳ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಮಂಕುಗೊಳಿಸುತ್ತದೆಂಬಂತೆ ಶೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ಕೂಡ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾನೆ ತಾನೇ. ಹೇಳಿಕೇಳಿ ಆ ಸಿರಿದೇವಿ ಮಗುವಾಗಿರುವಾಗಲೇ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ತಬ್ಬಲಿ. ಅವಳು ಪ್ರೀತಿ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕರಗುತ್ತಾಳೆ. ಹೆಣ್ಣು ಓದಿದರಿಂದೇನು ಎಂಬ ಮುದಿ ಹೆಂಗಸರ ಮಾತು ಇಲ್ಲಿ ಫಲಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆದರ್ಶವೆಂಬ ಹಾಗೆ ಚಿತ್ರಿತಳಾದ ಅವಳ ಚರಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮೇಲೆ ಆರೋಪಿಸಲಾಗುವ ಚಂಚಲ ನಿಷ್ಠೆಯ ದೋಷ ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲ.

ಪುಸ್ತಕದ ಅತ್ಯಂತ ಹಿರಿಯ ಗುಣವೆಂದರೆ ಅದರ ಭಾಷೆ. ಇದನ್ನೋದುವಾಗ ತುಳು ಭಾಷೆಯ ಶಬ್ದ ಸಂಪತ್ತು, ವ್ಯಂಜನಾಶಕ್ತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೊಸತೊಂದು ಆದರ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ತುಳು ಕೋಶಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣದ ಡಜನ್‌ಗಟ್ಟಳೆ ಪದಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ. ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರದು ಎತ್ತಿದ ಕೈ. ಹೆಂಗಸರ ಸಂವಾದಗಳಂತೂ ಅತ್ಯಂತ ಸಹಜವಾದವು. ಪ್ರಥಮಾಧ್ಯಾಯದಲ್ಲೇ ಬರುವ ಪೊಳಲಿ ಗುತ್ತಿನ ಹೆಂಗಸರ ಚಕ್ಕಂದವಾಗಲಿ, ಒಂಭತ್ತನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿನ ದಾಸಿಯರ ಸಂಭಾಷಣೆಯಾಗಲಿ, ಆರನೇ ಅಧ್ಯಾಯದ ಅರಸು ಮನೆತನದ ಹೆಂಗಸರ ಮಾತುಕತೆಯಾಗಲಿ ಮಣ್ಣಿನ ವಾಸನೆಯಿಂದ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕತೆಯಿಂದ, ಸರಸತ್ವದಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಮೋಹಿಸುತ್ತವೆ.

ಪುಸ್ತಕದ ತುಳು ಪೊಳಲಿಯ ಸುತ್ತಣ ನಡುನಾಡ ತುಳು. ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಭಾವಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಗುರಿಯಾಗದ ತಿರುಳಿನ ತುಳು ಇದು ಎಂದರೂ ಸರಿಯೆ. ಆದರೆ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರು ತುಳುವಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಮತ್ತು ಜಾತೀಯ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಸಫಲವಾಗಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಪೊಳಲಿ ತುಳುವಿನಲ್ಲಿರುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶೈಲಿ ಭೇದಗಳಲ್ಲದೆ, ಆಗ್ನೇಯದ ತುಳುನಾಡಿನ ಹಕಾರ ಪ್ರಧಾನ ತುಳು, ವಿಶ್ವಕರ್ಮರ ತುಳು ಇಂಥ ಪ್ರಭೇದಗಳ ಪರಿಚಯವೂ ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಾನಿಕ ಸೊಗಡಿನೊಡನೆ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿದೆ. ನಡುನಡುವೆ ಬರುವ ನುಡಿಕಟ್ಟುಗಳು, ಗಾದೆಗಳು ಭಾಷೆಗೆ ಒಂದು ಅನುಪಮವಾದ ಅಥೆಂಟಿಸಿಟಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಪುತ್ತಿಗೆಯ ಅರಮನೆಯನ್ನೇ ಇರಲಿ, ಪೊಳಲಿ ದೇವಾಲಯದ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳನ್ನೇ ಇರಲಿ, ಸೋಮನಾಥನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕಲಶೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಪೇಟೆ ಪರಿಸೆಗಳನ್ನೇ ಇರಲಿ ಶೀನಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ನೇರವಾದ ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಭಾಷಾ ಪ್ರಭುತ್ವದಿಂದ ಬರುವ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಮನವರಿಕೆಯಾಗುವಂತೆ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ.

೪. ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ 'ಪ್ರಪಂಚ'

ಡಾ| ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲೇ ಏಕೆ, ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲೇ ಹುಟ್ಟಿದರೂ ಅಪರೂಪ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೇ ಆಗಿ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲತಕ್ಕವರು. ಅವರ ಬಹುಮುಖವಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಈ ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥ ಬಂದಿದೆ. ಕಾರಂತರಿಗೆ ಈಗ ೬೨ ದಾಟಿದೆ. ಇನ್ನೂ ಅವರ ಕಾರ್ಯಗಳ ಕೊನೆಯನ್ನು ನಾವು ಕಂಡಿಲ್ಲ. ಅವರ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಹೊಸ ಯೋಜನೆಗಳು, ಯೋಚನೆಗಳು ಮೂಡುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾಳೆ ಅವರು ನಮ್ಮನ್ನು ಚಕಿತಗೊಳಿಸುವ ಯಾವ ಹೊಸ 'ಮುಖ'ದೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಾಣುವರೋ ತಿಳಿಯದು. ಇದು ಅವರ ಈವರೆಗಿನ ಸಾಹಿತ್ಯ-ಸಾಹಿತ್ಯೇತರ 'ಮುಖ'ಗಳ ಸಮಗ್ರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸುವ ಒಂದು ಸಾಹಸವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅನೇಕ ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥಗಳ ಹಾಗೆ ಅಭಿನಂದಿತರ ಬದುಕು-ಕೃತಿಗಳ ವಿಚಾರ ಒಂದಿಷ್ಟು, ಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳ ಪಾಂಡಿತ್ಯಪೂರ್ಣ ಲೇಖನಗಳ ಗುಚ್ಛ ಒಂದಿಷ್ಟು - ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಮಿಶ್ರವಾದ ಗ್ರಂಥ ಇದಲ್ಲ. ಇದರಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಎಲ್ಲವೂ ಕಾರಂತರ ಮತ್ತು ಅವರ ಕೆಲಸದ ವಿಷಯ.

ಹೆಚ್ಚಂಶ ಕನ್ನಡದ ಹೆಸರಾಂತ ಲೇಖಕರು ಬರೆದ ೫೫ ಲೇಖನಗಳುಳ್ಳ ಕಾರಂತ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ 'ವ್ಯಕ್ತಿ ಪ್ರಪಂಚ', 'ಕಲಾ ಪ್ರಪಂಚ', 'ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಪಂಚ' ಮತ್ತು 'ಕಾದಂಬರಿ ಪ್ರಪಂಚ' ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಮುಖ್ಯ ಭಾಗಗಳಲ್ಲದೆ 'ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಲೇಖನದರ್ಶಿ' ಎಂಬ ಐದನೆಯ ಭಾಗವೂ ಇದೆ. ಕಲಾವಿದ ಕೆ. ಕೆ. ಹೆಬ್ಬಾರರು ಬರೆದ ಬಣ್ಣದ ಪ್ರೋಟ್ರೆಟ್ ಮತ್ತು ರೇಖಾಚಿತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕಾರಂತರ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಲವು ಚಿತ್ರಗಳೂ ಇದರಲ್ಲಿವೆ. ಮಣಿಪಾಲ ಪವರ್ ಪ್ರೆಸ್ಸಿನಿಂದ ಮುದ್ರಣ ಹೊಂದಿ ನಿರ್ಮಾಣ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉಚ್ಚಕೋಟಿಯದಾಗಿದೆ.

ಮೊದಲನೆಯದಾದ 'ವ್ಯಕ್ತಿ ಪ್ರಪಂಚ'ದ ೧೫೬ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರು ಅವರ ಮಿತ್ರರು, ಬಂಧುಗಳು, ಸಹಕಾರಿಗಳು, ಶಿಷ್ಯರು ಮತ್ತು ಮೆಚ್ಚಿದವರು ಕಂಡ ಬಗೆಗಳಿವೆ. ಡಿ.ವಿ.ಜಿ., ಮಾಸ್ತಿ, ಬೇಂದ್ರೆ, ವಿ.ಸೀ., ಶಂ.ಬಾ.ರಂಥ ಹಿರಿಯರು 'ಹರಕೆ'ಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಎ. ಎನ್. ಮೂರ್ತಿರಾವ್, ಸೇಡಿಯಾಪು, ಮಾಳವಾಡ, ಜವರೇಗೌಡ ಮೊದಲಾದವರು ಹಾರೈಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ವಿಭಾಗದ ನೂರಕ್ಕೂ ಮಿಕ್ಕಿದ್ದಷ್ಟು ಪುಟಗಳು ಕಾರಂತರ ನೇರ ಸಂಪರ್ಕ ಬಂದವರ ನೆನಪುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹಲಸಂಗಿಯ ಗೆಳೆಯರನ್ನು ಹೊಲಸಂಗಿಯ ಗೆಳೆಯರೆಂದು ನಗುವ ಕಾರಂತರೂ (ಸಿಂಪಿ ಲಿಂಗಣ್ಣ) ಪುತ್ರವಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಸಹಾನುಭೂತಿಪರ ಪತ್ರ ಬರೆದವರಿಗೆ "ಬಂದಿರುವ ವಿಪತ್ತು ಘನತರದಾದರೂ ಅನೇಕಾನೇಕ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಬಂದುದೇ ನಮಗೆ ಬಂತು" ಎನ್ನುವ ವಿಷಕಂಠ ಕಾರಂತರೂ (ಕೋ. ಚಿನ್ನಬಸಪ್ಪ) ಇಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಎದುರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲೆಂಡರ್ ಕಲಾವಿದನ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿಯೂ ನೋಡದೆ ಎದ್ದು ಬಂದ ನಿತಾಂತ ನಿಷ್ಠುರ

ಕಾರಂತರು, ಜನಪ್ರಿಯತೆಗಾಗಿ ಏನನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ ಹರಸಲು ಸಿದ್ಧರಾಗುವ ಅನೇಕ ಹಿರಿಯರಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೇ ೨೦-೨೫ ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಭೆಟ್ಟಿಯಾದ ತಮ್ಮ ಹಳೇ ಕನ್ನಡ ಲೆಕ್ಕರರಿಗೆ ರೇಶ್ಮೆ ಶಾಲನ್ನು ತಂದು ಹೊದಿಸಿದ (ಗುರುಭಕ್ತ ಎನ್ನೋಣವೆ? - ಕಾರಂತರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇದು ಕ್ಲಿಷೆ ಎನ್ನಿಸಿತು) ಕಾರಂತರನ್ನೂ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಕಾರಂತರ ಇಬ್ಬರು ಅಣ್ಣಂದಿರಾದ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಕಾರಂತರೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಕಾರಂತರೂ ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರ ಬಾಲ್ಯದ ಪರಿಸರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಂದೆ ಶೇಷ ಕಾರಂತರು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ತಿಂಗಳಿಗಿಂತಾಣೆ ಸಂಬಳದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ ಶಾಲಾ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಾಗಿದ್ದರೆಂದೂ ತಾಯಿ ರೂಪಾಯಿ ಬೆಲೆಯ ಕಿರಿಗೆಯನ್ನು ದಾನ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ೫೦ ಮೈಲು ದೂರದ ಶೃಂಗೇರಿಗೆ ನಡೆದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆಂದೂ ಕೇಳಿ ಅಂದಿನ ಬಡತನದ ಬದುಕಿಗೆ ಚಕಿತರಾಗುತ್ತೇವೆ. ಸಾಹಿತಿಗಳಲ್ಲದ ಕಾರಂತ ಮಿತ್ರರಾದ ಕೊಡಗಿನ ಪ್ಲಾಂಟರ್ ಮಂಜುನಾಥಯ್ಯನವರೂ (ಸಂದರ್ಶನ : ಜಿ. ಟಿ. ನಾರಾಯಣರಾವ್) ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಹೊಟೆಲ್ ಉದ್ಯಮಿದಾರರಾದ ಗುಂಡ್ಮಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಐತಾಳರೂ ಕಾರಂತರ ಹೃದಯವಂತಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳು, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಮಿತ್ರ ದಿವಂಗತ ಗುರುರಾಯರೊಡನೆ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಆರ್ಧ್ರ ಸಂಬಂಧ, ಕಾರಂತರು ಎಲ್ಲ ವರ್ಗಗಳ ಜನರೊಡನೆಯೂ ಎಷ್ಟು ಸಹಜವಾಗಿ ಬೆರೆತು ತನ್ನವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲವರೆಂದು ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ವಿ. ಎಂ. ಇನಾಂದಾರರೂ ಕು. ಶಿ. ಹರಿದಾಸ ಭಟ್ಟರೂ ಕಾರಂತರೊಡನೆ ಮಾಡಿದ ಸಂದರ್ಶನಗಳು ಕಾರಂತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರೇರಣೆ - ವ್ಯವಸಾಯಗಳ ಮೇಲೆ ತುಂಬಾ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುತ್ತವೆ.

‘ಕಲಾ ಪ್ರಪಂಚ’, ‘ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಪಂಚ’, ‘ಕಾದಂಬರೀ ಪ್ರಪಂಚ’ ಎಂಬ ಮುಂದಿನ ಮೂರು ಪ್ರಪಂಚಗಳು ಕಾರಂತರ ಬಹುಮುಖ ವ್ಯವಸಾಯವನ್ನು ಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಕೂಡ ಹೊಸ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವಂತಿವೆ. ಕಾರಂತರ ದೀರ್ಘಕಾಲೀನ ಮೋಹವಾದ ಯಕ್ಷಗಾನವನ್ನೇ ನೋಡಿ. ಈ ಕಲಾ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ವಿಷಯ ಎಷ್ಟು ಗಾಢವಾಗಿ ಅವರು ಚಿಂತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ನೃತ್ಯ, ಸಂಗೀತ, ಪ್ರಯೋಗ ಮೂರೂ ಅಂಗಗಳ ಮರ್ಮಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಅವರೆಷ್ಟು ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬಂಶ ಬೈಕಾಡಿ ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣರಾವ್, ಕೆ. ವಿ. ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಮೊದಲಾದವರ ಲೇಖನಗಳಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕುರಿಯ ವಿಠಲ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕಾರಂತರು ತಮ್ಮನ್ನು ತರಬೇತುಗೊಳಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

‘ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಪಂಚ’ ಕಾದಂಬರಿಯೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಾರಂತರು ಕೈಯಾಡಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಲೇಖನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಪತ್ರಿಕಾಕರ್ತರಾಗಿ ಕಾರಂತರು ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಪರಿಚಿತರಲ್ಲ; ಆದರೆ ‘ವಸಂತ’, ‘ವಿಚಾರವಾಣಿ’, ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು - ಮೊದಲನೆಯದನ್ನು ತೀರ ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ, ಎರಡನೆಯದನ್ನು ಮಾಗಿದ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ - ಹಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಲ್ಲ, ಪತ್ರಿಕಾ ಧರ್ಮದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ - ನಡೆಸಿದರು. ಅವರ ಪ್ರಬಂಧಗಳೂ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಗಮನಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಅವರು ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಬರೆಯದಿದ್ದರೆ ಪ್ರಥಮ ವರ್ಗದ ವಿಡಂಬನಕಾರರೆಂದೇ ಅವರನ್ನು ನಾಡು ತಿಳಿಯಬಹುದಿತ್ತು. ಅವರ ಗೀತನಾಟಕ, ಲೇಖನ ಮತ್ತು ಅಭಿನಯ, ಅವರನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಅಕ್ಷರಶಃ ಅದ್ವಿತೀಯ ಬ್ಯಾಲೇ ಕರ್ತನಾಗಿಸಿದೆ. ಅವರು ಚಾಲುಕ್ಯ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ಮೇಲೂ ಅಧಿಕಾರಯುತವಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ವಿಜ್ಞಾನಸಾಹಿತ್ಯ

ಹಲವು ತಜ್ಞರಿಗೆ ಹಲವು ವರ್ಷಗಳು ಹಿಡಿಯಬಹುದಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಒಬ್ಬ - ವಿಜ್ಞಾನದ ತರಬೇತಿ ಇಲ್ಲದ - ವ್ಯಕ್ತಿ ಕೆಲವೇ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಸಣ್ಣ ಕಥೆ ಬರೆಯುವುದನ್ನು, ಕಾರಂತರು ಬಹಳ ಬೇಗನೇ ಕೈಬಿಟ್ಟಿದ್ದು ಒಂದು ನಷ್ಟವೇ. ಅವರು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬರೆದರು - ಆರ್ಥಿಕ ಒತ್ತಡದಿಂದಲ್ಲ; ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸಬಲ್ಲ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು ಬೇಕು, ಅವು ಹೇಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ. ಅವರು ಚಿತ್ರಕಲಾ ಪ್ರವೀಣರೂ ಹೌದು.

ಹೀಗೆ ಕಾರಂತ ಮಂದಿರದ ಹಲವಾರು ಮಹಾದ್ವಾರಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿ ನಾವು 'ಕಾದಂಬರಿ ಪ್ರಪಂಚ'ಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತೇವೆ. ಅವರ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಹುಭಾಗ ಕಾದಂಬರಿಯಾಗಿವೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಕಾರಂತರ ಅಂತರಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನ, ಅವರ ಜೀವನದೃಷ್ಟಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದೂ ಈ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲೇ ಎಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ ಗ್ರಂಥದ ಸುಮಾರು ಮೂರರಲ್ಲೊಂದು ಭಾಗ ಈ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಿರುವುದು ಸಹಜವೇ ಆಗಿದೆ. ಗ್ರಂಥದ ಅತಿ ಮಹತ್ವದ ಲೇಖನಗಳೂ ಇದರಲ್ಲೇ ಇವೆ.

'ವಿಚಿತ್ರ ಕೂಟ' ಮತ್ತು 'ಭೂತ' ಎಂಬ ಎರಡು ಪತ್ತೇದಾರಿ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕಾದಂಬರಿ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ಉಗ್ರಾಣ ಮಂಗೇಶರಾಯರ 'ಇದು ನಿರರ್ಥಕ ಸಾಹಿತ್ಯ'ವೆಂಬ ಟೀಕೆಯ ಸತ್ಯತ್ವವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ಆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ತಿಲಾಂಜಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಕಾರಂತರು ಬರೆದ ಎರಡೂವರೆ ಜಡನ್ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಂತರ ಜೀವನದರ್ಶನದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಮೈಲುಕಲ್ಲುಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಶ್ರೀ ಎಲ್. ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್ ಅವರೆನ್ನುವಂತೆ, "ಕಲೆಗಾಗಿ ಕಲೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಾರಂತರು ಎಂದೂ ಒಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಪರಿಪಕ್ವತೆಯನ್ನು ತರುವ ಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು." ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಈ ಪರಿಪಾಕದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹಂತಗಳ ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಲೆಗಳ ನಿರಂತರ ಅನುಸಂಧಾನ ರೂಪವಾಗಿವೆ. ಬದುಕಿಗೆ ಅರ್ಥವೊಂದುಂಟೆ? ಇದ್ದರೆ ಅದೇನು? ಪ್ರಾರಂಭದ 'ಸರಸಮ್ಮನ ಸಮಾಧಿ'ಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಈಚೆಗಿನ 'ಮೂಕಜ್ಜಿಯ ಕನಸುಗಳು'ವರೆಗೂ ಈ ಅರ್ಥಾನುಸಂಧಾನ ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಕೇಂದ್ರ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಅಸಂಖ್ಯ ಮುಖದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದಲೂ ಕಾಲಿಗೆ ಗಾಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡವರಂತೆ ದೇಶ ಸುತ್ತುವ ಲವಲವಿಕೆಯಿಂದಲೂ ದೊರೆತ ನಾನಾ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಸನ್ನಿವೇಶ, ಪರಿಸರಗಳ, ಪರಿಚಯಗಳ ಅನುಭವದ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಈ ಅರ್ಥಾನ್ವೇಷಣೆಗೆ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಅವರು ಆಯ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೋಪದೇಶ ಮಾಡುತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರಂತರು ಆ ಪರಿವ್ರಾಜಕತ್ವಕ್ಕೆ ಶರಣುಹೊಡೆದು ತಮ್ಮ ದಾರಿ ಹುಡುಕತೊಡಗಿದಾಗಿನಿಂದಲೇ ಒಂದು ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತಿದೆ. ದೇವರೊಬ್ಬನಿದ್ದಾನೋ ಇಲ್ಲವೋ, ಮಾನವ ಈ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಬದುಕಿಗೆ ತಾನೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮನುಷ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಅರ್ಥ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಅರ್ಥ ಬದುಕಿಗೆ ಇರಲಾರದು ಎಂದು ಅಸ್ತಿತ್ವವಾದಿಗಳೊಡನೆ ಅವರೂ ಸಹಮತರು. ಆದರೆ ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡದೆ ಇರುವ ಜೀವನ ಎಂದೂ ನಿಜವಾದ ಜೀವನ ಎನಿಸಲಾರದು.

ಆ ಅರ್ಥ ಏನು? ಬದುಕು ಇದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಬದುಕಬೇಕು. ಬದುಕಿನಿಂದ ಪಲಾಯನ

ಮಾಡಿ ಪಾರತ್ರಿಕ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಳ್ಳುವವರ ಮೇಲೆ ಕಾರಂತರಿಗೆ ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಲ್ಲ. ಬದುಕನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಎದುರಿಸಿ ಸಂಕಷ್ಟಗಳ ಮುಂದೆ ಎದೆಗೆಡದೆ ಹೋರಾಡಿ ತನ್ನ ಬಾಳನ್ನು ಹಸನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಇದನ್ನು ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾಗಿ ಸಾಧಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಕಾರಂತರ ಉತ್ತರ - ನಂಬಿಕೆ. ಬದುಕಿನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕೆಲ ಗಟ್ಟಿ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವುಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ದುಡಿದಾತನೇ ತನ್ನ ಬದುಕಿಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಬೌದ್ಧಿಕ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ಭಾಷಣದ, ಚರ್ಚೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮತ್ರ ಅವುಗಳನ್ನುಪಯೋಗಿಸಿ, ತನ್ನ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತರಲಾರದ ಬುದ್ಧಿವಾದಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾರಂತರ ತಿರಸ್ಕಾರವೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

ದೇವರುಂಟೋ ಇಲ್ಲವೋ, ಅದರಿಂದ ಆತ್ಮವುಂಟೋ ಇಲ್ಲವೋ? ಆದ್ದರಿಂದ, ಮಾನವನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಒಳಿತೋ ಕೆಡುಕೋ ನಿರ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಅವನ ಸುತ್ತಲ ಇತರ ಜನರನ್ನು ಅವನು ಕಾಣುವ ದೃಷ್ಟಿ, ಅವರೊಡನೆ ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಸಂಬಂಧದ ಸ್ವರೂಪವೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಬೇಕು. ಈ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ತಿಳಿವಳಿಕೆ, ಸಹಾನುಭೂತಿ, ಸಹಾಯ ಕಂಡುಬಂದರೆ ಅದು ಒಳಿತು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ವ್ಯರ್ಥ. ಹೀಗೆ ಕಾರಂತರ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಮಾನವ ಕೇಂದ್ರಿತವಾಗಿವೆ; ಬಹಿರ್ಮುಖವಾಗಿವೆ.

ಕಾರಂತರ ಜೀವನದೃಷ್ಟಿಯ ಈ ಅಂಶದ ವಿಷಯದಲ್ಲೇ ಆಧುನಿಕ ವಿಮರ್ಶಕರು ಆಕ್ಷೇಪವೆತ್ತುವುದು. ಮನುಷ್ಯನ ಅಂತರಂಗಿಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರು ಅನಾಸಕ್ತರಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ತನ್ನೊಡನೆ, ತನಗೆ ಬರುವ ಸಂಬಂಧದ ಸಂಕಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರು ಅನಾಸಕ್ತಿ ತೋರುತ್ತಾರೆ. ತನ್ನೊಡನೆ ತಾನು ಶಾಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಹೊರತು ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದೊಡನೆ ಸುಕರವಾಗಿ ವ್ಯವಹರಿಸಲಾರ. ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಸಮಾಜಜೀವಿಯೆಂದಲ್ಲದೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿಯೇ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸದೆ ಇರುವುದು ಕಾರಂತರ ಕೊರತೆ. ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಾಗಲೀ ಇತರ ಬರಹಗಳಲ್ಲಾಗಲೀ ಶೈಲಿಯ ನಯ ನಾಜೂಕು, ಕಾವ್ಯತ್ವ ಕಾಣಿಸದಿರಲು ಕಾವ್ಯದ ಜೀವಾಳವಾದ ಅಂತರಂಗ ಮಧನಕ್ಕೆ - ಚೋಮನ ದುಡಿಯಂಥ ಒಂದೆರಡು ಅಪವಾದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ- ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಕಾರಣ, ಎಂದು ಈ ವಿಮರ್ಶಕರ ಅಭಿಮತವಾಗಿದೆ.

ಈ ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥದ ಹೆಚ್ಚಳವೆಂದರೆ ಇದೇ. ಅದು ಭಕ್ತರ ಸ್ತುತಿ ಪಾಠದ ಸಮುಚ್ಚಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಸ್ತುತಿಪಾಠಗಳು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ಸಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಸವಿಶ್ಲೇಷಣವಾಗಿ ಬರೆಯಲು ವೇಳೆಯಿಲ್ಲದ ಕೆಲ ಹಿರಿಯರ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಪಾಠಕತ್ವವಿದೆ. ಆದರೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರಂತರ ಗುಣಗಳ ಕೂರ್ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಕೊರತೆಗಳಿಗೆ ಕಣ್ಮುಚ್ಚುವ ವೃತ್ತಿ ಇಲ್ಲ. ಯಕ್ಷಗಾನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರೊ. ಶ್ರೀಧರರಾಗಲೀ, ಗೀತನಾಟಕಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಗೌರೀಶ ಕಾಯ್ಕಿಣಿಗಳಾಗಲಿ, ವಿಜ್ಞಾನ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜೆ. ಆರ್. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಾಗಲಿ, ಗದ್ಯಶೈಲಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಏ. ರೈ. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಆಳ್ವರಾಗಲಿ, ಕಾದಂಬರಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಎಲ್. ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್, ಶಂಕರ ಮೊಕಾಶಿ, ಎಂ. ಜಿ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ಯು. ಆರ್. ಅನಂತಮೂರ್ತಿ,

ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತಕೋಟಿ, ಜಿ. ಎಸ್. ಅಮೂರ, ಅಡಿಗ, ಶಾಂತಿನಾಥ ದೇಸಾಯಿ, ಸುಮತೀಂದ್ರ ನಾಡಿಗ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿಯೇ ವರ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥ ಕಾರಂತರ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನರಿಯಬೇಕೆಂಬವರಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಿಕಾರವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂಬವರಿಗೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ಕೈಪಿಡಿಯಾಗಿದೆ. ಸಂಪಾದಕರು ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಯವರು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅಭಿನಂದನಾರ್ಹರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಪಾದಕೀಯ ನೀತಿ ಪೆನ್ನಿಲು ಹೆಚ್ಚು ಕಠೋರವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಿದ್ದರೆ 'ಗದ್ಯದ ಗತಿ' ಮೊದಲಾದ ಕೆಲ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪುನರುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದಷ್ಟೇ. ಸಾಹಸಪೂರ್ಣವಾದ ಕಾರಂತರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ಈ ಕಾಣಿಕೆಯೂ ದೊಡ್ಡ ಸಾಹಸವೇ ಆಗಿದೆ. ಗಾತ್ರ, ವೈವಿಧ್ಯ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯ - ಮೂರೂ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ.

(೧೯೭೦)

೫. ಕಾದಂಬರಿ ಯುಗಪ್ರವರ್ತಕ - ಅ.ನ.ಕೃ.

ಅ.ನ.ಕೃ. ಅವರನ್ನು ನಾನು ಮೊದಲು ಕಂಡದ್ದು ೧೯೩೪ರಲ್ಲೋ ೧೯೩೫ರಲ್ಲೋ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ. ಅವರ ಪ್ರಮುಖ ಕೃತಿಗಳು ಇನ್ನೂ ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ಆಗಲೇ ಅವರು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆಗ ಅವರು ಚಿಕ್ಕ ಕಥೆ, ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ-ಕಲಾವಿಮರ್ಶೆಯ ರಂಗದಲ್ಲಿದ್ದರು. 'ಕಾಮನಬಿಲ್ಲು' ಕಥಾ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಅವರು ಬರೆದ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಮುನ್ನುಡಿ ಮತ್ತಾವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. 'ರಾಜಾ ರವಿವರ್ಮನ ಸ್ಥಾನ'ವೂ ಆಗಲೇ ಹೊರಬಂದಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡುವಾಗ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಟ್ಟ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಅತಿರೇಕದವುಗಳೆಂದೆನಿಸಿದರೂ, ಆಗ, ಅ.ನ.ಕೃ. ಎಳಸು ಸಾಹಿತಿಗಳಾಗಿದ್ದ ನಮಗೆ ತುಂಬ ಅಭಿಮಾನಾಸ್ಪದರಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಕೃತಿ ಅದು. ಅ.ನ.ಕೃ. ಅವರು ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ವಿಸ್ತಾರ ವೈವಿಧ್ಯಗಳು, ಕನ್ನಡ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರವಾಹದ ಮುಖ್ಯಧಾರೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಇದ್ದ ಜಿಲ್ಲೆಯವರಾದ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಆಗ ಬಹಳ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ್ದವು. ಇಂದಿಗೂ ನನಗೆ ಒಂದು ವಿಷಯ ಕೆಡುಕೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅ.ನ.ಕೃ. ಅವರು ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯ ರಂಗವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ತೊರೆದು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಸಾಹಿತ್ಯರಂಗಕ್ಕೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟುಕೊಂಡದ್ದು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೊಂದು ನಷ್ಟವಾಗಲಿಲ್ಲವೆ? ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ರಂಗಕ್ಕೆ ಅವರು ಮೀಸಲಾದ ಮೇಲೆ ಅವರಿಂದ ಬಂದ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಚಾರದ ದೊಡ್ಡ ಅಂಶವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತೆಂದು ನನಗನಿಸುತ್ತದೆ.

ಅ.ನ.ಕೃ. ಅವರನ್ನು ನಾನು ಮೊದಲು ಕಂಡಾಗ ಅವರು dashing - ಉದ್ದಂಡ ಎನ್ನೋಣವೇ - ತರುಣರಾಗಿದ್ದರು. ನಾನಾಗ ಶೆಲಿ, ಬೈರನ್ನರ ಭಕ್ತನಾಗಿದ್ದೆ. ಅ.ನ.ಕೃ. ಮುಖವನ್ನು ನಾನು ಏಕೆ ಏನೊ ಬೈರನ್ನರ ಮುಖದೊಡನೆ ಸಮೀಕರಿಸಿದೆ. ನಾನು ಬೈರನ್ನರ Child Harold ಮತ್ತು Don Juanನ ಕೆಲ ಸರ್ಗಗಳನ್ನು ಓದಿ ಮುಗ್ಧನಾಗಿದ್ದೆ. 'ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲು'ನ ಅವರ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದ, 'ಕಪ್ಲಿಂಗ್‌ನಲ್ಲಿ ಕಲೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ತಲೆ ಇಲ್ಲ' ಇತ್ಯಾದಿ ಚಮತ್ಕಾರಿಕ ಹೇಳಿಕೆಗಳೂ, ಬೈರನ್ನನು ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್ ಮೊದಲಾದವರ ಮೇಲೆ ಬಿಟ್ಟ ವಾಗ್ಬಾಣಗಳೂ, ಹೇಗೂ ಇವರಿಬ್ಬರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸಿರಬೇಕು. ಅ.ನ.ಕೃ. ಆಗ ಬಲು ಸುಂದರ ತರುಣರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ನಸುನಗು ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ ದ್ದಾಗಿತ್ತು.

ಅವರ ಅಂದಿನ ಭಾಷಣದ ವಿವರವೇನೆಂದು ಈಗ ನೆನಪಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಅಭಿಮಾನ ಓತಪ್ರೋತವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದೊಂದೇ ನನ್ನ ನೆನಪು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಏನನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಅವರು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟರು. ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ. 'ಗದಾಯುದ್ಧ'ವನ್ನು ಕುರಿತು

ಮಾತಾಡುವಾಗ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯುನ್ಮಯತೆ ಅ.ನ.ಕೃ. ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿಜ. ಆದರೆ, ಅವರ ಮಧುರ ಕಂಠದಿಂದ ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ವಾಗ್ಧಾರೆ ಹೆಚ್ಚು ಆತ್ಮೀಯವಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ನಿಂತವರ ಪ್ರಭುಸಮ್ಮಿತವಾಣಿಯಲ್ಲ; ನಮ್ಮವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರ ಮಿತ್ರ ಸಮ್ಮಿತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಮನವೊಲಿಸುವಂಥದಾಗಿತ್ತು. ಹೆಚ್ಚು ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಮೂಡಿಸುವಂಥದಾಗಿತ್ತು.

ಅಂದು ರಾತ್ರಿ ಅವರನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳೊಬ್ಬರ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದೆವು. ಹೊರಬಂದ ನಂತರ ಅ.ನ.ಕೃ. ಕಿಡಿಗೇಡಿತನದ ನಗೆಯೊಡನೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ, “One wishes one were in his position; all pleasure with no responsibility” ಎಂದದ್ದು ನನಗಿನ್ನೂ ನೆನಪಿದೆ. ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅನಿಸಿದ್ದನ್ನು ಅವರು ನೀಟಾಗಿ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ನಾನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿಷ್ಟೆ - ಆಗಲೇ ಉದ್ಧಾಮ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಅ.ನ.ಕೃ. ನಮ್ಮಂಥ ಭಕ್ತವೃಂದದಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡುವಾಗ ಯಾವದೊಂದು ಶ್ರೀಮದ್ಗಾಂಭೀರ್ಯದ ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತೆಯನ್ನು ನಟಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅ.ನ.ಕೃ. ಅವರನ್ನು ನಮ್ಮವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದು ಇದೇ ಎಂದು ನನ್ನೆಣಕೆ.

ಎರಡನೇ ಬಾರಿ ನಾನು ಅವರನ್ನು ಕಂಡದ್ದು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ದಿವಂಗತ ದ.ಬಾ. ಕುಲಕರ್ಣಿಯವರೊಡನೆ ಶಿವಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ; ಬಹುಶಃ ೧೯೪೪ರಲ್ಲೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದ್ದೆಂದರೆ ಅ.ನ.ಕೃ. ನನ್ನನ್ನು ತತ್ಕ್ಷಣ ಗುರುತಿಸಿದ್ದು. ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದೆ ಬೇರೆಯೇ ಊರಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕತ್ತಾಗಿ ಕಂಡ ಒಂದು ಅಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಮುಖ ಅವರ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಉಳಿದಿತ್ತು. ಕೀರ್ತಿ ನೆನಪಿನ ವೈರಿ. ಆದರೆ, ಅ.ನ.ಕೃ.ರ ಜ್ಞಾಪಕಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೀರ್ತಿರಾಹು ಮಸುಕುಗೊಳಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗವರು ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಚಳುವಳಿಯ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿದ್ದರು. “ಪಟ್ಟಭದ್ರ” ಸಾಹಿತಿಗಳ ವಿಚಾರಗಳ ಮೇಲೆ ನಿರ್ದಯ ಪ್ರಹಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ, ಯಾವ ವರ್ಗದ ಸಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಅವರು ವೇದಿಕೆ, ಕಾಗದಗಳೆರಡರ ಮೇಲೂ ಧಿಕ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವರ ಮೇಲೆ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಯಾವ ಒಂದು ಕಲ್ಮಷವೂ ಅ.ನ.ಕೃ.ಗೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು.

ನಮ್ಮಿಂದ ಪೆಟ್ಟು ತಿಂದವನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವುದೇ ಕಷ್ಟ. ನಮಗೆ ಪೆಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟವರ ಕ್ಷಮಿಸುವುದು ಕರಕಷ್ಟ. ಅ.ನ.ಕೃ.ಗೆ ಎರಡೂ ಕಷ್ಟವಾಗಿಲ್ಲ. ಪ್ರಗತಿಶೀಲತೆಯ ಮುಂಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲ ಮೈಕಾಯಿಸಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರತಿಗಾಮಿಯಾದೆ. ‘ಕರ್ಮವೀರ’ದ ವಿಮರ್ಶಾ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅ.ನ.ಕೃ. ಅವರ ಕೆಲ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ‘ನಗ್ನಸತ್ಯ’ವನ್ನು ಬಹಳ ಕಟುವಾಗಿ ಟೀಕಿಸಿದೆ. ವಿಮರ್ಶೆ ಅ.ನ.ಕೃ. ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿತ್ತೆಂಬುದು ಖಂಡಿತ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಅದನ್ನು “ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಕಾಮಪ್ರಚೋದನೆ”ಯಲ್ಲಿ ಇಡಿಯಾಗಿ ಪುನರ್ಮುದ್ರಿಸಿ ಖಂಡಿಸಿದರು. ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು, ಸಂಗಡವೇ ಅ.ನ.ಕೃ. ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ನಾನು ಮತ್ತೆ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ಟೀಕಿಸಿ ಬರೆದೆ. ವಿಮರ್ಶೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದವನ ಹೆಸರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಬರೆದವರಾರೆಂದು ಅ.ನ.ಕೃ.ಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತೆಂದು ನಾನು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ, ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೆ ಕಾಲದ ನಂತರ ಅವರನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ

ಕಂಡಾಗ ಅವರು ಮೊದಲಿನಷ್ಟೇ ಆತ್ಮೀಯತೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸಿದರು. ಪ್ರತಿಭೆ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಸಹಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ತೊಂಬತ್ತೊಂಬತ್ತು ಪಾಲು ನಿಜವೂ ಹೌದು. ಟೀಕೆಯ ಛಾಯೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಸೈರಿಸದೆ ಪ್ರತೀಕಾರ ಮಾಡುವ ಪ್ರತಿಭಾವಂತರನೇಕರನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಅ.ನ.ಕೃ. ಹಾಗಲ್ಲ.

ಅ.ನ.ಕೃ. ಯಾವಾಗಲೂ ವಿವಾದಗಳ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಆದರೆ ಈ ವಿವಾದಗಳೆಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ಕ್ರಿಕೆಟ್ ಸ್ಕೋರುಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಕ್ಯಾಚುಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಮನೆಗೆ ಒಯ್ಯುವ ಅಗತ್ಯ ಅವರಿಗೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಬ್ಯಾಟನ್ನು ಚಂಡಿಗೆ ಹೊರತು ಫೀಲ್ಡರಿನಿಗೆ ತಗುಲಿಸುವವರು ಅವರಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ವಿವಾದಗಳೆಂದರೆ ಪ್ರೀತಿ. ನೀವು ಯೋಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವರ ಅಪೇಕ್ಷೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಬೇಕೆಂದೇ ಅತಿರೇಕವಾದ ಪ್ರಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆಂದೂ ನನಗೆ ಸಂಶಯವಿದೆ.

ನೂರು ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಓದದ ವಿಮರ್ಶಕ ನೂರು ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಬರೆಯಬಲ್ಲ ಸಾಹಿತಿಯನ್ನು ಟೀಕಿಸುವ ಧಾಷ್ಟರ್ಯ ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆಂದು ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಅವರು ಬರೆದಿದ್ದರು. ಅ.ನ.ಕೃ.ರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಇಡಿಯಾಗಿ ವಿಮರ್ಶಿಸುವ ಹುಚ್ಚು ಸಾಹಸವನ್ನು ಮಾಡಲಾರೆ. ಆದರೆ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿ ಯುಗದ ಪ್ರವರ್ತಕರಲ್ಲಿ ಅವರು ಮುಖ್ಯರೆಂದು ನಿರ್ವಿವಾದವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಜನರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಓದುವ ಚಟ ಕಲಿಸಿದುದರ ಬಹುಪಾಲು ಕೀರ್ತಿ ಅವರಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ, ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬರಬಹುದಾದ ಗಂಡಾಂತರಗಳನ್ನು ಇತರರಿಗಿಂತ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮುಂಗಂಡು ಅದನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೇ ನಿವೃತ್ತಿಪಡಿಸಲು ಹೋರಾಟ ಹೂಡಿದವರು ಅವರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಅವರು ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯರಹಿತರು.

(೧೯೬೮)

೬. ಸಾರಸ್ವತ ಲೋಕದ ಸಲಗ : ಶಂ. ಬಾ.*

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ವಿವಾದಾಸ್ಪದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಯಾರೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎತ್ತಿದರೆ ಡಾ. ಕೆ. (ಕರ) ಬಾ(ಳದೀಕ್ಷಿತ) ಜೋಶಿಯವರ ಹೆಸರು ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗೆ ಹೊಳೆಯುವುದು ಖಂಡಿತ. ಧಾರವಾಡದ ಸಾಧನಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಧನೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದ ಹಳಬರಲ್ಲಿ ಅವರು ವೃದ್ಧತಮ ತಪಸ್ವಿಗಳು.

ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ವಾದಗ್ರಸ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾದದ್ದು ಅವರು ಹಿಂದೂ ದೇವತೆಗಳ ಮೇಲೆ, ವೇದಗಳಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯವರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಾಪಿತ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನೆಲಕಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ, ಅವು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಆಘಾತಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಮೇಲೆಯಾದರೂ ಅವರು ಸಂಶೋಧನ ರಂಗಕ್ಕಿಳಿದುಂದಿನಿಂದಲೂ ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಂದ, ಬೀಸು ನಿರ್ಣಯಗಳಿಂದ ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಎರಡು ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಕೋಲಾಹಲಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದವರು. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ 'ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂಲ'ದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆದ ಅವರ ಮರಾಠಿ ಪುಸ್ತಕ ಎಷ್ಟು ರೋಷ ಹುಟ್ಟಿಸಿತೆಂದರೆ ಅದನ್ನು ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ 'ಹೋಳಿ' ಮಾಡುವ ಎತ್ತುಗಡೆಯಾಗಿತ್ತು. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಇಡೀ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೇ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನೆಲಕಟ್ಟಿನ ಮೇಲಿದೆಯೆಂದು ಅವರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದರು. ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಒಂದು ತರಹದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಅಧೀನ ಪ್ರದೇಶವೆಂದು ನಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮರಾಠಿ ಅಭಿಮಾನಿಗಳಿಗೆ ಇದು ಅಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯವೆನಿಸಿದ್ದು ಸಹಜ. ಆದರೆ ಶಂ. ಬಾ. ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಸುಟ್ಟರೆ ಅವರ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆಂದು ಹಿರಿಯರು ಕೆಲವರು ಹೇಳಿದ್ದು ಹೌದೆನಿಸಿ ಪುಣೆಯ ಆ ಬಿಸಿನೆತ್ತರ ಮರಾಠಿ ಅಭಿಮಾನಿಗಳು ಪುಸ್ತಕ ಯಜ್ಞದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟರು!

ಕನ್ನಡಿಗರ ನೆತ್ತರು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿ ಬಿಸಿಯೇರುವಂಥಾದ್ದಲ್ಲ. ಆದರೂ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ "ಮುಗ್ಧೇದ ಸಾರ - ನಾಗಪ್ರತಿಮಾ ವಿಚಾರ" ಪ್ರಕಟವಾದ ನಂತರ ವೈದಿಕ ವಿಚಾರಧಾರೆಯವರು ಸಾಕಷ್ಟು ಕೆರಳಿದರು. ಆ ಗ್ರಂಥ ಮತ್ತು ಜೋಶಿಯವರ ಒಟ್ಟು ವಿಚಾರಧಾರೆಯನ್ನು ಖಂಡಿಸಲು ಆ ಪುಸ್ತಕದಷ್ಟೇ ಗಡುತರವಾದ ಒಂದು ಹೊತ್ತಗೆಯನ್ನು ತತ್ವಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರೂ ಸನಾತನ ವಿಚಾರಧಾರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯುಳ್ಳವರೂ ಆದ ವಿದ್ವಾಂಸರೊಬ್ಬರು ಹೊರ ತಂದರು.**

* ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ ಜೀವನ, ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಆಚಾರ್ಯರು ೧೯೭೮ರ ಫೆಬ್ರವರಿಯ 'ಕಸ್ತೂರಿ', ಜನವರಿ ೧೮, ೧೯೮೧ರ ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ, ಏಪ್ರಿಲ್ ೧೯೮೨ರ ರತಿ ವಿಜ್ಞಾನ ದರ್ಪಣ ಹಾಗೂ ೧೯೮೭ರ ಉದಯವಾಣಿ ದೀಪಾವಳಿ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಲೇಖನಗಳ ಸಾರ ಸಂಗ್ರಹ. - ಪ್ರೊ. ಎಸ್.ಎಲ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ ಅವರಿಂದ.

** ಅವರ ಹೆಸರು ಪ್ರೊ. ಸಿ.ಎಸ್. ಕುಲಕರ್ಣಿ

ವಿದ್ವತ್ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಟೀಕಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ಡಾ. ಸೂರ್ಯನಾಥ ಕಾಮತರವರೆಗಿನವರಿದ್ದರೆ ಅವರನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡವರಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯ ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯ ಮೊದಲೊಂದು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಆಚಾರ್ಯ ಭಾಗವತರ ವರೆಗಿನವರಿದ್ದಾರೆ. ಡಾ. ಡಿವಿಜಿಯವರ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಯಾವ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಟವಾದರೂ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಆ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ನಮ್ಮ ಧರ್ಮ - ದೇವತೆಗಳ ಮೇಲೆ ಧನುಸ್ಸು ಎತ್ತಿದಾಗ ಆ ಸನಾತನ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಆರಾಧಕರು, - ಅಪ್ಪಾ, ನಿನ್ನ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಇನ್ನು ನನಗೆ ಕಳಿಸಬೇಡ... ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಶ್ರದ್ಧಾಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ವಿಚಲಿತಗೊಳಿಸುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ ಎಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ - ಎಂಬರ್ಥದ ಪತ್ರ ಬರೆದರಂತೆ. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೇ. “ನ ಬುದ್ಧಿಭೇದಂ ಜನಯೇತ್ ಅಜ್ಞಾನಾಂ ಕರ್ಮಸಂಗಿನಾಂ” ಎಂದು ಕೃಷ್ಣ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಹೇಳಿರಲಿಲ್ಲವೇ? ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ನಂಬಿಕೆಯ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಅಲುಗಿಸುವುದು ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅಶಕ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಶಂ. ಬಾ. ಸ್ಥಿತಿಯ ರಕ್ಷಕರಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ; ಅವರು ಗತಿಯ ಚಾಲಕರು. “ಅಸಂತೋಷವೇ ಏಳ್ಳೆಯ ಮೂಲ” ಎಂಬ ಅವರ ಒಂದು (ಸಣ್ಣ) ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ನೆನೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವ ಚಕ್ರಾವರ್ತಕ ಕಾಲದ ಭಾವನೆಯನ್ನೇ ಶಂ. ಬಾ. ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಸರಳರೇಖಾಕೃತಿಯ ನಿನ್ನೆ - ಇಂದು - ನಾಳೆಗಳ ನಿರಂತರ ಗತಿಶೀಲ ಕಾಲದ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುವವರು.

ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ ಜೀವನವನ್ನು ಶಬ್ದದಿಂದ ಅರ್ಥದ ಕಡೆಗೆ ಒಂದು ಸುದೀರ್ಘ ಯಾತ್ರೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಯಾತ್ರೆಯೇ ಅವರು ಸದಾನಿಷ್ಠರು. ಕೆಲ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಅವರು ತೀವ್ರ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದಾಗ ಅವರನ್ನು ಕಾಣಲು ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಕ್ಷೇಮಸಮಾಚಾರದ ಮಾತು ಹೇಗೋ ಅವರ ಸಂಶೋಧನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿತು. ಅವರು ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ಅವರ ಶ್ರೀಮತಿಯವರು ಡಾಕ್ಟರರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ನೆನಪಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ತುಸು ಕಠೋರವಾಗಿಯೇ ಸಾಗಾಕಿದರು. ಜೋಶಿಯವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯ ಚಿಂತನೆಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಂದರೆ ಆರೋಗ್ಯದ ಪರಿವೆಯೂ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ನಿಷ್ಕಿತರು, ನಿಷ್ಕುರರು

ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ನಿಷ್ಕಿತರು. ಅವರ ನಿಷ್ಠೆ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಸಂಶೋಧನೆಯಿಂದ ಬಂದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಗಳು ಬರೇ ಅವರ ಬುದ್ಧಿಯ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ತೃಪ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ವಂತ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಆ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅವರು ನಿಷ್ಕುರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ‘ಕಸ್ತೂರಿ’ಯ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆಗಾಗಿ ದೇವರನ್ನು ಕುರಿತ ಒಂದು ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೂ ಪ್ರಶ್ನಮಾಲಿಕೆ ಕಳಿಸಿದ್ದೆ. “ನೀವು ದೇವರ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತೀರಾ?” ಎಂಬರ್ಥದ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಅದರಲ್ಲಿತ್ತು. ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಂಕರಣದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರೊಫೆಸರರೂ ಖ್ಯಾತ ಕನ್ನಡ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರ ಲೇಖಕರೂ ಆದೊಬ್ಬ ಮಹನೀಯರು, ವ್ಯಕ್ತಿರೂಪಿ ದೇವರಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲ; ಆದರೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ದೇವರ ಪೂಜೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅನಿಸುತ್ತದೆ; ಮಾಡಿದರೆ ಏನೋ ಮನಶಾಂತಿ ಸಿಗುತ್ತದೆಂದು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಇಂಥಾ ದ್ವಿಧಾನಿಷ್ಠೆ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರಿಗಿಲ್ಲ. ಅವರೂ ಪ್ರಚಲಿತ

ದೇವರುಗಳಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರು; ಆದ್ದರಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಅಂದಿದ್ದರು; ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗಳಿಂದ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾದ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಚಲ ನಿಷ್ಠೆ ತೋರಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಬರಲೆಂದು ತಾವು ಆ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಲ್ಲಿಸುವುದುಂಟು ಎಂಬರ್ಥದ ಉತ್ತರ ಅವರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಕಂಡ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಪೂರ್ತಿ ವೈಯಕ್ತಿಕ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾರದ ನನ್ನಂಥ ಬೌದ್ಧಿಕರನ್ನು ಕಂಡು ಶಂ. ಬಾ. ಅವರಿಗೆ ವಿಷಾದವಾಗುತ್ತದೆ. ನಾವಿಂದು ಪೂಜಿಸುವ ದೇವತಾ 'ಪ್ರತಿಮೆ'ಗಳೆಲ್ಲ ನಾಗಮೂಲವೂ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನೂ ಮೃತ್ಯುವನ್ನೂ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವವೂ ಆಗಿವೆಯೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬುದ್ಧಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದೂ ನಾನು ಇನ್ನೂ ಆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಮಯಾಚಾರಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತೇನೆಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಟೀಕಿಸಿದ್ದಾರೆ. (ನನ್ನ ತೀವ್ರ ಅಸ್ವಸ್ಥದ ನಂತರ ನನ್ನ ಮನೆಗೊಮ್ಮೆ ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಣಲು ಬಂದಿದ್ದರು. ನಾನು ಜನಿವಾರ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಗೋಪೀಚಂದನ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದುದನ್ನು ಆಗ ಅವರು ಕಂಡಿದ್ದರು). ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಯಜ್ಞೋಪವೀತವನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ್ದ ಬೀಚಿಯವರು, ಕಡು ಅಸ್ವಸ್ಥ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ಪುನಃ ತೊಟ್ಟಿದ್ದನ್ನೂ ಶಂ. ಬಾ. ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದ್ದರಂತೆ. ಈ ಟೀಕೆಗಳ ನಂತರವೂ ಬೀಚಿಯವರು, ನಾನು ಅವರ ಅಭಿಮಾನಿಗಳೇ ಆಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದೇವೆ; ಅವರೂ ನಮ್ಮನ್ನು ನಮ್ಮ ಇತರ ಗುಣಗಳಿಗಾಗಿ ಮೆಚ್ಚುವವರೇ ಆಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮಂತೆ ದಪ್ಪ ಚರ್ಮದವರಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಸ್ಪಷ್ಟ ವಾದದಿಂದಾಗಿ ಬಹಳ ಜನರ ವಿರೋಧ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಯಾಂತ್ರಿಕತೆ

ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ ಈ ಬಗೆಯ ನಿಷ್ಠೆ ಇಂದು ನಿನ್ನೆಯದಲ್ಲ. ಬರೇ ಸಂಶೋಧನೆಗಳ ಫಲಿತಾಂಶವೂ ಅದಲ್ಲ. ಅವರದು ಪೌರೋಹಿತ್ಯದ ಮನೆತನ. ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದಾಗ ಒಮ್ಮೆ ಅವರ ಅಣ್ಣ ಅವರನ್ನು ಒಬ್ಬ ಯಜಮಾನರಲ್ಲಿಗೆ ಒಂದು ಪೌರೋಹಿತ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕಳಿಸಿದರಂತೆ. ಆ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಮಂತ್ರದ ಪುರಶ್ಚರಣೆಯನ್ನು ಅನೇಕಾವರ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. "ನನಗೆ ಈ ಬಗೆಯ ಪುರಶ್ಚರಣೆ ಅಸಹನೀಯವಾಗಿ mechanical ಅನಿಸಿತು. ಪ್ರಕೃತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಚಿತ್ತ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೋ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತದೆ ಅನಿಸಿತು. ಅದನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದವನೆ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟೆ, "ಇಂಥಾ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಇನ್ನು ಕಳಿಸಬೇಡ. ಕೂಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಯಾದರೂ ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರೆದುಕೊಂಡೇನು; ಇದು ಸಾಕು." ಸರಿ, ಅದೇ ಕೊನೆಯಾಯಿತು. ಶಂ. ಬಾ. ಅಂದರೆ ಹೀಗೆ, ನಂಬಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕು. ನಂಬಿಕೆ ಉಳಿಯದಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಅದರ ಸಂಸರ್ಗ ಬೇಡ.

ಬಹುಕಾಲದ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಪರಿಚಯವುಳ್ಳವರು ಅವರನ್ನು ಈಗಲೂ ಶಂಕರರಾವ್ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಅವರು ಬರೇ ಸಂಶೋಧಕ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ ಪೂರ್ಣ ಹೆಸರು ಶಂಕರ ಬಾಳದೀಕ್ಷಿತ (ಬಾಲಕೃಷ್ಣದೀಕ್ಷಿತ) ಜೋಶಿ ಎಂದು ಕೂಡ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದವರು ಬಹಳ ಜನ, ಅದೂ ಸರಿಯೇ. ತಮ್ಮ ಅನ್ವೇಷಣದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಬಹಳ ದೂರ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. 'ಶಂ. ಬಾ. ಎಂದರೆ ತಲೆಬುಡ ಬಗೆಹರಿಯದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಶೋಧನೆ ಮಾಡಿ ತಲೆಬುಡವಾಗದ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ನಿಷ್ಪಾದಿಸುವ ಸಂಶೋಧಕರು' ಎಂಬುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ತಿಳಿವಳಿಕೆ.

ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗದ್ದೆಲ್ಲ ವ್ಯರ್ಥವಾದದ್ದೆಂದು ಬಗೆಯುವ ಪ್ರಾಕ್ಟಿಕಲ್ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಇದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಮೇಲಾಗಿ ಅವರ ಸಂಶೋಧನೆ ವಿಷಯಗಳು ತಲೆಬುಡವಾಗದವುಗಳೆಂಬುದೂ ಅವರ ಪುಸ್ತಕ, ಲೇಖನಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದೂ ಸುಮಾರು 'ಸತ್ಯ'ವೇ ಎನ್ನಬೇಕು. ಸಂಸ್ಕೃತಿ-ನಾಗರಿಕತೆ, ಪ್ರಜ್ಞೆ-ಜ್ಞಾನ, ಋತ-ಸತ್ಯ, ನರ-ಮಾನವ, ವಿಶ್ವಮಿತ್ರ-ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ, ಪ್ರಾಣ-ಜೀವ, ಸೂರ್ಯ-ಆದಿತ್ಯ, ಪ್ರಕಾಶ-ಜ್ಯೋತಿ ಈ ಜೋಡಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಮಾನಾರ್ಥಕ ಪದಗಳೆಂದು ಉರುಹೊಡೆದ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಇವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅರ್ಥ ಕೊಡುತ್ತವೆಂದು ವಿವರಿಸುವ ಅವರ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ "ಬಗೆಹರಿಯದ್ದು" ಎಂಬ ಬಿರುದು ಬಾರದೆ ಹೇಗಿದ್ದೀತು? ವಸಿಷ್ಠ ಸಾತ್ವಿಕ ಸದ್ಗುಣಗಳ ಮೂರ್ತಿಯೆಂದೂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ರಾಜಸ, ಚಂಡಿತನ, ಹಟವಾದಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯೆಂದೂ ಕಲಿತಿರುವ ಜನರಿಗೆ ವಸಿಷ್ಠ ಬೌದ್ಧಿಕ ಮೋಸದ ಪ್ರತೀಕವೆಂದೂ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಪ್ರಾಂಜಲವಾದ ಪ್ರಜ್ಞಾದೃಷ್ಟಿಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯೆಂದೂ ಹೇಳಿದರೆ ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾದೀತು? ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ದೇವತೆಗಳ ಬುಡವನ್ನು ಹುಡುಕಹೊರಟ ಮೇಲೆ ಅವರ ಬರವಣಿಗೆಗಳು ಬಲು ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾಗತೊಡಗಿವೆಯೆಂದೂ ಅದಕ್ಕೆ ಅವರ ಚರ್ಚಾಕ್ರಮ ತರ್ಕಬದ್ಧವಲ್ಲದಿರುವುದು ಕಾರಣವೆಂದೂ ನಾನೂ ಎಣಿಸಿದ್ದೆ. ಒಂದು ದಿನ ಅವರು ದೇವತೆಗಳ ಹಿಂದಿರುವ ಸಾಂಕೇತಿಕಾರ್ಥವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುವ ಎರಡು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಎರವಲು ಕೊಟ್ಟರು. ಅವೂ ನನಗೆ ತಲೆಬುಡವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ಈ ಅಸ್ಪಷ್ಟತೆಯ ಕಾರಣ ನನಗೆ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ಒಂದು, ಈ 'ಅರ್ಥಗ್ರಹಣ' ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಸತು, ಅದರ ಪರಿಭಾಷೆಗಳೂ ಅಪರಿಚಿತ; ಎರಡು, ಶಬ್ದಗಳಾಗಲಿ ದೇವತೆಗಳಾಗಲಿ ಮಾನವನ ತರ್ಕದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳಾಗಿರದೆ ಅವನ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ 'ಹೊಳೆದ' ವಿಷಯಗಳಾಗಿದ್ದು ಆಮೇಲೆ ಅವು ತರ್ಕದ ಕಟ್ಟುಪಾಡಿನ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು; ಆದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಮೂಲಕ್ಕೆ ಹೋದ ಹಾಗೆ ಜಟಿಲತೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ.

'ಕಸ್ತೂರಿ'ಗಾಗಿ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಲೇಖನ ಬರೆಯಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದಾಗ ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾದ ಪ್ರಶೋತ್ತರ ರೂಪದ ಸಂದರ್ಶನವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಇರಾದೆಯಿಂದ ನಾನು ಕೆಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದೆ. ನಿಖರವಾಗಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಂದು ಸುಳಿದಾಡುವ ಸಂಭಾಷಣೆಯಾಗಿ ಅದು ರೂಪುಗೊಂಡಿತು.

ಬಾಲಾನುಭವ

ಅವರ ಬಾಲಾನುಭವಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಿದೆ. ಬಡತನ ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ ವಿಷಯ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದೆ.

ವೇದವಿದ್ಯಾವಿಶಾರದರ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗುರ್ಲಹೊಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಅವರ ತಂದೆ ಏಳನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತೀರಿದ ನಂತರ ಕಡು ಬಡತನದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಕಲು ಹೆಣಗುವ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಶಂ. ಬಾ. ಗೆ, ಸೀತೆಯ ಹಾಗೆ, ಭೂಮಿ ಬಿರಿದು ತನ್ನನ್ನು ನುಂಗಿ ಬಿಡಬಾರದೇ ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಬಡತನಕ್ಕೆ ತಲೆಬಾಗುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬ ದಾರ್ಡ್ಡ್ಯವೂ ಅವರಿಗೆ ಬಂತು. ಮುಂದಾದರೂ ಬಡತನ ಅವರ ಬಾಗಿಲಿಂದ ಬಹಳ ದೂರ ಎಂದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲದರ ಒಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮವೆಂದರೆ ತಮ್ಮ ಕಾಲ ಮೇಲೆ ತಾವು ನಿಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ

ನಿಶ್ಚಯ. ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆಯಿಲ್ಲದ 'ಸೇವೆ' ತಾಳುವಂಥಾದ್ದಲ್ಲ ಎಂಬ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೊಡನೆ ಕಠೋರ ಪರಿಶ್ರಮದ ಅಗತ್ಯದ ಮನವರಿಕೆಯೂ ಅವರಿಗೆ ಬಂತು.

ಸ್ವಾವಲಂಬನೆ, ಕಠೋರ ಪರಿಶ್ರಮವೆಂದಾಗ ಸಾಧನಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಿರುವ ಮನೆಯನ್ನು ಅವರೇ ಸ್ವಹಸ್ತದಿಂದ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡರೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಸರಿಯೇ ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಇಡೀ ಮನೆಯನ್ನು ತಾವೇ ಕಟ್ಟಿದರೆಂಬುದು ಸರಿಯಾಗದು. ಸಾರಣೆ ಕಾರಣೆ ಮೊದಲಾದ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಉಪ್ಪಾರರ ನೆರವು ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಕಲ್ಲು ಹೊರುವುದು, ಕಟ್ಟುವುದು ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಶಂ. ಬಾ. ದಂಪತಿಗಳೇ ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆಂಬುದು ನಿಜ. ಇದನ್ನು ಅವರು ಯಾವುದೇ ಹೆಮ್ಮೆ ಅಥವಾ ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದೆ ಹೇಳಿದರು. ಅದು ತಥ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಸೈ, ಅದರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದೇನು?

ಮುಂದೆ ನಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೂ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೂ ಕ್ಷಕಿರಣ ಹಿಡಿಯಲಿದ್ದ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ ಮನೆತನದ ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಾಲೆಗೆ ಹಾಕಿದ್ದರಂತೆ. ಅವರು ಪ್ಲೇಗಿನಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡರು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋದದ್ದರಿಂದಲೇ ಹೀಗಾಯಿತು ಎಂಬ ತೀರ್ಮಾನ ಹೊರಟಿತು. ಮುಂದಿನ ಮಕ್ಕಳ ಮ್ಲೇಚ್ಛ ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಅದೇ ಕೊನೆಯಾಯಿತು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ತಮಗೆ ತಾವೇ, ಅದೂ ಇಪ್ಪತ್ತನೆ ವಯಸ್ಸಿನ ನಂತರ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೆ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಪುಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಜ್ಜಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ದಿನಗಳು ಅವರ ಬುದ್ಧಿಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆರೆಯಲು ಕಾರಣವಾದವು. ಆಗ ಪುಣೆ ಟಿಳಕ, ಗೋಖಲೆ ಮೊದಲಾದವರ ರಾಜಕೀಯ ರಣರಂಗವಾಗಿತ್ತಲ್ಲ. ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಇತರ ಅನೇಕ ಸಮಕಾಲೀನ ರಂತೆ ಆದರ್ಶವಾದ, ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಏನಾದರೂ ಮಾಡುವ ಲವಲವಿಕೆಯನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡರು.

ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ

ಆದರೆ ಇಂದು ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ದೈವತ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗೆ ಅವರ ಮನೆತನದ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಪ್ರೇರಣೆ ಇತ್ತೆ?

ಪ್ರೇರಣೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಆದರೆ ಅವರ ಅಪಕ್ಷ ಬುದ್ಧಿಗೂ ಸೋಜಿಗ ತರುವ ಘಟನೆಗಳು ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಗುರ್ಲಹೊಸೂರಿಗೆ ಟೀಂಬೆ ಮಹಾರಾಜರೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಾಧ-ತಪಸ್ವಿಗಳು ಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರ ಸಾತ್ವಿಕತ್ವ ಶಂ. ಬಾ. ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಅಚ್ಚೊತ್ತುವಂತಿತ್ತು. ಅವರಿಗೆ ಅನೇಕ ಸಿದ್ಧಿಗಳು ಕೈಗೂಡಿದ್ದವೆಂದೂ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದೂ ಜನಜನಿತವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ನಾಗಲಿಂಗಪ್ಪನೆಂಬ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಸಿದ್ಧಪುರುಷನನ್ನೂ ಬಾಲಕ ಶಂ. ಬಾ. ಅರಿತಿದ್ದರು. ಅವನು ವಾಮಾಚಾರಿ ಅವಧೂತ. ಬಾಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಅಶ್ಲೀಲ ಬೈಗಳು; ಕೊಳೆಬಟ್ಟೆ, ಅಭೋಜ್ಯ ಭೋಜನ, ಅಸ್ಥಾನವಾಸ, ಅವನೂ ಪವಾಡಪುರುಷನೇ ಆಗಿದ್ದ. ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧ ವೃತ್ತಿಯ ಈ ಇಬ್ಬರೂ ಸಿದ್ಧಪುರುಷರೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಸಿದ್ಧಿಯೆಂದರೇನು? ಅದಕ್ಕೆ ಏನರ್ಥ? ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಗುರ್ಲಹೊಸೂರಿನಲ್ಲಿನ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಗಳ ಕೂಟಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತಾದಿ ಪಂಥಗಳ ಚರ್ಚೆಯೂ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇವೆರಡೂ ಸತ್ಯವೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಸತ್ಯಗಳು ಎಷ್ಟು ಇರಬಲ್ಲವು? ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸತ್ಯಗಳು

ಸತ್ಯಗಳಾದಾವೆ? ಈ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗಳು ಅವರನ್ನು ಕಲಕುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಂದು ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಪವಾಡಗಳೆಂಬವನ್ನೇ ಅಧೋಗತಿಯ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಚಿಕ್ಕಂದಿನ ಈ ಸಂಶಯ ಅದರ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರಬಹುದು.

“ನೀವು ೧೮ ವರ್ಷಕಾಲ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದಿರಿ. ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲದಿಂದಲೇ ನೀವು ಆ ಕೆಲಸ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿರಾ? ಅದರಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿ ಅನಿಸಿತೆ?”

ಶಂ. ಬಾ. : ನನಗೊಂದು ಜೀವನೋಪಾಯ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇದೊಂದೇ ಲಭ್ಯವಾದ ಉಪಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಸಾರ್ಥಕ ಅನಿಸಲಿಲ್ಲ ನಿಜ. ಶಿಕ್ಷಕ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರಿಗೆ ಸಂಬಳ, ಬಡತಿ ಮೊದಲಾದುವುಗಳ ಹೊರತು ಇತರ ಆಸಕ್ತಿಗಳು ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಕಂಡೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಿಕ ಉತ್ತೇಜನಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಕನ್ನಡದ ಕೆಲಸ

“ನೀವು ಮೂಲತಃ ಮರಾಠಿ ಭಾಷಿಕರಾಗಿದ್ದು ಪುಣೆಯೊಡನೆ ಸಂಪರ್ಕ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡದ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದ್ದು ಹೇಗೆ?”

ಶಂ.ಬಾ. : ಇಂಥ ಒಂದು ಸಮಸ್ಯೆ ಇದ್ದದ್ದು ನಿಜ. ಪುಣೆಯ ವಾಸದಿಂದ ದೇಶ ಸೇವೆಯ ಉತ್ಸಾಹ ಮೂಡಿತ್ತು. ಆದರೆ ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಕನ್ನಡ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮೂಡುತ್ತಿದ್ದ ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ನಿಲುವು ಏನಿರಬೇಕು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಏಳದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ನಮಗೆ ರಾನಡೆಯವರ ಆದರ್ಶ ದಾರಿ ತೋರಿಸಿತು. ಅವರಿಗೆ ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ವರ್ಗವಾದಾಗ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬಂಗಾಲಿ ಕಲಿತು ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಲವರೊಡನೆ ತಾದಾತ್ಮ್ಯ ಹೊಂದಲು ಯತ್ನಿಸಿದರೆಂದು ಕೇಳಿದೆವು. ನ. ಚಿ. ಕೇಳಕರರೂ ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಲವರ ಹಿತ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗುವುದು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ನಮಗೆ ಬೋಧಿಸಿದರು.”

ಹೀಗೆ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಕನ್ನಡದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೆಗಲು ಕೊಟ್ಟರು. ಬೆಳಗಾವಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಅವರು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ವಹಿಸಿದ ಪಾತ್ರದಿಂದ ಅವರನ್ನು ನಾನಾ ಫಡನವೀಸ್ ಎಂದು ಕೆಲವರು ಕರೆದರು. (ಅವರಿಗೆ ಅದು ಅಷ್ಟು ಇಷ್ಟವಾದ ಬಿರುದಾಗಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಬೇರೆ ಮಾತು). ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಒರೆಗೆ ಹಚ್ಚಿದ್ದು ‘ಕರ್ಮವೀರ’ ಮತ್ತು ಅನಂತರ ‘ಜಯಕರ್ನಾಟಕ’ದಲ್ಲಿ.

“ನಿಮ್ಮ ಬರವಣಿಗೆಯ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಯತ್ನ ಯಾವುದು?”

ಪ್ರಥಮ ಬರವಣಿಗೆ ಬಹುಶಃ ಶ್ರೀ ಪ್ಯಾಟಿಯವರು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ‘ಬೆಳಗಾವಿ ಕನ್ನಡ’ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ‘ಕರ್ಮವೀರ’ದಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನಾನು ಬರೆದ ‘ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ-ಅಗ್ನಿ ಆರಿತೇ’ ಎಂಬ ಲೇಖನವನ್ನು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಹಿರಿಯಡಕ ರಾಮರಾಯ ಮಲ್ಯರು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ‘ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿ’ಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಹೆಚ್ಚಿತು.

“ನೀವು ಕನ್ನಡದ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಬರೆಯತೊಡಗಿದಿರಿ. ಕಸುವುಳ್ಳ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಬಲ್ಲವರಾದ ನೀವು ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಯಾಕೆ ಇಳಿದಿರಿ?”

ಶಂ. ಬಾ. ನಸುನಕ್ಕರು. “ಅಭಿಮಾನ ಎಂಬುದು ಎಷ್ಟು ಸರಿಯೋ ಹೇಳಲಾರೆ. ಕನ್ನಡವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವಷ್ಟು ಪರಿಣತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸಂಶೋಧನೆಗೇ ಯಾಕೆ ಇಳಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾರೆ. ಕಾವ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಕವಿತೆ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಸಂಶೋಧನ ರಂಗದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯವರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ನಾ. ಶ್ರೀ. ರಾಜಪುರೋಹಿತರ ಪ್ರಭಾವ ಬಹುಶಃ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿರಬೇಕು. ಅವರು ನೃಪತುಂಗನ ಕಾವೇರಿಯಿಂದ ಗೋದಾವರಿವರೆಗಿದ್ದ ನಾಡಿನ ವಿಷಯ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದು ಯಾವಾಗ? ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕಾಲದಲ್ಲೋ? ಅದಕ್ಕೂ ಮುಂಚೆಯೋ? ಎಂಬ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಕೈಹಾಕಿದೆ. ಬೇರೆ ಆಧಾರ ಸಾಮಗ್ರಿಯ ಕೊರತೆಯಿಂದ, ಈಗ ಗೋದಾವರಿವರೆಗಿನ ನಾಡಾಗಿರುವ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮತ್ತು ಈಗಿನ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸ್ಥಳನಾಮ, ಜನರ ರೂಢಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳೇ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಹೋಲಿಸಿದೆ. ಗೋದಾವರಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ‘ಕನ್ನಡ’ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮ (ಈಗ ತಾಲೂಕು) ಇದೆ. ನಾಂದೇಡದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಶಾಸನ ಇದೆ. ನೆಲದ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ದೇವದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆ ಇದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಮೈಲಾರ, ಎಲ್ಲಮ್ಮ (ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವಾಯಿ) ಇತ್ಯಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಈ ನೆಲದವು. ಆರೈನಿಸಿದ ಮರಾಠಿ ವಲಸೆಗಾರರವಲ್ಲ. ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಮೂಲಧಾತುಗಳ ಕಲ್ಪನೆಗಳೂ ಧಾರಾಳವಾಗಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ‘ಆಟ’ (ಜಾನಪದ ನಾಟಕ) ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ‘ಖೇಳ’ ಎಂದು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಭಾಷಾಂತರವಾಗಿದೆ; ಸೇದುವುದಕ್ಕೆ ‘ಸೇಂದಣೇ’ ಎಂಬ ಎರವಲು ಧಾತು. ಹುಡುಕುತ್ತ ಹೋದ ಹಾಗೆ ಗೋದಾವರಿಯಾಚೆಗೆ ನರ್ಮದೆಯವರೆಗೂ ನಾಡು ಕನ್ನಡವಾಗಿತ್ತು. ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಶಾಹಿಯಿಂದಲ್ಲ, ನಾಡೇ ಕನ್ನಡವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದೆ.”

ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ‘ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ಕನ್ನಡ’, ‘ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂಲ’, ‘ಕನ್ನಡದ ನೆಲೆ’, ‘ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯ ಹುಟ್ಟು’ ಮೊದಲಾದವು ಬಂದವು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯರು ಈ ಬರವಣಿಗೆಗಳಿಂದ ಹುರಿದುಂಬಿದರೂ ವಿದ್ವದ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅವರ ತೀರ್ಮಾನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಿಶ್ರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಬಂತು. ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ ತಲಸ್ಪರ್ಶಿ ಪುರಾವೆಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ವಿದ್ವಾಂಸರು ‘ಆಧಾರ ಸಾಲದು, ನಿರ್ಣಯ ದುಡುಕಿನದು’ ಎಂದರು. ಆಚಾರ್ಯ ಬಿ.ಎಂ.ಶ್ರೀ. ಮೊದಲಾದವರು ಮೆಚ್ಚಿದರು. ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಕೂಡ ಶಂ. ಬಾ. ತಮ್ಮ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಬಳಸಿದ ಆಧಾರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ವೈವಿಧ್ಯಕ್ಕೆ (ಸ್ಥಳನಾಮ, ಮತ, ದೇವದೇವತೆಗಳು) ಬೆರಗು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿಯ ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಧಾನ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಹೊಸದಾಗಿತ್ತಲ್ಲದೆ, ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಸದಾಗಿತ್ತು. ೧೯೩೦ರ ದಶಕದಲ್ಲೇ ಶಂ. ಬಾ. ಬರೆದ ಬರವಣಿಗೆಗಳು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದರೆ ತತ್ಕ್ಷಣ ಅವರ ಖ್ಯಾತಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳುವ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಇದ್ದಾರೆ.

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂಲದ ಬಗ್ಗೆ ಶಂ. ಬಾ. ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ಸುದ್ದಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೂ ತಲಪಿ ೧೯೪೭ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಚರ್ಚೆ ಆರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ಆಚಾರ್ಯ ಭಾಗವತರು “ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ” ಎಂದು ಶಂ.ಬಾ.ಗೆ ಬರೆದರು. ಧಾರವಾಡದ ವಿಕ್ಟೋರಿಯ

ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ (ಶಂ. ಬಾ. ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಲೆ) ಭಾಗವತರ ಭಾಷಣ ಮತ್ತು ಚರ್ಚೆ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆಚಾರ್ಯರು ಮನವರಿಕೆ ಹೊಂದಿದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಉರಿದಿದ್ದೆ ರಾಣಾ ತರುಣ ಸಂಘದವರು ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದರು. ಡಿ. ಕೆ. ಬೇಡೇಕರ ಮೊದಲಾದವರು ಸಮರ್ಥಿಸಿದರು.

“ಕೊನೆಗೆ (ಇತರರ ನೆರವಿನಿಂದ) ಮರಾಠಿಯಲ್ಲೇ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕ ಬರೆದು ಕೊಟ್ಟೆ. ಅದು ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಸಾಕಷ್ಟು ಕೋಲಾಹಲವಾಯಿತು. ‘ಆರ್ಯ’ ಮರಾಠಿಗರಿಂದ ಸ್ಥಳೀಯ ಕನ್ನಡಿಗರು ಪ್ರಭಾವಿತರಾದದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಗರ ದೇವತೆಗಳೇ ಉತ್ತರದಿಂದ ಒತ್ತಿಬಂದ ಮರಾಠಿಗರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುತ್ವ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರೆಂಬೀ ಮೊದಲಾದ ವಿಚಾರಗಳು ಮರಾಠಿ ಅಭಿಮಾನಿಗಳನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿದರೂ ಎಲ್ಲ ಶಾಂತವಾದ ಮೇಲೆ ಪುಣೆಯಲ್ಲೇ ನನ್ನ ಭಾಷಣವೂ ಆಯಿತು; ಆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮರಾಠಿ ಗ್ರಂಥ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ಸಂಸ್ಥೆಯವರು ೧೯೫೩ರಲ್ಲಿ ಅತಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಂಶೋಧನ ಗ್ರಂಥವೆಂದು ಆರಿಸಿದರು. ಅದು ಎರಡನೇ ಮುದ್ರಣ ಕಂಡಿತು” ಎಂದು ಶಂ. ಬಾ. ನೆನೆದುಕೊಂಡರು.

ಹೀಗೆ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ದೇವತೆಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗಲೇ ಅವರಿಗೆ ದೇವತೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವದ ಬಗ್ಗೆ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಎದ್ದದ್ದು. ‘ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪೂರ್ವ ಪೀಠಿಕೆ’ಯಿಂದಾರಂಭವಾಗಿ ‘ಹಾಲುಮತ ದರ್ಶನ’, ‘ಋಗ್ವೇದಸಾರ’, ‘ಪ್ರವಾಹಪತಿತರ ಕರ್ಮ - ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ’ ಮೊದಲಾದ ಅವರ ಅನಂತರದ ಅತ್ಯಂತ ವಿವಾದವೆಬ್ಬಿಸಿದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಆಮೇಲೆ ತಾನೆ ಬಂದವು. ಸ್ಥಳೀಯ ದೇವತೆಗಳು ಮತ್ತು ಆರಾಧನಾ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ವೇದಗಳನ್ನೂ ಅವುಗಳ ದೇವತಾ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನೂ ಹುಡುಕಾಡಿ ಈಗ ನಾವು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ ಒಂದು ಕಲಸು ಮೇಲೋಗರ, ದೇವತೆಗಳು ಲೈಂಗಿಕ ಮೂಲದವು, ಅವನತಿಗೆ ಅವೇ ಕಾರಣ, ಅದು ಮಾನವ ಸಮಷ್ಟಿ ವಿರೋಧಿ, ಇತ್ಯಾದಿ ತೀರ್ಪುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಶಂ. ಬಾ. ಸಂಶೋಧನ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಕಲಮಲವೆಬ್ಬಿಸಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮನೋವೃತ್ತಿಯವರನ್ನು ಉದ್ರೇಕಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ನೀವು ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ತುಂಬಾ ವಿವಾದಾಸ್ಪದವಾಗಿರುವ ದೈವತ ಶಾಸ್ತ್ರದ ರಂಗಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದು ಹೇಗೆ? ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲೇ ಉಳಿದಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆ?

“ಹೀಗೆ ಜೀವನವನ್ನಾಗಲಿ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನಾಗಲಿ ಒಂದರಿಂದ ಒಂದನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ನೋಡಲಿಕ್ಕೇ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂಬುದು ಶಂ. ಬಾ. ನಿಲುವು. ಅವರು ಶಾಸ್ತ್ರ ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡವರೇ ಅಲ್ಲ. ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಹುಟ್ಟಿ ಅದರ ಜಾಡು ಹಿಡಿದು ಸಾಗುವಾಗ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಿಂದ ದೇವರನ್ನು ಕುರಿತ ಕಲ್ಪನೆಗಳು, ಅವುಗಳ ಹಿಂದಿರುವ ಪ್ರೇರಣೆಗಳು ಹೀಗೆ ಅವರು ಶೋಧಿಸುತ್ತ ಹೋದರಷ್ಟೆ.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕನ್ನಡಿಗರ ಕುಲದೈವತ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಎಂಬುದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಹೊರಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಆರಾಧನೆ ಎಂದು, ಹೇಗೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎದ್ದಾಗ ಇಂದು ನಾವು ಆರಾಧಿಸುವ ಶಿವ, ವಿಷ್ಣು, ದೇವಿ ಆರಾಧನೆಗಳ ಮೂಲವೇನು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯೂ ಹುಟ್ಟಿತು. “ಈ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನಾವೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದವೋ ಅವರು ನಮ್ಮನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರೋ? ಅವರು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಬೀರಿದ ಪರಿಣಾಮಗಳೇನು?”

ಇವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ದೈವತವಾಚಿ ಶಬ್ದಗಳ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಅಗತ್ಯವೆನಿಸಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಶಂ. ಬಾ. ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಈ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥಗ್ರಹಣ ಪದ್ಧತಿಯೊಂದಿದೆ ಎಂಬುದು ಗ್ರೀಕ್ ಮೊದಲಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ದೈವತಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಈ ಅರ್ಥಗ್ರಹಣ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಬೆಳಸಿಕೊಂಡ ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ವಿದ್ವಾಂಸರು.

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದೈವತದ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಶಬ್ದ ಪ್ರತಿಮೆ ಇದೆ. ಅದರ ಅರ್ಥದಲ್ಲೊಂದು ಆಕೃತಿ ಇದೆ. ಆ ದೈವತದ ಗುಣವೇ ಅದರ ಆಕೃತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ರೂಪವೆಂಬುದು ಗುಣಗಳ ಹೊದಿಕೆ. ಕೃಷ್ಣ ಎಂದು ಒಂದು ದೈವತಕ್ಕೆ ಹೆಸರು ಇದ್ದರೆ ಅದು ಆ ದೈವತದ ಮೂಲ ಕಪ್ಪು ಗುಣದ ದ್ಯೋತಕ. ಕಪ್ಪು ಅಂಧಕಾರದ, ಮೃತ್ಯುವಿನ ದ್ಯೋತಕ. ಹೀಗೆ - ಆ ದೈವತದ ಆರಾಧಕರು ಅಂಧಕಾರದ ಆರಾಧಕರೂ ಆಗುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ : ಯಾರಿಗೆ ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯೋ ಅವರು ಅದೇ ಆಗುತ್ತಾರೆ - ಎಂದು. ಹೀಗೆ ದೈವತ ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತದೆ.

ಭಾಷಾ ಪ್ರತಿಮೆ

ದೈವತ ಕಲ್ಪನೆ ಮನುಷ್ಯ ಯೋಚಿಸಿ ತರ್ಕದಿಂದ ನಿಗಮಿಸಿದ್ದಲ್ಲ. ಅದು ಜೀವನಾನುಭವದ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾನವನಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತವಾದ ಭಾಷಾ ಪ್ರತಿಮೆ. ಬದುಕಿಗೆ ಅವನು ಮಾಡಿದ “ಅರ್ಥ” ಅದು ಎನ್ನಬಹುದು. ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧ. ಭಾವಾನುಭೂತಿಗೆ ಶಕ್ಯವಾದ Positive ಸ-ಕಾರಾತ್ಮಕವಾದದ್ದೊಂದು, ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾದ ನ-ಕಾರಾತ್ಮಕವಾದದ್ದು ಇನ್ನೊಂದು. ಮೊದಲನೆಯದು ಪ್ರಕಾಶದ ಆರಾಧನೆ; ಅದು ಸೂರ್ಯದಿ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಮಾನವನ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಸ್ಫುರಿಸಿದ್ದು. ಎರಡನೆಯದು ನಮ್ಮ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಪಾತಳಿಯಿಂದ ಬಂದದ್ದು. ಅದು ಲೈಂಗಿಕ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ವ್ಯಕ್ತ, ಸರ್ಪ, ಜಲ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿಂದಲೂ ಅದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಜಗತ್ತಿನ ದೈವತ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಎರಡು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು. ಒಂದು ಪ್ರಕಾಶ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಇನ್ನೊಂದು ಜಲ ಸಂಪ್ರದಾಯ.

ನಾವು ಭಾರತೀಯರು ಇಂದು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವ ದೈವತಗಳೆಲ್ಲವೂ ಲೈಂಗಿಕ ಮೂಲವಾದವುಗಳು. ಸರ್ಪಾದಿ ಸಂಕೇತಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳವು. ಶಿವ, ವಿಷ್ಣು, ದೇವಿ, ಮಾತೃದೇವತೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ಜಲ ಸಂಪ್ರದಾಯದವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ವೇದಕಾಲದವರೆಗೂ ಹಿನ್ನಡೆದು ಹಿಂಜಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ. (ಕ್ರೈಸ್ತಾದಿ ಧರ್ಮಗಳೂ ಇದೇ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ.)

“ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಲೈಂಗಿಕ ಮೂಲವನ್ನು ನೀವು ಬೇಕೆಂದೇ ಕಾಣುತ್ತೀರಿ ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪ ಬಂದಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಏನನ್ನುತ್ತೀರಿ?” ಶಂ. ಬಾ. ನಾನು ಕಾಣುವದಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಉಂಟು. ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ದೈವತಗಳ ಶಬ್ದಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲೇ ಅದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾನವ ಸಮಾಜದ ದೇವತಾ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಚಲಿತವಾದ ಕಥೆಗಳು ಕೇವಲ ಗತೇತಿಹಾಸದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮತ್ತು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕ

ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗಳಲ್ಲ. ಅವು ಆಯಾ ಸಮಾಜ ಬದುಕನ್ನು ಕಂಡ ಬಗೆಗಳ, ಸತ್ಯವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದ ರೀತಿಗಳ, ಬದುಕಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡ ಆದರ್ಶಗಳ, ಅದರಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಗು-ಹೋಗುಗಳ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳೂ ಆಗಿವೆ. ಒಂದು ಗುಂಪು ಆರಾಧಿಸುವ ದೇವತೆಗಳ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪುರಾಣಗಳ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ನಾವು ಆಯಾ ಗುಂಪಿನ ಜೀವನಾದರ್ಶಗಳನ್ನೂ ಆ ದೇವತೆಗಳು ಹಿಂದೆ ಬಿದ್ದು ಬೇರೆ ದೇವತೆಗಳು ಮೇಲೆ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ದಿವ್ಯ ಕಥೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಬದಲಾಗಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳಿಂದ ಆ ಗುಂಪಿನ ಬದುಕು, ಬದುಕಿನ ಆದರ್ಶಗಳು ಮತ್ತು ಅದರ ಇತಿಹಾಸದ ತಿರುವು ಇವುಗಳನ್ನೂ ಊಹಿಸಬಹುದು.”

ಇದು ಡಾ. ಶಂ. ಬಾ. ಜೋಶಿಯವರ ಅರ್ಧ ಶತಮಾನದ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಫಲಿತಾಂಶದ ತಿರುಳು. ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ ಹಾಗೆ, ಇಂದು ನಾವು ಆರಾಧಿಸುವ ದೇವತೆಗಳೂ ಅವು ಸಂಕೇತಿಸುವ ಜೀವನಾದರ್ಶಗಳೂ ಅವನತಿ ಸೂಚಕವಾಗಿವೆ; ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಇನ್ನೂ ಆರಾಧಿಸುತ್ತ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ನಾವು ಅಧೋಗತಿಯತ್ತ ಜಾರುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ.

ಅವನತಿ ದ್ಯೋತಕವಾದ ನಮ್ಮ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ಲೈಂಗಿಕ ಸ್ವರೂಪದವುಗಳಾಗಿವೆ. ಅವು ಕತ್ತಲೆ, ಮೃತ್ಯು, ಇಂದ್ರಿಯಮಟ್ಟದಲ್ಲೇ ಬದುಕಿ ಆನಂದಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಬರೇ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅಭಿಲಾಷಪೂರ್ತಿಯ ಧೈಯ, ವಿವೇಕ-ವಿವೇಚನೆಯ ಅಭಾವ ಮತ್ತು ಸಮಷ್ಟಿಯ ಹಿತದ ಬಗ್ಗೆ ಅನಾಸಕ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಅಸಾಮಾಜಿಕ ಒಲವುಗಳ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿವೆ. ಅವು ನಮ್ಮನ್ನು ಒಂದೇ ಕಾಮದಲ್ಲಿಯೇ ರಮಮಾಣವಾಗಿ ಮಾಡಿವೆ; ಮಾಡುತ್ತಿವೆ ಇಲ್ಲವೇ ಜೀವನವನ್ನೆ ಅಳಿಸಿ ಹಾಕುವಂಥ ಕಾಮದಮನ, ಕಾಮದಹನದತ್ತ ನಮ್ಮನ್ನು ದೂಡುತ್ತವೆ. ಇವೆರಡೂ ಒಂದೇ ನಾಣ್ಯದ ಎರಡು ಮುಖಗಳು; ಆ ನಾಣ್ಯವೆಂದರೆ ಜೀವನ ವಿಮುಖತೆ. ಎರಡೂ ಬದುಕು ಅರ್ಥಹೀನ, ಆದ್ದರಿಂದ ಅದರಿಂದ ಪಾರಾಗಬೇಕು ಎನ್ನುವುವುಗಳೇ.

ದೇವತಾ ಪ್ರತಿಮೆ ಮತ್ತು ಪೌರಾಣಿಕ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಎರಡು ಬಗೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು-ಪ್ರಜ್ಞೆ, ವಿವೇಕ ಇವುಗಳನ್ನು ಗುರಿಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡ ಸೂರ್ಯ, ಅಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಕಾಶ ಸೂಚಕ ಪ್ರತೀಕಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ದೇವತೆಗಳು; ಎರಡು-ವಿಸ್ಮೃತಿ, ಮೃತ್ಯು, ಆನಂದ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಜ್ಞಾವಿರೋಧಿ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತೀತಿಸುವ ಚಂದ್ರ, ಜಲ, ನಾಗ ಇತ್ಯಾದಿ ದೇವತೆಗಳು, ಈ ಎರಡನೇ ವರ್ಗದ ದೇವತೆಗಳು ಕಾಮವನ್ನು, ಲೈಂಗಿಕತೆಯನ್ನು ರೂಪಕವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡವು. ಇಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ದೇವತೆಗಳ ಈ ಲೈಂಗಿಕತೆ, ರತ್ನಾತ್ಮಕತೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಇಂದು ನಾವು ಆರಾಧಿಸುವ ಪ್ರಧಾನ ದೇವತೆಗಳು ವಿಷ್ಣು, ಶಿವ, ದೇವಿ, ಗಣೇಶ, ಷಣ್ಮುಖ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಾಗಿವೆ. ಎಲ್ಲಮ್ಮ, ರೇಣುಕೆ, ಚಂಡಿ, ಚಾಮುಂಡಿ ಮೊದಲಾದ 'ಅನ್ಯ' ದೇವತೆಗಳೂ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. 'ಆರ್ಯ'ರಿಂದ ತಮ್ಮ ಪೀಳಿಗೆಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಮಾಜಗಳೂ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಧಾನ ದೇವತೆಗಳನ್ನೇ ಆರಾಧಿಸುತ್ತವಾದರೂ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬರುವ ದೇವತೆಗಳು ಸೂರ್ಯ, ಇಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿ, ವರುಣ, ರುದ್ರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು. ಈ ವೈದಿಕ ದೇವತೆಗಳನ್ನು

ಸೋಲಿಸಿ ಈಗ ನಾವು ಪೂಜಿಸುವ ದೇವತೆಗಳು ಸ್ಥಾನಾಪನ್ನವಾಗಿವೆ. ಸೂರ್ಯ, ಇಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿಗಳು ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶದ ಪ್ರತೀಕಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ 'ನಾರಾಯಣ'ನಾದ; ಇಂದ್ರ 'ಉಪೇಂದ್ರ'ನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಬದಿಗೆ ತಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟ; ಅಗ್ನಿ 'ವೈಶ್ವಾನರ' (ಸಮಾಜದ ಸಮಷ್ಟಿಯ ಸೂಚಕ)ನಾಗಿದ್ದವ 'ನಚಿಕೇತಾಗ್ನಿ' (ಚಿಂತನೆಗೆ ನಿಲುಕದ)ಯಾಗಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಹೋದ (ಅಗ್ನಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ ಅಂದರೆ ಆರಿ ಇದ್ದಲಿಯಾದ ಎಂದಲ್ಲವೇ ಅರ್ಥ?).

ನಾರಾಯಣನು ವಿಷ್ಣುವೇ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ; ವಿಷ್ಣು ಆಕಾಶದ ದೇವರಾದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ದ್ಯೋತಿಸುತ್ತಾನೆಂದೂ ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಹೆಸರುಗಳ ಅರ್ಥ ಈ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತದೆ. 'ನಾರಾಃ' ಎಂದರೆ ನೀರು (ಆಪೋ ನಾರಾ ಇತಿ ಪ್ರೋಕ್ತಾಃ). 'ನೀರು' ಎಂಬುದು ಕತ್ತಲು, ಚಂದ್ರ ಮತ್ತು ವೀರ್ಯ ಅಥವಾ ಸೃಷ್ಟಿಜಲದ ಸಂಕೇತ; ನಾರಾಯಣ ಎಂದರೆ ಸೃಷ್ಟಿಜಲ ಹರಿಯುವ ನಾಲೆ. ಅರ್ಥಾತ್ ಅದು ಪುರುಷ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಕೇತ. ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅನೇಕ ಹೆಸರುಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಟಿ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ವಿಷ್ಣು ಅಂದರೆ 'ಹೊಕ್ಕುವವನು' ಎಂದರ್ಥ; 'ಶಿಪಿವಿಷ್ಟ' ಎಂಬ ಅವನ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು (ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ) 'ಪ್ರವೇಶಿಸುವವನು' ಎಂದು ಅರ್ಥ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅವನು ವಾಸಿಸುವುದು ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಲ್ಲಿ : ಕ್ಷೀರಸಾಗರವೆಂದರೂ ಲೈಂಗಿಕ ಸ್ರಾವದ್ದೇ ಪ್ರತೀಕ; ಅವನ ಹಾಸುಗೆ ಶೇಷಸರ್ಪ. ಅದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪುರುಷಲಿಂಗದ ಮತ್ತು ಅಂಧಕಾರದ ಸೂಚಕ [ಪುತ್ರ ಕಾಮಿ(ನಿ)ಗಳು ನಾಗಾರಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ತಾನೆ?]; ಅವನ ಮಡದಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸಮುದ್ರದ ಮಗಳು— ಮತ್ತೆ ರತಿ ಸೂಚಕ ನೀರಿನ ಪ್ರತಿಮೆ. ಬಹುಶಃ 'ವಾಮನ' ಎಂಬ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರದ ಹೆಸರೂ (ವಾಮನ = ಕಾರುವುದು) ಪುರುಷೇಂದ್ರಿಯದ್ದೇ ಪ್ರತೀಕ; ಆತ 'ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ'ನಾಗಿ ಬೆಳೆದು ತ್ರಿಲೋಕಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದು ಬಹುಶಃ ಪುರುಷಲಿಂಗದ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. 'ನಾರಾ'ಯಣ ಋಷಿ ಕಂಡದ್ದು ಪುರುಷ ಸೂಕ್ತ; ಪುರುಷ ಅಂದರೆ 'ಪುರಿ'ಯಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದವ; 'ಪುರಿ' ಅಂದರೆ ಶರೀರ. ಹೀಗೆ ಪುರುಷನೂ 'ಶಿಪಿವಿಷ್ಟ'ದ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆರಾಧನೆಗೆ ಆಧಾರ ಭೂತವಾದ ಆಗಮ 'ಪಂಚರಾತ್ರ'. ಅದು ರಾತ್ರಿ ಸಮಯ. ರಾತ್ರಿ ಚಂದ್ರನಿಗೆ, ಅಂಧಕಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಲೈಂಗಿಕ ಆಚರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮಗ ಕಾಮ ಎಂದ ಮೇಲೆ ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕೆ?

ಕೃಷ್ಣ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರ. ಅವನ ಅಣ್ಣ ಬಲರಾಮ ಶೇಷನ (=ನಾಗನ) ಅವತಾರ. ಕೃಷ್ಣನ ಬಣ್ಣ ಕಪ್ಪು. ಪ್ರಕಾಶರೂಪಿಯಾದರೆ ಕಪ್ಪು ಹೇಗಾಗುತ್ತಿದ್ದ? ಅವನು ಇಂದ್ರನ ಯಜ್ಞವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಪರ್ವತಾರಾಧನೆಗೆ ಪ್ರಚೋದನೆ ಕೊಟ್ಟ. ಇಂದ್ರನೋ ಅಂಧಕಾರದ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದ್ದ ವೃತ್ರಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಪ್ರಕಾಶರೂಪಿ. ಆ ಇಂದ್ರನ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಮೂಲತಃ ಅಹಲ್ಯೆ-ಇಂದ್ರರ ಕಥೆ ಬೆಳಕು ಕತ್ತಲೆಗಳ ಕಥೆಯಾಗಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ಅದನ್ನೇ ಬದಲಿಸಿ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಇಂದ್ರಿಯ ಲೋಲುಪನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಯೋನಿ ಚಿಹ್ನೆವುಳ್ಳ (=ಅಕ್ಷಿ), ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷನಾಗಿಸಲಾಯಿತು. ಅವನೂ ಲೈಂಗಿಕ ಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕಾಯಿತು.

ರುದ್ರ-ಶಿವರ ಸಂಕೇತ ವಿಷ್ಣುರೂಪದಷ್ಟು ಗೂಢವಾಗಿಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಆರಾಧ್ಯವಾಗಿ

ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದ ಪುರುಷಲಿಂಗದ ಪ್ರತೀಕನೇ ಅವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಪೀಠ ಯೋನಿ ಪೀಠವೇ. ಅವನು ನಾಗರನ್ನು ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಕಾಮನನ್ನು ದಹಿಸಿದ. ಆದರೆ ಪುನಃ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರನೇ ಆದ. (ಒಂದಾನೊಂದು ಕಂಚಿನ ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಶಿವ ಪಾರ್ವತಿಯರನ್ನು ಸಂಭೋಗ ಮುದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರಿಸಿದೆ.) ಒಂದು ಕಥೆಯಂತೆ 'ನಾರಾಯಣ'ನ ಸೋದರಿ ನಾರಾಯಣಿ-ಶಿವನ ಪತ್ನಿ. ಶಿವನು ದಿಗಂಬರ. ಅವನು ಈರ (=ನೀರ). ಅವನ ನೆತ್ತಿಯಿಂದ ಗಂಗೆ (=ನೀರು) ಹರಿಯುತ್ತಾಳೆ. ಅವನ ವಾಹನ ವೃಷಭ. ಪ್ರಾಚೀನ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ವೃಷಭ ಪುರುಷೇಂದ್ರಿಯದ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. (ವಷ್=ಸುರಿಸು-ಇಂದ್ರಿಯ ಸ್ವಾವದ ಸಂಕೇತ). ಶಿವನ ಮೂರನೇ ಕಣ್ಣು ಕೂಡ ಲೈಂಗಿಕ ಒಳದನಿಯುಳ್ಳದ್ದೇ. ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿದ ಈ ದೇವತೆ ಯಜುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ 'ಮಹಾದೇವ'ನಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದೂ ನಾರಾಯಣನ ತಂಗಿಯನ್ನು ಆತ ಮದುವೆಯಾಗುವುದೂ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದ ಎರಕವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನುಳಿದ ಪುರುಷ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಷಣ್ಮುಖ, ಗಣೇಶರನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸರ್ಪದೊಡನೆ ಸಂಬಂಧ ಇದೆ. ಷಣ್ಮುಖ ಸ್ವತಃ ನಾಗಸ್ವರೂಪನೇ. ಅವನು ಗುಹ ಗಣಪತಿ ನಾಗಯಜ್ಞೋಪವೀತಿ ಮತ್ತು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ನಾಗನನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡವ. ಪುತ್ರಕಾಮಿಗಳು ಅವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸ್ವತಃ ಆತ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ-ಕುಮಾರ. ಷಣ್ಮುಖನೂ ಕುಮಾರ. ಈ ಕುಮಾರ ಪೂಜೆಯೂ ಲೈಂಗಿಕ ಸ್ವಭಾವದ್ದೇ. ವಿಷ್ಣುದೂತ ಹನುಮಂತನೂ ಕುಮಾರನೇ; ಮತ್ತು ಸಂತಾನದಾಯಕ.

ಕುಮಾರ ಪೂಜೆಯಂತೆ ಕುಮಾರಿ ಆರಾಧನೆಯೂ ಜನಪ್ರಿಯವಾದದ್ದು. ಇದೂ ವೇದಕಾಲದಿಂದ ನಾನಾ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ದೇವಮಾತೆ ಅದಿತಿ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಿ ಪೂಜೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಡದಿಯೆನಿಸಿದ ಸರಸ್ವತಿ ಜಲಸ್ವರೂಪಿಣಿ. ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಖ್ಯಾತಳಾದ ಅಂಭಣಿ ತಾನು ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಮಿತ್ರಾವರುಣರನ್ನೂ ಇಂದ್ರಾಗ್ನಿಗಳನ್ನೂ ಅಶ್ವಿನಿಗಳನ್ನೂ ಪೊರೆಯುವವಳೆಂದು ತನ್ನ ಪರಮತ್ವವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು, "ಮಮ ಯೋನಿಃ ಅಷ್ಟ ಅಂತಃಸಮುದ್ರೇ" - ನನ್ನ ಯೋನಿ ಸಮುದ್ರಾಂತರ ನೀರಿನಲ್ಲಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಅಂಭಣೀ ಸೂಕ್ತ ತುಂಬಾ ಪವಿತ್ರ ಸೂಕ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು.

ಮುಂದೆ, ರುದ್ರ ಶಿವನ ಪತ್ನಿಯೆಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದವಳೂ ಕುಮಾರಿಯೆ. ಅವಳು ಕಾಮಾಕ್ಷಿ; ಅಕ್ಷಿ=ಕಣ್ಣು=ಯೋನಿ. ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಂತೂ ಮುಚ್ಚುಮರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಯೋನಿಸ್ವರೂಪದಲ್ಲೇ ಅವಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. (ದಕ್ಷಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಸತಿಯಾದ ಸತಿಯ ಹೆಣವನ್ನು ಶಿವನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವಳ ಅಂಗಾಂಗಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕದಲಿಬಿದ್ದವು. ಅವಳ ಯೋನಿ ಬಿದ್ದ ಸ್ಥಲವೆಂದು ಹೇಳಲಾದ ಕಾಮರೂಪ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ಅದೇ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಆರಾಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆಂದು ಪುರಾಣ) ಶಾಕ್ತ ಪಂಥಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ಪೂಜ್ಯಳಾದ ಈ ಕುಮಾರಿಯ ಸಾಧಕ ಭಕ್ತರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ದಿಗಂಬರ ತರುಣಿಯನ್ನೇ ಆರಾಧಿಸಿ ಸಿದ್ಧರಾಗುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಕೂಡ ಕುಮಾರೀ ಪೂಜೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಜಲದೇವತೆಯೇ. ಬಸವಿ ಬಿಡುವುದು ಮುಂತಾದ ವಿಧಿಗಳು ಈ ಪಂಥದ ಲೈಂಗಿಕ ಮೂಲಕ್ಕೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಒಯ್ಯುತ್ತವೆ.

ನಾವು ಪೂಜಿಸುವ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಮರಗಳೂ ಸೇರಿವೆ. ಅಶ್ವತ್ಥವನ್ನೇ ನೋಡಿ. ಅದು ನಾರಾಯಣನ ಸನ್ನಿಧಾನ. ಅಶ್ವತ್ಥ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ, ಅಶ್ವತ್ಥ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ನಿಪುತ್ರಿಕರಿಗೆ ಸಂತಾನದಾಯಕ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಮರಗಳು ಪುರುಷ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಕೇತಗಳಾಗಿ ಅನಾದಿಯಿಂದ ಬೆಳೆಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ “ಬೇರು ಮೇಲೆ ರೆಂಬೆ ಕೆಳಗಾದ ಅಶ್ವತ್ಥ ವೃಕ್ಷ ಕೂಡ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಕೇತ”.

ನಮ್ಮ ಋಷಿಗಳೂ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಕೇತದಿಂದ ದೂರವಿಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಇಂದು ನಾವು ಋಷಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ವಸಿಷ್ಠ. ಅವನ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು ‘ದಕ್ಷಿಣ ಕಪರ್ಧ’. ದಕ್ಷಿಣ ಎಂದರೆ ಕೆಳಗೆ; ಕಪರ್ಧ ಅಂದರೆ ಜಡೆಯೂ ಹೌದು, ಕವಡೆಯೂ ಹೌದು. ಪುರಾತನ ಕಾಲದ ಮಾತೃಪೂಜೆಯ ಮಣ್ಣಿನ ಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಯೋನಿಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕವಡೆಯನ್ನು ಅಂಗತ್ವವಾಗಿ ಹಚ್ಚಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ವಸಿಷ್ಠನು ಬಹುಶಃ ಆ ಪಂಥದ ಪ್ರತೀಕ. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ವಸಿಷ್ಠರ ಜಗಳ ಪ್ರಕಾಶ ಪಂಥದ ಆರಾಧನಾ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೂ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಕೇತಗಳ ಆರಾಧನಾ ಪಂಥಕ್ಕೂ ನಡೆದ ಮೇಲಾಟದ ರೂಪಕ ಕಥೆಯಾಗಿರಬಹುದು.

ಶಂ. ಬಾ. ಅವರ ಉತ್ತರದ ಸಾರ ಇದು. ಪ್ರಕಾಶ ಸಂಪ್ರದಾಯ – ಜಲಸಂಪ್ರದಾಯ ಇವೆರಡೂ ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧ ಜೀವನ ದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಸೂರ್ಯ, ಅಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸಂಕೇತದ ಹಿಂದಿರುವುದು ಪ್ರಜ್ಞೆ : ಅದು ಜೀವನಮುಖವಾದದ್ದು. ಅದು ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ (order) ಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಾಚೀನ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ‘ಯುತ’ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಧರ್ಮ, ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಕ್ರಮ ಇದೆಯೆಂದಾದರೆ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅದು ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಮಾನವ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದೊಪ್ಪಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವತೆಗಳು ಕೂಡ ಹಾಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಜ್ಞಾನಾನ್ವೇಷಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಧರ್ಮದ ಅನುಸರಣೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ನಾವು ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನುವುದು ಇದಕ್ಕೇ. ರಹಸ್ಯ, ಗುಹ್ಯ, ಮುಚ್ಚಿದತಕ್ಕದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿಲ್ಲ; ಅದು ಪ್ರಾಂಜಲ.

ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಜಲಸಂಪ್ರದಾಯದ್ದು ‘ರಾತ್ರಿ ಸಮಯ’. ಅದು ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ನಿಯಮ ಅಥವಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರ ದೇವರು ಯಾವ ನಿಯಮಕ್ಕೂ ಒಳಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನೊಂದು ರಹಸ್ಯ. ತಮಸಾ ಗೂಳ್ಳಂ—ಕತ್ತಲೆಯಿಂದ ಮುಚ್ಚಿದ್ದು. ಅವನು (ಅಥವಾ ಅವಳು) ನಿಯಮಾತೀತನಾದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಶರಣಾಗತನಾಗುವುದು, ಅನನ್ಯ-ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಂಬುವುದು ಅಥವಾ ಅವನಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಹೋಗುವುದು ಮಾತ್ರ ಮನುಷ್ಯನಿಗಿರುವ ದಾರಿ. ಮಾನವನ ಯತ್ನದಿಂದ ಏನೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಿಯಮ, ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬಾಳುವುದು ಅರ್ಥರಹಿತ ಶ್ರಮವಾದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಹೋಗುವುದೇ ಬದುಕಿನ ಧ್ಯೇಯ, ಇದರಿಂದ ದೊರಕುವುದೇ ‘ಆನಂದ’, ಅದು ಅನಿರ್ವಚನೀಯ—ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಲು ಬಾರದ್ದು. ಆ ಆನಂದಕ್ಕೆ ದಾರಿ ತೋರಿಸುವವ ಗುರು. ಅವನಿಗೆ ಶರಣು ಹೋಗಬೇಕು. ಆ ಗುರು ಕೂಡ ನಿಯಮಾತೀತ. ಸಂಶಯ ಇರಬಾರದು (ಸಂಶಯಾತ್ಮಾ ವಿನಶ್ಯತಿ). ಅವನಿಗೆ ಗುಲಾಮನಾಗಿ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಬಹುದು. ಇದೇ ಜ್ಯೋತಿ, ಇದೇ ಸಿದ್ಧಿ, ಇದೇ ಪರಮಗತಿ. ಇದೇ ಸತ್ಯ, ಇದೊಂದೇ ಜ್ಞಾನ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮ. ಇದೊಂದೇ ವಿದ್ಯೆ ನಮ್ಮ ವೇದಾಂತದ ವಿವಿಧ ಶಾಖೆಗಳು,

ಅವೈದಿಕವಾದ ಬೌದ್ಧ, ಜೈನ, ಶೈವಾದಿ ಪಂಥಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ಈ ವಿಚಾರಧಾರೆಯವು. ಈ ವಿಚಾರಧಾರೆಯಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ವಾಮಾಚಾರ, ಗುಹ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳೂ ಅದಿತಿ-ಆದಿಮಾತಾ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಬೌದ್ಧ, ಶೈವ, ವೈಷ್ಣವ, ಜೈನ, ವಿರಕ್ತ ಪಂಥಗಳೂ ಕುಮಾರ ಕುಮಾರಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳೂ ಉದ್ಭವಿಸಿವೆ. ಈ ಪಂಥದಲ್ಲಿ ಆರಾಧ್ಯ ದೈವತ ನಿಯಮಾತೀತವಾದ್ದರಿಂದ ಆರಾಧಕರೂ ವಿಧಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವ ಅಗತ್ಯ ಕಾಣದು ('ವಿಧಿನಿಷೇಧ ನಿನ್ನವರಿಗಲ್ಲವಯ್ಯ'). ಈ ಎರಡು ಪಂಥಗಳಿಂದ ಯಾವ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಜೀವನಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಪ್ರಚೋದನೆಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ಊಹಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಲ್ಲ.

ಅನಾಸಕ್ತರಲ್ಲ

ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಂದ ಹೊರಪಟ್ಟ ದೇವತಾ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಅನಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಂಡಿಸುವುದು ಬೇರೆ; ಆದರೆ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಅವುಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುವಾಗ ಕ್ರುದ್ಧ ಯುವಕ—angry young man ನಂಥ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ವಿರೋಧ ಬಹಳವಾಗಿದೆ.

ತಾವು ಕೆರಳಿ ಮಾತಾಡುವುದು ನಿಜವೆಂದು ಅವರೂ ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ನಾನು ತಿಳಿದಂತೆ ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿವೆ : ಒಂದು ಈ ದೈವತಗಳ ಆರಾಧನೆಯ ದೂರಗಾಮಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಣಾಮಗಳು: ಸೌರ ಅಥವಾ ಪ್ರಕಾಶ ಪಂಥದ ಋತ ದೃಷ್ಟಿ ಪ್ರಾಂಜಲವಾದದ್ದು. ಅದು ವಿಶ್ವಜನರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡದ್ದು, ಅದೇ ವೈಶ್ವಾನರಾಗ್ನಿ, ಜಾತವೇದ ಅಗ್ನಿ. ಆದರದು ವಿಶ್ವಸತ್ಯ. ಅದು ಜನಪದದ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು (folk wisdom) ಗೌರವಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ವಿವಸ್ವಾನ್ ಮನು ಈ ವಿಚಾರಧಾರೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಲೈಂಗಿಕತೆ ನಿರಾಕೃತವಾಗಿಲ್ಲ. ಅದು ದಾಂಪತ್ಯ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಇಂಬು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಲೈಂಗಿಕವಾದ ರಾತ್ರ ಸಮಯಾಚಾರವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಚಾಂದ್ರ ಅಥವಾ ಜಲ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ರಹಸ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ. ಅದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿಯೇ ಮೋಕ್ಷಕಾಮಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ಋತ ಇಲ್ಲ. ಅವನದು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸತ್ಯ. ಏಕಂ ಸತ್. ಸಮಷ್ಟಿಗೆ ಅವನ ನಿಷ್ಠೆ ಇಲ್ಲ. ತನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸತ್ಯದ ಬೆಂಬತ್ತಿ ಅವನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಉಪವಾಸ ಕೆಡಹುತ್ತಾನೆ, ಇಲ್ಲವೆ ಇಂದ್ರಿಯಾರಾಮನಾಗುತ್ತಾನೆ (ಅವನ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಕೇತಗಳು ಇದರ ಲಕ್ಷಣ). ಈ ಅತಿರೇಕಗಳೆರಡೂ ನಿಯಮಬದ್ಧ ಜೀವನದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ದೂರ ಒಯ್ದು ಸಮಷ್ಟಿ ಜೀವನವನ್ನು ನಿರರ್ಥಕಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಗುರುವಿನ ಗುಲಾಮನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮಾನವ ಸ್ವಂತ ವಿವೇಚನೆ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಅವನತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ. ನಮ್ಮ ಅವನತಿಗೆ ಇದೇ ಕಾರಣ.

ಇನ್ನೊಂದೆಂದರೆ ಇದು ಎಂದೆಂದಿನಿಂದಲೂ ಹೀಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಚಾಂದ್ರ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಜಾಡು ಹಿಡಿದು ಹೋಗಿ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿಯೂ ಅದರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರಾದರೂ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೇದ ಸೌರ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಋತಪಕ್ಷಪಾತಿಯಾಗಿದ್ದದ್ದರ ಕುರುಹುಗಳನ್ನೂ ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಮಿತ್ರ, ವರುಣ, ಇಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿ ಇವರು ಋತದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾದ ದೈವತಗಳು, ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ವರುಣ ಋತದ, ಅಂದರೆ ನಿಯಮ ಬದ್ಧ ವಿಶ್ವದ, ರಕ್ಷಕ "ಧಿಯೋ ಯೋ ನಃ

ಪ್ರಚೋದಯಾತ್” ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಲಿ ಎಂಬ ಗಾಯತ್ರಿ ಮಂತ್ರದ ದ್ರಷ್ಟಾರನಾದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಈ ಧರ್ಮದ ಒಬ್ಬ ಪ್ರತಿನಿಧಿ. ಆದರೆ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಇದು ಬದಲಾಗಿ ಚಾಂದ್ರ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ರಾತ್ರಿ ಸಮಯ ಪ್ರಬಲವಾಯಿತು. ಸೌರ ದೇವತೆಗಳು ಅಡಿಗೆ ಬಿದ್ದರು. ಲೈಂಗಿಕ ಪಾತಳಿಯ ಮಾತೃದೇವತೆ ಅದಿತಿ, ದೇವತೆಗಳ ಜನನಿ ಎನಿಸಿದಳು. ವೇದಾಂತವೆಂದು ಮುಂದೆ ಹೆಸರಾದ ವಿಚಾರಧಾರೆಗೆ ಮೂಲವಾದ ಋಕ್ಕುಗಳು ಬಂದವು. ವಸಿಷ್ಠ ಇದರ ಪ್ರತಿನಿಧಿ. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ವಸಿಷ್ಠ ಇಬ್ಬರೂ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲ. ಅವರ ಕಲಹ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಸೋಲು ಎರಡು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ತಿಕ್ಕಾಟ ಮತ್ತು ಅದರ ಫಲಿತಾಂಶವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ರೂಪಕ ಕಥೆ (myth) ಮಾತ್ರ.

ಗೊಂದಲ

ಶಂ. ಬಾ. ಅವರನ್ನು ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ನೋಯಿಸುವ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಚಾಂದ್ರ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಮೇಲ್ಮೈಯಾದ ಮೇಲೆ ಸೌರ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ನುಂಗಿ ಅದನ್ನೇ ಇದು ಎಂದು ತೋರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವಾದದ್ದು. ಋಗ್ವೇದವನ್ನು ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಹಲ ಬಾರಿ ತಿದ್ದಲಾಯಿತು. ಇಂದಿನದು ಮೂಲ ಋಗ್ವೇದವಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಋತದ ರಕ್ಷಕನಾದ ವರುಣ ಜಲದೇವತೆಯಾದ. ಸೂರ್ಯನೂ ಚಂದ್ರ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಅದಿತಿಯ ಮಗ ಅದಿತ್ಯನೂ ಒಂದೇ ಆದರು. ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾದ ಜಾತಮೇದಾಗ್ನಿ ಮೃತ್ಯುರೂಪಿ ನಚಿಕೇತಾಗ್ನಿಗೆ ಸೋತು ನೀರಿನೊಳಗೆ ಅಡಗಿದ, ಜಗತ್ತಿನ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಕತ್ತಲನ್ನೂ ಮೃತ್ಯುವನ್ನೂ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಸರ್ಪವನ್ನು ಸೂರ್ಯನೊಡನೆ ತಾದಾತ್ಮ್ಯ ಹೊಂದಿಸಿದ್ದಾಯಿತು. ಇಂಥ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಶಂ. ಬಾ. ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜಗತ್ತಿನ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಸೌರ-ಚಾಂದ್ರಗಳ ಘರ್ಷಣೆ ಆಗಿದೆ. ಆದರೆ ಎರಡೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ತೋರಿಸುವ “ಏಕಂ ಸತ್ ವಿಪ್ರಾ ಬಹುಧಾ ವದಂತಿ” ಎಂಬುದು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಯಿತು. ಇರಾಣದ ವೇದವಾದ ಜೆಂದ್ ಅವೆಸ್ತದಲ್ಲಿ ಈ (ಸತ್-ಅಸತ್) ಎರಡು ವಿರುದ್ಧ ಶಕ್ತಿಗಳು ಕೊನೆವರೆಗೂ ಬೇರೆಯಾಗಿಯೇ ಇದ್ದುದು ಕಂಡಿದೆ. ಹೀಗೆ ಕಪ್ಪು-ಬಿಳುಪುಗಳನ್ನು ಒಂದಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಜನರ ಒಳಿತು-ಕೆಡಕುಗಳ ವಿವೇಕವನ್ನು ಗೊಂದಲಕ್ಕೀಡು ಮಾಡಿದಂತಾಗಿದೆ.

ದೈರ್ಯಚ್ಯುತಿ

ಆದರೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಜನರು ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಪಾತಳಿಯಿಂದ ಇಳಿದು ಮೃತ್ಯು ಸ್ವರೂಪಿ ಇಂದ್ರಿಯ ಪಾತಳಿಯ ಚಾಂದ್ರ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಇಳಿದದ್ದೇಕೆ?

ಪ್ರಾಣಿಯ ಅವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಮಾನವಾವಸ್ಥೆಗೆ ಏರಿದಾಗ ಮೊದಲು ಜಾಗ್ರತವಾದದ್ದು ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಮಿಂಚಿನ ಹಾಗೆ. ಇದು ಸೌರ ದೈವತದ ಸ್ಫುರಣೆಗೆ ಕಾರಣ. ಆದರೆ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಈ ಮಿಂಚಿನ ಹೊಂಚನ್ನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಮನುಷ್ಯ ಇಂದ್ರಿಯ ಪಾತಳಿಯ ತಣ್ ಕತ್ತಲನ್ನೇ ಮೆಚ್ಚಿದ. ಇದೇ ಹೆಚ್ಚು ನೆಮ್ಮದಿಯೂ ಉತ್ತೇಜಕವೂ ಆಗಿದೆ. ಗ್ರೀಕ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೂ ನಮ್ಮ ಹಾಗೆ ಚಾಂದ್ರ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ರಹಸ್ಯವಾದಿ ಅನುಭಾವಿ ಆರ್ಫಿಕ್ ಮತಕ್ಕೆ ಮಣಿಯಿತು.

ಒಬ್ಬ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪಂಡಿತ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಇದು ಮಾನವನ failure of nerves — ನರದೌರ್ಬಲ್ಯ, ದೈರ್ಯಚ್ಯುತಿಯ ಉದಾಹರಣೆ, ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಅವನತಿ ಆರಂಭ; ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಆಲೋಚನೆಯಿಂದ, ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಎದುರಿಸುವ ಕಷ್ಟದ ಬದಲು ನಂಬಿಕೆಗಳಿಂದ, ಪವಾಡಗಳ ಬಲದಿಂದ, ಗುರ್ವನುಗ್ರಹದಿಂದ ಎದುರಿಸಬಹುದೆಂಬ ಭ್ರಮೆಯ ಆಶ್ರಯ ಹೊಂದಿ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯರಾದದ್ದು. ಮೃತ್ಯು, ಕತ್ತಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಪ್ರಕಾಶದ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ ಇದರಿಂದ ವಿಸ್ತಾರ ಕಾಣದು ಇತ್ಯಾದಿ.

ಈ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಮುಗಿಸುವ ಮೊದಲು ಶಂ. ಬಾ. ಅವರು ಈ ಲೈಂಗಿಕ ಪ್ರತೀಕಗಳ ಆರಾಧನೆ ಹಬ್ಬಿದ್ದರ ತಾತ್ವಿಕ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲೇಬೇಕು. ಈ ಪ್ರತೀಕಗಳ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಡಾ. ಶಂ. ಬಾ. ಜೋಶಿಯವರು ತುಂಬಾ ಸಾತ್ವಿಕ ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಗಮನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಲೈಂಗಿಕ ಕ್ರಿಯೆ ಸಂತಾನೋತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಾದದ್ದೆಂದು ಅವರು ಬಲ್ಲರು. ಆದರೆ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಕೇತಗಳ ಆರಾಧನೆಯೊಡನೆ ಬೇರೆ ಮಾನಸಿಕ ಒಲವು ನಿಲುವುಗಳು ಜಡೆಗಟ್ಟಿದಂತೆ ಬೆಳೆದಿವೆ. ಚಂದ್ರ, ಕತ್ತಲೆ, ನಾಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳೊಡನೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಈ ಆಚರಣೆಗಳು ಮನುಷ್ಯನ ನರತ್ವ (=ಅರೆಬರೆ ಮೃಗ, ಅರೆಬರೆ ಮಾನವ) ಅವಸ್ಥೆ ಮರುಕಳಿಸಿದ್ದರ ಸೂಚಕವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳ ಒಂದು ಪ್ರಧಾನ ಲಕ್ಷಣ ತನ್ಮಯತೆ. ತನ್ಮಯತೆಯೆಂದರೆ ಮಾನವನ ಮಾನವತ್ವದ ಪ್ರಧಾನ ಲಕ್ಷಣವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆ-ವಿವೇಚನೆ, ಆಲೋಚನೆ, ಅವುಗಳಿಂದ ಪ್ರಚೋದಿತವಾದ ಮನಸ್ಸು. ಕೇವಲ ಭಕ್ತಿ, ಅನನ್ಯ ಶರಣ್ಯತೆ, ಸರ್ವಾರ್ಪಣೆ, ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಿತಿ ಇವೆಲ್ಲ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಚಕ್ಷುಸ್ಸನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ತನ್ಮಯತೆಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದಾಗಲೇ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದ. ಇದು ಕೇವಲ ಸುಖ ಸಮಾಧಾನವಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಮೀರಿದ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಿತಿ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆದರ್ಶವೆಂದು ಬಗೆಯಲ್ಪಡುವ ಈ ತನ್ಮಯತೆ, ಆನಂದ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಕೇತವನ್ನೇ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಸಂಭೋಗದ ಸುಖವನ್ನು 'ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದ ಸೋದರ' ಎನ್ನಲಾಗುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದ ಲೈಂಗಿಕ ತನ್ಮಯತೆಗಿಂತ ಸಾವಿರಾರು ಪಾಲು ಅಪ್ಯಾಯಮಾನವಾದ ಅನುಭವವಂತೆ. ಅದೇ ಮೋಕ್ಷ.

ಈ ಅನುಭವದ ಹುಚ್ಚು ತಗಲಿದವರು ಒಂದೇ ಶಾಕ್ತರ ವಾಮಾಚಾರದ ಆಚರಣೆಯಂಥ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಲೈಂಗಿಕ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಾದರೂ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಅರಸುತ್ತಾರೆ; ಅಥವಾ, ಅಂಥದೇ ತನ್ಮಯತೆಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಭಕ್ತಿ, ಯೋಗಸಾಧನೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಾದರೂ ಮುಳುಗುತ್ತಾರೆ. ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ 'ಮರೆವು' ಅನಿವಾರ್ಯ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾದವರಿಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಿಧಿ ನಿಯಮಗಳೂ ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಎರಡೂ—ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಮನುಷ್ಯತ್ವದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾದ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾದ ಲೌಕಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಡವಳಿ, ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತತೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಯೋಗಿಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಇಡೀ ದೇಶ ಅದನ್ನೇ ಆದರ್ಶವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ ಮನುಷ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನ ಮತ್ತು ಮಾನವ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಭಾವನೆಗಳು ಮಸುಕಾಗಿ ಸಮಾಜ ಅಧೋಗತಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

- ಇದು ನಾನು ಕಂಡಂತೆ ಶಂ. ಬಾ. ವಿಚಾರಧಾರೆ.

ಅವರ ವಿಚಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ವಿಸ್ತಾರ ವಿವರಣೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಗ್ರೀಸ್, ರೋಂ, ಇಜಿಪ್ಟ್, ಬೆಬಿಲೋನಿಯ ಮೊದಲಾದೆಡೆಗಳ ಮತ್ತು ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಿ ಜಾನಪದ ನಂಬಿಕೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರು ಕೈಕೊಂಡ ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನೂ ಅವರು ಅವಲೋಕಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಶಂ. ಬಾ. ಜೋಶಿಯವರು ವಿಕಾಸವಾದವನ್ನೂ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಮೇಯಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ವಿಕಾಸವಾದದಲ್ಲಿ ಡಾರ್ವಿನ್‌ನನ್ನು ಒಪ್ಪದೆ ಅವನ ಸಮಕಾಲೀನನಾದ ವಾಲೇಸನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿದ್ದಾರೆ. “ಡಾರ್ವಿನ್‌ನ ಕುರುಡು ವಿಕಾಸದ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನವೇ ಆಧಾರ. ಮನುಷ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಮನಸ್ಸೆಂಬುದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ (instinct) ಪ್ರಧಾನ. ಮನುಷ್ಯ ಅಂತಃಸೂಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ (intuition) ಯುಕ್ತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಸಹಜ ವಿಕಾಸದಲ್ಲಿ ‘ಮನಸ್ಸೆಂಬುದು ರೂಪುಗೊಳ್ಳಲಾರದು. ಮಂಗನಿಂದ ಮುಂದಿನ ಹೆಜ್ಜೆಯಾಗಿ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಮಾನವನ ವಿಕಾಸವಾಯಿತು ಎಂದು ನಂಬಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ - ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುವ ವಾಲೇಸನ ವಿಚಾರಗಳು ವಿಕಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿಯತಿ ಇದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲ ಕೊಡುತ್ತವೆ”. ಹೀಗಾಗಿ ಋತದ ಬೆಂಬಲಿಗರಾದ ಶಂ. ಬಾ. ಅವರಿಗೆ ವಾಲೇಸ್ ಹೆಚ್ಚು ಆದರಣೀಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಸ್ವಾರ್ಥ ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ಅವನು ಅತಿಮಾನವ (superman) ನಾಗಿ ವಿಕಾಸಗೊಳ್ಳಲೂ ಬಹುದೆಂದು ಶಂ. ಬಾ. ಆಶೆ ತಾಳಿದ್ದಾರೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ವಿಶ್ವದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ಪರಮಾಣುವಿಗಿಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸ್ತರದಲ್ಲಿ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆ ತಾನೇ ತಾನಾಗಿದೆ. ಕಾಲ ಹೋದಂತೆ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆ (chaos) ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಐನ್‌ಸ್ಟೀನ್‌ನೋತ್ತರ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಹೇಳಿಕೆ ಸ್ವತಃ ಐನ್‌ಸ್ಟೀನ್‌ನಿಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಡಾ. ಶಂ. ಬಾ. ಅವರಿಗೂ ಅಸಹ್ಯವಾಗಿದೆ.

“ಡಿ. ವಿ. ಜಿ.ಯವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ನೆನಪಿಸಿ ಜನರ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಅಲುಗಿಸುವುದು ಹಿತವಲ್ಲ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ನೀವೇನನ್ನುತ್ತೀರಿ” ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ.

- ಬಾಳಿಗೊಂದು ನಂಬಿಕೆ ಬೇಕು ನಿಜ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಶ್ರದ್ಧಾಸ್ಥಾನಗಳ ತಥ್ಯಾಂಶಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯುವಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾದ ರಿಸ್ಕುಗಳನ್ನು ನಾವು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ಎಂದರು.

ಶಂ. ಬಾ. ಎಂಬ ‘ಕನ್ನಡ ಶಾಲಾ ಮಾಸ್ತರ’ ಮೊದಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಸಡ್ಡೆಯಿಂದಲೇ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ನಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಅವರ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು, ಗೊಂಡಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾರಿ ಕಡಿದ ಸಾಹಸವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಅವರಿಗೆ ಡಾಕ್ಟರೇಟ್ ಪದವಿ ಕೊಟ್ಟಿವೆ. ಅವರ ಭಾಷಣಗಳ ಏರ್ಪಾಡು, ಅವರ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ ಕೈಕೊಂಡಿವೆ. ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಅವರನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಯೂ ಅವರನ್ನು ಗೌರವಿಸಲಾಗಿದೆ.

೯೨ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಅವರಿಗೆ ಮರವೆಯೊಂದು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬುದ್ಧಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ವಿಷಯವನ್ನೆತ್ತಿದರೆ ಈಗಲೂ ಅವರ ಮುಖ ಪ್ರಜ್ವಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರ ಬಡತನದ ದಿನಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಕೇಳಿದರೆ ಅವರು ತೇಲಿಸಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಾರೆ. “ನಿಮ್ಮ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ನೀವೇ ಕಲ್ಲು ಹೊತ್ತದ್ದು ನಿಜವೇ?” ಎಂದರೆ ಅದೇನು ಮಹಾ ಎಂಬಂತೆ ನಗುತ್ತಾರೆ. ಅದು ನಾಚುವಂಥಾದ್ದೂ ಅಲ್ಲ, ಹೆಮ್ಮೆ ಪಡುವಂಥಾದ್ದೂ ಅಲ್ಲ. ಹೆಂಡತಿ ಪಾರ್ವತೀ ಬಾಯಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಸ್ಥಳ ಕೊಳ್ಳಲು, ಮನೆ ಕಟ್ಟಲು ಅವರ ತವರಿನವರತ್ತ ಚಿನ್ನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಅವರ ಇಬ್ಬರೂ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಮಾಧವ ಮತ್ತು ಬಲ್ಲಾಳ ಅಮೆರಿಕದ ವಿಶ್ವ ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ವಸತಿ ಹೂಡಿದ್ದಾರೆ. ಫೋನಿನಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸಿ ಕಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧ್ಯವಾದಾಗೆಲ್ಲ ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇಳಿ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಹತ್ತಿರ ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವುದು ತುಸು ಆತಂಕಕಾರಿ. ಏನು ಮಾಡಲುಂಟು? ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಡೆದದ್ದಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷದೊಡನೆ ಕ್ಲೇಶವನ್ನೂ ಕೊಳ್ಳಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಇವರಿಗೆ ಅಮೆರಿಕ ಒಗ್ಗಲಿಲ್ಲ. ಹೋಗಿ, ಬಂದದ್ದಷ್ಟೆ.

ಬಡತನ ಅನುಭವಿಸಿದವರಿಗೆ ಕಡೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹಣದ ಗೀಳು ಶಂ. ಬಾ. ಅವರಿಗೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೂ ಅವರು ಹಾಸಿಗೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕಾಲು ಚಾಚಿದವರು. “ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣ ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟವಾಯಿತೇ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. “ಒಂದಿಷ್ಟು ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನ, ಒಂದಿಷ್ಟು ಪುಣೆಯ ಬಂಧುಗಳಿಂದ ನೆರವು, ಒಂದಿಷ್ಟು ಅವರದೇ ಸಾಧನೆ, ಅಷ್ಟೇ” ಎಂದರು.

ಅವರ ಪತ್ನಿ ಪಾರ್ವತೀಬಾಯಿಯವರು ಬಹಳ ಧೀರ ಮಹಿಳೆ. ಪಕ್ಷಾಘಾತದಿಂದ ನೆಲ ಹಿಡಿದರೂ ಮತ್ತೆ ಎದ್ದು ಊರುಗೋಲು ಹಿಡಿದಾದರೂ ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮುಖದಲ್ಲಿ ಹರವಾದ ನಗೆ. ಕಷ್ಟಗಳ ಮುದ್ರೆಯಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ವಿವಾಹದಿಂದ ಅಂತರ್ಜಾತೀಯ, ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮಾಜವಾಗಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಹೆಮ್ಮೆಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಈ ವರ್ಷದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗದ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಿಯರು ಬಂದು ಡಾ. ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸಿ, ರೂ. ೨,೫೦೦/- ನಿಧಿ ಅರ್ಪಿಸಿ ಶಾಲು ಹೊದಿಸಿದರು. ಹಣ ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ ಮೇಲೆ ರೂ. ೧,೦೦೦/- ಸೇರಿಸಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆಂದು ಅದನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿದರು. ಅವರ ಮಕ್ಕಳು ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ವಾರ್ಷಿಕವಾಗಿ ಸುವರ್ಣ ಪದಕ ಕೊಡಲು ಒಂದು ದತ್ತಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವವರು ಬೇಕೆಂದು ಶಂ. ಬಾ. ಅಪೇಕ್ಷೆ. ಆದರೆ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರ ದೇಶದಲ್ಲೇ ಇನ್ನೂ ಬೇರೂರಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಜೀವನವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ಸಾಹವಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಈಗ ಹಲಕೆಲ ತರುಣರು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಬರೆಯಲೂ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹಿಂದೆ ಮೂರು ಮೂರು ಸಲ ಅಸ್ವಸ್ಥರಿಂದ ಸಾವಿನ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಿರುಗಿ ಬಂದ ಅವರಿಗೆ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ಹೊಟ್ಟೆಯ ತೊಂದರೆ ಇದೆ, ಅಷ್ಟೇ.

ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಕುಂದಿದ್ದಕ್ಕೆ ಬೇಜಾರುಪಟ್ಟುಕೊಂಡರೂ ತಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿ ತಾವೇ ನಗುವಷ್ಟು ಮನಸ್ಸಿನ ಸಮತೋಲ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. “ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡುವಾಗ ನಿಮ್ಮ ಕಾರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಏನನ್ನಿಸುತ್ತದೆ? ವಿಚಾರಧಾರೆ ಬದಲಾಗಿದೆಯೇ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ -

“ಬದಲಾಗಿಲ್ಲ. ಈ ಹುತ್ತಕ್ಕೆ ನಾನು ಕೈಹಾಕಬಾರದಿತ್ತೇನೋ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ನನಗೆ ಇನ್ನೂ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ ಅನ್ನುವದಷ್ಟು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ನಾನೊಬ್ಬ ಓದಿಕೊಂಡ ಮೂರ್ಖ (ಪಠತ ಮೂರ್ಖ) ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ತಿಳಿಯಾಗಿ ನಗುತ್ತಾರೆ.

ಶಂ. ಬಾ. ಪಾಷಂಡ ಎನ್ನುವವರಿದ್ದಾರೆ. ಸಿನಿಕ ಎನ್ನುವವರಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರದು ಸಾತ್ವಿಕ ರೋಷ. ಈಗಿನ ದೇವರ, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ದೇಶ ಮುಂದುವರಿಯಲಾರದು ಎಂಬ ಕಾಳಜಿ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ಸಮಾಜ ಕೆಡುತ್ತಿದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಇಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಧೋರಣೆಗಳೂ ಅವರಿಗೆ ಹಿಡಿಸಿಲ್ಲ.

“ಹಾಗಾದರೆ ನಿಸ್ತಾರವಿಲ್ಲವೇ?”

“ಇದೆ. ನಾನು ಆಗಾಮಿಗೆ ಮಹತ್ವ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಆಸೆ ಇದೆ. ಆಸೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದೆ ಗತಿಯೇ ಇಲ್ಲ.”

2. ಸಮನ್ವಯದ ಉಪಾಸಕ ಗೋಕಾಕರು

“ಸಾಧಿಸುತ್ತ ಜಯಿಸುವುದೇ ಬಾಳುವುದರ ಸಾರವು” – ಸಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಓದಿದ ಈ ಸಾಲು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚೊತ್ತಿ ಇಂದಿಗೂ ಹಸಿರಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿದೆ. ವಿನಾಯಕರ ಕವನದಲ್ಲಿಯ ಒಂದು ಸಾಲು.

ವಿನಾಯಕ ಗೋಕಾಕರಲ್ಲಿಯ – ಅವರ ಭೌತಿಕ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವ – ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಚೇತನ, ಸಾಕ್ಷಿ ಪುರುಷ ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ನನಗೆ ಬರುವ ಮುನ್ನವೇ ಎರಡು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದ ಅವರ ‘ಇಜ್ಜೋಡ’ನ್ನು ಓದಿ ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕರನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿಕೊಂಡವ ನಾನು; ಕಾವ್ಯ ಅರ್ಥವಾಗದ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಅವರ ‘ಸಮುದ್ರದಾಚೆಯಿಂದ’ ಓದಿ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಹೊರ ಅವರಣವನ್ನು ನಸುವಾದರೂ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಒಳಗಿನ ರುಚಿಯನ್ನು ಸವಿಯಲು ನೋಡಿದವನು; ಅವರ ಸಾಧನೆಗಳ ಭವ್ಯತೆಯ ಅರಿವನ್ನು, ಅವರಿವರು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ಓದಿ, ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸಿದವನು.

ಆದರೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಗೋಕಾಕರನ್ನು ನಾನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಬಾರಿ ಕಂಡುದು ೪೦ರ ದಶಕದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ್ವರದಲ್ಲಾದ ಪಂಪ ಮಹಾಕವಿಯ ಸಹಸ್ರ ವರ್ಷೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ. ಅಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯಿಸಲಾದ ‘ವಿಮರ್ಶಕ ವೈದ್ಯ’ದಲ್ಲಿ ಅವರೂ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದ್ದರೋ ಏನೋ. ಆದರೆ ಅದೆಲ್ಲ ತೀರ ಅಸ್ಪಷ್ಟ ನೆನಪು. ಮುಂದೆ ರಬಕವಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಕಂಡುದು, ಏನೆಂಬುದು ತಿಳಿಯದಿದ್ದಾಗಲೂ ಅವರ ಗಂಭೀರ ವಾಕ್ಯವಾಹವನ್ನು ಮುಗ್ಧನಾಗಿ ಆಲಿಸಿದುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಣ್ಮುಂದೆ ಕಟ್ಟಿದಂತಿದೆ. ನಂತರದ ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ವರ್ಷ ಗೋಕಾಕರು ನನ್ನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ದೂರದ ಗುಡ್ಡ. ೧೯೫೨ರಲ್ಲಿ ಬಿ. ಎ. ಓದುವುದಕ್ಕೆ ನಾನು ಧಾರವಾಡದ ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಬಂದು ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳು ಕಳೆಯುವಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಗೋಕಾಕರು ನಮ್ಮ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲರಾಗಿ ಬಂದರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಎರಡು ವರ್ಷ ಅವರನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ನೋಡುವ, ಕೇಳುವ ಅವಕಾಶ ನನಗೆ ದೊರೆಯಿತಾದರೂ ನಾನು ಅವರ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿದ್ದೆ, ಇಲ್ಲವೆ ಅವರಿಗೆ ತುಂಬಾ ಆತ್ಮೀಯನಾಗಿದ್ದೆ ಎಂದೆಲ್ಲ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲಾರೆ. ಆದರೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ, ಸಾಹಿತ್ಯರಂಗದಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಲೇ ಬಂದ ನನಗೆ ಅವರಿಂದು ದೂರದ ಗುಡ್ಡವಾಗಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ, ಹಿಮಾಲಯದಂತೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಪರ್ವತವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಾರೆ.

ಗೋಕಾಕರೊಂದಿಗೆ ನನಗೆ ತೀರ ಆತ್ಮೀಯ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾರೆನಾದರೂ ಅವರು ಕಲಿತ, ಕಲಿಸಿದ ಒಂದೆರಡು ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾನೂ ಕಲಿತೆನೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆ ಮಾತ್ರ ನನ್ನದು. ಅವರು ಏಳು ವರ್ಷ ಕಾಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ಮಜೀದ್ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ನಾನೂ

ಒಂದು ವರ್ಷ ಕಲಿತಿದ್ದೆ. ಅವರಿಗೆ ಕಲಿಸಿದ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರಾದರೂ ಶಿಕ್ಷಕರು ನನಗೂ ಪಾಠ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟರು. ನಮ್ಮ ವರ್ಗದ ಕೋಣೆ ನಟ್ಟ ನಡುವಿನ ಹಾಲ್. ಅಲ್ಲಿ ಗೋಡೆಯ ಎರಡೂ ಬದಿಗೆ ಅಂಟಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಫಲಕಗಳ ಮೇಲೆ ೧೯೧೯ರಿಂದ ಆ ಶಾಲೆಯಿಂದ ಮೆಟ್ರಿಕ್ ಪಾಸಾದ ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರಿಸಿದ್ದರು. ೧೯೧೯ರಲ್ಲಿ ಪಾಸಾದ ಏಕಮೇವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೈ. ಜಿ. ಜೋಶಿ ಎಂಬವರೇ ನಾನಿದ್ದಾಗ ಮುಖ್ಯಾಧ್ಯಾಪಕರು. ೧೯೨೫ನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಪಾಸಾದವರು ಇಬ್ಬರು ಮಾತ್ರ - ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಬ್ಬರು.

ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಸವಣೂರಿನಿಂದ ಧಾರವಾಡ, ಪುಣೆ, ಆಕ್ಸ್‌ಫರ್ಡ್, ಸಾಂಗಲಿ, ಹೈದರಾಬಾದು, ವೀಸನಗರ, ಕೊಲ್ಲಾಪುರ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಸಿಮ್ಲಾಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಾಧನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಅಷ್ಟೇನೂ ಕಷ್ಟಕರ ಕೆಲಸವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವರು ಈಗ ಕನ್ನಡಿಗರ 'ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೊತ್ತಾಗಿ' ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಆತ್ಮೀಯರಾದ ಈ ವ್ಯಕ್ತಿ ಇಂದು ಭಾರತಕ್ಕೂ ಪ್ರಿಯರಾದ ಗೌರವಾರ್ಹ ಪುರುಷ. ಓದು ಬಲ್ಲವರು ಗೋಕಾಕರೆಂದರೇ ಕರ್ನಾಟಕ, ಕರ್ನಾಟಕವೆಂದರೇ ಗೋಕಾಕರು ಎಂದು ಭ್ರಮಿಸುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಜನಪ್ರಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಅವರದು.

ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಆಗಿ, ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲರಾಗಿ, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕುಲಪತಿಯಾಗಿ ಗೋಕಾಕರು ಗೃಹ ಅಪ್ರತಿಮ ಸೇವೆಗೆ ನಾಡಿನ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಹರಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಅವರ ಅಸಂಖ್ಯ ಶಿಷ್ಯಗಣ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ. ಕೀಟನ ಒಂದು ಕವನ ಸಂಕಲನವನ್ನು, ಶೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರನ ಒಂದು ನಾಟಕವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಎರಡು ವರ್ಷ ಅವರಿಂದ ಕಲಿತ ನಾನು ಶಿಕ್ಷಕನಾಗಿ ಅವರ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಅಳಿದು ಹೇಳಲೆತ್ತಿಸುವುದು ಧಾಷ್ಟ್ಯದ ಮಾತಾದೀತು. ಆದರೆ ನನಗಿರಿಸಿದ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳದಿರಲಿಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಂದು ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆಯ ವರಿಷ್ಠರಾಗಿ - ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕುಲಪತಿಯಾಗಿ - ಅವರು ದುಡಿದಾಗ ನಮ್ಮ ಜನ ಅವರ ಔದಾರ್ಯವನ್ನು ದುರುಪಯೋಗಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಹೊರಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ಅವರು ಗಳಿಸಿದ ಹೆಸರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಮಸಿ ಬಳಿಯುವ ಯತ್ನ ನಡೆಯಿತು. ಆದರೆ ಗೋಕಾಕರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಭವ್ಯತೆ ಇಂಥ ಕಿರುಕುಳಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ನಿಂತಂತಹದು. ಸಾಧನೆಯ ದಾಖಲೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಪುಟ್ಟ ಎಡರುತೊಡರುಗಳನ್ನು ಅವರು ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ನಿವಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಭಾರತೀಯ ಜ್ಞಾನಶೀಲ ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಗಳಂಥ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಸಂಘಟನೆಯ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಂಥ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಏರಿದ್ದಾರೆ.

ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಗೋಕಾಕರಿಂದ ಸಂದ ಸೇವೆ, ಅವರು ಮಾಡಿದ ಕೃಷಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಜನಜನಿತವಾಗಿದೆ. ಆ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತೆ ಬರೆಯುವುದು ಪುನರುಕ್ತಿಯಾದ್ದೀತು. ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚೆ ಒಂದು ದಿನ ಅವರೊಂದಿಗೆ ಮಾತಾಡಿದಾಗ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯೋಪಾಸನೆಯ ಹಾಗೂ ಜೀವನ ದೃಷ್ಟಿಯ ಕಿಂಚಿತ್ ದರ್ಶನ ನನಗಾದಂತನಿಸಿತು. ಒಂದು ಬಗೆಯ ಹರಟೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮಾತುಕತೆ ಈ ಸಾಧಕನ ಕೆಲವಾದರೂ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ 'ಕಸ್ತೂರಿ'ಯ ಮೂಲಕವೇ ಗೋಕಾಕರು ಸ್ವಾತ್ಮದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಒಂದಂಶ ನನ್ನನ್ನು ತುಸು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಚೋದಿಸಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಲು ಹಚ್ಚಿತು. ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಅವರ 'ಬಾಳ ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ' ಮತ್ತು 'ಸಮರಸವೇ ಜೀವನ' ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ರೂಪಗಳೇ ಎಂದು ಅಲ್ಲಿ 'ವಿನಾಯಕ'ರು ಗೋಕಾಕರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಅಲ್ಲದೆ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ದಿನ ಮೂರನೆಯ ಮಾದರಿಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯವೂ ಮೂಡಿಬರುವುದೆಂದು ಕಣ ನುಡಿಯುತ್ತಾರೆ ಕೂಡ. ನನಗೆ 'ಬಾಳ ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ' ಮತ್ತು 'ಸಮರಸವೇ ಜೀವನ' ಮಹಾಕೃತಿಗಳೆಂತು ಎಂಬುದಕ್ಕಿಂತ ಬರಲಿರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಏನೆಂಬುದನ್ನು ಗೋಕಾಕರು, ಅಲ್ಲ ವಿನಾಯಕರು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡ ಯೋಜನೆಯೇನು ಎಂಬುದನ್ನರಿಯುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಸಕ್ತಿಯಿತ್ತು. ಆ ಪ್ರಸ್ತಾಪವೆತ್ತಿದಾಗ ನನಗೆ ಸಿಕ್ಕದೊಂದು ಭವ್ಯ ಚಿತ್ರ.

“ಇದೀಗ ಮುಕ್ತಾಯದ ಹಂತದಲ್ಲಿದೆ ಈ ಕೃತಿ. ಅಭಿಜಾತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲೇ ಇದು ೧೨ ಕಾಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ” ಎಂದರು ಗೋಕಾಕ. “ಈ ಕಾವ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ವಸ್ತು ಪುರಾತನವಾದದ್ದು. ಸುಮಾರು ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವ ಎರಡು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದಿನದು ಋಗ್ವೇದದ ಮಧ್ಯಕಾಲ. ಆಗಲೇ ಋಗ್ವೇದದ ಪುನರುತ್ಥಾನವೂ ನಡೆಯಿತು. ಈ ಪುನರುತ್ಥಾನವೇ ನನ್ನ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಕೇಂದ್ರವಸ್ತು.”

ಋಗ್ವೇದ ಕಾಲದ ಭಾರತವನ್ನು, ಅಂದಿನ ಜನ ಜೀವನವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೋಸುಗ ಗೋಕಾಕರು ವೈದಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಮೂಲದಲ್ಲೇ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಋಗ್ವೇದ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ಚತುರ್ವರ್ಣಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ಅಂದು ಈ ವರ್ಣಗಳು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮನೋಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸದ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದ್ದುವೇ ಹೊರತು ಜನ್ಮಜಾತಿ ಸೂಚಕವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಾರವರು. ಇಂದಿನ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಸಿಗುವುದು ದುಸ್ತರವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ನಮ್ಮ ಋಷಿಗಳಲ್ಲೇ ಮಹಾತ್ಮರೆನಿಸಿದ ವಸಿಷ್ಠ, ಅಗಸ್ಯರು ಕುಂಭೋದ್ಭವರು ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. 'ಕುಂಭ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ 'ಸೂಳೆ' ಎಂಬ ಅರ್ಥವಿರುವುದನ್ನು ಗೋಕಾಕರು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕಂದೇ ಏನೊ ಋಷಿಮೂಲ ನೋಡಬಾರದು ಎಂಬೊಂದು ಗಾದೆಯೇ ಇದೆಯಲ್ಲ. ಅಂದಾಗ ಜನ್ಮದಿಂದ ಒಬ್ಬನ ಜಾತಿಯನ್ನೆಣಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಹೆಸರು ಹೊತ್ತು ಓದುಗರ ಕೈಗೆ ಬಂದಾಗಲೇ ಅದರ ಮಹತಿಯನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ಅಳಿಯಬೇಕು. (ಈಗ ಅದರ ಹೆಸರು 'ಭಾರತ ಸಿಂಧು ರಶ್ಮಿ')

ಇಂದು ಹಲ ಬಗೆಯ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿರುವ ಶೂದ್ರಪ್ರಜ್ಞೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪ್ರಜ್ಞೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮಾತೆತ್ತಿದಾಗ ಅವರ ಉತ್ತರ ಸಂಕೀರ್ಣವಾಗಿತ್ತು. “ನಮಗೆ ಅತ್ಯಗತ್ಯವಿದ್ದುದು ಇಡೀ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೇ ಹೊರತು ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ತುಂಡು ಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲ. ಪರಂಪರೆಯ ಅರಿವಿಲ್ಲದವನದು ತ್ರಿಶಂಕುಸ್ಥಿತಿಯಾಗಬಹುದು. ಹಿಂದಿನ ಯಾವುದರ ಅನುಭವವಿಲ್ಲದೆ ಸ್ವಂತ

ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬವನ ಬರವಣಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಂದರೆ ದೀಪದ ಹುಳುಗಳಂತೆ ಅಲ್ಪಾಯುಷಿಯಾಗಬಹುದು.”

ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ರಮ್ಯ ಮಾರ್ಗದ ಸತ್ವವನ್ನೆಲ್ಲ ಕವಿಗಳು ಪೂರ್ತಿ ಹೀರಿದಾಗ ನವ್ಯ ಮಾರ್ಗದ ಕಲ್ಪನೆ ಮೊದಲು ಬಂದದ್ದು ಗೋಕಾಕರಿಗೆಯೇ. ೧೯೩೮ರಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಬಂದ ಅವರ 'ಸಮುದ್ರಗೀತಗಳ'ಲ್ಲಿ ನವ್ಯಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. 'ಅಭ್ಯುದಯ' ೧೯೪೫ರಲ್ಲಿ ಬಂತು. ೧೯೫೦ರಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಒಂದು ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಅವರು ನವ್ಯದ ಸ್ಪಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ ಅದರ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದರು.

ನವ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಏನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದರೂ ಅದು ಕಾವ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮದ ಒಂದು ತಂತ್ರ ಮಾತ್ರವಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಗೋಕಾಕರ ಚೇತನದಲ್ಲಿ ಇಂದು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾದ್ದೆಂದರೆ ಅವರ ಸಮನ್ವಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ. ಅವರು ಸಮರಸದ, ಸಮನ್ವಯದ, ಸಮೀಕ್ಷೆಯ ಉಪಾಸಕರು. 'ಸಮ'ತತ್ವಕ್ಕೆ ಗೋಕಾಕರಲ್ಲಿರುವಷ್ಟು ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನಾನು ಮತ್ತಾರಲ್ಲೂ ಕಂಡಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನವ್ಯದ ಆವಿರ್ಭಾವಕ್ಕೆ, ಸಮನ್ವಯದ ಪ್ರತಿಪಾದನಕ್ಕೆ ಕಾರಣಪುರುಷ ಎಂಬ ಗೌರವ ಗೋಕಾಕರಿಗೇ ಸಲ್ಲಬೇಕು. ಆದರೆ ಆ ಗೌರವದಿಂದ ಅವರನ್ನು ವಂಚಿತರಾಗಿಸಲು ನಡೆದ ಸಂಘಟಿತ ಪ್ರಯತ್ನದ ಅರಿವು ಅವರಿಗಿದೆ. ಆದರೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅನವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಅವರು ತಲೆಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡವರಲ್ಲ.

ಗೋಕಾಕರ ಚಿಂತನ ವ್ಯಕ್ತಿಪ್ರಧಾನವೆನಿಸಬಹುದಾದರೂ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಭಾವನಾಪರವಶರಾಗಿ ವಾಸ್ತವವನ್ನು ಮರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾತಾಡುವಾಗ ತಟ್ಟನೆ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಹೊಳೆಯಿತು, ನಾನು ಕೇಳಿದೆ, "ಅಂತರ್ಜಾತೀಯ ವಿವಾಹಗಳು ನಮ್ಮ ಜಾತಿ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಬಹುದಲ್ಲವೆ" ಎಂದು.

ವರ್ಣಪದ್ಧತಿ, ಜಾತಿ ಉಪಜಾತಿಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಇವೆಲ್ಲ ಇಂದು ನಾಡಿಗೆ ಗಂಡಾಂತರಕಾರಿಯೆಂಬ ಮಟ್ಟವನ್ನು ತಲಪಿದ್ದನ್ನು ಅವರು ಗಮನಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಆದರೆ ಅಂತರ್ಜಾತೀಯ ವಿವಾಹಗಳು ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದರ ಬದಲು ಹೊಸ ಜಾತಿಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಗೇ ಕಾರಣವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೇ ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಮಾತಿನ ಹಿಂದಡಗಿದ ಸತ್ಯಶುದ್ಧ ಕಹಿಯನ್ನು ಮೆಲುಕು ಹಾಕುತ್ತ ಅವರನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಂಡೆ.

ಬರಿಗಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹಿರಿದಾದ ಒಂದು ಚೇತನದ ಅನುಭವವನ್ನು ಅವರ ಮಾತಿನಲ್ಲೇ ಪಡೆಯಬೇಕು. ಸಾಧನೆಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಬದಿಯಿಂದ ದೊರೆವ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಅವರು ನಡೆದಿದ್ದಾರೆ, ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. (೧೯೭೮ರಲ್ಲಿ ಬರೆದದ್ದು)

ಆಮೇಲಿನ ಸೇರ್ಪಡೆ

ಕನ್ನಡ ಸುದ್ದಿ ಬಿತ್ತರಣೆಯಲ್ಲಿ ಡಾ. ವಿನಾಯಕ ಕೃಷ್ಣ ಗೋಕಾಕರ ನಿಧನದ ವಾರ್ತೆ ಕೇಳಿ ಒಂದು ನಿಮಿಷ ಸ್ತಬ್ಧನಾಗಿ ಕುಳಿತೆ. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಹಾಪುರುಷರನ್ನು ನಾವು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ.

ನಾನು ಗೋಕಾಕರ ಶಿಷ್ಯನಲ್ಲ. ನನ್ನ ಆದ ಹೋದ ಓದೆಲ್ಲ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಮುಗಿದಿತ್ತು. ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸುವ ಮೊದಲು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕೈದು ತಿಂಗಳು ಇದ್ದಾಗ ನಾನವರನ್ನು ಮೊದಲು ಕಂಡಿದ್ದು; ಅವರ ಭಾಷಣ ಕೇಳಿದ್ದು. ನಾನು ಅವರ ಅನುಯಾಯಿಯೂ ಅಲ್ಲ. ಅನುಯಾನ ನನಗೆ ಫಲಿಸಿದ ಕತೆಯೇ ಅಲ್ಲ. ಆದರೂ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ (ಆ ಮೇಲೆ ಡಾಕ್ಟರ್) ಗೋಕಾಕರ ದೊಡ್ಡತನವನ್ನು ಕಾಣಲು ಅದೆಲ್ಲ ಅಗತ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ಪರಿಚಯವಾದ ಮೇಲೆ ಯಾವಾಗ ಕಂಡರೂ ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಆ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ದೃಷ್ಟಿ ಚಲನೆ, ದೊಡ್ಡ ನಸುನಗು ಅವರದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ಕೂತು ವಿಷಯ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡುವ ಅವಕಾಶ ಅಪರೂಪವಾಗಿಯೇ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಬರವಣಿಗೆ ಅವರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ ಎಂಬುದು ಕೇವಲ ಔಪಚಾರಿಕವಲ್ಲ; ನಿಜವಾದ ವಿಷಯ ಸ್ಮರಣೆ ಅವರಿಗಿದೆಯೆಂದು ಪ್ರತೀತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಟೀಕಿಸಿದವರನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಪತ್ರ ಬರೆದವರು ಅವರೊಬ್ಬರೇ. 'ಕರ್ಮವೀರ'ದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಗುಜರಾಥಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅವರ ಹೊಸ ಕವನ ಸಂಕಲನವೊಂದನ್ನು ನಾನು ವಿಮರ್ಶಿಸುತ್ತ ಗೋಕಾಕರಿಗೆ ಕಿವಿಯ ಕೊರತೆ ಇದೆ; ಇದೊಂದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವರ ಕವಿತೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೃದಯ ಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡಬಹುದಿತ್ತು ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದೆ. ಕೆಲ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆ. ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹೆಸರಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಗೋಕಾಕರು ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಕ ಶ್ರೀ ಹ. ರಾ. ಪುರೋಹಿತರಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದು, ವಿಮರ್ಶೆ ಬರೆದವನು ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆಂಬಂತೆ ಮೆಚ್ಚಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದರು.

'ಕವಿ-ವಿಜ್ಞಾನಿಗೆ' ಎಂಬ ನನ್ನ ಕವನವನ್ನು ಒಂದು ಆಕಾಶವಾಣಿ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಉದ್ಧರಿಸಿ, ಇಲ್ಲಿ ನವ್ಯಕಾವ್ಯದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ವಿಸ್ತರಣೆಗೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅವರ ಅಧ್ಯಯನ, ಮೆಚ್ಚಿಕೆ ದೊಡ್ಡ ಕವಿಗಳಿಗಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಔದಾರ್ಯ ಪ್ರಾಂಜಲವಾಗಿತ್ತು.

ನನ್ನ ಪುಸ್ತಕ 'ಪದಾರ್ಥ ಚಿಂತಾಮಣಿ'ಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕಳಿಸಿದ್ದೆ. ಮರುಟಪಾಲಿಗೆ ಉತ್ತರ ಬಂತು. ಹದನೈದು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದು ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು. ಆಮೇಲೆ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಸನ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದವರು, ನಾನು ಬಳಿಗೆ ಹೋದೊಡನೆ ಗುರುತಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಅದನ್ನೇ ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಅವರಿಗಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಳೆದ ತಿಂಗಳು ಮುಂಬಯಿಗೆ ಹೋದವನು ಅವರ ಮನೆಗೆ ಫೋನು ಮಾಡಿ ಹೇಗಿದ್ದಾರೆಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಸುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. ನೋಡಲು ಬಂದರೆ ಕಷ್ಟ ಎಂದು ಅವರ ಮಗಳು ಉತ್ತರಿಸಿದರು. ಮತ್ತೆ ಮುಂಬಯಿಗೆ ಹೋಗುವುದಿತ್ತು. ಆಗ ನೋಡೋಣ ಎಂದುಕೊಂಡೆ. ಆದರೆ ಅದು ಕೈಗೊಡುವ ಅದೃಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಒಳಗಿನಂತೆ ಹೊರಗೂ ಭವ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಈ ಮಹಾಕವಿ, ಮಹಾ ಕಾದಂಬರಿಕಾರ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನಿತ್ತವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು. ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಂಡವರು, ಬಹಳ ಉಂಡವರು. ಆದರೂ ಕಹಿಯಾಗದವರು. ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ಥಾನ ಕೊಡಲು ಶ್ರಮಿಸಿದವರು ಗೋಕಾಕರು.

೮. ಅಡಿಗರ ಮಾನವ ಕಾಳಜಿ

ಕವಿಯಾದವನು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಪಂಚದ ಸೌಂದರ್ಯ, ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗುವ ಆಪ್ಯಾಯನಗಳು, ಪ್ರೇಮ, ವಾತ್ಸಲ್ಯ - ಇವೆಲ್ಲವು ಅವನನ್ನು ಎಷ್ಟು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಹಾಡಿಸಿದರೂ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಇವೆಲ್ಲ ವ್ಯಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಬಾಹುಗಳಲ್ಲಿ ತಬ್ಬಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಮಷ್ಟಿಯನ್ನು ಹುಡುಕುವಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ತಲುಪಿಯೇ ತಲುಪುತ್ತಾನೆ. ಯಾಕಂದರೆ ಅವನು ಬುದ್ಧನ ಹಾಗೆ ನೋವನ್ನೂ ದುಃಖವನ್ನೂ ಕಂಡೇಕಾಣಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಚಿಂತಿಸಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನೋವು ಜೀವರಾಶಿಯೆಲ್ಲದರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಆಸ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ದುಃಖ ಮನುಷ್ಯನ ವಿಶೇಷ ತುತ್ತು ಎಂಬುದೂ ಅವನಿಗೆ ಖಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಅವನ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಕಾಲ. ಅವನು ನಲಿವು-ಅಳಲುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಚಿಂತಿಸಲಾರಂಭಿಸುವ ಕಾಲ : ಅಳಲಿನಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯದೆಯೇ ಎಂದು ಅರಸುವ ಕಾಲ. ಆಗ ಆತ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಕೇವಲ ಚಿಂತಕನಾದವನು ಈ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿ, ಮತಪ್ರವರ್ತಕನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿದರೆ ಕವಿಯಾದವನು ತನ್ನ ಮನಸಿನ 'ತೊಳಲಾಟ'ಕ್ಕೆ ಕಾವ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. "ಶೋಕಃ ಶ್ಲೋಕತ್ವಮಾಗತ" ವಾಗುವುದು ಆಗ್ಗೆ. "ನಾನೃಷಿಃ ಕುರುತೇ ಕಾವ್ಯಂ" ಎಂದಾಗುವುದು ಈ ಶೋಕ ಶ್ಲೋಕತ್ವಕ್ಕಿಂತ ಮುಂದೆಹೋಗಿ ಮೂಲ ಕಾರಣ ಮೂಲ ಪರಿಹಾರಗಳ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಸಾಗಿದಾಗ.

ಕೇವಲ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗೂ ದಾರ್ಶನಿಕ ಕವಿಗೂ ಇರುವ ಅಂತರವೆಂದರೆ ಕವಿ ನಲಿವಿನಿಂದ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ವೇದನೆ-ದುಃಖಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಅಲುಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ ಅಷ್ಟೇ.

ಈ ಅಂಶವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ವಿಸ್ತರಿಸದೆ, ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗರ ಕಾವ್ಯ ಗೋಪುರದಲ್ಲಿ ತತ್ವದರ್ಶನದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಹಂತಗಳನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ರೇಖಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ. ಭಾವನೆಯ ತೀವ್ರತೆ ಮೊದಲಿಂದಲೂ ಅವರ ಕಾವ್ಯದ ಲಕ್ಷಣವೆನ್ನುವುದು ಖಂಡಿತ. 'ಭಾವತರಂಗ'ದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಧಾರಾಳ ಉದಾಹರಣೆಗಳುಂಟು. ಈ ಆವೇಗ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಹಾಡುವುದರಿಂದ ತೃಪ್ತವಾಗಿ ಹದ್ದಿನೊಳಗೆ ಉಳಿಯುವಂಥಾದ್ದಲ್ಲ. 'ಕಲ್ಲಾಗು ಕಲ್ಲಾಗು'ವನ್ನು ನೋಡಿ. "ಕಲ್ಲಾಗು ಕಲ್ಲಾಗು! ಬಾಳಬಿರುಗಾಳಿಯಲಿ...." ಎನ್ನುವಾಗ ಅವರು ಅರಿತೋ ಅರಿಯದೆಯೋ ಹೊರಗಿಗಿಂತ ಒಳಗಿನ ಬಿರುಗಾಳಿಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ಮುಂದೆ "ಬಳ್ಳಿ ಹೂಗಳ ಬಾಳಿಗಿಲ್ಲ ಮಾನ." ಆ ತೀವ್ರತೆಗೊಂದು ಒಡ್ಡು ಹಾಕುವುದಕ್ಕೇ ಕಲ್ಲು ಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಅವರಿಗೆ. ಆದರೆ ಈ ಒತ್ತಡದ ಮೂಲವೆಲ್ಲಿ? ತಮ್ಮನ್ನು ಕದಲಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಯಾವುದು? ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಸರಿಯಾದ ಕಲ್ಪನೆ ಅವರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದು "ಹೊಸ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯೆ", "ತನ್ನತನವನು ಮೆರೆಯೆ" ಹಂಬಲವೆಂಬ ಭ್ರಮೆಯೂ ಇದೆ. "ಕಲಹ, ಕಪಟ, ಕುದಿತ, ಮಿಡಿತ"ಗಳಿಗೆ ಹೇಸಿ, "ಒಲವು,

ನಲಿವು, ಸರಸ, ಹಾಸ” ಗಳಿಗೂ ಬೇಸತ್ತು “ದೂರ ದೂರ ಜನವಿದೂರ”ವಾಗಿ ಓಡಿದರಾದೀತೇ ಎಂಬ ಪಲಾಯನವಾದವೂ ತಲೆಹಾಕುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ‘ಭಾವತರಂಗ’ದ ಕೊನೆಗೆ ಬರುವುದರೊಳಗೆ ಮೂಲ ಕಾಳಜಿಯ ಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಕವಿ ಬಂದು ನಿಂತಾಗಿದೆ. ಅದೆಂದರೆ ಬಾಳಿನ ಅರ್ಥ. “ಇದು ಬಾಳು ನೋಡು; ಇದ ತಿಳಿದೆನೆಂದರೂ ತಿಳಿದ ಧೀರನಿಲ್ಲ” ಅರ್ಥಾತ್ ಮನುಷ್ಯ ಕವಿಯ ಕಾಳಜಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ಅಡಿಗರ ಪ್ರಧಾನ ಕಾಳಜಿ ಮನುಷ್ಯನೇ ಆಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದಾನೆ.

ಮೂಲಭೂತ ತಥ್ಯವೆಂದರೆ ಮನುಷ್ಯ ದುಃಖ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಪರಿಹಾರವೇನು? ಈ ನಿಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತವರಿಗೆ ಎರಡು ಕವಲು ದಾರಿ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಮನುಷ್ಯ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರಣ ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುವ ದಾರಿ. ಇದನ್ನು ‘ಎಡದಾರಿ’ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಂದು ಬಲದಾರಿ – ಅದು ಹೆಚ್ಚು ಕಠೋರವಾದದ್ದು, ಹೆಚ್ಚು ಗಹನವಾದದ್ದು. ಮನುಷ್ಯನ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲೇ ಕಾರಣ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುವಂಥಾದ್ದು. ‘ಕಟ್ಟುವೆವು ನಾವು’ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಈ ಕವಲು ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಕವಿ ಎಡಕ್ಕಷ್ಟು ದೂರ ನಡೆದು ಹುಡುಕಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಆಶಾವಾದಿ, ರೊಮ್ಯಾಂಟಿಕ್ ಹಂತ. ಅದರಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟಕ್ಕೂ ದುಃಖಕ್ಕೂ ವೇದನೆಗೂ ಯಾತನೆಗೂ ಇರುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮ. ಆದರೆ ಗಹನ ಅಂತರದ ಪರಿವೆ ಇಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯರ ಪರಿಸರವನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿದರೆ ಎಲ್ಲ ಸರಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ “ನಾವೆಲ್ಲರು ಒಂದೆ ಜಾತಿ, ಒಂದೆ ಮತ, ಒಂದೆ ಕುಲ” ಎಂಬ, ಮಾವೊತ್ತೆತುಂಗ್ ಕೂಡ ಮೆಚ್ಚಬಹುದಾದ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಸಮಮಾತ್ರಕ ಪಂಕ್ತಿಗಳಿದ್ದರೆ ಬ್ಯಾಂಡಿನ ಲಯಕ್ಕೆ ಹೆಜ್ಜೆಹಾಕಲು ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ಪಾಯಿಂಟಿನ ಮಾರ್ಚಿಂಗ್ ಸಾಂಗ್ ಆಗಲು ಅಪ್ಪಟ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಪದ್ಯ, ‘ಕಟ್ಟುವೆವು ನಾವು’ ಎಂಬ ತೊಡೆ ಚಪ್ಪರಿಸುವ ಹಾಡು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಮನುಷ್ಯನ ಕಷ್ಟಗಳಿಗೆ “ಗುರುಗಳು ರಾಜರು ವಣಜರು”ಗಳನ್ನು ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹಿಡಿಯುವ, “ಹಸಿದಿಹುದು ಹೊಟ್ಟೆ ಕೊಡು ಅನ್ನವನು” ಮುಂತಾಗಿ ಮಿನಿಮಂ ಡಿಮಾಂಡುಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುವ ಕವಿತೆಗಳೂ ಹುಟ್ಟಿವೆ. (ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ “ಕೊಡು ನನಗೆ ಸುವಿಶಾಲ ವಸತಿಗಳನು” ಎಂಬ ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಡಿಗರೇ ಬರೆದರೇ ಎಂದು ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಮಿನಿಮಂ ಡಿಮಾಂಡುಗಳಲ್ಲಿ ನುಸುಳಿದ ಮ್ಯಾಕ್ಸಿಮಂ ಡಿಮಾಂಡ್!) ಬಹುಶಃ ಇದೇ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಬರೆಯುತ್ತ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ಜನಪ್ರಿಯ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಕವಿಗಳಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಆ ಹಂತ ಬಹಳ ಬೇಗ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗಿ ಅಡಿಗರ ಪಾದ ಬಲದ ಹಾದಿಯ ಕಡೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ.

ಈ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೇಗೆ ಬಂತು, ಯಾವ ಭೌತಿಕ ಅನುಭವಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದವು ಎಂಬುದನ್ನು ಅಡಿಗರೇ ವಿವರಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ ‘ನಡೆದು ಬಂದ ದಾರಿ’ ಬರೇ ನವ್ಯ ತಂತ್ರದ ಪ್ರವೇಶ ಯುಗದ ಸಂಕೇತ ಮಾತ್ರ ಆಗಿರದೆ ತಾತ್ವಿಕ ಮನಃಪರಿವರ್ತನೆಯ ಸಂಕೇತವೂ ಆಗಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಅಡಿಗರ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಜ್ಜೆಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಉಚ್ಚಳಿಸುವ ಮರ್ಮಘಾತಕ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಓದುಗನನ್ನು ಅವರ ಮೂಲ ಕಾಳಜಿಗಳಿಂದ ಪರಾವೃತ್ತಗೊಳಿಸುವ ಭಯವಿದೆ. ಹಿಂದಿನದು ರೊಮ್ಯಾಂಟಿಕ್ ಆದರೆ ಅನಂತರದ್ದು ಸಿನಿಕತನದ ಅಥವಾ angry young man (ಅಥವಾ old man ಏ?) ಪದ್ಯಗಳೆಂದೂ ಭ್ರಮೆ ಹುಟ್ಟಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದು ಕವಿಯ ಕಾಳಜಿಗಳ ರೂಪ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ತಿರುಳು ಕೂಡ ಬದಲಾದದ್ದರ ಫಲ.

ಮೊದಲು ಬಹಿರ್ಮುಖವಾಗಿದ್ದದ್ದು ಈಗ ಅಂತರ್ಮುಖವಾಗಿತ್ತು. ಮನುಷ್ಯರ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಳಜಿ ಇದ್ದದ್ದು ಮನುಷ್ಯನ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಳಜಿಯಾಗಿತ್ತು, ಹೊರಗಿನ ಶೋಧ ಒಳಗಿನ ಶೋಧವಾಗಿತ್ತು, ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ವಾದಿ 'ಸುಲಭದ ಮುಕ್ತಿಯ, 'ಕೂಗಲತೆಯ ವೈಕುಂಠ'ದ ಆಸೆ ಬಯಲಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನ ಕಷ್ಟಗಳು ಅವನ ದೊಡ್ಡ ಸಮಸ್ಯೆಯಲ್ಲ, ಅವನದು ದುಃಖದ ಸಮಸ್ಯೆ, ಆ ದುಃಖಗಳ ಮೂಲ ಅವನ ಹೊರಗೆ ಅಲ್ಲ, ಒಳಗಿದೆ. ಮನುಷ್ಯರ ಪರಿಸರವನ್ನು ಬದಲಿಸಿ ಮನುಷ್ಯನ ದುಃಖವನ್ನು ಹೋಗಲಿ, ಕಷ್ಟವನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸಲಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅವನ ಪರಿಸರ ಅವನ ನಿರ್ಮಾಣ. ಅವನ ಮೂಲ ಸ್ವಭಾವದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಅದು. ಹೀಗೆ "ಗೋಳ ಗಾಜು ಝಗ್ಗನೊಡೆದು ನಗ್ಗದೀಪ ಸಂಭ್ರಮ"ವನ್ನು ಅದರ ಎಲ್ಲ ಚಾಂಚಲ್ಯದೊಡನೆ ಎದುರಿಸಲು ಕವಿ ಅಣಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅದರೊಡನೆಯೇ "ಕೃಷ್ಣ, ಬುದ್ಧ, ಅಲ್ಲಮ"ರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮೂವರೂ ಮನುಷ್ಯರ ಕಷ್ಟಗಳಿಂದ ಮನುಷ್ಯನ ದುಃಖಗಳ ಅನ್ವೇಷಣೆಗೆ ಹೋದವರು. ಮನುಷ್ಯನ ವಿಮೋಚನೆ ಕೂಗಲತೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ, "ಮುಂದೆ ನೋಡು ದಾರಿ ಸಾವಿರಾರು ಮೈಲಿ ದೂರ."

ಈ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಿಸುವಾಗ ಗಾಂಧಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಡಿಗರು ಬರೆದ ಎರಡು ಕವಿತೆಗಳ ನಡುವಣ ಕಾಲಾವಧಿ ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕೋಣಾವಧಿಯ ಅಂತರ ಎದ್ದು ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. "ಭಾರತದ ತಂದೆ ಗಾಂಧಿ"ಯಲ್ಲಿ, "ಕರೆದೆಯೆಲ್ಲ ಮನುಕುಲವನು", "ಜರೆದವನನು ಹರಸಬಲ್ಲ", ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ತುತಿವಾಕ್ಯಗಳೂ, "ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ ನಿಮ್ಮ ನಡುವೆ ಸಣ್ಣ ಗೋಡೆಯ" ಇತ್ಯಾದಿ ಸದುಪದೇಶಗಳೂ, "ನಿನ್ನನಿರಿದ ನಮಗಂಟಿತು ಮಾಯದಂಥ ಗಾಯವು" ಮೊದಲಾದ ಚಮತ್ಕಾರಗಳೂ "ಏಳುವವರೆ ಏಳಿ, ಎದ್ದು ಹಿಡಿಯಿರವನ ಪಥವನು", ಮೊದಲಾದ ಘೋಷಣೆಗಳೂ ಧಾರಾಳವಾಗಿದ್ದರೆ, ಅನಂತರದ 'ಗಾಂಧಿ' ಕವನದಲ್ಲಿ "ಈ ಬಚ್ಚಲ ಕಗ್ಗವಿಯಲಿ | ತಮದ ಸಂತೆ ಗದ್ದಲದಲಿ | ಬಂತೆಲ್ಲಿಂದೆಂತು ಹೇಳು | ಈ ಅಮೂಲ್ಯ ಮಾಲು?" ಎಂಬ ಮೂಲ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿರುವ 'ತಮ'ದ (ಬರೇ ಅಂಧಕಾರದ್ದಲ್ಲ) ಕಡೆ ಕವಿಯ ಲಕ್ಷ್ಯ ಕೇಂದ್ರಿಸಿದೆ. "ಗಾಂಧಿ, ಗಾಂಧಿ, ಗಾಂಧಿ! ಮರೆವುದೆಂತು ಹೇಳು?" ಏನನ್ನು ಮರೆಯುವುದು ಕವಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ? ಗಾಂಧಿಯನ್ನೆ? ಅಲ್ಲ. "ಒಳಗೆ ಹೂತ ಮಗುವನು!" ಈ 'ಹೂತ' ಶಬ್ದ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೂ ಬಿಟ್ಟದ್ದನ್ನೂ ಹುಗಿದದ್ದನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯನ ತಾಮಸತನ ಗಾಂಧಿಯನ್ನು ಕೊಂದಿತು. ತಮಸ್ಸು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿದೆ; ಆದರೆ ಒಳಗಿರುವ ಮಿಂಚು ಕ್ಷಣಿಕ. ಪ್ರಕಾಶ ಕೊಟ್ಟು ಮಾಯವಾಗುವಷ್ಟು ದುರ್ಬಲ; ಅದು ಮಗು, ಇದು ದೈತ್ಯ. ಈ ಮಗು ದೈತ್ಯನನ್ನು ಕಣಕಬೇಕೇಕೆ?

"ಕತ್ತಲನ್ನು ಕಣಕಲೇಕೆ?

ಇಲ್ಲದ ಭಯ ತಿಣುಕಲೇಕೆ?"

ಈ ಕೆಣಕಾಟದಿಂದ ದೈತ್ಯನ ಕೋಪ ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ್ದೇ ಫಲವೆ? ಈ "ಏಳು ಸುತ್ತು ಕೋಟಿಯೊಳಗೆ",

"ಕೊಲ್ಲು ಕೊಲ್ಲು - ಹಗೆ ಬಂದ!

ಗಾಂಧಿ-ಗಾಂಧಿ ಅದೊ ನಿಂದ!"

ಇಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿ ರಕ್ತಮಾಂಸಮಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲ - father figure ಅಲ್ಲ. ತಮದೊಳಗೆ

ಅಡಗಿರುವ ದುರ್ಬಲ ಮಿಂಚು. ಅದು ತಮಸ್ಸನ್ನು ಸೋಲಿಸಬಲ್ಲದೆ? ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕವಿಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

“ಓ ಓ ಓ ಮರುಭೂಮಿಯ,

.....

ಇಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ನಾನು ಸತತ ಬಂದಿ”

ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಬಂದಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಅನ್ನ ಕೊಟ್ಟರೆ, ‘ಸುವಿಶಾಲ’ ವಸತಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ತೀರುವ ಸಮಸ್ಯೆಯಲ್ಲ. ಈ ಬಂದಿತ್ವದ ಕಲ್ಪನೆ ಮುಂದೆ ಅಡಿಗರಲ್ಲಿ ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಹೊಂದುತ್ತಲೇ ಇದೆ. “ಈ ಪಂಜರಕು ನನಗು ವಜ್ರಲೇಪ” (ಹೆಣ್ಣು-೨) ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಪಂಜರವೆನ್ನುವಾಗ ಅದು ರಕ್ತಮಾಂಸಮಯ ಹೆಣ್ಣಿಗಿಂತ ಮನುಷ್ಯನ ಸ್ವಭಾವದ ಪಂಜರವನ್ನೇ ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ,

“ಹೊನ್ನ ಪಂಜರ : ಅಲ್ಲಿ ಒಳಹೊರಗು ಕಿಂಕಾಪು
ರೇಶಿಮೆಯ ತುಪ್ಪಳಿನ ಮೆತ್ತಮೆತ್ತ.”

ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಆಪ್ತಾಯನದ ಅಪರಿಮಿತ ತೃಷೆ - ಅನಾದಿ ತಮದ ಗುಂಡಿ.

ಇದಾದ ನಂತರದ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಿಗರು ಮಾನವನ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನೇ ಎಳೆ ಎಳೆಯಾಗಿ ಬಿಡಿಸಿ ನೋಡುವುದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಮಾನವನ ಬಂಧನದ ಮುಖಗಳು ಅವರನ್ನು ವಿಸ್ಮಯಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ‘ಭೂಮಿಗೀತ’ ಮೊದಲಾದ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಿನ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನ ಮೋಹದ, ದಾಹದ ಸ್ವರೂಪದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತ ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನ ಕೋಳವನ್ನು ತಾನೇ ಬಿಗಿಗೊಳಿಸುವದನ್ನು ಅವರು ವಿವೇಚಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮನುಷ್ಯನ ಈ ಚಿರಂತನ ಸಮಸ್ಯೆಯ ನಿಜರೂಪವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅವನ ರೋಗದ ಬಾಹ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಉಪಶಮನಕ್ಕಾಗಿ ಹೊಡೆದಾಡುವ ರೋಮ್ಯಾಂಟಿಕರ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗೆ ರೋಷ-ತಿರಸ್ಕಾರ ಮೂಡುತ್ತವೆ. “ಏನಾದರೂ ಮಾಡುತಿರು ತಮ್ಮ” “ನಾವೆಲ್ಲರು ಒಂದೇ”ಗೆ ತದ್ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಒಳಗಿನ ದುರಸ್ತಿ (ತಲೆ ರಿಪೇರಿ? ಮುರಿದ ಮನ ರಿಪೇರಿ? | ಉರಿದ ಎದೆ ರಿಪೇರಿ? - ‘ಹಿಮಗಿರಿಯ ಕಂದರ’) ಇಲ್ಲದೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಗುತ್ತವೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅದು ನೇರವಾಗಿ ಅಪಾಯಕರವೂ ಆಗುತ್ತದೆ. “ಬರುತ್ತಾರೆ ಬರುತ್ತಾರೆ”ಯಲ್ಲಿ “ಕಾನೂನಿನ ಗಾಣದಿಂದ ಮರಳಿ ನೆಣ್ಣೆ ತೆಗೆಯುವವರು”, “ನಾಯಿ ಬಾಲ ನಿಗುರುವಂತೆ ಮಾಡಬಲ್ಲ ಡೊಂಬರು” ತಾವೇ ತಮ್ಮ ಉದ್ಧಾರ ಪಾತ್ರರನ್ನು “ಜನದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ನಿನ್ನ ಚಹರೆ ತೊಡೆಯಲು” ಸಿದ್ಧರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ಉದ್ಧಾರಕನೂ ಮನುಷ್ಯ. ಅದೇ ತಮದ ತುಂಡು. ಸ್ವಾರ್ಥದಿಂದ ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ತೊಡೆಯಲಿಕ್ಕಾಗದು. ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಇಹಲೋಕ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವವರ ಸ್ವರೂಪದರ್ಶನ ೧೯೭೫ರಲ್ಲಿ ಹೊರಬಂದ ‘ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿ’ ಅತ್ಯಂತ ವಿಕರಾಳವಾಗಿ ಮೂಡಿದೆ.

ಹಾಗಾದರೆ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ನಿಸ್ತಾರವೇನು? ಈ ತಮದ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಿಂಚಿನ ಸೆಳಕು ಇದೆ. ಆದರೆ ಅದು ‘ಮಗು’ - ದುರ್ಬಲ. ಮನುಷ್ಯನ ಪ್ರಕೃತಿಯೋ ಅಂಧಂತಮದ ಅಗಾಧ.

“ಕೆಂಡದ ಬಳಿ ಇದ್ದು ಕೂಡ
ಈ ಇದ್ದಲು ಇತ್ತು ಹಾಗೆ”
(ನನ್ನ ಅವತಾರ)

ಅಪರೂಪಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಬೆಳಕಿನ ಸೆಳಕು ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ

“ಏಕೊ ಏನೊ ಎಲ್ಲಿಂದಲೊ
ಬಂತು ಅಂದು ಕೆಂಡದ ಮಳೆ :
ಕೊರಡಿನ ತುದಿ ಹೊತ್ತಿತು,
ಬೆಳಕಿನ ಗುಡಿ ಎತ್ತಿತು
ಒಂದೆ ನಿಮಿಷ ಅಷ್ಟೆ ಅಷ್ಟೆ
ಬೆಂಕಿ ಕೂಡ ತಿನ್ನದಂಥ
ಬರಡು ಕೊರಡು - ”
(ವಿಫಲ)

ಸಮಸ್ಯೆಯ ಅಗಾಧ ಸ್ವರೂಪ, ಪರಿಹಾರೋಪಾಯದ ದೌರ್ಬಲ್ಯ (ಕಗ್ಗವಿಯಲ್ಲಿ ಐದೊ
ಆರೊಳಕಿಂಡಿ ಒಂದು ಬಾಗಿಲು; | ಅದಕೆ ಒಳಗು ಹೊರಗು ಕೂಡ | ಇತ್ತು ಬೀಗ ಮುದ್ರೆಯು)
ಇದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನಿಸ್ತಾರದ ಮಾರ್ಗ ಇಲ್ಲವೆಂದೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಮಾನವನ ಆದ್ಯಂತ ದುರಂತ
ಇದು.

ಈ ನಿರಾಶಾವಾದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಅಡಿಗರ ಪುರುಷ ಮನಸ್ಸು ಸಹಸಾ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ.

“ಬೆಳೆಯಲು ಶುಭ ಬೇಕಯ್ಯ
ಯುಗ ಯುಗ
ಕಾದು ಕುಳ್ಳಿರೋ ತಾಳದೆ ಉಬ್ಬೆಗ”

ಆದರೆ -

“ಬದನೆ ಮೂಲಂಗಿ ಮೆಂತ್ಯದ
ಸೊಪ್ಪು ಈರುಳ್ಳಿ”

-ಗಾಗಿ ತೋಟ ಬೆಳೆಸುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಈ ತಾಳುವಿಕೆ ಆಕರ್ಷಣೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಹಾಗಾದರೆ ಎಲ್ಲಿ ಆಶೆ? ಅಡಿಗರಿಗೆ ಮನುಷ್ಯನ ಯತ್ನವನ್ನೇ ನಂಬಿ ಕುಳ್ಳಿರುವ ಧೈರ್ಯವಿಲ್ಲ.
ಯಾವುದೋ ಒಂದು ವಿಶ್ವಶಕ್ತಿ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಸರಿದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವುದು. ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನ
“ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾರ್ಥ ಮಿತಿಯನರಿತಾ ಮೇಲೆ | ಮೇಲೆ ಬರುವುದು ಆಗ | ಕೃಷ್ಣ ಕೈಯ ಕೊಳಲಿನ
ಗಾನ.” ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯ “ಬತ್ತಲಾಗದೆ ಬಯಲು ಸಿಕ್ಕದಿಲ್ಲಿ” ಎಂದು ಅರಿಯಬೇಕಷ್ಟೆ. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ
“ಶ್ರುತಿ ಇರುವತನಕ ಶ್ರೌತಕ್ಕೆ ಬಾರದು ವಿಘ್ನ; ಸ್ಮೃತಿ ಇರುವ ತನಕವೂ ಸ್ಮಾರ್ತ ನಿರ್ವಿಘ್ನ”
ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿದೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಬಾಗಿಲು ಬೀಗಮುದ್ರೆ ಒಡೆಯಲು “ಸಾಮ
ತೇಜಸ್ಸೇ, ನಮಸ್ಕಾರ.” ಎಂದವರು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹಾಗಾದರೆ ಏನಂದ ಹಾಗಾಯಿತು? ಅಡಿಗರು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪೌರುಷವಾದವನ್ನೆಲ್ಲ ಓಣಿ ಓಣಿ ಅಲೆದು ಮತ್ತೆ ಭಾರತೀಯ ಮೂಲ ಪ್ರಕೃತಿಗೇ ಮರಳಿದರೇ? ಅವರಿಗೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮದ ಪಲಾಯನವಾದ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿತೇ? ಅರವಿಂದರ ಅವತಾರವಾದ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಭಾರತೀಯ ಬೌದ್ಧಿಕರನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದಂತೆ ಅವರನ್ನೂ ಆಕ್ರಮಿಸಿತೇ? ಅನುಭಾವದ ಮೂಲಕ ವಿಮೋಚನೆಯನ್ನು ಅವರು ಆಶ್ರಯಿಸಿದರೆ?

ಇಲ್ಲ; ಅವರ ಕವನಗಳನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸುವಾಗ ನನಗೆ ಅನಿಸುವುದು ಇಷ್ಟು : ಅಡಿಗರ ಕಾಳಜಿ ಮನುಷ್ಯನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮೋಕ್ಷವಲ್ಲ. ಅನುಭಾವ - ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಾದದ 'ಗುರು'ಗಳನ್ನೂ ಅವರು ನಂಬುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಕಾಳಜಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಧಾರ್ಮಿಕ - ಆದರೆ ಬಾಹ್ಯಾಚಾರಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಧಾರ್ಮಿಕವಲ್ಲ. ಧರ್ಮದ ಮೂಲಾರ್ಥವಾದ 'ಧಾರಣೆ'ಕ್ಕೆ - ಪ್ರಪಂಚದ ಧಾರಣೆಗೆ, ಅಂದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ಉಳಿಗಾಲ-ಬೆಳೆಗಾಲಕ್ಕೆ-ನಿಷ್ಠವಾದ ಧರ್ಮ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು moral concern ಎನ್ನಬಹುದು.

ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ವ್ಯಾಸರ ಧರ್ಮದೃಷ್ಟಿ ಎನ್ನಲೂಬಹುದು. ಅವರ ಮಹಾಭಾರತ ಕೊಡುವುದು ಧರ್ಮಪಾಠ - moral ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಹಿಂಜಾಟ. ಅವರೂ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಅವನ ಎಲ್ಲ ನಗ್ನ ನೈತಿಕ - ಧಾರ್ಮಿಕ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಮಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ದುಷ್ಯಂತನಿಂದ ಯಯಾತಿಯವರೆಗೆ, ದುರ್ಯೋಧನನಿಂದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನವರೆಗೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಬಲ-ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳೊಡನೆ ನಮ್ಮೆದುರು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೊನೆಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಹತಾಶೆಯಿಂದ "ಊರ್ಧ್ವಬಾಹುವಿರೋಮ್ಯೇಷನಹಿ ಕಶ್ಚಿತ್ ಶೃಣೋತಿಮೇ - ಧರ್ಮಾದರ್ಥಶ್ಚ ಕಾಮಶ್ಚ" ಎಂದು ಹಲುಬುತ್ತಾರೆ. ಅಡಿಗರ ಆಕ್ರಂದನವೂ ಅದೇ. ವ್ಯಾಸರ ಹಾಗೆ ಅಡಿಗರೂ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಪಲಾಯನ ಮಾಡಲು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರವಾದಿಯ ನಿಷ್ಕರತೆಯಿಂದ ಅವರು

“ಕೇಳಿಸದೆ ಗಳಿಗೆಬಟ್ಟಲಿನ
ಕೊನೆ ಗುಳುಗುಳು, ||
ಮಾವಿನ ಮರಕ್ಕೆ ಕೈಕೊಡಲಿಯೇಟು?”
(ಅಂತಃಕರಣ)

ಎಂದು ಪ್ರಳಯದ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಅವರ ಕಾಳಜಿ ಮನುಷ್ಯ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅದು ಭೋಗಿ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲ. ಅವಶ್ಯವಾದ ಭೋಗಕ್ಕೆರವಾದ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು 'ಮನೆಯಿಲ್ಲದವರು' ಕವನದಲ್ಲಿ ಅವರು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. “ಧರ್ಮಾವಿರುದ್ಧಃ ಕಾಲೋಸ್ಥಿ” ಎಂದು ಕೃಷ್ಣ ಹೇಳಿಲ್ಲವೆ? ಆದರೆ ಭೋಗದಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಮಾನವನಾಗಲಾರ. ಉತ್ತಾನಪಾದನಿಗೆ ಸುರುಚಿಯಿದ್ದಂತೆ ಭೋಗ.

ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಪುರಾಣ ಕರ್ತೃಗಳ ಹಾಗೆ ಅಡಿಗರದೂ ಧರ್ಮಾಭಿಮುಖ, ಮನುಷ್ಯನದೇ ಆದರ್ಶ. ಧರ್ಮದ ಕಾಳಜಿ ಎಂದರೆ ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಆಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೇರಿಸುವಂಥಾದ್ದು. ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ

ಅಸ್ತಿತ್ವ ಇದೆ. ಮನುಷ್ಯರು ಅಶಾಶ್ವತರು; ಧರ್ಮ ಶಾಶ್ವತ. ಮನುಷ್ಯನ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಧರ್ಮ ಇರಬೇಕು ಎನ್ನುವ ತತ್ವವನ್ನು ಧಾರ್ಮಿಕರು (moralists) ಒಪ್ಪರು. ಅಡಿಗರ ಧ್ವನಿಯೂ ಅದೇ ಎಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಾನು ಅವರನ್ನು ಭಾರತೀಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದ Classist ಎನ್ನುತ್ತೇನೆ.

ಮನುಷ್ಯನ ದುಃಖದ ಮೂಲದ ಅನ್ವೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಕಷ್ಟಗಳ ಪರಿಹಾರದ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಕಳೆದು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಅಡವಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಹವಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮರಗಳನ್ನು ಮರೆಯಬಹುದೆ? ಮನುಷ್ಯ “ಈಡಿಪ್ಸಿನ ಗೂಢ ಪಾಪಾಲೇಪಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆಂದುಕೊಂಡರೂ ಅವನಿಗೆ ಸದ್ಯ ಉಪಶಮನದ ಯತ್ನ ಬೇಡವೆ? ಈ ಉಪಶಮನಕ್ಕೆ ಸದ್ಯಃ ಫಲದಾಯಕವಾದ ಭೋಗದ ಆಶೆಯನ್ನು – ಅದು ಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ವರೂಪದಾದ್ದರೂ – ನಿರಾಕರಿಸಬೇಕೆ? ಭಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗ ಇದನ್ನೇ ಮಾಡಿಲ್ಲವೆ?”

ಧರ್ಮ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ, ತತ್ವಜಿಜ್ಞಾಸೆಯಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಧರ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಮೇಲಿಡಬೇಕೆ? ಅಥವಾ ಧರ್ಮವನ್ನು ಮನುಷ್ಯನಿಗಿಂತ ಮೇಲಿಡಬೇಕೆ? ಅಡಿಗರ ವಿರುದ್ಧ ಬರುವ ಆಕ್ಷೇಪಗಳು ಈ ಮೂಲ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನೇ ಅರಿತೋ ಅರಿಯದೆಯೋ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆಯೆ?

೯. ಬಿ. ಎಚ್. ಶ್ರೀಧರರು

ಯಕ್ಷಗಾನ, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕವಿತೆ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಭಾವಗೀತ, ಅದರಿಂದ ಹರಟೆ, ಮುಂದೆ ಕಾವ್ಯತತ್ವ, ಮತ್ತೀಗ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ತತ್ವಜ್ಞಾನ - ಬಿ. ಎಚ್. ಶ್ರೀಧರರು ಹಲವು ಕೋಟಿಗಳಿಗೆ ಲಗ್ನ ಹಾಕಿದವರು. ಜೀವನ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಲಿಟರಿ ಅಕೌಂಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಕಾರಕೂನಿಕೆ, ಮಾಸ್ತರಿಕೆ, ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ, ಪ್ರೊಫೆಸರಿಕೆ, ಮತ್ತೀಗ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲಗಿರಿ - ಹಲವು ಹಳವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕು ಹೊರಟವರು ಅವರು. ಶಿಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರ, ಮನಶ್ಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ, ದರ್ಶನಶಾಸ್ತ್ರ ಅಥವಾ ಮತ್ತಾವುದೇ ಬೌದ್ಧಿಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನೀವು ಅವರನ್ನು ಕೆಣಕಿಬಿಡಿ, ಅವರು ಹತ್ತು ಕೈಗಳಿಂದ ಹತ್ತು ಆಧಾರಗಳನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ತೂರಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿವಾದವನ್ನು ಮಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರೊಡನೆ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ನಾನು ತಾರೀಕು ಬದಲಾಗುವುದನ್ನೂ ಮರೆತದ್ದುಂಟು.

ಶ್ರೀಧರರ ತರ್ಕ ನಿಶಿತವಾದದ್ದು; ವಾದಗಳು ಬಹಳ ಸೋಫಿಸ್ಟಿಕೇಟೆಡ್. ಆದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗತವಾಗಿ ಅವರು ಸೋಫಿಸ್ಟಿಕೇಟೆಡ್ ಅಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ. ಹಾಲು ಮಾರುವ ಗೌಳಿಗ; ಮೊಂಡು ಹಿಡಿಯುವ ಮಗು; ಗಂಡನೊಡನೆ ಕೂಡಿ ನಡೆಯಲಾರದ ಹೆಂಗಸು - ಇಂಥ ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಶ್ರೀಧರರು ಅವರದೇ ಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ, ಅವರ ಸ್ವಂತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಬಲ್ಲರು. ಬೌದ್ಧಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ತಮಗಿಂತ ತೀರ ಕೆಳಗಿರುವವರೊಡನೆ ಅವರು ಲೋಕಾಭಿರಾಮ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲಗೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ನಾನೆಂದೂ ಕಂಡಿಲ್ಲ. ಇತರ ಅನೇಕ ಬೌದ್ಧಿಕರಿಗೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಶ್ರೀಧರರು ಅಬೌದ್ಧಿಕ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲೂ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರು.

ಇಷ್ಟರಲ್ಲೇ ನಡೆಯುವ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಆರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಬವಲಾಡಿ ಹೆಬ್ಬಾರ ಶ್ರೀಧರರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಬೈಂದೂರಿನ ಬಳಿ ಬವಲಾಡಿಯಲ್ಲಿ (೧೯೧೮ ಮಾರ್ಚ್); ಸೀತಾರಾಮ ಹೆಬ್ಬಾರರ ನಾಲ್ವರು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಧರರು ಹಿರಿಯವರು ಮತ್ತು ಏಕಮಾತ್ರ ಪುತ್ರ. ಹೆಬ್ಬಾರಿಕೆಯ ಹಿರಿಮೆ ಇದ್ದರೂ ಅಷ್ಟು ಅನುಕೂಲವಂತರಲ್ಲದ ಇವರ ತಂದೆ ಶ್ರೀಧರರ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲೇ 'ಗಟ್ಟದ ಮೇಲೆ' ಹೋಗಿ ಸಾಗರ ತಾಲೂಕಿನ ಸೊರಬದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದರು. ಶ್ರೀಧರರು ಮಿಡಲ್ ಸ್ಕೂಲಿನಿಂದ ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ. ವರೆಗೆ ಸೊರಬ ಸಾಗರಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದು ಮುಂದೆ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಗುರುರಾಜಾ ಕಾಲೇಜು ಹಾಗೂ ಮಹಾರಾಜಾ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಬಿ.ಎ. (ಆನರ್ಸ್) ಮತ್ತು ಎಂ.ಎ. ಪದವಿ ಗಳಿಸಿದರು.

ಮನೆತನವೇ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ಯೆ, ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯ, ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಲೆಗೆ ಮನ ತೆತ್ತದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಶ್ರೀಧರರ ದೊಡ್ಡಪ್ಪ ವೆಂಕಟರಮಣ ಹೆಬ್ಬಾರರು ಘನ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಕವಿ ಮುದ್ದಣನ ಮಿತ್ರರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಶ್ರೀಧರರು ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ವೇದ ಮತ್ತು ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಬಿ.ಎ. ಮಾಡಿದರು. ಕನ್ನಡ ದ್ವಿತೀಯ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಯೋಗ್ಯತೆಗಾಗಿ

ಶಿಷ್ಯವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತ (ಅವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವರಿಗೆ ಓದುವುದೇ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಿಲ್ಲ) ಇದ್ದ ಅವರಿಗೆ ಆನರ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ (ಸಂಸ್ಕೃತ) ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಬಂಗಾರದ ಪದಕಗಳು ಸಿಕ್ಕಿದವು.

ಎಂ.ಎ.ಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ದ್ವಿತೀಯ ವರ್ಗ ಸಂಪಾದಿಸಿ (೧೯೪೨) ಶಿಕ್ಷಣ ಮುಗಿಸುವ ಮೊದಲೇ ಅವರು ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೈ ಪಳಗಿಸತೊಡಗಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಅರ್ಹತೆಗಳಿದ್ದೂ ಶ್ರೀಧರರಿಗೆ ಬೇಗನೇ ಕೆಲಸ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲ್ ರಾಲೊ ಅವರಿಗೆ ಯುದ್ಧ ಪ್ರಚಾರಕನ ಕೆಲಸ ಕೊಡಿಸುವೆನೆಂದರು; ಶ್ರೀಧರರು ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆರ್ಥಿಕ ತಥ್ಯಗಳಿಂದಾಗಿ ೧೯೪೩ರಲ್ಲಿ ಪುಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಲಿಟರಿ ಅಕೌಂಟ್ಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೆಲಸ ಹಿಡಿಯಲೊಪ್ಪಬೇಕಾಯಿತು. ಆ ಕಠಿಣ ಶ್ರಮದ ಕಾರ್ಯದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲೇ ಓದಿಕೊಂಡು ಮೈಸೂರು ಪಬ್ಲಿಕ್ ಸರ್ವಿಸ್ ಕಮಿಷನ್ ಪರೀಕ್ಷೆ ಕಟ್ಟಿದರು. ಪುಣೆಯಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರುವರೆಗೆ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಮುಂಚಿನ ಎರಡು ದಿನ ಹಗಲೂ ರಾತ್ರಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು ರೈಲು ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೧೦ಕ್ಕೆ ಪರೀಕ್ಷಾ ಭವನದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸೇರಿದ ಅವರಿಗೆ ಉತ್ತರ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆಲ ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವುದರೊಳಗೆ ಅದಮ್ಯವಾದ ನಿದ್ರೆ ಬಂದು ಡೆಸ್ಕಿಗೆ ತಲೆ ಕೊಟ್ಟು ನಿದ್ರಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಗಂಟೆ ಹೊಡೆದ ಮೇಲೆಯೇ ಎಚ್ಚರವಾದದ್ದು ಎಂದೊಮ್ಮೆ ಅವರು ನನಗೆ ವಿನೋದವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದರು.

ಮಿಲಿಟರಿಯಲ್ಲಿಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ವರ್ಷದೊಳಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟು ಮರಳಿದ ಅವರು ಭಟ್ಟಳ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಮೂರು ವರ್ಷ ಮಾಸ್ತರರಾಗಿ (ಒಂದು ವರ್ಷ ಹೆಡ್ ಮಾಸ್ತರರು) ದುಡಿದರು. ೧೯೪೭ರಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದು 'ಕರ್ಮವೀರ' ಸೇರಿ ೧೯೫೧ರ ವರೆಗೆ ಉಪಸಂಪಾದಕರಾಗಿದ್ದು, ಅನಂತರ ಕುಮಟೆಯ ಎ. ವಿ. ಬಾಳಿಗಾ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಲೆಕ್ಚರರಾದರು. ಅನಂತರ ೧೯೬೨ರಲ್ಲಿ ಶಿರಸಿಯ ಮೋಟೀನಸರ ಸ್ಮಾರಕ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಅಧ್ಯಾಪಕರೂ ವೈಸ್ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲರೂ ಆಗಿದ್ದು, ೧೯೬೯ರಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಸಿದ್ಧಾಪುರದ ಕಾಲೇಜಿನ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲರಾದರು.

ಶ್ರೀಧರರ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಪ್ರಭಾವಗಳೆಲ್ಲ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪರಿಸರದವು. ಯಕ್ಷಗಾನ ಆಟಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ಹುಚ್ಚು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ. ಬಹಳ ಹಿಂದೆ ಕದಂಬ ವೈಭವ ಎಂಬ ಒಂದಿಡೀ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನೇ ಬರೆದಿದ್ದರು. ೧೯ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಬರೆದ ಪ್ರಥಮ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಕವಿತೆ ಹಳಗನ್ನಡದಲ್ಲಿತ್ತು. ೧೯೪೩ರಲ್ಲಿ ಅವರ ಪ್ರಥಮ ಕವನ ಸಂಕಲನವನ್ನು ('ಮೇಘನಾದ') ಕಾವ್ಯಾಲಯದವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಕಥನ ಕವನಗಳ 'ಕಿನ್ನರ ಗೀತ' ಬಂತು. 'ಮಂಜುಗೀತ', 'ರಸಯಜ್ಞ'ಗಳು ಮುತ್ತಿನ ಸಂಗ್ರಹಗಳು. ಇನ್ನೂ ಸಂಗ್ರಹರೂಪದಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ಕಾಣದ ಅಸಂಖ್ಯ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಅವರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಕವಿತೆಗಳು ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ತಡಕಾಡದೆ ವೇಗವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತವೆ. ತೀವ್ರವಾದ ಭಾವಾವೇಶ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ತತ್ಕಾಲದ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಪೂರ್ಣ ತಲ್ಲೀನರಾಗಿ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆಯಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಭಾವಕ್ಕೆ, ಅದರ ಆಶಯಕ್ಕೆ ಅವರು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ 'ಕಮಿಟೆಡ್'. ಅವರ ಛಂದೋ ವೈವಿಧ್ಯ ಬೆರಗುಗೊಳಿಸುವಂಥದು. ಬರವಣಿಗೆಯ ವೇಗವೂ ಹಾಗೆಯೇ. ಶಬ್ದಗಳಿಗಾಗಿ ಎಂದೂ ಪರದಾಡಿದವರಲ್ಲ. ಸಮಕಾಲೀನರಲ್ಲಿ ನವ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾರುಹೋಗದ ಅಪರೂಪ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ

ಶ್ರೀಧರರು ಒಬ್ಬರು. ಆದರೆ ನವ್ಯದ ಆದಿ ಪುರೋಹಿತ ಇಲಿಯಟ್ಟನ ಮೇಲೆ ಅವರೊಂದು ಕಿರು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಅವರು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಗದ್ಯವನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಹರಟೆಗಳಿಗೆ ಲೆಕ್ಕವೇ ಇಲ್ಲ. ಅವರ ಗದ್ಯದ ಬಂಧ ಪದ್ಯದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಬಿಗಿ. ಒಂದೋದಿಗೆ ಅದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ತುಂಬಾ ಏಕಾಗ್ರತೆ ಬೇಕು. ಅವರು ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದ, ಸ್ಟುವಾರ್ಟ್ ಮಿಲ್ಲರಂಥವರನ್ನು ಅನುವಾದಿಸಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಸ್ವತಂತ್ರ ಗದ್ಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯತಿಯ ಮೇಲೆ ಅವರ ಪ್ರಬಂಧಗಳು, ಕಾವ್ಯ ತತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತ ಅವರ 'ಕಾವ್ಯಸೂತ್ರ', ಅವರ ತತ್ವಧರ್ಮ ಚಿಂತನೆಯ ಫಲ 'ಜ್ಞಾನಸೂತ್ರ' ಇವು ಮುಖ್ಯವಾದವು. ಕೊನೆಯ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಅವರು ಭಾರತದ ಧರ್ಮದಾತ್ಯಗಳಾದ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಕೊಟ್ಟ ಸಂದೇಶವೇ ಮಾನವನಿಗೆ ತಾರಕವೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಉತ್ತಮ ವಾಗ್ಮಿಗಳೂ ಹೌದು.

ಶ್ರೀಧರರದು ತುಸು ಕುಳ್ಳೇ ಎನ್ನಬಹುದಾದ ದೃಢ ಮೈಕಟ್ಟಿನ ಎತ್ತರ ಹಣೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ, ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಖಚಿತ, ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಸರಳ. ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಅವರು ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿ ಎನಿಸಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಹೊಸದಿಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ಯೋಚಿಸದೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಅವರು ಸಿದ್ಧರಾಗದಿರುವುದು. ಹಳೆಯದನ್ನಾದರೂ ಅವರು ವಿಮರ್ಶಿಸದೆ ಸ್ವೀಕರಿಸರು. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಆಗ ಅಗ್ನಾಸ್ತಿಕ ವೃತ್ತಿಯವರೇ. "ಆದರೂ ನಾನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನಾಲಗೆ ಸ್ಫುಟವಾಗಲೆಂದು ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ಸ್ತೋತ್ರಪಾಠ ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ" ಎಂದೊಮ್ಮೆ ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದೆ. ನನ್ನ ಅಗ್ನಾಸ್ತಿಕತ್ವಕ್ಕಿಂತ ಅವರದು ಬಲವಾದದ್ದೆಂದು ಕೂಡಲೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು. "ಸ್ತೋತ್ರಗಳು ಯಾಕೆ? ನಾಲಗೆ ಶುದ್ಧವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಅಮರಕೋಶ ಬಾಯಿಪಾಠ ಮಾಡಿಸಬಾರದೆ?"

ನವ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಧರರು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕಾವ್ಯದ ಬೆಲೆಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಅವರಿಗೆ ಕಣ್ಮಂಜು ಇಲ್ಲ. ಭವಭೂತಿಯ ನಂತರ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾವ್ಯವೇ ಅವನತಿ ಹೊಂದಿತೆಂದೂ ಇದಕ್ಕೆ "ಕವಿಃ ಕರೋತಿ ಕಾವ್ಯಾ ನಿರಸಂ ಜಾನಾತಿ ಪಂಡಿತಃ" ಎಂದು ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮೌಲ್ಯ ನಿರ್ಣಯದ ಅಧಿಕಾರ ಕೊಟ್ಟದ್ದು ಕಾರಣವೆಂದೂ ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆಯ ಸ್ವರ್ಣಯುಗವೇ ಕಾವ್ಯದ ಇಳಿಗಾಲದ ಯುಗವೂ ಆಯಿತು. ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಫ್ಯಾಷನ್ ಆಗಿಬಿಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಅತಿಯಾಗಿ ಹಿಂಡುವುದರಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅತ್ಯಂತ ಅಸಹಜವಾಗಿ ತನ್ನ ಸತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಚಂಪು ಈ ಪಾಡಿಗೊಳಗಾಗಿ ಷಟ್ಪದಿಗೆಡೆಗೊಟ್ಟಿತು.

ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರೊಮ್ಯಾಂಟಿಕ್, ಕ್ಲಾಸಿಕಲ್ ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸುವುದೇ ಅಸಹಜವೆಂದು ಶ್ರೀಧರರು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ವಸ್ತುವಾಗಬಲ್ಲದು. ಸಂಸ್ಕೃತದ ಕಾವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರೊಮ್ಯಾಂಟಿಕ್ ಎಂದೇ ಹೇಳಬೇಕಾದೀತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತ ಕವಿಸಮಯ — formalism — ಈ ಅಂಶವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದೆಯೆಷ್ಟೇ. ತಾವು ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿಯೆಂದು ಅವರು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. "ಆರ್ಥಡಕ್ಸ್ ಎಂದರೇನು? ನಾನು ಯಾವ ಬದಿಗೂ ಒಲೆದ ಅತಿರೇಕವಾದಿಯಲ್ಲ."

"ಪಶ್ಚಿಮದಿಂದ ಬಂದ ರೊಮ್ಯಾಂಟಿಕ್, ನವ್ಯ ಇವೆರಡೂ ಬಹಳ ಬೇಗ ಬತ್ತಿಹೋದಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಇದಕ್ಕೇನು ಕಾರಣವಿದ್ದೀತು?" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಧರರು, "ಯಾವ ಸಾಹಿತ್ಯ

ಪ್ರಕಾರವೂ ಎಲ್ಲ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಹುಲುಸಾಗಿಲ್ಲ. ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಗಳು-
outstanding figures – ಬಂವಾಗ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಬಹುದು. ಬತ್ತಿ ಹೋಗಿದೆ
ಎನ್ನುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಇಂದಿನ ಆರ್ಥಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಯುಗಪ್ರವೃತ್ತಿ ಕಲಾ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಗ್ರಹಣ
ಕವಿದಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ನಾನು ಆಶಾವಾದಿ. ಇಂದಿನ ಔದ್ಯೋಗಿಕ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಬಿಸಿಗೆ
ನಮ್ಮ ಜನಾಂಗದ ಬೇರುಗಳೆಲ್ಲ ಕಮರಿ ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ಭಾರತೀಯರು ಇನ್ನು ೨೫ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ
ಮತ್ತೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಒಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು” ಎಂದರು.

ಭಾರತದ ಪುರಾತನ ಚಿಂತಕರು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದ ಜೀವನಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಧರರು ಮೆಚ್ಚುತ್ತಾರೆ.
ನಮ್ಮ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಆ ಮೌಲ್ಯಗಳು ತಾರಕವೆಂದೂ ಅವರು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಹಿಂದೂ
ಮತದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗೆ ಅವರು ಮನಸೋತವರಲ್ಲ. ಅವು ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ
ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೇದು ಮಾಡಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ಏಳನೇ ಶತಮಾನದ ನಂತರ ಅವು ಬೆಳೆದ
ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒಳಿತಿಗಿಂತ ಕೆಡಕೇ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು, ಮಾತ್ರ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿ ತೆರೆಯುವುದರೊಳಗೆ
ತೊಡೆದುಹಾಕಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ – ಎಂದು ಅವರ ಅಭಿಮತ.

ಶ್ರೀಧರರು ಜೀವಮಾನದ ಬಹು ಭಾಗವನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿ ಕಳೆದಿದ್ದಾರೆ. ಕಲಿಸುವುದು ಅವರಿಗೆ
ಪ್ರಿಯವಾದದ್ದು. ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಜೀವನ ನಿರ್ವಾಹಕ್ಕಾಗಿ ಖಾಸಗಿ ಶಿಕ್ಷಣ
ಕೈಕೊಂಡವರವರು. “ಶಿಕ್ಷಣದ ಇಂದಿನ ದುರವಸ್ಥೆಗೆ ಕಾರಣವೇನು? ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಶಿಕ್ಷಣವೇ?”
“ಅಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಳಿತಾದದ್ದೆಲ್ಲವೂ ಧರ್ಮಾರ್ಥವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಸಂಪ್ರದಾಯ.
ಪುಕ್ಕಟೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ದೋಷವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಶಿಕ್ಷಕನ ಕೈಯಿಂದ ಶಿಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರವನ್ನು
ಕಸಿದುಕೊಂಡು ರಾಜಕೀಯದ ವಶವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಂದ
ಕೆಳಗಿನ ಮಟ್ಟದ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದು ಇಂದಿನ ಕಷ್ಟಗಳಿಗೆ ಕಾರಣ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಆತ್ಮ
ಕೆಟ್ಟಿಲ್ಲ. ದೂರದೃಷ್ಟಿ ಇಲ್ಲದ ಪ್ರಾಯಪ್ರಬುದ್ಧರ ನಾಯಕತ್ವದ ಆತ್ಮ ಕೆಟ್ಟಿದೆ. ಒಂದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ
ಶಿಕ್ಷಕನ ಕೈಯಿಂದ ಬೆತ್ತ ಕಸಿದುಕೊಂಡದ್ದು ಇಂದಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕಾರಣ ಎಂದೇನು. ನನ್ನ ‘ಬೆತ್ತ’
ದಂಡನೆಯ ಸಂಕೇತವಲ್ಲ, ಶಿಸ್ತಿನ ಸಂಕೇತ, ಅಧಿಕಾರದ ಸಂಕೇತ. ಅದು ಹೋಗಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗೆ
ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ನೀತಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಒಡ್ಡದಂತೆ
ಮಾಡಿರುವಾಗ ಅವನಿಂದ ‘ಮಟ್ಟ’ವನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತೀರಿ?”

ಎ. ಆರ್. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಡಿ. ಎಲ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್, ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ., ಎ. ಎನ್.
ನರಸಿಂಹಯ್ಯ, ಎಂ. ಎಚ್. ಕೃಷ್ಣ – ಇಂಥ ಮಹಾ ವಿದ್ವಾನ್ ಗುರುಗಳೂ ಎಂ. ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ
ಅಡಿಗ (ಶ್ರೀಧರರಿಗೆ ಅವರು ಸಂಬಂಧಿಕರೂ ಹೌದು), ದೇ. ಜವರೇಗೌಡ, ಮುಂದೆ ಸಿನೆಮಾ
ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಕೆಂಪರಾಜ ಅರಸು ಮತ್ತು ಅವರ ಪತ್ನಿ ಲಲಿತಾ ಮೊದಲಾದ ಸಹಪಾಠಿಗಳನ್ನು
ಹೊಂದಿದ ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಜೀವನ ಒಂದು ಅತಿ ದುರ್ಲಭ ಅನುಭವವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಶ್ರೀಧರರು
ನೆನೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ನಾಲ್ಕು ಹೆಣ್ಣು, ಒಂದು ಗಂಡು-ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದ ಶ್ರೀಧರರು ಇಂದು ಸಿದ್ಧಾಪುರದಲ್ಲಿ
ತುಂಬಾ ಗೌರವಾನ್ವಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.

೧೦. ನಾ ಕಂಡ ಮೊಹರೆಯವರು

ಮೊಹರೆಯವರನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಲು ಕುಳಿತರೆ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚನೆಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವುದು ನನಗೆ ಅಸಾಧ್ಯಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳೂ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಮನಸನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದು ಹಾಯ್ದು ಗೊಂದಲಮಯ ಆಕೃತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಬಿಡುತ್ತವೆ.

ಅವರು ಕುರೂಪಿಯೋ ಸುಂದರರೋ ನಾನು ನಿರರ್ಥಿಸಲಾರದವನು. ಆ ವರ್ಣ, ಆ ಮುಖ, ಅದರೊಳಗೆ ಚುರುಕಾದ ಯಾವ ಭಾಗವಾದರೂ ಇದ್ದಿತೇ? ಸ್ವಲ್ಪ ತಾಳಿ. ಮೊಹರೆಯವರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಒಂದು ನಗೆ ಅರಳಲಿ. ಈ ಮನುಷ್ಯನ ಮುಖ ಕುರೂಪಿಯೆಂದು ಹೇಳುವ ಧೈರ್ಯ ಯಾರಿಗಿದೆ ಈಗ? ಎಷ್ಟು ಕಪ್ಪು ಹಲ್ಲು, ಆದರೂ ಎಷ್ಟು ಧವಲವಾದ ನಗೆ!

ಅವರು ಭಯಂಕರರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಸರ್ವಾಧಿಕಾರ ಸತ್ತೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೇಲಿನವರನ್ನು ನಡುಗಿಸಲು ಅವರು ಕೆಳಗಿನವರನ್ನು ಬೆದರಿಸಿದ್ದನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ಕೆಳಗಿನವರ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಭಯಪ್ರಚೋದನೆ ಮಾಡಲು ಮೇಲಿನವರ ಮೇಲೆ ಗುಡುಗಿದ್ದನ್ನೂ ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ. ಹೌದು. ಆದರೆ ಯಾವ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಹತ್ತು ಸಲ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿ ದೂರೀಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರಿಗೆ ಮೊಹರೆಯವರ ಹಾಗೆ ಹನ್ನೊಂದನೇ ಅವಕಾಶ ಕೊಟ್ಟಾನು? ಯಾವ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಗೆ ಅವರ ಹಾಗೆ ಪಾತ್ರಾಪಾತ್ರ ವಿವೇಕವಿತ್ತು? ಯಾರಿಗೆ ಬಡಿಗೆ, ಯಾರಿಗೆ ಬೆತ್ತ, ಯಾರಿಗೆ ಕೇವಲ ನಳಿನನಾಳ. ನೋವು ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮ. ಹದಿನಾರು ವರ್ಷ ಅವರ ಕೆಳಗೆ ದುಡಿದ ನನಗೆ ಮೂರನೇ ತರದ ಪೆಟ್ಟು ತಿಂದು ಗೊತ್ತಿದೆ. ಅದರ ಚುರುಕೂ ನೆನಪಿದೆ.

ಮೊಹರೆಯವರನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸುವಾಗ ನನಗೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೇಲೆದ್ದು ಕಾಣುವುದು ಅವರ ಮಾನವತೆ. ಮಾನವನ ಮಾನವತೆಯ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ದೊಡ್ಡ ನಿರ್ದರ್ಶನ ದಾನವಲ್ಲ, ಸಹಾನುಭೂತಿ ಪ್ರದರ್ಶನವಲ್ಲ, ಮಾನವರಲ್ಲಿ ಆಸ್ಥೆ - ಅದೇ ಮಾನವತೆಯ ಹೆಗ್ಗುರುತು. ಮಾನವರಲ್ಲಿ - ಎಲ್ಲ ತರದ ಮಾನವರಲ್ಲಿ - ಮೊಹರೆಯವರ ಹಾಗೆ ಆಸ್ಥೆ ತಾಳಿದವರನ್ನು ನಾನು ವಿರಳವಾಗಿಯೆ ಕಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಅವರು ಎಲ್ಲರ ದೋಷಗಳನ್ನೂ ಕನ್ನಡಿ ಕಪಾಟಿನೊಳಗಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ ಆಸ್ಥೆ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾರನ್ನು ಕುರಿತಾಡುವಾಗಲೂ ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಠೋರವಾದುದನ್ನು ನಾನು ಕಂಡಿಲ್ಲ.

೧೧. ಗುರುವರ್ಯ ಹ. ರಾ. ಪುರೋಹಿತರು

ಕಳೆದ ರಾಜ್ಯೋದಯ ದಿನದಂದು ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರ ಹ. ರಾ. ಪುರೋಹಿತರನ್ನು ಪ್ರಶಸ್ತಿಯಿತ್ತು ಗೌರವಿಸಿದಾಗ ಅದು ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಈಗ ಅಪರೂಪವಾಗುತ್ತಿರುವ ಮಾದರಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬರನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸಿತು. ಈ ಮಾದರಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ಒಂದು ಜೀವನೋಪಾಯವೆನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಒಂದು ಜೀವನಾರ್ಥ, ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಮಾರ್ಗವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಭಾರತಮಾತೆಯ ಸೇವೆ, ಕನ್ನಡ ತಾಯಿಯ ಊಳಿಗ ಇವು ಈ ಜನರ ಪಾಲಿಗೆ ಈಗಿನವರ ಹಾಗೆ ಕೇವಲ ಅಭ್ಯಾಸಬಲದಿಂದ ತುದಿ ನಾಲಗೆಯಿಂದ ಹೊರಡುವ ಕ್ಲಿಶೆಗಳಾಗಿರದೆ ನಿಜವಾದ, ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನಷ್ಟೇ ಸತ್ಯವಾದ ಕಣಸುಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಹ. ರಾ. ಪುರೋಹಿತರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ನಂಬಿದ ನಾಕವಾಗಿತ್ತು - ಈಗಲೂ ಆಗಿದೆ.

‘ಕರ್ಮವೀರದ ಪುರೋಹಿತರು’ ಎಂದೇ ಅವರು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಹೆಸರಿನ ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಅವರು ಸುಮಾರು ಕಾಲು ಶತಮಾನ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿದ್ದರು ಎಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಹೆಸರು ಅವರಿಗೆ ಬಿದ್ದಿದೆಯಾದರೂ ಅವರು ಇತರ ವಿಧಾನಗಳಿಂದಲೂ ಕರ್ಮವೀರರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ಮವೀರರಿಗೆ ಎರಡು ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಒಂದು ಕರ್ಮನಿರತತ್ವ, ಇನ್ನೊಂದು ಕರ್ಮಸಮರ್ಪಣ. ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ ಶತಮಾನದ ಸೇವೆ ಅವರದು; ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅಹಂಕಾರದ ಲೇಶವಿಲ್ಲ. “ಪ್ರಕೃತಿಸ್ವಾಂ ನಿಯೋಕ್ಷ್ಯತಿ” - ಸ್ವಭಾವವೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಚೋದಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಕೃಷ್ಣ ಹೇಳಿದನಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಸಹಜ ಕರ್ಮವೆಂಬಂತೆ ಈ ಸೇವೆ ಸಾಗಿದೆ. ೧೯೬೪ರಲ್ಲಿ ಅವರು ನಿವೃತ್ತರಾದದ್ದು ತಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಮಾತ್ರ. ಬಹಳವಾದರೆ ಅದು ವಾನಪ್ರಸ್ಥ. ಸಂನ್ಯಾಸ ಅವರ ಪಾಲಿಗಿಲ್ಲ. ನಾನಾ ತರಹದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ನಿರತರಾಗಿದ್ದರು.

ಹನುಮಂತ ರಾಘವೇಂದ್ರಾಚಾರ್ಯ ಪುರೋಹಿತರು ೧೯೦೦ ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಕರ್ನಾಟಕ ಎಂಬುದು ನಾಸ್ತಿಯಾಗಿತ್ತು. ನೃಪತುಂಗ ಹೇಳಿದ “ಕಾವೇರಿಯಿಂದಮಾ ಗೋದಾವರಿವರಮಿರ್ಪ ನಾಡದಾ ಕನ್ನಡ”ವೆಂಬುದನ್ನು ಗಿಳಿಪಾಠ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಕೂಡ ಕನ್ನಡ ಜನಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಭಾರತದ ಸ್ಥಿತಿ ಕೂಡ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ದೇಶವೂ ನಾಡೂ ಅದೇ ಆಗ ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುವ ಪೂರ್ವಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದವಷ್ಟೇ. “ಇತಿಹಾಸ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಕಂಡೆ; ಅದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅಳಿಲು ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದೆ. ಇದು ನನ್ನ ತಲೆಮಾರಿನ ಜನಕ್ಕೆ ದೊರೆತ ಭಾಗ್ಯ” ಎನ್ನುತ್ತಾರವರು.

ಈ ಕೋಲಾಹಲಮಯ ರಾಷ್ಟ್ರಕೃತುವಿನಲ್ಲಿ ಪುರೋಹಿತರು ಸೇರಿದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಚಿತ್ರವೇ. ಅವರದು ಅತ್ಯಂತ ಕರ್ಮಠ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವಿದ್ವಾಂಸ ಮನೆತನ, ವೈದಿಕ ಆಚಾರವಿಚಾರಗಳಿಂದ

ಓತಪ್ರೋತವಾದ ಇಂಥ ಕುಲಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹುತ್ತಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಬರುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಕಡಿಮೆ. ಅದೂ ಇದ್ದದ್ದರಲ್ಲೇ ಅನುಕೂಲವಂತ ಮನೆತನವಾಗಿದ್ದಾಗ. ಪುರೋಹಿತರಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ವೈದಿಕ ವಿದ್ಯಾನುಷ್ಠಾನವಾದ ನಂತರವೇ ಲೌಕಿಕ ವಿದ್ಯೆಯ ಪರಿಚಯವಾದದ್ದು. ತಮ್ಮ ಹುಟ್ಟೂರು ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ಮುನಸಿಪಲ್ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ಮೆಟ್ರಿಕ್ ಮುಟ್ಟಬೇಕಾದರೆ ಅವರಿಗೆ ೨೦ ವಯಸ್ಸು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಲಿತವರಿಗೆ ಧಾರಾಳ ಅವಕಾಶಗಳಿರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರು ಅಧಿಕಾರದ, ಹಣದ ಕನಸುಗಳನ್ನು ಹರಿದು ಚೆಲ್ಲಿ, ಇನ್ನೊಂದು ತರಹದ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಸ್ವರಾಜ್ಯ ತರುವೆನೆಂಬ ಗಾಂಧಿಯ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಅವರು ಶಾಲೆಗೆ ಶರಣು ಹೊಡೆದರು.

ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಅವರ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಣಾಚಾರ್ಯರ ಪ್ರಭಾವವಾಗಿತ್ತು. ಅವರಾಗ ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್‌ಎಲ್‌.ಬಿ. ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಾಂಧೀಜಿ ಅಸಹಕಾರ ಹೂಡಿ ಶಾಲೆ ಕಾಲೇಜು ಸರಕಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಬಹಿಷ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕರೆಕೊಟ್ಟಾಗ, ದೇಶ ನಾಯಕರು ಆ ಮಹಾ ನಗರದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಶಾಲೆ ಕಾಲೇಜು ಬಿಟ್ಟು ಬರಲು ಯಾರು ಸಿದ್ಧರಿದ್ದೀರಿ ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ತಮ್ಮಣಾಚಾರ್ಯ ಪುರೋಹಿತರೊಬ್ಬರೇ ಮುಂದೆ ಬಂದವರು. ಅಣ್ಣನ ಹೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲೇ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟು ನಡೆದ ತಮ್ಮ ಅಂದೇ ರಾಷ್ಟ್ರದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡರು.

ಹ. ರಾ. ಪುರೋಹಿತರು ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದೂ ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ. ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕನ್ನಡ 'ನವಜೀವನ'ದಲ್ಲಿ ಅವರ ಲೇಖನಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಖಾದೀ ಗ್ರಾಮೋದ್ಯೋಗ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ನಾಡನ್ನು ಸುತ್ತಿದರು. ೧೯೨೪ರಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂಸೇವಕರಾಗಿ ದುಡಿದು ಗಾಂಧಿ, ನೆಹರು ಮೊದಲಾದ ನಾಯಕರನ್ನು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ನೋಡಿದರು.

ಅಸಹಕಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಪುನರಾರಂಭಿಸಿ ಪುರೋಹಿತರು ೧೯೨೮ರಲ್ಲಿ ಮುಂಬಯಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪದವೀಧರರಾದರೂ ಅವರ ದಾರಿ ಬದಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಲ ಹುಮ್ಮಸದಲ್ಲಿ ಹಾರಿ ನೆಗೆದು ಮುಂದೆ ಪ್ರವಾಹಪತಿತ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸಲೊಪ್ಪದೆ ಅವರು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆಯ ದಾರಿಯಲ್ಲೇ ಸಾಗಿದರು. ಶ್ರೀ ರಂಗನಾಥ ದಿವಾಕರರು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದ 'ಕರ್ಮವೀರ'ದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿ ಸೇರಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಎಂ.ಎ. ಮುಗಿಸಿದರು. 'ಕರ್ಮವೀರ'ವೆಂದರೆ ಸರಕಾರದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ ನುಂಗುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ತಲೆತಿರುಕರ ಮುಖಪತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ೧೯೩೦ರ ಚಳವಳಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗ ಸರಕಾರ 'ಕರ್ಮವೀರ'ವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿತು. ಪುರೋಹಿತರು ದ. ಪ. ಕರಮರಕರೊಡನೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಅಂಕೋಲೆಯಲ್ಲಿ ಕರನಿರಾಕರಣ ಚಳವಳಿಯ ಭೂಗತ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ದುಡಿದರು. ಆ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಜನರ ಆತ್ಮಂತಿಕ ತ್ಯಾಗ, ಸಂಘಟಕರ ರೋಮಾಂಚಕ ಸಾಹಸಗಳ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಪುರೋಹಿತರು ಬಲ್ಲರು.

ಗಾಂಧಿ-ಐರ್ವಿನ್ ಒಪ್ಪಂದದಿಂದ ಆ ಚಳವಳಿ ನಿಂತ ಮೇಲೆ 'ಕರ್ಮವೀರ' ಪುನಃ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಅದರ ಸಂಪಾದಕರಾದ ಶ್ರೀ ಕರಮರಕರಿಗೆ ಸಹಾಯಕ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿ ಪುರೋಹಿತರು ಪುನಃ ಕೆಲಸ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ೧೯೩೨ರಲ್ಲಿ ಚಳವಳಿ ಮರುಕಳಿಸಿದಾಗ 'ಕರ್ಮವೀರ'ದ ಮೇಲೆ ಸರಕಾರದ ಗದೆ ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ರಭಸದಿಂದ ಎರಗಿತು. ಅದನ್ನು

ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅಲ್ಲಸಲ್ಲದ ನೆವದಿಂದ ಅದನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮುದ್ರಣಾಲಯಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟುಗೋಲು ಹಾಕಿ ಹೇಳಹೆಸರಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾಯಿತು. ಪುರೋಹಿತರು ಅಪಾಯಕರ ವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಧಾರವಾಡ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗದಂತೆ ಆಜ್ಞೆ ಹೊರಟಿತು. ಆದರೆ ದೇಶವೆಲ್ಲ ಹೊತ್ತಿ ಹೊಗೆಯಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಸುಮ್ಮನಿರುವುದು ಪುರೋಹಿತರ ಸ್ವಭಾವವಲ್ಲ. ಅವರು ಧಾರವಾಡದ ಪೋಲೀಸರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಇಂಗು ಹಚ್ಚಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮಾಯವಾಗಿ ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಲಿದ್ದ ಕಾನೂನುಬಾಹಿರ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿ ಬರಬಹುದಾದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಬಂಧಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳ ಪೋಲೀಸರೂ ಕಲೆತಿದ್ದರು. ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಟಿ. ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯರನ್ನು ಆಗಲೇ ಬಂಧಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಸೇರಗೊಡಬಾರದೆಂದೇ ಸರಕಾರ ಪಣ ತೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಆದರೆ ಪೋಲೀಸರು ಪರಿಷತ್ತು ಸೇರುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಕುರಿತು ಊಹಾಪೋಹ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಮೇ ೨೮ರಂದು ಬಾಗಲಕೋಟೆಯ ಸರಾಫಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲೇ ಅದು ಸೇರಿ ತ್ವರಿತದಿಂದ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿತು. ನಿಯೋಜಿತ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಬಂಧನವಾದದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀ ಪುರೋಹಿತರನ್ನೇ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಆರಿಸಲಾಯಿತು. ಬಾಗಲಕೋಟೆಯವರೇ ಆದ ಪುರೋಹಿತರನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ತಡೆಯಲಾರದ ಪೋಲೀಸರು ಪರಿಷತ್ತು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಅವರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದರು. ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ತಂದು ಅವರನ್ನು ಅಸಹ್ಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಒಂದು ವರ್ಷದ ಕಾರಾಗೃಹ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಿ ಬೆಳಗಾವಿಯ ಕುಪ್ರಸಿದ್ದ ಹಿಂಡಲಗಿ ಸೆರೆಮನೆಗೆ ಅವರನ್ನು ಸಾಗಿಸಲಾಯಿತು.

ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಿ ಹೊರ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಪುರೋಹಿತರು ೧೯೩೪ರಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಅದೇ ಆಗ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದ್ದ 'ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ'ವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ೧೯೩೫ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ರಂಗನಾಥ ದಿವಾಕರರು ಲೋಕಶಿಕ್ಷಣ ಟ್ರಸ್ಟಿನ ಮೂಲಕ 'ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ'ವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ೧೯೩೭ರಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಗೆ ತಂದಾಗ ಪುರೋಹಿತರೂ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದರು. ೧೯೪೦ರಲ್ಲಿ 'ಕರ್ಮವೀರ'ವು ಟ್ರಸ್ಟಿನ ಪರವಾಗಿ ಪುನರಾರಂಭವಾದಾಗ ಪುರೋಹಿತರೇ ಅದರ ಸಂಪಾದಕರಾಗಬೇಕೆಂದು ಟ್ರಸ್ಟು ನಿರ್ಣಯಿಸಿತು. ಅವರು ನಿವೃತ್ತರಾಗುವ ವರೆಗೂ 'ಕರ್ಮವೀರ'ದ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿದ್ದರಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ವರ್ಷ ಕಾಲ 'ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ'ದ ಸಹಾಯಕ ಸಂಪಾದಕ ರಾಗಿಯೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರು. ನಿವೃತ್ತರಾದ ಮೇಲೆಯೂ ಶ್ರೀ ದಿವಾಕರರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಅವರು ಕೆಲ ಕಾಲ ಲೋಕಶಿಕ್ಷಣ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಯುಡಿದರು.

ಹ. ರಾ. ಪುರೋಹಿತರು ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದೊಡನೆ ಬೆಳೆದವರು. ಸಂಪಾದಕನೆಂದರೆ ಬರೆಯುವುದು, ಕಂಪೋಸು ಮಾಡುವುದು, ಮುದ್ರಣ ಯಂತ್ರದ ಚಕ್ರಕ್ಕೆ ಹೆಗಲುಕೊಟ್ಟು ತಿರುಗಿಸುವುದು, ಮುದ್ರಿಸಿದ್ದನ್ನು ಗಂಟುಕಟ್ಟಿ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಬಂದರೆ ಹೊತ್ತು ರೇಲ್ವೇ ಸ್ಟೇಷನ್‌ಗೆ ಒಯ್ದು ಹಾಕುವುದು, ಕಾಗದಕ್ಕೆ ಹಣ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕಡಕ್ಕಾಗಿ ಸುತ್ತುವುದು ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸೇರಿದ್ದ ಕಾಲವದು. ಪುರೋಹಿತರು ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಸಮಯ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಹಿಂಜರಿಯದೆ ಮಾಡಿದವರು. ಅವರು ಉದ್ಯಮದ ಒಳ್ಳೇ ದಿನಗಳನ್ನು ಕಂಡರು.

೧೯೪೨ರಲ್ಲಿ ನಾನು 'ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ' ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸೇರಿದಂದಿನಿಂದ ಅವರನ್ನು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಅವರ ಮಾರ್ಗಚರ್ಚನದಲ್ಲಿ 'ಕರ್ಮವೀರ'ದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು

ವರ್ಷ ದುಡಿದಿದ್ದೇನೆ. ಅವರ ಪ್ರಾಂಜಲ ಮನಸ್ಸಿನ ಎಳೆಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಚಳಿ ಕಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಹಳೆಗಾಲದ ಸಜ್ಜನಿಕೆಯ ಒಬ್ಬ ಮಾದರಿ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಅವರಲ್ಲಿ ಕಂಡಿದ್ದೇನೆ.

ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ನಿಷ್ಠೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷತೆ, ಹಲವು ಬಾವಿಗಳ ನೀರು ಕುಡಿದು ಬಂದ ನನಗೂ ಅಪರೂಪವಾಗಿಯೇ ಕಂಡವು. ಮೇಲಿನವರ ಅಪ್ಪಣೆಗಳನ್ನು ಮಿಲಿಟರಿ ಶಿಸ್ತಿನಿಂದ ಪಾಲಿಸುವವರು ಅವರು. ಕೈಕೆಳಗಿನವರ ವಿಧೇಯತೆಯನ್ನು ಭಯದಿಂದಲ್ಲ, ಸಜ್ಜನಿಕೆಯಿಂದ ಅವರು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವಶ್ಯವಿದ್ದಾಗ ಅವರು ದೃಢವಾಗಿ ತಮ್ಮ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇರಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಅದು ಹೊರಿಸಿದ ನಿರ್ಣಯ ಅನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳು ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯೇಕತಾ ಭಾವನೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಮೂಡುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮಲ್ಲೇ ಒಬ್ಬರು ಎನಿಸುವ ಹಾಗೆ ನಗುತ್ತ ಸಮಜಾಯಿಸುತ್ತ ತಾವೂ ಕೈನೆರವು ನೀಡುತ್ತ ಕೆಲಸಮಾಡಿಸುವ ಅವರ 'ಶೈಲಿ' ಆತ್ಮೀಯ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು.

ನಾನು ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸೇರಿದ ಕೆಲ ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಅವರು 'ಕರ್ಮವೀರ'ದ ಹೊಣೆಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ವೇಳೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವ ಧೈರ್ಯ ತೋರಿಸಿದ್ದು ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವುಂಟುಮಾಡಿತು. ಒಂದನೆಯದಾಗಿ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದಲ್ಲಿ ನಾನಾಗ ಇನ್ನೂ ಎಳಸು; ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ನನ್ನ ರಾಜಕೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೂ ಅವರದಕ್ಕೂ ಬಹು ಅಂತರ. ತಮ್ಮ ಕೈಕೆಳಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಕೈಯಾಡಿಸುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕೊಟ್ಟರೆ ಎಲ್ಲಿ ಆತ ಮೇಲೇರಿ ಬಿಡುವನೋ ಎಂಬ ಭಯ ಅನೇಕ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಂಗಡ ದುಡಿಯುವವರ ಮೇಲೆ ದಮನ ನೀತಿ ಅನುಸರಿಸಲು ಪ್ರೇರಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪುರೋಹಿತರು ಎಂದೂ ಹತ್ತಿಕ್ಕುವ ಧೋರಣೆ ವಹಿಸಲಿಲ್ಲ. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ನನಗೆ ಅವರು ಇತ್ತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಗಳು ನನ್ನ ಏಳಿಗೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದವೆಂದು ನನಗೆ ಈಗ ತಾನೆ ಅರ್ಥವಾಗತೊಡಗಿದೆ.

ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಅವರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಅಗಾಧವಾದದ್ದು. ಅವರ ನೆನಪಿನ ಶಕ್ತಿ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ವಾದದ್ದು. ಒಂದೆರಡು ಗಂಟೆಗಳ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಿಲ್ಲದೇನೇ ಯಾವ ಮುಖ್ಯಾಂಶವನ್ನೂ ಬಿಡದೆ ವರದಿ ಬರೆಯುವ ಅವರ ಶಕ್ತಿ ಬಹಳ ಪ್ರಶಂಸಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಬರೆಯಲು ಕುಳಿತರೆ ನೇರವಾಗಿ, ಅನವಶ್ಯಕ ಆಲಂಕಾರಿಕತೆ ಇಲ್ಲದೆ, ಅಡೆತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಕಲಮುಗಟ್ಟಳೆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಅವರಿಗಿದೆ. ಪತ್ರಿಕಾಕರ್ತನಿಗಿರಬೇಕಾದ ಮೊದಲನೇ ಗುಣವಾದ ಕುತೂಹಲ, ಎರಡನೇ ಗುಣವಾದ ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತ ಎರಡೂ ಅವರಲ್ಲಿವೆ, ಅವರ ಟೀಕೆಗಳು ಚೂಪಾಗಿರಬಲ್ಲವು ಆದರೆ ವಿಷಾಕ್ತವಾಗಿರಲಿರುವವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪುರೋಹಿತರು ಅಜಾತಶತ್ರುಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಎತ್ತರ, ಕೃಷ್ಣವರ್ಣದ ಬಲಿಷ್ಠ ಕಾಯದ ಪುರೋಹಿತರ ಹೊರ ಮೈ ಒರಟಾಗಿದ್ದರೂ ಅಂತರಂಗ ಮೃದು. ಯಾರಿಗೂ ಅವರು ಅರಿತು ಹಾನಿ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ನಾನರಿಯೆ. ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ದೃಢಕಾಯರಾಗಿದ್ದರು. ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲೇ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಾದ ಒಬ್ಬ ಪುಂಡ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಾಗ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬಂದು ಅವರ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿದಾಗ ಪುರೋಹಿತರಿಗೆ ಇದು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರು ಸರಕ್ಕನೆ ಕೈ ಹಿಂದೆ ಚಾಚಿ ಅವನ ಕೈ ಹಿಡಿದರಂತೆ. ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅವರ ಉಕ್ಕಿನ ಹಿಡಿತ ಪುಂಡನಿಗೆ

ಅಸಹನೀಯವಾಗಿ ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳಿ ಕೈ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತಂತೆ. ಅವರ ಆಜೀವ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಇದಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗಿರಬೇಕು.

ಪುರೋಹಿತರು ಬಹಳ ಧರ್ಮಭೀರುಗಳು. ಏಕಾದಶೀ ಉಪವಾಸವನ್ನು ನಿರ್ಜಲವಾಗಿ ಆಚರಿಸಲು ಆರಂಭಿಸಿ ಹಲವು ದಶಕಗಳಾದವು. ವೈದಿಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಚಾಚೂ ತಪ್ಪದೆ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅಚಲ ವಿಶ್ವಾಸ. ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಅನನ್ಯ ಭಕ್ತರು. ಆದರೆ ಅವರ ಈ ಸ್ವಧರ್ಮನಿಷ್ಠೆ ಇತರರ ಮತಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಅಸಹನೆಯಿಂದ ಕಾಣುವಂಥದಲ್ಲ. ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಹಾಗೆಯೇ, ಎಲ್ಲರ ಖಾಸಗಿ ಸುಖದುಃಖಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ಭಾಗಿಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೂ ಮನೆತನದ ಕೆಲ ಅಸಹ್ಯ ಸಂಕಟಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಅವು ಅವರನ್ನು ವಿಚಲಿತಗೊಳಿಸಿಲ್ಲ; ಪರದುಃಖಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಾಸಕ್ತರಾಗಿಸಿಲ್ಲ.

ಪುರೋಹಿತರು ಭಾರತದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಸಂಚರಿಸಿದವರು. ಅವರ ಯಾತ್ರಾ ಗ್ರಂಥಗಳೆರಡು 'ಬದರೀ ಕೇದಾರನಾಥ ದರ್ಶನ' ಮತ್ತು 'ರಾಮೇಶ್ವರ ಕನ್ಯಾಕುಮಾರಿ ದರ್ಶನ' ಬಹಳ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿವೆ. ಭಾರತ ಬಿಂದುರಾಯರು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಭಾರತದ ಪ್ರವಚನ ಮಾಡಿದಾಗ ಅವರು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ವರದಿಗಳು 'ಭಾರತ ಸಾರೋದ್ಧಾರ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವಾಗಿ ಎರಡೆರಡು ಮುದ್ರಣಗಳನ್ನು ಕಂಡಿವೆ. ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿದ ಪುರಂದರದಾಸ ಚತುಃಶತಮಾನೋತ್ಸವ ಸಮಿತಿ ಹೊರತಂದ ಆರು ಸಂಪುಟಗಳ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೀರ್ತನ ಸಂಗ್ರಹ ದಾಸರ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಕೀರ್ತನ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಕನಕ, ಪುರಂದರೋತ್ಸವವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಿರುವ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಪುರಂದರ ಕನಕ ದಾಸೋತ್ಸವ ಸಮಿತಿಗೂ ಅವರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರು. ಇದಲ್ಲದೆ ಅವರು ಬಿಡಿಬರಹಗಳನ್ನೂ ವಿಮರ್ಶೆಗಳನ್ನೂ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಆದರ್ಶರಾದ ಮೂರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನವರು ಬಹು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ನೆನೆಯುತ್ತಿದ್ದರು: ಅವರ ಅಣ್ಣ ತ. ಬ. ಪುರೋಹಿತರು, ಶ್ರೀ ರಂಗನಾಥ ದಿವಾಕರರು, ಮತ್ತು 'ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ'ದ ಹಿಂದಿನ ಸಂಪಾದಕರಾದ ಮೊಹರೆ ಹನುಮಂತ ರಾಯರು.

ಹ. ರಾ. ಪುರೋಹಿತರಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಸಂಖ್ಯ ಸ್ನೇಹಿತರಿದ್ದು ಅವರು ನಿವೃತ್ತರಾದಾಗ ಲೋಕಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯವರು ವಿಶೇಷ ಸಮಾರಂಭ ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸಿದರು. ಅವರ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಒಂದು ಬೀಳ್ಕೊಡುವ ಸಮಾರಂಭ ಮಾಡಿದರು. ಅವರಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಸಿಕ್ಕಿದೊಡನೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಅವರಿಗೆ ಸನ್ಮಾನಗಳಾದವು. ಅವರ ಅಂತರಂಗದ ಗುಣಗಳು ಸರ್ವಮಾನ್ಯವಾಗಿರುವುದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ.

ಶ್ರೀ ಪುರೋಹಿತರು ಈಗ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ನಿರಸ್ತವಾದ ಹಳೆ ಕಾಲದ ಸಜ್ಜನಿಕೆಯ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರು. ನಂಬಿಕೆ, ನಿಷ್ಠೆ, ವಿಧೇಯತೆ, ಪರಿಶ್ರಮ, ಸಹಾನುಭೂತಿ ಇವು ಅವರು ಅನುಸರಿಸಿದ ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದ್ದವು. ಸ್ವತಃ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲವರ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಸಮ್ಮಿಲಿತರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೇಕಾದವರಾಗಿದ್ದರು. ತಾವು ಹುಟ್ಟಿದ ಮತದಲ್ಲಿ ಅವರ ನಂಬಿಕೆ ನಿಸ್ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ

— ಅಥವಾ ಹಾಗಿದ್ದದ್ದರಿಂದಲೇ, ಪರಮತದವರೊಡನೆ ಅವರ ಸಂಬಂಧ ಹಾರ್ದಿಕವಾಗಿತ್ತು. ಬದುಕನ್ನು ನೋಡುವ ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ ಪರಂಪರಾಗತ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಂದ ಉದ್ಭೂತವಾದದ್ದು, ಆದ್ದರಿಂದ ಜಟಿಲವಾದ ಮಾನಸಿಕ ತೊಡಕುಗಳು ಅವರನ್ನು ಬಾಧಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದೇ ತೋರುತ್ತದೆ. ರಾಮತ್ವಕ್ಕೆ ಹಂಬಲಿಸದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಾಗಿ, ಹನುಮಂತನಾಗಿ ಅವರು ಬಾಳಿದರು.

೧೯೪೨ರಲ್ಲಿ ನಾನು ದಿವಂಗತ ಮೊಹರೆ ಹನುಮಂತರಾಯರ ಕರೆಯ ಮೇರೆಗೆ 'ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ'ದ ಕೈಂಕರ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಾನಿಗಿಂದ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಅವರ ನಿಕಟ ಸಂಪರ್ಕ ಪಡೆದಿದ್ದೆ. ಮೊಹರೆ ಮತ್ತು ಹ. ರಾ. ಅವರ ಅಣ್ಣನೇ ಆಗಿದ್ದ ತಮ್ಮಣ್ಣಾಚಾರ್ಯ ಪುರೋಹಿತರ ನಂತರ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಮೂರನೇ ಅತಿ ಅಧಿಕಾರ ಸಂಪನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಆಗ ಭೂಗತರಾಗಿದ್ದ ದಿವಾಕರ ರಂಗರಾಯರೊಡನೆ ಗುಪ್ತ ಸಂಪರ್ಕ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಹೊಣೆಯೂ ಅವರದಾಗಿತ್ತೆಂದು ನಾನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಈ ಸ್ಥಾನ ಸಂಪತ್ತಿನ ಆದ್ಯತೆ ಎಂದೆಂದೂ ಹ. ರಾ. ಅವರ ವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಶಾಖೆಗಳ ಕೆಲಸಗಾರರೊಡನೆ ಸಮಾನಿಕರಾಗಿಯೇ ಅವರು ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಿದ್ದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಳ್ಳಲು ಅವರ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಅಡ್ಡಿ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ಮೊಹರೆಯವರ ಮತ್ತು ತಮ್ಮಣ್ಣಾಚಾರ್ಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಒಂದು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯವಾದ ಭೀತಿ ಹ. ರಾ. ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಇದರಿಂದ ಏನೂ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಂದರ್ಭ ಬಂದಾಗ ಅವರು ದೃಢರಾಗಬಲ್ಲವರಿದ್ದರು.

ನಾನು 'ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ' ಸೇರಿದ್ದು ಮುದ್ರಣ ವಿಭಾಗಕ್ಕಾಗಿ. ಆದರೆ ನಾನು ಬರೆಯಲೂ ಬಲ್ಲೆನೆಂಬುದು ತಿಳಿದು ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಪುರೋಹಿತರು 'ಕರ್ಮವೀರ' ಸಾಪ್ತಾಹಿಕಕ್ಕೆ ಕೆಲವೊಂದು ಬರವಣಿಗೆಗಳನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬಲಗೊಂಡ 'ವಿಭಾಗ ಪೃಥಕ್ಕರಣ' ಆಗ ಇದ್ದೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸ ಪೂರೈಸುವುದು — ಅಷ್ಟೆ. ನನಗೂ ಬರೆಯುವ ತೆವಲು ಇದ್ದದ್ದರಿಂದ ಪುರೋಹಿತರು ಒದಗಿಸಿದ ಅವಕಾಶವನ್ನು ನಾನು ನಿರಾಕರಿಸಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಸೇರಿದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳೊಳಗೆ ಒಂದು ಸಲ ಅವರು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಐದು ವಾರ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಾಗ 'ಕರ್ಮವೀರ' ಹೊರಡಿಸುವ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸವನ್ನು ನನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ನಾನೂ ಹಗಲೂ ರಾತ್ರಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕಾದರೂ ಹಿಂಜರಿಯದೆ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸಿದೆ. ಮುಂದೆ 'ಕರ್ಮವೀರ' ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗಾಂಧೀಜಿಯ 'ಹರಿಜನ' ಲೇಖನಗಳ ಅನುವಾದದ ಕೆಲಸ ಬಹು ತರವಾಗಿ ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಬರತೊಡಗಿತು. ಹೀಗೆ 'ತಾಂತ್ರಿಕ' ಕೆಲಸದಿಂದ ಸಂಪಾದಕೀಯಕ್ಕೆ ನಾನು ವೇಗವಾಗಿ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟೆ.

ಶ್ರೀ ಪುರೋಹಿತರು ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಬರವಣಿಗೆಯ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಲೇ ಹೋದರು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದ ಬಿಸಿ ದಿನಗಳು ಅವು. ಕಾನೂನಿನ ಗೆರೆಯನ್ನುಲ್ಲಂಘಿಸಿ ತಾವಾಗಿ ವಿಪತ್ತನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. (ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವರು ವಿಪತ್ತನ್ನು ಎದುರಿಸಿಯೇ ಇದ್ದರು.) ನಾನು ಬಿಸಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ತರುಣ. ಬರೇ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಹಿತ್ಯಕ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾನು ಪುರೋಹಿತರಿಗಿಂತ ತುಂಬಾ ದೂರ ಇದ್ದವ. ನನ್ನನ್ನು ಅವರು 'ಕಮ್ಯುನಿಸ್ಟ್' ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವರು

ನನ್ನ ಮೇಲೆ ನಂಬಿಕೆ ಇಡುವುದಕ್ಕೆ ಇದು ವಿಘ್ನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ನನ್ನ ಬರಹ, ವಿಮರ್ಶೆ, ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ನೀಲಿ ಸೀಸು ಆಡಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳು ತೀರ ವಿರಳ.

ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ದಿವಂಗತ ಪುರೋಹಿತರು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಸಂದರ್ಭಗಳು, ಬಿಟ್ಟ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಇವಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬಹುಶಃ ನಾನು ಮುಂದೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯೋಗಿಗಳಲ್ಲೊಬ್ಬ ಎಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರಾಂಜಲವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪುರೋಹಿತರ ಜಾಯಮಾನದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕೈ ಕೆಳಗಿನವರ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತರದ ಸೋಂಕು ಕೂಡ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ಕೇಳಿದೆಯೆ ನಾನು 'ಓದುಗರೊಡನೆ ಹರಟೆ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಲಾಂಗೂಲಾಚಾರ್ಯ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ವಾರವಾರವೂ ಬರೆಯತೊಡಗಿದಾಗ ಅವರು ಚಕಾರ ಶಬ್ದ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಜನಪ್ರಿಯ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಾಯಿತೆಂಬುದು ಬೇರೊಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಮತ್ತರ ಕೆರಳಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಪುರೋಹಿತರು ನನ್ನನ್ನು ಅವ್ಯಾಪಾರೇಷು ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಯಕವಾಗಿ ಸಹಿಸಿದರಲ್ಲದೆ ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ಇದನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದವನು ನಾನೆಂಬುದು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸಿದವರು ಅವರೇ ಅಲ್ಲದೆ ನಾನಲ್ಲ. ನಾನು ಲೇವಡಿಯೆಬ್ಬಿಸುತ್ತಿದ್ದುದೆಲ್ಲ ಅವರಿಗೆ ಸರಿದೋರುತ್ತಿತ್ತೆಂದಲ್ಲ. ನಾನು ಅಂದೂ ಇಂದೂ ಅರ್ಧ ಪಾಖಂಡಿಯೇ. ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ. ಅವರೋ ಪೂರ್ತಿ ಆಸ್ತಿಕರು.

೧೯೫೬ರಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಸ್ತೂರಿ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಪ್ರಥಮ ಸಹಾಯಕ ಸಂಪಾದಕನಾಗಿ ವರ್ಗಾಯಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಪುರೋಹಿತರ ಸಂಗಡ ನೇರವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು ತಪ್ಪಿತಾದರೂ ಅವರ ನಿರಂತರ ಹಿರಿತನದ ಸ್ನೇಹಕ್ಕೆ ನಾನು ಭಾಗಿಯಾಗಿಯೇ ಇದ್ದೆ. ೧೯೫೬-೫೭ರ ನಂತರದ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡ ಸಂಗತಿಗಳು ಹ. ರಾ. ಪುರೋಹಿತರನ್ನು ತುಂಬಾ ನೋಯಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಹಳೆಗಾಲದ ಆ ಹತ್ತುಗೆಯ ಮನೋವೃತ್ತಿ ಹೋಗಿ ಮೇಲಾಟಗಳು ಬೆಳೆದು ಬಂದದ್ದೂ ಅದು ನೆಪೋಟಿಸಂ ದಾರಿ ಹಿಡಿದದ್ದೂ ಅವರಿಗೆ ಅನಿಷ್ಟದ ಮುನ್‌ಸೂಚನೆಯಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದರೆ ತೆರೆಮರೆಯ ಈ ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ತಾವೂ ಪಾತ್ರವಹಿಸದಷ್ಟು ಸರಳರೂ ಅದರ ವಿರುದ್ಧ ಬಂಡಾಯ ಎಳಲಾರದಷ್ಟು ನಿಷ್ಠಾವಂತ ಮತ್ತು ವಿಧೇಯರೂ ಅವರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಏರುತ್ತಿದ್ದ ಉಬ್ಬರವನ್ನು ಅವರಿಂದ ತಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೊಂದು ದಿನ ಮುಂಜಾನೆ ಅವರಿಗೆ ಟಪಾಲು ಮೂಲಕ ನಿವೃತ್ತಿಯ ಸೂಚನೆ ಬಂತು. ಅದು ಬಂದಾಗ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಅವರೂ ನಾನೂ ಮಾತ್ರ ಇದ್ದೆವು. ಅವರು ಅದನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಓದಿ ಗದ್ಗದ ಕಂಠದಿಂದ "ಆಚಾರ್ಯರೇ ನನಗೆ ಪ್ರೇಮ ಪತ್ರ ಬಂತು", ಅಂದುದನ್ನು ನಾನೆಂದೂ ಮರೆಯಲಾರೆ. 'ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ' ಪತ್ರಿಕೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದು, ಬರೆಯುವುದರಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ಮುದ್ರಿತ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಗಂಟು ಕಟ್ಟಿ ರೈಲಿಗೆ ಹೊತ್ತು ಹಾಕುವವರೆಗಿನ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ತನ್ನದೆಂಬ ಭಾವದಿಂದ ಮಾಡಿದ್ದ, ಮುಂದೆ ಅದರ ಸಂಪಾದಕೀಯ ಮತ್ತು ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕ ಎರಡೂ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿದ್ದ, ಮತ್ತು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಆದರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದ ಅವರಿಗೆ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಚುಕ್ಕಾಣಿ ಹಿಡಿದವರು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಕರೆದು ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳದೆ ಟಪಾಲಿನಲ್ಲಿ ನೋಟೀಸು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಅವರಿಗೆ ಅಪಾರ ವೇದನೆಯುಂಟುಮಾಡಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರು ವೇದಾಂತಿಯ ಪಂಕ್ತಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದರು. ನಿವೃತ್ತಿಯ ನಂತರ ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪಿದಂತಾಗುವವರೇ ಹೆಚ್ಚು. ಆದರೆ ಪುರೋಹಿತರು ಜೀವನಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ.

ಮಂತ್ರಾಲಯ ಯಾತ್ರಿಕ ಸಂಘ, ಪುರಂದರ ಕನಕ ದಾಸೋತ್ಸವ ಸಮಿತಿಯಂಥ ಹಲವು ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಮತವಾದ ದ್ವೈತ ಮತದ ವೇದಾಂತ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಆ ಇಳಿ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸ್ವತಃ ಮತ್ತು ಗುರು ಮುಖೇನ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಅಸ್ವಸ್ಥದಿಂದ ಅವರು ಕರ್ನಾಟಕ ಮೆಡಿಕಲ್ ಕಾಲೇಜ್ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಸೇರಿದಾಗ ಅವರನ್ನು ನೋಡಲು ದಿನವೂ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆಹಾರದ ಮೇಲೆ ಬಿಗಿಯಾದ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಅವರು ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೂ ಸ್ನಾನದ ಮೇಲೆ ಹೇರಿದ ನಿಷೇಧವನ್ನು ಅವರು ತುಂಬಾ ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. “ಇನ್ನು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡಿ” ಎಂದು ಅವರು ಡಾಕ್ಟರರಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಿಂದ ಮರಳಿದ ನಂತರ ನಿಮ್ಮ ಜೀವನ ಸ್ಮೃತಿಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದಾಗ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. “ಆದರೂ ನೀನು ಬರೆದುಕೋ. ನನಗೆ ಯಾಕೋ ಹೆಚ್ಚು ಬರೆಯುವುದಾಗುತ್ತ ಇಲ್ಲ” ಎಂದಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಇಳಿ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಬಹು ವೇಗವಾಗಿ ಬರವಣಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವರು (ಲಿಪಿ ಮಾತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮ ಲಿಪಿ) ಬರೆಯಲು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದದ್ದು ನನಗೆ ವ್ಯಥೆ ತಂದಿತು. ಬರೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಒಪ್ಪಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಆ ಮೇಲೆ ಕೆಲ ಕಾಲ ನನ್ನ ಆರೋಗ್ಯ ಕೆಟ್ಟು, ಅತ್ತ ಹೋಗಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ದಿನ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಅವರು ನಿಧನ ಹೊಂದಿದರೆಂದು ಸುದ್ದಿ ಬಂತು. ಅವರ ಕೃತಿ ಜೀವನದ ಅನೇಕ ಅಮೂಲ್ಯ ಸ್ಮೃತಿಗಳು ಅವರೊಡನೆಯೇ ಭಸ್ಮವಾದವು.

ದಿವಂಗತ ಪುರೋಹಿತರ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ ತಂದಿರುವುದು ಅವರ ನಿಃಸ್ವಹ ಪ್ರಾಂಜಲ ವೃತ್ತಿ. ತಮ್ಮ ಕಾಲದ ಉತ್ತಮ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯೋಗಿ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಮರದ ಸಿಪಾಯಿ ಆಗಿದ್ದ ಅವರು ತೀರ ನಿರಹಂಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ತಮ್ಮನ ಆಕಸ್ಮಿಕ ನಿಧನದಿಂದ ಅನಾಥವಾದ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಕಡೆತನಕ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದೂ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಏನೊಂದು ಜಂಬ ಪ್ರದರ್ಶಿಸದಿದ್ದದ್ದೂ ಅಸಾಧಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ನೇಹಿತರ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳ ಎಲ್ಲ ಶುಭಾಶುಭ ಸಮಾರಂಭಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಉತ್ಸಾಹ ಸ್ವತಃ ಅಕುಟುಂಬಿಯಾದರೂ ವಿಶ್ವಕುಟುಂಬಿಯಾಗಿದ್ದವರಿಗಷ್ಟೇ ಸಾಧ್ಯವಿತ್ತು. ಜಡ್ಡುಗಟ್ಟಿದ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲಾರದ ಅವರ ತಿಳಿಯಾದ ಪರಿಹಾಸ ಆಪ್ಯಾಯಮಾನವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಕಟ್ಟಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ನಿಷ್ಠೆ ಮಾಧ್ವರಾದ ಅವರ ಮೇಲೆ ಪರಮತಗಳ ಸ್ವಾಮಿಗಳೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳೂ ಇಟ್ಟ ಗೌರವವೂ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿತ್ತು.

ಪುರೋಹಿತರು ದೈಹಿಕವಾಗಿಯೂ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿಯೂ ‘ಆಳಾ’ದ ಆಳಾಗಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ನಾನು ನನ್ನ ಗುರುಗಳೆಂದು ಮನಸಾ ಭಾವಿಸಿದ್ದೇನೆ.

೧೨. ಬುರ್ಲಿ ಬಿಂದುಮಾಧವರು

ಬುರ್ಲಿ ಬಿಂದುಮಾಧವ (ಆಚಾರ್ಯ) (೧೮೯೯-೧೯೮೧) ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಿರಿಯ ದೇಶ ಸೇವಕರು, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಾರರು, ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವಕರು. ಜನನ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ (ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ) ಯಲ್ಲಿ ೧೮ ಆಗಸ್ಟ್ ೧೮೯೯. ತಂದೆ ವೆಂಕಣ್ಣಾಚಾರ್ಯರು. ಮಧ್ಯಮ ಸ್ಥಿತಿಯ ನಿಷ್ಠಾವಂತ ವೈಷ್ಣವ ವೈದಿಕ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಬಿಂದುಮಾಧವರು ಬಾಗಲಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದು ಮುಲ್ಕೀಪರೀಕ್ಷೆ ಮುಗಿಸಿ ಧಾರವಾಡದ ಶಿಕ್ಷಕ ತರಬೇತಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದು ೧೯೨೦ರಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗಲಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಕಲ್ ಬೋರ್ಡ್ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿ ಸೇರಿದರು. ಕೆಲ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಯವರ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬಂದ ಗಾಂಧೀಜಿಯ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಶಾಲಾ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದದ್ದರಿಂದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಅವಕೃಪೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಬಂದು ರಾಷ್ಟ್ರ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿ ಮುಂದಿನ ಅರ್ಧ ಶತಮಾನಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಗೆ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ದೇಶದ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡಕ್ಕಾಗಿ ದುಡಿದರು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿದ್ದಾಗ (೧೯೨೧-೨೮) ಉತ್ತಮ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರೆಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದದ್ದಲ್ಲದೆ ಬಡ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ಆಶ್ರಮ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಅದು ಈವರೆಗೂ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ.

ಗಾಂಧೀಜಿಯ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಎಲ್ಲ ಆಂದೋಲನಗಳಲ್ಲಿ ಬುರ್ಲಿಯವರು ಭಾಗವಹಿಸಿದರು. ೧೯೩೦ರ ಉಪ್ಪಿನ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಆರು ತಿಂಗಳು, ೧೯೩೨ರ ಅರಣ್ಯ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಮೂರು ವರ್ಷ ಸೆರೆಮನೆ ಕಂಡರು. ೧೯೪೧ರಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಜಿ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಕೈಕೊಳ್ಳಲು ಆರಿಸಿದ ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಅವರೊಬ್ಬರಾಗಿದ್ದರು. ೧೯೪೨ರ ಚಲೇಜಾವ್ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಭೂಗತರಾಗಿ ಅನೇಕ ತಿಂಗಳುಗಳ ಕಾಲ ಬ್ರಿಟಿಷರ ವಿರುದ್ಧ ವಿಧ್ವಂಸಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿ ಹಾವಳಿಯೆಬ್ಬಿಸಿದರು. ಅವರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಟ್ಟವರಿಗೆ ಸರಕಾರ ಬಹುಮಾನವನ್ನೂ ಘೋಷಿಸಿತು. ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಬಂಧಿತರಾಗಿ ೧೯೪೩-೪೪ನ್ನು ಸೆರೆಮನೆ ವಾಸದಲ್ಲಿ ಕಳೆದರು. ಅವರ ಪತ್ನಿ ಪದ್ಮಾವತಿಯವರೂ ಹಿರಿಯ ಮಗ ವಿಕ್ರಮನೂ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಮಾಡಿ ಕಾರಾಗೃಹವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದರು. ೧೯೪೭ರಲ್ಲಿ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಸಂಸ್ಥಾನದ ವಿಲಯನದ ಚಳವಳಿಯ ಸಂಘಟಕರಲ್ಲಿ ಅವರೊಬ್ಬರಾಗಿದ್ದರು.

ಡಾ. ನಾ. ಸು. ಹರ್ಡೀಕರರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಂಘಟಿತವಾದ ಸೇವಾದಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂ-ಸೇವಕರಾಗಿ ಸೇರಿದ ಮೊದಲಿಗರಲ್ಲಿ ಬಿಂದುಮಾಧವರು ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದರು. ಶಿಸ್ತು ಮತ್ತು ಸಂಘಟನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿಗೆ ಪಡೆದರು. ಬಹುಕಾಲ ಅವರು ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ೧೯೪೪ರಲ್ಲಿ ಸೇವಾದಲವನ್ನು ಪುನರ್ಘಟಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವಾದಾಗ

ಅವರನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸೇವಾದಲದ ವರಿಷ್ಠರಾಗಿ ಆರಿಸಲಾಯಿತು. ಮೂರು ವರ್ಷ ಕಾಲ ಆ ಪದದಲ್ಲಿ ಉಳಿದು ೧೦,೦೦೦ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಕರ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಅನಂತರ ಅದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆಯಿತ್ತರು.

ಗಾಂಧೀಜಿಯ ವಿಧಾಯಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಅಚಲ ವಿಶ್ವಾಸವಿದ್ದ ಅವರು ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಹಾಗೂ ತಾಲೂಕಾ ಖಾದಿ ಗ್ರಾಮೋದ್ಯೋಗ ಸಂಘಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ದುಡಿದರು. ಹರಿಜನ ಕೇರಿಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛತಾ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆರವಾದರು. ೧೯೪೭ರಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಭಂಗಿಗಳ ಮುಷ್ಕರವಾದಾಗ ಬುರ್ಲಿಯವರು ನಗರ ನೈರ್ಮಲ್ಯವನ್ನು ಉಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವತಃ ಊರ ಕಕ್ಕಸಗಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದರು. ೧೯೪೪ರಲ್ಲಿ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಅವರು ಕಾಲರಾ ಪೀಡಿತರ ಸೇವೆ ಮೊದಲಾದ ನಾನಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸೇವಾ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದರು.

ಕನ್ನಡದ ಕೆಲಸ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ಏಕೀಕರಣ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಬುರ್ಲಿಯವರು ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಏಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯೊದಗಿಸಲು ೧೯೩೬ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಿಜಯನಗರ ಷಟ್ ಶತಮಾನೋತ್ಸವದ ಚಾಲಕ ಶಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಒಬ್ಬರು. ೧೯೨೧ರಲ್ಲಿ ದಿ. ಮುದವೀಡು ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ 'ಕರ್ನಾಟಕ ವೃತ್ತ'ದ ಸಂಪಾದಕ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅವರೊಬ್ಬರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಪತ್ರಿಕಾವೃತ್ತಿ ಅಥವಾ ಲೇಖನ ವ್ಯವಸಾಯವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಥೆ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲದೆ ಗಂಭೀರ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಪ್ರಕಾಶಕರು ಒಲ್ಲದಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರು ಗಂಭೀರ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ 'ಮಿಂಚಿನ ಬಳ್ಳಿ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯನ್ನು ೧೯೩೮ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಇತಿಹಾಸ ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ವಿಜ್ಞಾನದಿಂದ, ಚರಿತ್ರೆ, ರಾಜಕೀಯದಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕದ ವರೆಗೆ ನಾನಾ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ೧೧೦ಕ್ಕೂ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ವೈಚಾರಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಈ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಬಂದುವು. ಮಾಲೆ ೩೦ ವರ್ಷ ಕಾಲ ನಡೆಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳೂ ಒದಗಿದವು.

೧೯೬೪ರಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಿದ ಪುರಂದರದಾಸರ ಚತುಶ್ಚತಮಾನೋತ್ಸವದ ಅಂಗವಾಗಿ ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಪ್ರಮಾಣಿತ ಮತ್ತು ವರ್ಗೀಕೃತ ಸಂಸ್ಕರಣವೊಂದನ್ನು ಆರು ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರಗಲ್ಭ ಮುನ್ನುಡಿಗಳು, ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳೊಡನೆ ಶ್ರೀ ಬೆಟಗೇರಿ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮರೇ ಮೊದಲಾದ ವಿದ್ವಾಂಸರ ನೆರವಿನಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸುವಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ಸಂಗ್ರಹದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶನದವರೆಗೆ ಅವರು ಪಟ್ಟ ಶ್ರಮ ಸ್ಮರಣೀಯವಾದದ್ದು. ಅದರೊಡನೆ ಕನಕದಾಸರ ಕೃತಿಗಳ ಒಂದು ಪ್ರಮಾಣಿತ ಸಂಗ್ರಹವೂ ಹೊರಬಂತು.

ಮಧ್ಯಮತದ ನಿಷ್ಠಾವಂತ ಅನುಯಾಯಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವರು ೧೯೫೩ರಲ್ಲಿ ಪೇಜಾವರಮಠದ ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವೇಶತೀರ್ಥರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಂಘಟಿತವಾದ ಅಖಿಲಭಾರತ ಮಾಧ್ಯ ಮಹಾಮಂಡಲದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಶ್ರಮಿಸಿದರು. ತೀರ ಇಳಿವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಾಧ್ಯತತ್ವಜ್ಞಾನದ ಸೀಮಾಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಗುರುಮುಖದಿಂದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು.

ಸನಾತನಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದರೂ ಬುರ್ಲಿಯವರು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯನ್ನಾಚರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಯಾವುದೇ ಜಾತಿಯವರು ಅಟ್ಟ ಅಡಿಗೆಯನ್ನು ಉಣ್ಣುತ್ತಿದ್ದುದು ಆಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು.

ಬುರ್ಲಿ ಬಿಂದುಮಾಧವರು ಆತ್ಯಂತಿಕ ಕಾರ್ಯನಿಷ್ಠೆಯೊಡನೆ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ, ಅಚಂಚಲ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ, ಹೊಣೆ ಹೊರುವುದರೊಡನೆ ಅಧಿಕಾರಮೋಹದ ಅಭಾವ, ನಿಷ್ಕರ ಶಿಸ್ತಿನೊಡನೆ ಮೃದುತ್ವ, ಸೇವೆಯೊಡನೆ ಸ್ತುತಿ ವಿಮುಖತೆ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳಿಂದ ಅಪರೂಪ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರು. ೧೯೩೭ರ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಗಾಗಿ ದುಡಿದರು, ಹಲಕಾಲ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಾಂತಿಕ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಮಿತಿ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದರೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಹಂಬಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಬಡತನದ ಜೀವನವನ್ನು ಬಾಳಿ ೧೯೮೧ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨೭ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಅವರ ಮಗನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದರು.

೧೯೫೦ರಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಅವರ ಮಿತ್ರರು ಅವರಿಗೊಂದು ಸನ್ಮಾನ ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಹಮ್ಮಿಣೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ್ದರು. ೧೯೮೧ರಲ್ಲಿ ಅವರ ನಿಧನಕ್ಕೆ ಕೆಲವೇ ದಿನ ಮೊದಲು ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಭಿಮಾನಿಗಳು ಸನ್ಮಾನ ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದರು.

(೧೯೮೨)

೧೩. ಕನಸುಗಾರ ಜಿ. ಬಿ. ಜೋಶಿ

ಅವರು ಕಟ್ಟಿದ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲೊಂದು ಮೈಲುಗಲ್ಲು.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಜಿ. ಬಿ. ಜೋಶಿಯವರನ್ನು ಅರಿಯದವರು ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ಸುಮಾರು ಇನ್ನೂರು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಉದ್ದಾಮ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಎನಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಬಹು ಜನರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಈ ಮಾಲೆಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ಮನೋಹರ'ದ ಮೂಲಕ ಮೊದಲು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದವರು ಹಲವರು ಇಂದು ಕಾವ್ಯ, ನಾಟಕ, ಕಾದಂಬರಿ, ವಿಮರ್ಶಾಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣಪುರುಷರೆನಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರ 'ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ' ಮೊದಲು ಬೆಳಕು ಕಂಡದ್ದು 'ಮನೋಹರ'ದಲ್ಲಿ. ಆನಂದಕಂದರ ಪ್ರಥಮ ಕಾದಂಬರಿ 'ಸುದರ್ಶನ', ಅ.ನ.ಕೃ. ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಾದಂಬರಿ 'ಸಂಧ್ಯಾರಾಗ', ಕನ್ನಡದಲ್ಲೇ ಆಗ ಅಪೂರ್ವ ಎನಿಸಿದ ಜಿ. ಪಿ. ರಾಜರತ್ನ ಅವರ ಆತ್ಮಕಥೆ 'ಹತ್ತು ವರ್ಷ', ಕೆ. ವಿ. ಅಯ್ಯರರ ಜನಪ್ರಿಯ ಕಾದಂಬರಿ 'ಶಾಂತಲಾ', ರಾವ್‌ಬಹಾದೂರರ ಬಹು ಪ್ರಶಂಸಿತ 'ಗ್ರಾಮಾಯಣ' ಅನಂತಮೂರ್ತಿಯವರ ಬಹು ಚರ್ಚಿತ 'ಸಂಸ್ಕಾರ' ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯೇ ಪ್ರಥಮತಃ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದು. ಇಂದು ಕಾದಂಬರಿಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾಂತ ಎಂ. ಕೆ. ಇಂದಿರಾ, ಯಶವಂತ ಚಿತ್ತಾಲ, ಶಾಂತಿನಾಥ ದೇಸಾಯಿ, ವಿ. ಎಂ. ಇನಾಂದಾರ್, ನಾಟಕಕಾರ ಗಿರೀಶ ಕಾರ್ನಾಡ್, ವಿಮರ್ಶಕ ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತಕೋಟಿ ಮತ್ತು ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರು ಜನ 'ಮನೋಹರ'ದೊಡನೆಯೇ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪಯಣವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಗೋಕಾಕರ ಏಳು ಭಾಗಗಳ 'ಇಜ್ಜೋಡು', ಮಿರ್ಜಿ ಅಣ್ಣಾರಾಯರ ಬೃಹತ್ 'ರಾಷ್ಟ್ರಪುರುಷ' ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಅದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸಿತು. ಈಗ ಸಿನೆಮಾ ಆಗಿರುವ ಆಲನಹಳ್ಳಿಯವರ 'ಕಾಡು' ಕಿರು ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನೂ ಜಿ. ಬಿ. ಯವರೆ ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದವರು.

ಶ್ರೀಮಾನ್ ಗೋವಿಂದ ಭೀಮಾಚಾರ್ಯ ಜೋಶಿಯವರು ೧೯೦೫ರ ಜನವರಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಸ್ವತಃ ನಾಟಕಕಾರ, ಕಾದಂಬರಿಕಾರ, ಮತ್ತು ಕನಸುಗಾರರೂ ಹೌದು. ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ತನ್ನೂಲಕ ಪ್ರಕಾಶನ ವ್ಯವಸಾಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದು ಆಕಸ್ಮಿಕವೇ. ತಮ್ಮ ತಂದೆ ಭೀಮಾಚಾರ್ಯರಂತೆ ಅವರು ಸುಶ್ರಾವ್ಯವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತ (ಅವರು ಪುರಾಣ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು) ಪುರಾಣಕರಾಗಬಹುದಿತ್ತು. ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ ಹಾಗೆ ರೇಲ್ವೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಸ್ಟೇಶನ್ ಮಾಸ್ತರಾಗಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಹೊಂದಬಹುದಾಗಿತ್ತು. (ಅವರನ್ನು ರೇಲ್ವೆ ಕಾರಕೂನ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಆರಿಸಿಯೂ ಆಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಅವರು

ಸೇರಲಿಲ್ಲ.) ಕಟ್ಟುಮಸ್ತಾದ ಶರೀರ ಸಂಪತ್ತನ್ನುಳ್ಳ ಅವರು ಪೋಲೀಸ್ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಅರ್ಜಿ ಹಾಕಿದ್ದುಂಟು. (ಯಾಕೋ ಅವರನ್ನು ಆರಿಸಲಿಲ್ಲ). ಏಳನೇ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ತಂದೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ಕಕ್ಕನ ನೆರಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು, ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಆಸ್ತಿಯಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಐವರು ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರಲ್ಲೊಬ್ಬರಾದ ಅವರು ವಾರಾನ್ಸದ ನೆರವಿನಿಂದ ಕಲಿತು ಧಾರವಾಡದ ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಇಂಟರ್‌ವರೆಗೆ ತಲುಪಲಿಕ್ಕೆ ೨೫ ವಯಸ್ಸಾಗಿತ್ತು. “ಈ ಅಧ್ಯಾನದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲೇ ಆದರ್ಶವಾದದ ಕೀಲುಗುದುರೆ ಸವಾರಿ ಬೇರೆ ಆಯಿತು,” ಎನ್ನುತ್ತಾರವರು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ನಾಲ್ಕನೇ ಇಯತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಶಾಲಾ ಬಹಿಷ್ಕಾರದ ಚಳವಳಿ ಸೇರಿ, ಶಾಲೆ ಬಿಟ್ಟು, ಅದೇ ಪ್ರಭಾವದಲ್ಲೇ ಪಂಥರಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಎರಡು ವರ್ಷ ಮಗ್ಗದ ಕೆಲಸ ಕಲಿತರು. ಆದರೆ ಅವು ನುಲಿಯುವ ಕೈಗಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. “ಅಣ್ಣ ಗುರುರಾಜಾಚಾರ್ಯರು ಈ ಕಷ್ಟದಲ್ಲೇ ಹಟ ಸಾಧಿಸಿ ಕಲಿತು ಬಿ. ಎ. ಆಗಿ, ಓಡಿಹೋಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಹೈಸ್ಕೂಲಲ್ಲಿ ಹೆಡ್‌ಮಾಸ್ಟರರೂ ಆದರು. ಆದರೆ ನಾನು ಅರ್ಧವಿದ್ಯೆಯನ್ನೇ ಪಡೆದು ಬಂದಿದ್ದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾಲೇಜು ಹಾಸ್ಟೆಲಿನಲ್ಲಿ ಬಡಿಸುವ ಮಾಣಿಯಾಗಿ ನೇಮಿಸಿ (ನಾಮಮಾತ್ರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ) ಊಟದ ಸೌಕರ್ಯ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟು ರಂಗನಾಥ ಮುಗಳಿಯವರು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ನಾನು ಇಂಟರ್ ದಾಟಲು ಸಮರ್ಥನಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮುಗಿಸಿ ನೌಕರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದೆರಡು ಅರೆ ಮನಸಿನ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ನಂತರ ನಾನು ಆಗ ತಾನೇ ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪು ಆಲೂರ ವೆಂಕಟರಾಯರಿಂದ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ‘ಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ’ ಸೇರಿದೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಮುಗಳಿಯವರೇ ಕಾರಣ.”

೧೯೩೩ರಲ್ಲಿ ‘ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪು’ ಒಡೆದ ಮೇಲೆ ‘ಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ’ದಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೆ ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪಿದಂತಾಯಿತು. ಶಂ. ಬಾ. ಜೋಶಿ, ರಾಯದುರ್ಗ, ಬೇಟಗೆರಿ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮ, ಗೋವಿಂದರಾವ್ ಚುಳಕಿ ಮೊದಲಾದವರು ಸೇರಿ ಒಂದು ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯನ್ನೇ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಜಿ. ಬಿ. ಜೋಶಿಯವರನ್ನೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಸೇರಲು ಆಮಂತ್ರಿಸಿದರು. ಬೇಟಗೆರಿಯವರು ಆಗಲೇ ಬರೆದು ಮುಗಿಸಿದ್ದ ‘ಸುದರ್ಶನ’ ಕಾದಂಬರಿ ಕೈಲಿದ್ದುದೊಂದೇ ಈ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಅವರ ಧೈರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಕಾಯಂ ಚಂದಾದಾರರನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಆರು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು. ಬರುವ ಮುಂಗಡ ಚಂದಾ ಬಂಡವಾಳವಾಯಿತು. ಯೋಜನೆಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳಲ್ಲೊಬ್ಬರಾದ ರಾಯದುರ್ಗರ ಹತ್ತಿರ ಪ್ರೆಸ್ ಇತ್ತು. ಮುಂಬಯಿಯ ಕಾಗದ ವ್ಯಾಪಾರಿಯೊಬ್ಬರು ಮೂರು ತಿಂಗಳ ದರ್ಶನಿ ಹುಂಡಿಯ ಮೇಲೆ ಕಾಗದ ಒದಗಿಸಲೊಪ್ಪಿದರು. ಹೀಗೆ ೧೯೩೩ ಆಗಸ್ಟ್ ೧೫ ರಂದು ಬೇಟಗೆರಿ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮರ ಅದೇ ‘ಸುದರ್ಶನ’ದೊಡನೆ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ಹಡಗು ಅರಿಯದ ಸಾಗರದಲ್ಲಿಳಿಯಿತು. ‘ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥ ಮಾಲೆ’ ಎನ್ನುವ ಹೆಸರನ್ನೂ ಬೇಟಗೆರಿಯವರೇ ಸೂಚಿಸಿದ್ದು.

“ಸರಿ, ಚುಳಕಿಯವರು ಆಫೀಸು ನೋಡಿಕೊಂಡರು. ನಾವು ಮೂವರು ಪುಸ್ತಕದ ಗಂಟು ಹೊತ್ತು ಮೂರು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಹೊರಟೆವು. ನಾವು ಮುದ್ರಿಸಿದ್ದು ಸಾವಿರ ಪ್ರತಿ. ಅಷ್ಟು ಚಂದಾದಾರರನ್ನು ಕಲೆ ಹಾಕುವುದು ನಮ್ಮಿಂದಾಗಲಿಲ್ಲ, ತೀರ ನಿರಾಶೆಯೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ವರ್ಷದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಲೆಕ್ಕಾ ಹಾಕಿದಾಗ ಕಾಗದ ಮುದ್ರಣ ವೆಚ್ಚ ಕೊಟ್ಟು ನಮ್ಮ ಪ್ರಯಾಣದ ಖರ್ಚು ಕಳೆದು ತಲಾ ತಿಂಗಳೂ ಆರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಘನ ಸಂಬಳ ನಮಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಬಂದಿತ್ತು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಆಗಲೆ ಲಗ್ನವಾಗಿ ಸಂಸಾರವಂದಿಗರಾಗಿದ್ದೆವು. ಇದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಂಸಾರಗಳ ಹೊಟ್ಟೆ

ನೆತ್ತಿ ಸಾಗುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಖಚಿತವಾಗಿ ಎರಡನೇ ವರ್ಷದ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ನಾವು ಬೇರೆಯಾದೆವು. ಇದ್ದ ಪುಸ್ತಕದ ಸ್ವಾಕು, ಕಪಾಟು, ಖುರ್ಚಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹಂಚಿಕೊಂಡೆವು. ಮಾಲೆಯನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ನಾನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡೆ. ಬೇಂದ್ರೆ, ಮುಗಳಿ, ಗೋಕಾಕರನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಷಯದ ಸಲಹೆಗಾರರಾಗಿರಲು ಒಪ್ಪಿಸಿ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ಮುನ್ನಡೆಸಿದೆ. ಈ ಮಾತಿಗೆ ಇನ್ನೇನು ನಾಲ್ವತ್ತು ವರ್ಷವಾಗುತ್ತದೆ.”

“ಈ ಎಲ್ಲ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಲೆಯ ಆರ್ಥಿಕ ಉತ್ಕರ್ಷ ಎಷ್ಟಾಗಿದೆ?” ಎಂದು ನಾನು ಕೇಳಿದೆ.

“ಸತ್ಯ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಹಣಕಾಸಿನ ಅಡಚಣೆ ನನಗೆ ಎಂದೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ತಲೆಗೆ ಮುಸುಕಿಳೆದರೆ ಕಾಲಿಗಿಲ್ಲ; ಕಾಲಿಗಳೆದರೆ ತಲೆಗಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಹಾಗೆಯೇ ನಡೆದುಬಂದಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕಾರಣ ನನಗೆ ತೀರ ಈಚೆಗಿನವರೆಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಪ್ರೆಸ್ಸು ಇದ್ದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು. ನಡುವೆ ಪಾಲುಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರೆಸ್ ಹಾಕುವ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿದ್ದೇನೋ ನಿಜ, ಆದರೆ ‘ಪಾಲುಮಾರಿಕೆಯಿಂದ ನೀ ಕೆಡಬೇಡ, ಕೆಡಬೇಡ’ ಎಂದ ಹಾಗೆಯೇ ಆಯಿತು. ಕೆಲ ಸಲ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೇ ಬಲು ತುಟ್ಟಿ ಎನಿಸಿದ ಪ್ರೆಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಲೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು.”

ಆದರೂ ಜಿ. ಬಿ.ಯವರು ಈ ಆರ್ಥಿಕ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನ ವಿಷಯ ಹೆಚ್ಚು ದೂರುವುದಿಲ್ಲ. “ಕುಂಟುತ್ತಲೋ ಕೂರುತ್ತಲೋ ಐದು ಮಕ್ಕಳ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಇದರ ಬಲದಿಂದಲೇ ಸಾಗಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕಾನೇಕ ಹಿರಿ-ಕಿರಿಯ ಸಾಹಿತಿ ಮಿತ್ರರನ್ನು ಅತಿಥಿಗಳಾಗಿ ಉಪಚರಿಸಿದ್ದೇನೆ.” ಎಂದು ಜಿ.ಬಿ.ಯವರು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ವಸ್ತು ಸ್ಥಿತಿಯೆಂದರೆ ಜಿ.ಬಿ.ಯವರು ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪಿನ ಇತರ ಅನೇಕರ ಹಾಗೆಯೇ ಅಷ್ಟೇನೂ ಪ್ರಾಕ್ಟಿಕಲ್ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲ; ಅವರು ಭಾವನಾಪರ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಎಲ್ಲಿ ಸಭೆಗಳು, ಎಲ್ಲಿ ಸಮ್ಮೇಲನಗಳು ಎಂದು ಅವರು ಇತರ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಾಶಕರನೇಕರ ಹಾಗೆ ಸರಸ್ವತೀ ಭಾರ ಹೊತ್ತು ತಿರುಗಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಮಾರಾಟ ಎಷ್ಟು, ಉಳಿತಾಯ ಎಷ್ಟು ಎಂದು ಮುಂದಾಲೋಚನೆ ಮಾಡುವವರಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಗದಗಿನಲ್ಲಿ ಭರ್ಜರಿಯಾಗಿಯೇ ಮಾಡಿ ಸಾಲದ ಭಾರ ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡರು. ಹೋಗಬರುವ ಮತ್ತು ಊಟ ವಸತಿಯ ಖರ್ಚು ಕೊಟ್ಟು ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರ್ಚೆಯ ಸೆಮಿನಾರುಗಳನ್ನೂ ಏರ್ಪಡಿಸಿದರು. ಇವೆಲ್ಲ ಖರ್ಚಿನ ಬಾಬುಗಳೇ ಆದವು ಹೊರತು ಗಮನಾರ್ಹ ಪ್ರತಿಫಲ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗಿಂತ ತಡವಾಗಿ ಪುಸ್ತಕ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕಿಳಿದವರು ಮುದ್ರಣಾಲಯ ಹಾಕಿ, ಧಾರಾಳ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡಿ ತುಂಬ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ ಇದೇ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ. ಜಿ.ಬಿ. ಮುಂದುವರಿದು-

“ಆದರೆ ನೀವು success ಅನ್ನು ಇದೊಂದೇ ಅಳತೆಗೋಲಿನಿಂದ ಯಾಕೆ ಅಳೆಯುತ್ತೀರಿ? ನೋಡಿರಿ, ನನಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಎಲ್ಲ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಸ್ನೇಹ ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ನಮ್ಮ ಮಾಲೆಗೆ ಪುಸ್ತಕ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟವರಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಬಲು ಅಪರೂಪ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮತ್ತೆ ಎಲ್ಲರೊಡನೆಯೂ, ತುಂಬಾ ಬಿಗಿ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳವರೊಡನೆಯೂ, ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಹಿತವಾದ ಸಂಬಂಧ ಉಳಿದಿದೆ. ಮೇಲಾಗಿ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ಕೆಲ ಮಹತ್ವದ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿದೆ,” ಎಂದು ಜೋಶಿಯವರು ಮಾಲೆ ಮಾಡಿದ ಕೆಲ ಸಾರ್ಥಕ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಎಣಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹೌದು, ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ಕೆಲ ಪ್ರಪ್ರಥಮಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದೆ. ಅದು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ 'ನವಿಲುಗರಿ' ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳ ಒಳ್ಳೇ ಅಂಥಾಲಜಿ. (ಅ.ನ.ಕೃ. 'ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲು' ಬಂದದ್ದು ಆಮೇಲೆ). 'ಕೋಲ್ಮಿಂಚು' ಎಂಬ ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಥಮ ಏಕಾಂಕ ಅಂಥಾಲಜಿಯನ್ನೂ ಅವರೇ ಹೊರತಂದದ್ದು. ಶರಚ್ಚಂದ್ರರ ಬಂಗಾಲಿ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಥಮತಃ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟದ್ದೂ ಅವರೇ. 'ಸುಳುವು ಹೊಳವು' ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಥಮ ಹರಟೆ ಅಂಥಾಲಜಿ. ೧೯೪೮ರಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲೇ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಬಾರಿ ಒಂದು ಕಾದಂಬರಿ ಸ್ಪರ್ಧೆ, ಲೇಖನ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದೂ ಈ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯೇ. ೧೯೫೬ರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಲೇಖಕರು ಸೇರಿ ಒಂದು ಕಾದಂಬರಿ ಬರೆಯುವ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಅವರು ಮಾಡಿದ ಫಲವಾಗಿ 'ಖೋ' ಕಾದಂಬರಿ ಬಂತು. ಜನಪ್ರಿಯ ಲೇಖಕರಿಗೇ ತಗಲಿಕೊಳ್ಳದ ಹೊಸ ಹೊಸ ಲೇಖಕರನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅವರು ಪರಿಚಿತ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಕಥೆ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ನಾಟಕ, ಪ್ರಬಂಧ, ಪ್ರವಾಸ ಕಥನ, ಬಿಡಿಮುತ್ತುಗಳಾಗಿ ಕವನ, ಗಂಭೀರ ಲೇಖನಗಳು, 'ಮನ್ವಂತರ' ಪ್ರಕಾಶನದ ಮೂಲಕ ಗಂಭೀರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಚರ್ಚೆ, ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೂ ಜಿ.ಬಿ. ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

“ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಎಷ್ಟು ಚಂದಾದಾರರಿದ್ದರು?”

“ಪ್ರತಿ ಪುಸ್ತಕದ ಸಾವಿರ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಸಿದರೂ ಮೊದಲ ಏಳು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸರಾಸರಿ ೩೫೦ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಚಂದಾದಾರರು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಗದಗಿನ ಸಾಹಿತ್ಯೋತ್ಸವದ ನಂತರ ಚಂದಾದಾರರ ಸಂಖ್ಯೆ ೨೦೦ರ ವರೆಗೂ ಏರಿತು. ಈಗ ಸುಮಾರು ೧೮೦೦ ಜನ ಕಾಯಂ ಚಂದಾದಾರರಿದ್ದಾರೆ.”

ಚಂದಾದಾರರನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೋಗುವಾಗ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕಳ್ಳಾಟಿಕೆಯಲ್ಲೇ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತುಣುರು ಹಿರಿಯರ ಕಣ್ಣು ತಪ್ಪಿಸಿ ಚಂದಾದಾರರಾಗಲು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದುದುಂಟು. ಆದರೂ ಯಾರ ಮನೆಯಿಂದಲೂ ಕತ್ತು ಹಿಡಿದು ದಬ್ಬಿಸಿಕೊಂಡ ಅನುಭವ ತಮಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವರು ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ! ಹಾಗೊಮ್ಮೆ ಅನುಭವ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಕೂಡ ಮರಸುವಂಥ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿ ಅನುಭವ ತಮಗೆ ಬಂದದ್ದನ್ನು ಜೋಶಿಯವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆ ಒಬ್ಬರು ಚಂದಾದಾರರಿದ್ದರು. ಅನೇಕ ಚಂದಾದಾರರ ಹಾಗೆ ಅವರು ಕೂಡ ಉದ್ದರಿ ಚಂದಾದಾರರೇ. (ಹೊಸ ವರ್ಷದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹಳೇ ವರ್ಷದ ಚಂದಾ ವಸೂಲಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವುದು ರೂಢಿ.) ಒಮ್ಮೆ ಚಂದಾ ವಸೂಲಾಡಲು ಆ ಮನೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನಿಯೊಬ್ಬಳೇ ಇದ್ದಳು. ಸರಿಯಾಗಿ ಮುಖ ನೋಡದೆ ಯಜಮಾನರಿಲ್ಲವೇ? ಎಂದು ಜೋಶಿಯವರು ಕೇಳಿದರು. ಆ ಮಹಿಳೆ ಗದಗದಳಾಗಿ “ಇಲ್ಲ, ಅವರು ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟರು. ಆದರೆ ಅವರು ನಿಮ್ಮ ಚಂದಾ ಬಾಕಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ನಾನು ಬದುಕಿರುವಷ್ಟು ಕಾಲ ನಿಮ್ಮ ಮಾಲೆಗೆ ಚಂದಾದಾರಳಾಗಿದ್ದು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ಬರೆದಿಟ್ಟು ಹಣದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ,” ಎಂದಳು. ಇಂದಿಗೂ ಅವಳು ಚಂದಾದಾರಳಾಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದಾಳೆ.

ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ವಿವಾದಾಸ್ಪದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಎಂದೂ ಅಂಜಿಲ್ಲ. ಪ್ರಥಮ ವರ್ಷದಲ್ಲೇ ಶ್ರೀರಂಗರ 'ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಸೃಷ್ಟಿ' ಕಾದಂಬರಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕೋಲಾಹಲ

ಎಬ್ಬಿಸಿತು. ಅನೇಕ ಚಂದಾದಾರರು ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದು ಚಂದಾ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಅವರದೂ ಅಷ್ಟು ತಪ್ಪಿಲ್ಲ ಅನ್ನಿ. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ ಹೋಗಿ ಚಪ್ಪಲಿಯ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತದೆ! ಈಚೆಗಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅನಂತಮೂರ್ತಿಯವರ 'ಸಂಸ್ಕಾರ' ಎಬ್ಬಿಸಿದ ಗಲಿಬಿಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನೆನಪಿದೆ. ಕೃಷ್ಣಾನಂದ ಕಾಮತರ 'ನಾನೂ ಅಮೇರಿಕೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ' ಮತ್ತು 'ವಂಗದರ್ಶನ' ಇವೆರಡೂ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಇಷ್ಟವಾದ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಮೆಟ್ಟಿಹಾಕುತ್ತವೆ. ಕಳೆದ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಹೊರಬಂದ ಬಿ.ಜಿ.ಎಲ್. ಸ್ವಾಮಿಯವರ 'ಕಾಲೇಜು ರಂಗ' ಕೆಲ ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ರೋಷ ಎಬ್ಬಿಸಿತು - ಅದೂ ಮದ್ರಾಸ್ ಕಡೆಯಿಂದ.

ನಾನು : "ಲೇಖಕರೊಡನೆ ನಿಮ್ಮ ಅನುಭವವೇನು?"

"ಆಗಲೇ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಒಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ಲೇಖಕರೊಡನೆ ಅವರ ಸಂಬಂಧ ತುಂಬಾ ಹಾರ್ದಿಕವೇ ಆಗಿ ಉಳಿದಿದೆ. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗೆ ಪಸ್ತುವನ್ನು ಇತರೆ ಭಾಷೆಗಳಿಂದ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಮೂಲವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಲು ಮರೆತು ತುಂಬಾ ಸಂಕೋಚ ಪಡುವಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡಿದ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬ ಲೇಖಕರಿದ್ದಾರೆ. ಇಬ್ಬರು ಲೇಖಕರು ಮೂರನೇ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಒಬ್ಬರ ಮೇಲೊಬ್ಬರು ಕೃತಿಚೌರ್ಯದ ಆರೋಪ ಹೊರಿಸಿ ಕಡೆಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಮೂರನೇ ಕಡೆಯಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಸಂಗತಿ ಮತ್ತಾರಿಂದಾದರೂ ಹೊರಬಿದ್ದ ಮೋಜಿನ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದದ್ದುಂಟು!"

ಆದರೆ ಅವರು ನಿಜವಾಗಿ ಹೆದರಿದ್ದು ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳಾ ಲೇಖಕರ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ. ಅವರ ಕಾದಂಬರಿ ಮುದ್ರಣವಾಗಿ ಪ್ರತಿಗಳು ಹಂಚಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವರಿಂದ ಒಂದು ಕರುಣಾಜನಕ ಪತ್ರಬಂತು. 'ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಟವಾದರೆ ನನಗೆ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಹೊರತು ಅನ್ಯಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲ' ಅಂತ. ಜೋಶಿಯವರು ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಧಾವಿಸಿದರು. ನೋಡುವಾಗ ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಪೀಡಿತಳಾದ ಆ ಮಹಿಳೆ ಅದನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿ ಕಾದಂಬರಿ ಬರೆದು ಯೋಚನೆ ಇಲ್ಲದೆ ಪ್ರಕಟನೆಗೆ ಕಳಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಅತ್ತೆ ಮತ್ತು ಮನೆಯವರಿಗೆ ಅದರ ಸುದ್ದಿ ಹತ್ತಿದರೆ ಅವಳ ಬದುಕೇ ಅಸಹನೀಯವಾದೀತೆಂಬ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಆಮೇಲೆ ತಾನೇ ಅವಳಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಅವರು ಹೋಗಿ ಅವಳ ಅತ್ತೆಯ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಅಕ್ಷರಶಃ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕ್ಷಮಾಪಣೆ ಕೇಳಿ, ಅಂದದ್ದು ಅನ್ನಿಸಿಕೊಂಡು ಪುಸ್ತಕದ ಮುನ್ನುಡಿಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಈ ಘಟನೆಯಿಂದ ಆ ಸಂಸಾರ ಒಡೆಯದೆ ಅವರು ಈಗಲೂ ಸುಖವಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟನೆ ಹೊಂದಿದರೆ ಹೊಸ ಲೇಖಕನಿಗೆ ಮನ್ನಣೆ ದೊರೆತಂತೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಉಂಟಾಗುವಷ್ಟು ಗೌರವ ಮಾಲೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಪ್ರಕಟನೆಗೆ ಉತ್ತಮ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ದೊರಕಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವೇ ಆಗಿದೆಯೆಂದು ಜಿ.ಬಿ.ಯವರು ಕೊರಗುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಾಶನ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿರುವ ಮೇಲಾಟ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಂದ, ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಒಟ್ಟೇ ಉತ್ತಮ ದರ್ಜೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವುದೇ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿದೆಯೋ ಎಂದು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅವರಿಗೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿನವರ ಪ್ರಯತ್ನಶೀಲತೆ ಅಧ್ಯಯನ ಬಲ ಈಚೆಗಿನವರಿಗೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದೂ ಅಪಾರವೇಗದಿಂದ 'ಉತ್ತಮ ಸಾಹಿತ್ಯ'ದ ಫ್ಯಾಷನ್ನುಗಳು ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವುದೂ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಅವರು

ಊಹಿಸುತ್ತಾರೆ. “ನಮ್ಮ ಮಾಲೆಯಲ್ಲೇ ಕೆಲ ಲೇಖಕರು ತಮ್ಮ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಪ್ರಥಮ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಅವೇ ಅವರ ಕೊನೆಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳೂ ಆದವು. ಈ ಏಕಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾದ ಪ್ರತಿಭೆ ನನಗೆ ತುಸು ಸೋಜಿಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದೆ.”

ಈ ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಕೆಲ ಹಿತಕರ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನೂ ಜೋಶಿಯವರು ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ. ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಭಾಷೆ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲೆಂದು ಹಳೇ ಮೈಸೂರವರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದುದು ಈಗ ಅಪರೂಪವಾಗಿದೆ. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಹಳೇ ಹೊಸ ಮೈಸೂರುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಲೆಯ ಚಂದಾದಾರರ ಸಂಖ್ಯೆ ಈಗ ಸಮಸಮವಾಗಿದೆ. ಮಾಲೆಯೂ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಲೇಖಕರ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ.

ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕಾರ್ಯವೆಂದರೆ ‘ನಡೆದು ಬಂದ ದಾರಿ’ ಎಂಬ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ರೇಖಿಸುವ ಮೂರು ಬೃಹದ್ ಭಾಗಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಕಟನೆ. ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತಕೋಟಿಯವರ ವಿಮರ್ಶನ ಮತ್ತು ಸಂಪಾದನ ಕೌಶಲ್ಯದಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿದೆ.

ಎಪ್ಪತ್ತರಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀ ಜಿ.ಬಿ. ಜೋಶಿಯವರ ಕಾರ್ಯಭಾರದಲ್ಲಿ ಈಗ ಅವರ ಮಗ ಶ್ರೀ ರಮಾಕಾಂತ ಜೋಶಿಯವರು ಪಾಲುಗೊಂಡಿದ್ದರೂ ಸ್ವತಃ ಜಿ. ಬಿ. ಯಾವ ಅರ್ಥದಲ್ಲೂ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿಲ್ಲ. ಅನಾರೋಗ್ಯದ ಹಲವು ಕುತ್ತುಗಳನ್ನು ದಾಟಿಬಂದಿದ್ದರೂ ಅವರು ಇನ್ನೂ ಉತ್ಸಾಹಿಯಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಾರೆ. ‘ಜಡಭರತ’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿಂದ ಅವರು ‘ಧರ್ಮಸೇರೆ’ ಎಂಬ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ನಲವತ್ತು ವರ್ಷ ಕೆಳಗೆಯೇ ಬರೆದರು. ಅನಂತರ ಅವರು ನಾಟಕಗಳನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ‘ಮೂಕಬಲಿ’ ಮತ್ತು ಹೋದ ವರ್ಷ ಪ್ರಕಟವಾದ ‘ಆ ಊರು ಈ ಊರು’ ನಾಟಕಗಳು ನವ್ಯಪರಂಪರೆಯವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ರಂಜಿಸುವ ಒಳ್ಳೇ ನಾಟಕಗಳು. ಇನ್ನೊಂದು ನಾಟಕ ಸದ್ಯದಲ್ಲೇ ಹೊರಬರಲಿದೆ.

ಜೋಶಿಯವರು ಅಕ್ಷರಶಃ ಕನಸಿಗರು. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಅವರ ಕನಸುಗಳ ವೈಖರಿಯಿಂದಲೇ ಮೊದಲು ಅವರಿಂದ ಆಕರ್ಷಿತರಾದರಂತೆ. ತಮಗೆ ಬಿದ್ದ ಕನಸುಗಳನ್ನು ಮರು ದಿನ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ನೆನೆದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲದ್ದು ಅವರ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ. ತಾವು ನೆಲದಿಂದೆದ್ದು ಹಾರುತ್ತ ಹೋಗುವುದು ಅವರಿಗೆ ಬೀಳುವ ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಕನಸಂತೆ. ತಮಗೂ ತಮಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವರಿಗೂ ಬರಲಿರುವ ಜಾಡ್ಯ - ಅಪಾಯಗಳು ಅವರಿಗೆ ಮುಂದಾಗಿ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡಿವೆ. ಚಿರತೆ ಏರಿ ಬರುವುದು ತಮಗೆ ಬರಲಿರುವ ಅನಾರೋಗ್ಯದ ಮುನ್ನೂಚನೆಯಾಗಿದೆಯಂತೆ. ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪು ಒಡೆಯುವುದನ್ನೂ ಅವರು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಮುಂಗಂಡಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಕೆಲ ಕನಸುಗಳನ್ನು ‘ಜಡಭರತನ ಕನಸುಗಳು’, ಎಂಬ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಅವರು ೧೯೫೦ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಕನಸುಗಳು ಹಿತಕರವಿರಲಿ ಭಯಂಕರವಿರಲಿ ಅವು ತಮಗೊಂದು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ತಂದಿವೆಯೆಂದು ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮುಖ್ಯ ಕನಸು ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯೇ! ಅದು ಸಾರ್ಥಕ ಕನಸೇ ಸರಿ.

೧೪. ಮಿತ್ರ ದ. ಬಾ. ಕುಲಕರ್ಣಿ

ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಕುಲಕರ್ಣಿಯವರನ್ನು ನಾನು ಮೊದಲು ಕಂಡು ಬಹುಶಃ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಭತ್ತು ವರ್ಷವಾಗಿರಬೇಕು. ಅವರ ಗಾಢ ಮೈತ್ರಿ ಉಂಟಾಗಿ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ವರ್ಷವಾಯಿತು. ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ನಾನು ಅವರ ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರ ಬರೆಯತೊಡಗಿದೆ. ಕೆಲ ಪುಟ ಬರೆದು ಅವರಿಗೆ ತೋರಿಸಿದೆ. 'ಮುಗಿಸಿಬಿಡಿ' ಎಂದರು. ನಾನು ಮುಗಿಸಲಿಲ್ಲ. 'ಇನ್ನೂ ಪರಿಚಯ ಸಾಲದು', ಎಂದೆ. 'ಪರಿಚಯ ಹೆಚ್ಚಾದ ಮೇಲೆ ಬರೆಯುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ' ಎಂದರು.

ಅದು ನಿಜವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ನಾನು ಅದನ್ನು ಮುಗಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ. ಕಾಲ ಇನ್ನೂ ಪಕ್ಷವಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಾದೆ.

ಹೋದ ವರ್ಷ ಅವರ ತರುಣ ಮಿತ್ರರೊಬ್ಬರು ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರ ಬರೆದು, ಪ್ರಕಟಿಸಬಹುದೇ ನೋಡಿ ಎಂದು ಕೊಟ್ಟರು. ನೋಡಿದೆ. ಪ್ರಕಟಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಮರಳಿಸಿದೆ. 'ದ. ಬಾ. ಇನ್ನೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರ ಪ್ರಕಟನೆಗೆ ಕಾಲ ಇನ್ನೂ ಪಕ್ಷವಾಗಿಲ್ಲ' ಎಂದೆ.

ಪಕ್ಷವಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೇ?

ಹೇಗೆ ಪಕ್ಷವಾಗಿದ್ದಿತು? ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ತಿಲತರ್ಪಣವನ್ನೇ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಕೈ ಬದುಕಿದ್ದಾಗ ಗುಟುಕು ನೀರು ಕುಡಿಸಲು ಹೇಗೆ ಒಪ್ಪಿತು?

ದ. ಬಾ. ಕುರಿತು ಬರೆಯ ಕುಳಿತರೆ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಗಳ ಸಂತೆ ನೆರೆದು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳಿಂದ ಚುನಾಯಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. 'ಪರಿಚಯ ಹೆಚ್ಚಾದ ಮೇಲೆ ಬರೆಯುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ' ಎಂದು ಅವರೇ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಲ್ಲ!

೧೯೩೪ ಇರಬೇಕು. ನಾನಾಗ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಜವಳಿ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರಕೂನನಾಗಿದ್ದ ಸಾಹಿತಿ. ಕೆಲ ಕವನಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದವು. ಮುಚ್ಚಂಜೆ ಗ್ಯಾಸ್ ಲೈಟಿಗೆ ಪಂಪ್ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಬೆನ್ನ ಮೇಲೊಂದು ಪುಸ್ತಕದ ಚೀಲ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬಾಲ್ಯ-ತಾರುಣ್ಯಗಳ ಹೊಸಲಲ್ಲಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಂದು 'ಆಚಾರ್ಯ'ರನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಬಂತು. ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಕಡೆಂಗೋಡ್ಲು ಶಂಕರಭಟ್ಟರ,

'ಯೌವನವೆನ್ನಲೆ

ಮದವಿಲ್ಲದ ಮನ

ಶೈಶವವೆನ್ನಲೆ ಕವಡು ನಗೆ'

- ಎಂಬ ಪಂಕ್ತಿಗಳು ನೆನಪಾದವು. ಅವರೇ ದ. ಬಾ. ಅವರು 'ಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ'ದ

ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅತ್ತ ಬಂದಿದ್ದರು. ಬಹುಶಃ ನಾನು ಅವರನ್ನು ನಮ್ಮ ಮನೆಯತ್ತ ಕರೆದೊಯ್ದೆ. ಆದರೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಹೇಳಲಾರೆ. ಖಂಡಿತವಾಗಿ ನನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚೊತ್ತಿದ್ದು ಆ ಮುಖ ಮತ್ತು ಆ ಕಾವ್ಯ ಪಂಕ್ತಿಗಳ ಜೋಡಣೆ. ನಾನು ಇನ್ನೂ ಆ ಮುಖವನ್ನೇ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಆ ನಸು-ಹುಸಿನಗೆ, ಕೆನ್ನೆಗೆ ಬೀಳುವ ಆ ಗುಳಿ, ಆ ನಿಷ್ಕಲ್ಮಷ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪಾರದರ್ಶಿಸುವ ಹಣೆ. ಅವರೊಡನೆ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ವರ್ಷದ ನಿಕಟ ಸಂಪರ್ಕದ ನಂತರವೂ ದ. ಬಾ. ಮುಖ ಬದಲಾದಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ. ಅದೇ ನಗೆ, ಅದೇ ಬಗೆ. ಅನುಭವವಾಗಲಿ ನಿರಾಶೆಗಳಾಗಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ವಿಕೃತಗೊಳಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ತಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನರೆತಿತ್ತು ಮಾತ್ರ. ಅವರು ಜೀವನದಿಂದ, ಸಾಮಾನ್ಯರು ಹೇಳುವ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ 'ಕಲಿ'ಯಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ 'ಮದವಿಲ್ಲದ ಮನ, ಕವಡು ನಗೆ'ಯ ಹೊಸಲಲ್ಲೇ ಉಳಿದರು.

ದ. ಬಾ. ಪರಿಚಯ ಮೊದಲು ನನಗಾದಾಗ ಅವರಿನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನೂ ಬರೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆಂದು ದಿನ ಅವರು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿದರು. ಅದು 'ನಾ ಕಂಡ ಗೌರಮ್ಮ' ಎಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರದೊಡನೆ. ನಾನು ಅದನ್ನು ಓದಿ ಮುಗ್ಧನಾದೆ. ನೇರವಾಗಿ ಹೃದಯದಿಂದ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ತಲುಪುವ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕವಿಮನಸ್ಸು ಗದ್ಯವನ್ನು ಗದ್ಯತ್ವದಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿತ್ತು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮೀರಿಸುವಂಥದು ಇಂದಿಗೂ ಬರಬೇಕಷ್ಟೇ. ಗೌರಮ್ಮ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನೋದಬಲ್ಲವರಾದರೆ ತಾವು ಸತ್ತದ್ದಕ್ಕೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೇನೋ!

೧೯೪೨ರಲ್ಲಿ ನಾನು ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಬಂದಮೇಲೆ ದ. ಬಾ. ಗೂ ನನಗೂ, ಪರಿಚಯ ಮೈತ್ರಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಘನಿಷ್ಠವಾಗುತ್ತ ಬಂತು. ಈಗವರ ಮೈ ತುಂಬಿತ್ತು. ಪ್ರಾಯ ಬಂದಿತ್ತು. ಗೌರಮ್ಮನ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆದ ನಂತರ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರ ಬರೆದಿದ್ದರು. ಒಂದೇ ಲೇಖ ಬರೆದು ಅಮೃತತ್ವ ಪಡೆಯಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಿರಾ ಎಂದೆ ನಾನು. ಬರೆಯಲಾರೆನೆಂದಲ್ಲ - ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹಾಗೆ ಬರೆಯಲಾರೆ ಎಂದರು. ನಿಜ ಒಂದೇ ಕಾಣ್ಕೆ ಒಬ್ಬನಿಗೇ ಎರಡು ಸಲ ಕಾಣಲಾರದು.

ಆದರೆ ಅವರು ಮತ್ತೆ ಬರೆಯತೊಡಗಿದರು. ಚಿಕ್ಕ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರಗಳು. ಸಾಹಿತ್ಯದ ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅವರ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೂ ವೃತ್ತಿಗೂ ಹೇಳಿ ಮಾಡಿಸಿದಂತಿತ್ತು. ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರ ಎಂಬುದು ಅವರ ಬರವಣಿಗೆಗೆ ತಕ್ಕ ಹೆಸರಾಗಿತ್ತು; ಅದರಲ್ಲಿ 'ಚಿತ್ರ' ಎಂಬುದನ್ನೇ ಒತ್ತಿ ಹೇಳಬೇಕು. ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ನಾಲ್ಕು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ - ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಒಂದೇ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ - ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಚಿತ್ರ ಧುತ್ತೆಂದು ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಅವರ ಶಕ್ತಿ ಚಿಕ್ಕಚಿಕ್ಕ ಕೆಲ ಕುಂಚಾಘಾತಗಳಿಂದ ಒಂದು ಪೋರ್ಟ್ರೆಟ್ ಚಿತ್ರ ಬರೆದು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಂತರಂಗ ಬಹಿರಂಗಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ತೋರಿಸುವ ಚಿತ್ರಕಲಾವಿದನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರಗಳ 'ಪಾತ್ರ'ರು ಕೆಲವರು "ನೀನು ನನ್ನ ಬಹಿರಂಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದೀ. ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಕಂಡಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದರಂತೆ. ದ. ಬಾ. ತಮ್ಮ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಅರ್ಥ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಕಲಾವಿದ. ಕಲಾವಿದ ಎಂದೂ ಬಹಿರಂಗದ ಅಥವಾ ಅಂತರಂಗದ ಫೋಟೋಗ್ರಾಫರನಲ್ಲ. ಆತನಿಗೆ ಪಾತ್ರ ನಿಮಿತ್ತ ಮಾತ್ರ. ಆತ ನಿಜವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುವುದು ನೈಜ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನಲ್ಲ; ತನ್ನಂತರಂಗದ ಬಣ್ಣದ ಗಾಜಿನ ಮೂಲಕ ತಾನು ಕಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು. ದ. ಬಾ. ಕೂಡ ಹಾಗೆಯೇ. ಅವರು ಬರೆದುದು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪರಿಚಯವಲ್ಲ, ಚಿತ್ರ. ಅದರಲ್ಲಿ ಆ ಪಾತ್ರದ ಅಂಶವೆಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟೇ ದ. ಬಾ. ಅಂಶವೂ ಸೇರಿದೆ. "ಕಲಾವಿದ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಪ್ರಕಾಶಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ".

ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲು ಅವರು ಅಧಿಕಾರ ಸಂಪನ್ನರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಪರಿಚಯ, ಸ್ನೇಹ ಇಲ್ಲದ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಿಯರು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದರೂ ಸಲ್ಲುವುದು. ಅವರೇ ಒಂದೆಡೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಸಾಹಿತಿಯಾದವನು ತನ್ನ ವಸ್ತುವನ್ನು 'ಅನತಿದೂರದಿಂದ' ನೋಡಬೇಕು. ಅನತಿ ದೂರದಿಂದ, ಅನತಿಸಮೀಪದಿಂದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಕಂಡರು; ಮಾನಸಿಕ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಮುದ್ದಾಗಿ ಬರೆದರು. ಇದು ಅವರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಸರಸ್ವತಿಯ ಸೇವೆಗೆ ದೊರೆತ ಫಲ.

ಪುಸ್ತಕ ಭಾಂಡಾರಿ ದತ್ತ ಕುಲಕರ್ಣಿ ಹದಿನೇಳು ಹದಿನೆಂಟು ವಯಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಸರಸ್ವತಿಯ ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತು - ಎತ್ತಲು ಕಷ್ಟವಾದ ಟ್ರಂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಶಃ ಹೊತ್ತು - ಎಲ್ಲಿ ಸಭೆ, ಎಲ್ಲಿ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಎಲ್ಲಿ ಶಾಲೆ ಕಾಲೇಜು, ಎಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು - ಎಂದು ಕರ್ನಾಟಕವೆಲ್ಲ ಅಲೆದರು. ತಂದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಹೊಗಳಿದರು. ಭಾವನಾಭರಿತವಾಗಿ ಓದಿ ತೋರಿಸಿದರು. ಮುಕ್ಯಾಲು ವೇಳೆ ನಿರಾಶರಾಗಿ ಮರಳಬೇಕಾದರೂ ಕಾಲು ವೇಳೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಪುಸ್ತಕ ಮಾರಿದರು. ಕನ್ನಡ ಸರಸ್ವತಿ ಅವರಿಗೇನು ವರ ಕೊಡಲಿ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದಳು. ಹಣವನ್ನು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ; ಕಾಳಿದಾಸನಿಗೆ, ಕಾಳಿ ನಾಲಿಗೆಯೆಳೆದು ಶ್ರೀಕಾರ ಬರೆದಳಂತೆ. ಇವರ ನಾಲಿಗೆಗೆ ಶಾರದೆ ತನ್ನ ಕುಂಚವನ್ನು ತಗಲಿಸಿದಳು. ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರೊಡನೆ ಅವರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಒಂದು ಎತ್ತು ತಿರುಗುತ್ತಿತ್ತಂತೆ. ಆ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಅದು ಜ್ಞಾನಪಡೆದು ಮುಂದೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಸೀಮಾಪ್ರಾಯವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲು ಜಯತೀರ್ಥರಾಗಿ ಜನ್ಮತಾಳಿತಂತೆ. ದತ್ತ ಕುಲಕರ್ಣಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಜನ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಯಬೇಕಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಮರಾಠಿ ಸಂಸ್ಥಾನವಾದ ರಾಮದುರ್ಗದ ಮುದೇನಕೊಪ್ಪದ ಶಾನುಭೋಗ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ೧೯೧೬ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ದತ್ತ ಕುಲಕರ್ಣಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ್ದು ಬಲು ಸುತ್ತು ದಾರಿಯಿಂದ. ಅವರ ಸೋದರಮಾವ ಚುಳಕಿ ಗೋವಿಂದರಾಯರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದು, ಅವರು ಸರಕಾರಿ ನೌಕರಿ ತ್ಯಜಿಸಿ ಧಾರವಾಡದ ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪಿನ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿ, 'ಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ' ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ, ಸೋದರಳಿಯನಿಗೆ "ಹಳ್ಳಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿ?" ಎಂದು ಬೈದು ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರದಿದ್ದರೆ ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಕುಲಕರ್ಣಿಯವರ ಚೊಚ್ಚಲ ಮಗನಾದ ದತ್ತ ಕುಲಕರ್ಣಿ ತಂದೆಯಂತೆ ಶಾನುಭೋಗನಾಗಿ ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿ, ಸರ್ವೇ ನಂಬರು, ಗಡಿ ತಂತಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲೇ ಜೀವನ ಸವೆಯುತ್ತಿದ್ದನೇನೋ. ದತ್ತ ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಬಂದ. ಮುಲ್ಕಿ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದ. ಮುಂದಿನ ಓದಿಗೆ ದಾರಿಗಾಣದೆ ಕಾಲ ವಂಚನೆಗಾಗಿ ಚುಳಕಿಯವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅನೇಕ ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೋದಿದ. ಪ್ರಕಾಶನ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಹಾಕಿದ ಮಾವನ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಸರಸ್ವತೀ ಭಾರವಾಹಕನಾಗಿ ಅನೇಕ ಊರುಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಜನರನ್ನು ಕಂಡ. ಕಡೆಗೆ ಪುಸ್ತಕಭಾಂಡಾರಿಯಾದ. ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪಿನ ಹಿರಿಯರ ನಡುವೆ ಮರಿ ಸಾಹಿತಿಯಾಗಿ ಕೆಲ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಬರೆದ. ಅನಿಮಿತ್ತ ಸ್ನೇಹಿತೆಯಾಗಿ ದೊರೆತ ಕೊಡಗಿನ ಮಹಿಳೆಯೊಬ್ಬಳ ಅಕಾಲ ನಿಧನದಿಂದ ಉತ್ಕಟ ಭಾವಾವೇಗಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ 'ನಾ ಕಂಡ ಗೌರಮ್ಮ' ಬರೆದ. ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನೀನು ಸಿದ್ಧಹಸ್ತ ಎಂದವರ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಬೇರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದ. ಪ್ರಕಾಶಕನಾಗಿ ಗೌರಮ್ಮನ ಕಥಾಸಂಗ್ರಹ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ; ಮಹಿಳಾ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಕೈವಾರಿಯಾಗಿ ಲೇಖಕಿಯರ

ಕಥಾಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ. ಅನಂತರ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಬರೆದ. ವಿಮರ್ಶಾ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೋದದಿದ್ದು—
ರಿಂದ ಕಥೆಯೋ ಪ್ರಬಂಧವೋ ಅನುಭವವೋ ಯಾವ ಕಟ್ಟುಪಾಡಿಗೂ ಸಿಲುಕದ ಬಲು ಮೋಹಕ
ಲೇಖನಗಳನ್ನೂ ಬರೆದ. ಕಾದಂಬರಿಯೊಂದನ್ನೂ ಬರೆದ. ಇಪ್ಪತ್ತೈದರಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯಾದ. ಐದು
ಮಕ್ಕಳ ತಂದೆಯಾಗಿ ನಲುವತ್ತೆಳರಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಹೇಳದೆ ಕೇಳದೆ ಕ್ಷಮೆ ಬಿಟ್ಟ. ದತ್ತ ಕುಲಕರ್ಣಿಯವರ
ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ಇಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಮುಗಿದೀತು. ಹೌದು, ಇದಕ್ಕೆ, ಅನೇಕ ಮಿತ್ರರನ್ನು
ಸಂಪಾದಿಸಿದ, ತೀರ ಕಡಿಮೆ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ; ಎಂಬುದನ್ನು ಸೇರಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ
ಹೋಯಿತು. ಅವರು ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೊರತು
ವಿಶೇಷವೇನನ್ನೂ — ಹಣವನ್ನಂತೂ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಕರ್ಪೂರವೂ ಉರಿದುಹೋದಲ್ಲಿ ಏನನ್ನೂ ಬಿಡುವದಿಲ್ಲ. ಉರಿಯುವಾಗ ಒಂದಷ್ಟು
ಗಮಗಮ ಮಾತ್ರ. ಉರಿದುಹೋದ ಮೇಲೆ ಬೂದಿಯಿಲ್ಲ. ಇದ್ದಲಿಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದು
ಉರಿಯುವಾಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರು ಆ ಗಮಗಮವನ್ನು ಹೇಗೆ ಮರೆತಾರು ?

ದತ್ತ ಕುಲಕರ್ಣಿ ಉರಿದರು — ಬದುಕುತ್ತಲೇ ಬಡತನದಲ್ಲಿ ಉರಿದರು. ಆದರೆ ಕರ್ಪೂರದಂತೆ
ಉರಿದರು. ಹೊತ್ತಿದ ಕರ್ಪೂರವನ್ನು ಬೆರಳಿಂದೆತ್ತಿ ಬೇರೆಡೆ ಇಡಬಹುದು. ಅದೊಂದು ತರಹದ
ಬೆಚ್ಚನ್ನ ಉರಿ, ಬಿಸಿ ಉರಿಯಲ್ಲ. ಮುಟ್ಟಿದವರನ್ನು ಕಚ್ಚುವ ಕೆಂಡವಲ್ಲ ಅದು. ಅವರ 'ಮನೋಹರ
ಗ್ರಂಥ ಭಾಂಡಾರ'ದಲ್ಲಿ 'ಬೋಣಿ' ಆಗದ ದಿನಗಳೂ ಇದ್ದವು. ನಾನು ಅವರನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಬಂದ
ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡದ ಯಾವ ಮಂಗಳವಾರವೂ ಅವರಿಗೆ ಸಂತೆ
ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಜನ ತುಂಬಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾರು ಇದ್ದ
ಆಸನಗಳಲ್ಲಿ, ಯಾರು ಆಸನಗಳ ಕೊರತೆಯಿಂದ ನಿಂತು, ದತ್ತವ ಮಾತಿನಲ್ಲೇ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ
'ಪುಕ್ಕಟೆ ಗಿರಾಕಿ'ಗಳೇ ಎಲ್ಲ. ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದ ಸಾಹಿತಿಗಳು, ಪುಸ್ತಕ ಕೊಳ್ಳದ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿಮಾನಿಗಳು.
ಇವರ ರಭಸದ ಚರ್ಚೆಯ ನಡುವೆ ಯಾರಾದರೊಬ್ಬ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿ ಹಳ್ಳಿ ಗಿರಾಕಿ ತಲೆ ಹಾಕಿ,
'ಗುಲೇಬಕಾವಲಿ ನಾಟಕ ಐತೇನಿ' ಎಂದೋ, 'ಕೃಷ್ಣಪಾರಿಜಾತ ಒಂದು ಕೊಡ್ಡಿ' ಎಂದೋ
ಕೇಳಬೇಕು. ದತ್ತ ಕುಲಕರ್ಣಿಯ ಅಚ್ಚ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಾಂಡಾರದಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲಿರಬೇಕು ? ಅದಕ್ಕೇ ಅವರು
'ಮಾರಾಟವಾಗದ ಪುಸ್ತಕಗಳೇ ಸಾಹಿತ್ಯ'ವೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು.

ವ್ಯಾಪಾರವಿಲ್ಲದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈ ಪುಕ್ಕಟೆ ಗಿರಾಕಿಗಳು — ನಾನೂ ಅವರಲ್ಲೊಬ್ಬನಾಗಿದ್ದೆ —
ತುಂಬಿರುವುದು ಬೇರಾರಿಗಾದರೂ ಕೋಪ ಬರಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಅವರ ದೊಡ್ಡಣ್ಣ ಪ್ರಹ್ಲಾದರಾಯರು
ಬದುಕಿದ್ದಾಗ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ದತ್ತನ ಈ ಅವ್ಯವಹಾರಿಕತೆಯ ವಿರುದ್ಧ ದೂರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ದತ್ತನಿಗೆ
ಅದರ ಪರವೆಯಿಲ್ಲ. ಮಂದಿ ತುಂಬಿದ್ದರೆ ಬಹಳ ವ್ಯಾಪಾರ ಇದೆ ಅಂತ ತಿಳಿದು ಹೆಚ್ಚು ಉದ್ದರಿ
ಕೊಡುತ್ತಾರೆ — ಎಂದವರು ನಗೆಯಲ್ಲಿ ತೇಲಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಈ ನಗೆಯೇ ಅವರ ಬಾಳಿನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ತಮ್ಮ ಅತ್ಯುತ್ಕಟ ಕಷ್ಟವನ್ನೂ ಅವರು ಇನ್ನಾವುದೋ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇನ್ನಾವುದೋ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇನ್ನಾರಿಗೋ ಬಂದ ಕಷ್ಟವೆಂಬಂತೆ ನಗೆಯಲ್ಲಿ
ತೇಲಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ದುಃಖಗಳು ಅವರ ಕೈಲಿ 'ಬಾನ್ ಫಾಯರ್'ಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಇದು ಅವರಿಗೆ
ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ನಾನರಿಯೆ. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ದುಃಖಗಳಿಗೆ ಭೂತಗನ್ನಡಿ
ಹಿಡಿಯುವವರೇ. ಆದರೆ ದತ್ತನಿಗೆ ತನ್ನ ದುಃಖದಲ್ಲಿಯೂ ಏನಾದರೊಂದು ವಿನೋದಾಸ್ಪದ
ಅಂಶ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು.

ಈ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ದ್ವೇಷವೆಂಬ ಪದಾರ್ಥದ ಪರಿಚಯವೇ ಇದ್ದಂತಿಲ್ಲ. ತಮಗಿಂತ ನಂತರ ಪುಸ್ತಕ ವ್ಯಾಪಾರ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದವರು ಇಂದು ಶ್ರೀಮಂತರಾಗಿರುವಾಗ ತಾವು ಬಡತನದ ಕೋಟಲೆಯನ್ನನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಅವರಲ್ಲಿ ಮತ್ತರವನ್ನಾಗಲಿ ಕಹಿತನವನ್ನಾಗಲಿ ಹುಟ್ಟಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಪಾಡನ್ನು ಮಂದಿಯ ಪಾಡಿಗೆ ಹೋಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ತಾನೆ? ತಮ್ಮ ಬಡತನಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ನಾಚುತ್ತಿದ್ದರೆ ತಾನೆ? ತಮ್ಮ ಬೀಳಲಾಗಿದ್ದ 'ಸ್ವಂತ ಬಾಡಿಗೆ ಮನೆ'ಯ ಬಡತನಕ್ಕೆ ಅವರು ನಾಡಿನ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕೂಡ ಯೋಚನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಆಮಂತ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಊಟವನ್ನು ಅವನೊಡನೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮತ್ತು ಯಾವ ಉಪಚಾರದ ಅಥವಾ ಕ್ಷಮಾಪನೆಯ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. 'ವಿನಾ ದೈನ್ಯೇನ ಜೀವನಂ'.

ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇರಬೇಕು ಅವರ ಮನೆ, ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಬರುವ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಹಿತಿಗಳಿಗೆ ಬಿಡಾರವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ಮನೆ ಹೇಗೋ ಮನವೂ ಹಾಗೆಯೇ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಿದ್ಯೆ ಬಾರದಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಸಂಕೋಚಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದಿರುವುದು ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಇಂದಿನ ಕೆಲವೇ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ - ವಿಹೀನ ಸಾಹಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ದತ್ತನಿಗೆ ಹೊರತು. ವಿಲಾಯತಿಯಿಂದ ಮರಳಿದ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಸಂಗಡ ಕುಳಿತು ಅವರು ಯಾವ ನೈಚ್ಯಾನುಸಂಧಾನವಿಲ್ಲದೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೇರೆ ಕೆಲವರ ಹಾಗೆ ತಮ್ಮ ನೈಚ್ಯಾನುಸಂಧಾನವನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ತೆಗಳಿಕೆಗೂ ಅವರು ಪರಿವರ್ತಿಸಿದವರಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಇಂಥ ಉಚ್ಚತಮ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ದತ್ತ ಕುಲಕರ್ಣಿಯವರ ಹಾಗೂ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಾರ್ದಿಕ ಪ್ರಶಂಸಕರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳದಿದ್ದರೆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಅನ್ಯಾಯವಾದೀತು.

ದತ್ತ ಕುಲಕರ್ಣಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಸ್ವಭಾವದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅವರು ಬರೆದ ಐದಾರು ನೂರು ಪುಟಗಳ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂಜನ ಹಾಕಿ ಹುಡುಕಿದರೂ ಕರುಬಿನ ಕುರುಹು ಕಾಣಿಸದು. ಅವರ ಕಥಾಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾಪಿಗಳಿದ್ದಾರೆ; ಆದರೆ ದನವನ್ನು ಕೊಂದು ತಿನ್ನುವ ಹುಲಿಗಳ ಹಾಗೆ - ಏನೆನ್ನೋಣ - 'ನಿರುಪದ್ರವಿ'ಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ : ನಿರುಪದ್ರವಿಗಳು - ಏಕೆಂದರೆ ಅವರಿಗದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ದ. ಬಾ. ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ 'ಪಾತ್ರ'ಗಳ ಮೇಲವರು ನಗೆಯ ಚಟಾಕಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದುಂಟು; ಆದರದು ಕರುಬಿನ ನಗೆಯಲ್ಲ, ಕೌತುಕದ್ದು. ತಮ್ಮ ಮೇಲೆಯೆ ಅವುಗಳನ್ನವರು ಹಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲ - ತಾನೊಬ್ಬ 'ಸಕ್ಸೆಸ್‌ಫುಲ್ ಫೇಲ್ಯುಅರ್' ಎಂದು!

ಜಗದ ಕುಂಟುಕೋರೆಗಳನ್ನು ಕಾಣದ ಕುರುಡರಲ್ಲ ದತ್ತ ಕುಲಕರ್ಣಿ. ಅದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು, ಕೌತುಕದಿಂದ ನಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ತಿದ್ದುವ ಹವ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವರಲ್ಲ ಅವರು. ಜಗತ್ತಿನ 'ಸಮತೋಲ' ಕೆಡಿಸುವುದರಿಂದ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಕೆಟ್ಟುಹೋದೀತು. ಇದರ ಒಂದು ಪರಿಣಾಮ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಕುಂಟುಕೋರೆಗಳನ್ನು ಕಂಡೂ ಅವನ್ನು ತಿದ್ದುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಅವರನ್ನು ಅವರ ಸಾಹಸಾಭಾವ, ಪ್ರಯತ್ನಾ ಭಾವ, ದೀರ್ಘ ಯೋಜನೆಯ ಅಭಾವ ಮೊದಲಾದ ಅಭಾವಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಜರೆದುದುಂಟು. ಈ ಅಭಾವಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನವರು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚೇನೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಮಾಡಲು ಇಳಿದಾಗ ಪರಿಣಾಮವೂ ಹಿತಕರವಾಗಲಿಲ್ಲೆಂದು ಹೇಳಲು ನನಗೆ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಮರಣಕ್ಕೆ ಕೆಲ ಕಾಲ ಮುಂಚೆ ಅವರೊಂದು 'ಭಾರಿ' ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಾಹಸಕ್ಕಿಳಿದರು. ಸಾವಿರಾರು ರೂಪಾಯಿ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಇತರರಿಂದ ಕೊಂಡು

ಕೆಲ ಪ್ರಸ್ತುತಕಾಲಯಗಳಿಗೆ ಒದಗಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಅದರ ಹಣ ಬರುವುದು ಎಣಿಕೆಮೀರಿ ತಡವಾಗಿಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ದೊಡ್ಡ ತೊಡಕಿಗೆ ಗುರಿ ಮಾಡಿತು. ಸಾಯುವ ಒಂದೆರಡು ತಾಸು ಮುಂಚೆ ಕೂಡ ಅವರು ತಮ್ಮನೊಡನೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತಾಡಿದ್ದರಂತೆ. ಅದೃಷ್ಟ ಅವರ ಸಾಹಸವನ್ನು ಸೈರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸಾವಿರಾರು ಪ್ರಸ್ತುತಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೀರಿ, ಓದುವುದಿಲ್ಲವೇಕೆ? ದೃಷ್ಟಿವೈಶಾಲ್ಯ ಬರುತ್ತದಲ್ಲ ಎಂದೊಮ್ಮೆ ನಾನು ಹೇಳಿದೆ. “ಓದಿದ ಮೇಲೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತನದಿಂದ ಮಾರಲು ನನ್ನಿಂದಾಗದು” ಎಂದು ನಕ್ಕರು! ಇಂದು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಹುಭಾಗದ ಮೇಲೆ ಅವರ ಚುಟುಕು ಟೀಕೆ ಇದು.

ನಗೆ! ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ನಗೆ! ಎರಡೇ ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ಅವರು ಹಲ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮನೆಯನ್ನು ಅದು ಬೀಳಲಾದುದರಿಂದಲೂ ಮಾಲಕರು ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಬಿಡಬೇಕಾಯಿತು. ಹುಡುಕಿ ಹುಡುಕಿ ಊರ ಹೊರಗೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹಳೇ ಮನೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕ ಜೇಬಿನಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಸಬಲ್ಲದೆಂದು ಹಿಡಿದರು. ತಮ್ಮ ಎಂದಿನ ಆಶಾದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೀರಿ, ಈ ಮನೆಯ ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಮರೆಸಿ, ಇದರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುದ್ದೀಪ ಇದೆ (ಹಿಂದಿನದರಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ). ಇಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಬರೆಯಬಲ್ಲೆ ಎಂದು ಮನೆಯವರಿಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಈಗ ಕೆಲಕಾಲದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನೇ ಮುಖ್ಯ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಬಲವಾಗಿತ್ತು.

ಬರೆದರು ಕೂಡ. ಸಾಯುವುದಕ್ಕೆ ಎರಡೂವರೆ ಗಂಟೆಗೆ ಮೊದಲಿನವರೆಗೆ ಬರೆದರು. ಪುಟ ಮುಗಿಯಿತು, ಲೇಖನವೂ ಮುಗಿಯಿತು, (ಸ್ಮಶಾನದ ವರ್ಣನೆಯಿಂದ ಮುಗಿದಿತ್ತಂತೆ). ಕೆಳಗೆ ಗೆರೆ ಹೊಡೆದರು : ಸಹಸಾ ಫೌಂಟನ್‌ಪೆನ್ ಕೈತಪ್ಪಿ ಬಿತ್ತು. “ಈ ವರೆಗೆ ಪೆನ್ ಕೈತಪ್ಪಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದೇ ಇಲ್ಲ. ಈವೊತ್ತೇಕೆ ಹೀಗಾಯಿತು?” ಎಂದರು, ಯಾವುದೋ ಕುಶಂಕೆಯಿಂದ. ಸಹಜವಾಗಿಯೆ ಬಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಕೆಲ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಅವರ ಕೈ ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ವಿಧಿಯ ಮುನ್ನೂಚನೆಯಿದ್ದಿರಬಹುದೇ ಎಂದು ಈಗ ಅನಿಸುತ್ತದೆ.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನಸುವೆ ಕಾಣಿಸಿದ್ದ ಎದೆ ನೋವು ರಾತ್ರಿ ೧೧ಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಹೊಟ್ಟೆ ತಳಮಳಿಸಿ ವಾಂತಿಯಾಯಿತು. ಈಗ ಆರಾಮವಾಯಿತು ಎಂದರು. ಕೆಲ ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲೇ ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಮುಲುಗಿದರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಶಃ ಅಬಲೆಯಾದ ಹೆಂಡತಿ, ಅನುಭವ ರಹಿತರಾದ ಮಕ್ಕಳ ಹೊರತು ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತಂದೆಯ ಕಣ್ಣಿನ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಾಗಿ ತಂದೆ-ತಾಯಿ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ತಮ್ಮಂದಿರು ತಂತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಬಹಳ ಜಾಸ್ತಿಯಾದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮನನ್ನು ಕರೆಯಲು ಹೇಳಿದರು. ತಮ್ಮ ಬಂದ. ಡಾಕ್ಟರರನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಓಡಿದ. ಆದರೆ ಆ ಕೊಂಪೆಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿರ ಡಾಕ್ಟರರೇ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಸಿಕ್ಕ ಒಬ್ಬ ವೈದ್ಯರು ಬಂದಾಗ ಕೈಮೀರಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಮಧ್ಯ ರಾತ್ರಿಯೊಳಗೆ ಅವರು ಇದ್ದದ್ದನ್ನು ಇದ್ದಲ್ಲಿಯೆ ಬಿಟ್ಟು ಅವಸರದ ಪಯಣಕ್ಕೆ ಹೋದವರ ಹಾಗೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟರು.

ನನ್ನ ಕಾಣಲು ಮರುದಿನವೇ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದಿದ್ದರಂತೆ. ಆದರೆ ಯಮ ಬಂದು ಬೇಡಿದಾಗ ಭಿಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನಲಾದೀತೆ?

ಇಟಲಿಯಿಂದ ಮರಳಿದ ಕು. ಶಿ. ಹರಿದಾಸ ಭಟ್ಟರನ್ನು ತಮ್ಮ ‘ಹೊಸ ಮನೆ ತೋರಿಸಲು

ಕರದೊಯ್ದಿದ್ದರಂತೆ. ಅವರು ಮನೆ ನೋಡಿ, “ಇಲ್ಲಿ ಏನನುಕೂಲ ಅಂತ ಈ ಕೊಂಪೆಗೆ ಬಂದಿರಿ” ಎಂದರಂತೆ. “ಏನಿಲ್ಲೆಂದರೂ ಸ್ಮಶಾನ ಹತ್ತಿರ ಇದೆ” - ಎಂದು ದತ್ತ ಕುಲಕರ್ಣಿ ನಕ್ಕರಂತೆ.

ಸಾವಿನ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಹಾಸ್ಯ! ಅಸ್ತು ದೇವತೆ ಅಸ್ತು ಎಂದಿತೆ?

ದ. ಬಾ. ವಿರಚಿತ : 'ಹಕ್ಕಿನೋಟ'ಕ್ಕೆ ಪಾವೆಂ. ಬರೆದ ಮುನ್ನುಡಿ

ಬಹುಮುಖವಾಗಿ ಹೇರಳವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರ ಮಾತ್ರ ತುಸು ಕುಂಟುತ್ತ ನಡೆದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಮೂರೋ ನಾಲ್ಕೋ ಜನ ಮಾತ್ರ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಕುಲಕರ್ಣಿ ಒಬ್ಬರು.

ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರಗಳೆಂದರೆ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳಲ್ಲ. ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನ ಜೀವನದ ಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಂದ ಆದ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿದ್ದರೆ, ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರವು ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಕಡೆಗೆ ನೋಟವನ್ನು ಬೀರುತ್ತದೆ. ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಅದರ ನಾಯಕನಿಗೆ ಪರಿಚಿತವಲ್ಲದವನೂ - ಏಕೆ ಅವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದವನೂ - ಬರೆಯಬಹುದು. ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರಕಾರನು ತನ್ನ ನೇರವಾದ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ನಾಯಕ ಎಂದು ಹುಟ್ಟಿದ, ಎಂದು ಯಾವ

ದತ್ತನ ನೆನಪು

ನಾನಳುವೆನಿಲ್ಲ ದತ್ತನಿಗಾಗಿ, - ಯಾವನಿಗೆ
ಅಳುವೆ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ದೂರವಾಗಿತ್ತೊ ಅವಗಾಗಿ
ಅಳುವುದೊಂದಪಚಾರ... ಅವನೆಂದೂ ರೋದನಕ್ಕೆ
ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲೆಂಬಂತೆ ಬಾಳಿದನು; ಕಡು ಮಾಗಿ -
ಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಡಲೊಲ್ಲದುದೊಂದು ಹೂವಾಗಿ
ತಾಳಿದನು. ದುಃಖಗಳ ವಿಧಿ ಆತನಂಶಕ್ಕೆ
ಕೊಳಗ ಕೊಳಗವೆ ಅಳೆದು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೇನಾಯ್ತು?
ನಗುವೆಂಬ ಸಹಚರನನವನಿಗೆ ಗಂಟಿಕ್ಕಿ
ಕಳಿಸಿದ್ದ. ನಾನಳುವೆನಿಲ್ಲ - ಆದರೂ ಅತ್ತು
ನೋಡಲೇ? ದತ್ತನಿಗೆ ನಾನೆರೆದ ಹನಿಹನಿ,
ಬೆಳಗಿನೆಳಹುಲ್ಲೆಸಳ ಮೇಲಿರುವ ಮಣೆಮಣೆ
ಃಗಿ ಮಾರ್ಪಡಬಹುದೆ? ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅನಿಸುವುದು
ದತ್ತ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಹುಟ್ಟುವ ಪಾರಿ-
ಜಾತ ರೂಪದಲಿ - ಅದು ತಾನೆ ನಗುನಗುತ
ಉರುಳುವುದು; ಭಾಷೆ ಬಲ್ಲರೆ ಮಾತ್ರ ಧ್ವನಿಸುವುದು
ತೊಟ್ಟಿಂದ, ತಾ ಕುಡಿದ ಕೆಂಪು ಕಾವಿನ ಮೊಗೆತ.

ಪರೀಕ್ಷೆ ಪಾಸಾದ - ಎಂದು ಮದುವೆಯಾದ, ಇತ್ಯಾದಿ ವಿವರಗಳು ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸುವದಿಲ್ಲ. ನಾಯಕನೊಡನೆ ತನಗೆ ಬಂದ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಮಾರ್ಢಿಕ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ.

ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರಕಾರನ ಸಾಮಗ್ರಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವನ ಸ್ವಂತ ಹೃದಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರದಲ್ಲೂ ಅವನ ನಾಯಕನ ಪಡಿಯಚ್ಚು ಮೂಡಿದಂತೆ ಬರೆವವನ ಸ್ವರೂಪವೂ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡಿಯ ಅಂಕುಡೊಂಕುಗಳು. ಅದು ತೋರಿಸುವ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಲ್ಲಿಯೂ ಮೂಡಿಸುವ ಹಾಗೆ. ಹೀಗೆ ನಾವು ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರದಲ್ಲೂ ಇಬ್ಬರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಒಂದು ಸಮ್ಮಿಶ್ರ ಧಾರೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರ ಎಂದೂ ಫೋಟೋದ ಹಾಗೆ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಸತ್ಯವನ್ನು; ಚಿತ್ರಿಸಲಾರದು. ಅದು ತೋರಿಸುವ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮುಕ್ತವಾದುದು; ಆತ್ಮನಿಷ್ಠವಾದುದು. ಈ ಭಾವುಕತೆಯ ವರ್ಣರಂಜಿತವು, ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರದ ಸೊಬಗಿಗೆ ಆಧಾರ.

‘ಹಕ್ಕಿನೋಟ’ದ ಹತ್ತೂ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಲೇಖಕನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವರ್ಣನೆ, ಆಯಾ ನಾಯಕನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವರ್ಣನೊಡನೆ ಬೆರೆತುನಿಂತಿದೆ. ಎಲ್ಲಾ ಭಾವುಕ ಬರೆಹಗಳ ಅಂತಿಮ ನಿಕಷ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ಕುಲಕರ್ಣಿಯವರ ಈ ಬರೆಹಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ವಿನೋದ ದೃಷ್ಟಿಯೊಡನೆ ಸಹೃದಯತೆಯ ಪರಿಚಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ನಾಯಕನನ್ನು ‘ಕ್ಷ’ ಕಿರಣದಿಂದ ಒಳಗೆ ಕಾಣಿಸುವ ಹುಳುಕುಗಳು ಸಹ್ಯವಾಗಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಅವಶ್ಯ ಭಾಗಗಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೆ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಬಗ್ಗೆ “ಮಾತು ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಮಾರು ಹೊಲ ಸಿಕ್ಕಂತೆ” ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ನಮಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಪ್ರಿಯರಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆಯೇ ಹೊರತೂ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಮನುಷ್ಯನಾದ ದೇವತೆಯಂತೆ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ. ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರು ಒಮ್ಮೆ “ಕೌಪಿನಕೆ ಚಂದಿರವ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಕಡೆ ಮುಖಮಾಡಿ ಹೇಳಿದರೆಂದ ಕುಲಕರ್ಣಿಯವರು ನಮಗೆ ತಿಳಿಹೇಳಿದಾಗ ಗೊಮ್ಮಟನಂತೆ ಈ ಮೊದಲು ಆರ್ಷೇಯರಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆಲೆ ರಕ್ತ ಮಾಂಸ ತುಂಬಿದಂತಾಗಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆತ್ಮೀಯತೆ ಉದ್ಭವವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನೋದುವಾಗ ನಿಮಗೆ ನಗೆಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆ ನಗೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡು ನಕ್ಕಂಥ ಹೃದ್ಯವಾಗುತ್ತದಲ್ಲದೆ ಪರದೂಷಣೆಯಿಂದ ಬರುವ ತಾಮಸ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವದಿಲ್ಲ.

ಕಡಿಮೆ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳುವ ಕಲೆ ಈ ಲೇಖಕರಿಗೆ ಸಾಧಿಸಿದೆ. “ಕಾರಂತರು ವ್ಯಾಪಾರ ಚತುರರೆನ್ನುವದಕ್ಕಿಂತ ವ್ಯವಹಾರಸ್ಥರೆನಿಸಬಹುದು” ಎಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಸ್ವಭಾವದ ಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಬೀರಲಾರದಷ್ಟು ಬೆಳಕು ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ವ್ಯವಹಾರ ನಿಷ್ಠ ಕಾರಂತರು ಯಾರೋ ಬಡತನದಿಂದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮಾರುತ್ತಾರೆಂದು ಕೇಳಿ ಜೇಬಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿ ದೊಡ್ಡ ನೋಟನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಡುತ್ತಾರೆಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ಕಾರಂತರ ವಿರೋಧಾಭಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಪೂರ್ಣ ಪರಿಚಯ ನಮಗಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಳಿಯ ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನವರು “ನನ್ನನ್ನು ಮನೆಯಂಗಳದಿಂದ ಮನದ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡರು” ಎಂದು ಹೇಳುವ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮುಳಿಯರವರ ಶೀಘ್ರ ಸಹೃದಯತೆ ಒಂದೇ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬರಹ ಇನ್ನೊಂದರಂತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಮಾಂತ್ರಿಕ ಹಸ್ತ ಓಡಾಡುತ್ತಿದೆ. 'ಪ್ರೊ. ಬಸವನಾಳರ ನೆನಪಿ'ನಲ್ಲಿ ೧೯೫೭ರ ಧಾರವಾಡದ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಗತಾಧ್ಯಕ್ಷರ ದನಿಯಲ್ಲಿ ದಿ. ಪ್ರೊ. ಬಸವನಾಳರ ದನಿ ಆವಿಷ್ಟವಾಗಿತ್ತೆಂಬ ಮಾತು ಎಷ್ಟು ರಮ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆ ನಾಲ್ಕು ಪ್ಯಾರಾಗಳು ಶುದ್ಧ ಕಾವ್ಯವೇ ಸೈ! ಗತಿಸಿದ ಕನ್ನಡ ವೀರನಿಗೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಸುಂದರವಾದ ಶ್ರದ್ಧಾಂಜಲಿ ಎಲ್ಲಿದ್ದೀತು. ಶ್ಯಾಮಲಾ ದೇವಿಯ ವ್ಯಸನಸ್ಥ ಕುರಿತಾದ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸಂಭವದ ಉತ್ಪೇಕ್ಷೆಯು ಗದ್ಯದ ಕವಚ ಹೊದ್ದ ಕಾವ್ಯವೇ. ಪೋದ್ದಾರ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಾಯರನ್ನು ಕುರಿತ ಲೇಖ ಕನ್ನಡದ ಹಂಬಲದಲ್ಲೇ ಬಾಳಿದ ಅಜ್ಞಾತ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬನ ಜೀವನವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕನ್ನಡಿಗರೂ ಹೀಗೆ ತ್ಯಾಗ ಜೀವನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಯೇ ಎನಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಆದರೆ ಇಡೀ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯದಾದ 'ನಾನು ಕಂಡ ಗೌರಮ್ಮ' ಒಂದು ನಾಯಕ ರತ್ನ. ಅದು ಲೇಖಕರ ಲೇಖನಿಯಿಂದ ಬಂದ ಮೊದಲನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರ. ತೀರದ ಯೌವನದಲ್ಲಿ ಬರೆದದ್ದು. ಆದರೆ ಅದರ ಮನಮೋಹಕತೆಯನ್ನು ಸರಿಗಟ್ಟಲು ಲೇಖಕರಿಗೇ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರ ಹೃದಯವೇ ಕರಗಿ ಹರಿದಿದೆ. ಕನ್ನಡದ ಗದ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಮೀರಿಸುವ ಕೃತಿಗಳು ಹಲವಿಲ್ಲೆಂದು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಕೀಟ್ಸ್ ಕವಿ ಸತ್ತಾಗ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅತ್ಯುದಾತ್ತ, ಚರಮಗೀತ ಶೆಲ್ಲಿಯ ಲೇಖನಿಯಿಂದ ಬಂತಂತೆ. 'ನಾ ಕಂಡ ಗೌರಮ್ಮ' ಅಂಥ ಇನ್ನೊಂದು ನಿದರ್ಶನ.

'ಹಕ್ಕಿ ನೋಟ' ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಇಂಥ ಎಷ್ಟು ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರಗಳು ಬಂದರೂ ಸುಖವಾಗಿ ಓದಬಹುದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಕುಲಕರ್ಣಿ ಅವರು ಪುಸ್ತಕ ಹೊತ್ತು ಮಾರುವ ನೆವದಲ್ಲೂ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದ ನೂರಾರು ಜನರ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡವರು. ಅವರಿಂದ ಕನ್ನಡ ನಾಡು ಇನ್ನೂ ಹಲವು ಸಾಹಿತಿಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಅವರು ಈ ಆಸೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಶಕ್ತರಾಗುವರೆಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ.

೧೫. ಕು. ಶಿ. ಹರಿದಾಸಭಟ್ಟ

ಕು. ಶಿ. ಹರಿದಾಸ ಭಟ್ಟರನ್ನು ನಾನು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದ ಬಲ್ಲೆ. ನಾವು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಬಂಧಿಕರೂ ಒಂದೇ ಊರಿನ ನಿವಾಸಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದೆವು. ಮೊದಲು ಅವರನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಅವರಿಗೆ ಐದಾರು ವರ್ಷ ಆಗಿರಬೇಕು. ಲವಲವಿಕೆಯಿಂದ ಓಡಾಡುವ ಹುಡುಗ. ಮಾತುಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಮೀರಿದ 'ಹಿರಿಯತನ' ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಮಾತಾಡಿಸಿ ಮೋಜು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ನನ್ನ ನೆನಪು. ಇಂಥ ನೆನಪುಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ನಿಜವಾಗಿ ಇಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯ ದೊಡ್ಡವನಾದ ಮೇಲೆ ನಿಜವಾಗಿ ದೊಡ್ಡವನಾದರೆ ಅವನ ಬಾಲ್ಯದ ನಡೆನುಡಿಗಳಿಗೆ ನಾವು ಇದ್ದ ಇಲ್ಲದ ಅರ್ಥ ಕಟ್ಟುತ್ತೇವಲ್ಲವೆ!

ನಾನು ಸ್ಕೂಲ್ ಫೈನಲ್ ನಂತರ ಒಂದು ವರ್ಷ ಕಡಿಯಾಳಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತರಾಗಿದ್ದಾಗ ಕೆಲ ದಿನ ಆರನೇ ತರಗತಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಪದ್ಯಪಾಠ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆಗ ಅವರು ಆ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಒಳ್ಳೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೆಂದೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿದ್ದರೆಂದೂ ಆಗಿನ ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿಯೇನು. ಸಾಹಿತ್ಯ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಆಗ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಾಲ್ತಿ ನಾಣ್ಯವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. 'ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಇದ್ದಾನೆ' ಎಂಬುದು ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ರೀತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅವರದೂ ನನ್ನದೂ ಆಧುನಿಕ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನಮ್ಮ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೇ ತಲೆಮಾರು. ಮಕ್ಕಳ ತಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಕೆರಳಿಸುವ ಕೌಟುಂಬಿಕ ವಾತಾವರಣ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಗದಗಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದ ಅವರ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನಿಂದಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಕನ್ನಡ ಕಥೆ ಕಾದಂಬರಿ ನಾಟಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಅನುದ್ವಿಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಲವು ಮೂಡಿರಬಹುದು - ಅಷ್ಟೇ. ಯಾಕೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆಂದರೆ, ಮುಂದೆ ಅವರು ಮಾಡಿದ್ದು ಆದದ್ದು ಎಲ್ಲ ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ 'ಸ್ವಯಂ ಕೃತಾಪರಾಧ'ವಾಗಿತ್ತು - ಎಂದು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ.

ಆದರೆ ಹರಿದಾಸ ಭಟ್ಟರು ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು ಸೋಂಕಿಸಿಕೊಂಡರು. ಸುದೈವದಿಂದ ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಚೈತನ್ಯ, ಉತ್ಸಾಹಶಕ್ತಿ ಅವರಲ್ಲಿತ್ತು. ಉಚ್ಚಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಅಂಥ ಬೆಂಬಲ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿಲ್ಲವೆಂಬುದರಿಂದ ಅವರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ನಿಂತು ನಿಂತು ಬಳಸುದಾರಿಯಿಂದ ಆಯಿತು: ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ., ಮಾಸ್ತರಿಕೆ, ಹಿಂದೀ ಅಭ್ಯಾಸ, ಮಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಕಾಲೇಜು, ಮತ್ತೆ ತಡೆ, ಆಮೇಲೆ ಮದ್ರಾಸಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸ, ಹೀಗೆ. ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಆರ್ಥಿಕ ದುರ್ವಿಪಾಕಗಳಿಂದ ನಾನು ಊರನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಅವರ ಸಂಪರ್ಕ ಹರಿಗಡಿಯದಾಗೆ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ನಾನೊಮ್ಮೆ ಊರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾಗ ಅವರಿಗೆ ತೀವ್ರವಾದ ವಿಷಮಜ್ಜರವೆಂದು ಕೇಳಿ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಕಾಯಿಲೆಯಿಂದಾಗಿ ತಮಗೆ ಯೋಜಿಸಿದಂತೆ ಸಿವಿಲ್ ಸರ್ವಿಸ್ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕೂತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವರು ಕಳವಳಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದೇ ಕೊನೆಯ ಚಾನ್ಸ್ ಆಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನವರು ಕಳೆದುಕೊಂಡರು. ಸಿವಿಲ್ ಸರ್ವಿಸು ಕಳೆದುಕೊಂಡದ್ದು

ಶಿಕ್ಷಣ ರಂಗ ಗಳಿಸಿಕೊಂಡದ್ದಾಯಿತು, ಸಾಹಿತ್ಯ ರಂಗಕ್ಕೂ ಅದು ಲಭಿಯಾಯಿತು. ಹೊಸದಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧಿ ಮೆಮೋರಿಯಲ್ ಕಾಲೇಜು ಅವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡಿತು. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಅದರ ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರಾದರು.

ಹಿಂದೀಯಿಂದ ಪ್ರೇಮಚಂದರ ಅನುವಾದ ಆದಿಯಾಗಿ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೆ. ನಾನು 'ಕರ್ಮವೀರ'ದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಪ್ರಾಂಶುಪಾಲರಾಗಿ ಕೈತುಂಬ - ಅಥವಾ ಮೈತುಂಬ - ಕೆಲಸವಿದ್ದರೂ ಅವರು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಉತ್ಸಾಹ ಶಕ್ತಿಗೆ ನಾನು ಬೆರಗಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತವಾಗಿ ಬಂದ ಉಬ್ಬಸದೊಡನೆ ಕುಸ್ತಿಯಾಡುತ್ತಲೇ ಅವರು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡದೆ ಸಂಚಾರ, ಸಂಘಟನೆ, ಬರವಣಿಗೆಗಳನ್ನಲ್ಲದೆ ಓದುವುದನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರಲ್ಲ! - ಅದೀಗ ಆಶ್ಚರ್ಯ.

ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ - ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉಡುಪಿ - ಅವರಿಗೆ ಋಣಿಯಾಗಿದೆ. ಉಡುಪಿ ಕಲೆ, ಯಕ್ಷಗಾನ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡದ್ದರಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸ ಭಟ್ಟರ ಪಾಲು ದೊಡ್ಡದು. ಮಣಿಪಾಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಅವರ ಉತ್ಸಾಹ, ಸಂಘಟನಾಶಕ್ತಿಯ ಫಲಗಳು. ಕೈ ಸುಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪಾಠ ಕಲಿಯದ ಅಪರೂಪದ incorrigible ಗಳಲ್ಲಿ ಅವರೊಬ್ಬರು. ಮಣಿಪಾಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನಕ್ಕಾಗಿ ಬೆವರಿಳಿಸಿ ಕುರಿದಾಸ ಭಟ್ಟರೆಂಬ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪಡೆದರೂ ಸಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಉಡುಪಿಗೆ ಎಳೆತರುವ ಕಾಯಕವನ್ನವರು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ.

ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಅವರು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಅನಿಮಿತ್ತವೆನ್ನಬಹುದಾದ ಪ್ರೀತಿ ಅಭಿಮಾನಗಳನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಣದೆ ಇಲ್ಲ. ನಾವು ಪ್ರಪಂಚದ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತಾಡುತ್ತೇವೆ. ೧೯೭೫ರಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯ ನಂತರ ನಾನು ನಿವೃತ್ತನಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ನನಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆದು ನನ್ನ ಮುಂದಿನ ಬರವಣಿಗೆಯ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದ್ದೂ ಕೆಲವೊಂದು ಅನುಕೂಲತೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದೂ ನನಗೆ ಧೈರ್ಯ ಕೊಟ್ಟಿತು. ೧೯೭೭ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಟ್ಟ ನನ್ನ ಸನ್ಮಾನದ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಸಕ್ರಿಯ ನೆರವಿತ್ತು. ನನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಕೆಲಸಗಳಿಗಾಗಿ ಅವರು ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಓಡಾಡಿದ್ದುಂಟು.

ಅವರಲ್ಲಿ ವಿಷಯಗಳ ಬಹಿರಾವರಣವನ್ನು ಬಗಿದು ನೇರವಾಗಿ ವಾಸ್ತವಿಕದ ಅಂತರಂಗವನ್ನೇ ಹೊಗುವ ನಿಶಿತತೆ ಇದೆ. He is nobody's fool. ಆದರೆ ಇಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತಲೆಮಾಸು ಆರದ ಫೂಲ್‌ಗಳಷ್ಟೇ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಕಾರ್ಯೋತ್ಸಾಹ, ಆಶಾವಾದಗಳನ್ನು ಅವರು ನೆಮ್ಮಿ ಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿಯ ನಂತರ ಅವರು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ, ಪಾರಲೌಕಿಕತೆಗಳ ಮಡು ಸೇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇನೆ. ನಾಡು ಅವರನ್ನು ಹೇಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೋ ನೋಡಬೇಕು.

ಪ್ರೊ. ಕು. ಶಿ. ಹರಿದಾಸ ಭಟ್ಟರು ದಿ. ೨೦.೮.೨೦೦೦ದಂದು ತೀರಿಕೊಂಡರು.

ಕು. ಶಿ. ಹರಿದಾಸಭಟ್ಟ / ೮೯

೧೬. ಹುಕ್ಕೇರಿ ಬಾಳಪ್ಪನವರು

ಹುಕ್ಕೇರಿ ಬಾಳಪ್ಪನವರು ಸಂಗೀತಗಾರರು ಮತ್ತು ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಭಾವಗೀತಗಳ ಜನಪ್ರಿಯ ಗಾಯಕರು. ಜನನ ೧೯೧೧ ಮುರುಗೋಡಿನಲ್ಲಿ (ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆ). ತಂದೆ ಶ್ರೀ ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ ಹುಕ್ಕೇರಿ, ತಾಯಿ ಚನ್ನವೀರಮ್ಮನವರು. ತಾಯಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಒನಕೆವಾಡು, ಬೀಸುವಕಲ್ಲು ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಸುಶ್ರಾವ್ಯವಾಗಿ ಹಾಡಲು ಕಲಿತರು. ಮುಂದೆ ಹುಟ್ಟೂರಲ್ಲೇ ಶ್ರೀ ಶಿವಲಿಂಗಯ್ಯ ಸ್ವಾಮಿ, ಶ್ರೀ ನೀಲಕಂಠರಾವ್ ಶೇಡಬಾಳ, ಶ್ರೀ ಚಿಕ್ಕಮಠ ಮೊದಲಾದವರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಮರಾಠಿ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಹೆಸರಾಂತ ಬಾಲಗಂಧರ್ವ, ಮಾಸ್ತರ್ ದೀನಾನಾಥ ಮುಂತಾದವರ ಜನಪ್ರಿಯ ರಂಗ ಗೀತ ಶೈಲಿಯಿಂದಲೂ ಪ್ರಭಾವಿತರಾದರು. ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹಿಂದುಸ್ತಾನಿ ಸಂಗೀತ ಕಚೇರಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಪಡೆದರೂ ಬಾಳಪ್ಪನವರು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಮೈಗೂಡಿಸಿ ಕೊಂಡದ್ದು ಜನಪ್ರಿಯ ಮತ್ತು ಜಾನಪದ ಶೈಲಿಗಳನ್ನು. ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತದ ಪ್ರಭಾವದಲ್ಲಿ ಅವರು ಜಾನಪದ ಶೈಲಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಗೀತಗಳನ್ನು ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡುವ ಮೂಲಕ ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮತಃ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪ್ರಭೃತಿ ಮತ್ತು ದೇಶಾಭಿಮಾನಿಗಳ ಗಮನ ಸೆಳೆದ ಹುಕ್ಕೇರಿ ಬಾಳಪ್ಪನವರು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಅಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದರೂ ಯುದ್ಧ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ ಕಚೇರಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದ ನಂತರ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಲಾವಣಿ ಸಂಗೀತದ ಜನಾಕರ್ಷಣ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮನಗಂಡು ಆಗಿನ ಮುಂಬೈ ಸರಕಾರದ ಕೃಷಿ ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಎಂ. ಪಿ. ಪಾಟೀಲರು ಬಾಳಪ್ಪನವರನ್ನು ಕೃಷಿ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಜನಕ್ಕೆ ಬಿಂಬಿಸಲು ಅವರ ಗಾಯನವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡರು. ಅನಂತರ ಯೋಜನಾ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಮಾಜ ವಿಕಾಸಗಳನ್ನು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಬಾಳಪ್ಪನವರು ತಮ್ಮ ಕಲೆಯ ಉಪಕರಣವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದರು.

ಮಹಾತ್ಮಾ ಸೇವಾ ಸಂಗೀತ ನಾಟಕ ಮಂಡಳಿಯೆಂಬ ನಾಟಕ ಮಂಡಳಿಯನ್ನು ಮುರುಗೋಡಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಕೆಲ ಕಾಲ ನಡೆಸಿ ಅನೇಕ ನಟ ನಟಿಯರನ್ನು ಅವರು ತರಬೇತಿ ಗೊಳಿಸಿದ್ದನ್ನೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬಹುದು.

ಬಾಳಪ್ಪನವರು ಇಂದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನಪ್ರಿಯ ಶೈಲಿಯ ಗಾಯಕರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಸಾವಿರಾರು ಜನರುಳ್ಳ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಡಬಲ್ಲ ಕಂಠಶ್ರೀ ಅವರಿಗಿದೆ. ಶ್ರೋತೃಗಳ ಒಲವರಿತು ಅವರನ್ನು ರಂಜಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಅವರ ಕೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ವಿವಿಧ ಗೀತಗಳನ್ನು ಹಾಡುವ ತೆರೆ

ಮನಸ್ಸು ಅವರಿಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾವಿರಾರು ನಗರ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಂಚರಿಸಿ ಸಭೆ, ಸಮಾರಂಭ, ಉತ್ಸವ, ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಆಂಧ್ರ, ತಮಿಳುನಾಡುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಾಗಿವೆ. ಸಾವಿರಾರು ಶರಣರ ವಚನಗಳು, ಬೇಂದ್ರೆ, ಬೆಟಗೇರಿ, ಕುವೆಂಪು, ಶರೀಫ ಸಾಹೇಬರ ಹಾಡುಗಳು, ದಾಸರ ದೇವರ ನಾಮಗಳು, ಜಾನಪದ ಪದಗಳು, ಲಾವಣಿಗಳು, ಹಿಂದೀ ಮರಾಠಿ ಭಜನೆಗಳು, ಅಭಂಗಗಳು, ಗೀತಗಳು ಅವರಿಗೆ ಕಂಠಸ್ಥವಾಗಿವೆ. ಮೇಲಾಗಿ ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಲಾವಣಿ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಆಶು ರಚನೆಗಳನ್ನು ನಿಂತ ಮೆಟ್ಟಿನಲ್ಲೇ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡು ಹಾಡಬಲ್ಲರು. ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ದಿವಂಗತ ಪ್ರಧಾನಿ ನೆಹರು ಹಾಜರಿದ್ದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅವರು ಕನ್ನಡ, ಹಿಂದೀ ಪದಗಳನ್ನು ಹಾಡಿದ್ದುಂಟು.

ಆಕಾಶವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಅನೇಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಾಗಿವೆ. ಅವರ ಗಾಯನದ ಅನೇಕ ರಿಕಾರ್ಡುಗಳೂ ಆಗಿವೆ. ಬೆಂಗಳೂರು ಸರ್ಪಭೂಷಣ ಮಠದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ನಂತರ ಅವರಿಗೆ 'ಜಾನಪದಾಚಾರ್ಯ', ನವಿಲುಗುಂದದಲ್ಲಿ 'ಜಾನಪದ ರತ್ನ' ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳು ಸಿಕ್ಕಿದವು. ೧೯೬೯ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಸಂಗೀತ ನಾಟಕ ಅಕಾಡಮಿಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಗೌರವ ಸದಸ್ಯತ್ವ ಪಡೆದರು. ಅವರಿಗೆ ಕೇಂದ್ರ ಸಂಗೀತ ನಾಟಕ ಅಕಾಡಮಿಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯೂ ದೊರಕಿದೆ.

೧೨. ಬಲ್ಲಾಳರ 'ಹೇಮಂತಗಾನ'

ಕಾದಂಬರಿ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿಕೋಣವನ್ನಿಟ್ಟು ಹೊರಟ ಲೇಖಕರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಬಲ್ಲಾಳರು ಒಬ್ಬರು. ಅವರ ಮೊದಲನೇ (ಕಾದಂಬರಿ) ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಹೊರಬಿದ್ದಾಗಲೇ ಚಿಕ್ಕ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಳಗಿದ ಕೈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುವ ಲಕ್ಷಣ ಕಾಣಿಸಿತ್ತು. ಅವರ ಪೂರ್ಣಗಾತ್ರದ ಈ ಎರಡನೇ ಕಾದಂಬರಿ ಮೊದಲಿನದರಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ಆಶೋದಯವನ್ನು ಒಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪೂರೈಸಿದೆ.

ಉನ್ನತ ಆದರ್ಶವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೊರಟ ತ್ಯಾಗಜೀವಿಗಳು ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಕಮರಿ ಹೋಗುವುದನ್ನು ನಾವಿಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಮುಂಬಯಿಯ ಪರಭಾಷಾ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಬಾವುಟವನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯಲು ಸ್ವತಃ ತಾವು ಕುಸಿಯುವವರೆಗೂ ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯಲು ನಡೆದ ಮಹಾಸಾಹಸವು ಕಥೆಯ ಸೂತ್ರವಾಗಿದೆ. 'ಕಹಳೆ'ಯೆಂಬ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ನಡೆಸಲು ತ್ಯಕ್ತ ಜೀವಿತರಾದ ಮೂವರು ಕನ್ನಡಿಗರು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುವ ಅಕಾಂಡ ಕಷ್ಟ ನಿಷ್ಕರಗಳು ಕಾಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವರ ಈ ಧೀರ ಹೋರಾಟದ ದುರಂತಕ್ಕೆ - ಯಾರಿಗಾಗಿ ಅದು ಹೊರಡಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ ಅವರ ಅಸಡ್ಡೆಯಿಂದಲೂ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಸ್ಥಳಗಳಿಂದ ಒದಗುವ ಸಹಾಯದಿಂದಲೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಬಣ್ಣವೇರಿದೆ. ಅದೊಂದು ಸೋಲು ಕಟ್ಟಿಟ್ಟ ಹೋರಾಟ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅದರ ಮನವರಿಕೆ ಮೊದಲೇ ಆಗಿತ್ತು. ಅದರ ವೀರರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಕುಸಿಯುತ್ತಾರೆ. ಕೇಶವ, ರಾಜೀವ ಮತ್ತು ಕೊನೆಗೆ 'ಕಹಳೆ'ಯ ಜೀವನಾಡಿಯಂತಿದ್ದ ಅನಂತ. ಈ ಮಹಾದುರಂತ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞತೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತ - ಈ ಮಹಾಭಾರತದ ಭೀಷ್ಮರೇ ಆದ ಸೋಮಯಾಜಿಗಳೊಬ್ಬರೇ ಉಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ದಶಕದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಸದ 'ಹೇಮಂತ ಗಾನ' - ಹೇಮಂತದ ಮಂಜಿಗೆ ಒಂದೊಂದೇ ಎಲೆಗಳು ಮುದುರಿ ಉದುರಿ ಕನ್ನಡದ ಉದ್ಯಾನ ಬೋಳಾಗಿ ನಿಂತ ಕಥೆ. ಶ್ರೀ ಬಲ್ಲಾಳರ ಕಥೆ ದುರಂತದಲ್ಲಿ ಮುಗಿದಿದ್ದರೂ ಅವರು ನಿರಾಶಾವಾದಿಗಳಲ್ಲ. ಇದು ಹೇಮಂತದ ಗಾನವಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಹೇಮಂತದಿಂದ ವಸಂತಕ್ಕೆಷ್ಟು ದೂರ? ಆ ಸುಗ್ಗಿ - ಕನ್ನಡದ ಸುಗ್ಗಿ ಬಂದೇ ಬರುವುದೆಂಬ ಆಸೆ ಅವರಿಗುಂಟು. ಅದೇ ಅವರು ಪುಸ್ತಕದ ಮುಖ ಪುಟದ ಮೇಲೆ Ode to the West Wind ನ When winter comes can spring be far behind? ಎಂಬ ಸೂಕ್ತಿ ಇದೆ.

ಧೈಯವಾದಿ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಬಂದಿವೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಲೇಖಕನ ಮಂತ್ರಾಂಜನ ಮುಗ್ಧರಾಗಿ ಬೊಂಬೆಗಳಂತೆ ನಡೆಯುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು. 'ಹೇಮಂತಗಾನ'ದ ಆದರ್ಶವಾದಿಗಳು ಆದರ್ಶದ ಅಂಜನ ಹಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡು ನಡೆಯುವವರು ನಿಜವಾದರೂ ಅವರು ಬೊಂಬೆಗಳಂತೆ ವರ್ತಿಸದೆ ನೈಜ ಮನುಷ್ಯರುತೆಯೇ

ಸಾಗುತ್ತಾರೆ. ಕೇಶವ, ಅನಂತ, ರಾಜೀವ, ಸೋಮಯಾಜಿ, ಭಾರತಿ, ಇಂದಿರಾ - ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮವೇ ಸಂಸ್ಕಾರ, ತಮ್ಮವೇ ಸ್ವಭಾವಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾದ ಸ್ಫುಟವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು.

ಕಾದಂಬರಿ 'ಭಾರತಿ', 'ಅನಂತ', 'ಇಂದಿರೆ'ಯೆಂದು ಮೂರು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿದೆ. ಭಾರತಿ ಕಥಾನಾಯಕ ಅನಂತನ ಹೆಂಡತಿ. ತಾನು ಮಾಡಬಯಸುತ್ತಿದ್ದ ಆದರೆ ಮಾಡಲು ಧೈರ್ಯಪಡದಿದ್ದ ಆದರ್ಶವಾದಿ ಉಪಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಂಡ ದಿಟ್ಟ ಅನಂತನ ಗುಣಕ್ಕೆ ಮುಗ್ಧರಾಗಿ ಅವಳ ತಂದೆ ಅವನ ಬಡತನವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಮಗಳನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಭಾರತಿ ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ಗಂಡ ಈ ಮೂವರಂತೆಯೂ ಅಲ್ಲ. ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಕಹಳೆಯೂದಲು, ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವಾದಿ ಸಮಾಜವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಹೆಣಗುತ್ತಿದ್ದ ಗಂಡನ ಪರಿಶ್ರಮ ಅವಳಿಗೆ ಅರ್ಥರಹಿತವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅವಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಖಲೋಲುಪ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯವಳು. ಅವಳು ಉಡುಪಿಯಿಂದ ಮುಂಬಯಿಗೆ ಬಂದು ಗಂಡನೊಡನೆ ಸಂಸಾರ ಹೂಡಿದೊಡನೆಯೇ ದಂಪತಿಗಳಿಬ್ಬರ ಕನಸುಗಳೂ ಒಡೆದು ಹೋಗುವವು. ಅವನ ಆದರ್ಶ ಅವಳಿಗೆ ಹುಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣುವದು. ಅವಳ ಅನಾಸಥೆ ಅವನನ್ನು ವಿಮುಖನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವದು. ಅನಂತನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಸೌಖ್ಯದ ಅಭಾವ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಆದರ್ಶದ ಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ವಿಘ್ನಗಳು ಅಸಹನೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವು. ಅವನು ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸತೊಡಗುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಅವನ ಆದರ್ಶಕ್ಕೆ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಪರಳಾದ ಶ್ರೀಮಂತ ತರುಣ ವಿಧವೆ ಇಂದಿರೆಯ ಕಡೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಸೆಳೆಯಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಇಂದಿರೆಯಲ್ಲಿನ ಅವನ ಅನುರಾಗ ಕಟ್ಟೊಡೆದು ಅವನು ಅವಳನ್ನು ಒಂದು ದಿನ ಸಮುದ್ರ ತೀರದಲ್ಲಿ ಬರಸೆಳೆದು ಮುತ್ತಿಟ್ಟಾಗ ಅವನ ಮತ್ತು ಅವನ ಆದರ್ಶದ ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿಯಾಗುವದು. ಕ್ರುದ್ಧಳಾದ ಇಂದಿರೆಯಿಂದ ಬರುವ ಸಹಾಯ ನಿಂತು ಪತ್ರಿಕೆ ಸಾಯುತ್ತದೆ. ಅವನ ಭಗ್ನ ಪ್ರಣಯವು ಅವನನ್ನು ಬುದ್ಧಿಗೆಡಿಸಿ ರೇಲಗಾಡಿಯ ಕೆಳಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಸಾಯುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಆದರ್ಶದ ದುರಂತಗಳು ವೈಯಕ್ತಿಕ ದುರಂತಗಳೊಡನೆ ಬೆರೆತ 'ಹೇಮಂತಗಾನ'ಕ್ಕೆ ವರ್ಗಹೇತುಗಳು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ ನಿಂತಿವೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ವರ್ಗಗಳ ಸ್ವಭಾವ ಮತ್ತು ಹೇತುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿನಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೇರಾವ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಉಪಯೋಗಿಸಿಲ್ಲವೆಂದು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿನ ಕನ್ನಡೋದ್ಧಾರದ ಒಂದೇ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗ, ಕೆಳ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಿಕ ವರ್ಗ ಮೂರೂ ಸಹಕರಿಸಿದರೂ ಅವುಗಳ ಹೇತುಗಳು ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದವು. ಇಂದಿರೆಯ ಶ್ರೀಮಂತ ತಂದೆಗೆ ತರುಣ ವಿಧವೆ ಮಗಳ ಮನಸ್ಸಮಾಧಾನವೊಂದೇ ಇದರಲ್ಲಿ ಹೇತುವಾಗಿದ್ದರೆ ಕೆಳ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಅನಂತನಿಗೆ - ಈ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾದಂತೆ - ತನ್ನ ಮನಸ್ಸೆ ತನಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅರಿಯದು. ಕೂಲಿಕಾರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾದ ರಾಜೀವನೊಬ್ಬನೇ ನಿರ್ದಯವಾಗಿ ಈ ಕವಲು ಹೇತುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವವನು.

ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಲ್ಲಾಳರು ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಹೃದಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯವನ್ನು ಬೊಟ್ಟಿಟ್ಟು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆರ್ಥಿಕ ತಾಪತ್ರಯಗಳು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮನ್ನಣೆಯ ಕೊರತೆ, ಗ್ರಹ ಸೌಖ್ಯದ ಅಭಾವ ಇವು ಅನಂತನ ಆದರ್ಶವಾದದ ಚಿನ್ನವನ್ನು ಬಲು ಬೇಗ ಹಿತ್ತಾಳೆಯಾಗಿ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತವೆ.

ನಮಗೆ ಅರಿಯದೆ ನಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ ಹೇತುಗಳ ಅರಿವನ್ನು ಅವರು ತಂದುಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಹೃದಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ಕಡಿಮೆಯಿರುವ ವರ್ಗವೆಂದರೆ ಕೂಲಿಕಾರ ವರ್ಗ. ಅದರ ದಾರುಣ ಸ್ಥಿತಿಯು ಅದಕ್ಕೆ ರಾಜೀವನಂಥ 'ಕರುಣಾ ಕರ್ತೋರ' ಮುಂದಾಳುಗಳನ್ನು ದೊರಕಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗವು ಕೂಲಿಕಾರ ವರ್ಗವನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕರವಾಗಿ ಮುನ್ನಡೆಸಲು ಅದರ ಪುರಾಕೃತ ಕರ್ಮ ಅಡ್ಡ ಬರುತ್ತದೆ. ಅದು ಅತಿ ಭಾವನಾಪರವಶವಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಶ್ರೀಮಂತ ವರ್ಗದೊಡನೆ ಹರಿಯಲಾರದ ಸಂಬಂಧ ಅದಕ್ಕಿರುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಕೊನೆಗೆ ಅದು ಸ್ವಾರ್ಥಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಬಲ್ಲಾಳರು ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮುಖ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕೆರೆದು ಒಳಗಿನ ಹಿತ್ತಾಳೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇಂದಿರೆಯೊಬ್ಬಳನ್ನೇ ಅವರೇಕೋ ಕೆರೆದಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಅದೃಷ್ಟ ದೇವತೆಯಾಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳ ವಿಧವಾ ಜೀವನವು ತನಗರಿಯದಂತೆಯೇ ಅನಂತನ ಕಡೆ ಅವಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆದು ಅವನಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವಿತ್ತಿತ್ತೆಂಬುದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಅನಂತನ ದುರ್ವಿಧಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅವಳ ಹೃದಯದ ಜ್ಞಾತಾಜ್ಞಾತ ಹೇತುಗಳು ನಮಗೆ ಕಗ್ಗಟಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತವೆ. ಬಹುಶಃ ಈ ಕರುಣ ವಿಧವೆಯ ಹೃದಯದ ಮೇಲೆ ಕ್ಷ-ಕಿರಣ ಹಾಯಿಸುವಷ್ಟು ನಿರ್ದಯತೆ ಬಲ್ಲಾಳರಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲೇನೋ.

ಬಲ್ಲಾಳರ ಕಾದಂಬರಿಯು ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ, ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ, ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಉತ್ತಮ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿದೆ. ಅದು ಲೇಖಕರ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ನಿರೀಕ್ಷಣ ಶಕ್ತಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ಮನೋವಿಶ್ಲೇಷಣ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿದೆ.

(೧೯೫೪)

ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯೋಗ

(ಮುಂದೆ ಬರುವ ಪಾ. ವೆಂ ಪತ್ರಿಕಾ ಸಂದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ)

ಊಟಕ್ಕೆ ಮೇಲೋಗರ ಇದ್ದಂತೆ ಮನುಷ್ಯ-ಬದುಕಿಗೆ ಸುದ್ದಿಗಳು. ತನ್ನ ಸುತ್ತಲ ಮನುಷ್ಯರ ಮತ್ತು ನಿಸರ್ಗದ ಆಗುಹೋಗುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮನುಷ್ಯನಿಗಿರುವ ಕುತೂಹಲವೇ ಸುದ್ದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಆಸಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣ. ಎಷ್ಟೋ ವೇಳೆ ಇದೊಂದು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಹರಟೆಯ ವಸ್ತುವಾಗ-ಬಹುದಾದರೂ ನಿಜಕ್ಕೂ ಮನುಷ್ಯನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ, ಮನುಷ್ಯ ಸಮೂಹಗಳ ಜೀವನದಲ್ಲಿ, ಸುದ್ದಿಗಿರುವ ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಾನದ ಕಲ್ಪನೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜನರಿಗಿಲ್ಲ. ಆದಿಯ ಬೇಟೆಗಾರ ಮಾನವನಿಗೆ ಕೂಡ ಮೃಗಗಳ ಚಲನವಲನಗಳ ಸುದ್ದಿ ಇಲ್ಲದೆ ಬೇಟೆ ಸಫಲವಾಗುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಇರಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ಬರಬಹುದಾದ ಶತ್ರುಗಳ ಚಲನವಲನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮುಂದಾಗಿ ತಿಳಿವಳಿಕೆ - ಸುದ್ದಿ - ಇಲ್ಲದೆ ಅವನಿಗೆ ದಕ್ಷ ಆತ್ಮರಕ್ಷಣೆಯೂ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಸುಧಾರಿತ ಮನುಷ್ಯನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ವಸ್ತುಗಳ ಬೇಡಿಕೆ ಪೂರೈಕೆಗಳ ಸುದ್ದಿ, ರಾಜ್ಯ ಕಟ್ಟುವವರಿಗೆ ಶತ್ರುಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ಸುದ್ದಿ, ರಾಜ್ಯ ಮುರಿಯಬೇಕೆಂಬುವವರಿಗೆ ಆಳುವವರ ಒಳಜಗಳ ಮತ್ತು ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳ ಸುದ್ದಿ, ಆಳುವವರಿಗೆ ಪ್ರಜಾಸಮೂಹದ ತುಷ್ಟಿ ಅಸಂತುಷ್ಟಿಗಳ ಸುದ್ದಿಗಳು ಬೇಕೇಬೇಕೆಂಬುದು ಆದಿಯಿಂದ ನಡೆದುಬಂದದ್ದು. ಸುಳ್ಳುಸುದ್ದಿಗಳು ಕೂಡ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಆಯುಧಗಳಂತೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾ ಬಂದಿವೆ.

ಆದರೆ ಕೆಲವೇ ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದಿನವರೆಗೆ ತಮತಮಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಸುದ್ದಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೂ ಹಂಚುವಳಿಗೂ ಆಯಾ ವರ್ಗದವರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಿವಿಯಿಂದ ಕಿವಿಗೆ ದಾಟುವ ಸುದ್ದಿಯೇ ಆಧಾರವಾಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೇಕಾದ ಸುದ್ದಿಗಳನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ಹಂಚುವ ಸ್ವತಂತ್ರ ಉದ್ಯೋಗ, ಕಾಗದ ತಯಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಮುದ್ರಣ ಕಲೆ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದ ನಂತರವೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿತ್ತು. ಇಂಥ ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರಿಕೆ ಮೊದಲು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ೧೬೨೨ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಹತ್ತು ವರ್ಷದೊಳಗೆ ಫ್ರೆಂಚ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಆರಂಭ ವಾಯಿತು. ಇದಾಗಿ ಕೆಲ ಕಾಲದೊಳಗೆ ಎಲ್ಲ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಹೊರಡತೊಡಗಿದವು. ೧೮ನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಗೆ ಆಗಲೇ ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಬಳಸುವ ಸ್ವತಂತ್ರ ಉದ್ಯೋಗ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರೂಪಕ್ಕೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿತು. ದಿನವಹಿ ಹೊರಡುವ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ವಾರಕ್ಕೊಮ್ಮೆ, ಪಕ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ, ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ, ಮೂರು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಹೊರಡುವ ಪತ್ರಿಕೆಗಳವರೆಗೆ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಕಾಲಾವಧಿಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ತಲೆಯೆತ್ತಿದವು. ಕೇವಲ ಸುದ್ದಿಗಳನ್ನೇ ಕೊಡುವ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲದೆ ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ವಿಮರ್ಶೆ, ವಿಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನ ಆಸಕ್ತಿಯ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಕಳೆದ ಶತಮಾನದಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹೊರಡತೊಡಗಿದ್ದವು.

ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಾಜಕೀಯ ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳು ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಪ್ರಜೆಗಳ ಹಕ್ಕುಗಳು ಬರೇ ಬದುಕುವುದಕ್ಕೆ ದುಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಆಳುವವರು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಹೇಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಇಷ್ಟವಾದದ್ದರ ಸಲುವಾಗಿ, ಅನಿಷ್ಟವಾದದ್ದರ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಸಂಘಟಿತರಾಗಿ ಆಳುವವರ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಾಯ ತರುವುದಕ್ಕೂ ಜನಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕಿದೆ ಎಂಬ ತತ್ವ ಆಳುವವರಿಗೆ ಅಪ್ರಿಯವಾದರೂ ಜನರಲ್ಲಿ ಅದು ಹಬ್ಬುವುದಕ್ಕೆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಕಾರಣವಾದದ್ದಲ್ಲದೆ ಅದು ಹಬ್ಬಿದ್ದರಿಂದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ, ವಿಸ್ತರಣೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವ ಅಗಾಧವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿತು.

ಭಾರತದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಹುಟ್ಟೇ ಆಳುವವರು ಮಾಡುವ ಅತಿರೇಕಗಳನ್ನು ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ನ್ಯಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಡಿದಾಡುವುದಕ್ಕೇ ಆಯಿತು. ಕಲಕತ್ತದಲ್ಲಿ ೧೭೮೦ರ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ 'ದಿ ಬೆಂಗಾಲ್ ಗೆಜೆಟ್' ವಾರಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಅಂಗ್ಲನಾದ ಜೇಮ್ಸ್ ಅಗಸ್ಟಸ್ ಹಿಕ್ಲಿ ಎಂಬವ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸಿದ್ದೇ ಈ ದೇಶದ ಮೊದಲ ಪತ್ರಿಕೆ. ಆಗ ಈ ದೇಶದ ಬಹಳ ಭಾಗವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಈಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಯ ಕಂಪನಿಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಹಿಕ್ಲಿ ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದನು. ಇದಾದ ನಂತರ ದೇಶದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದೆ ದೇಶೀ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಆರಂಭವಾದವು. ಅವು ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಆಳ್ವಿಕೆಯಿಂದಾಗುವ ಅನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಜನರ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋರಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅತಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿದವು. ಭಾರತದ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡಿದ ನವರೋಜಿ, ಗೋಖಲೆ, ತಿಲಕ, ಶ್ರೀ ಅರವಿಂದ, ಗಾಂಧಿ ಮುಂತಾಗಿ ಅನೇಕ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಂತೀಯ ಜನ ನಾಯಕರು ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕರೋ ಅದರೊಡನೆ ನೇರ ಸಂಬಂಧ ಇಟ್ಟವರೋ ಆಗಿದ್ದರೆಂಬುದು ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ಸಂಗತಿ.

ಕರ್ನಾಟಕವೂ ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಲ್ಲ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಈಗ ಗೊತ್ತಿರುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಪ್ರಕಟವಾದ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು (ಹೆಸರು 'ಮಂಗಳೂರು ಸಮಾಚಾರ') ೧೮೪೩ರಲ್ಲಿ ಜರ್ಮನ್ ಪಾದ್ರಿ ಹೊರಡಿಸಿದರು.

ಪಕ್ಷ, ವಾರ, ಮಾಸ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಈ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ಇಂದು ಬಹುಮುಖವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ದೈನಿಕಗಳಿಂದ ತ್ರೈಮಾಸಿಕಗಳ ವರೆಗೆ ಬಗೆಬಗೆಯ ನಿಯತಕಾಲಿಕಗಳಲ್ಲಿ ಕವಲೊಡೆದು ನಿಂತಿದೆ. ಈ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಎರಡು ಮುಖ್ಯ ನೆಲೆಗಳಿಂದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದ ವಿಕಾಸಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಭಾರತದ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದದ್ದು. ಇನ್ನೊಂದು ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದದ್ದು. ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದ ಪ್ರವರ್ತಕರಾದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಿಗೆ ಅನೇಕ ಪೀಳೆ ತಮ್ಮ ದೇಶದ ಸರ್ಕಾರಗಳೊಡನೆ ಹಿಗ್ಗಾಮುಗ್ಗಿ ಆಗಿದ್ದರೂ ಅವು ಬಹುತರ ಸ್ವತಂತ್ರ ಮತ್ತು ಸಮೃದ್ಧಿ ಮುಖ ದೇಶಗಳಾಗಿದ್ದರಿಂದ ದೇಶ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೋರುವ ಕೆಲಸ ಅವುಗಳಿಗೆ ಗಂಟು ಬಿದ್ದುದು ಕೆಲವೇ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ. ಇಲ್ಲಿನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅವುಗಳ ಇತಿಹಾಸ ಆರಂಭವಾದ ಕೆಲವೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರಕೀಯರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಿಂದ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಶೋಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಬಡತನದಲ್ಲಿ ಕೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ದೇಶವನ್ನು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದತ್ತ ಕರೆದೊಯ್ಯುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೆಗಲು ಕೊಡುವುದು

ಅಗತ್ಯವಾಯಿತು. ಕನ್ನಡದ ಮಟ್ಟಿಗೇ ವಿಶೇಷವಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೆಂದರೆ, ಈ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಡುವ ಜನರು ಸುಮಾರು ಹತ್ತೊಂಭತ್ತು ಆಡಳಿತಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಹೋಗಿ, ಗತವೈಭವವನ್ನು ಮರೆತ ನಾಡಿಗೆ ತನ್ನತನದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ಪುನಃ ಅವರೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಆಡಳಿತದೊಳಗೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದದ್ದು. ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದ ಸ್ವರೂಪ ಈ ಎರಡು ಅಂಶಗಳಿಂದ ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಭಾವಿತವಾಗಿದೆ. ಅದು ಎರಡು ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೋರಾಡಬೇಕಾಯಿತು.

ಈ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದೊಳಗೆಯೇ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ವೈವಿಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಹದಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದವು. ಹುಟ್ಟಿದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದ ಕೊರತೆಯಿಂದ ನಿಂತುಹೋಗಿದ್ದರೂ ಹೆಚ್ಚಿನವು ವಾರಪತ್ರಿಕೆ, ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಗಳೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಅಗತ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಭಾಷೆಯೂ ಒಂದು ರೂಪಕ್ಕೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಕೇವಲ ಸುದ್ದಿ, ರಾಜಕೀಯ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲದೆ ಜೀವನದ ಬೇರೆ ರಂಗಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಆಸಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿಸತೊಡಗಿದ್ದವು. ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ಕವಿತೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೂ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಸಿಗತೊಡಗಿತ್ತು. ಕಾವ್ಯಕ್ಕೇ ಮೀಸಲಾದ 'ಕಾವ್ಯಮಂಜರಿ' ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯಂಥವೂ ಉದಯವಾಗಿದ್ದವು. ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತಾತಯ್ಯನೆಂದೇ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದ ಎಂ. ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣಯ್ಯನವರು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಜನ್ಮವಿತ್ತದ್ದಲ್ಲದೆ ಪತ್ರಿಕಾ ತರಬೇತಿ, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳು ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೂ ದುಡಿದು ಪತ್ರಿಕಾ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ತಳಹದಿ ಹಾಕಿದ್ದರು. ಕನ್ನಡದ ಅಭಿಮಾನವೂ ಜಾಗೃತವಾಗಿತ್ತು. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಡಿ. ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಮರಾಠಿಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದ ನೆಲೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ವತಃ ಸರಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ 'ಮಠಪತ್ರಿಕೆ'ಯ ಮೂಲಕ ಗಲಬರಪ್ಪ ಹಿಂದೆಯೇ ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಗೂ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಗಮನ ಕೊಡತೊಡಗಿದ್ದವು. ಗಲಬರಲ್ಲಿ ಮುಂಬಯಿಯಿಂದ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದ 'ಹಿತೋಪದೇಶ' ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮಾಜದ ಕೆಲ ಕಂದಾಚಾರಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಬರೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಒಲವುಗಳು ಈ ಶತಮಾನದ ಮೂರನೇ ದಶಕದಲ್ಲಿ ನಂತರ ಪೂರ್ತಿ ಫಲಭರಿತವಾಗತೊಡಗಿ 'ಆಧುನಿಕ' ಎನ್ನಬಹುದಾದ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ದೃಢವಾಗಿ ನಿಂತಿತು. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವಾರಪತ್ರಿಕೆ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಗಳೇ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಈಗ ದಿನಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ತಲೆಯೆತ್ತಿದ್ದು ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ. ಕನ್ನಡದ ಚಳವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದು ರಾಜಕೀಯ ಜಾಗೃತಿಯಾದುದು ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪ್ರಯತ್ನದ ಫಲವಾಗಿದ್ದಂತೆಯೇ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಬೆಳೆದು ಬಂದು ಜನಜೀವನದ ಒಂದು ಅವಶ್ಯಕ ಅಂಗವಾಗಲೂ ಕಾರಣವಾದವು. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಿಹಂಚಾದ ಕನ್ನಡನಾಡು ಒಂದಾಗಬೇಕೆಂಬ ಚಳವಳಿಯೂ ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಳವಳಿಯೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಮುದವೀಡು ಕೃಷ್ಣರಾಯರು, ಕೆರೂರು ವಾಸುದೇವಾಚಾರ್ಯರು, ಆಲೂರು ವೆಂಕಟರಾಯರು ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಪತ್ರಿಕಾ ವೃತ್ತಿಗೆ ತಂದಿತು. ವಿದ್ವತ್ತೆಯೂ ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕ ಶೈಲಿಯೂ ದೇಶಾಭಿಮಾನ ಕನ್ನಡಾಭಿಮಾನಗಳೂ ಇವರನ್ನು ಸಮರ್ಥ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಿಗಳಾಗಿ ಮಾಡಿತ್ತು.

ಆಗಿನ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ದೈನಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೊದಲೇ

ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದ್ದವು. ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಉತ್ಕಟ ರಾಷ್ಟ್ರಾಭಿಮಾನಿಯೂ ಆಗಿದ್ದ ತಿರುಮಲೆ ತಾತಾಚಾರ್ಯ ಶರ್ಮರು ೧೯೨೭ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ 'ವಿಶ್ವಕರ್ನಾಟಕ' ಪತ್ರಿಕೆ ಒಂದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಯೇ ಆಗಿ ಇತರರಿಗೆ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಹಾಕಿತು. ಅದು ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯೋಗಿಗಳ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಜನತೆಯ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗಾಗಿಯೂ ಅದು ಹೂಡಿದ ಹೋರಾಟಗಳಿಂದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಸರ್ಕಾರದ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತ ಬಂದ ಪತ್ರಿಕೆ. ೧೯೨೬ರಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ 'ತಮಿಳುನಾಡು' ಸಮತೋಲದ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದರೂ ಅದರ ಸಂಪಾದಕರಾದ ಶ್ರೀ ಪಿ. ಬಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸನ್ವರೂ ತಾತಾಚಾರ್ಯ ಶರ್ಮರಂತೆ ಸೆರೆಮನೆ ವಾಸವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ೧೯೩೧ರಲ್ಲಿ 'ಪ್ರಜಾಮತ' ವಾರಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನೂ ೧೯೩೪ರಲ್ಲಿ 'ಜನವಾಣಿ' ದೈನಿಕವನ್ನೂ ಆರಂಭಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಬಿ. ಎನ್. ಗುಪ್ತರು ಹಲವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗಾಗಿಯೂ ಹೋರಾಡಿ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದವರೂ ಹೌದು. ಪ್ರಸಾರ ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊಸ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದವರೂ ಹೌದು. ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಕೆ. ವೀರಣ್ಣಗೌಡರ 'ಚಿತ್ರಗುಪ್ತ' ಜನತೆಯ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗಾಗಿ ಹೋರಾಡಿದ ಪ್ರಮುಖ ಪತ್ರಿಕೆ.

೧೯೪೭ರಲ್ಲಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬರುವವರೆಗೂ ಭಾರತದ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದಂತೆ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಕ್ಕೂ ಮುಖ್ಯ ಧೈಯವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯೇ ಆಗಿತ್ತು. ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದ 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ' ತ್ರೈಮಾಸಿಕ, ಪೌರಸಭಾಡಳಿತ ಸುಧಾರಣೆಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದ್ದ 'ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಗಜೆಟ್', ಧಾರ್ಮಿಕ ನೈತಿಕ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ವವಿತ್ತ 'ಸುಬೋಧ', ಕನ್ನಡದ ಹಿತಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಾದ 'ಕನ್ನಡ ನುಡಿ'ಯಂಥ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ಆಗಲೇ ಹುಟ್ಟಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಹಾಸ್ಯಕ್ಕೆ, ಕಥೆಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಾದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ಆಗ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಡೆದಿದ್ದರೂ ರಾಜಕಾರಣ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದ ಲಕ್ಷ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ನಂತರ ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ತಿ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಸರ್ಕಾರದ ಹೋರಾಟ ಕೆಲಕಾಲ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿತ್ತು. ೧೯೫೬ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಭಾಗಗಳೆಲ್ಲ ಒಂದು ರಾಜ್ಯವಾಗುವವರೆಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನ ಸಿಕ್ಕಿತು.

ಆದರೂ ೧೯೪೭ರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಿಕ್ಕಿದ ನಂತರ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬದಲಾಗಿದೆ. ಈಗಲೂ ದೈನಿಕ ಮತ್ತು ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ರಾಜಕೀಯದ ಸೆಳೆತ ಬಲವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರೂ ಅವುಗಳ ವಿಷಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ವಿಸ್ತಾರವೂ ವಿವಿಧವೂ ಆಗಿದೆ. ಹಳೆಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಹೊಸ ಕಾಲದ ಅಗತ್ಯಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿವೆ. ಹೊಸ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಹೊಸದೇ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿವೆ. ಎಲ್ಲ ಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪೈಪೋಟಿ ನಡೆಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮುದ್ರಣ ಯಂತ್ರಗಳಲ್ಲೇ ದಿನಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ಅಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈಗ ಎಲ್ಲವೂ ರೋಟರಿ ಯಂತ್ರ, ಮೊನೋಟೈಪ್, ಇಂಟರ್‌ಟೈಪ್ ಮೊದಲಾದ ತ್ವರಿತ ಮುದ್ರಣ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನೂ ಟೆಲಿಪ್ರಿಂಟರ್ ಮೊದಲಾದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಪಾರ ಹಣ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಂತರದಲ್ಲಿ ದಿನಪತ್ರಿಕೆಗಳಾದಿಯಾಗಿ ಅನೇಕಾನೇಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ತಲೆಯೆತ್ತಿವೆ;

ಹಳೆಯವುಗಳು ಹೊಸವೂ ಎಷ್ಟೋ ಪೈಪೋಟಿಯನ್ನೂ ವೆಚ್ಚವನ್ನೂ ನೀಗಿಸಲಾಗದೆ ಮುಚ್ಚುತ್ತಲೂ ಇವೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ನಂತರ ಹುಟ್ಟಿದ ದಿನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ 'ಪ್ರಜಾವಾಣಿ', 'ಕನ್ನಡ ಪ್ರಭ' ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ 'ವಿಶಾಲ ಕರ್ನಾಟಕ', 'ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ', ಬೆಂಗಳೂರಿನ 'ನವಭಾರತ', ಉಡುಪಿಯ 'ಉದಯವಾಣಿ' ಹೆಸರಿಸತಕ್ಕವು. ವಾರಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ 'ಪ್ರಪಂಚ', ಬೆಂಗಳೂರಿನ 'ಸುಧಾ', 'ಜನಪ್ರಗತಿ', ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ 'ಕಸ್ತೂರಿ' ಬೆಂಗಳೂರಿನ 'ಮಯೂರ', 'ಮಲ್ಲಿಗೆ', ಉಡುಪಿಯ 'ತುಷಾರ' ಉಲ್ಲೇಖಾರ್ಹವಾಗಿವೆ. ಹಳೆಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಪ್ರಜಾಮತ' ವಾರಪತ್ರಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಳ ಹೊಂದುತ್ತಿದೆ. ಹೊಸ ಕಾಲದ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ 'ಕರ್ಮವೀರ' ಬಲಿಯಾಗಿದೆಯೆಂಬುದು ವಿಷಾದದಿಂದ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ.

ಇಂದಿನ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ತಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣತವಾಗಿವೆ. ಸಂಪಾದಕೀಯ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೇಶಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರೇರಣೆ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ದಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಇಂದಿನವರು ಮೇಲ್ಮಟ್ಟದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ವ್ಯಂಗ್ಯಚಿತ್ರಗಳು, ಕ್ರೀಡಾಪುಟಗಳು, ಚಲನಚಿತ್ರ ಚರ್ಚೆಗಳು, ಲಲಿತಕಲಾ ವಿಮರ್ಶೆಗಳು ಮುಂತಾಗಿ ಇಂದಿನ ದಿನಪತ್ರಿಕೆಗಳು ೩೦ ವರ್ಷ ಹಿಂದಿನವುಗಳಿಗಿಂತ ಬಹಳ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಟೀಲ ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರ 'ಪ್ರಪಂಚ' ಪ್ರವರ್ತಕವಾಗಿದ್ದರೆ, ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನು ನುಸುಳಿಸದೆಯೇ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನೂ ಪ್ರಸಾರವನ್ನೂ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ 'ಪ್ರಜಾವಾಣಿ', 'ಸುಧಾ' ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿವೆ. 'ಕಸ್ತೂರಿ' ಡೈಜೆಸ್ಟ್ ಮಾದರಿಯ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದ ಯಶಸ್ವಿ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ. 'ತುಷಾರ' ಹೊಸ ಮಾದರಿಯ ಕಥಾ ಪ್ರಧಾನ ಮಾಸಿಕಗಳೂ ಪ್ರಸಾರ ಪಡೆಯಬಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸಿದೆ. ಮುದ್ರಣ ಶೋಭೆಯಲ್ಲಿ 'ತುಷಾರ', 'ಉದಯವಾಣಿ' ಮತ್ತು ಅದೇ ಗುಂಪಿನ 'ರೂಪತಾರಾ' ಅತಿಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿವೆ.

೧೯೫೬ರ ಸರಕಾರಿ ವರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹೊರಡುವ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ ೩೭೭. ಇವಲ್ಲದೆ ಹೊರ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ೧೫ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಹೊರಡುತ್ತಿವೆ. ಇಂದು ಕೃಷಿ, ವಿಜ್ಞಾನ, ಲಲಿತ ಕಲೆಗಳು, ಕಥೆಗಳು, ನಗೆಬರಹಗಳು ಮುಂತಾದ ವಿಶಿಷ್ಟ ರಂಗಗಳಿಗೇ ಮೀಸಲಾದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಇವೆ. ಒಂದೊಂದು ಜಿಲ್ಲೆ, ಪಟ್ಟಣಗಳ ಸಮಸ್ಯೆಗೇ ಮೀಸಲಾದವೂ ಧಾರಾಳ ಇವೆ. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳೂ ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆಗಳೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನಾದಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ನಿಯತಕಾಲಿಕಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸುತ್ತಿವೆ. 'ಸಾಕ್ಷಿ', 'ಸಂಕ್ರಮಣ'ದಂಥ ಬೌದ್ಧಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ದೈನಿಕ, ಸಾಪ್ತಾಹಿಕ, ಮಾಸಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ, ವಿಮರ್ಶೆ, ಕಲಾರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಸಮರ್ಥರಾಗಿರುವವರೂ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮಟ್ಟ ಏರುತ್ತಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದೊಡನೆ ಹೆಸರಾಂತ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ಮತ್ತು ಹೆಸರುಗಳು ತಳಕು ಬಿದ್ದಿವೆ. ಬೇಂದ್ರೆ, ಬೆಟಗೇರಿ, ಶಂ. ಬಾ. ಜೋಶಿ, ಕಡಂಗೋಡ್ಲು ಮೊದಲಾಗಿ ಹತ್ತಾರು ಹಳೆ ತಲೆಮಾರಿನ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದಲ್ಲಿ ನುರಿತವರು. ಆದರೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪ್ರಸಾರ ಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದವರು ಹಸಿದಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇಂದು ಪ್ರಮುಖ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ

ಸ್ಥಿತಿ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಬಹಳ ಕಾಲದಿಂದ 'ಕನ್ನಡಿಗರು ಕೊಂಡು ಓದುವುದಿಲ್ಲ. ಅಭಿಮಾನಶೂನ್ಯರು' ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ನಾವು ಇಂದು ಪ್ರಮುಖ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಒಂದೂಕಾಲು ಒಂದೂವರೆ ಲಕ್ಷ ಮೀರಿದ ಪ್ರಸಾರ ಪಡೆದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ದೈನಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪ್ರಸಾರದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ, ಬಂಗಾಳಿ, ತಮಿಳು, ತೆಲುಗು, ಹಿಂದಿ, ಮಲೆಯಾಳಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಇನ್ನೂ ಅಸೂಯೆ ಪಡಬಹುದಾದರೂ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳವುಗಳಿಗಿಂತ ಹಿಂದಿಲ್ಲ.

ಕನ್ನಡ ಆಡಳಿತ ಭಾಷೆ, ಶಿಕ್ಷಣದ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಪೂರ್ತಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಪಡೆದರೆ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸಮೃದ್ಧಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚುವುದು ಖಂಡಿತ. ಯೋಗ್ಯತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅವು ಬೇರೆ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷಾ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗಿಂತ ಹಿಂದಿಲ್ಲ.

(೧೯೬೦)

ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಾವೂ ಒಬ್ಬ ಹಿರಿಯರಾದ
ಪಾ. ವೆಂ. ಆಚಾರ್ಯರ ವಿಚಾರಧಾರೆ
(ಸಂದರ್ಶನಗಳ ಮೂಲಕ)

ಪಾ. ವೆಂ. ಆಚಾರ್ಯರ ಅಭಿಮಾನಿಗಳು ಮತ್ತು ಪತ್ರಕರ್ತರು ವಿವಿಧ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಮನನೀಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಪಾ. ವೆಂ. ಕೊಟ್ಟ ಉತ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಹಾಗೂ ಮೌಲಿಕವಾದ ವಿಚಾರಗಳು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿವೆ.

ಸಂದರ್ಶಕರು :

೧. ಶ್ರೀ ಪಡ್ಡೆ (೧೯೭೬)
೨. ಡಾ. ನಾ. ಮೊಗಸಾಲೆ (೧೯೭೭)
೩. ದೇಶಪಾಂಡೆ ಸುಬ್ಬರಾಯ (೧೯೭೮)
೪. ಆರೂರು ಲಕ್ಷಣಶೇಟ್ (೧೯೮೩) ಮತ್ತು
೫. 'ತರಂಗ'ದ ಸಂಪಾದಕರು (೧೯೮೭) - ಸಂಜೋಡಣೆ : ಸೌ. ಆಶಾಕಿರಣ

'ಕಸ್ತೂರಿ'ಯ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿ

ನಿಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕಾಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರೇಪಣೆ ಏನು? ಹೊರಗಿನದೋ ಅಥವಾ ಒಳಗಿನದೋ?

“ಪ್ರೇರೇಪಣೆ! ಕುದುರೆ ನನ್ನ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಂತು : ಹತ್ತಿ ಕೂತೆ. ಅದು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಲಿಲ್ಲ.”

ನೀವು ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಕ್ಕೆ ಏಕೆ ಬಂದಿರಿ? ಹೇಗೆ ಬಂದಿರಿ? ಇದರಲ್ಲಿ ನೀವು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಅರ್ಥವೇನು?

ನನ್ನ ಕಾಲದವರಂತೆ ನಾನೂ ಬರೆಯುವ ಅಥವಾ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹುಚ್ಚಿನಿಂದಾಗಿ ಈ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಬಿದ್ದೆ. ಕಂಡುಕೊಂಡ ಅರ್ಥವೆಂದರೆ, ಇದು ಬರೇ ಉದರಂಭರಣ ವೃತ್ತಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬದುಕಿಗೆ ಕೊಡಬಲ್ಲದೆಂದು.

ಕವಿಗಳಾಗಿರುವ ನೀವು ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಪತ್ರಿಕಾಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದಿರೋ ಅಥವಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರೋ?

“ನಾನು ಪ್ರಥಮತಃ ಪದ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ತಾಳಿದ್ದೆ ಎನ್ನುವುದು ಸತ್ಯ. ಆದರೆ ನಾನು ಜೀವನ

ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಕಾಲದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ಹಾಗೂ ನನ್ನದೇ ಆರ್ಥಿಕ ಅಗತ್ಯತೆಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಕವಿತೆಗೆ ಅಷ್ಟು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಕವಲ್ಲದ ಜೀವನ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ತಳ್ಳಿದವು. ಎಲಿಮೆಂಟರಿ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕ, ಅಂಗಡಿ ಕೆಲಸಗಾರ, ಲೆಕ್ಕಿಗ, ಕಂಪೆನಿ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ, ಪ್ರೆಸ್ ಮೆನೇಜರ್, ಹೋಟೆಲ್ ಬಿಲ್ ರೈಟರ್ ಈ ಬಳಸು ದಾರಿಯಿಂದ ನಾನು ಕೊನೆಗೆ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ತೇಲಿ ಬಂದೆ. ನನಗೆ ಕ್ಷಿಪ್ರ ಬುದ್ಧಿ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಶಿಕ್ಷಕ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲೊಂದು ಹೊರತು ಉಳಿದವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿರೀಕ್ಷೆ ಮೀರಿಯೇ ಒಳ್ಳೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದೆ. ವೃತ್ತಿ, ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನನಗೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಇರಲಿಲ್ಲ.”

‘ಕಸ್ತೂರಿ’ ನಿಮ್ಮ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಖ್ಯಾತಿ ಪಡೆದಿತ್ತು. ಯಾವ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಈ ಯಶಸ್ಸು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು?

ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ‘ಕಸ್ತೂರಿ’ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಂಥಾ ಒಂದು ಪತ್ರಿಕೆಯು ಅಗತ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದ ನಂತರ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಗಿದ್ದ ಅನೇಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಇಂಗ್ಲಿಷನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಜನರಿಗೆ ಓದಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಉತ್ತಮ ದರ್ಜೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದವು. ದೇಶ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿದ್ಯಾವಂತರಾಗಿದ್ದವರಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ದೊರಕತಕ್ಕಂಥಾ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅರಗಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಅಂತನ್ನೋ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಂಥಾ ಒಂದು ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಜನ ತಯಾರಾಗಿದ್ದರು.

‘ಕಸ್ತೂರಿ’ಗೆ ನಾನು ಮೊದಲನೇ ಸಂಪಾದಕನಾದ ಕಾರಣ ಅದರ ಧೈಯ-ಧೋರಣೆಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿತ್ತು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು S.S.L.C. ಯ ಮಟ್ಟದಿಂದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು graduation ನಿಂದ ಕೆಳಗಿನ, ಮಧ್ಯಮ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಜನ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ, ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆ ಅಂತ ನನಗನ್ನಿಸಿತ್ತು. ಇಂತವರನ್ನೇ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ‘ಕಸ್ತೂರಿ’ಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿದೆ. ಓದುಗರು ‘ಕಸ್ತೂರಿ’ಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಬೇಕಾದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಹಿಡಿಯಿತು. ಮೊದಲಿನ ಆರು ತಿಂಗಳು ‘ಕಸ್ತೂರಿ’ ಇನ್ನೂ ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಸಂಪಾದಿಸಲಿಲ್ಲ. ವರ್ಷ ಉರುಳುವುದರೊಳಗೆ ಅದು ೪ ರಿಂದ ೫ ಸಾವಿರ ಓದುಗರನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಎರಡನೇ ವರ್ಷದ ಕೊನೆಗೆ ಆಗಿನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಮೀರಿ, ೭,೦೦೦ಕ್ಕೂ ಮಿಕ್ಕಿ ಮಾರಾಟವಾದ ಕಸ್ತೂರಿ ಓದುಗರಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಯಾಯಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ, ‘ಕಸ್ತೂರಿ’ ಹಿಡಿದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲೇ ಮುಂದುವರಿದರೆ ಯಶಸ್ಸು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತದೆ ಅನ್ನೋ ವಿಶ್ವಾಸ ನನಗೆ ಹುಟ್ಟಿತು.

ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ‘ಕಸ್ತೂರಿ’ಯ ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ನನ್ನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದಂಥಾ ಎಲ್ಲಾ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನೂ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ. ಮೊದಲನೆಯದು ವಿಷಯದ ವೈವಿಧ್ಯ. ಈ ವೈವಿಧ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಬಹಳ ಓದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಜೊತೆಗೆ ನನ್ನೊಡನೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರನ್ನು ನಾನು ಬಹಳ ಪೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸಿ, ಬಂದ ಸ್ವದೇಶಿ-ವಿದೇಶಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಓದಿಸಿ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರಸ್ಯದ ವಿಚಾರಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೋ ಅವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಆರಿಸಿದ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಕೊಡೋದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಾನು ನನ್ನ ಪ್ರಥಮ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಯಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಜಿ. ಜಿ. ಹೆಗಡೆಯವರ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರು

ಹಿಂದಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಮರಾಠಿ ಮೊದಲಾದ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಓದಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗುರುತು ಮಾಡಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಲೇಖನ ಹಾಕಬೇಕೋ ಬೇಡವೋ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ನಾನೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಹಿಂದಿ, ಬೆಂಗಾಲಿ ಹಾಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮರಾಠಿ ಗೊತ್ತಿರುವವನಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ - ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಷೆಗಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಸಮಾಚಾರಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಸುಲಭವಾಯಿತು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಿಚಾರಗಳ ಪ್ರಯೋಜನ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು 'ಕಸ್ತೂರಿ'ಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ಸುರು ಮಾಡಿದೆ.

ಸಂಸ್ಥಾಪಕ ಮಂಡಲಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸಂಪಾದಕೀಯ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವವರು ಯಾರೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಅವರು ಮನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇದೂ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿತು.

ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ perfect ಅಂತ ಅನಿಸೋದೇ ಇಲ್ಲ. ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಮಾಧಾನ ಇಲ್ಲದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯ ಕಡೆಗೆ ನುಗ್ಗಬೇಕು ಅನ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ನನಗೆ ಸುಧಾರಣೆ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ದೀರ್ಘಾವಧಿಯ ನಿಮ್ಮ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಸಾಧಿಸಲಾಗಿದೆಯೆ? ಅಥವಾ ಕೊನೆಗೂ ಪೂರೈಸದ ಆಸೆಗಳಿದ್ದುವೆ?

ಬಹಳವಾಗಿ ಸಾಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದು ಇದೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ, ನನ್ನ ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಜನ ಯಾವುದನ್ನು ಓದಬಯಸುತ್ತಿದ್ದರೋ ಅದನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಇಷ್ಟಪಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ನನಗೆ ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅನಿಸಿತು. Higher middle class ನಲ್ಲಿದ್ದಂಥಾ ಜನ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಚಿತ್ತವಿಟ್ಟು ಓದುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗ ಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಬಂದ ಜನಾಂಗದವರಿಗೆ ವಿದೇಶೀ ಮಾನಸಿಕ ಸಂಪರ್ಕಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ನಾನು ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ European History ಕಲಿಯಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಕ್ರಮೇಣ Indian History ಹಾಗೂ ಕೊನೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ ಸಿಗಲಿಕ್ಕೆ ಸುರುವಾಯಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ವಿದೇಶೀ ಮೂಲಗಳ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಆಸಕ್ತಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲೇ ಆಗತಕ್ಕಂಥಾ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಹಾಗೂ ಮತ್ತಿತರ ಸಾಹಸಗಳು ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಂತದ ಸಂಗತಿಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ವ ಕೊಟ್ಟು ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದು ನನ್ನ ಆಸೆ ಆಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟರೂ ಇಂಥಾ ಲೇಖನ ಬರೆಯಬಲ್ಲಂಥಾ ಜನರಾಗಲೀ, ಮಾಹಿತಿ ಒದಗಿಸಬಲ್ಲಂಥಾ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಲೀ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ.

Readers Digest ನವರು Roam Editors ಅಂತ ನೇಮಕ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ತಿರುಗಿ ಏನೇನು ನಡೆಯುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ವರದಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲವಾದರೂ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಾದರೂ ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡತಕ್ಕಂಥವರನ್ನು ನೇಮಿಸಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಆರ್ಥಿಕ ಮುಗ್ಗಟ್ಟು ಹಾಗೂ ಈ ಕಠಿಣತರ ಶ್ರಮ ವಹಿಸಲು ಸಿದ್ಧವಾಗುವಂಥವರ ಅಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಈ ರೀತಿಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗುವ ಲೇಖನ ತಯಾರು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಂದು ಕೊರತೆ ಎಂದರೆ, ಇಂದಿಗೂ ನಮ್ಮ

ದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಗತಕ್ಕಂಥಾ ವಿಚಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಲೇಖನಗಳು ಬರುವುದು ಕಮ್ಮಿ ಅನಿಸ್ತಾ ಇದೆ. Intelligent ಆಗಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆಗತಕ್ಕಂಥಾದ್ದನ್ನು Highlight ಮಾಡಿ ಬರೆಯುವವರು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟಿಲ್ಲ; ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಂಥ ಪ್ರತಿಫಲ ಕೊಡೋ ಶಕ್ತಿಯೂ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಲ್ಲ.

ಮತ್ತೊಂದೆಂದರೆ ಈಗಿನವರು ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶಾಶ್ವತವಾದುದಕ್ಕಿಂತ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾದುದರ ಕಡೆಗೇ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನ ಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಏಳಿಗೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವಂಥ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಗಮನ ಕಡಿಮೆ. ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಧೋರಣೆಯೂ ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ನಿರ್ಣಯಿಸಬೇಕಾದ ಕಾರಣ ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ನಮಗೆ ಏನು ಕೊಡಬೇಕು ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೋ ಅದನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಕೊರತೆಗಳಿವೆ ಅಂತ ಅನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

‘ಕಸ್ತೂರಿ’ಯ ಸಹಸಂಪಾದಕರಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದ ಅನುಭವವೇನು?

“ಇದು ಬಹಳ ಅಗಲವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಬದುಕಿನ ಎಲ್ಲ ಮುಖಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯರು ಓದ ಬಲ್ಲಂತಹ ಲೇಖನಗಳ ಬರಹದ ವ್ಯವಸಾಯ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಆಗಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಒಂದು. ನಮ್ಮ ಓದುಗರ ಅಭಿರುಚಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಕಿರಿದು ಎಂಬುದು ಇನ್ನೊಂದು. ಕನ್ನಡದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ನಾವಿನ್ನೂ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದ ಅ ಆ ಇ ಈ ಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲೇ ಇದ್ದೇವೆ. ನನ್ನನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ನಾನು ಹೇಳಬಹುದಾದದ್ದು ಸಂಪಾದಕೀಯ ವರ್ಗದ ದಕ್ಷತೆ ಬೆಳೆಯಬೇಕಾದಷ್ಟು ಬೆಳೆಯಲಿಲ್ಲ”.

ಸಂಪಾದಕರಾಗಿ ನಿಮಗೆ ಸಿಹಿ, ಕಹಿ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರ ಅನುಭವಗಳಾಗಿರಬೇಕು. ಕೆಲವನ್ನು ಹೇಳುವಿರಾ?

ಕಹಿ ಅನುಭವಗಳು ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ Management ನಿಂದ ಯಾವ ತೊಂದರೆಯೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಆಕ್ಷೇಪಾರ್ಹವಾದುವುಗಳು ಅಥವಾ ನಿಸ್ಸಾರವಾದುವುಗಳು ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ. ಕೆಲವೊಂದು ಎಳಸು ಲೇಖಕರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಉಳಿದವರೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಸೂಚನೆ, ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಪ್ಪುತ್ತಾ ಇದ್ದರು.

ಪತ್ರಿಕಾ ವ್ಯವಸಾಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ Reportingಗೆ ಹೋದವರಿಗೆ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರ ಅನುಭವಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಕುರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಅಂಥಾ ಅನುಭವ ಕಡಿಮೆ. ಓದು-ಬರವಣಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಸಂಪಾದಕನ ಕೆಲಸ Boring. ನಾನು ‘ಕರ್ಮವೀರ’ದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಒಮ್ಮೆ ವಿಶ್ವಕಥಾ ಸ್ಪರ್ಧೆ ನಡೆಯಿತು. ಕನ್ನಡದ ಕತೆಗಳನ್ನು ಆಮಂತ್ರಿಸಲು ‘ಕರ್ಮವೀರ’ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರ ನಡೆಯಿತು. ಆಗ ಒಬ್ಬಾತ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿ ಕತೆ ಬರೆದು ಕಳುಹಿಸಿ “ಇದನ್ನು ‘ಕರ್ಮವೀರ’ ದೀಪಾವಳಿ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕ್ರಿ, ಆಗದಿದ್ದೆ ಜಗತ್ ಕಥಾ ಸ್ಪರ್ಧೆಗೆ ಕಳಿಸಿ” ಅಂತ ಬರೆದಿದ್ದ. ಹಾಗೆಯೇ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹೆಸರಿನ ಮುಂದೆ ‘ಅಯ್ಯ’ ಎನ್ನೋದಕ್ಕೆ ಬದಲು ‘ಅಪ್ಪ’ ಅಂತ ಮುದ್ರಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬರು ರಿಜಿಸ್ಟರ್ಡ್ ನೋಟೀಸ್ ಕಳಿಸಿದ್ದರು. ‘ಅಯ್ಯ’ ಅಂದ್ರೆ ಗೌರವ ಹೆಚ್ಚು. ಅಪ್ಪ ಅಂದ್ರೆ ಕಡಿಮೆ ಅಂತ.

ಪತ್ರಿಕಾ ರಂಗದಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಆದ ಅತ್ಯಂತ ಸಾರ್ಥಕತೆಯ ಅನುಭವ ಕೊಟ್ಟ ಒಂದು ಘಟನೆ ಹೇಳುತ್ತೀರಾ?

ಪತ್ರಿಕಾ ರಂಗದಲ್ಲಿ ನನಗಾದ ಸಾರ್ಥಕತೆಯ ಅನುಭವಗಳಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರ ಮತ್ತು ಓದುಗರನೇಕರ ಶಾಶ್ವತ ಸ್ನೇಹ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು. ಆದರೂ ಒಂದೇ ಒಂದು ಸಾರ್ಥಕತೆಯ ಅನುಭವ ಹೇಳಬೇಕಿದ್ದರೆ ಒಬ್ಬ ಓದುಗನ ಮುರುಟಿ ಹೋದ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಚಿಗುರು ಬರಿಸಲು ನೆರವಾದದ್ದು. ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡದ 'ಕಸ್ತೂರಿ' ಓದುಗರೊಬ್ಬರು ಸಂತತಿ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯಾಸಕ್ತಮಿ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅದಾದ ಕೆಲ ಕಾಲಾನಂತರ ಅವರ ಏಕಮಾತ್ರ ಪುತ್ರ ಅಪಘಾತದಲ್ಲಿ ಊನನಾದ. ದಂಪತಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಯುವಷ್ಟು ನಿರಾಶರಾದರು. ಈ ವೇಳೆಗೆ ನಾನು ಅದೇ ಹೊಸದಾಗಿ ಮುಂಬಯಿಯ ಡಾ. ಫಡಕೆಯವರು ರೂಪಿಸಿದ್ದ ವೀರೈನಾಳ ಪುನರ್ಜೋಡಣೆಯ ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿವಿಧ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಂದಲೂ ಸ್ವತಃ ಡಾಕ್ಟರ್ ಫಡಕೆಯವರಿಂದಲೂ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಒಂದು ಆಶಾದಾಯಕ ಲೇಖನ ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ. ಅದನ್ನೋದಿ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಓದುಗರು ನನಗೆ ಬರೆದರು. ನಾನು ಪುನಃ ಡಾ. ಫಡಕೆಯವರಿಗೆ ಬರೆದು ಹೆಚ್ಚು ವಿವರ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಸರ್ಜನ್‌ನೊಬ್ಬರೊಡನೆ ಮಾತಾಡಿ ಆ ಸಂತ್ರಸ್ತ ಓದುಗರಿಗೆ ಸಲಹೆ ಕಳಿಸಿದೆ. ಆ ಓದುಗರು ಆ ಸರ್ಜನ್‌ನಿಂದಲೇ ಪುನರ್ಜೋಡಣೆಯ ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡರೆಂದೂ ಪುನಃ ಮಕ್ಕಳಾದುವೆಂದೂ ಅವರಿಂದಲೇ ನಂತರ ಪತ್ರ ಬಂದಾಗ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಇಂಥ ಒಂದು ಉಪಕಾರವೂ ಸಾಧ್ಯವಿದೆಯಲ್ಲ ಎಂದು ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು.

ಹರಟೆಗಾರನಾಗಿ

ನೀವು ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುವುದು ಏತಕ್ಕಾಗಿ? ಹರಟೆಯ ಲಕ್ಷಣವೇನು?

ನನ್ನ ಸ್ವಭಾವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕಲ್ಲ, ಚಿಲ್ಲರೆ ನಿತ್ಯ ವ್ಯವಹಾರ ಸಂಗತಿಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಎಂದೂ ಆಕರ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಗಂಭೀರವಾದ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ನಾನು ಯಾರೊಡನೆಯಾದರೂ ಚರ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಹರಟೆಗಳಿಗೆ ಯಾವ ನಿಯಮವನ್ನೂ ನಾನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ಮಾನವನ ಶ್ರೀ ಮದ್ಗಾಂಭೀರೈವತ್ತಾದ ಮುಖವಾಡವನ್ನು ತಳ್ಳಿ ಅದರ ಹಿಂದೆ ಅಡಗಿರುವ ಪೊಳ್ಳುತನವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದು ನನ್ನ ಹರಟೆಗಳ ಲಕ್ಷಣ.

ನೀವು 'ಕರ್ಮವೀರ'ದಲ್ಲಿ ಕಾಲಮಿಸ್ಟ್ ಆಗಿದ್ದರಿಂದ ಪ್ರತಿವಾರವೂ ನೀವು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಬರೆಯಲೇಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೃತಕತೆ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕತೆ ಅಥವಾ ಅನುಭವದ ಕೊರತೆಯಿಂದ ಬರೆಹ ತೆಳ್ಳಗಾಗಬೇಕಿತ್ತು. ಹಾಗಾದ ಅನುಭವ ನಿಮಗೆ ಆಗಿದೆಯೇ? ಅಥವಾ ಈ ಮಾತು ಹರಟೆಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಕಾವ್ಯವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಅನ್ವಯಿಸುವುದೇ?

ಅನಿಸಿಕೆಗಳು ಅನುಭವವಾದ ಮೇಲೆ ಬರೆಯಬೇಕೆಂಬುದು ಎಂದಿಗೂ ಸತ್ಯ. ಆದರೆ ಅದು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಹರಟೆಗೆ

ಇದು ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲಾರೆ. ಆದರೂ ಕವಿತೆಗೆ ಅನಿಸಿಕೆ (feeling) ಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದಂತೆ ಹರಟೆಗೆ - ನನ್ನ ಮಟ್ಟಿಗಂತೂ - ಪ್ರಕೋಪನ (provocation) ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ನಾನು ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ೧೯೫೮ರಲ್ಲಿ ನೆಮ್ಮಿ ಕೊಂಡಾಗ ೩೫ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು. ಎಲ್ಲ ಬಾವಿಗಳ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ನೀರು ಕುಡಿದ ಅನುಭವ ಇತ್ತು. ಹೌದು; ಕಾಲಮಿಸ್ಟ್ ಆಗಿ ಬರೆಯುವವನು ಒಂದೇ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲಾರ. ನನ್ನ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ೫೦ ಹರಟೆ ಬರೆದಲ್ಲಿ ೫ ಚೆನ್ನಾಗಿವೆ. ಉಳಿದವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿವೆ ಎನ್ನುವಂತಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಅಂತರಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಅನುಭವದ ಕೊರತೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಕೋಪನ ಕೆಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ತಕ್ಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಉದ್ದೀಪನಗೊಳ್ಳದಿರುವುದು ಎಂದು ಹೇಳಿಯೇನು.

ಕನ್ನಡದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಹರಟೆಗಾರರಾದ ರಾ. ಕು., ರಾವಬಹಾದ್ದೂರ, ಎನ್ನೆಯವರ ಹರಟೆಗಳಿಗೂ ನಿಮ್ಮ ಹರಟೆಗಳಿಗೂ ಮುಖ್ಯ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಎರಡು: (೧) ನಿಮ್ಮದರಲ್ಲಿ ಅನುಭವವನ್ನು ಭಾಷೆಯ ಸಾಂದ್ರತೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವ ಗುಣ. (೨) ಶ್ರೀರಂಗರ 'ರಂಗಭಾರತ'ದ ಹಾಗೆ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಆಧುನೀಕರಿಸುವ ಸಮಕಾಲೀನ ಪ್ರಜ್ಞೆ. ಇಂತಹ ಹರಟೆಗಳು ನಿಮಗೆ ತೃಪ್ತಿ ತಂದಿವೆಯೇ? ಕನ್ನಡದ ಹರಟೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು?

ನೀವು ಹೇಳಿರುವ ಹರಟೆಗಳ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಬಹುದಾದುದಿಷ್ಟು : (೧) 'ಕರ್ಮವೀರ'ದಲ್ಲಿ ಮಿತ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಬೇಕಾದುದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ನೀವು ಸಾಂದ್ರತೆಯೆಂದು ಹೇಳುವ ಗುಣ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಥಳವಿರುವಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದಾದದ್ದು ಹೆಚ್ಚು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ನಾನು ಹೆಚ್ಚು ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಬರೆಯಬಲ್ಲೆ. ಬರೆದೂ ಇದ್ದೇನೆ. ಮೇಲಾಗಿ ನನ್ನ ನಗೆ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ನೀವು ಗಮನಿಸಬಹುದಾದ, ಆದರೂ ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೇಳದ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ wit ಎಂದು ಕರೆಯುವ ವಾಗ್ವಿಲಾಸ. ಸಂಕ್ಷೇಪವೇ witನ ಜೀವಾಳ. ಇದು ನೀವು ಹೇಳುವ ಸಾಂದ್ರತೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನನ್ನಂತೆಯೇ devastating ವಿಷಯಗಳನ್ನು devastating ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದವರು ಹೆಚ್ಚು ಜನವಿಲ್ಲ. (೨) ಪುರಾಣ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಚೇತನವನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ನಿಹಿತಪಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅವು ಉತ್ತಮ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆಯುಧಗಳಾಗಿವೆ. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಭಾಷೆಯ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಇದು ಭಾಷೆಯ ಬಡತನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆಯೆಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ನನ್ನ ಹರಟೆಗಳು, ಏಕೆ ಯಾವ ಬರವಣಿಗೆಗೂ ನನಗೆ ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರ ಎಂದೂ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ತಂದಿಲ್ಲ. ನನ್ನದೇ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬುದೊಂದು ತೃಪ್ತಿಯಿದೆ.

ಕನ್ನಡದ ಹರಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾದವರೆಲ್ಲ ತುಂಬ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ನೀವು ಹೇಳಿದ ಹೆಸರುಗಳಿಗೆ ಕುವೆಂಪು, ಬೇಂದ್ರೆ, ನಾ. ಕಸ್ತೂರಿ, ಕಾರಂತ, ಮೂರ್ತಿರಾವ್, ಗೊರೂರು ಮೊದಲಾದ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕು.

ನಿಮ್ಮ ಈಚೆಗಿನ ಹರಟೆಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳಾದ ವಿಡಂಬನೆ-ನಾಟಕೀಯತೆ ಇವೆ. ನಮ್ಮ ಅರ್ಥಗಳಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡುವ ಕಳಕಳಿ ಇದೆ. ಈ

ಹರಟೆಗಳು ವಿ. ಜಿ. ಭಟ್ಟರ ಕಾವ್ಯದಂತೆ ವಿಡಂಬನ ಕಾವ್ಯಗಳಾಗಿವೆ - ಎಂದು ನನ್ನ ಊಹೆ. ನಿಜವಾಗಿ ನೀವು ನನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯದತ್ತ ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ವಾಲಿದ್ದೀರಾ?

ರಮ್ಯ ನವ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಹಣೆಪಟ್ಟಿಗಳು ನನ್ನನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿಚಲಿತಗೊಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ೧೯೫೦ರ ವೇಳೆಗೆ ಒಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತನ್ನ ಜೀವಕಳೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿತೆಂದು ನಾನೊಪ್ಪುತ್ತೇನೆ. ಜಲಸ್ತಂಭಕ ಅರೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಕ್ತವಾದ ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಸಂಕುಚಿತ ಕ್ಷೇತ್ರವಿರುವುದರಿಂದ ಅಕಾಲವಾರ್ಧಿಕ್ಯ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇದೇ ಅನುಭವ ಸಂಕೋಚದಿಂದ ಇನ್ನೂ ನಾವು ಬಳಲುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಗತಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದೇ ಎಂದು ನನ್ನ ಭಯ. ನನ್ನ ಈಚೆಗಿನ ಲಘುಬರೆಹಗಳನ್ನು ನವ್ಯ ಕಾವ್ಯಶ್ರೇಣಿಗೆ ಸೇರಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ವಿಡಂಬನೆ ಅಥವಾ debunking ನನ್ನ ಬಹಳ ಹಳೆಯ ಹವ್ಯಾಸ. ಮಾನವನು ತನ್ನಿಂದಲೇ ಮರೆಮಾಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಇರಾದೆ (motive)ಗಳು ನನ್ನ ಮುಖ್ಯ ವ್ಯಸನವಾಗಿವೆ. ವಿ. ಜಿ. ಭಟ್ಟರ ಕವನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ಗುಣವುಂಟು.

ನವ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಇನ್ನೂ ಇತ್ತೊಡವಾಗಿದೆ. ಅದು ಒಳ್ಳೇ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೂ ಕೇವಲ ಬಂಡಾಯ, ಲೈಂಗಿಕತೆ, ವಿತಂಡವಾದಗಳಿಂದ ಒಂದು ಕಾವ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬಹುಕಾಲ ಬಾಳಲಾರದು. ಚಮತ್ಕಾರವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ನವೀನತೆಗಳೂ ಕಾವ್ಯವಾಗಲಾರವು. ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯದ ತಿರುಳು ಮನುಷ್ಯನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಾಣುವ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿದೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಒಂದು ಬಲು ದೊಡ್ಡ ದುರ್ದೈವವೆಂದರೆ ನಾವು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಬೆಳೆದಷ್ಟು ಕೂಡ ಚಿಂತನದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿಲ್ಲ. ರಾಮನ್, ಚಂದ್ರಶೇಖರರ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬರುವ ತತ್ವಚಿಂತಕರು ಯಾರು ಕಾಣಿಸುತ್ತಾರೆ ಹೇಳಿ? ಈ ರಂಗದಲ್ಲಿ ನಾವು ಹೊಸತನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ? ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ಪುರಾತನ ಚಿಂತಕರನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರನ್ನು ನಮಗೆ ನಾವೇ ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಥಕತೆ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ವೇದಾಂತ ದರ್ಶನ ಉಳಿದ ದರ್ಶನಗಳನ್ನು ತನ್ನ ನಿಲುವೆಗೆ ಊರು ಕೊಡಲು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ ಕೊಂಡಿತು. ಈಗ ಅದು ಆಧುನಿಕ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕರಗಿಸಿ ಅದನ್ನು ವೇದಾಂತದ ಅಚ್ಚಿಗೆ ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಚಿಂತಕರಲ್ಲಿ ಅರವಿಂದರೊಬ್ಬರೇ ನಮಗೆ ಎದ್ದು ಕಾಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ವಿಕಾಸವಾದವನ್ನು ವೇದಾಂತಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾದರು. ಅದು ತತ್ವಜ್ಞಾನದ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಓಡಾಡದೆ ಮಿಸ್ಪಿಸಿಜಂ ಸ್ತರದಲ್ಲಿ ಓಡಾಡಿದೆ. ವೇದಾಂತ ದರ್ಶನದ ಹಾಗೆ ಅದೂ ಧರ್ಮದ ಪುಕ್ಕಗಳಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಸಿಂಗರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಪವಾಡಗಳು ಈ ಶತಮಾನದಲ್ಲೂ ಅರವಿಂದ-ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗಾದಮೇಲೆ ಅದರ ಬೆಳವಣಿಗೆ ನಿಂತಂತೆಯೇ. ತತ್ವಜ್ಞಾನಚಿಂತನೆಯ ಮಾತೇ ಆರ್ಥಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತನೆಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಶ್ರೇಷ್ಠತಮ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಆರ್ಥಿಕ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸಬಯಸುವವರು. ಅದು ಮಾರ್ಕ್ಸ್ವಾದ ಇರಬಹುದು, ಅದು ಬೇರಾವ ವಾದವೂ ಇರಬಹುದು. ಲೆನಿನ್ನಾಯಿತು, ಸ್ಟಾಲಿನ್ನಾಯಿತು, ಈಗ ಮಾವೋ ಆಯಿತು. ಆಯಾ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಚಿಂತಕರು ಗೆದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಚಿಂತನೆ ನಮ್ಮಲ್ಲೂ ಗೆಲ್ಲಬೇಕು. ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಸಾಮ್ಯವಾದಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಜನಾಂಗಗಳ ಆರ್ಥಿಕ ಚಿಂತನೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತನೆ, ಕ್ರಾಂತಿ ಚಿಂತನೆ ಇವು ಕನಿಷ್ಠ

ಎರಡೂವರೆ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಅಮಿಶ್ರಣೀಯ ಜಾತಿಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ನಮ್ಮ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಶೇಕಡಾ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಯಾರನ್ನೂ ಕೆರಳಿಸಿದಂತಿಲ್ಲ.

ಇಷ್ಟನ್ನೆಲ್ಲ ಯಾಕೆ ಹೇಳಿದೆನೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೊಸ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವುದು ನಮಗಿನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿಲ್ಲ. ನಾವು ರೆಡಿಮೇಡ್ ಭಕ್ತರು. ಹೊಸ ಚಿಂತನೆಯೆಲ್ಲ ಹೊಸ ಶೈಲಿಗಳ ತಾಯಿ. ಯಾವ ಕಲಾಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲೇ ಇರಲಿ ನಮ್ಮ ಯಾವ ಹೊಸ ಕಲಾ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕಾದರೂ ಭಾರತೀಯ ಪರಿಸರದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಗುಣ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನತನ ಬರಲಾರದು. ಅದು ಕೊನೆಯ ವರೆಗೂ ದತ್ತುಪುತ್ರನಾಗಿಯೇ ಉಳಿದೀತು. ಉಡಿಕೆಯ ಹೆಂಡತಿಯ ಹಾಗೆ ಅದು ತನ್ನ ಮೊದಲ ಗಂಡನೊಡನೆ ಈಗಿನವನನ್ನು ಸಂಗಸುಖದಾಯಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಹೋಲಿಸುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗುವುದು ಮತ್ತು ತೊಂಬತ್ತು ಪಾಲು 'ಯಃ ಕೌಮಾರಹರಃ ಸ ಏವ ಹಿ ವರಃ' ವರ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ, ಎಂದರ್ಥ ಕಟ್ಟಬೇಕಷ್ಟೇ. ರೋಮ್ಯಾಂಟಿಕ್ ಅಥವಾ ನವ್ಯ ಕಾವ್ಯಕ್ಕಾಗಲೀ ಇದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಅನ್ವಯವಾಗದು.

ಕನ್ನಡ ಮಾಧ್ಯಮ

'ಕಸ್ತೂರಿ'ಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಹಲವು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದೀರಿ. ತ್ರಿಭಾಷಾ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡವೇ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಬೇಕೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು?

ಇದನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟವರಲ್ಲಿ ನಾನು ಏಕಾಂಗಿಯೂ ಅಲ್ಲ ಪ್ರಥಮನೂ ಅಲ್ಲ. ವಿಷಯ ತಿಳಿದವರಿಗೆ, ಭಾಷೆ ಬಲ್ಲವರಿಗೆ, ಇತರರಿಗೆ ಅದು ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಹೇಳಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದು. ತ್ರಿಭಾಷಾ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ನಾನು ಮೊದಲು ಪೂರ್ಣ ಬೆಂಬಲವೀಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಈಗ ಪುನರ್ವಿಚಾರ ಅಗತ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮದೇ ಆದ ಹಿಂದಿ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಹಿತವಾಗಬೇಕು ನಿಜ. ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಭಾವ ಬಲಾಬಲಗಳ ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡಿ ನಾನು ಮೊದಲು ಅದಕ್ಕೆ ಕರಾರುರಹಿತ ಬೆಂಬಲ ಕೊಟ್ಟೆ. ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯ ಜನಸಮುದಾಯ ಭಾರತದಲ್ಲೆಲ್ಲ ದೊಡ್ಡದು. ಇದರಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಭಾವ ನ್ಯಾಯವಾದ ಮಿತಿಯೊಳಗೆ ಉಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾದೀತೆಂದು ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವಗಳು ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಜಾತೀಯ ಪ್ರಭಾವ - ವರ್ತಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಕಂಡರೆ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಿಗೆ ಹೆದರಬೇಕಾದದ್ದು ಕೆಲವರು ವಾದಿಸುವ ಹಾಗೆ ಅದು ಅಪ್ರಗಲ್ಭ ಭಾಷೆ ಎಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಅದು ನಮಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಷ್ಟೇ ಪರಕೀಯ ಎಂಬುದಕ್ಕಲ್ಲ, ಅದು ಬೇಗನೆ ಒಂದು ಪ್ರಗಲ್ಭವಾಗಬಲ್ಲದು ಮತ್ತು ಅದು ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗಿಂತ ಸುಲಭ ಎಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ. ಇಂಗ್ಲಿಷನ್ನು ಬದಿಗೆ ಸರಿಸಿ ಹಿಂದಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾದರೆ ನಮ್ಮ ಜನ ಬೇಗನೆ ಅದನ್ನು ಕಲಿತುಕೊಂಡು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವವರು ಅಖಿಲ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪ್ರಚುರವಾಗಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುವವರು ಅದರಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವರು. ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗಿಂತ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರೆಯತೊಡಗುವರು. ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮೇರೆಯ ವೈಶಾಲ್ಯ ನೋಡಿ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಆ ಭಾಷೆಗೆ ಬದಲಿಸಬಹುದು. ಕನ್ನಡ ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಹಳೆಯ

ದುಯ್ಯಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಲ್ಪಡಬಹುದು. ಹಿಂದಿಯ ವಿರೋಧಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿ ಉಳ್ಳವರು ನಿಜವಾಗಿ ಅಂಜುವುದು ಇದಕ್ಕೆ. ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೇಳಲು ಒಲ್ಲರು ಮಾತ್ರ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಹಿಂದಿ ಎರಡನ್ನೂ ಬದಿಗೆ ಸರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಕನ್ನಡ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಲೇಬೇಕು, ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಅಪಾಯಗಳುಂಟು. ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಪುಟ ದೊರೆತು ಭಾರತದ ರಾಜಕೀಯ ವಿಭಜನೆಯಲ್ಲಿ ಪರ್ಯವಸಾನ ಹೊಂದಬಹುದು. ಎರಡು—ಈಗಿನ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ನಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಅಧ್ಯಾಪಕರೂ ಶತಮೈಗಳೂ ಮಿದುಳುಗಳೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಥವಾ ಬೇಗಾವ ಪ್ರಮುಖ ವಿದೇಶೀ ಭಾಷೆ ಒತ್ತಾಯದ್ದಾಗಿರದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಕಲಿತು — ಕಲಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ತಾಳರು. ಜಗತ್ತಿನ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಜ್ಞಾನಭಂಡಾರದ ಸಂಪರ್ಕ ಬಹುಜನರಿಗೇಕೆ ಅಧ್ಯಾಪಕ ವರ್ಗದವರಿಗೂ ತಪ್ಪಿಹೋದೀತು. ಪರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ಅಲಕ್ಷಿಸಿದ್ದೂ ಭಾರತದ ಅನೇಕ ಕಷ್ಟಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತೆಂದು ಇತಿಹಾಸದಿಂದ ನಾವು ಬಲ್ಲೆವು. ಈಗ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಭಾಷೆಗಳ ಹುತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡರೆ ಅದರ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯಾದೀತೆಂಬುದು ಭಯ. ಕಾರಂತರಂಥವರನ್ನು ಕನ್ನಡ ಮಾಧ್ಯಮ ವಿರೋಧಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರುವುದೂ ಈ ಭಯವೆಂದೇ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಥವಾ ಆಧುನಿಕ ಯುರೋಪಿಯನ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಒತ್ತಾಯದ್ದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡದ ಕನ್ನಡ ಮಾಧ್ಯಮ ಹಿತಕ್ಕಿಂತ ಅಹಿತವನ್ನೆ ಮಾಡೀತು. ತ್ರಿಭಾಷಾ-ದ್ವಿಭಾಷಾ-ಏಕಭಾಷಾ ಯಾವುದೇ ಸೂತ್ರವಿರಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮೇಲೆ ಕಲಿಯುವ ವಿಷಯಗಳ ವಿಪರೀತ ಭಾರ ಹೊರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಂಜುವ ಪುಕ್ಕರಾದ ಶಿಕ್ಷಣವೇತ್ತರು ಸುಲಭ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಬಯಸುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು ಪಾಲಕರು ನಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣರಂಗಕ್ಕೆ ಗಂಡಾಂತರಪ್ರಾಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮುಂದೆ ಪ್ರಬಲವಾದ ಸವಾಲು ಒಡ್ಡಲು ನಾವು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಿರುವ ವರೆಗೆ ನಾವು ಪ್ರಗತಿ ಹೊಂದಲಾರೆವು. ಸವಾಲು ಎಷ್ಟೇ ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದರೂ ಎದುರಿಸದೆ ಗತಿ ಇಲ್ಲ — ಎಂಬುದನ್ನು ಶಿಕ್ಷಕರು ಪಾಲಕರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರೆ ಅವರು ಈಗಿಂತ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವರೆಂದು ನನಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. 'ನಾಯಮಾತ್ಮಾ ಬಲಹೀನೇನ ಲಭ್ಯಃ'.

ಬೃಹತ್ ಹೋರಾಟವೊಂದು ಘಟಿಸಿದ ನಂತರವೂ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿ ಸುಧಾರಿಸಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಏನು? ಪರಿಹಾರ ಏನು ?

ಭಾಷೆಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ಸುಧಾರಿಸಲು ಕಾರಣ : ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಭಾಷಾಭಿಮಾನ ಎನ್ನುವ ಅಮೂರ್ತ ಭಾವನೆಯ ಕೊರತೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ; ಸಾಹಸ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಹಾಗೂ ವಿಸ್ತರಣ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳ ಅಭಾವವೂ ಹೌದು. ಕನ್ನಡಿಗರ ಪುನರುಜ್ಜೀವನದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಗಮನಿಸುವಾಗ ಅದು ಯಾವಾಗಲೂ ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಷೆಯ ಅಥವಾ ಭಾಷಿಕರ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಬಂದದ್ದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಒಂದು ಬಗೆಯ 'ನೆಗೆಟಿವ್' ಅಭಿಮಾನ. ಕನ್ನಡಿಗರ ಗತ ವೈಭವದ 'ಗತ' ಆಗಿರುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು.

ಸಂಸ್ಕೃತದ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಲೋಸುಗ ನೇಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಮಿತಿಗೆ — ಕನ್ನಡದ ಸ್ಥಾನಮಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಕಳಕಳಿ ಇರುವ ಒಂದು ಗುಂಪಿನಿಂದಲೂ, ಸಂಸ್ಕೃತದ ಬಗ್ಗೆ ವಿರೋಧ ಇರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಗುಂಪಿನಿಂದಲೂ, ಬಂದ ವಿರೋಧದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ 'ಗೋಕಾಕ್ ವರದಿ' ಹುಟ್ಟಿತು.

ಅದು 'ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಕಮಲ'ವಾದರೂ ನಿರ್ಣಯ ಸಮರ್ಪಕವಾದದ್ದೇ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ - ಬೇರಾವ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಷ್ಟು ತಮ್ಮ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಉಳ್ಳಂತಹ ಅಲ್ಪ ಸಂಖ್ಯಾತ ಭಾಷಿಕರಿದ್ದಾರೆ. "ಇಷ್ಟು ದಿನ ನಿಮ್ಮ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ನಾವು ನಡೆದಿದ್ದೇವೆ. ಈಗ್ಯಾಕೆ ನಿಮ್ಮ ಗಲಾಟೆ?" - ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಆ ಭಾಷೆಗಳ ಜನ. 'ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಲಾಬಿ'ಗಳಿದ್ದು ಮತ್ತೊಂದು ತಲೆಬಿಸಿ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮಾಧ್ಯಮ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ 'ಧನ್ಯ'ರಾದೆವೆಂದು ಬೀಗುವ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಮೂರ್ಖರು ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ.

ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಇರುವ ಏಕೈಕ ಪರಿಹಾರ : ಕನ್ನಡಿಗರು ಒಂದು ಸಮಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಏಳಿಗೆಗೆ ಕ್ಷಾತ್ರ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದು. ಕನ್ನಡಿಗರ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಉದ್ಧಾರವಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ಅವರ ಭಾಷೆಯ ಉದ್ಧಾರ ಸಾಧ್ಯ.

ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ

ಇಂದಿನ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮ್ಮ ಒಟ್ಟು ಅನಿಸಿಕೆಗಳೇನು?

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಆಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ದೊಡ್ಡ ಬಂಡವಾಳದ 'ಉದ್ಯಮ' ಆಗುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ 'ವೃತ್ತಿ'ಯಾಗಿರುವ ಒಂದು ಮಾನವ ಸಾಹಸ 'ಉದ್ಯಮ' ಅಥವಾ 'ಕೈಗಾರಿಕೆ'ಯಾದಾಗ ಆಗುವ ಎಲ್ಲ ಒಳಿತು ಕೆಡುಕುಗಳನ್ನು ನಾನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ - ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಈಗ ಆವಶ್ಯಕತೆಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸುಧಾರಿಸುತ್ತಾ ಇದೆ. ಅನೇಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿವೆ. ಬುದ್ಧಿವಂತರೂ - ಅನೇಕರು ಸೇರಿದರೊಂದಿರಿದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಗುಣವೂ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ದೇಶದ ಆಗು-ಹೋಗುಗಳನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಾವು ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನವರು ಮಾಡಿದ ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ತಯಾರಾಗಬೇಕು. ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಾಗಲೀ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಾಗಲೀ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಕೆಲಸಗಳಾಗಿವೆ. ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿದರೆ ಅವು ಸಿಗಲಿಕ್ಕೂ ಸಿಗಬಹುದು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ Textbooks ಬರೆಯುವವರಾಗಲೀ ಲೇಖನ ಬರೆಯುವವರಾಗಲೀ ಹಿಂದಿನವರ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ refer ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ Greek, Roman refer ಮಾಡ್ತಾರೆಯೇ ಹೊರತು - ನಮ್ಮದರ ಕುರಿತು ಬರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಪತ್ರಕರ್ತನಾಗಿ ನೀವು ಕಂಡುಕೊಂಡ 'ಸತ್ಯ' ಯಾವುದು?

ಪತ್ರಕರ್ತನಿಗೆ ಬೇರೆಯೇ ಆದ ಒಂದು 'ಸತ್ಯ' ಎಂದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ನನ್ನ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸರಿಕಂಡ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಪೂರೈಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದೆ. ಗುರುತಿಸಿದವರಿಂದ - ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಂಡವರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಮನ್ನಣೆಯೂ ದೊರೆತಿದೆ.

ಕನ್ನಡದ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಚಿತ್ರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು?

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆರಿದೆಯೋ, ಕನಿಷ್ಠ ಅಷ್ಟರ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ವ್ಯಂಗ್ಯಚಿತ್ರ ಬರೆಯುವವರಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ

ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಚಿತ್ರಗಳು ಬರುತ್ತಿವೆ. ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಚಿತ್ರಕಾರರು ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಮನುಷ್ಯ ಹೊರ ತೋರಿಕೆಗೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೋ, ಅದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ ಅಂತ ತೋರಿಸೋ cartoon series ಒಂದನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೆ. ಹೊರ ತೋರಿಕೆಗೆ ನಡೆಯುವಂಥಾದ್ದನ್ನು ರೇಖೆಗಳ ಮೂಲಕ ಹಾಗೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಗತಕ್ಕಂಥಾದ್ದನ್ನು ಕರಿ ಛಾಯೆಯ ಮೂಲಕ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಚಿತ್ರಕಾರ ತೋರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಒಂದು ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರ cartoon ನೆನಪು ಆಗೋದಂದ್ರೆ, ಮುಂದಿನಿಂದ ಒಬ್ಬಳು ಹುಡುಗಿ ಬರೇ ಬಿಕಿನಿ ಹಾಗೂ ಮೊಲೆಕಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿ ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ; ಹಿಂದಿನಿಂದ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗು ಇದ್ದಾನೆ. ಅವನ ನೆರಳು ಹೋಗಿ ಅವಳ ಮೊಲೆಕಟ್ಟನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ತರದ ಹೊಸ ಹೊಸ inventive cartoon ನಮ್ಮದೇ ಆದ ಹೊಸ ideas ವ್ಯಂಗ್ಯ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬರಬೇಕು. ಕನ್ನಡದ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಚಿತ್ರಗಳು ಉಳಿದ ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯವುಗಳ ಮಟ್ಟಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲ ಅನ್ನಿಸ್ತದೆ.

ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮವು ಸೃಜನಶೀಲ ಎಂದು ನೀವು ಒಪ್ಪುತ್ತೀರಾ?

ಸೃಜನಶೀಲ ಹೌದು. ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಎಂದರೆ ಪ್ರತಿಭೆ. ಪ್ರತಿಭೆ ಎಂದರೆ ನವನವೋದ್ದೇಷಕ ಬುದ್ಧಿ. ಆದರೆ ಈ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯಲ್ಲಿ ಜನರನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದ ಆತ್ಮನಿಷ್ಠೆ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ, ವಿಮರ್ಶೆ ಮತ್ತು ಕೃತಿಗೆ ಇರುವಷ್ಟು ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಸಂಬಂಧ ಇದ್ದರೂ ಇವೆರಡನ್ನೂ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ತೂಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆ?

ನಿಜ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಎಷ್ಟೆಂದರೂ ಭಾವನಾಶ್ರಯವಾದ ವೃತ್ತಿ. ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯೋಗವನ್ನು ದೀರ್ಘಕಾಲ ಬೆಂಬತ್ತಿದವನು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಸಿನಿಕನಾಗದಿದ್ದರೂ ಅವಿಶ್ವಾಸಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು ಎಲ್ಲಾ ದೇವರುಗಳ ಒತ್ತಾಯವನ್ನು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ನೋಡುವವನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

“ಪತ್ರಕರ್ತರು ಸಮಾಜ ಬದಲಾವಣೆ, ಸುಧಾರಣೆ, ಬಂಡಾಯಗಳಿಗೆ ಹೋರಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಆತ್ಮ ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಕುರಿತು ಟೀಕೆ, ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ” ಇದು ಅನೇಕ ಓದುಗರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಅಥವಾ ಅನುಮಾನ, ಇದಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವೇನು?

ಜನ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಷ್ಟಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ತಥ್ಯಾಂಶ ಇದೆ. ಆದರೆ ಇದು ಪತ್ರಿಕಾಕರ್ತರ ವಿಶೇಷ ರೋಗವಲ್ಲ. ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯಿಂದ ಚಪರಾಸಿಯವರೆಗೆ ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ರೂಬ ರೂಬು ಕಾಣಿಸುವ ತಪ್ಪನ್ನೂ ಒಪ್ಪಲು ಸಿದ್ಧರಿಲ್ಲ. ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೆ ತಪ್ಪು ತಪ್ಪೇ ಅಲ್ಲ! ನನ್ನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ; ಒಂದು, ಈ ದೇಶ ನೈಚ್ಯಾನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿದೆ; ಎರಡು, ಪತ್ರಿಕಾಕರ್ತರು ಅತಿಮಾನವರಲ್ಲ.

ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿ, ಸಿನೆಮಾ, ಕಲೆಗಳಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ಹೇಗೆ ಮತ್ತು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿದೆ?

ರಂಗಭೂಮಿ, ಸಿನೆಮಾ, ಕಲೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವುದು ಸೊನ್ನೆಗಿಂತ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ನಾನು ಪತ್ರಿಕಾರಂಗ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಾಗ ಇದ್ದದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಈಗ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತಿಳಿದು ಮಾಡುವ ವಿಮರ್ಶೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ ಎಂದೇನು. ಅದಕ್ಕೆ ದೊರೆಯುವ ಸ್ಥಳವೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ನಿಮ್ಮ ಗುಂಪಿನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಸಂಗೀತ ವಿಮರ್ಶೆ ಬರುತ್ತಿದೆ. ರಂಗ ವಿಮರ್ಶೆಯೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೇ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ.

ಪತ್ರಿಕಾ ಮಾಧ್ಯಮಕ್ಕೆ 'ನೀತಿ ಸಂಹಿತೆ' ಎಂಬ ಅಂಕುಶ ಎಷ್ಟು ಅಗತ್ಯ?

ನಿಜ..... ನೀತಿ ಸಂಹಿತೆ ಬೇಕು. ಆದರೆ, ಅದರ ರೂಪುರೇಖೆಗಳನ್ನು ಆ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪರಿಣತರೇ ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕು. ಮಾಧ್ಯಮದ ಬಗೆಗೆ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಭಾವನೆ ತಳೆದಿರುವವರು ಬಾಗೂ ದುರಾಗ್ರಹವುಳ್ಳವರು 'ನೀತಿ ಸಂಹಿತೆ'ಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ನೈತಿಕ ಹಕ್ಕನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಪತ್ರಿಕಾ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಅನುಭವಿಗಳು ಸವ್ಯಸಾಚಿಗಳು - ರೂಪಿಸುವ 'ನೀತಿ ಸಂಹಿತೆ' ಅಂಕುಶವೂ - ಬಂಧನವೂ ಆಗುವ ಸಂಭವ ಇಲ್ಲ.

ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಸುದ್ದಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳಿಗೇ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ; ರಾಜಕೀಯ ಮಂದಿಗಳನ್ನು ಬೇಕಾದಾಗ ಎತ್ತಿ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ ಇಲ್ಲವೆ ಕೆಳಗೆ ಎಸೆಯುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ಆರೋಪಗಳು (ಅಥವಾ ಜನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳು) ಎಷ್ಟು ಸರಿ? ಇದಕ್ಕೆ ಯಾರು ಕಾರಣ?

ಆರೋಪ ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಾ ಸುಳ್ಳೆನ್ನಲಾಗದು. ಪತ್ರಿಕಾಕರ್ತರು ಕೂಡ ಈ ದೇಶದ ಗಾಳಿ ನೀರುಂಡು ಬೆಳೆದವರೇ. ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯದ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಅನಾರೋಗ್ಯಕರ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಪತ್ರಿಕಾಕರ್ತರೂ ಮುಕ್ತರಲ್ಲ. ಜನರ ಬೇಡಿಕೆಗೆ ತಕ್ಕ ಪೂರೈಕೆ ಆಗುತ್ತಿದೆ ಅಷ್ಟೇ. ಎತ್ತಿಕಟ್ಟುವ - ಇಳಿಸುವ ಮಾತು ಪತ್ರಿಕಾ ಪ್ರಭಾವಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲದ ಮಹತ್ವ ಕೊಡುತ್ತವೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ವಿ. ಕೆ. ಕೃಷ್ಣ ಮೆನನ್‌ನ ಮುಂಬಯಿಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ವಿರೋಧವನ್ನು ಕವಡಾಗಿಸಿ ಚುನಾವಣೆ ಗೆದ್ದು ಬಂದದ್ದನ್ನು ನೆನೆದುಕೊಳ್ಳಿ.

ಸಂಪಾದಕನಾದವನು ಓದುಗರ ಮನೋಮಟ್ಟವನ್ನು ಎತ್ತರಿಸಿ ಚಿಂತನ ಧಾಟಿಯನ್ನು ಬದಲಿಸಬೇಕೆ? ಅಥವಾ 'ಗಿಮಿಕ್ಸ್'ಗಳ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕು ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆ?

ಓದುಗರ ಮನೋಮಟ್ಟವನ್ನು ಎತ್ತರಿಸುವ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಕನಾದವನು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಚಿಂತನದ ಧಾಟಿಯನ್ನು - ಅದು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹಾದಿ ತಪ್ಪಿದೆ, ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಅಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ - ಬದಲಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಬೇಕು. 'ಗಿಮಿಕ್ಸ್' ಬೇಡವೆನ್ನಲಾದೀತೆ? ಪ್ರಸಾರ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹೆಚ್ಚಳಕ್ಕೆ ಮಸಾಲಾ ಸೂತ್ರಗಳ ಅನುಸರಣೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅನಿವಾರ್ಯ. ಮಾಡುವ ಊಟದಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ ನೂರು ಪೋಷಕಾಂಶಗಳೇ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಸ ಇರಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಸರ್ಜನೆಗೂ ಅದು ಸಹಕಾರಿ. ಕಸ ವಿಷವಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು - ಅಷ್ಟೆ!

'ಪತ್ರಿಕಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ' ಎಂದರೆ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮಾಲಕನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆ ಅಥವಾ ಸಂಪಾದಕನ ಲೇಖನಿಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆ? ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪತ್ರಕರ್ತ ಎಷ್ಟು ಸ್ವತಂತ್ರ?

ಮೌಲ್ಯದ ಅನುಸರವಾಗಿ ಹೋಗುವುದಾದರೆ ಮಾಲಕನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪಾದಕನ

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದು ಒಂದೇ ನಾಣ್ಯದ ಎರಡು ಮುಖ. ಇದು ಆದರ್ಶದ ಮಾತಾಯಿತು. ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲೂ - ಯಾವನೇ ಮಾಲಕ ಅಥವಾ ಪತ್ರಕರ್ತ - ಈ ಆದರ್ಶ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಆಡುಂಬೊಲವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಶಕ್ತಿಗಳೂ ಕುಚೇಷ್ಟೆಗಾಗಿ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳುವುದುಂಟು. ಅದರ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಇಷ್ಟೆ : ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮಾಲಕನಿಗೂ ಬೇಡ; ಸಂಪಾದಕನಿಗೂ ಬೇಡ; ನಮ್ಮ ಪಕ್ಷಕ್ಕೋ - ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೋ ನಿಮ್ಮ ಮೂಗುದಾರವನ್ನು ಹಿಡಿದೆಳೆಯುವ ಅಧಿಕಾರ ಸಿಕ್ಕರೆ ಸಾಕು, ಇದು ಮಾತ್ರ ಅಪಾಯಕಾರಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿ.

ನನಗನ್ನಿಸುತ್ತೆ; ಯಾರಿಗೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಇಲ್ಲದಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮಾಲಕನಿಗಾದರೂ ಅದು ಇರುವುದು ಒಳಿತು. ಎರಡು ಕೆಡುಕುಗಳ ನಡುವೆ ಒಂದನ್ನಾರಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಾಗ ಕಡಿಮೆ ಅಪಾಯಕಾರಿಯಾದ ಕೆಡುಕನ್ನು ಆರಿಸುವುದೇ ಲೇಸು.....

ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ಇಂದು ಪ್ರಬುದ್ಧವಾಗಿದೆಯೆ? ಅದನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಬೆಳೆಸಲು ಓದುಗರು, ಲೇಖಕರು, ಮಾಲಕರು, ಪತ್ರಕರ್ತರು, ಸರ್ಕಾರ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು?

ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕಾರಂಗ ಪ್ರಬುದ್ಧತೆಯ ಕಡೆ ಸಾಗುತ್ತಿದೆ. ತಾಂತ್ರಿಕ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಉತ್ಪಾದನೆ, ಡಿಸೈನ್ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ದೈನಿಕಗಳೂ ವಾರ, ಮಾಸಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ಆಧುನಿಕವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಜನರ ಅಭಿರುಚಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನಕರ ಅನ್ನವೊದಗಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಾಗುತ್ತಿವೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ಹೆಚ್ಚು ವೃತ್ತಿಪರವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಅಭಿರುಚಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಸಾಲವು ಎನಿಸುತ್ತಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಓದುಗರ ಜೀರ್ಣಶಕ್ತಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ (ದೇಶೀಯ) ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪಾಠಕರ ಜೀರ್ಣಶಕ್ತಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ, ತಾತ್ವಿಕ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಆಗಬೇಕು. ಯಾರು ಯಾರು ಏನೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದರೆ -

- (ಅ) ಓದುಗರು - ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮಟ್ಟವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕು - ಅದಕ್ಕೆ ಒತ್ತಾಯ ತರಬೇಕು.
- (ಆ) ಲೇಖಕರು - ಅದೂ ಆಧುನಿಕ 'ವಿಚಾರ ಸಾಹಿತ್ಯ' ನಿರ್ಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಸಿ ತಾವು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಲೇಖಕರಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಲ್ಲವೆಂದು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಬೇಕು.
- (ಇ) ಮಾಲಕರು - ಇದೂ ಒಂದು 'ಉದ್ಯಮ' ಅಥವಾ 'ಕೈಗಾರಿಕೆ'ಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಅದನ್ನು ಲಾಭದಾಯಕ ಸ್ತರದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಲು ಯತ್ನಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಭ್ಯಂತರವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮ ಒಂದು ಕೈಗಾರಿಕೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಧೈಯವುಳ್ಳದೆಂದು ಮನಗಂಡು ನಡೆಯಬೇಕು. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಅವರು ನೇಮಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿರಬೇಕು. ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಇತರ ಶಕ್ತಿಗಳ ಒತ್ತಡಕ್ಕೆ ಸಗ್ಗದೆ ಎದೆಕೊಟ್ಟು ನಿಲ್ಲುವ ಧೈರ್ಯ ತೋರಿಸಬೇಕು.
- (ಈ) ಪತ್ರಕರ್ತರು - ಇದೊಂದು ತಜ್ಞ ವೃತ್ತಿ (ಪ್ರೊಫೆಶನ್) ಎಂದೆಣಿಸಿ ತಮ್ಮ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಸಜ್ಜಿತವಾಗಿಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಕನ್ನಡ ಓದುಗನಿಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲೇ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಮಟ್ಟದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಅವರು ದುಡಿಯಬೇಕು. ಅವರೇ ಪತ್ರಿಕಾರಂಗದ ನೆಲದ ಉಪ್ಪು.

(ಉ) ಸರಕಾರ - ದಯವಿಟ್ಟು ಏನೂ ಮಾಡಬಾರದು. ಕಾಗದ ಪೂರೈಕೆ ನೀತಿಯನ್ನೂ ಜಾಹೀರಾತು ನೀತಿಯನ್ನೂ ಅದು ದಯವಿಟ್ಟು ಒಂದು ಅಂಕುಶವೆಂದು ಬಗೆಯಬಾರದು.

ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ತಮ್ಮ ಸಲಹೆಗಳೇನು?

ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರು ಹಾಗೂ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇರುವವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬರಬೇಕು. ಕೆಲವು ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಹೊರತು ಉಳಿದವುಗಳ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ, ಅವರಿಗೆ ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ aptitude ಇದೆಯೋ ಅನ್ನುವುದನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲೋ ಕೆಲವು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ, ನೌಕರಿಯಿಲ್ಲದೆ ಒದ್ದಾಡಿದ್ದಾನೆ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾರದೋ ವಶೀಲಿ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾನೆ ಅಂತ ನೇಮಕ ಮಾಡುವುದು. ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮವನ್ನು serious ಆಗಿ profession ಒಂದು ಅಂತ ತಿಳಿಸಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವವರನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಉತ್ತಮ. ಇದು ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಂಪಾದಕರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇರೋಲ್ಲ; ಮ್ಯಾನೇಜ್‌ಮೆಂಟಿಗೆ ಸೇರಿದ ವಿಚಾರವಿದು. ಈ ಉದ್ಯೋಗ ಲಾಭ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಹೆಸರನ್ನೂ ತರಬೇಕು ಅನ್ನೋ ಜನ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬರಬೇಕು.

ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಚಾರ

'ಸೃಜನಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯ' ಎಂಬುದನ್ನು ನೀವು ಹೇಗೆ ಅರ್ಥೈಸುತ್ತೀರಿ? ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸೃಷ್ಟಿ ಈಗ ಸಾಕಷ್ಟು ನಡೆಯುತ್ತಿದೆಯೇ?

ಪ್ರತಿಭೆ ಇರೋ ಮನುಷ್ಯ ಭಾಷೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುವುದೇ ಸೃಜನಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯ. 'ಪ್ರತಿಭೆ' ಎಂಬುದು ಪದಾರ್ಥಗಳ ಒಂದು ರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಕಾಣಿಸದಂತಹ ಏಕಸೂತ್ರತೆಯನ್ನು ಕಾಣುವ ಶಕ್ತಿ. 'ರವಿ ಕಾಣದುದನ್ನು ಕವಿ ಕಂಡ' ಅನ್ನುತ್ತಾರಲ್ಲ... ಹಾಗೆ. ಆ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಒಬ್ಬ ಸಾಹಿತಿ ಹೊಸತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸಮುದಾಯದ ಒಲವನ್ನು ಗಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸೃಜನಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸೃಷ್ಟಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ - ಎಲ್ಲ ಕಾಲಗಳಲ್ಲೂ ಇದ್ದಂತೆ - ಅದರ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಏರುಪೇರುಗಳು ಇವೆ.

ಈಚೆಗೆ ನವ್ಯರನಿಸಿಕೊಂಡವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ನಮ್ಮ ಪರಂಪರಾಗತ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣತೆಗೆ ಈಗ ಸವಾಲು ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳಾದ ನಿಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಸರಿ ಮತ್ತು ಯಾಕೆ?

ಮೌಲ್ಯಗಳ ಆವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನೊಪ್ಪಿದ ಮೇಲೆ ಹೊಸ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಪುನರ್ವಿಚಾರ ಸಾಕೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಗೌಣವಾಗುತ್ತದೆ. ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ನಾನು ಸ್ಥಾಪಿತ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಸವಾಲು ಹಾಕುವುದೇ ಒಳಿತೆನ್ನುತ್ತೇನೆ. ಹಳೇ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಪುನರರ್ಥೀಕರಣದಲ್ಲಿರುವ ಕಷ್ಟವೆಂದರೆ ಈ ಆರ್ಥೀಕರಣ ಕೇವಲ ವಾಚ್ಯವಾಗಿ ಉಳಿಯಬಹುದೆಂದು. ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸದ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಇದು ಇನ್ನಷ್ಟು ದೃಢಪಡುತ್ತದೆ. ಮೂಲಭೂತ ಸವಾಲುಗಳನ್ನೇ ಒಡ್ಡಿದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪರಂಪರೆಯ ಪೂರ್ಣ ವಿಚ್ಛತ್ತಿಯು ಭಯ ಸಲ್ಲದು.

ಮನುಷ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮೂಲಭೂತ ಸವಾಲುಗಳು ಕೂಡ ಪರಂಪರೆಯ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲೇ ಕೃತಕೃತ್ಯವಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕ್ರೈಸ್ತ ಮತ್ತು ಇಸ್ಲಾಂ ಪಂಥಗಳ ಉದಾಹರಣೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅವು ಆಗಿನ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಮೂಲಭೂತ ಸವಾಲೊಡ್ಡಿ ಹೊಸ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ ಬಯಸಿದವು. ಆದರೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ತಾವು ಕಂಡ ಅನ್ಯಾಯಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮವೂ ಲಿಂಗವಂತ ಧರ್ಮವೂ ವಿರೋಧ ಮಾಡಿದರೂ ಮೂಲಭೂತ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಒಡ್ಡಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವು ದೇಶದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪದ್ಧತಿಯ ಮೇಲೆ ಮಹತ್ತಾದ ಪರಿಣಾಮ ಮಾಡದೆ ಹೋದವು. ರಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಮ್ಯುನಿಸಂ ಕೂಡ ರಷ್ಯದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ವಿಚ್ಛೇದಗೊಳಿಸದೇನೇ ಮಹತ್ವ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ತಂದಿತು.

ಲೇಖಕನ 'ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ' ಕುರಿತಂತೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಮುಕ್ತಾಯದ ನಂತರ, ತುಂಬ ಒತ್ತುಕೊಟ್ಟು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ... ಈ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರು; ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆಯೇ?

ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೇ ಉತ್ತರಗರ್ಭಿತವಾಗಿವೆ. ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಧಾಡಶಿಯಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದರಿಂದಲೇ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹೇರಿ ಪೂರಾ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು ಎಂಬ ತಿರುವು ಮರುವು ಉತ್ತರವನ್ನೇ ಕೊಡಬೇಕೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ 'ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡು', 'ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅಧೀನತೆ' ಇವೇ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಎನ್ನುವುದು ಕಷ್ಟ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು "ಉಪಯೋಗಿಸಬಲ್ಲರು, ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ?" ಎಂಬ ನಿಮ್ಮ ಶಂಕೆಗಳಿಗೆ "ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಆತುರರಾಗಿದ್ದಾರೆ?" ಎಂಬ ನನ್ನದೊಂದು ಶಂಕೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ.

ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡಿಗಾಗಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದು 'ವ್ಯವಸ್ಥೆ'ಯಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುವವನ 'ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ' ಒಂದು ಹಂತದವರೆಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ನಿಖರ ಮತ್ತು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತದೆಯಲ್ಲವೇ?... ಅವನಿಂದ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ, ಸತ್ಯನಿಷ್ಠರ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯಪೂರ್ಣ ಬರವಣಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ?

'ವ್ಯವಸ್ಥೆ' ಮತ್ತು 'ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡು' ಸರ್ವತ್ರ ಇದ್ದದ್ದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಅನಿಖರ, ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಆಗಬೇಕಿಲ್ಲ. ಅನಿಖರ ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅನಿಖರ ಮತ್ತು ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಆಲೋಚನೆಗಳಿಂದಲೂ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಆಲೋಚನೆಯಿಂದ ಹೊರಪಟ್ಟಿ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉತ್ಕಟವಾದ ಕಳಕಳಿ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದಲೂ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಸ್ವತಂತ್ರ ಜೀವನೋಪಾಯ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಹಂಗಿಲ್ಲದೆ, ಬದುಕುವಷ್ಟು ಆಸ್ತಿಯ ಹಕ್ಕು ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಅನುಲ್ಲಂಘ್ಯವಾಗಿರುವುದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ಅದೊಂದೇ ಸಾಲದು. "ನಾಯಮಾತ್ಮಾ ಬಲಹೀನೇನ ಲಭ್ಯಃ" ಎಂದು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಹೊಟ್ಟೆಯ ಚಿಂತೆ ಬೇರೆ; ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ಚಿಂತನೆ ಬೇರೆ; ಹೊಟ್ಟೆಯಿಂದಲೇ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವುದು ಬೇರೆ.

ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಲಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಎಷ್ಟೆಲ್ಲ ವಿಪುಲ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ನಿಜಕ್ಕೂ ಗಾಢವಾದ ಮತ್ತು ಆಳವಾದ, ವಿಚಾರಾತ್ಮಕ, ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ತಳಪಾಯದ ಬರಹಗಳು ತೀರ ಕಡಿಮೆ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು?...

ಈ ಬಗೆಯ ನಿರಾಶಾಮಯ ವಾತಾವರಣಕ್ಕೂ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಂಸ್ಕಾರ, ಪರಿಸರಕ್ಕೂ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಸಂಬಂಧವಿದೆಯೆ? ಇದ್ದರೆ ಎಲ್ಲಿ? ಹೇಗೆ?

ಲಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಪುಲ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ನಿಜಕ್ಕೂ ಗಾಢವಾದ ಮತ್ತು ಆಳವಾದ ವಿಚಾರಾತ್ಮಕ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ತಳಪಾಯದ ಬರಹಗಳು ತೀರ ಕಡಿಮೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಿವೆ ಎಂಬುದು ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸತ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಇಂದು ಹಾಗೆ ಹೇಳಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅವು ಬರುತ್ತಿಲ್ಲ ಎನ್ನಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ನಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತ ವ್ಯಾಸಂಗ, ವಿಚಾರ ವಿಮರ್ಶೆ, ಮೂಲಶೋಧನೆ ಇವುಗಳಿಗಿಂತ ಗಿಳಿಪಾಠಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆ ಇವಕ್ಕೆ ದೊರೆತಿರುವ ಅವಾಸ್ತವ ಮಹತ್ವ. ನಮ್ಮ ಸೃಜನಶೀಲ ಬರಹಗಾರರು ಕಂಡ ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನವನ್ನು, ವಿಚಾರ ಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಕಡಿಮೆ. ಅವರ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಮಟ್ಟ 'ತೀರ ಕುಬ್ಜ'ವೆಂದು ಸರ್ವ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ಅವರಿಗೆ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಪ್ರಕಾಶನವನ್ನು ವ್ಯತ್ಯತ್ತಿಯ ಒತ್ತಾಸೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಲು ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕುಬ್ಜತೆ ಕೆಲವು ಸಲ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕವನ ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಬರೆದು ಪ್ರಕಟಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಲೇಖಕರಿಗೂ ವಾಚಕರಿಗೂ ಅಹಿತಕರ. ಬಲ್ಲವರು ಅವರಿಗೆ ಅಭ್ಯಾಸ, ಶ್ರಮ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಮಂದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕು, ಉತ್ತಮ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಅವರು ಮುಂದರಿಸಬೇಕು. ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಲೇಖಕರು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಮಾಡದಿರುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಗಳು

ಇಂದಿನ ಭ್ರಷ್ಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸರಳ, ಸಜ್ಜನಿಕೆ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಗಳಿಗೆ ಏನು ಬೆಲೆ?

ಬೆಲೆ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯ ಎಂದರೆ ಒಂದೇ. ಸರಳ, ಸಜ್ಜನಿಕೆ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದ ಸಮಾಧಾನದ ಅಳತೆಗೋಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವುದಾದರೆ - ಅದಕ್ಕೆ ಭ್ರಷ್ಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಏನನ್ನೂ ಮಾಡಲಾರದು. ಇತರರು ನಮ್ಮ ಚರ್ಯೆಗೆ ಕೊಡುವ ಮನ್ನಣೆ ಅಥವಾ ಬೆಂಬಲ ಎನ್ನುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬೆಲೆ ಕಟ್ಟುವುದಾದರೆ - ಭ್ರಷ್ಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಲೆ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನೋಡಿ... ಭ್ರಷ್ಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಮನುಷ್ಯನ ತಂಟೆಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಅವನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿಯೇ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಸುತ್ತದೆ.

ಆದರ್ಶ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತವಗಳ ನಡುವಣ ಕಂದಕ ಯುವ ಜನತೆಯನ್ನು ಪಥಭ್ರಾಂತರನ್ನಾಗಿಸುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರವಾಹದ ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಈಜಬೇಕೆ? ಅಥವಾ ತತ್ಕಾಲೀನ ಗೆಲುವಿನ ಒಳಹಾದಿ ಹಿಡಿಯಬೇಕೆ?

ಈ ಕಂದಕ ಯಾವಾಗಲೂ ಇದ್ದದ್ದೇ. ಅದು ನಮ್ಮದೇ ಸೃಷ್ಟಿ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅದರ ಅಗಲ

ಮತ್ತು ಆಳ ನಾವದಕ್ಕೆ ಕೊಡುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಪ್ರವಾಹದ ವಿರುದ್ಧ ಈಜಲು ಸಿದ್ಧವಿರುವುದು ಯುವಕರ ಯೌವನದ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣ. “ಅದೆಲ್ಲಾ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಗೋಗರೆಯುವುದು ಮುಪ್ಪಿನ, ಕೈ ಸೋತವರ ಲಕ್ಷಣ. ಅಂಥ ಮುದುಕರಿಂದ ಯಾವ ಬದಲಾವಣೆಯೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಬೇಕಿದ್ದರೆ - ನೀವಂದಂತೆ - ಗೆಲುವಿನ ಒಳಹಾದಿ ಹಿಡಿಯಬಹುದು. ಆದರೆ ‘ಪ್ರವಾಹ ಪತಿತ’ರು ಎಂದೂ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮುದ್ರೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿಲ್ಲ.

ದೇವರ ಬಗ್ಗೆ ನಿಮ್ಮ ಕಲ್ಪನೆ ಏನು?

ಬದುಕಿನ ಬಗ್ಗೆ ಜೀವಂತ ಶ್ರದ್ಧೆ ನನಗಿದೆ. ಸಂನ್ಯಾಸ ಅಥವಾ ತತ್ ಪ್ರತೀಕವಾದ ಸಮರ್ಪಣೆ ನನ್ನನ್ನು ಎಂದೂ ಆಕರ್ಷಿಸಲಿಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯರು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ ದೇವರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಬೌದ್ಧಿಕವಾಗಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಡುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಇದು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ ಓದಿ ಬಂದದ್ದಲ್ಲ. ನನಗೆ ಏಕೋ ಏನೋ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇದ್ದುದರಿಂದ ‘ದೇವರ’ ಅಸ್ತಿತ್ವ ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಾರದೆಂದು ಅನ್ನಿಸಿತು. ಆದರೂ ವ್ಯಕ್ತಿಮಾನ್ ದೇವರು ಮನುಷ್ಯನ ಯಾವುದೋ, ನನಗಿನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗದ, ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದಾನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯ ದುರ್ಬಲ ಜೀವಿಯಾಗಿರುವುದು ಇದಕ್ಕೊಂದು ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದರೂ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಲೋಕೋತ್ತರ ಅನುಭವಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಮನುಷ್ಯ ದೇವರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುವುದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಸ್ವತಃ ನನಗೇ ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ದೇವರಲ್ಲಿ ಅಸಂದಿಗ್ಧ ಶ್ರದ್ಧೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಅನ್ನಿಸಿದ್ದು ಇದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಪೂಜೆ ಪುರಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ಶ್ರದ್ಧೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಬೌದ್ಧಿಕ ತರ್ಕಕ್ಕೂ ನನ್ನ ಮಾನಸಿಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗೂ ಹೀಗೊಂದು ಅಸಂಗತಿ ಏರ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದು ಆತ್ಮ ವಂಚನೆ ಎಂದು ನೀವು ಹೇಳಬಹುದು. ಹೌದು ನಾನು ನಂಬುವುದಕ್ಕೂ ನಂಬಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುವುದಕ್ಕೂ ಅಂತರ ಇದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಭಾವುಷ್ಯೆಯಿಂದ ಪೂರ್ತಿ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಲು ಕಷ್ಟ.

ಸಮಾಜದ, ಸಮುದಾಯದ ಇಡೀ ಜನತೆಯ ಒಟ್ಟು ಬದುಕನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದೇ ಒಂದು ಅಥೆಂಟಿಕ್ ಕೃತಿಯನ್ನು ಬರೆಯುವುದೇ ಅಸಾಧ್ಯವೆ? ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದರೆ ಹೇಗೆ?

ಜಾತಿಭೂಯಿಷ್ಯ, ವರ್ಗಭೂಯಿಷ್ಯ ಇತಿಮಿತಿಗಳ ಸಂಗಡ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಇತರ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇರುವ ನೈಜ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ, ಕುತೂಹಲ, ಚಿಂತನೆಗಳ ಅಭಾವವೂ ಮಿತಿಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದೆ. ಎಮಿಲಿ ಜೋಲಾ ತನಗೆ ಅಪರಿಚಿತವಾದ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾದಂಬರಿ ಬರೆಯಬೇಕೆನಿಸಿದಾಗ ಫ್ರಾನ್ಸಿನ ಗಣಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಆರು ತಿಂಗಳು ತಳವೂರಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಕಾದಂಬರಿ ಬರೆದನಂತೆ. ಕಾರಂತರು ‘ಕುಡಿಯರ ಕೂಸು’ ಬರೆಯುವ ಮುಂಚೆ ಆ ಗಿರಿಜನರ ಜೀವನವನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಿದರು. ಅನುಭವದ ಸೀಮೆ ಬೆಳೆದಷ್ಟು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸೀಮೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಪ್ರಚೋದಕವಾದದ್ದು ಆಸಕ್ತಿ. “ಇಷ್ಟದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತೆ, ಹೆಚ್ಚೇಕೆ ಒದ್ದಾಡಬೇಕು?” ಎಂಬುದು ಅನುಭವ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಹಿತವಲ್ಲ. ಅಥೆಂಟಿಕ್ ಕೃತಿ ಬೇಕಾದರೆ ಅಥೆಂಟಿಕ್ ನಂಬಿಕೆ ಬೇಕು, ಅದಕ್ಕೆ ಅಥೆಂಟಿಕ್ ಆಲೋಚನೆ, ಈಚೆಗೆ ‘ಅನಿಸಿಕೆ’ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಬಹಳ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲ, ಈ ಶಬ್ದವೇ ನಮ್ಮ ಬಗ್ಗೆ ತುಂಬಾ ಕಥೆ

ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಆಲೋಚನೆಯೇ ಅನಿಸಿಕೆ ತಾನೆ? ಆಲೋಚನೆ ನಂಬಿಕೆಗಳಿಗಿಂತ ಅನಿಸಿಕೆಗೆ ಅನಿಸಿ ನಿಂತವರಿಗೆ, ಇರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸುಖ ಕಾಣುವವರಿಗೆ ಅಥೆಂಟಿಸಿಟಿ ಹೇಗೆ ಬಂದೀತು?

ಜಾತಿಭೂಯಿಷ್ಯ ಪರಿಸರ ಮತ್ತು ಬದುಕು ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಂದು ರಾಜಕೀಯ ಚದುರಂಗದಾಟಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಇದ್ದುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜಟಿಲವಾಗಿದೆ. ಇದೆಲ್ಲದರ ಸ್ವಂತ ನಿಕಟ ಪರಿಚಯ ಯಾವ ಬರಹಗಾರನಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಯಾವೊಂದು ಜಾತಿಯ ಅಥವಾ ವರ್ಗದ ಬರಹಗಾರ ತನ್ನ ಸೀಮಿತ ಅನುಭವದ ಕಕ್ಷೆಯಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ತಾದಾತ್ಮ್ಯದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿರುವಷ್ಟು ತನ್ನ ಅನುಭವವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆಗ ಅವನು ಸರ್ವ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಬಲ್ಲ. ಹೀಗಾದರೆ ಅಥೆಂಟಿಸಿಟಿ ಅಥವಾ ನೈಜತೆಯಿಂದ ವಂಚಿತನಾಗಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಇತರ ಬದುಕುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯುವ ಮೊದಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಪಡೆದರೆ ಅದು ಕೃತ್ರಿಮವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾರಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಅನುಭವ ಸ್ವಂತಕ್ಕಿರುತ್ತದೆ? ವಿದೇಶೀಯ ಲೇಖಕರು ಕೂಡ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಬರೆದಿಲ್ಲವೇ? ಬರಹಗಾರನ ಅನುಭವ ಮತ್ತು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೀಮಿತತೆ ಅವನ ಆತ್ಮ ತುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬರುತ್ತದೆ. ಅದೇನು ಅನಿವಾರ್ಯವಲ್ಲ. ಒಟ್ಟು ಬದುಕನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದೇ ಒಂದು ಅಥೆಂಟಿಕ್ ಕೃತಿಯನ್ನು ಬರೆಯುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಭೆ - ಪರಿಶ್ರಮ, ಪರಿಪಕ್ವತೆಗಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯ. ಆತುರ, ಅಲ್ಪ ತುಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಚಿರ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಯಾವುವು? ಅವುಗಳನ್ನು ನೆಚ್ಚಿಕೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿ ಈ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸುಖ?

‘ಮೌಲ್ಯ’ ಅನ್ನೋದು ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ಇಬ್ಬರು ಮನುಷ್ಯರು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬನೇ ಇದ್ದರೆ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಏಳುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮೌಲ್ಯ ಎಂದರೆ ಮನುಷ್ಯ - ಮನುಷ್ಯರೊಳಗಿನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾದ ಒಂದು ಕಟ್ಟುಪಾಡು. ‘ಧರ್ಮ’ ಅನ್ನೋದೂ ಅದೇ. ಮಾನವನ ಒಟ್ಟಿಂದದ ಏಳೆ ಮತ್ತು ಮುನ್ನಡೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದದ್ದು - ಪೋಷಕವಾದದ್ದು - ಮೌಲ್ಯ. ಇದು ಚಿರಂತನ. ಬೇಕಾದರೆ ಹೀಗೂ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಬಹುದು: ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನವರಿಗಾಗಿ ತನ್ನ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಹಾಕಬೇಕಾದ ಕಡಿವಾಣವೇ ಮೌಲ್ಯ.

‘ಎಷ್ಟು ಸುಖಿ’? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉತ್ತರ ನಮ್ಮ ‘ಸುಖಿ’ದ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದೆ. ‘ಸುಖಿ’ ಎಂಬುದು ವೈಯಕ್ತಿಕ ನೆಮ್ಮದಿ - ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ತನ್ನ ಅಹಂಕಾರ ಅಥವಾ ಪಿಪಾಸೆಗಳ ಪೂರೈಕೆ - ಅನ್ನುವುದಾದರೆ, ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ನೆಚ್ಚಿಕೊಂಡವ ಸದಾ ದುಃಖಿ! ಮೌಲ್ಯಗಳ ನೆಚ್ಚಿಕೆ ಎಂದರೆ ನಿತ್ಯ ತಾನೇ ತನ್ನೊಡನೆ ನಡೆಸುವ ಹೋರಾಟ. “ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗೆ ಜೋತು ಬಿದ್ದವನಿಗೆ ಸುಖವಿಲ್ಲ” ಅನ್ನೋದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾರಣ: ಆ ಮನುಷ್ಯ ಕ್ಷಣ ಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಮಾಡಬೇಕಾದ ನಿರ್ಣಯಗಳ ಭಾರ. ಈ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವುದು ಒಂದು ಒಳಿತು ಮತ್ತು ಒಂದು ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಾ ಕೆಡುಕುಗಳ ನಡುವೆ ಆದರೆ ಚಿಂತಿಲ್ಲ. ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಹಾಗಾಗುವ ಪ್ರಮೇಯ

ವಿರಳ. ಎರಡು ಕೆಡುಕುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಾಗ ಕೇವಲ ನಿಸ್ವಾರ್ಥಿಗೂ ಎದೆಗುಡಿ ಸಹಜ.

ಪ್ರಚಲಿತ

ಆಡಿಗರಂತಹ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳು ಈಗ ರಾಜಕೀಯಕ್ಕೆ ಇಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅವರು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ರಾಜಕೀಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರ, ಸಾಹಿತಿಗಳ, ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳ ಪ್ರವೇಶವಾಗಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿನ ರಾಡಿ ಹೋಗಬೇಕು. ಸರಿಯೆ?

‘ಹೌದು, ಆದರೆ ಅಡಿಗರಂತಹ ಸರಳ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ರಾಜಕೀಯ ದಕ್ಕುವುದು ಕಷ್ಟ. ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳು ರಾಜಕೀಯಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುವ ಮೊದಲು ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಜೀವನೋಪಾಯವನ್ನು ಸ್ಥಿರ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಆಗ ಮಾತ್ರ ಅವರು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ವರ್ತಿಸಬಲ್ಲರೆಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆಮಿಷ, ಒತ್ತಾಯ, ಬಿಭೀಷಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿರೋಧಿಸಿ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನೆಮ್ಮವುದು ಕಠಿಣ. ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿ ಜೀವಿಗಳ ಪ್ರಥಮ ರಾಜಕೀಯ ಕರ್ತವ್ಯ ತಮ್ಮನ್ನೂ ಜನರನ್ನೂ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ತರಬೇತು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ನಿರ್ವಿಹಾರ ಚರ್ಚೆಗೊಂದು ವೇದಿಕೆ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಕಾರಂತರು ಅಂಥದೊಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ತಮ್ಮ ‘ವಿಚಾರವಾಣಿ’ಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಅದೂ ಫಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ರಾಜಕಾರಣ ಒಂದು ಪರ್ವತಾರೋಹಣವಿದ್ದಂತೆ ತಕ್ಕ ಸಲಕರಣೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ವ್ಯರ್ಥ ಶ್ರಮಹಾನಿ; ಜೀವಹಾನಿ ಕೂಡ, ಶೀಘ್ರ ಫಲವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ರಾಜಕಾರಣಕ್ಕಿಳಿದರೆ ಲೋಹಿಯಾರಿಗಾದಂತೆ ಹತಾಶೆ ಖಂಡಿತ”.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿದಾನ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ - ಎನ್ನಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಈ ಆರೋಪಗಳು ಗುಂಪುಗಾರಿಕೆಯೇ? ಅಥವಾ ಪರಿಷತ್ತು, ಅಕಾಡೆಮಿಗಳನ್ನು ರಾಜಕೀಯ ಕಬಳಿಸಿದೆಯೆ?

ಗುಂಪುಗಾರಿಕೆ ಎಂದರೂ ರಾಜಕೀಯ ಅಂದರೂ ಒಂದೇ. ಇದರಿಂದ ಮುಕ್ತವಾದ ಯಾವ ರಂಗವೂ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ ಎಂದ ಮೇಲೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಕ್ಷೇಪಿಸಬೇಕೇಕೆ? ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಗುಂಪುಗಾರಿಕೆಯ ಆರೋಪಗಳು ಕೂಡ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಗುಂಪುಗಾರಿಕೆಯ ಮುಖಗಳಿಂದಲೇ ಮಾತನಾಡುತ್ತವೆ. ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇನು ಭಾಗ್ಯ? ಎಂಬುದು ನಮ್ಮ ಜನರ ಮನೋವೃತ್ತಿ. ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಪರಿಷತ್ತಾಗಲೀ ಅದು ನಡೆಸುವ ಸಮ್ಮೇಳನ ಉತ್ಸವಗಳಾಗಲೀ ನಿಜವಾಗಿ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಬೇಕಾದರೆ ತತ್ಕಾಲೀನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬುದ್ಧಿಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸುವ ಪರಿಹಾರ ಬೀಳಬೇಕು. ವಿಜ್ಞಾನ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಹಾಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಗಂಧವೇ ಇಲ್ಲದವರನ್ನು ಇಂಥ ಪರಿಷತ್ತು ಸಮ್ಮೇಳನಗಳಿಗೆ ಉದ್ಘಾಟಕರಾಗಿಯೇ ಮತ್ತೇನಾದರೂ ಆಗಿ ಕರೆಯುವುದು, ಅವರ ಸೆಕ್ರೆಟರಿಗಳು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಅವರ ಶ್ರೀಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಧನ್ಯರಾದೆವೆನ್ನುವುದು ಸಾಹಿತಿಗಳ ದಾಸ್ಯ ಚಿಹ್ನೆ. ಸಾಹಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಗಡಗಳಾಗುವುದು, ತೀಕ್ಷ್ಣ

ಮತಭೇದಗಳಾಗುವುದೂ ಅಪರಿಹಾರ್ಯ; ಇಷ್ಟ ಕೂಡ. ಆದರೆ ದೇಶದ ಹಣದ ಚೀಲ ಅಧಿಕಾರದ ದಂಡ ಹಿಡಿದವರಿಂದ ಅವರು ಕಿವಿ ಹಿಂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಲಜ್ಜೆಗೇಡಿತನ ಅನಿಷ್ಟ. ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಬೆಲೆ ಇಲ್ಲದಿರಲು ಅವರ ಈ ಮನೋವೃತ್ತಿ ಕಾರಣ. ಅದಿರುವವರೆಗೆ ಈಗಿರುವ ಸ್ಥಿತಿ ನಿವಾರಿಸಲುಬಾರದು.

ಕವಿ - ಲೇಖಕನಾಗಿ

ನೀವು ಕವಿಗಳಾಗಲು ನಿಮ್ಮ ಪರಿಸರವೇ ಕಾರಣವೆ? ಅಥವಾ ಹಿರಿಯರಿಂದ ನೀವೇನಾದರೂ ಪ್ರೇರಣೆ ದೊಡ್ಡದೆಯೆ? ಇದ್ದರೆ ಯಾವುದು?

ಕಾರಣ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ನನ್ನ ತಂದೆ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದರಂತೆ. ಹರಿಕಥೆ ನಾಟಕಗಳ ಹವ್ಯಾಸವೂ ಇತ್ತಂತೆ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಐದನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಅವರು ತೀರಿಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಅದಾವುದರ ಸೋಂಕೂ ಅವರಿಂದ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಪದ್ಯಗಳಂತೆ ನಾನೂ ಏಕೆ ಬರೆಯಬಾರದೆಂದು ನನ್ನ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಬರೆಯತೊಡಗಿದೆ. ಮುಂದೆ ಹೈಸ್ಕೂಲಿನಲ್ಲಿ ರವೀಂದ್ರರ ವಿಷಯ ಕೇಳಿ ಬಂಗಾಳಿಯನ್ನು ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಕಲಿತು 'ಗೀತಾಂಜಲಿ'ಯನ್ನು ಮೂಲದಲ್ಲೇ ಓದಿದೆ. ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಪ್ರಭಾವಗಳು ಇವು.

ನೀವು ದಿನವಿಡೀ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಮೀಸಲಾಗಿಡುತ್ತಿದ್ದೀರಿ. ಈ ಒತ್ತಡದ ಕೆಲಸಗಳ ನಡುವೆ ನಿಮಗೆ ಸಂತೋಷ ತರುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಗತಿಗಳಾವವು?

ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ದಿನವಿಡೀ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆ ಅನ್ನೋ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ಒಪ್ಪೋದಿಲ್ಲ. ಸೇವೆ ಅನ್ನೋ ಶಬ್ದವೇ ಕೆಟ್ಟ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಸುರು ಮಾಡಿದೆ, ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಯಾರಾದರೂ ಪರರನ್ನು ವಂಚಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ - ಸೇವೆ ಅನ್ನೋ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ವಂಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಸೇವೆ ಅನ್ನೋ ಹೆಸರೇ ನನಗೆ ಯಾಕೋ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರೋದಿಲ್ಲ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆ ಅನ್ನೋಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ವಿರೋಧ ಅಂದ್ರೆ, ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕು ಅನ್ನೋ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಯಾರೂ ಸೇವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೆ ಅದರಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆ ಆಗೋದಿಲ್ಲ. ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ನಿಜವಾದ ಆಸಕ್ತಿಯಿದ್ದರೆ, ಅದರಿಂದ ತೃಪ್ತಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಇಡೀ ದಿನ ಅದರ ಮೇಲೆಯೇ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಬಹುದು. ನಾನೂ ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದನೇ ಹೊರತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆ ಅಂತಲ್ಲ. ನಾನು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಮೆಚ್ಚಿ ಹೇಳಿದರೆ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ ನನ್ನ ಜ್ಞಾನದ ಸೀಮೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಬೆಳೆಯಿತು. 'ಕಸ್ತೂರಿ' ಸುರುವಾದುದರಿಂದ ನನಗೆ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕಿಂತ, ಓದಲಿಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಿದ ಕಾರಣ ಅದು ಸಮಾಧಾನ ತಂದಿತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಬರಹಗಳಿಗೆ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದಿಂದ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿಲ್ಲವೆ? ಆಗಿದ್ದರೆ ಆತ್ಮವಂಚನೆಗೇಕೆ ಎಡೆಗೊಟ್ಟಿರಿ?

ಅಡ್ಡಿ ಆಯಿತೆನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಅದರ ದಿಕ್ಕು ಬದಲಾಯಿತೆನ್ನಬೇಕು. ೧೯೪೨ರ ವರೆಗೆ ಪದ್ಯ

ಬರೆದ ಹಾಗೆ ಆಮೇಲೆ ಬರೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆತ್ಮವಂಚನೆ ಇಲ್ಲ. ಜೀವಪೋಷಣೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ನನ್ನ ಮುಂದಿತ್ತು. ಅರ್ಧಶಿಕ್ಷಕ (ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ.) ನಾದ ನನಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃಷಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗ ಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಲೆಕ್ಚರರ್‌ಶಿಪ್ ಹೋಗಲಿ, ಹೈಸ್ಕೂಲ್ ಶಿಕ್ಷಕತ್ವ ಕೂಡ ಎಟಕುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ.

ನೀವು ಕವಿ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಭಾರತದ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಇಂದಿನ ಹಿಂದಿನ ಗೊಂದಲಗಳಿಗೆ ನಿಮ್ಮದೇ ಆದ ನೇರ ಹಾಗೂ ನಿರ್ಭಯ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದೀರಿ. ನಿಮ್ಮ ಸಮಕಾಲೀನ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಈ ಲೇಖನಗಳು ಜೀವಂತ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳಾಗಿವೆ. ಇದು ನಿಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಯ 'ಮುಖವಾಣಿ'ಯಲ್ಲ. ತೀರಾ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದುದೆಂದು ನಾನು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ. ಇದು ನಿಜವೇ?

“ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ನೀವೆನ್ನುವುದು ನಿಜ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ನಾನು ಸಮಕಾಲೀನ ಘಟನೆಗಳಿಂದ ಈ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ತೀವ್ರ ಪ್ರಭಾವಿತನಾಗುತ್ತೇನೆ. ಅನಂತರ ಈ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಮಾನವ ಇರಾದೆಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಜನಾಂಗಗಳ ಅನುಭವದ ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕ ತಥ್ಯಗಳ ಒರೆಗಲ್ಲುಗಳಿಗೆ ತಿಕ್ಕಿ ನೋಡುತ್ತೇನೆ. ಇದು ನನ್ನನ್ನು ಭ್ರಾಮಕ ಧೈಯವಾದದ ನಿದ್ರಾ ಸಂಚಾರದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯ ಬಿಸಿಲೆಚ್ಚರದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ. ನೇರ; ಹೌದು ಯಾವಾಗಲೂ ನೇರವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ನನಗಿಷ್ಟ. ನಿರ್ಭಯ ಇರಬಹುದು. ನಾವು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುವುದು ಪತ್ರಿಕಾಕರ್ತನ ಧರ್ಮ ಎಂದು ನಾನೆಣಿಸುತ್ತೇನೆ.

ವೈಯಕ್ತಿಕ

ನಿಮ್ಮ ಮೆಚ್ಚಿನ ಕವಿ ಯಾರು? ಹಾಗೇ ಯಾರ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ನೀವು ಮೆಚ್ಚಿದ್ದೀರಿ? ಯಾಕೆ?

ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನೀವು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದೀರಾದರೆ ನಿಸ್ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಂದ್ರೆ. ಬುದ್ಧಿ, ಭಾವ, ಭಾಷೆಗಳ ಮೇಲಿನ ಹಿಡಿತ ಅವರಲ್ಲಿ ಕಂಡಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಇನ್ನಾರಲ್ಲೂ ನನಗೆ ಕಂಡಿಲ್ಲ. ಕಾದಂಬರಿಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸಮಷ್ಟಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ಮತ್ತೆ ನಿಸ್ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿ ಕಾರಂತರು. ಅನುಭವದ ಸತ್ಯತ್ವಕ್ಕಾಗಿ, ವಿಷಯಗಳ ಹರವಿಗಾಗಿ.

ನಿಮ್ಮ ಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಯಾರಾದರೂ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ್ದಾರೆಯೆ? ಇದ್ದರೆ ಯಾರು? ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ.

ಯುವಪೀಳಿಗೆಯ ಬರಹಗಾರರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಂದೇಶವೇನು?

ಯಾವ ಪೀಳಿಗೆಯವರೂ ಇನ್ನೊಂದು ಪೀಳಿಗೆಯವರಿಗೆ ಸಂದೇಶ ಕೊಡಲು ಸಮರ್ಥರಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂಥ ಸಂದೇಶಗಳಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಇಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಯ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ನಾವು ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಬೇಕೇ ಹೊರತು, ಹಿಂದಿನದರ idea ಗಳನ್ನು ಮುಂದಿನವರು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜಕ. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ

ಅನುಭವ ಪಡೆಯಿರಿ ಎಂಬ ಸಂದೇಶ ಕೊಡಬಲ್ಲೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿಂದು ಕೇವಲ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಬರವಣಿಗೆ ನಡೀತಾ ಇದೆ. ಜನ ಅದನ್ನು ಮೆಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಕಲಾತ್ಮಕ ವ್ಯವಸಾಯ ಮುಂದೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ಅನುಭವ ಸಂಪಾದನೆ ಮುಖ್ಯ. ನಿಜವಾದ ಜೀವನಾನುಭವ ಹ್ಯಾಗಿದೆ ಅನ್ನೋದನ್ನ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೆ ಸಾರ್ಥಕ. ನಮ್ಮ ಲೇಖಕರು ದೇಶ ಸಂಚಾರ ಮಾಡದೆ ಕೂತಲ್ಲೇ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಿ ಬರೆಯುವುದು ಹೆಚ್ಚು. ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ ಇಲ್ಲ ಅನ್ನೋ ತಿಳುವಳಿಕೆ ತಪ್ಪು. ಹಿಂದಿನದನ್ನು ಓದಬೇಕು ಅನ್ನೋದಾಗಲೀ, ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಲೇಖಕನಿಗೆ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಅನ್ನೋದಾಗಲೀ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜನರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ತಿಳಿದ ಹಾಗೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಬಹುದು; ಆದರೆ ಅದು ಆಗ್ತಾ ಇಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ನಾನೀಗ Hotel ಅನ್ನೋ ಕಾದಂಬರಿ ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದೆ. ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಹೋಟೆಲೊಂದರಲ್ಲಿ ಏನೇನು ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿ ಲೇಖಕರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಬಹುದು. ಪರಿಶ್ರಮ ಹೆಚ್ಚು ಬೇಕು ಅಂತ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂದೇಶವನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು.

(ಆ) ಒಂದಿಷ್ಟು ಪ್ರಾಚೀನ ಪ್ರಮೇಯಗಳು

ಹಳಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ

ಪು. ೧೨೫-೧೫೫

ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ

ಪು. ೧೫೬-೧೮೮

ಭಾಷಾವಿಚಾರ

೧೮೯-೨೧೨

1. ಗಂಗಾಧರಂ ಶಾಸನ - ಒಂದು ಟಿಪ್ಪಣಿ

ಗಂಗಾಧರಂ ಶಾಸನದ ಶೋಧವಾದ ಮೇಲೆ ಪಂಪನ ವಂಶವೃಕ್ಷದ ಬಗ್ಗೆ 'ಕನ್ನಡ ನುಡಿ'ಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ದನಿಯನ್ನು ಕೂಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ ನನ್ನದಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಬಂದ 'ಮರ್ಮ' ಶಬ್ದದ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ನನಗೆ ಉಂಟಾಗಿದೆ.

'ಮರ್ಮ' ಎಂಬುದು 'ಮೊಮ್ಮ'ಗ'ನನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಗೃಹೀತವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಚರ್ಚೆ ನಡೆದಿದೆ. ಪಂಪಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಪಂಪನ ವಂಶವೃಕ್ಷದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಈ ಅರ್ಥ ಅನಿವಾರ್ಯವೆಂದೊಪ್ಪಬೇಕು. ಆದರೂ 'ಮೊಮ್ಮ'ಗ' ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ 'ಮರ್ಮ' ಪದವನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದು ಇದೇ ಮೊದಲು. ಪಂಪ ಕೂಡ 'ಮೊಮ್ಮ'ನೆನ್ನುತ್ತಾನೆ ಹೊರತು 'ಮರ್ಮ'ವೆಂದಲ್ಲ. ಕಿಟ್ಟಲ್ ಕೋಶದಲ್ಲಿಯೂ 'ಮರ್ಮ'ಕ್ಕೆ ಈ ಅರ್ಥ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

'ಮೊಮ್ಮ' ಎನ್ನುವುದು 'ಮೊಮ್ಮ'ಗ'ದ ಅಂತ್ಯ ವರ್ಣಪಾತದಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಸಿದ ಪದವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವೇ ಇದೆ. ಕಿಟ್ಟಲ್ ಅದಕ್ಕೆ 'ಮುಂಮ'ಗ' ಎಂದು ನಿಷ್ಪತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. 'ಮರ್ಮ' ರೂಪದ ಶೋಧದಿಂದ ಈ ನಿಷ್ಪತ್ತಿ ವಿವಾದಾಸ್ಪದವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ.

ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ಹೊರತು ಮೊಮ್ಮ'ಗ'ಕ್ಕೆ ಅದೇ ಅರ್ಥದ ಜ್ಞಾತಿ ಪದ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣಯ್ಯನವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷಾ ಜ್ಞಾತಿ ಪದಕೋಶದಲ್ಲಿಯೂ ನನಗದು ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಮಾತೃಭಾಷೆ ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದು ಸಂಬಂಧವಾಚಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ 'ಮರ್ಮ' ಶಬ್ದವೇ ಇದೆ. 'ಮರ್ಮಾಯೆ' ಎಂದರೆ ಅಳಿಯ; 'ಮರ್ಮಾಳ್' ಎಂದರೆ ಸೊಸೆ. 'ಆಯೆ', 'ಆಳ್' ಎಂಬವು 'ಅವನು', 'ಅವಳು' ಎಂಬರ್ಥ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಈ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅದೇ ಅರ್ಥದ ಜ್ಞಾತಿ ಪದಗಳು ತಮಿಳು, ಮಲೆಯಾಳ ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆಯೆಂದು ನನ್ನ ಆಯಾ ಭಾಷಾ ಮಿತ್ರರಿಂದ ತಿಳಿಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಅವು 'ಮಱುಮಗನ್', 'ಮಱುಮಗಲ್' ಎಂದಿವೆ. ಈ ಪದಗಳು ಆ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೋದರಳಿಯ (- ಸೊಸೆ), ಮಗಳ ಗಂಡ (ಮಗನ ಹೆಂಡತಿ) ಎರಡು ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. (ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸೋದರಳಿಯನಿಗೆ 'ಅರುವದ'ನೆಂಬ ಬೇರೊಂದು ಪದ ಬಳಕೆಯಲ್ಲುಂಟು). ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ 'ಮೊಮ್ಮ'ಗ' ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ 'ಮನಮಡು' ಎಂಬ ಪದ ಇದೆಯಂತೆ. ಅದು ಬಹುಶಃ ನಮ್ಮ 'ಮೊಮ್ಮ'ನಂತೆ ಅಂತ್ಯ ವರ್ಣಪಾತದಿಂದ ಉಂಟಾಗಿರಬಹುದು.

ಹೀಗೆ 'ಮರ್ಮ' ಶಬ್ದದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ 'ಮೊಮ್ಮ' ಪದ ಮಱುಮಗ > ಮರ್ಮ > ಮರ್ಮ > ಮಮ್ಮ > ಮೊಮ್ಮ ಈ ಶ್ರೇಣಿಯಿಂದ ವಿಕೃತಿ ಹೊಂದಿರಬೇಕು. 'ಮಱು' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ 'ಬೇರೊಂದು', 'ಅನಂತರದ್ದು' ಇತ್ಯಾದಿ ಅರ್ಥಜ್ಞಾಯೆಗಳುಂಟಷ್ಟೇ. ತುಳು, ಮಲೆಯಾಳ, ತಮಿಳುಗಳಲ್ಲಿ

ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಅಕ್ಕ ಅಥವಾ ತಂಗಿಯ ಮಗನನ್ನು ಬೇರೊಂದು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ ಎಂಬರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು 'ಮಱುಮಗ' ಶಬ್ದ ಉಪಯೋಗವಾದರೆ ಕನ್ನಡ, ತೆಲುಗುಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಮಗನ(ಳ) ಮಗನನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದು; ಅಥವಾ ಮೂಲತಃ ಒಂದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಪದ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ, ತೆಲುಗುಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಾಂತರ ಹೊಂದಿತೇನೋ. ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ 'ಮಱುಮಗ' ಎಂಬುದು 'ಮಱುಮಗೆ' ಆಗುತ್ತದೆ. ಅಂತ್ಯ 'ಗ'ಕಾರ 'ಅ'ಕಾರದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ 'ಮಱುಮಾಯೆ' > ಮರ್ಮಾಯೆ; ಮಱುಮಗಳ್ > ಮಱುಮಅಳ್ > ಮರ್ಮಾಳ್ ಹೀಗೆ ವಿಕೃತಿ ಹೊಂದಿರಬೇಕು. ಅಥವಾ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆದಂತೆ ಅಂತ್ಯ 'ಗ' ಲೋಪವೇ ಆಗಿ 'ಮರ್ಮ' ಉಳಿದು ಪ್ರತ್ಯಯ 'ಎ' ಹಾಗೂ ಸ್ತ್ರೀ ಪ್ರತ್ಯಯ 'ಳ್' ಸೇರಿ 'ಮರ್ಮಾಯೆ', 'ಮರ್ಮಾಳ್' ರೂಪಗಳುಂಟಾಗಿ ಮುಂದೆ ಭ್ರಮ ಮೂಲಕ 'ಯೆ', 'ಳ್' ಪ್ರತ್ಯಯಗಳು 'ಅಯೆ', 'ಆಳ್' ಆಗಿ ಸೇರಿರಬಹುದು.

ಅದೇನೇ ಇರಲಿ, 'ಮೊಮ್ಮೆ' ಶಬ್ದದ ಮೂಲ ರೂಪ 'ಮರ್ಮ'ವಿರಬೇಕು. ಅದು 'ಮಱುಮಗ'ದ ಖಿಲ ರೂಪವಿರಬೇಕು ಹೊರತು 'ಮುಂಮಗ'ದ್ದಲ್ಲ.

2. ಕವಿಸಮಯ ವಿಲಾಸಂ

ಕಿವಿಯಿಂದೀಂಟಿಸುವರ್ ಸಮಸ್ತ ರಸಮಂ, ತೋರ್ಪರ್ ಸರೋಜಾತಮಂ
ಯುವತೀ ಪ್ರೌಢಲತಾಗ್ರದೋಳ್, ಕುಮುದಮೊಂದೊಂದಲ್ಲಿಯಾ ಬಾಲಪ-
ಲ್ಲವಮಂ ಪುಟ್ಟಿಪರಾರ್ಯ ಮೋಹನಮುಮಂ ಮಾಳ್ವೀ ಚಮತ್ಕಾರಮಂ
ಕವಿಗಳ್ ಬಲ್ಲವೊಲನ್ಯರೆತ್ತರಿವರಂತಾ ಬ್ರಹ್ಮನುಂ ಬಲ್ಲನೇ?

- ನೇಮಿಚಂದ್ರ

ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಕವಿ ನೇಮಿಚಂದ್ರ ಕವಿಗಳ ಅದ್ಭುತವಾದ ನೂತನ ಸೃಷ್ಟಿ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಾ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ನಿಲುಕದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಕವಿಗಳು ರಸಗಳನ್ನು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕುಡಿಸುತ್ತಾರೆ, ಹೆಣ್ಣೆಂಬ ಬಳಿಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ತಾವರೆಯನ್ನೋ ನೈದಿಲೆಯನ್ನೋ ಮೂಡಿಸುತ್ತಾರೆ, ಈ ಕಮಲ ಅಥವಾ ಕುಮುದದ ಬಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಗುರುಗಳನ್ನು ಟಿಸಿಲೊಡೆಸುತ್ತಾರೆ, ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಚಮತ್ಕಾರವಾದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ನೇಮಿಚಂದ್ರ ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದು ಕವಿಸಮಯದ ವಿಷಯ. ಕವಿಸಮಯ ಅಂದರೆ ಕವಿಗಳದೇ ಶಾಸ್ತ್ರ. ಅದರಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮುಖ ತಾವರೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ಅಥವಾ ಚಂದ್ರನಾಗುತ್ತದೆ. ಅವಳ ಮೈ ಬಳಿಯಾಗುತ್ತದೆ, ಬೆರಳುಗಳು ಚಿಗುರುಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಬ್ರಹ್ಮನ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತಾವರೆ ಬಳಿಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಹೂವಾಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದು ಏಕದಲ ಸಸ್ಯವಾದ್ದರಿಂದ ಅಡ್ಡಕ್ಕೆ ಟಿಸಿಲೊಡೆದು ಪಲ್ಲವವಾಗಲಾರದು.

ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ನೇಮಿಚಂದ್ರ ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದು ಭಾರತೀಯ ಕವಿಸಮಯದ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಅಂಶವನ್ನು ಮಾತ್ರ. ಅವರು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಮುಖಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಅವಯವಗಳು ತಾವರೆಯೋ ನೈದಿಲೆಯೋ ಆಗುತ್ತವೆ. ಈ ತಾವರೆ ಸೂರ್ಯ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಾಗಷ್ಟೇ ಅರಳುತ್ತದೆ, ನೈದಿಲೆ ಚಂದ್ರನನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಬಾಯಿ ತೆರೆಯುತ್ತದೆ. ಕೋಗಿಲೆ ವಸಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕೂಗುತ್ತದೆ. ಹಂಸ ಪಕ್ಷಿಯ ಕೈಲಿ ನೀರು ಬೆರೆತ ಹಾಲು ಕೊಟ್ಟರೆ ಹಾಲು ನೀರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಮಲಯ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಶ್ರೀಗಂಧದ ಮರ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಸರ್ಪನ ಹೆಡೆಯಲ್ಲಿ ರತ್ನ ಇರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಅದು ರಾತ್ರಿ ತಿರುಗುತ್ತದೆ.

ಕವಿಸಮಯ ಅಥವಾ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಂತೆ poetic conventions ಎಲ್ಲ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಬಹುಶಃ ಜಾನಪದ ನಂಬಿಕೆ ಅಥವಾ ಕಲ್ಪನೆಗಳಲ್ಲಿ (ಉದಾ - ಸರ್ಪನ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ರತ್ನ ಇರುವುದು) ಅವು ಉಗಮಿಸಿ ಮುಂದೆ ಕವಿಗಳ ಬತ್ತಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡವುಗಳು. ಕವಿಗಳು ಈವುಗಳನ್ನು ಮಸೆದು ಚೂಪು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮನ್ನು ಸೋಜಿಗಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಕವಿಸಮಯದ ಕಲ್ಪನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವೈವಿಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಸ್ತಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಭಾರತೀಯ ಕವಿಗಳನ್ನು

ಮೀರಿಸುವವರು, ಯಾಕೆ ಸಮೀಪಿಸುವವರು ಕೂಡ, ಬೇರೆಡೆ ಸಿಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅವರು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೂ ಚಮತ್ಕಾರಕ್ಕೂ ಎಣೆಯಿಲ್ಲ.

ಕವಿಸಮಯದೊಡನೆ ಮೊದಲು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರುವುದು ಕಮಲ ಮತ್ತು ಕುಮುದ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕವಿಗಳು ಹೂಗಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಹೂವೆನ್ನುವುದು ಎಲ್ಲ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಕಮಲ - Lotus - ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರವಾದದ್ದೇ. ಆದರೆ ಹೂವಿಗೆ ಗೌರವವಿದೆ. ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ತಿಂದವರು ಒಂದು ತರಹದ ಆನಂದಮಯ ಆಲಸ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಕವಿಸಮಯ ಅಲ್ಲಿನ ಕಮಲಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ದಿವ್ಯ ಆಲಸಿಗಳಿಗೆ ಕಮಲಭಕ್ಷಕರು - Lotus eaters - ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಿದ್ದಿದೆ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಮಲಕ್ಕಿರುವ ಸ್ಥಾನ ಬೇರೆಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮ ಅದರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ವಿಷ್ಣು ಕಮಲನೇತ್ರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಯೋಗ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ಹಂತ ತಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸಹಸ್ರಾರ ಪದ್ಮ ಎಂಬ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆರೂಢನಾಗುವುದು.

ನಮ್ಮ ಕವಿಗಳು ಬಹುಶಃ ಮೊದಲು ಅದನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಉಪಮೆಯಾಗಿ, ಮುಖಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಕೆಯಾಗಿ. ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಹೂ ತುಂಬಾ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅದು ದೊಡ್ಡ ಹೂ. ಅದು ಅರಳಿದಾಗ ನಕ್ಕಂತೆ ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಕವಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೇ ಬಿಡದೆ ಅದನ್ನು ಕೈಗಳಿಗೂ ಹೃದಯಕ್ಕೂ ಪಾದಗಳಿಗೂ ಉಪಮಿಸಿದರು. ಪಶ್ಚಿಮದಿಂದ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಪಡೆದ ಆಧುನಿಕ ಕವಿಗಳು ಕಮಲವನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸಿ ಗುಲಾಬಿಯನ್ನು ಮೇಲೇರಿಸಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ತಾವರೆಯ ಗೌರವ ಪಾವಿತ್ರಗಳಿಗೇರಿಸಲು ಸಮರ್ಥರಾಗಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಂಗಾಲಿಯ ಶೆಲ್ಲಿ ಎಂಬ ಬಿರುದು ಹೊತ್ತ ರವೀಂದ್ರರಿಗೆ ಕೂಡ ಪಾವಿತ್ರ ಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳ ಅಗತ್ಯ ಬಿದ್ದಾಗ ಕಮಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಗೀತಾಂಜಲಿಯ ಮೊದಲನೇ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರು

ಜಾಂಚಿ ಹೇ ತೋಮಾರ್ ಪರಮ ಕಾಂತಿ
ಪರಾಣೇ ತೋಮಾರ್ ಚರಮ ಶಾಂತಿ
ಆಮಾಕೇ ಆಡಾಲ್ ಕ'ರೇ ದಾಂಡಾವ್
ಹೃದಯ ಪದ್ಮದಲೇ |
(ಬೇಡುವೆ ನಿನ್ನ ಪರಮ ಕಾಂತಿ
ಜೀವದಿ ನಿನ್ನ ಚರಮ ಶಾಂತಿ
ನನ್ನ ಕಾಪಾಡಿ ನಿಲ್ಲು ನನ್ನ
ಹೃದಯ ಪದ್ಮದಲದಲಿ)

ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಆದರೆ ಭಕ್ತಿಯ ಪರವಶತೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಕ್ತ ತಾವರೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡ ರೀತಿ ನೋಡಿ :

ಅಡಿಯ ತಾವರೆಯನ್ನು
ಕೈಯ ತಾವರೆಯಿಂದ
ಬಾಯ ತಾವರೆಯಲ್ಲಿ
ಹೊಗಿಸಿದವನ

ಬಾಲಮುಕುಂದನ್ನ
ನೆನೆನೆನೆವೆ ಮನದಲ್ಲಿ
ಆಲದೆಲೆಯ ಮೇಲೆ
ಪವಡಿಸಿದವನ.

ಇದು ಚಮತ್ಕಾರವಲ್ಲ, ವಾಗ್ವಿಲಾಸವಲ್ಲ; ಇದು ಶುದ್ಧ ದರ್ಶನ. ಸಾವಿರ ಸಲ ತಾವರೆಯ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಜಿಡ್ಡುಕಟ್ಟಿದ ಚಿತ್ತ ಕೂಡ ಕರಾರವಿಂದದಿಂದ ಪದಾರವಿಂದವನ್ನು ಮುಖಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ ತುರುಕುವ ಈ ಅನಾದಿ ಶಿಶುವಿನ ಕಲ್ಪನೆ ಒಂದು ಉಪಶಾಂತವಾದ ಅನುಭೂತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯದಿರದು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ತುಸುವೆ ಕೆಳ ಮಟ್ಟದ್ದು ಈ ಕೆಳಗಿನದು :

ಅಮೃತವ ಬಿಟ್ಟು ಮುನಿವರರೆಷ್ಟೋ
ತನ್ನಡಿ ಸುಮರಸ ಬಯಸುವ ಗುಟ್ಟು
ಅರಿಯುವೆನೆಂದಾ ಬಾಲಮುಕುಂದ
ಬಾಯಿಗೆ ತಂದ ಪದಾರವಿಂದ

ತುಸು ಕೆಳಗಿನ ಮಟ್ಟದ್ದು ಯಾಕಂದರೆ ಮನಸಿನ ಕಾಣ್ಯೆಯೊಡನೆ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸೋಜಿಗವೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮುಂದಿನದರಲ್ಲಿ ದರ್ಶನಕ್ಕಿಂತ ಚಮತ್ಕಾರ ಬಲವಾಗುತ್ತದೆ :

ಜಗಕೆಲ್ಲ ನಂಟನೆನಿಸುವ ಚಂದ್ರಮನಿಗೆ
ಕನುಲವೊಂದರ ಮೇಲೆ ಏತಕಿಷ್ಟು ಹಗೆ?
ಎಂದು ಪದಕಮಲವನು ಮುಖಚಂದ್ರನೆಡೆಗೆ
ತಂದ ಮಾಯಾಶಿಶುವಿಗೇರಗುವೆನು ಹರಿಗೆ

ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕವಿಸಮಯ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹರಿಯ ಪಾದ ಕಮಲವಾಗಿ ಮುಖ ಚಂದ್ರನಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಕವಿಸಮಯದ ಪ್ರಕಾರ ಚಂದ್ರ ತಾವರೆಗೆ ಶತ್ರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಚಂದ್ರೋದಯವಾದೊಡನೆ ತಾವರೆ ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಬಾಲಮುಕುಂದನಿಗೆ ಇದೇನು ಹುಚ್ಚು ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲ ಬಂಧುವೆನಿಸಿಯೂ ತಾವರೆಯ ಮೇಲೆ ಹಗೆ ಸಾಧಿಸುವುದೆ? ತನ್ನ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ತುದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಚಂದ್ರನಿಗೂ ಇನ್ನೊಂದರಲ್ಲಿರುವ ತಾವರೆಗೂ ರಾಜಿ ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವನು ಎರಡನ್ನೂ ಹತ್ತಿರ ತರುತ್ತಾನೆ.

ಚಂದ್ರನಿಗೂ ತಾವರೆಗೂ ಅಥವಾ ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ನೈದಿಲೆಗೂ ಇರುವ ಶತ್ರುತ್ವಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಬೆಂಬಲವಿದೆಯೆಂದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕವಿಗಳು ಸಸ್ಯವಿಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವವರಲ್ಲ. ಅವರು ತಮ್ಮದೇ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ನಿಷ್ಠರು. ಅವರು ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ದಿವ್ಯ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದ ಬಗೆಬಗೆಯ ವಾಗ್ವಿಲಾಸಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸುಭಾಷಿತಕಾರ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಪ್ರಶೋತ್ತರವನ್ನು ನೋಡಿ :

“ತಂಗದಿರನ ಮೊಗವನ್ನೇ ಕಾಣದ
ತಾವರೆ ಜನ್ಮ ಬರೇ ವ್ಯರ್ಥ”

ಎಂದೊಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲವೇ ಮತ್ತೆ? ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಚಂದ್ರೋದಯವೆಂಬುದೊಂದು ಲೋಕೋತ್ತರ ದೃಶ್ಯ. ಅದನ್ನು ನೋಡದ ಕಮಲದ ಬದುಕು ನಿರರ್ಥಕವಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೇನು? ಆದರೆ ತಾವರೆಯ ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಾರೆಯೆ?

“ತಾವರೆ ಕಂಗಳ ನಿದ್ರೆಯ ಕೆಡಿಸದ
ಚಂದ್ರನ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಏನರ್ಥ?”

ಎಂದು ಅವರು ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬರಬರುತ್ತಾ ಸವಕಲಾದ ಒಂದು ಕವಿಸಮಯವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ ಬಂದ ಅರ್ಥ ಮನೋಹರವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಹೆಣ್ಣಿನ ನಿದ್ರೆ ಕೆಡಿಸಲಾರದ ಗಂಡಿನ ಸೌಂದರ್ಯವೋ ಗುಣವೋ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಲಾರದು.

ತಾವರೆಯ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಾ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಶತ್ರು ಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ ಕವಿಗಳೇ ನೈದಿಲೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಅದಕ್ಕೂ ಚಂದ್ರನಿಗೂ ಗಂಟುಹಾಕಿದರೇನೋ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ನೈದಿಲೆಯನ್ನು ಚಂದ್ರ ಮೋಹಿಸಿದರೂ ಅದು ತನಗೆ ಎಂದೂ ಸಮವೆಂದು ಕಮಲ ಒಪ್ಪುವದಿಲ್ಲವಂತೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :

ತನಗೆ ಸಾಟಿಯಿಲ್ಲದವರ
ಸಾಟಿತನವನೊಲ್ಲದೆ,
ಕುಮುದ ಅರಳುವಾಗ ಕಮಲ
ಮುಖವ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಬುದು.

ಈ ಎರಡು ಹೂಗಳ ವಿಷಯದ ಕವಿಸಮಯವನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ಎಷ್ಟೋ ಕವಿಚಮತ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ಆದರೆ ನವ್ಯ ಕವಿಗಳು ಇತರ ಹೂಗಳನ್ನು ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾವು ಮರೆಯಬಾರದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಸಂಪಿಗೆ. ತುಂಬಿಗಳು ತಮ್ಮ ಲಂಪಟತನದಿಂದ ಬೇರೆಲ್ಲ ಹೂಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ಅವುಗಳ ಶೀಲಭಂಗಮಾಡುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಸಂಪಿಗೆಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುವ ಧೈರ್ಯ ಅವುಗಳಿಗಿಲ್ಲ. ಸಂಪಿಗೆ ಹೂಗಳ ಸೊಗಡು ಭ್ರಮರಗಳನ್ನು ಮೂರ್ಛಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಕೇದಗೆಯ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಮುಳ್ಳಾದರೂ ಭೃಂಗಗಳು ಅದನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಒಬ್ಬ ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:

ಎಸಳು ನೂರಾರು ಮುಳ್ಳಿನ ಬೇಲಿ, ರಸವೆಂಬ
ಹೆಸರ ಕಾಣೆನು, ಒಳಗೆ ಧೂಳಿ ಕಣ್ಣೆ ಹಗೆ;
ಎಲೆಲೆ ಕೇದಗೆ, ನಿನ್ನ ದೋಷವಿನಿಸೆಣಿಸದಲೆ
ಕಂಪುಮರುಳನು ಭೃಂಗ ಎರಗುವನು ನಿನಗೆ.

ಇದನ್ನು ಬೇಕಾದರೆ ಕವಿಸಮಯವಲ್ಲ, ಬರೇ ಅನ್ಯೋಕ್ತಿ ಎನ್ನಿ. ಆದರೆ ಅಶೋಕ, ಸಹಕಾರ (ಮಾವು)ಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಕವಿಸಮಯ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಸಮಯವೇ. ಅಶೋಕವೃಕ್ಷ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದರೂ ಹೂ ಬಿಡಲಿಲ್ಲವೇ? ಚಿಂತಿಸಬೇಡಿ. ಒಳ್ಳೆ ಚಲುವೆ ತರುಣಿಯನ್ನು ಕರೆದು ಚನ್ನಾಗಿ

ಒದೆಸಿರಿ, ಅಶೋಕ ಹೂ ಬಿಟ್ಟೇ ಬಿಡುವುದು. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಗಮನಿಸಿ, ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನಂಬಬಹುದಾದರೆ ಅರೆಮನಸಿನ ಅಶೋಕಗಳನ್ನು ದಾರಿಗೆ ತರುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಮಾರಂಭಗಳೇ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಪ್ರಿಯೆಯ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದ ವಿರಹಿಯೊಬ್ಬ ಹಲುಬುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ :

ಕಾಂತೆಯೊದ್ದರೆ ಕಾಲಲೆನಗು ಸೊಗ

ನಿನ್ನಂತೆ ಎಲೆ ಅಶೋಕ

ನೀ-ನಾನು ಸರಿಕರೆಲ್ಲದರಲ್ಲಿ, ಆದರೂ ನಾ ಸಶೋಕ.

ಇನ್ನು ಮಾವಿನ ಮರ. ಅದಕ್ಕೆ ಚೂತ, ಸಹಕಾರ ಮೊದಲಾದ ಚಂದ ಚಂದ ಹೆಸರುಗಳೆಷ್ಟೋ. ಯಾವ ಮರವೂ ಭಾರತೀಯ ಕವಿಗಳನ್ನು ಮಾವಿನಂತೆ ಮತ್ತೇರಿಸಿದ್ದು ಇಲ್ಲ. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕ ಹೂಗಳನ್ನು ಬಿಡುವ ಈ ಮರಕ್ಕೆ ಕವಿಗಳು ಯಾಕೆ ಒಲಿದರೋ ನಾನರಿಯೆ. ತುಂಬಿಗಳು ತಾವರೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇವುಗಳಿಗೆ ಮುತ್ತುತ್ತವಂತೆ. ಕೋಗಿಲೆಗಳು ಇದು ಚಿಗುರಿ ಹೂ ಬಿಟ್ಟಾಗಲೆ ತಮ್ಮ ಪಂಚಮ ಸ್ವರದ ಹಾಡನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವವಂತೆ. ಮಾವು ಹೂಕಾಯಿ ಬಿಡುವ ವಸಂತಕಾಲ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಆ ಮರಗಳ ತರುಗಳೆಡೆ ತಮ್ಮ ಕಪ್ಪು ಮೈಯನ್ನು ಮರಸಿಕೊಂಡೇ ಅವು ಹಾಡಬಲ್ಲವು. ಬೇರೆ ಋತುಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಗಿಲೆಗಳಿಗೆ ಕಾಷ್ಟಮೌನ. ಆಗ ಕಾಗೆಗೂ ಕೋಗಿಲೆಗೂ ಭೇದವೇ ತಿಳಿಯದು. “ಕಾಕ ಕಪ್ಪು ಪಿಕವೂ ಕಪ್ಪು; ಏನು ಭೇದ ಅದಕಿದಕೆ;” ವಸಂತಕಾಲ ಬಂದಾಗ ? ಕಾಗೆ ಕಾಗೆ ಪಿಕ ಪಿಕವೇ. ವಸಂತ ಬಂದಾಗ ಹೂ ಮಿಡಿ ಬಿಟ್ಟು ಮಾವಿನ ಮರದಲ್ಲಿ ಕಾಗೆ ಬಂದು ಕೂತು ಕೂಗಿದರೂ ಕೋಗಿಲೆಯ ದನಿಯಂತೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಯಾವ ಕವಿಯೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ. ವಸಂತ, ಮಾವಿನ ಮರ ಇವುಗಳಿಗೂ ಕೋಗಿಲೆಯ ಹಾಡಿಗೂ ಇರುವ ಈ ಬಿರಿಯಲಾರದ ಎರಕಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ಆಧಾರವುಂಟೇ ಎಂದು ನಾನು ಪಕ್ಷಿಶಾಸ್ತ್ರ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಮಗುಚಿ ಹಾಕಿದೆ. ನನಗೆ ನಿರಾಶೆ ಕಾದಿತ್ತು. ಕೋಗಿಲೆ ಚಳಿಗಾಲ ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲಾ ಋತುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತದೆ; ಯಾವ ಮರದ ಮೇಲೆ ಕೂತರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಡು ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕವಿಗಳು ಸುಂದರವಾದೊಂದು ಸುಳ್ಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಕೀಟನ Truth is Beauty, Beauty is Truth ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸುಳ್ಳುಗಳೆದಿದ್ದಾರೆಂದೇ ತೀರ್ಮಾನಿಸಬೇಕು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಬಿಟ್ಟು ಪಕ್ಷಿಶಾಸ್ತ್ರದತ್ತ ತಿರುಗುವಾ. ಭಾರತೀಯ ಕವಿಗಳು ಸಸ್ಯಗಳನ್ನೆಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಸಿದ್ದರೂ ಅಷ್ಟೇ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನೂ ಮೆಚ್ಚಿದ್ದರು. ಕವಿಸಮಯದ ಬಳ್ಳಿ ಅವುಗಳ ಗೂಡುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಕ್ಕಿಗೂ ಕೋಗಿಲೆಯಂತೆ ತಂತನ್ನ ಮೋಹ ಇದ್ದೇ ಇದೆಯಂತೆ. ಚಾತಕ ಪಕ್ಷಿಗೆ ಮಳೆಯ ಹನಿಗಳೇ ಬೇಕು. ನದೀ ಸರೋವರಗಳ ನೀರು ಎಷ್ಟೇ ಸ್ಫಟಿಕಶುಭ್ರವಾಗಿದ್ದರೂ ಚಾತಕ ಕಣ್ಣಿತ್ತಿ ನೋಡದು. ಮಳೆ ಹನಿ ಬೀಳುವವರೆಗೆ ನೀರಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹಾಗೆಯೇ ಆಕಾಶವನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಮಳೆ ಹನಿಯತೊಡಗಿದರೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲೇ ಕೊಕ್ಕು ತೆರೆದು ಅವುಗಳನ್ನು ಗುಟುಕುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಕವಿಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಮಳೆ ಹನಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಾತೀ ನಕ್ಷತ್ರದ ಮಳೆ ಹನಿಗಳೇ ಚಾತಕ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಬೇಕಂತೆ. ಭರ್ತ್ಯಹರಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :

ಬನದ ಹಕ್ಕಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಾತಕವೊಂದೆ ಅಭಿಮಾನಿ

ಇಂದ್ರನನೆ ಬೇಡುವುದು, ಇಲ್ಲವೆ ಸಾವುದೆಯೊಣಗಿ.

ಬಂಗಾಲಿ ಕವಿಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಅದು “ಘಟಿಕ ಜಲ ಘಟಿಕ ಜಲ” (ಸ್ಫಟಿಕ ಜಲ) ಎಂದೇ ಕೂಗುತ್ತದೆ.

ಇಂಥ ಏಕನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ತೆಗಳುವ ಹಕ್ಕಿಗಳುಂಟಂತೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ನವಿಲು ಒಂದು. ಮಳೆಗಾಲದ ಮೋಡಗಳು ಏರುತ್ತಿರುವಾಗ ಕೇಕೆ ಹಾಕಿ ಕೂಗುವ ನವಿಲು ಹೀಗೆ ಜಂಬ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ :

ಎಲೆ ಮೋಡ, ನಾ ನೀಲಕಂಠ,
ಕುಣವೆನು ಮೆಚ್ಚಿ ನಿನ್ನ ಗುಡುಗ,
ಚಾತಕನ ಹಾಗೆ ನಾ ನಿನ್ನಿಂದ
ಬೇಡುವೆನೇ ಜೀವನದ ಗುಟುಕ?

ಚಾತಕ ಮತ್ತು ಮಯೂರ ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಕವಿಸಮಯದಲ್ಲಿರುವುದು ಒಂದೇ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ತಥ್ಯ. ಮಳೆಗಾಲದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವುಗಳ ಜೀವನೋತ್ಸಾಹ ಉಕ್ಕುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಶುದ್ಧ ಮಿಥ್ಯೆಯ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಹಂಸಪಕ್ಷಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತದೆ. ಕವಿಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ಕ್ಷೀರ ನೀರು ವಿವೇಕವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಲು ನೀರು ಬೆರೆಸಿದರೆ ಅವೆರಡನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ಅದು ಹಾಲನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ “ಹಂಸಕ್ಷೀರ ನ್ಯಾಯ” ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದೆ. ಹಂಸದ ಬೇರೆ ಅಭಿರುಚಿ ಮಾತ್ರ ಅಷ್ಟು ಪ್ರಶಂಸಾರ್ಹವಲ್ಲ. ಅದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಮಲ ಅಥವಾ ಕುಮುದವನದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿ ಅವುಗಳ ಮೃದುವಾದ ದೇಟನ್ನು ತಿಂದು ತೇಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಳ್ಳಾಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅದು ಹಾವಸೆಯನ್ನು ರುಚಿನೋಡುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ,

ಕೇಸರಧೂಸರ ಅಳಿವ್ಯಂದ
ಕುಡಿವುದು ತಾವರೆ ಮಕರಂದ,
ಹಾವಸೆಯನು ಮೆಲುವುದು ಹಂಸ,
ವಿಧಿಯ ತುಂಟತನ ಸುಡಲೆಂದ!

ಎಂದೊಬ್ಬ ಕವಿ ವಿಲಾಪಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಅಭಿರುಚಿಯಲ್ಲಿ ಚಕೋರ ಪಕ್ಷಿಯ ಮುಂದೆ ಚಾತಕವನ್ನು ನಿವಾಳಿಸಿ ಚೆಲ್ಲಬೇಕು. ಯಾಕಂದರೆ ಅದು ಬೆಳುದಿಂಗಳನ್ನೇ ಕುಡಿದು ತೃಪ್ತಿ ಪಡುತ್ತದೆ. ಹಸಿದರೆ ಅದು ಕೆಂಡವನ್ನೂ ನುಂಗುತ್ತದಂತೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹಿಂದೀ ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :

ಯಾರಾರ ರುಚಿಗಳಿಗೆ ಏನು ಹೇಳಲಿ ನಾನು,
ರುಚಿಗಳಲ್ಲುಂಟು ಎಷ್ಟೋ ಬಗೆ,
ವಿಧು ಸುಧೆಯ ಕುಡಿದು ಮದಿಸುವ ಚಕೋರಿಯೆ ಕಡಗಿ
ಮೆಲ್ಲುವುದು ಕೆಂಡ ನಿಗಿನಿಗಿ

ಆದರೆ ಕೆಂಡ ನುಂಗುವುದು ಕವಿ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲ, ಅದು ನಿಜಕ್ಕೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಂಡಿದ್ದೇನೆಂದು ಒಬ್ಬ ಹೆಸರಾಂತ ನಿಸರ್ಗತಜ್ಞ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಅಗ್ನಿಭಕ್ಷಕರು ರಾಜಕಾರಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಗೋಚರಿಸುವುದಲ್ಲ.

ಚಕ್ರವಾಕಗಳು ಶೃಂಗಾರ ಕವಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ದೈವಿ ಪಕ್ಷಿಗಳು. ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣು ಹಗಲು ಗೆಣೆಯಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಸಂಜೆಯಾಗುತ್ತಲೇ ಯಾವುದೋ ದೈವೀ ಶಾಪದಿಂದ ಅವು ಅಗಲಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಂಗಾತಿಗಳಿಗಾಗಿ ಕರುಣ ಕ್ರಂದನ ಮಾಡುತ್ತ ಹಾರಾಡ ತವೆ. ಕವಿಗಳು ಅಗಲಿದ ಪ್ರಣಯಿನಿಯರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿ ಚಕ್ರವಾಕ-ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಎಣೆವಕ್ಕಿ-ಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದೂ ಕವಿಗಳ ಕಲ್ಪನೆ, ನಿರೂಧಾರ ಎಂದು ಬಹುಕಾಲ ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಕವಿಗಳು ಸತ್ಯವನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಅವು ಗೆಣೆವಕ್ಕಿಗಳಾಗಿರುವುದೂ ನಿಜ, ಕತ್ತಲಾಗುತ್ತಲೇ ಅಗಲುವುದೂ ಸತ್ಯ, ಮತ್ತು ವಿರಹದಿಂದ ಚೀತ್ಕರಿಸುವುದೂ ಸತ್ಯ. ಪಾಪ! ಜೋಡಿ ಬೇಕಾದ ಹೊತ್ತಿಗೇ ಅಗಲಬೇಕಾದ ದುರದೃಷ್ಟಿ ಅವುಗಳದು.

ಕವಿಸಮಯ ಸಜೀವ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನಷ್ಟೇ ವ್ಯಾಪಿಸದೆ ಜಡಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ಆಳಿದೆ. ಚಂದ್ರನ ಕಪ್ಪು ಕಲೆಗಳಿವೆಯಲ್ಲ. ಅವು ಮೊಲ ಅಥವಾ ಚಿಗರೆಯೆಂದು ಕವಿಗಳು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಚಿಗರೆ ಚಂದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದದ್ದು ಯಾಕಪ್ಪಾ ಎಂದರೆ ಒಬ್ಬ ಕವಿಯ ವಿವರಣೆ ಇದು :

ಇಲ್ಲಿ ಬೇಡನ ಬಾಣ ಬೀಳದು,
ಕಾಡುರಿಯ ಭಯ ಬಾರದು,
ತಗ್ಗು ದಿನ್ನೆಯ ಕುತ್ತು ಕಾಣದು,
ಇಲ್ಲ ಬಲೆಗಳ ಮೋಸವೂ-
ಇಂತು ಪರಿಪರಿ ಚಿಂತಿಸಿಯೆ ಮಿಕ್ಕ
ಚಂದ್ರನಾಸರೆ ಸೇರಿತು

ಭಲೇ! 'ಕರ್ತವ್ಯೋ ಮಹದಾಶ್ರಯ' ಎನ್ನುವ ನೀತಿಯನ್ನು ಚಿಗರೆ ಅನುಸರಿಸಿತು. ಆದರೆ ಏನು?

ಪಾಪ, ಅದಕರಿವಿಲ್ಲ ರಾಹುವ
ತೆರೆದ ಬಾಯ ವಿಲಾಸವು

ರಾಮೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋದರೂ ಶನೀಶ್ವರ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ.

ಭೂಗರ್ಭಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಇದು ಗೊತ್ತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ : ಆದರೆ ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಎಂಬೊಂದು ಶಿಲೆ ಇದೆ. ಚಂದ್ರೋದಯವಾಗುತ್ತಲೇ ಅದರಲ್ಲಿ ನೀರು ಜಿನುಗತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಚಂದ್ರನಿಗೊಂದು ಶಿಲೆ ಇದ್ದ ಬಳಿಕ ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ಇರಬೇಕಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸೂರ್ಯಕಾಂತವೂ ಒಂದಿದೆ, ಕವಿಗಳ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅವು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಕಂಡು ಒಸರತೊಡಗುತ್ತವೆ. ತಾವರೆ ನೈದಿಲೆಗಳ ಜಡಲೋಕಾವತಾರಗಳು ಇವು.

ನೀವು ಕಗ್ಗತ್ತಲು ನೋಡಿದ್ದೀರಿ. ಆದರೆ ಸೂಚೀಭೇದ್ಯ ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೀರಾ? ಕವಿಗಳು ನೋಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಧಕಾರವನ್ನು 'ನೋಡಲು' ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದರೆ - ಸೂಜಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕುಕ್ಕಿ ಭೇದಿಸಬೇಕಾದಷ್ಟು ದಟ್ಟ ಕತ್ತಲೆ ಅದು.

ನಗೆಯ ಬಣ್ಣವೇನು? ತುಟಿಯಲ್ಲೇ ನಗುವುದಾದರೆ ಕೆಂಪು, ತುಟಿ ಬಿಚ್ಚಿದರೆ, ಹಲ್ಲು

ಕೊಳಕಾಗಿರದಿದ್ದರೆ, ಬಿಳಿದು ಎಂದು ನೀವು ಹೇಳುತ್ತೀರಿ. ಆದರೆ ಗಹಗಹಿಸಿದ ನಗುವಿಗೊಂದು ಬಣ್ಣವುಂಟೇ? ಉಂಟು, ಅದೂ ಬಿಳಿದು. ಅದು ಬರೇ ಅಮೂರ್ತ ಶಬ್ದವೆಂದು ನೀವೆಣಿಸಿದ್ದರೆ ತಪ್ಪು. ನೀವು ನಿಜಕ್ಕೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಗಬಲ್ಲವರಾದರೆ ನಿಮ್ಮ ನಗೆರಾಶಿ ಬೀಳಬಲ್ಲದು. ಕವಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ನಗೆಪಂಡಿತ ಶಿವ. ಅವನು ಒಮ್ಮೆ ನಗಲಾರಂಭಿಸಿದ. ಅದು ಯುಗಯುಗಗಳ ಕಾಲ ನಡೆಯಿತು. ನಗೆ ರಾಶಿರಾಶಿಯಾಗಿ ಒಟ್ಟಿತು. ಅದೇ ಹಿಮಾಲಯದ ಹಿಮರಾಶಿ. ಈ ತ್ರೈಬಕಸ್ಯಾಟ್ಟಹಾಸದ ಕಲ್ಪನೆ ನನ್ನ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಚಳಿ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು ಪ್ರಳಯದ ನಿರ್ದಯ ನಗೆ-ಆದ್ದರಿಂದ ಅಷ್ಟು ಶೀತಲ.

ಇನ್ನೊಂದು ಬಿಳಿ ಪದಾರ್ಥ ಕವಿಗಳ ಹತ್ತಿರ ಇದೆ. ಅದೆಂದರೆ ಕೀರ್ತಿ. ಒಬ್ಬ ಕವಿ ಭೋಜರಾಜನನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಾ ಹೀಗೆಂದು ಪದ್ಯ ಹೆಣೆದಿದ್ದಾನೆ :

ಭೋಜರಾಜನ ಕೀರ್ತಿ
ಹರಡುತ್ತ ಹರಡುತ್ತ
ಮೂಜಗವನೇ ಮಾಡಿ
ಬಿಡುವುದೋ ಬಿಳಿದು
ನೋಡುತ್ತ ನೋಡುತ್ತ
ನನ್ನೆದೆ ಬೆದರುತಿದೆ
ನನ್ನ ನಲ್ಲೆಯ ಕುರುಳಿ
ಗತಿಯ ನೆನೆದು!

(ಟಿಪ್ಪಣಿ : ಇದರಲ್ಲಿಯ ಅನೇಕ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸುಭಾಷಿತಗಳ ಕನ್ನಡ ರೂಪಗಳನ್ನು, ಪಾವೆಂ. ಸುಭಾಷಿತ ಚಮತ್ಕಾರವೆಂಬ ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯೂ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.- ಸಂ)

3. ನೇಮಿಚಂದ್ರನ ಒಂದು ಪದ್ಯ

ಜೈನ ಪುರಾಣಗಳಿಗೂ ವೈದಿಕ ಪುರಾಣಗಳಿಗೂ ಎಷ್ಟೋ ವೇಳೆ ಕಥಾ ಸಾಮ್ಯ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಎರಡರಲ್ಲಿನ ದರ್ಶನ ಭೇದ ಗಮನಿಸುವಂತಾದ್ದು. ಜೈನರ ಕಥೆಗಳು ವೈದಿಕ ಕಥೆಗಳ ಕಠೋರ ವಾಸ್ತವಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಒಂದು ಆದರ್ಶವನ್ನು ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಆದರ್ಶಗಳು ಲೌಕಿಕದ ಕಿಟ್ಟದಿಂದ ಕಲುಷಿತವಾಗದ ಶುದ್ಧ ಅಮಿಶ್ರಿತ ಆದರ್ಶಗಳು.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಋಷಿ ಮುನಿಗಳು ಎರಡೂ ಪರಂಪರೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾನರು. ಇಬ್ಬರೂ ತಪೋಬಲದಿಂದ ಅಸಾಧ್ಯ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡವರು. ಆದರೆ ವೈದಿಕ ಪರಂಪರೆಯ ಋಷಿ ಮುನಿಗಳು ಲೌಕಿಕವನ್ನು ಮೀರಿದ, ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ನಿಂತ ವಿರಕ್ತರಲ್ಲ; ಅವರು ಇಲ್ಲಿಯವರೇ. ಶಮೆ ದಮೆ ಕ್ಷಮೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಬಲದಿಂದ ಸಾಧಿಸಿದವರಾದರೂ ಈ ಅನಾದರ್ಶ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಅತಿತರವಾಗಿ ಆಚರಿಸುವವರಲ್ಲ.

ಜೈನ 'ರಿಸಿ'ಯರು, 'ಮುನಿ'ಯರು ಹಾಗಲ್ಲ. ಅವರು ಧ್ಯೇಯಗಳನ್ನು ಎಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಆಚರಿಸುವವರು - ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಅಹಿಂಸೆ 'ಪರಮೋ ಧರ್ಮ'ವೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಜೈನರ, ವಿಶೇಷತಃ ಜೈನ ಮುನಿಗಳ ಅಹಿಂಸೆಯ ಆಚರಣೆ ತನ್ನದೇ ಒಂದು ವೀರ್ಯವನ್ನು, ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತದೆ.

ಕನ್ನಡದ 'ಸೀಮಾ ಪುರುಷ ಕವಿ' ಎನಿಸಿದ ನೇಮಿಚಂದ್ರನ (ಅರ್ಧ) ನೇಮಿ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಒಬ್ಬ ಮುನಿಗಳ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಅವರ ಆದರ್ಶಕ್ಕೆ ಶಿಖರಪ್ರಾಯವಾದ ಒಂದು ಪದ್ಯವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಸುಗಂಧಿಳ ಎಂಬೊಂದು ವಿಷಯ (ನಾಡು). ಅದಕ್ಕೆ ಸಿಂಹಪುರ ಎಂಬ ರಾಜಧಾನಿ. ಅಲ್ಲಿ ಅರ್ಹದ್ವಾಸನೆಂಬ ಅರಸು. ಅವನ ರಾಣಿ ಜಿನದತ್ತೆ. ಅವಳು ಜೈನರ ಲೌಕಿಕ ಧರ್ಮಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಒಂದು ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ವೇಳೆ ಚರಿಗೆ (ಭಿಕ್ಷೆ)ಗಾಗಿ ಯಾರಾದರೂ ಮುನಿಗಳು ಬರುವರೇ ಎಂದು ಕಾಯುತ್ತ 'ಬಾಗಿಲ್ವಾಡ'ದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಾಳೆ - ಇಷ್ಟು ಕಥಾ ಸಂದರ್ಭ.

ಅಂದು ರಾಜಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಚರಿಗೆಗೆ ಹೊರಟವರು ಮಲಧಾರಿದೇವರೆಂಬ ತಪಸ್ವಿಗಳು. ಅವರು ಅಂದು ಅರಣ್ಯದಿಂದ ಬಹುದಿನಗಳ ತಪಶ್ಚರ್ಯೆಯ ನಂತರ ಚರಿಗೆಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಇರವಿನ ಬರವಿನ ವರ್ಣನೆ ನೇಮಿಚಂದ್ರನ ಅನೇಕ ವರ್ಣನೆಗಳಂತೆ ಚಿತ್ರವತ್ತಾದದ್ದು.

ಮಲಧಾರಿಗಳ ಶಮಗುಣದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದಾಗಿ ಅವರ ಹಿಂದೆ 'ಹರಿಯುಂ ಕರಿಯುಂ ಪುಲಿಯುಂ ಹರಿಣಿಯುಮೊಂದಾಗಿ' ಮಚ್ಚದೆ ಬೆಚ್ಚದೆ ಅವರ ಹಿಂದೆ ಹಿಂದೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಯಾವೊಂದು ಪ್ರಾಣಿಗೂ ಭಯವಾಗಲಿ ದಂದುಗವಾಗಲಿ ಆಗದ ಪರಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು 'ಮಂದಾನಿಲ'ನಂತೆ ಪಾದಗಳು

ನೆಲವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವವೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬಷ್ಟು ಮೆತ್ತಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. “ಕಾಣಲ್ ಬಾರದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಾಣಿಗಳಂ ನೋಡಿ” ನಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಜೀವದಯಾ ಮೂರ್ತಿಯ ಪಾದಗಳಲ್ಲೇ ಕಣ್ಣು ಮೂಡಿದಂತೆ ಅವರ ಉಗುರುಗಳಿದ್ದವು.

ಘೋರ ತಪಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ‘ಬರಿಯೆಲುವಿನ ಪುಮವಿ’ನಂತಾದ ಮೈಯಿಂದ ‘ಬೂದಿವಾರುತ್ತ’ ಇರುವ ಅವರ ಶರೀರವೆಂದರೆ ‘ಕಾಮನ ಸುಟ್ಟ ಕಾಡಿದೆ’ನ್ನುವಂತಿತ್ತು. ಮರೆತೂ ಒಮ್ಮೆಯಾದರೂ ಲೌಕಿಕದ ವಾರ್ತೆಯನಾಡದ, ಒಮ್ಮೆಯೂ ಮೈತುರಿಸಿಕೊಳ್ಳದ ಅಪ್ರತಿಮ ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಈ ಮುನಿಪತಿಯ ವರ್ಣನೆಯ ತುದಿಗೆ ಬರುವುದು ಈ ಪದ್ಯ :

ಮುನಿಪಂ ಚರ್ಯೆಗೆ ಪೋಗುತಿರ್ಪ ಪದದೂಳ್‌ಮೈಯಲ್ಲಿ ಪತ್ತಿರ್ದ ಪು-
ಳ್ತಿನ ಪೋರಿಂ ಪೊರಮಟ್ಟು ಪೋದ ಮಧುಪಂ ತನ್ನಿಂದ ತಾನಾಗಿ ಬ-
ರ್ಪಿನಮೇಳೆಂಟು ದಿನಂಬರಂ ಕರುಣದಿಂ ಕೈಯಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿರ್ದ ಯೋ-
ಗನಿಯೋಗಂ ಮಲಧಾರಿದೇವ ಮುನಿಪಂಗಳ್ಕುಂ ಪೆರರ್ಗಕ್ಕುಮೇ?||

ಈ ಮುನಿ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತು ಚರಿಗೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದುಕೊಂಡು ಏಳೆಂಟು ದಿನವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅವರು ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಹುತ್ತ (ಬಹುಶಃ ಕಟಜೀರಿಗೆ ಹುಳ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಗೂಡು)ವೊಂದಿತ್ತು. ಅದರೊಳಗಿದ್ದ ತುಂಬಿ ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲೋ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿತ್ತು. ಅಯ್ಯೋ, ನಾನು ಚರಿಗೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ತುಂಬಿ ತಿರುಗಿ ಬಂದು ತನ್ನ ಗೂಡು ಕಾಣದೆ ಎಷ್ಟು ಆತಂಕ ಪಡುವುದೋ ಏನೋ ಎಂದು, ದೀರ್ಘ ಉಪವಾಸದಿಂದ ಎಷ್ಟೇ ಹಸಿದಿದ್ದರೂ, ಏಳೆಂಟು ದಿನದವರೆಗೂ ‘ಕೈಯಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು’ ಅದರ ಬರವಿಗಾಗಿ ಕಾದವರು ಈ ಮುನಿ.

ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ಮಲಧಾರಿ ಮುನಿಗಳ ಅಹಿಂಸೆಯ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಭಾವ. ಅದು ಬರೇ ಕೊಲ್ಲದಿರುವ, ನೋವು ಕೊಡದಿರುವ ಅಹಿಂಸೆಯಲ್ಲ, ಒಂದು ಕ್ಷುದ್ರ ಜಂತುವಿಗೆ ಕೂಡ ಹಿಂಸೆ, ಹೋಗಲಿ, ಗಾಬರಿಯುಂಟಾಗುವುದನ್ನೂ ಸಹಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮಟ್ಟದವರೆಗೆ ತನ್ನನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡ ಜೀವ ಕಾರುಣ್ಯದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆ. ಶಾಸ್ತ್ರದ ಶಾಸನವೊಂದು ವ್ರತತ್ವದ ಸೀಮೋಲ್ಲಂಘನ ಮಾಡಿ ನಾಡಿಯ ಮಿಡಿತವೇ ಆಗಿಬಿಡುವ ಈ ವಿಕಾಸವು ಕ್ರಿಮಿತ್ವದಿಂದ ಪತಂಗತ್ವಕ್ಕೆ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದುವ ಬಣ್ಣದ ಚಿಟ್ಟೆಯಂತೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ.

4. ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ಷಟ್ಪದಿ

ಶ್ರೀ ದೇಸಾಯಿ ಪಾಂಡುರಂಗರಾಯರು 'ಕನ್ನಡ ನುಡಿ'ಯ ಫೆಬ್ರವರಿ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಮ್ಮಿನಭಾವಿ ಗ್ರಾಮದ ಜೈನ ಬಸ್ತಿಯ ಛಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿದ ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೦೭೧ರ ಒಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಒಂದ ಷಟ್ಪದಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈ 'ಷಟ್ಪದ'ವು ಅರ್ಧಮರ್ಧ ಸನೆದು ಹೋಗಿದ್ದು ಅದರ ಅವಶಿಷ್ಟ ಭಾಗ ಇಂತಿದೆ :

ಹರಪಾದಾಂಬುಜಭೃಂಗಂ
ಪರನಾರೀಜನ ದೂರಂ
... ..
... .. ಜಾತ ರೂಪಂ
ಸರಸತಿಗಣಭಕ್ತಂ [ತಾಂ]
ನರಸಮ್ಮಂ ನೆಗರ್ಧನೀ ಧರೆಗೆಲ್ಲಂ||

ಶ್ರೀ ದೇಸಾಯಿಯವರು ಈ ಷಟ್ಪದದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರಚುರವಾಗಿರುವ ಶರಕುಸುಮಾದಿ ಷಟ್ಪದಿಗಳಿಗಿಂತ ಇದು ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಷಟ್ಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹ್ರಸ್ವ ಪಾದದಲ್ಲಿ [೩, ೪, ೫, ೩+೪ ಮಾತ್ರಗಳ] ಸಮಗಣಗಳೂ ದೀರ್ಘ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಹ್ರಸ್ವಪಾದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದೂವರೆ ಪಟ್ಟು ಗಣಗಳೂ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಗುರುವೂ ಇರುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ಹ್ರಸ್ವಪಾದದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ ಮೂರು ಗಣಗಳೂ ದೀರ್ಘಪಾದದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ ನಾಲ್ಕು ಗಣಗಳೂ ಇವೆಯೆಂದೂ ಈ ರೀತಿ ಹ್ರಸ್ವಪಾದದಲ್ಲಿ ವಿಷಮಗಣವುಳ್ಳ ಷಟ್ಪದಿಯು ರಾಘವಾಂಕನ ವೀರೇಶಚರಿತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಅಪೂರ್ವವೆಂದೂ ಶ್ರೀ ದೇಸಾಯರು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ವೀರೇಶಚರಿತೆಯ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ಹ್ರಸ್ವ (೧, ೨, ೪, ೫ನೇ) ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ ೫ ಗಣಗಳೂ (ವಾರ್ಧಿಕ ಷಟ್ಪದಿಯಂತೆ ೫ ಮಾತ್ರೆಯ ೪ ಗಣಗಳಲ್ಲ) ದೀರ್ಘಪಾದದಲ್ಲಿ ೪ ಮಾತ್ರೆಯ ೮ ಗಣಗಳೂ (ವಾರ್ಧಿಕದಂತೆ ೫ ಮಾತ್ರೆಯ ೬ ಗಣಗಳ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಗುರುವಲ್ಲ) ಇವೆಯೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದು.

ಶ್ರೀ ದೇಸಾಯಿಯವರು ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆದ ಈ ಅಪೂರ್ವ ಶಾಸನ ಷಟ್ಪದಿಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದರೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಂದವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಆರ್ಯಪ್ರಭೇದಕ್ಕೂ ಇದಕ್ಕೂ ಇರುವ ಹೋಲಿಕೆ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಮೇಲಿನ ಷಟ್ಪದದ ಹ್ರಸ್ವಪಾದವು ಕಂದದ ಹ್ರಸ್ವಪಾದವೇ ಹೊರತು ಬೇರೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಅದರ ೪ನೇ ಪಾದದ ಅವಶಿಷ್ಟಾಂಶವು ಇದನ್ನು ನಿಸ್ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತದೆ. "... ಜಾತರೂಪಂ" ಎಂಬಲ್ಲಿ "ರೂಪಂ"ದ ಹಿಂದಿರುವ ದ್ವಿತೀಯ ಗಣವು ಜಗಣವೆಂಬಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಸಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಜಗಣವು ಕಂದದಲ್ಲಿ (ಮತ್ತು ಆರ್ಯ

ಪ್ರಭೇದಗಳಲ್ಲಿ) ಮಾತ್ರ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ ಹೊರತು ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಗಳಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಯಾವ ಪ್ರಚಲಿತ ಷಟ್ಪದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಬರುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಷಟ್ಪದಿಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ (ವೀರೇಶಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಿತ) ಜಗಣ ಸರ್ವಥಾ ವರ್ಜ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರುವ ಒಂದೇ ಒಂದು ದೀರ್ಘಪಾದವಾದರೂ ಈ ಷಟ್ಪದಿಯ ಆರ್ಯಜನ್ಯತ್ವವನ್ನೇ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. “ನರಸಮ್ಮಂ ನೆಗರ್ದನೀ ಧರೆಗೆಲ್ಲಂ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ದೇಸಾಯಿಯವರು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ ನಾಲ್ಕು ಗಣಗಳು ಅಂದರೆ ೧೬ ಮಾತ್ರಗಳಿರದೆ ೧೭ ಮಾತ್ರಗಳಿವೆ. ಕೊನೆಯದು ಋ ಮಾತ್ರಗಳ ಗಣ.

ಈ ಪಾದವನ್ನು ಕಂದದಂತೆ ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಗಳಾಗಿ ವಿಭಜಿಸದೆ ಆರೈಯ ೧೫ ಮಾತ್ರೆಯ ದೀರ್ಘಪಾದದಂತೆ ವಿಭಜಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ತೋರುವುದು. ೧೫ ಮಾತ್ರೆಯ ಆರ್ಯಪಾದವು ೪+೪+೩+೪ ಮಾತ್ರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಮೂರು ಮಾತ್ರೆಯ ಮೂರನೇ ಗಣವು ಪೂರ್ತಿ ಹ್ರಸ್ವಯುಕ್ತ (uu) ಅಥವಾ ದ್ವಿತೀಯ ದೀರ್ಘಯುಕ್ತ (u)ವಾಗಿರಬೇಕು. “ನರಸಮ್ಮಂ...” ಪಾದವನ್ನಾದರೂ ೪+೪+೩+೪+೨ ಹೀಗೆ ವಿಭಜಿಸುವುದಾದರೆ ಇದು ೧೫ ಮಾತ್ರೆಯ ಆರ್ಯ ಪಾದದ ತುದಿಗೆ ಒಂದು ಗುರುವನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಛಂದೋಭೇದವೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದು. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿರುವ ೧೨+೧೮+೧೨+೧೮ ಮಾತ್ರಗಳುಳ್ಳ ಗೀತಿಯ ದೀರ್ಘಪಾದದ ತುದಿಗೆ ಒಂದು ಗುರುವನ್ನಿಟ್ಟು ಕನ್ನಡ, ತೆಲುಗುಗಳ ಕಂದ ಹುಟ್ಟಿರಬಹುದು.

“ನರಸಮ್ಮಂ ನೆಗರ್ದನೀ ಧರೆಗೆಲ್ಲಂ” ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ‘ನೆಗರ್ದ’ ದಲ್ಲಿನ ‘ರ್ದ’ವನ್ನು ಶಿಥಿಲವೆಂದೆಣಿಸದಿದ್ದರೆ ‘ಗ’ ಗುರುವಾಗಿ ಈ ಪಾದ ೧೮ ಮಾತ್ರೆಯದಾಗಿ ಗೀತಿಯ ದೀರ್ಘ ಪಾದಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗುವುದು ನಿಜ. ಆದರೆ “ಮಂ ನೆ ಗ [ರ್ದ]” ಎಂಬುದು ಋ ಮಾತ್ರೆಯ ಗಣಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಡುವುದಾದ್ದರಿಂದ ಯಾವ ಲಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಹೊರಗಾಗುವುದು.

ಹೀಗೆ ಈ ಅಪೂರ್ವ ಷಟ್ಪದಿಯು ಆರ್ಯವೃತ್ತಪ್ರಭೇದವೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನವು ಷಟ್ಪದಿಯ ಜನಕನೆಂದು ಹೇಳಲಾದ ರಾಘವಾಂಕನ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಒಂದೂಕಾಲು ಶತಮಾನದಷ್ಟು ಹಿಂದಿನದೆಂದು ಶ್ರೀ ದೇಸಾಯಿಯವರು ಗಮನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಷಟ್ಪದೀ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ರಾಘವಾಂಕನು ಇದಕ್ಕೆ ಕೊನೆಗೊಂದು ಮೂರ್ತಸ್ವರೂಪ ಕೊಟ್ಟಿರಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆರೈಯಿಂದ ಷಟ್ಪದಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಯತ್ನ ಷಟ್ಪದಿಗಳ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸ ಅಂಶವೇ ಸರಿ.

5. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ - ಕೆಲ ಬಿಡಿ ಆಲೋಚನೆಗಳು

ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಪರಂಪರೆಗೂ ಈ ದೇಶದ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳ ಕಾವ್ಯಪರಂಪರೆಗಳಿಗೂ ಒಂದು ಎದ್ದುಕಾಣುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಇದೆ. ದೇಶದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣವೇ ಪ್ರಧಾನ ಮಹಾಕಾವ್ಯ: ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ ಕಂಬರಾಮಾಯಣ, ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ತುಲಸೀರಾಮಾಯಣ, ಬಂಗಾಲಿಯಲ್ಲಿ ಕೃತ್ತಿವಾಸ ರಾಮಾಯಣ, ಕೆಲವೇ ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಮಲೆಯಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ವೆಲ್ಲತ್ತೋಳರ ರಾಮಾಯಣವೇ ಹೆಸರಾಂತಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ (ಮತ್ತು ಕಾವ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದೊಡನೆ ತುಂಬಾ ಸಾಮ್ಯವುಳ್ಳ ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ) ಮಾತ್ರ ಬೇರೆ. ಇಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣ ಕಾವ್ಯಗಳಿಗೆ, ಜೈನ, ವೈದಿಕ ಎಂಬೆರಡೂ ಪರಂಪರೆಗಳಲ್ಲಿ, ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪ್ರತಿಭಾ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಕವಿಗಳನ್ನು ಅದು-ಆಧುನಿಕರಾದ ಕುವೆಂಪುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ-ಆಕರ್ಷಿಸಲಿಲ್ಲ. ಬದಲಿಗೆ-ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಮೂರುಮಹಾಕವಿಗಳು ಭಾರತನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಪರಮ ಮಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಪಂಪ, ಅವನ ಬೆನ್ನಿಗೇ ಬಂದ ರನ್ನ ಆಮೇಲೆ ಕೆಲ ಶತಮಾನಗಳ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ. ಪ್ರತಿಭಾ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ಈ ಮೂರು ಕವಿಗಳು ಒಂದೇ ಬಗೆಯವರಲ್ಲ. ಪಂಪನ ಪ್ರತಿಭೆ ತುಂಬಾ ಸಂಯತವಾದದ್ದು; ಒಂದೇ ಶಬ್ದವನ್ನೂ ಸುಮ್ಮನೆ ಪೋಲುಮಾಡಲೊಪ್ಪದ ಮಾತುಗಳ ಅವನು. ಅರ್ಜುನನನ್ನು ನಾಯಕನನ್ನಾಗಿ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ ನಯನಾಜೂಕು, ವಿದಗ್ಧತೆಗಳ ಪೂರ್ವಚ್ಛಾಯೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ರನ್ನನೂ ಅದೇ ಅಭಿಜಾತ ಸಂಪ್ರದಾಯದವನಾದರೂ ಅವನ ಗದಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಾವು ಉದ್ಧತ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಕುಣಿತವನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇವೆ: ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಭೀಮನನ್ನು ಆದರ್ಶವಾಗಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನದು ಇವೆರಡಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಮಾರ್ಗ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಭಾ ಸ್ವಭಾವ ಕೂಡ. ಪಂಪ ರನ್ನರ ಚಂಪೂಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಗದ್ಯಪದ್ಯಗಳ ಮಿಶ್ರಣ ಮೇಲೆ ಬಹುವಿಧ ವೃತ್ತಗಳ ವಿನ್ಯಾಸ ಇವು ತಂತಾನೆ ಲಯ ವೈವಿಧ್ಯವನ್ನೂ ಆಲೋಚನೆಗೆ ಹಾಳತವಾದ ವೃತ್ತವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಹಾಡುಗಬ್ಬದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ವೈವಿಧ್ಯವಾದ ದಂಡಾಕಾರದ ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ, ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಕಿಂಚಿತ್ ನಿಯಂತ್ರಿತವಾದ ದರ್ಪದಿಂದ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ನಾಯಕ ಕೃಷ್ಣ, ಒಂದು ಯುಗಾಂತದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಬದಲಾದ ಸಾಮಾಜಿಕಾರ್ಥಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ಹೊಸ ರಾಜಕೀಯದ ಅಸ್ತಿಭಾರವನ್ನು ಹಾಕಿದವನು: ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನು ಬಲಭದ್ರನ ಬಾಯಿಂದ ಹೇಳಿಸಿದಂತೆ: “ಜಗವರಿಯೆ ಶರಾಗಮಿಕ”, “ಮಾಯಾಸಿದ್ಧ” ಆದರೂ ಭೀಮನ ಕಡೆಗೆ ಕವಿಯ ಒಲವು ನಿಸ್ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗುವುದೂ ಆಕಸ್ಮಿಕವಲ್ಲ. ಅವನ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಅನುರಣಿಸುವಂಥಾದ್ದು.

ಇಷ್ಟು ಭಿನ್ನ ಸ್ವಭಾವದ ಮೂವರು ಮಹಾಕವಿಗಳು ಮಹಾಭಾರತವನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದು ಸೋಜಿಗವಲ್ಲವೇ? ಇದಕ್ಕೆ ಏನು ಕಾರಣವಿರಬಹುದೆಂದು ನಾನೊಮ್ಮೆ ಹೆಸರಾಂತ ಒಬ್ಬ

ವಿಮರ್ಶಕರನ್ನು ಕೇಳಿದ. ಅವರು ಕನ್ನಡದ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಮುಖ ಪೂರ್ವಕವಿಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿದ ಮಹನೀಯರು. ಆದರೆ ಅವರೂ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಮರ್ಪಕ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ನಿಜ ನೋಡಿದರೆ, ಪಂಪನಂಥ ಕವಿ ಎಂಜಲಿಸಿ ಹೋದ ಕಥೆಯನ್ನೇ ಬೇರೊಂದು ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲು ರನ್ನ ಇಳಿದದ್ದು ದುಡುಕಿನದೇ. ಯಾವ ಸಮರ್ಥ ಕವಿಯೂ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಪ್ರಚಂಡ ಕವಿಯೊಡನೆ ಹೋಲಿಕೆಯ ದಿವ್ಯಕ್ಕೆ ತನ್ನನ್ನು ಒಳಗುಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಇಚ್ಛಿಸಲಾರ—ಅವನೊಡನೆ ಸಮಾನಪೀಠಕ್ಕೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸುವಾಗ ಕೂಡ. ರನ್ನ ಆ ರಿಕ್ಕು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ — ಮತ್ತು ಸುಮಾರಾಗಿ ಗೆದ್ದು ಬಂದ. ಇವರಿಬ್ಬರು ನಡೆದುಹೋದ ಮೇಲೆ ಅವೇ ಕಥೆಯನ್ನು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಹೇಳಲು ಯಾಕೆ ಹೊರಟ? “ರಘುವರನ ಚರಿತೆಯಲಿ ಕಾಲಿಡಲು ತೆರಪಿಲ್ಲ” ಎನ್ನುವ ಅವನ ಮಾತು ಬರೇ ನೆವ. ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ರಾಮಾಯಣಾಶ್ರಯಿಯಾದ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಭಾ ಶಿಖರದ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಅವನೆದುರಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಮೂವರಲ್ಲದೆ, ಹರಿಹರ, ಅವನಳಿಯ ರಾಘವಾಂಕ ಕೂಡ ಮಹಾಭಾರತದ ಆಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದು ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡವರು. ಯಾವ ‘ಕವಿಗಳ ನಾಮಧಾರಕ’ ಕವಿಯೂ ಕೇವಲ ಭಕ್ತಿಗಾಗಿಯೋ, ಪಂಪ ಹೇಳಿಕೊಂಡಂತೆ, ಇತರರು “ಪೇಳ್ಕೊಡೆ ಪಂಪನೆ ಪೇಳ್ಕುಮೆಂದು” ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿದರೆಂದೋ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಆ ವಸ್ತು ತಕ್ಕ ಅವಕಾಶವನ್ನೂ ಆಹ್ವಾನವನ್ನೂ ಒಡ್ಡುತ್ತದೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ, ಕನ್ನಡದ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಸಮರ್ಥರಿಗೆ ಮಹಾಭಾರತ ಪ್ರಿಯವಾದುದಕ್ಕೆ ಅವರ ಪ್ರತಿಭೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿತ್ತೆಂಬುದೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಈ ಊಹೆಯನ್ನೇ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಸ್ತರಿಸಿದರೆ, ಕನ್ನಡದ ಪ್ರತಿಭೆಯೇ ಮಹಾಭಾರತಕ್ಕೆ ಸಂವೇದಿಯಾಗಿದೆಯೋ ಎಂದೂ ಒಂದು ಯೋಚನೆ ಹೊಳೆದುಬಿಡುತ್ತದೆ.

ವಾಸ ನಾಗಿ ಪಾತ್ರವೈವಿಧ್ಯ, ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮಾನವ ಸಹಜ ಗುಣ ದೋಷ ಇವುಗಳಿಂದಲೂ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ನಾಟಕೀಯತೆಗೆ ಇರುವಷ್ಟು ಅನುಕೂಲ ರಾಮಾಯಣ ಕಥೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. ರಾಮಾಯಣ ಪಾತ್ರಗಳು ಗುಣದಲ್ಲಿಯೂ ದೋಷದಲ್ಲಿಯೂ ‘ಆದರ್ಶ’ ವಾದವುಗಳು. ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಕೊನೆಗೆ ಜೀವಾಳವಾಗಿರುವುದು ಮಾನವನ ಅಂತಸ್ತುಮುಲ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳ ದುರ್ಧರ ದುರ್ನಿಗ್ರಹವಾದ ಆಟ. ಅದು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳ ಪರಿಮಾಣದಲ್ಲಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಜನರ ಪ್ರತಿಭೆ ಬದುಕಿನ ಈ ಮೂಲ ಟ್ರಾಜಿಡಿಗೆ, ಅದು ಒದಗಿಸುವ ದೈನಂದಿನ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರತಿಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತದೆಯೇ? “ಧರ್ಮವೇನೆಂದು ಬಲ್ಲೆ, ಆದರೆ ಅತ್ತ ಒಲವಿಲ್ಲ, ಅಧರ್ಮವೇನೆಂದು ಬಲ್ಲೆ, ಅದರಿಂದ ಹೆರಹಿಂಗಲಾರಿಯೆ” ಎನ್ನುವ ದುರ್ಯೋಧನ, “ಕಣ್ ಕುರುಡಾದೊಡಂ ಮನವುಂ ಕುರುಡಾ”ಗಿರುವ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ, ಧರ್ಮಸಂವೇದಿಯಾದ ಚೇತನವಿದ್ದೂ ಅಧರ್ಮಗಳ ಸಂಗಕ್ಕೆ ಬದ್ಧನಾದ ಕರ್ಣ, ಮುಪ್ಪಿನ ತಂದೆಯ ಕಾಮಾತುರಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಸುಖವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಇಚ್ಛಾಮರಣದ ವರಪಡೆದ ಧರ್ಮವೀರ, ಶಾಸ್ತ್ರಾಂಧ ಭೀಷ್ಮ - ಇಂಥ ಪಾತ್ರಗಳ ತುಮುಲ ರಾಮಾಯಣದ ಯಾವ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದಿತ್ತು? ರಾಮಾಯಣ ಹೇಳುವುದು ಮಾನವ ಹೇಗೆ ಬಾಳಬೇಕು ಎಂದಾದರೆ, ಭಾರತ ಮನುಷ್ಯ ನಿಜಕ್ಕೂ ಹೇಗೆ ಬಾಳುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ಜೀನಿಯಸ್ಸು ಈ ಎರಡನೆಯದನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮೆಚ್ಚುತ್ತದೆ ಎಂದು ನನ್ನ ಊಹೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಕವಿಗಳು ಮರಳಿ ಮರಳಿ ಭಾರತದತ್ತ ಕೈದುಡುಕುತ್ತಾರೆ; ತಮ್ಮ ಸಮಕಾಲೀನ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಪುನಃ

ಪುನಃ ದ್ವಾಪರವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನೋಣವೆ? ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಗತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹೆಸರುಳ್ಳ ನಾಟಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗದಿದ್ದರೂ ಅವರ ಪ್ರತಿಭೆಯ ತಿರುಳೇ ನಾಟ್ಯಾತ್ಮಕ ಎನ್ನೋಣವೆ?

ಪಂಪನಿಂದ ಕನ್ನಡದ ದೇಸಿಯ ಕರೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ದೇಸಿಯೆಂದರೆ ಮಾತಿನ ನಾಟಕೀಯತೆ ಅಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು? ರನ್ನನ ಗದಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಈ ನಾಟಕೀಯತೆ ಅರಳಿದೆಯೆಂದು ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀ. ಇಡೀ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಅಲ್ಲ ಬದಾಲವಣೆಗಳಿಂದಲೇ ನಾಟಕವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವ ಮೂಲಕ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನಲ್ಲಿ ದೇಸಿ ಪೂರ್ಣ ಫಲಿತಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಕವಿತೆ ಪೂರ್ತಿ ನಾಟ್ಯವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. “ಕುಣಿಸಿ ನಗನೇ ಕವಿ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ”. ಕೆಲ ವೇಳೆ ಅವನು ಆಧುನಿಕ ಸಿನೆಮಕ್ಕೆ ಸ್ವಿಪ್ಪ್ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆನೋ ಅನಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅವನ ದ್ರೌಪದೀ ವಸ್ತ್ರಾಪಹರಣ, ಉತ್ತರ ಗೋಗ್ರಹಣದಂಥ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಬರೇ ಸಂಭಾಷಣೆಯಿಂದ ಪಾತ್ರಗಳ ಸ್ವರೂಪದರ್ಶನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇಡೀ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳೇ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಕ್ಯಾಮರಾದಲ್ಲಿ ಸೆರೆಹಿಡಿಯಲ್ಪಡುತ್ತವೆ, ಸನ್ನಿವೇಶಗಳೇ ಎದ್ದು ಮಾತಾಡುತ್ತವೆ ಎಂದರೂ ಸರಿಯೇ. ಇವು ಎಲ್ಲರೂ ಗಮನಿಸಿದ ದೊಡ್ಡ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಲ್ಲದ ಪಾಂಡು - ಮಾದ್ರೀ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ನೋಡಿ. ವ್ಯಾಸರು ಕೆಲವೇ ಹಿಡಿತವುಳ್ಳ ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಮುಗಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಹಿಗ್ಗಿಸಿ ಅನೇಕ ಭಾಮಿನೀ ಷಟ್ಪದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆದರೂ ಅವನು ಮಾದ್ರಿ ತೆಳ್ಳನ್ನ ಸೀರೆಯುಟ್ಟು ಪಾಂಡುವಿನ ಉದ್ರೇಕ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದಳೆಂಬ, ವ್ಯಾಸರು ಹೇಳಿದ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಂಶವನ್ನು ಅನುವಾದಿಸಲು ತಪ್ಪುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅದು ನಿಸರ್ಗದ ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯನ ಇಂದ್ರಿಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳ ಮಹಾ ಪಿತೂರಿಯಾಗುವದರಿಂದ ಚಿಲ್ಲರೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳ ಲೆಕ್ಕವೇ ಅವನಿಗಿಲ್ಲ. ಕಂಡ ಕಂಡ ವನಕುಸುಮಗಳಿಂದ ಸಿಂಗರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ವಸಂತ ಕಾಲದ ಇಂದ್ರಿಯೋದ್ರೇಕಕ್ಕೆ ಅವಳು ತಿಳಿಯದೆಯೇ ಕೊಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುತ್ತಾಳೆ. ಯಾರಿಗಾಗಿ ಈ ಸಿಂಗಾರ ಎಂದು ಆ ಕ್ಷಣ ಅವಳೂ ಅರಿಯಳು. ಯಾರಿಗಾಗಿ ಅದು ಇರಬಹುದಾಗಿತ್ತೋ ಅವನು ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿ ಹುಚ್ಚಿದ್ದು ಹಿಡಿದು ಹೇಣಿ ಭೋಗಿಸುವಾಗ ಅವಳಿಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಅವಳ ಬಾಯಿಂದ ಬರುವ “ಕೊಂದೆಲಾ ಕಡು ಪಾಪಿ!” ಎಂಬ ಮಾತು ಅವನನ್ನೂ ಇಡೀ ಕುಟುಂಬವನ್ನೂ ಎದುರಿಸಿದ ಘೋರ ವಿಪತ್ತಿನ ಅರಿವಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ಔಚಿತ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲದು. ಸಂದರ್ಭದ ನಾಟಕೀಯತೆಗೆ ಸಲ್ಲುವ ನಾಟಕೀಯ ಮಾತು ಅದು. ಮುಂದಿನ ಎಂಟು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ಪಾಂಡುವಿನ ಮರಣದಿಂದ ಮಾದ್ರಿಯ ಸಹಗಮನದವರೆಗಿನ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಒಂದು ಸಿನೆಮ ಸ್ವಿಪ್ಪನ್ನು ಸಂಭಾಷಣೆ ಸಹಿತ ಕೊಡುವಂತಿದೆ.

ಆ ಸುಖದ ರೋಂಪಿನಲಿ ಮೈಮರೆ
 ದೋಸರಿಸಿದುದು ವದನ, ಕಂಗಳು
 ಪೈಸರಿಸಿದವು, ತಕ್ಕೆ ಸಡಿಲಿತು, ದೇಹ ಭಾರಿಸಿತು|
 ಸೂಸಿದುದು ನಿಟ್ಟುಸಿರು, ರಾಣೀ
 ವಾಸದುದರದಿ ಕದಪನಿಟ್ಟು
 ಮಹೀಶ ಒರಗಿದನು||

ಸಾಕೇ ಇದು ದೃಶ್ಯದ ಛಾಯಾಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ? ಅನಂತರ ಐವರೂ ಮಕ್ಕಳು ಈ ದುದೃಶ್ಯದ

ಹತ್ತಿರ “ಚಂಡಿಕೆಗುಳ್ಳಾಡೆ ಹರಿದರು!” ಅವರ ಎಳೆ ಹರೆಯ, ಗಾಬರಿ, ಅವಸರದ ನಡೆಗಳಿಗಲ್ಲ ಈ ಒಂದು ಚಂಡಿಕೆಯ ಕ್ಲೋಸಪ್ ಸಾಕು. ಅನಂತರ ಕುಂತಿ ಮಾದ್ರಿಯರ ನಡುವೆ ಸಹಗಮನದ ಸೇನಸಾಟ.

ಅರಸ, ತನಗರುಹದೆ ಸುರಸ್ತೀ
ಯರಿಗೆ ಹರಿದೈ? ನಿನ್ನ ವಧುಗಳ
ತುರುಬ ಕೊಯ್ಯುವೆನು, ಅವರ ತೊತ್ತಿರ ಮಾಡುವೆನು ತನಗೆ!

ಇದು ಕುಂತಿ ತಾನು ಸಹಗಮನ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಹೇಳುವ ರೀತಿ. ಗಂಡನ ಹೊಂದ ಮುಂದೆ ಯಾವ ಹೆಂಗಸಾದರೂ ಇಂಥಾ ಮಾತು ಆಡಬಹುದೆ? ಅದು ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವಾಗದೆ? ದುಃಖಜರ್ಜರರಾದ ವಿಧವೆಯರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಇದು ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವಲ್ಲವೆಂದು ಗೊತ್ತಿದೆ. ಅದು ಮತಿಭ್ರಮಣೆಯ ಗಳಿಗೆಯ ಉತ್ಕಟ ಬಡಬಡಿಕೆ. ಹಾಡಿ ಹಾಡಿ ಅಳುವುದೆಂದರೆ ಇದು.

ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಉತ್ಕಟತೆಯ ಅಂಟಿಕ್ಲೆಮಾಕ್ಸ್‌ನಂತೆ ಮಾದ್ರಿಯ ಪ್ರಶಾಂತ ಉತ್ತರ ಬರುತ್ತದೆ : ತನ್ನ ತೋಳಲ್ಲಿ ಅರಸ ನಿಡುನಿದ್ರೆ ಗೈದಿದ್ದಾನೆ. ಸುರಸ್ತೀಯರೊಡನೆ ನಿನ್ನ ಹಟ ಏನೇ ಇರಲಿ, ಇವನನ್ನು ನಿನಗೆ ನಾ ಕೊಡಲಾರೆ! ಎಂದು ಅಕ್ಕನ ಕಾಲಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಪರಮ ದುಃಖದ ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ಹಿರಿಯ ಸವತಿಯನ್ನು ಒಮ್ಮೆಗೆ ಸೋಲಿಸಿ ಗೆದ್ದೆನೆಂಬ ಸಾರ್ಥಕತೆ ಅವಳನ್ನು ಅಷ್ಟು ಶಾಂತಳಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ. ಮದ್ರದೇಶದ ಬಿಸಿನೆತ್ತರ ಈ ರಾಜಕುಮಾರಿಗೆ ಬಲವಂತದ ದೀರ್ಘಾವಧಿಯ ಇಂದ್ರಿಯದಮನದ ತುದಿಗೆ ಒಂದು ಕ್ಷಣವಾದರೂ ಲೈಂಗಿಕ ಸುಖ ಲಭಿಸಿದೆ. ಗಂಡನು ಅವಳ ತೋಳಲ್ಲೆ ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟರೇನು? “ಸುಖದ ಝೋಂಪಿನಲ್ಲಿ” ಪ್ರಾಣ ಬಿಡಲಿಲ್ಲವೇ? ಈ ಪದ್ಯದ ತುದಿಗೆ (ಆದಿಪರ್ವ, V, ೨೩) ಓದುಗ ಕೆಲ ಕ್ಷಣ ನಿಂತು ಧೇನಿಸಬೇಕು. ಮಹಾಕವಿಯೊಬ್ಬ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳು ಹೇಳದಿದ್ದ ಎಷ್ಟು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಧ್ವನಿಸಬಲ್ಲವು ಎಂಬುದು ಗೋಚರಕ್ಕೆ ಬರುವುದು ಇಂಥಲ್ಲಿ.

ಇನ್ನೊಂದು ಅಮುಖ್ಯ ಘಟನೆ, ಪಾಂಡವರು ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅಡವಿ ದಾಟುವಾಗ್ಗೆ ಎದುರಾದ ಗಂಧರ್ವ ವಿರೋಧದ್ದು. ವ್ಯಾಸರು ಬಹಳ ಸರಳವಾಗಿ ಇದನ್ನು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅಡವಿ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತೃಸಮೇತರಾದ ಪಾಂಡವರನ್ನು, ಹೆಂಡಿರೊಡನೆ ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಏಕಾಂತವಾಗಿ ಜಲಕೇಳಿಯಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಚಿತ್ರರಥನೆಂಬ ಗಂಧರ್ವ, ತಮ್ಮ ಏಕಾಂತ ಕೇಳಿಗೆ ವಿಡ್ಡೂರ ತಂದರೆಂದು ಜಗಳಕ್ಕೆ ಎಳೆದು ಅರ್ಜುನಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಪರಾಭವ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಇದನ್ನೂ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಚಲಚಿತ್ರವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ರಾತ್ರಿಯ ಕತ್ತಲು ಅವನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ “ಭೂಮಿ ನಭದಲಿ ತಮದ ಚಾವಡಿಯಿಕ್ಕೆ”ದ್ದಾಗುತ್ತದೆ. ವ್ಯಾಸರ ಪ್ರಕಾರ, ಎದುರಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನ ಮಾತ್ರ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಕೊಳ್ಳಿ ಹಿಡಿದು ಸಾಗಿದರೆ, ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನೋ ಎದುರಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನ, ಹಿಂದಿಂದ ಭೀಮ ಕೊಳ್ಳಿ ಹಿಡಿದು ನಡುವೆ ಕುಂತಿ, ಧರ್ಮ, ನಕುಲ, ಸಹದೇವರನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಾವಲಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ‘ಬೀಸುಗೊಳ್ಳಿ’ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಅವನ ದೃಶ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಅಧಿಕ ಚಲತ್ವ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಗಂಗೆಯ ಮಡುವಿಲಲ್ಲಿ

ಬರಿಮೈಲಿ ನೀರಾಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಗಂಧರ್ವ ರಮಣಿಯರು ಇವರ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಆಗಮನದಿಂದ ಬೆಚ್ಚಿ “ಸುಲಜ್ವಾಭಾರದಲಿ ತಡಿಗಡೆಗೆ ಹಾಯಿದು, ಸೀರೆಗಳ ತೆರೆ ವಿಡಿದರಂಗೋಪಾಂಗಲತೆಗಳಿಗೆ” ಗಂಧರ್ವರಾಜ ಅಂಗಾರವರ್ಮನು ಈ ವಿಘ್ನದಿಂದ ಕೆರಳಿ ಮೇಲೆದ್ದು, “ಆರಿವರು ನಡುವಿರುಳು ದರ್ಪವಿಕಾರದಲಿ” ಬಂದವರೆಂದು ಗಜರಿ ಧನುವನ್ನು ಕೊಂಡು ಏರಿ ಬರುತ್ತಾನೆ. ವ್ಯಾಸರ ಗಂಧರ್ವ ಹಲವು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ, “ಪೂರ್ವರಾತ್ರಿ ಮಾತ್ರ ಮನುಷ್ಯರ ಕಾಲ, ಅಪರ ರಾತ್ರಿ ಗಂಧರ್ವ ರಾಕ್ಷಸರ ಕಾಲ, ನೀವು ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನಾಹೂತರಾಗಿ ಬಂದವರಾದ್ದರಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ದಂಡಿಸುತ್ತೇನೆಂದು” ಮೊದಲು ತನ್ನ ಕಾನೂನು ಪಾಯಿಂಟು ವಿವರಿಸಿ, ಬಳಿಕ ಅಸ್ತು ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ರೀತಿ ಬೇರೆ :

ಈಸು ಭರದಲಿ ಗಮನವೆಲ್ಲಿಗೆ?
 ದೇಶ ಕಾಲವ ನೋಡದೀ ಗ-
 ವಾರ್ಸುರದ ಸೌರಂಭವೇನು?

ಎಂದು ಗಂಧರ್ವ ಪಾರ್ಥನನ್ನು ‘ನುಡಿಸು’ತ್ತಾನೆ. ಅರ್ಜುನ ಅದಕ್ಕೆ

ದೇಶವಿದು ವನ, ಕಾಲ ನಡುವಿರುಳು
 ಐಸಲೇ, ನಿಜಕಾರ್ಯ ಸಂಗತಿ-
 ಗೋಸುಗವೆ ಗತಿ!

ಎಂದು ‘ನಸುನಗುತ’ ಉತ್ತರ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಕುಪಿತ ಪ್ರಶ್ನೆ, ಇವನ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯ ಉಪಹಾಸ, ಪುರಾಣಕರ್ತರಿಗೂ ಶಕ್ತಿವಂತ ಕವಿಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಅಂತರವನ್ನು ಒತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ವ್ಯಾಸರು, ಇಬ್ಬರೂ ಧನುಸ್ಸುಗಳಿಂದಲೇ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ನಮ್ಮ ಕವಿ ಗಂಧರ್ವನ ಅಸ್ತುಕ್ಕೆ ಪಾರ್ಥ “ಕನಲಿ ಅಗ್ನಿಯ ನೆನೆದು, ಇದೆ ಕೊಳ್ಳೆನುತ ಕೊಳ್ಳೆಯೊಳಿಟ್ಟು”ನೆಂದು ದೃಶ್ಯಕ್ಕೆ ಕಳೆತರುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಸಂವಾದದ ಸಂಕ್ಷೇಪ, ಕೃತಿಯ ತಾತ್ಕ್ಷಣಿಕತೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಪರಿಣಾಮ ಗಾಢವಾದದ್ದು.

ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರು ತಮ್ಮ ಕಾದಂಬರೀ ಲೇಖನದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಣೆ ಕೊಡುತ್ತ, ಬರೆಯತೊಡಗಿದೊಡನೆ ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ಉದ್ದಿಷ್ಟ ಕಥೆಯ ದೃಶ್ಯಾವಳಿಗಳು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಬಂದು ಕುಣಿದು ಹೋದ ಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನಿಗೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಹೀಗಾಗುತ್ತಿದ್ದಿರಬೇಕು; ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಂಶವೂ ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ‘ದರ್ಶನ’ಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಆತನ ಪ್ರಜ್ಞೆ ವಿಹರಿಸುವಾಗ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಚಿಕ್ಕ ವಿವರ ಆತನ ಗಮನವನ್ನು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಸೆಳೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೆ, ಅದನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೇಳಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಚಕಿತಗೊಳಿಸಿಬಿಟ್ಟು ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ಗಂಧರ್ವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಅರ್ಜುನನ ಅಗ್ನಿ ಮಂತ್ರಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದ ಗಂಡನ ಮೊರೆಕೇಳಿ ಗಂಧರ್ವ ಪತ್ನಿ ಧರ್ಮಜನಿಗೆ ಶರಣಾಗತಳಾಗಲು ಬರುತ್ತಾಳಲ್ಲ, ಆಗ ಅವಳ ಬರವನ್ನು ಅವನು ಬಣ್ಣಿಸುವುದು ನೋಡಿ :

..... ಗಂಧರ್ವನಂಗನೆ
 ಹರಿದಳು, ಎಡಗೈಯಿಂದ ಸಂವರಿಸುತ್ತ ಬಿಡುಮುಡಿಯ!

ಸರಿ, ಅಷ್ಟೇ. ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ವಿವರ ಮಾತ್ರ; ಆದರೆ ಅದರ ಪ್ರಭಾವ! ಬಿಟ್ಟ ಮುಡಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಪುರಸೊತ್ತಿಲ್ಲ ಅವಳಿಗೆ.

* * * * *

ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ದೋಷಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕಾದರೆ ಪಂಜೂ ಬೇಡ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ದರ್ಶಕವೂ ಬೇಡ. ಪ್ರತಿ ಪುಟದಲ್ಲಿಯೂ ನೀವು ದೋಷಗಳನ್ನು ಎಡವುತ್ತೀರಿ. ಅವನ ಅತಿಯಾದ ವಾಚಾಳಿತನವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿಮರ್ಶಕನೂ ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ದುರ್ಲಕ್ಷ್ಯದ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಅವನು “ಹಲಗೆ ಬಳಪವ ಹಿಡಿಯದೊಂದಗ್ಗಲಿಕೆ”ಯನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆಯೂ ತಪ್ಪಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ನನಗೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಕುಟುಕುವಂಥಾದ್ದು ಅವನು ಹೆಚ್ಚೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಬಳಸುವ ಕವಿಸಮಯದ ಸವಕಲು ನಾಣ್ಯಗಳು. ಬರೇ ಸ್ತ್ರೀ, ಹೆಂಗಸು ಎಂದರೆ ಸಾಲುವಲ್ಲಿ ಸರಸಿಜಾನನೆ, ವನಜಮುಖಿ, ತರುಣಿ, ಕನ್ಯೆ ಇನ್ನೂ ಏನೇನೋ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನಾಸ್ತ್ರ ಪೀಡಿತನಾದ ಗಂಧರ್ವ “ತರುಣಿ ಹಾ ಕೆಟ್ಟೆ” ಎಂದು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕೂಗಿದನಂತೆ! ಔಚಿತ್ಯವನ್ನು ಗಣಿಸದ ಇಂಥ ಪ್ರಯೋಗಗಳೆಲ್ಲ ಅತ್ಯಂತ ಬೇಸರಗೊಳಿಸುವ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಉತ್ತರ ಕುಮಾರನು “ಸತಿಯರೆದುರಿನಲಿ” ಪೌರುಷ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡದ್ದು. ಆ ಅಂತಃಪುರದ ಈ ಹೆಂಗಸೆಯರನ್ನು ನಾರಿಯರೆನ್ನಲಿ, ಯುವತಿಯರೆನ್ನಲಿ, ಲಲನೆಯರೆನ್ನಲಿ - ಆದರೆ ಸತಿಯರು ಎನ್ನುವುದು ಸತೀಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪರಮ ಅಪಚಾರವೇ ಸೈ. ಅವರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕತರರು ವಿಲಾಸಿನಿಯರು. ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಲ್ಲ, ಬಹುಶಃ ಸಮಾನಪದ ಕೋಶಗಳ ಹಾವಳಿಯಿಂದಾಗಿ ಕವಿಸಮಯಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯೀಕರಣದಿಂದಾಗಿ, ಪ್ರಾಸ ನಿಯಮಗಳಿಂದಾಗಿ - ಶಬ್ದಗಳ ಮೂಲ ಅರ್ಥಚ್ಛಾಯೆಗಳು ಮಸುಳಿಸಿ ಹೋದುದನ್ನು ವಿಷಾದದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಧಾರಾಳತನದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಧಾರಾಳತನವೂ ಇದೆ. ಅವನ ಅನೇಕ ಸ್ತ್ರೀ ವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿಸಮಯ ಪುಂಜೀಭೂತವಾಗಿ ಯಾವ ಹೊಸ ಅನುಭವವನ್ನೂ ಓದುಗನಿಗೆ ದಾಟಿಸದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಏನಾದರೊಂದು ಅರ್ಥ ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ತನ್ನ ಸದಾ ಹಾಜರಿರುವ ಉತ್ತೇಕ್ಷಾಭಂಡಾರವನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ :

ಲಲಿತ ತನು ಕಾಂತಿಗಳ ನೊಗೆದರು
ತಿಳಿಗೊಳಿನ ಜಲವೆಂದು, ಕಂಗಳು
ಹೊಳೆಯೆ ಮರಿಮೀನೆಂದು ಹೆಕ್ಕಳಿಸಿದರು -

ಇತ್ಯಾದಿ. ಕುರುಳು ತುಂಬಿ, ವದನ ಅಂಬುಜ, ಕಣ್ಣು ಮರಿಮೀನು - ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ಸಾಕಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ತುಸು ನಿಲ್ಲಿ : ರಾತ್ರಿಯ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿನ ಸುಂದರಿಯರ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತ -

ಅರಳುಗಂಗಳ ಬೆಳಗಿನಲಿ ತಮ
ದಿರುಳು ಬೀತುದು, ಬೆಸುವುದಾಗಲೆ
ಕುರುಳ ಕಾಳಿಕೆಯಿಂದ -

ಎಂದು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಹೇಳುವಾಗ ಮಾತ್ರ ನಾವು ಆಕಳಿಸುವ ಬಾಯನ್ನು ತಟ್ಟನೆ ಮುಚ್ಚಿ ನೆಟ್ಟಗೆ

ಕೂಡುತ್ತೇವೆ. ಕಣ್ಣುಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಸರಿಯುವುದು, ಅನಂತರ ಕೂದಲ ಕಪ್ಪಿನಿಂದ ತತ್ಕ್ಷಣ ಬಿರುಕು ತುಂಬಿ ತಿರುಗಿ ಕತ್ತಲು ಅಪಾರ-ಶ್ವಕ ಪಡದೆಯಾಗುವುದು - ತನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಚಿತ್ರಕ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಒಂದು ತ್ಯಾಗಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಮೋಡ-ಮಿಂಚು-ಮೋಡ, ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು ಕ್ಷಣಕವಾಗಿ ಹೊರಹಣಕಿ ತಿರುಗಿ ಮುಚ್ಚುವುದು ಇಂಥ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಧ್ವನಿಸಿ ಉತ್ತೇಕ್ಷೆಗೆ, ಕವಿಸಮಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ಅರ್ಥ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

* * * * *

ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಕೊರತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯ ಅಭಾವ ಒಂದು, ಎಂಬ ಮಾತೊಂದಿದೆ. ಕುವೆಂಪು ಅವರು ಇದಕ್ಕೆ ನಿರ್ದರ್ಶನವಾಗಿ ಪಂಪ, ರನ್ನ, ಕುಮಾರವ್ಯಾಸರು ಗದಾಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಬರುವ ವೈಶಂಪಾಯನ ಸರೋವರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ರೀತಿಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸರೋವರದ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಪಂಪನಿಗಿಂತ ರನ್ನ, ರನ್ನನಿಗಿಂತ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಉತ್ತರೋತ್ತರವಾಗಿ ಕಡಿಮೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಕೆಲ ವಿಚಾರಣೀಯ ಅಂಶಗಳಿವೆ. ವೈಶಂಪಾಯನ ಸರೋವರವೆಂಬುದು ವ್ಯಾಸರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಚಕ್ಷುವೈ ಸತ್ಯ. ಕಥೆಗೆ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ಅವರು ಅದನ್ನು ಕಣ್ಣುಟ್ಟಿ ನೋಡಿದವರು. ನಮ್ಮೀ ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಯ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಅದನ್ನು ಬಹುಶಃ ನೋಡಿರಲಾರರು. ಏನೆಂದರೂ ಇವರೆಲ್ಲ ತಾವು ನೋಡಿದ ಒಂದು ಸರೋವರದ ಹೋಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಪುನಃಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ, ಪಂಪನನ್ನು ರನ್ನ ಖಂಡಿತ ಓದಿದ್ದ; ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ತೊಂಭತ್ತು ಪಾಲು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಓದಿದ್ದ. ತಾವು ಹೇಳುವ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸರೋವರ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಬರುವುದರಿಂದ ಮೂವರೂ ಅದರ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಪಂಪ ಒಮ್ಮೆ ನವಿರಾಗಿ ಅದನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದನ್ನು ಓದಿದ ಮೇಲೆ ರನ್ನನ ಕೈ ಕಟ್ಟಿದಂತೆಯೇ ಆಗಿಹೋಗಿದೆ. ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಓದಿದ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನಿಗೆ ಅದರ ವರ್ಣನೆ ಪೂರ್ತಿ “ಪರರೊಡ್ಡವದ” ರೀತಿಯಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಹೊಸದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಅವಕಾಶವಿದ್ದಿತು? ಇಲ್ಲಿ ಬರೇ ಪ್ರತಿಭಾಸ್ವರೂಪದ ಭೇದಗಳಲ್ಲದೆ, ಅವಕಾಶದ ಲಭ್ಯತೆಯೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಪ್ರತಿಭಾ ಪರಿಮಾಣದ ಅಳತೆಗೋಲಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಂತೂ ವ್ಯರ್ಥ.

ಆಶ್ಚರ್ಯ ಅದಲ್ಲ; ಒಂದೇ ಕಥೆಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಒಂದೇ ಭಾಷೆಯ ಮೂವರೂ ಕವಿಗಳು ಅದನ್ನು ಇಂಥಾ ಸಾಫಲ್ಯದೊಡನೆ ಪುನಃ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥರಾದದ್ದು. ಇದಕ್ಕೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ರನ್ನ ಹೇಳುವಂತೆ ಎಂಟೆರ್ದೆಯವರಾಗಿದ್ದುದು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಗಳು ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದು ಪ್ರತಿಭೆಯ ಎತ್ತರವೊಂದೇ ಆದರೂ ಸ್ವರೂಪಗಳು ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದುದು ಇನ್ನೊಂದು ಕಾರಣ. ಒಬ್ಬನು ನುಗ್ಗದಿದ್ದ ಸಂದಿಗೊಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು ಕಾಣಿಸಿತು. ಪಂಪ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ನಾಯಕನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ರನ್ನನಿಗೆ ಭೀಮನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ನಾಯಕತ್ವದ ಆದರ್ಶ ಕಾಣಿಸಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪಂಪನಿಗೆ ಎದುರಾಗಿ, ಅಥವಾ ಅವನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಆದರೆ ಅವನ ಹಾಗೆ ಕಾವ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ರನ್ನನ ಈರ್ಷ್ಯೆ ಕಾರಣವಲ್ಲ. ಈರ್ಷ್ಯೆಯಿಂದ ಕಿರಾತಾರ್ಜುನೀಯಕ್ಕೆ, ಶಿಶುಪಾಲವಧಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಎದುರಾಳಿ ಕಾವ್ಯಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವೆಂದು

ದಂತಕಥೆಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಸಮಕಾಲೀನ ಪಕ್ಷಪಾತಭಾವನೆಯ ಬಿಸಿ ಆರಿದ ಮೇಲೆ ಎದುರಾಳಿ ಕಾವ್ಯಗಳು ಮರೆಗೆ ಸರಿದು, ಮೂಲ ಕಾವ್ಯಗಳು ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ಉಳಿದುಕೊಂಡವು. ಪಂಪ ರನ್ನರಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯಾತನಿಗೆ ಈ ಗತಿ ಒದಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅವನ ಅಪರಂಜಿತನಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಇಬ್ಬರು ಕಾವ್ಯಗಳಿಗೆ ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ಹೆಸರುಗಳೇ ಅವರ ಪ್ರತಿಭಾ ಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತವೆ 'ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ', 'ಸಾಹಸಭೀಮ'. ವಿಕ್ರಮ ಎಂದರೆ ಹೆಜ್ಜೆ. ಅರ್ಜುನ ಎಣಿಸಿ ಎಣಿಸಿ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುವಾತ. "ಚಕ್ಷುಃಪೂತಂ ನ್ಯಸೇತ್‌ಪಾದಂ". ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ತನ್ನ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಇತರರು ಗಮನಿಸುತ್ತಾರೆಂಬ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಅವನಿಗೆ ಇದೆ. ಪಂಪನದೂ ಇದೇ ಸಂಯಮದ ಪ್ರಕೃತಿ. ರನ್ನನಿಗೆ ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಭೀಮಕರ್ಮನಾದ ವ್ಯಕೋದರನ ಸಾಹಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಿರಿಮೆ ಗೋಚರಿಸುವುದು ಅವನ ಸ್ವಭಾವದ್ದೇ ಫಲ. ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ತನ್ನನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂಬ ಆತ್ಮ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಮನಃಪ್ರಮಾಣದ ನೇರಕ್ಕೆ ನಡೆಯುವವನು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಭೀಮ ಒಬ್ಬನೇ. ಅವನನ್ನು ತತ್ಸಮ ಪ್ರತಿಭೆಯ ರನ್ನ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಸಿಕ್ಕುವುದು ಸಾಹಸಕ್ಕೆ.

ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ, ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಪ್ರತಿಭೆಯಲ್ಲಿಯೂ ರನ್ನನಿಗೆ ಹತ್ತಿರದವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತನಾದರೂ ಅವನು ಕೃಷ್ಣನ ಮಿತ್ರನಾದ ಅರ್ಜುನನಿಗಿಂತ ಭೀಮನನ್ನೇ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಯಾವ ಮಹತ್ವದ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಭೀಮ ಅವನ ಕಣ್ಣು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನಿಗೂ ಭೀಮನಿಗೂ ಔದ್ಧತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ಧರ್ಮ. ಅದು ಕ್ರಿಯೆಗಾಗಿ - action - ಸದಾ ತುಡಿಯುವ ಚೇತನ. ಭೀಮನದು ಪೌರುಷಕ್ರಿಯೆ; ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನದು ಕಾವ್ಯದ ಕ್ರಿಯೆ. ಭೀಮನ ಅಂತರಂಗದ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾನ್ಯಾಯದ ಪ್ರಜ್ಞಾಶಿಖಿಯೊಂದು ಸದಾ ಊರ್ಧ್ವಮುಖವಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದೆ; ಅದು ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಲ್ಲದು; ಬರೇ ಶಾಸ್ತ್ರವಾಕ್ಯನ ಪುಸ್ತಕದ ಬದನೇಕಾಯಿಗೆ ತಲೆವಾಗದು. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಚೇತನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದೇ ದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳದ್ದು; ಕಾವ್ಯದ ತಿರುಳು ಮುಖ್ಯವೇ ಹೊರತು ಅದರ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ಪುಸ್ತಕದ ಬದನೇಕಾಯಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸುವವನು ತಾನಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅಪಾರವಾದ ವ್ಯತ್ಯಾಸವುಳ್ಳವನಾದರೂ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ದಿವ್ಯ ಅಲಕ್ಷ್ಯದಿಂದ ಬರೆಯುತ್ತಾನೋ ಎಂದು ಸಂದೇಹವಾಗುತ್ತದೆ. ಅರಗಿನ ಮನೆಯ ದಹನದ ನಂತರ ಹಿಡಂಬ ವನದಲ್ಲಿ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ತಾಯಿ ಹಾಗೂ ಸೋದರರನ್ನು ಮಲಗಿಸಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ಕಾವಲು ಕೂತ ಭೀಮನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ವ್ಯಾಪಾರದ ವರ್ಣನೆಯೊಡನೆ ಭೀಮನ ಒರಟು ಹೊರಚಿಪ್ಪಿನೊಳಗಿರುವ ಮೃದು ತಿರುಳು ಪ್ರಥಮತಃ ಗೋಚರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಕೀಚಕ ವಧದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಅದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಭೀಮನು ತನ್ನ ಹೃದಯದ ಚಿಪ್ಪನ್ನು ತೆರೆದು ಒಳಗಿನ ಮುತ್ತು ಹಡೆಯುವ ಮೃದ್ವಂಗಿಯನ್ನು ಬಹಿರಂಗಕ್ಕೆಡಲು ನಾಚುತ್ತಾನೋ ಎಂಬ ಹಾಗೆ, ತನ್ನವರು ನಿರ್ದಿಸಿದ ಮೇಲೆ ವಿವಿಕ್ತವಾಗಿಯೇ ತನ್ನೊಡಲನ್ನು ತೆರೆಯುತ್ತಾನೆ. ವ್ಯಾಸರೂ ಈ ಅಂಶಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ವೆಚ್ಚಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಆದಿಪರ್ವದ ಒಂಭತ್ತನೇ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹೃದಯವನ್ನು ತುಂಬಿದ್ದಾನೆ.

ತಾಯೆ ನೀ ದಿಟ ನಾಗನಗರಿಯ
ರಾಯನರಸಿಯೆ? ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳು
ರಾಯರೆದೆದಲ್ಲಣರೆ? ಭಾರಿಯ ಬಾಹುವಿಕ್ರಮರೆ?

ಈಯವಸ್ಥೆಗೆ ಸೋಮ ವಂಶದ
ರಾಯತನವೆಂತಹುದು ಹೇಳಿ

ಅನಂತರ ಈ ಭೀಮಕರ್ಮನು ತಾಯಿ, ಅಣ್ಣ, ತಮ್ಮಂದಿರ ಪಾದಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ
ಒತ್ತುತ್ತಾ 'ಬಿರಿದಳುತ', 'ಹಿರಿದು ಚಿಂತಿಸುತ' ಕಾವಲು ಕೂಡುತ್ತಾನೆ. ತನಗೇ ಬಂದಡಸುತ್ತಿರುವ
ನಿರ್ದಯೋಡನೆ ಅವನ ಕಾದಾಟ ಹೀಗಿದೆ :

ಔಕುವುದು ಬಲುನಿದ್ರೆ, ನಿದ್ರೆಯ
ನೂಕುವನು; ಕಣ್ಣೆವೆಗಳಲ್ಲಿ ನಸು
ತೂಕಡಿಕೆ ತೋರಿದೊಡೆ ಮೈಗೆದರುವನು....

ಹೀಗೆ "ನಿದ್ರಾವ್ಯಾಳವಿಷವನು ಮೊಗೆದು ಸೂಸಿ" ಎಚ್ಚರ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಭೀಮನ ಚರಿತ್ರೆ
ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ 'ವಿಶಾಲಮತಿ' ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ಅವಿಚಾರಿತ
ಕೃತ್ಯನೆಂದು ಬಗೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಭೀಮನಿಗೆ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಕೊಡುವುದು ಸೋಜಿಗವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ.
ಆದರೆ ಸೋಜಿಗವೇಕೆ? ಭಾರತದಲ್ಲೆಲ್ಲ ತನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಯೋಚಿಸದೆ
ಇರುವ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸು ಅವನೊಬ್ಬನದೇ ಅಲ್ಲವೆ?

ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಸ್ವಯಂವರ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದುಕೊಂಡಾತ ಅರ್ಜುನನಾದರೂ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ
ಭೀಮನನ್ನೇ ಅವಳ ನಿಜವಾದ ಮನೋವಲ್ಲಭನಾಗಿಸುವುದು ಅವನ ಈ ಸರಳ ಸಾಹಸಿ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ.
ಅವಳಿಗೂ ಅವನಿಗೂ ಇರುವ ಗುಣಸಾದೃಶ್ಯ ಹೆಚ್ಚಿನದು. ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧ ಬೇಕಾಗಿದ್ದದ್ದು
ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೇ - ಮತ್ತು ದ್ರೌಪದಿಯ ಬಾಂಧವ್ಯದಿಂದ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ; ಇದನ್ನು ರನ್ನ ಗ್ರಹಿಸಿ, ಮೂಲ
ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಎಡತರದ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ಸರಿಸಿದ್ದ. ಅವನು ಭೀಮನಿಂದ

ನೀನಗ್ನಿಪುತ್ರಿಯೌ, ಪವ
ಮಾನತನೂಭವನೆನಾಂ, ಅಣಂ ಕೂಡೆ ಸುಸಂ|
ಧಾನಮನ್ ಅರಿನೃಪರೋಳ್, ಎಂತು ಅನ-
ಲಾನಿಲ ಸಂಯೋಗಮುರಿಪದಿರ್ಕುಮೆ ಪಗೆಯಂ?

ಎಂದು ಹೇಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಭೀಮ-ದ್ರೌಪದಿಯರನ್ನು ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ತರುವ ಕೆಲಸ ಭಾರವಿ,
ಭಟ್ಟನಾರಾಯಣರಿಂದ ಆರಂಭವಾದದ್ದು ರನ್ನ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದರೆ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಅದನ್ನು
ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಗೊಯ್ದಿದ್ದಾನೆ.* ರನ್ನ ಹೇಳುವ ಬೆಂಕಿಯ ಮಗಳು - ಗಾಳಿಯ ಮಗನ ಸಂಯೋಗ
ಹಗೆಗಳನ್ನು ಉರಿಸಿದ ರೀತಿಯನ್ನು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಬೆಳಸಿ ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ.
ಇಲ್ಲಿ ಅವನು ವ್ಯಾಸರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಾಕಷ್ಟು ದೂರ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಣ್ಣನ ನಿರ್ವೀರ್ಯ
ಧರ್ಮಶಾಸನದಿಂದ ವಿರಕ್ತನಾದ ಭೀಮ ನಡನಡುವೆ ಶಾಂತವಾದ ಗಾಳಿಯಂತಾದರೂ ದ್ರೌಪದಿಯ
ವಾಗ್ವಾಲ್ಮೀಯೋ ದುಃಖ ಜ್ವಾಲೆಯೋ ಉರಿದಿದ್ದಾಗ, ಬೆಂಕಿ ಉರಿದಾಗ ಶಾಂತವಾದ ಗಾಳಿಯೇ

* ಈಚೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾದ ಎಸ್. ಎಲ್. ಭೈರಪ್ಪನವರ ಮಹಾಭಾರತಾಶ್ರಿತ 'ಪರ್ವ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಭೀಮ
ದ್ರೌಪದಿಯರ ಮನದ ನಂಟಿನ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ರೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

ರಭಸದಿಂದ ಅತ್ತ ಬೀಸತೊಡಗುವ ಹಾಗೆ, ಕನಲುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಭೀಮನ ಪರವಾಗಿ ಅವಳೇ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ - ಭೀಮನು ದುರ್ಯೋಧನನ ತೊಡೆಮುರಿಯುವುದಾಗಿ; ಆಮೇಲೆ ತಾನೇ ಭೀಮ ಆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗೆ ಸೈ ಗುಡುತ್ತಾನೆ. (ವ್ಯಾಸರು ಭೀಮನಿಂದಷ್ಟೇ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ). ಸಂಧಿಯನ್ನು ಮುರಿಯಬೇಕೆಂದು ಅವಳೇ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ದುಂಬಾಲು ಬೀಳುತ್ತಾಳೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಚಿಕ್ಕಚಿಕ್ಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಂದ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ದ್ರೌಪದಿ-ಭೀಮರ ಜೋಡಿಯನ್ನು ಭಾರತದ ಪ್ರಧಾನ ಚೇತಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಯುಧಿಷ್ಠಿರಾರ್ಜುನರನ್ನು ಹಿನ್ನೆಲೆಗೆ ಸರಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ.

* * * * *

ಆಧುನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕವಿ ತನ್ನ ಕಾಲದ ಪರಿಸರದಿಂದ ಹೇಗೆ ಪ್ರಭಾವಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆಂದು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದೂ ತತ್ಕಾಲದ ಸಾಮಾಜಿಕಾರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ಹೇಗಿರಬಹುದೆಂದು ತರ್ಕಿಸುವುದೂ ಮಹತ್ವ ಪಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನನ್ನು ಕುರಿತು ಕೂಡ ಇಂಥ ಚರ್ಚೆ, ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ವಿಚ್ಛೇದನೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಆಗಿದೆ. ಕುಲವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೀಗೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಮಹಾಭಾರತ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ಬದಲಾಗಿದ್ದರೆ ಜಾತಿ ನಿಂದೆ ಇನ್ನೂ ತೀವ್ರವಾಗಿತ್ತೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಕರ್ಣ ಇದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಗುರಿಯಾದವನು. ಅವನ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಔದಾರ್ಯ, ದಾನಬುದ್ಧಿ ಬಹುಶಃ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಅವನನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಈ ತುಚ್ಛೀಕಾರಕ್ಕೆ ಅವನ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿರಲೂಬಹುದು, ಆಧುನಿಕ ಮನಶ್ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ. ಕುಲಜ್ಞರಿಗಿಂತ ತಾನು ಕಡಮೆಯವನಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವನು ಸದಾ ಹೆಣಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ, ಇಂಥ ಉದಾತ್ತ ವ್ಯಕ್ತಿ ದ್ರೌಪದೀ ವಸ್ತ್ರಾಪಹರಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆದುಕೊಂಡ ರೀತಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರದಷ್ಟು ಕುತ್ತಿತವಾಗಿದೆ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನು ತನ್ನ ಬತ್ತಳಿಕೆಯ ಎಲ್ಲ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಯೂ ಕರ್ಣನನ್ನು ಈ ತೊಡಕಿನಿಂದ ಬಿಡಿಸಲಾರದೆ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ಮಹಾಭಾರತದ ಔತ್ತರೇಯ ಪಾಠದ ಪರಿಚಯ ಅವನಿಗಿದ್ದರೆ ಬಹುಶಃ ಅವನು ಕರ್ಣನನ್ನು ಪಾರು ಮಾಡಿ ಆತನ ದುರಂತವನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ತೂಕ ಹೆಚ್ಚಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಔತ್ತರೇಯ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂವರ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಕರ್ಣ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಎತ್ತ ಹೋಗಿ ಮುಗ್ಧರಿಸುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿಲ್ಲ; ಅದನ್ನೆತ್ತಿ ಆತ ಹೆದೆಯೇರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತಾನು ಈ ಸೂತಪುತ್ರನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ದ್ರೌಪದಿ ಸಾರುತ್ತಾಳೆ. ಕರ್ಣ ತೇಜೋವಧೆ ಹೊಂದಿ ತನ್ನ ಪೀಠಕ್ಕೆ ಮರಳುತ್ತಾನೆ. ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಈ ಅಂಶ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದರೆ, ವಸ್ತ್ರಾಪಹರಣದಲ್ಲಿ ಕರ್ಣ ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು, ಕುಲಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು, (ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ) “ಎಲಗೆ!” ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿ, ಶಕುನಿ ದುರ್ಯೋಧನರಿಗಿಂತಲೂ ಒಂದು ಬಣ್ಣ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಕೀಳುಗಳೆಯುವುದನ್ನು ಯುಕ್ತವೆಂದಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಹಜವೆಂದು ಅವನು ಧ್ವನಿಸಬಹುದಿತ್ತು.

ಆದರೆ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಚಿತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಜಾತಿ ಗುಣ ನಿಂದೆ ವಿಮರ್ಶೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ದೊಡ್ಡದೆಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮುಖದಿಂದಲೇ ಬಂದವರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಅಧೋಗತಿ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕೀಳಾದ ಚಿತ್ರಣ ದ್ರೌಪದೀ ಸ್ವಯಂವರ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಈ ಬಗೆಯ ಚಿತ್ರಣಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆಧಾರವಿಲ್ಲ.

ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಮಾರಿಯನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಏನೂ ಅಸಂಗತಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕಚಕ್ರದಿಂದ ದ್ರುಪದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಗಡಣದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಬ್ರಾಹ್ಮಣವೇಷಧಾರಿ ಪಾಂಡವರು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅರ್ಜುನನ ಮೈಕಟ್ಟನ್ನೂ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೂ ಗಮನಿಸಿದ ಇತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಅವನು ಶೌರ್ಯದಿಂದ ಅನೇಕ ಧನವನ್ನು ಗೆದ್ದು ತಂದಾನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ “ನೀವೆಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳಂತೆ ಸುಂದರರಿದ್ದೀರಿ. ದ್ರೌಪದಿ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನ್ನು ಒಲಿದು ವರಿಸಲೂಬಹುದು”, ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬ ಈ ಕಪಟ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಪರಿಹಾಸದಲ್ಲೇ “ಎರಡರೊಳು ನಿಮಗೇನು ಕನ್ಯಾವರಣವೋ ಮೇಣ್ ದಕ್ಷಿಣಾರ್ಥವೋ?” ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಧರ್ಮರಾಯ “ಈಸುಪರಿಯಲಿ ನಮ್ಮನೀವಪಹಾಸ ಮಾಡುವಿರಿ” ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಆಮೇಲೆ ಕನ್ಯಾಲಾಭ ಶಕುನಗಳಾದಾಗಲೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು

ಹಾರುವರ ಹುಲುಮೊತ್ತ, ಕನ್ಯಾಲಾಭ ಫಲವಿದಕೆ
ಭೂರಿಭಾಗ್ಯನು ನಮ್ಮ ವಿಪ್ರರೊ-
ಳಾರೆನುತ

ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನೇ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಸ್ವಯಂವರ ಮಂಟಪದಲ್ಲಂತೂ ಧನುವಿಗೆ ತಿರುವೇರಿಸಲು ಕ್ಷತ್ರಿಯರೆಲ್ಲ ಅಸಮರ್ಥರಾದ ಮೇಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಡಂಗುರ ಸಾರಿಸಿ, “ಏಳಿ ಭುಜಬಲವುಳ್ಳವರು ವಿಪ್ರಾಳಿಯಲಿ” ಎಂದೊಡನೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಎದ್ದ ಲಹರಿ ನಾಟಕೀಯವೂ ಆಗಿದೆ, ಹಾಸ್ಯಕರವಾಗಿಯೂ ಇದೆ; ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಚಿತ್ರಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೂ ಆಗಿದೆ; ಆದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಬಗ್ಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲೇ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅದು ಬಲವತ್ತಾಗಿ ಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ.

ನಾವಾರು ಧನುವಾರು?
ಬಂದ ದಕ್ಷಿಣೆ ಮೃಷ್ಟಭೋಜನ
ದಿಂದ ತುಷ್ಟರು ನಾವು, ನಮಗಿದ
ರಿಂದ ಬಹ ದುಷ್ಟೀರ್ತಿ ಬರಲಿ!.....

ಎಂದು ಭೋರ್ಗರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಬಳಿಕ “ವಚನ ಶೂರರು ನಾವು, ಪಾರ್ಥಿವ ನಿಚಯವೇ ಭುಜಶೂರರು” ಎಂದು, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪರೀಕ್ಷೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ ಬೇಕಾದರೆ ಎಂದು ಪೌರುಷ ಕೊಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಅದೂ ಸಾಲದೆ,

ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶೋಧಿಸಿದ ತನಿ
ಬೆಲ್ಲವಿಕ್ಕಿದ ಹೂರಿಗೆಯ ಮದೆ
ಯಲ್ಲಿ, ಪರಡಿಯ ಶಾವಿಗೆಯ ಪರಿಪರಿಯ ಪಾಯಸದ
ಪುಲ್ಲಿಗೆಯ ತತ್ಸವಿಯ ಮಂಡಿಗೆ
ಯಲ್ಲಿ, ನವಘೃತ ಸೂಪ ದಂಶಕ-
ದಲ್ಲಿ ನೋಡಲಿ ನಮ್ಮನು!

ಎಂದು ತಮ್ಮ ಭೋಜನ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆ ಕೊಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಹೀಗೆ ಕೂಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು “ಗಹಗಹಿಸಿದ್ದು” ಆಶ್ಚರ್ಯವೇ? —

ಧನು ತನಗೆ ನೆಗಹಲೈ ಕೃಷ್ಣಾ
ಜಿನವೊ ಶಾಲಗ್ರಾಮದೇವರೊ...

ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಅವರು ತಮಾಷೆ ಮಾಡಿದರೆ, ದ್ರೌಪದಿಯ ಸಖಿಯರಂತೂ ಈ “ಗಡ್ಡದುಪಾಧ್ಯ”ರನ್ನು ಕುರಿತು, “ಮಟ್ಟಿಯ ಮದನ, ದರ್ಭೆಯ ತಿಲದ ಮನ್ನಥ, ... ತಳಿರುಗಾಸೆಯ ಕಾಮ, ಕೃಷ್ಣಾಜಿನದ ಕಂದರ್ಪ” ಎಂದು ಲೇವಡಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕಡೆಗೆ, ಎಲ್ಲರ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಮೀರಿ, ಅರ್ಜುನ ಯಂತ್ರಭೇದನ ಮಾಡಿದನೋ ಇದೇ ಹಾರುವರು, “ಆ ಎನುತ ಬೊಬ್ಬಿರಿದು” ಕುಣಿದಾಡಿದರು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಂದೆ ಪುರಾತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಪರೂಪವೇನೋ ಆಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. (ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕಗಳ ವಿದೂಷಕರು ತಿಂಡಿಪೋತ ಹಾರುವರೇ. ಪಂಪ ರನ್ನರೂ ಆ ನಂದೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ “ಕಡ್ಡುವಂದದೊಡ್ಡರೆಲ್ಲಂ ಮುಸುರಿ, ... ಈ ಪಾರ್ವಂಗಿ ಅಕಟ ಮೆಯ್ಯೊಳೊಂದು ಮರುಳುಂಟಕ್ಕುಂ” (ಈ ಹಾರುವನಿಗೆ ಮೈಯಲ್ಲೇನೋ ದೆವ್ವ ಹೊಕ್ಕಿದೆಯಾದೀತು) ಎಂದು ನಕ್ಕರೆಂದು ಮಾತ್ರ ಪಂಪ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ತಿಂಡಿಯ ಸುದ್ದಿ ಇಲ್ಲ. ರನ್ನನೂ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ,

ಈಯಲಿರಿಯಲ್ ಶರಣ್ಬಗೆ-
ಕಾಯಲ್ ಕ್ಷತ್ರಿಯರೆ ಬಲ್ಲರಲ್ಲದೆ ಬೊಮ್ಮರ್
ಭೋ ಎನಲುಂ ಬಲ್ಲರ್ ಕೊಲೆ
ಧೋಯೆನಲುಂ ಬಲ್ಲರ್...

ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆಯೇ ಹೊರತು ಅವರ ಭೋಜನ ಶೂರತ್ವವನ್ನು ನಗೆಯ ಗುರಿಯಾಗಿ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಪುಸ್ತಕ ವಿದ್ಯೆ ಮತ್ತು ಭೋಜನವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸ್ಪೆಶಲೈಸ್ ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲರ ನಗೆಗೀಡಾಗಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಅದನ್ನೇ ಒಂದು ಪೌರುಷದ ಮಾತಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೇ? ಏನಿದ್ದರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಭೋಜನಪ್ರಿಯತೆ ಮುಂದೆ ಮಾಮೂಲಿ ಜೋಕ್ ಆಗಿ ಹೋಯಿತು. ಇಡೀ ಸಮಾಜವೇ ವಿದೂಷೀಕೃತವಾಯಿತು.

* * * * *

ಆಡುಮಾತಿನ ಸೊಗಡು, ಮಣ್ಣಿನ ವಾಸನೆ ಇತ್ಯಾದಿ ತತ್ವಗಳು ಈ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದ ಲೇಖಕ ವಿಮರ್ಶಕರಿಗೆ ಮಂತ್ರಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿವೆ. ಈ ಮಂತ್ರ ಪುರಶ್ಚರಣೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಬಂದದ್ದು, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಓದಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲು ಹೊರಟ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಬರಹಗಾರರು ತಮ್ಮ ನಗರೀಕರಣದ ಭರದಲ್ಲಿ ನೆಲ ಬಿಟ್ಟು ಎಷ್ಟು ದೂರ ಹೋಗಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ ಅಷ್ಟೇ. ಈ ತತ್ವಗಳು ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತಿಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾದ ತಿದ್ದುಪಾಟಿನ (corrective) ಕರೆಯಾಗಿವೆ.

ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಹೊಸದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಹಿಂದೆಯೂ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಇಂಥ ಕರೆಗಳು ಬಂದೇಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಪ್ರತಿಭಾನ್ವಿತ ಕವಿ ತನ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾನು ದಿನವೂ ಕೇಳುವ 'ಜನಸಾಮಾನ್ಯ'ರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಭೆ ಮಾತಾಡಬಲ್ಲದೆಂದು ಹಿಂದೆಯೂ ಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದ. 'ಪಳಗನ್ನಡ'ವನ್ನು ತಳ್ಳಿ 'ಪೊಸಗನ್ನಡ'ವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದ, 'ದೇಸಿ'ಯನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವ ಮಹಾಕವಿಗಳು ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಒಡಮಾತಿನ ಸೊಗಡನ್ನು ಕುರಿತೇ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಬ್ದ ಕನ್ನಡವಾದರೆ ನುಡಿ ಕನ್ನಡವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡದ ನಾಣ್ಯಗಳು ಅದನ್ನಾಡುವವರು ಬೀದಿ ಪೇಟೆಗಳಲ್ಲಿ, ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ, ಅಳುವಲ್ಲಿ, ನಗುವಲ್ಲಿ, ಹೊಗಳುವಲ್ಲಿ ತೆಗಳುವಲ್ಲಿ ಟಂಕ ಹೊಡೆದುಬರುತ್ತವೆ. ಹೊಸವು ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ, ಹಳೆಯವು ಚಲಾವಣೆಯಿಂದ ಹೇಳದೆ ಕೇಳದೆ ಮರೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿರುವವು ಮಾತ್ರ ವಾಗ್ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಬೆಲೆಗೊಂಡು ನಡೆಯುವವು. ಚಾಲ್ತಿಯಿಂದ ತಪ್ಪಿದವು ಮ್ಯೂಜಿಯಂಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆಬಾಳುವವಾಗಿರಬಲ್ಲವೇ ಹೊರತು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕಲ್ಲ. ಬರವಣಿಗೆ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಬರವಣಿಗೆ, ಪರಿಣಾಮಕರವಾಗಿರಬೇಕಾದರೆ ಅದರ ಸಂಭಾಷಣೆ ಸಮಕಾಲೀನ ಆಡುಮಾತಿನ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಪಂಪ ಬಲ್ಲ, ರನ್ನ ಬಲ್ಲ, ನಯಸೇನ ಬಲ್ಲ, ಹರಿಹರ ಬಲ್ಲ, ರಾಘವಾಂಕ ಬಲ್ಲ, ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಬಲ್ಲ, ಮತ್ತು ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅದು ಅವನ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ನಟ್ಟು ಹೋಗಿತ್ತು. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಭಾರತ ಅವನ ಕಾಲದ ಪದಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಮಾತಿನ ರೀತಿಗೆ, ಝಾಪಿಗೆ ಕೂಡ ಕನ್ನಡಿಯಾಗಿತ್ತು. ಯಾವ ಪುಟ ತೆರೆದು ಯಾವ ಪದ್ಯ ಓದಿದರೂ ಅದು ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಭಾವಾವೇಶ ತೀವ್ರವಾದಷ್ಟೂ ಅದರ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಹೆಚ್ಚು. ನಾನು ಅಂದಾಜಿನಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕ ತೆರೆದಿದ್ದೇನೆ. ವಿರಾಟಪರ್ವದ ಮೂರನೇ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟ ೨೫೮-೨೫೯ ನನ್ನ ಮುಂದಿವೆ. ಪದ್ಯ ೨೭ ಮೊದಲನೆಯದು. "ಅರರೆ ಹೆಂಗಸು ದಿಟ್ಟಿ!" ಎಂದೇ ಅದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಆನಂತರ "ಬಾಯ್ಬಡಿಕತನ", "ಬಳಿಕಾದುದಾಗಲಿ"; ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ, "ಈಸು ಮರವೆಯಿದು ಅರಸುತನದ ಮಹಾಸಗಾಧಿಕೆ" ಎಂದು ದ್ರೌಪದಿ ಸುದೇಷ್ಣೆಗೆ ಕಡ್ಡಿ ಮುರಿದಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಆ ಕಾಲಂ ಮುಗಿಯುವುದರೊಳಗೆ ದ್ರೌಪದಿ "ಹೆಂಗಸು ಜನ್ಮವನು ಸುಡಲಿ!" (ಇದು ಇಂದಿಗೂ ಚಾಲ್ತಿ ನಾಣ್ಯ) ಎಂದು "ಬಸುರನು ಹೊಯ್ದು" ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ; ಧರ್ಮರಾಯನಿಗೆ "ಧರ್ಮದ ಗರ ಹೊಡೆ"ದಿದೆ; ನಕುಲ ಸಹದೇವರು "ಈ ನಾಯ (ಕೀಚಕ) ಕೊಲಲಕ್ಷಮರು" ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ; ಮುಂದಿನ ಕಾಲಮಿನ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ "ಎಲ್ಲರೊಳು ಕಲಿಭೀಮನೇ ಮಿಡುಕುಳ್ಳ ಗಂಡನು" ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ; ಪುಟ ಮುಗಿಯುವುದರೊಳಗೆ ಭೀಮನ ಅಡುಗೆಯ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅಚ್ಚರಿಯಿಂದ "ಶಿವಶಿವಾ" ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ; "ನಾ ಬಂದ ಬರವಿದು ತುಬ್ಬುವುದೋ?" ಎಂದು ಶಂಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಮುಂದಿನ ಕಾಲಂನಲ್ಲಿ ಭೀಮ "ಇವರರಮನೆಯ ನಾಯ್ಕಳು" ಎಂದು ಬಾಣಸಿನ ಮನೆಯ ತೊತ್ತುಗಳನ್ನು ತೆಗಳಿ, ತನ್ನ "ಹುದುವಿನ ಗಂಡತನವಿದನು ಸುಡು" ಎಂದು ತನ್ನ ಅಸಹಾಯತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ, "ಕೆಲಬರು ಗಳಿಸಿದರೆ ಕೆಲರುಂಡು ಜಾರುವರು" ಎಂದು ಗಾದೆಯನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿ. "ಗಂಡರೋ ನೀವ್ ಭಂಡರೋ" ಎಂದು ದ್ರೌಪದಿಯಿಂದ ಬೈಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇಷ್ಟು ಧಾರಾಳವಾಗಿ, ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಆಡುಮಾತಿನ ಸೊಗಡು ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಇತರರಲ್ಲಿ ದುರ್ಲಭ. ಅವನ

ಭಾಷೆಯ ಕಸುವು ಅಲ್ಲಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಜನಪದದಲ್ಲಿ ಅವನು ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದರ ಗುಟ್ಟು ಕೂಡ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ. ಆತ ಅವರಾಡುವಂತೆ ಆಡುತ್ತಾನೆ.

ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಪಾತ್ರಗಳು ಆಡುವ ಮಾತುಗಳ ವೈವಿಧ್ಯ ಅತುಲವಾದದ್ದು. ವ್ಯಂಗ್ಯ, ನಿಂದೆ, ವರ್ಪ, ಹಾಸ್ಯ, ಉಪಹಾಸ್ಯ, ಕರುಣ, ಕುಯುಕ್ತಿ, ಪೌರುಷ, ನಂಜು, ಧೋರಣೆ ಯಾವ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೂ ಅವನ ಸಂಭಾಷಣೆ ತಕ್ಕ ವಾಗ್ಗೋರಣೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅವನ ಮಾತಿನ ರೀತಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿರುವುದು ನಮ್ಮ ಯಕ್ಷಗಾನದ ವಾಗ್ಗೋರಣೆಯ ಮೇಲೆ ಎಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಬಯಲಾಟದಲ್ಲಿ, ಬಾಯಿಪಾಠ ಮಾಡದೆ, ಸಮಯಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ 'ಅರ್ಥವಾಣಿ'ಗಳು ಆಡುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದವರಿಗೆ ಇದು ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಓಘ, ಅದೇ ಧಾರಾಳ, ಎದುರಿಗೆ ಇರುವ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಸುತ್ತ ಕುಳಿತ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಮೇಲೂ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವುದಕ್ಕೇ ಉದ್ದೇಶಿಸುವ ವಾಕ್ಸರಣೆ.

ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಕುಳಿತು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಓದಿ, ಶಬ್ದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಚಪ್ಪರಿಸಿ, ಅರ್ಥವನ್ನು ಧೇನಿಸುವವರಿಗಾಗಿಯೆ ಬರೆದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಅವನದು ಓದುಗಬ್ಬವಲ್ಲ, ಕೇಳು ಗಬ್ಬ; ಹಾಡುಗಬ್ಬ. ಕೇಳುಗಬ್ಬ ಬಲು ನವಿರಾಗಿ, “ಕಿರಿದರೊಳೆ ಪಿರಿದುಂ ಅರ್ಥವ”ನ್ನಿಟ್ಟು ಸಾಗುವುದರಿಂದ ಸಫಲವಾಗದು. ಕೇಳುವಾತ ಹಿಂದಿನ ಮಾತಿನ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಬಿಡಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತರೆ ಪ್ರವಾಹದಿಂದ ದಂಡೆಗೆ ಒಗೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಧಾರಾಳ ಬರುತ್ತದೆ. ಮಾತಿನ ಶ್ರಾವಣ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಬರುತ್ತದೆ. ಕವಿ ಕೇಳುಗರನ್ನು ಹಿಂದೆ ಬಿಟ್ಟು ತಾನು ಮುಂದೆ ಹೋಗಲೂ ಬಾರದು; ಅವರನ್ನು ತೊಡಕಿಸಲೂ ಬಿಡಬಾರದು.

ತೊಡಕಿಸುವುದು ಎಂದಾಗ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನು ಬಳಸಿದ ಛಂದಸ್ಸನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು. ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿ ಕನ್ನಡದ ಅತಿ ಸುಲಭ ವೃತ್ತವೂ ಹೌದು, ಅತಿ ಕಠಿನ ವೃತ್ತವೂ ಹೌದು. ಅದನ್ನು ಓದುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಅದರ ಲಯಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಮರುಳಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಅದರ ತಾಳಗತಿ ತ್ರಿಪುಟದ ಲಯದಿಂದ ಛಾಪುತಾಳದ ಲಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯುತ್ತದೆ - ಕನ್ನಡದ - ಅದೂ ನಡುಗನ್ನಡದ ಶಬ್ದಗಳ ಮಾತ್ರಾಪ್ರಮಾಣದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ವರೂಪದಿಂದಾಗಿ (ಕನ್ನಡ ಪದಗಳ ಸಹಜ ಪ್ರಮಾಣ ೩ ಮಾತ್ರ; ಪ್ರತ್ಯಯ ಸೇರಿ ೪ ಮಾತ್ರ) ಛಾಪುತಾಳದ ಒಂದೊಂದು ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಪದ ಸರಿಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಗಣಲಯ ಮತ್ತು ಪದಲಯಗಳ ಈ ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯ ದಿಂದಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವ ಅನುರಣನ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ resonance ನ ಹಾಗೆ ಪ್ರಚಂಡ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಥದ ಕಡೆಯಿಂದ ತಾಳದ ಪೆಟ್ಟುಗಳ ಕಡೆ ಜಾರಿಸಿ ಒಂದು ಮಾಂದ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಇರಬೇಕು, ಭಾಮಿನಿಯನ್ನು ಕವಿಗಳು ಕೈಬಿಟ್ಟು ಪದಲಯ ತಾಳಲಯ ಅರ್ಥಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ತರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವ ಝಂಪೆ ತಾಳದ ಪಂಚ ಮಾತ್ರಾಣವನ್ನು ಅಧಿಕತರವಾಗಿ ಬಳಸಿದರು; ಇಂದಿಗೂ ಅದೇ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿಯನ್ನು ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಕವಿಗೆ ಅಪಾರವಾದ ತ್ರಾಣ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ; ಅವನಿಗೆ ಲಯ ವೈವಿಧ್ಯ ರಕ್ತಗತವಾಗಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಇದರಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿದ ಸಾಫಲ್ಯ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ್ದು. ತಾಳ ಪದ ಅರ್ಥ ಲಯಗಳ ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಅವನು ಬಳಸುವ ತಂತ್ರಗಳು ಅಪಾರ. ಮೊದಲ ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಪದ್ಯದಲ್ಲೇ ಅವನು (ಶ್ರೀವ | ನಿತೆಯರ | ಸನೆ ವಿ | ಮಲರಾ | ಜೀವ...) ಗಣ ಮಿಶ್ರಣ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ. “ಜೋಗುಳ ಪ್ರಭಾವ” ಬೆಳೆಯಲು ಅವಕಾಶವನ್ನೇ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಲಯದಲ್ಲಿನ ವೈವಿಧ್ಯ ಸಾಲದಿದ್ದರೆ, ಎಲ್ಲೆಂದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪದಗಳ ಅರ್ಥಗಳ ಚಮತ್ಕಾರದಿಂದ ತಂದ್ರಿಯಲ್ಲಿರಬಹುದಾದವರನ್ನು ಬಡಿದೆಬ್ಬಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಭಾಮಿನೀ ಷಟ್ಪದಿಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿ.

6. ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ ಸ್ಥಳ ಸಮಸ್ಯೆ

ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತದ ಕರ್ತೃ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ ವಾಸಸ್ಥಳದ ಬಗ್ಗೆ ಕಲಬುರ್ಗಿ ಸಮ್ಮೇಳನದಿಂದಲೂ ಚರ್ಚೆ ನಡೆದಿದೆ. ಅವನು ಹಳೇ ಮೈಸೂರಿನ ದೇವನೂರಿನವನೆಂಬ ಬಹುದಿನದ ನಂಬಿಕೆ ಸರಿಯೆ? ಅಥವಾ ಅವನು ನಿಜಾಂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸುರಪುರದವನೇ. ಇಲ್ಲ ಅದರ ಸಮೀಪದ ದೇವಪುರದವನೇ? ಎಂಬುದು ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾಗಿದೆ. ಈ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ ಶೋಧನೆಯೊಡನೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಭಿಮಾನದ ಅಂಶ ಕೂಡ ಒಂದಿಷ್ಟು ಬೆರೆತಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕುತೂಹಲಕರನಾಗಿ ನಾನು ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತವನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಓದಿದೆ. ಓದಿದ ಮೇಲೆ ಕರ್ತೃವಿನ ಸ್ಥಳದ ಬಗ್ಗೆ ಖಚಿತವಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಲು ಬಲು ಕಷ್ಟವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆಂತರಿಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ತೀರ್ಮಾನಿಸಬಹುದಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ನಿರೂಪಿಸಬಹುದು:

೧. ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನು 'ದೇವಪುರದವನು', ಸುರಪುರದವನಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ದೇವಪುರವೆಂದು ಕವಿ ಸುಮಾರು ೨೬ ಸಲ ಹೆಸರಿಸಿದ್ದು, ದೇವನಗರಿ, ದೇವಗ್ರಾಮ, ದೇವನೂರು, ಸೇರಿ ಒಟ್ಟು ಸುಮಾರು ೪ ಸಲ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ತದ್ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಸುರಪುರ, ಸುರನಗರಿ, ಅಮರನಗರಿ, ಅಮರಪುರ, ಗೀರ್ವಾಣಪುರ, ದಿವಿಜಪುರ ಎಲ್ಲ ಸೇರಿ 'ದೇವ'ದ ಪರ್ಯಾಯನಾಮಗಳು ಒಟ್ಟು ಸುಮಾರು ೧೦ ಸಲ ಮಾತ್ರ ಬರುತ್ತದೆ. (ನಂಜುಂಡ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಸಂಪಾದಿತ ಆವೃತ್ತಿ ೧೯೩೧) ಈ ಆವೃತ್ತಿಯ ೨೬ನೇ ಸಂಧಿಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ದೇವನೂರು' ಎಂಬುದು ಸರ್ವತ್ರ ಖ್ಯಾತವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ೧೮ನೇ ಸಂಧಿಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ದೇವಗ್ರಾಮ' ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖ ಸ್ಥಳದ ಅಂದಿನ ಚಾಲ್ತಿ ಹೆಸರು 'ದೇವನೂರು' ಎಂದೇ ಭಾವಿಸಲು ಎಡೆಗೊಡುತ್ತದೆ. 'ಪುರ' ಎಂಬುದು ಕವಿಗಳು ಊರು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ, ಬಳಸುವ ಪರ್ಯಾಯ ನಾಮ. ಅದು, ಹೇಗಿದ್ದರೂ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ ಸ್ಥಳ ನಾಮದಲ್ಲಿ 'ದೇವ' ಎಂಬುದೇ ಪೂರ್ವಪದವಾಗಿತ್ತಲ್ಲದೆ 'ಸುರ' ಅಲ್ಲವೆಂದು 'ದೇವ' ಶಬ್ದ ಪ್ರಯೋಗದ ಬಾಹುಳ್ಯದಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಿಸಬಹುದು. ಈ ದೇವಪುರ ಕಡೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ದೇವನೂರೋ ಮತ್ತಾವುದೋ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಬೆದಕಬೇಕಷ್ಟೇ.

೨. ಕವಿಯ ದೇಶವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ್ರಾಣಿ-ಸಸ್ಯಗಳ ನಾಮೋಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಗಟ್ಟಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವರ್ಣನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಸ್ಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಗಣಿಸದೆ ಕೋಶಗತ ಹೆಸರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಗಟಾಗಿ ಸೇರಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ ಪೈರುಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸುವಾಗ ಭತ್ತವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ ಗೋಧಿ, ಜೋಳಗಳನ್ನಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಿಂದ ನಾವು ಅವನ ದೇಶವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಶಾಲಿವನಗಳಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನು

ಸೋಮಗ್ರಾಮ ಸುಂದರಿಯರ ವರ್ಣನೆ ಪ್ರಾಕೃತ ಸಂಸ್ಕೃತಗಳ ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಡೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನಲ್ಲದೆ ಇತರರೂ ಅನುಸರಿಸಿರುವುದು ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಭತ್ತದ ನಾಡಿನವನೆಂದು ತಟ್ಟನೆ ನಿರ್ಣಯಿಸಲಾಗದು. ಅರಣ್ಯ ವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ಚಮರೀ ಮೃಗವನ್ನು ಹೆಸರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಚಮರೀ ಮೃಗದ ನಾಡಿನವನೆಂದು ಹೇಳಲಾದೀತೆ? ಆದರೆ ಅವನು ರಸದಾಳಿ ಕಬ್ಬಿನ ಸುದ್ದಿ ತೆಗೆಯುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಅದು ಕರಾವಳಿ ಮತ್ತು ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತ ಹೆಸರು.

೩. ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನೇ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೂ ಅವನು 'ಹೆಬ್ಬಾರ' ಕುಲದವನೆಂದು ಇತರ ಪುರಾತನ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಖಚಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನನ್ನು ಕರಾವಳಿ ಅಥವಾ ಮಲೆನಾಡಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾಕಂದರೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಬ್ಬಾರ ಎಂಬ ಕುಲನಾಮದ ಬಾಹುಳ್ಯವಿರುವುದು. ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವರಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಬ್ಬಾರ ಪಂಗಡವೊಂದಿದೆ.
೪. ಕೃಷ್ಣಾ ನದಿಯ ಪರಿಸರ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನಿಗೆ ಸುಪರಿಚಿತವಾಗಿತ್ತೆಂಬ ಮಾತು ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತವನ್ನೋದುವಾಗ ಎದ್ದು ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ.
೫. ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲಲು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಕೈಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಕೆಲವಿವೆ.

(ಅ) ಸಂಸ್ಕೃತ ಜೈಮಿನಿಯನ್ನು ಕನ್ನಡ ಜೈಮಿನಿಯೊಡನೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ತಾಳೆ ನೋಡಿ ಅದರಿಂದ ಏನಾದರೂ ಸಂಕೇತ ಸಿಗುತ್ತದೋ ನೋಡುವುದು;

(ಆ) ದೇವನೂರು, ದೇವಪುರಗಳು ಬೇರೆಯೂ ಇವೆಯೋ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ದೇವಳಗಳು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೬ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದವೇ ಎಂದು ಶೋಧಿಸುವುದು;

(ಇ) ಈ ವರೆಗೆ ದೊರೆತ ಜೈಮಿನಿ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು ಎಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದವು ಎಂದು ವಿಂಗಡಿಸುವುದು.

7. ಸಂಸ್ಕೃತ ಮುಕ್ತಕ

ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ ಕಡಿಮೆ; ಇದ್ದದ್ದೂ ತಿಳಿಹಾಸ್ಯದ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬಾರದೆ ಅಪಹಾಸ್ಯದ ಮಟ್ಟದ್ದು ಎಂಬ ಅಪವಾದವೊಂದಿದೆ. ಇದರ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯ ನಾವು ಹಾಸ್ಯವೆಂಬುದು ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತೇವೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ situational humour – ಸನ್ನಿವೇಶಾತ್ಮಕ ಹಾಸ್ಯ ಎಂದು ಕರೆಯುವ ಹಾಸ್ಯದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬೊಂದು ತಿಳಿವಳಿಕೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆಮದಾಗಿದೆ. ಸನ್ನಿವೇಶಾತ್ಮಕ ಹಾಸ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ ಒಳ್ಳೆಯದೆಂಬುದನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದು ಒಳ್ಳೆಯದು ಏಕೆಂದರೆ, ಅದು ನಮ್ಮ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು, ಚಾಪಲ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನಮಗೇ ನಗಲು ಕಲಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಸಿಲ್ಲಿತನಕ್ಕೆ ನಾವೇ ನಗುವುದೆಂದರೆ ನಮ್ಮನ್ನು ನಾವು ಕ್ಷಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ನಮ್ಮನ್ನು ನಾವು ಕ್ಷಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಗುರುತನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪರರ ಕುಂಟು ಕೋರೆಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವುದೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂಥದರ ನಿತಾಂತ ಅಭಾವ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಇದೆಯೆಂದು ಒಪ್ಪಬಹುದು.

ಈ ಕೊರತೆ ಇರುವುದು ಭಾರತೀಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ. ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ; ಯುರೋಪಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇಂಥ ಹಾಸ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿಲ್ಲ. ಜರ್ಮನ್ನರು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಅಭಾವದಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ Punch ಪತ್ರಿಕೆಯ ಹಾಸ್ಯದ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೂ ರಶಿಯದ Crocodile - ಪತ್ರಿಕೆಯದಕ್ಕೂ ತುಂಬಾ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. Punchನ - ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ಹಳೇ Punchನ - ಹಾಸ್ಯ ಎಷ್ಟು ನಸೆಯಾಗಿದೆಯೆಂದರೆ Crocodile ಓದುವವರಿಗೆ ನಗು ಬರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅದು ಪೂರ್ತಿ ವಿಫಲವಾಗಬಹುದು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಡಲ್ಗಾಲುಮೆಯ ಆಚೀಚೆಗಿನ ದೇಶಗಳನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ ಇಂಗ್ಲೆಂಡು humour ಎಂಬ ಹಾಸ್ಯ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಹಿರಿದೆನಿಸಿದರೆ ಫ್ರಾನ್ಸ್, wit ಎಂದು ಕರೆಯುವ ಹಾಸ್ಯ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿದ ಕೈ ಎನಿಸಿದೆ. ಬರೇ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ದ್ವೀಪಗಳನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ humour ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರೆ ಅಯರ್ಲೆಂಡ್ witಗೆ ಹೆಸರಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲವೂ ಆಯಾ ಜನಾಂಗದ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ; ಆ ಸ್ವಭಾವ ಆ ಜನಾಂಗದ ಸಮಷ್ಟಿ ಅನುಭವದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮನುಷ್ಯ ಕೊಲ್ಲಬೇಕಾದಾಗ ಬಹುಶಃ ದ್ವೇಷಿಸದೆಯೇ ಕೊಲ್ಲಬಲ್ಲ. ಫ್ರೆಂಚನಿಗೋ ಭಾರತೀಯನಿಗೋ ದ್ವೇಷವಿಲ್ಲದೆ ಕೊಲ್ಲಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಾರದು : ಅವನಿಗೆ ದ್ವೇಷಿಸಲು ಕಾರಣಬೇಕು, ಇಲ್ಲವೇ ಅಂಥ ಕಾರಣವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು! ನಾವು ಗಂಭೀರ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಜನ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ - ಇಂಗ್ಲಿಷರೊಡನೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ. “ಸೇನಯೋರುಭಯೋರ್ಮಧ್ಯೇ” ರಥವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ಯುದ್ಧ ನನಗೆ ಬೇಡ ಎಂದು ಮೊಂಡು ಹಿಡಿದ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ನೋಡಿ, ಸಾರಥಿ ಕೃಷ್ಣ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿದ್ದರೆ ಬಹುಶಃ ರಥದ ನೆತ್ತಿ ಹಾರಿಹೋಗುವ ಹಾಗೆ ನಗುತ್ತಿದ್ದನೋ ಏನೋ; ಭಾರತೀಯ ಕೃಷ್ಣ ಆ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಹನವಾದ ಜೀವನ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನೇ ಮಂಡಿಸಿದ!

ಆದರೆ, ಸನ್ನಿವೇಶಿಕ ಹಾಸ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಕೊರತೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಏಕಾಕಿಗಳಲ್ಲ; ಏಶಿಯದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಇದು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಜಪಾನು ಇದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆ ಇದೆಯಂತೆ. ಜಪಾನಿ ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಮಂಗನನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಏನೂ ಸಹಿಸಲಾರ. ಇದನ್ನು ಮನಗಂಡು ಅಮೇರಿಕನ್ನರು ಯುದ್ಧ ಕಾಲದ ಗೂಢಚರ್ಮಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆಯುಧವಾಗಿ ಬಳಸಿದರು. ಅವರು ಮನುಷ್ಯ ಮಲವನ್ನು ಹೋಲುವ ಒಂದು ದ್ರವವನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಹಾಂಗ್‌ಕಾಂಗ್‌ನಲ್ಲಿ ಹೇರರ ಮೂಲಕ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಹಿರಿಯ ಜಪಾನಿ ಸೈನ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯ ಪ್ಯಾಂಟಿನ ಪಿರೆಯ ಮೇಲೆ ಉಗ್ಗಿಸಿದರು. ಯುರೋಪಿಯನ್ನನಾಗಿದ್ದರೆ ಆ ಅಧಿಕಾರಿ ನಕ್ಕು, ಅಥವಾ ಸುಮ್ಮನೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಪ್ಯಾಂಟು ಬದಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ; ಆದರೆ ಜಪಾನಿ ಅಧಿಕಾರಿ ಇದರಿಂದ ತನಗಾದ ಮುಖಭಂಗವನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಗುಂಡು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸತ್ತನಂತೆ! ಜನಾಂಗಗಳ ವಿನೋದಪ್ರಜ್ಞೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಅಜಗಜಾಂತರ ಇದೆ.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದ್ದು ಒಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ವಿಷಯಾಂತರ. ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಜನಾಂಗಗಳ ಸ್ವಭಾವ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ರಸಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಸ್ವಭಾವದ ದೂರ ನೋಟ ಇದು, ಅಷ್ಟೇ. ಯಾವ ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದ ರಸಪ್ರಜ್ಞೆ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದಾಗಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಬಗೆಯದು ಯಾವಾಗಲೂ ಉಂಟೇ ಉಂಟೆಂದಾಗಲಿ ಹೇಳ ಸಲ್ಲ. ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಇದೇ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಭಿನ್ನತೆಗಳು ಕೇವಲ ಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ, ತೀವ್ರತೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಇರುವುದು. ನಮ್ಮ ಹಾಸ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಮೇಲಿನ ಅಪವಾದ ಬಹುಶಃ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ತಿಂಡಿಬಾಕ ವಿದೂಷಕರಿಂದ ಬಂದದ್ದಾಗಿರಬೇಕು. ಸಂಗಡ ನಗುವುದು (laughing with) ಮತ್ತು ಕುರಿತು ನಗುವುದು (laughing at) ಎಂಬೆರಡು ಪ್ರಕಾರದ ನಗುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಈ ಅನುದಾರ ಹಾಸ್ಯ ನಮ್ಮ ಕೆಲ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಕೆಳಗಿನ - ಅದೂ ಚರ್ವಿತ ಚರ್ವಣದ - ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲ ಹಾಸ್ಯ ಈ ತರಹದಲ್ಲ; ಎಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಾಸ್ಯವೂ ಹೀಗಲ್ಲ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಉತ್ತರಕುಮಾರನ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ. ಮೂಲ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅದು ಎದ್ದು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬಲವಾದ ನಾಟಕೀಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಕೈಲಿ ಅದು ಕಚಕುಳಿಯಿಕ್ಕುವ ಹಾಸ್ಯವಾಗಿ ಹರಿದಿದೆ : ಅಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿವೇಶಿಕ ಹಾಸ್ಯ ಮತ್ತು ವಾಚ್ಛೂಲವಾದ ಹಾಸ್ಯ ಇವೆರಡೂ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಬೆರೆತು ಒಂದು ಹಗರಣವೇ ಆಗಿದೆ.

ಇದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಹಾಸ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ - ಭಾರತೀಯ ಹಾಸ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಯಂತೂ - ಅಭಿಜಾತಕ್ಕಿಂತಲೂ ಜಾನಪದ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸತ್ವಯುತವಾಗಿಲ್ಲವೇ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಅಭಿಜಾತ ಕಾವ್ಯಗಳು ಬಲು ಗಂಭೀರ ಪದಾರ್ಥಗಳು. ಅಲ್ಲಿ ನವರಸಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯ ರಸಕ್ಕೂ ಒಂದು ಸ್ಥಾನವಿದ್ದರೂ ಅದು ಮೂಲೆಯ ಸ್ಥಾನ. ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಈ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರ ವೀರಗಳಿಗೆ ಇದ್ದ ಮನ್ನಣೆ ಮತ್ತಾವುದಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮುಕ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ಹಾಸ್ಯ ಮತ್ತು ವಿನೋದಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಮುಕ್ತಕಗಳ ನಿರ್ಮಾಪಕರು ಅಭಿಜಾತಕ್ಕಿಂತಲೂ ಜಾನಪದ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ನನ್ನ ಊಹೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಮುಕ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುವ ಹಾಸ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಕೆಲ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಪದ್ಯಾತ್ಮಕ ಅನುವಾದಗಳು

ಮೂಲದ ಛಾಯೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಎಂಬುದನ್ನು ಓದುಗರು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

ಮುಕ್ತ ಕವಿಗಳ ವಿನೋದ, ಹಾಸ್ಯಪಜ್ಜೆ, ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಹರಿ-ಹರರ ಭಟ್ಟಿಯನ್ನು ಮುಕ್ತ ಕವಿ ಕಲ್ಪಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡಿ :

ಹರಿ ಬಂದನೆಂದು ಗಡಬಡಿಸಿ ಹರನು
ಉಡಿದಾರ ಮಾಡಿ ಹಾವ
ಕರಿಚರ್ಮದಿಂದ ಲಂಗೋಟಿ ಹಾಕಿ
ಎದುರೆದ್ದು ಬಂದನಾಗ

ಹರ ದಿಗಂಬರ; ಆದರೆ ಪೀತಾಂಬರನಾದ ಹರಿ ಬಂದಾಗಲಾದರೂ ಮಾನ ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಲ್ಲ...
ತನ್ನ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಉಡುಪು ಧರಿಸಿ ಬಂದ. ಆಗ ಅನಾಹುತ ಎದುರಾಗುತ್ತದೆ!

ಹರಿವಾಹನವನು ಕಂಡಂಜಿ ಹಾವು
ತತ್ತರಿಸಿ ಬಿತ್ತು ನೆಲಕೆ
ಕಳಚಿತ್ತು ಚರ್ಮ, ಹರನಾದ ನಗ್ನ!

ಹದ್ದೇರಿ ಬಂದವನನ್ನು ಕಾಣಲು ಹಾವಿನ ಉಡಿದಾರಕ್ಕೆ ಲಂಗೋಟಿ ಸಿಕ್ಕಿಸಿ ಬಂದರೆ ಮತ್ತೇನಾಗಬೇಕು?

ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿ ಕವಿ ಈ ಕಿಡಿಗೇಡಿ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ತನ್ನ ದೇವರೆಲ್ಲಾದರೂ ಮುನಿದುಕೊಂಡಾನೆಂದು ಅಂಜಿದವನಂತೆ ಪದ್ಯವನ್ನು ಹೀಗೆ ಕುಂಟುಪಂಕ್ತಿಯೊಡನೆ ಮುಗಿಸುತ್ತಾನೆ :

— ಕೃಪೆ ಮಾಡಲವನು ನಮಗೆ!

ತಪ್ಪೇನು? ಶಿವ ಹೇಳಿ ಕೇಳಿ ಮರುಳುದೇವ — ತನ್ನನ್ನು ಲೇವಡಿ ಮಾಡಿದವನಿಗೂ ಅವನು ಕೃಪೆ ಮಾಡಬಲ್ಲ.

ಶಿವನ ವಿಚಿತ್ರ ಸಂಸಾರವನ್ನು ನಗೆಪಾಟಲು ಮಾಡುವ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಪದ್ಯಗಳು ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆ:
ಈ ಸ್ಮಶಾನವಾಸಿ ದೇವ ಅರ್ಧ ಮೈಯನ್ನು ಹೆಂಡತಿಗೇಕೆ ಕೊಟ್ಟ ಗೊತ್ತೆ?

ಹೊಟ್ಟೆಯೆರಡಕ್ಕೆ ಹಿಟ್ಟು ಕಾಣದಲೆ
ಅರೆಮೈಯನು ಹೆಂಡತಿ ಗೃದ

ಇದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪುರುಷ ನಿಮಗೆ ಬೇಕಾದರೆ ಅದನ್ನೂ ಕವಿ ಒದಗಿಸುತ್ತಾನೆ :

ಅಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ — ಮದುವೆ ಕಾಣದಲೆ
ಇರುವನೇತಕೀತನ ಹೈದ ?

ಇವನ ಮನೆಗೆ ಯಾರೂ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇವನ ಮಗ (ಅಥವಾ ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರೂ) ಚಿರ ಕುಮಾರರಾಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದಾರೆ.

ಆದರೆ ಅಸಾಮಿ ಬಡವನಾದರೂ ಬುದ್ಧಿವಂತ. ಗಟ್ಟಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೇ ನೋಡಿ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ತನಗೆ ಐದು ಮೊಗ, ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರಿಗೆ
 ಆರೊಗ, ಆನೆ ಮೊಗ;
 ಅನ್ನಪೂರ್ಣೆ ಮನೆಯೊಡತಿಯಾದುದಕೆ
 ಬದುಕಿಕೊಂಡನೀ ದಿಗಂಬರ.

ಶಿವನೆಂದೇ ಅಲ್ಲ ಯಾವ ಹೆಸರಾಂತ ದೇವರೂ ಈ ಕವಿಗಳ ಕೈಯಿಂದ ಪಾರಾಗಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಯಾವ ದೇಶದ ದೇವರೂ ತನ್ನ ಭಕ್ತರ ಕೈಲಿ ಇಂಥಾ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಸಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ದೇವರು ಭಕ್ತರ ಕೈಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರು; ಇಟ್ಟಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಭಕ್ತನಿಗೆ ಪುರುಸೊತ್ತಾಗುವವರೆಗೆ ಕಾಯುವವರು. ಭಕ್ತರೊಡನೆ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ನಗೆಯಾಟಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡುವವರಲ್ಲ. ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕವಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಬಗೆ ನೋಡಿ :

ಮೊದಲಿಲ್ಲ ನಡುವಿಲ್ಲ ಕೊನೆಯಿಲ್ಲ ದಶೆಯಿಲ್ಲ
 ಇಂದು ನಿನ್ನೆಯದಲ್ಲ ಇದಕಿಲ್ಲ ಜೋಡಿ -
 ನನ್ನ ಪಂಚೆಯ ಹೋಲುವಂಥ ಹರಿಯದೆಂಬ
 ವಸ್ತುವಿಗೆ ನಮೋ ಎಂಬೆ ಮೈಯನೀಡಾಡಿ.

ತನ್ನ ಪಂಚೆಯಲ್ಲೇ ಹರಿಗೆ ಹೋಲಿಕೆ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ ಈ ಕವಿ. ಹರಿಗೆ ಆದಿ, ಮಧ್ಯ, ಅಂತ್ಯ, ದಶೆ - ಇದಾವುದೂ ಇಲ್ಲಂತೆ; ಅವನು ಪುರಾತನತಮ ವಸ್ತುವಂತೆ - ವೇದಾಂತಿಗಳ ಪ್ರಕಾರ. ಏನು ಮಹಾ? ಕವಿಯ ಪಂಚೆಯೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇದೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು, ನಡು, ಕೊನೆ ಇಲ್ಲ - ಎಲ್ಲ ಕಡೆ ಹರಿದಿದೆ; ಅದೂ ಬಲು ಪುರಾತನ. ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಜೋಡಿ, ಅಂದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಸಮಾನ ವಸ್ತು ಇಲ್ಲಂತೆ. ಆಗಲಿ, ತನ್ನ ಪಂಚೆಗೂ ಜೋಡಿ ಇಲ್ಲ - ತನಗಿರುವುದು ಈ ಹರಕು ಪಂಚೆ ಒಂದೇ. ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದಾರಿದ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಕವಿ ನಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬರಿ ಚಮತ್ಕಾರ ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲ, ಒಂದು ಪ್ರಶಾಂತವಾದ ವಿಷಾದ, ಬದುಕಿನೊಡನೆ ರಾಜಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿಪಕ್ವತೆ ಇದೆಯಲ್ಲವೆ?

ಲೋಕದ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತಕ ಕವಿಗಳು ಬಹಳ ತಮಾಷೆಯಾದ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನಗಿಸಬಲ್ಲರು. ಒಳಗೆ ಗೋಳಿಸೊಪ್ಪಾದರೂ ತೋಟದ ಹೊರಗೆ ಶೃಂಗಾರವಿರಬೇಕು. ಮುಖ ನೋಡಿ ಅಲ್ಲ, ಬಟ್ಟೆ ನೋಡಿ ಮಣೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ :

ಬಟ್ಟೆಯಿಂದೇನಹುದು? ಎನಬೇಡ ತಮ್ಮ,
 ಬಟ್ಟೆಯಿಂದಳಿಯುವರು ಯೋಗ್ಯತೆಯ ನಮ್ಮ;
 ಪೀತಾಂಬರನ ನೋಡಿ ಮಗಳನ್ನೆ ಕೊಟ್ಟ
 ಕಡಲರಸು; ಬರಿಮೈಯ ಶಿವಗೆ ವಿಷವಿತ್ತ!

ಸಮುದ್ರ ಮಂಥನದಲ್ಲಿ ವಿಷವೂ ಬಂತು, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಬಂದಳು. ವಿಷವನ್ನು ಶಿವ ಕುಡಿದ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಸೇರಿದಳು - ಎಂಬ ಕಥೆ ತಿಳಿದರೆ ಪದ್ಯದ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕು. ಇದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಪರಿಚಿತವಾದ ಪದ್ಯ. ಅದರಷ್ಟೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯವೂ ಲೋಕದ ಡಂಭಾಚಾರವನ್ನು ಗಾಳಿಗೊಡ್ಡುತ್ತದೆ :

ಕೈಯಿಂದ ಕೊಡಬೇಕೆ? ಮನೆಯಿಂದ ಬಿಡಬೇಕೆ?
ಮಾತಿನುಪಚಾರಕ್ಕೆ ಜೀನತನವೇಕೆ?

ಇದಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಗಾದೆಗಳು ಭಾರತದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತಿರಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೇ ನಾನನ್ನುವುದು, ಭಾರತದ ವಿನೋದಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಭಾಗ ಜಾನಪದ ಮೂಲದ್ದೆಂದು.

ಬಹಳ ಗಂಭೀರವಾದ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನೂ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಮುಕ್ತಕ ಕವಿ ಒಂದು ಹಗುರಾದ ಉಪಮೆಯಿಂದಲೋ ಶ್ಲೇಷೆಯಿಂದಲೋ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆಯಿಂದಲೋ ಸದಾ ಕಾಲ ನೆನಪಿರುವಂತೆ ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಈಗ ಟೈಪ್‌ರೈಟರಿನ ಕಾಲ ಬಂದು ಕೈ ಬರಹದ ಮಹತ್ವ ಕಮ್ಮಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಚೆನ್ನಾದ ಕೈ ಬರಹವನ್ನು ಮೆಚ್ಚುವವರು ಇದ್ದೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಕೈ ಬರಹ ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂದು ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ:

ಸಮನಾಗಿ ದುಂಡಾಗಿ
ಒತ್ತೊತ್ತಿ ಗುಂಡಾಗಿ
ಇರಬೇಕು -

ಆಹಾ, ನಿಜ. ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲೇನು ಕವಿತಾ ಚಮತ್ಕಾರ? ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲಾ ಮೇಷ್ಟರು ಇದನ್ನೇ ದಿನಾ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿ ತಲೆನೋವು ಬರಿಸುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವಿರಾ? ಕವಿ ಒಂದು ಉಪಮಾನ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ದುಂಡೆಂದರೆ ಹೀಗೆ -

ಇರಬೇಕು - ಜವ್ವನೆಯ
ಮೊಲೆಗಳೊಲು ಕೈಬರಹ.

ಇಶ್! ಅಶ್ಲೀಲ ಅನ್ನಬೇಡಿ. ನಮ್ಮ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಕಚ ಕುಚ ಘನ ಜಘನ ನಿತಂಬ ಈ ಶಬ್ದಗಳು ನಿತ್ಯದ ಒಗ್ಗರಣೆ ಮಸಾಲೆ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪೂರೈಕೆಯ ಒಂದು ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲ ಅಶ್ಲೀಲತೆಯ ಲೇಬಲ್ ಅಂಟಿಸಿಕೊಂಡು ಪದಚ್ಯುತವಾಗಿದ್ದವು. ಈಗ ಮತ್ತೆ ನಾವು ಕುಚ ನಿತಂಬಗಳಿಗೆ ಮರಳುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಒಳ್ಳೆ ಕಾಲ ಮತ್ತೆ ಬರುತ್ತಿದೆ! ಅದೇನೇ ಇರಲಿ, ಇದನ್ನೋದಿದ ಮೇಲೆ ನೀವು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ದುಂಡಕ್ಕರಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಮರೆಯಲಾರಿರಿ!

ಇದು ಹಾಸ್ಯ ಹೌದೋ ಅಲ್ಲವೋ ನನಗೂ ಸಂಶಯವಿದೆ; ಆದರೆ ಖಂಡಿತ ವಿನೋದ ಅದರಲ್ಲಿದೆ. ಅದೇ ತರದ ಇನ್ನೊಂದು ಪದ್ಯ -

ರಸಿಕ ಮೆಚ್ಚುವ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಹಳಿವನು ಮೂರ್ಖ
ತನ್ನ ಜಡಮತಿಯನ್ನು ಹಳಿದುಕೊಳದೆ
ಚಪ್ಪಟೆ ಎದೆಯ ಹೆಣ್ಣು ಕುಪ್ಪಸ ಹೊಲಿದು
ಕೊಟ್ಟ ಚಿಪ್ಪಿಗನ ಬೈದಳಂತೆ.

ಇದೂ ಯಾವುದೋ ಜನಪದ ಮೂಲದ ಸಾಮತಿ ಎಂದು ನನಗೆ ಸಂಶಯವಿದೆ. ಏನಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಮರೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಶೃಂಗಾರವು ಭಾರತೀಯ ಕವಿಗಳ ಸರ್ವಮುತು ಹವ್ಯಾಸ. ಶೃಂಗಾರವೂ ಬೀಭತ್ಯವೂ ಹೊಂದದ ರಸಗಳು. ಹಾಸ್ಯವೂ ಶೃಂಗಾರವೂ ಅಷ್ಟು ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊಂದಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಶೃಂಗಾರ ಎರಡೂ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ತಿರುಗಬೇಕಾದ ಭಾವನಾಬೀದಿ; ಹಾಸ್ಯ ಯಾವಾಗಲೂ ಮೂರನೇ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಹಾಸ್ಯದ ತಮ್ಮನಾದ ವಿನೋದವನ್ನು ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕವಿಗಳು ಪರಿಣಾಮಕರವಾಗಿ ಬೆರಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲೊಬ್ಬಳು ನಾಚುಗುಳಿ ಬಿನ್ನಾಣಿಗೆ ಅವಳ ಪ್ರಿಯಕರ ಹೇಳುವುದು ಕೇಳಿ :

ತುಟಿಯ ಸವಿದಾಯ್ತು, ಮೊಲೆಯ ಮಿಡಿದಾಯ್ತು
ತೊಡೆಯ ಬಟ್ಟೆಯೂ ಸರಿದುಹೋಯಿತ್ತು;
ಉಡಿಯ ಗಂಟಿನೆಡೆ ತಡವೆಯಲ್ಲ ಕೈ
ಆನೆ ಮಾರಿ ಅಂಕುಶಕೆ ಜಗಳವೇ?

ಅಥವಾ ಇದನ್ನು ನೋಡಿ -

ಕಣ್ಣು ಹುಬ್ಬು ಕುಡಿನೋಟದಿ
ಹೆಣ್ಣೆಸಗಿತು ತಪ್ಪು
ನಿರಪರಾಧಿ ಜಘನ ಅದಕೆ
ತಿನ್ನಬೇಕು ಪೆಟ್ಟು.

ಇದಕ್ಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯುವುದು ಅಶ್ಲೀಲವೂ ಆದೀತು, ಅರಸಿಕತೆಯೂ ಆದೀತು. (ಒಂದು ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಅರಸಿಕತೆಯೇ ಅಶ್ಲೀಲ) ನಮ್ಮ ಕವಿಗಳು ಅರಸಿಕತೆಯನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿದಷ್ಟು ಮತ್ತೇನನ್ನೂ ದ್ವೇಷಿಸರು. “ಅರಸಿಕೇಷು ಕವಿತ್ವ ನಿವೇದನಂ ಶಿರಸಿ ಮಾ ಲಿಖ ಮಾ ಲಿಖ ಮಾ ಲಿಖ” ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಅವರು ಬೇಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಆದರೆ ಅರಸಿಕರು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಚರ್ಯೆಯನ್ನು “ರತಿಕಾಲೇ ವೇದಪಾಠ ಇವ” ಎಂದು ಕವಿ ನಿಂದಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವೈದಿಕರು. ಇಲ್ಲೊಬ್ಬ ವೈದಿಕ ಸಾಮವೇದಿ ಇದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ರಸಿಕಳು. ಗಂಡನಿಗೆ ರಸಿಕತೆ ಕಲಿಸಲು ಅವಳ ಯತ್ನ. ತುಟಿ ಕಚ್ಚಲು ಬರುತ್ತಾಳೆ. ಮಡಿ ವೈದಿಕ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :

ಸಾಮವೇದವ ಹಾಡಿ ಶುಚಿಯಾದ ನನ್ನ
ತುಟಿಗಳನು, ಮಾಡಬೇಡಲೆ ಎಂಜಲನ್ನ;
ಅಷ್ಟು ಕಾವೇರಿದ್ಧರಲೆ ನನ್ನ ಮಡದಿ!
ಕಚ್ಚಿ ತೀರಿಸಿಕೊ ನನ್ನೆಡದ ಕಿವಿಯನ್ನ.

ಗೌತಮ ಇಂಥ ವೈದಿಕನೇ ಇರಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅಹಲೈ ಇಂದ್ರನನ್ನು ಹಾಸಿಗೆಗೆ ಬರಲು ಬಿಟ್ಟಳು.

ಆದರೆ ಯೌವನ ತೂತು ಕೊಡಪಾನದ ನೀರು. ಅದು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಖಾಲಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಬೇಡವಾದರೂ ಬಾಯಿಯ ಚಪಲ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂಥವನೊಬ್ಬನ ಮೊರೆ ಹೀಗಿದೆ :

ತಲೆ ನರೆಯಿತು, ಹಲ್ಲುದುರಿತು, ಕೆನ್ನೆ
ನಿರಿಬಿದ್ದಿತು - ಇದಕಿಲ್ಲ ವಿಷಾದ;
ಮತ್ತೇನು ಅವನ ಸಂಕಟ? -
ಬಿನ್ನಾಣೆಯರೆನ್ನನು ಕಂಡಲ್ಲಿ
ಅಜ್ಜಾ ಎಂಬುದೆ ವಜ್ರಾಘಾತ!

ಅಂಥದೇ ಭಾವನೆ ಹೆಣ್ಣನ್ನೂ ನೋಯಿಸುತ್ತದೆ :

“ಕೆಳಗೆ ನೋಡುವೆ ಹೆಣ್ಣೆ,
ನಿನ್ನದೇನು ಬಿತ್ತು?”
“ಎಲೆ ಮೂಢ, ಕಳೆಯಿತ್ತು
ಯೌವನದ ಮುತ್ತು.”

ಹೆಣ್ಣು ಭೋಗ್ಯವಸ್ತು ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಅನಾದಿಯಾದದ್ದು. ಅಂಥವನೊಬ್ಬನ ತೀರ್ಪು ಇದು :

ಎಳ್ಳು, ಕಬ್ಬು, ಹೊನ್ನು, ಹೆಣ್ಣು,
ಮಣ್ಣು, ಮೊಸರು, ಚಂದನ,
ಮಿಲ್ಲ ಜನರು, ವೀಳ್ಯ - ಇವಕೆ
ಮರ್ದನ ಗುಣವರ್ಧ.

ಇಂಥದೇ ಒಂದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಲಿಮ್ಬರಿಕ್ ಓದಿದ ನೆನಪು ನನಗಿದೆ. ವನ್‌ವೇ ರಸಿಕತೆಯುಳ್ಳ
ಇಂಥವರು ಎಲ್ಲ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ.

ಬಡತನ ಮತ್ತು ದುರ್ದೈವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಬಂದ ದಾಯ. ಮನುಷ್ಯ ಕೆಲವೇಳೆ ಇದಕ್ಕೆ ಏನೂ
ಉಪಾಯ ಕಾಣ. ಬೋಳುತಲೆ ಸುದೈವದ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಕೆಲವರೇನೋ ಸಾಮುದ್ರಿಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.
ಆದರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅಲ್ಲ -

ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ತಲೆಕಾಯ್ದು ಒಬ್ಬ ಖಿಲ್ವಾಟಿ
ತಾಳೆ ಮರದಡಿ ಗೇಣು ನೆರಳಲ್ಲಿ ಕೂತ;
ಕಳಚಿ ಕಾಯೊಂದವನ ನೆತ್ತಿಗೇ ಬಿತ್ತು
ದುರ್ದೈವಿ ಹೋದಲ್ಲೆ ಬರುವುದು ವಿಪತ್ತು.

ಕಾಯಿ ಬೀಳಿಸಿಕೊಂಡ ಬೋಳಪ್ಪಗಳು ನಾವಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇದನ್ನು ಸನ್ನಿವೇಶಾತ್ಮಕ ಹಾಸ್ಯ
ಎನ್ನಬಹುದೇನೋ. ಏನಿದ್ದರೂ ಕಷ್ಟ ಬರುವುದೆಲ್ಲ ದುರ್ಬಲರಿಗೇ; ದೈವ ಕೂಡ ಬಲವಂತರನ್ನು
ತಡಕಲು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ -

ಬೇಡದು ಕುದುರೆಯ, ಬೇಡದು ಆನೆಯ,
ಬೇಡಲೆ ಬೇಡದಲಾ ಹುಲಿಯ;
ದೈವ ಕೊಲುವುದೂ ದುರ್ಬಲನನ್ನೇ -
“ಆಡಿನ ಮಗನನು ಕೊಡು ಬಲಿಯ!”

ಪ್ರಾಚೀನ ಇಜಿಪ್ತಿನಲ್ಲಿ ರಾಜರಿಗೆ ಒಳ್ಳೇ ಸುದ್ದಿ ತಂದು ಮುಟ್ಟಿಸಿದವರನ್ನು ದೈವದ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥ ಬಲಿ ಕೊಡಬೇಕಿತ್ತಂತೆ. ಆಡ್ಯರಾಗಿದ್ದವರು ಸುದ್ದಿಗಳನ್ನು ರಾಜರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಊಳಿಗದವರ ಮೂಲಕ ಮುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲೆಡೆಯ ದೈವಗಳೂ ದುರ್ಬಲ ಘಾತಕಗಳೇ.

ಈಗಲೋ ಇನ್ಯಾವಾಗಲೋ, “ಮಮತಾಜಳನು ಹುಗಿದು ತಾಜಮಹಲನು ಕಟ್ಟಿ”* ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನ ದುರ್ಯವಕ್ಕೆ ನಗಲು ಕಲಿಯುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲೊಬ್ಬ ಬಡವನ - ನೊಂದ ನಗೆಯೆನ್ನಿ, ರಾಜಿಯ ನಗೆಯೆನ್ನಿ - ನಗೆ ಹೀಗೆ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತದೆ :

ದಾರಿದ್ರ್ಯವೆ ನಿನಗೆ ನಮೋ ಎಂಬೆ
ಸಿದ್ಧನಾದೆ ನಿನ್ನಯ ದಯದಿಂದೆ -
ಜಗವನೆಲ್ಲ ನಾ ಕಾಣತಲಿರುವೆ
ಯಾರ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಕಾಣಿಸದಿರುವೆ.

ಎಷ್ಟು ಸುಲಭವಾದ ಅಣಿಮಾ ಸಿದ್ಧಿ! ತನ್ನನ್ನೇ ನಗುವ ಇಂಥ ವಿನೋದಭಾವಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತಗಳಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳು ಧಾರಾಳವಾಗಿದ್ದರೆ ಹೆರರನ್ನು ನಗುವ ಹಾಸ್ಯಕ್ಕೂ ಕಡಿಮೆ ನಿದರ್ಶನಗಳಿಲ್ಲ.

ಉರಿಯುವ ಚಿತೆಯನು ವೈದ್ಯನು ಕಂಡ,
ಮನದಲಿ ತಾನತಿ ವಿಸ್ಮಯಗೊಂಡ :
ನಾನು ಹೋಗಿಲ್ಲ, ನನ್ನಣ್ಣ ಕೂಡ,
ಈತನಿಲ್ಲಿ ಹೇಗಪ್ಪಾ ಬಂದ?

ಇದು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ವಿನೋದಿಯ ಪ್ರಕಾರ “ಯಮರಾಜ ಸಹೋದರ”ನ ಬಿರುದಾದರೆ ಜೋಯಿಸ ಹೇಳುವವನಿಗೆ ಬೇರೊಂದು ಉಡುಗರೆ -

ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಮನು ವಿಶಾಖೆಯ
ಕೂಡಿದ ಫಲ ನುಡಿವ
ಜೋಯಿಸನು ತನ್ನ ಮನೆಯಾಕೆ ಯಾರ
ಕೂಡಿದಳೆಂಬುದನರಿಯ.

ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ತುಡಿತಗಳು ಹಲವಾರು. ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಮೋಹ ಅವುಗಳಲ್ಲೊಂದು.

ಹೆಸರಿನ ಹುಚ್ಚರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿದೆ ಕಿವಿಮಾತು :

ಮಡಕೆ ಒಡೆ, ತಡಕೆ ಹರಿ, ಕತ್ತೇಯನ್ನೇರು
ಹೇಗಾದರೂ ಹೆಸರುವಾಸಿ ನೀನಾಗು.

ದುಡಿಯದೆ ಸುಖಪಡಬೇಕೆಂಬವಗೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಜಾಣತನ ಇದ್ದೇ ಇದೆ -

ಬಿಡದೆ ಸಾಧನೆ ಮಾಡು
ಮಾರ್ಜಾಲವನು ನೋಡು :

* ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಹುದುಗಲಾರದ ದುಃಖದ ಒಂದು ಸಾಲು - ಸಂ.

ಹಸುವ ಸಾಕದೆಯೆ ಅದು
ನಿತ್ಯ ಕುಡಿಯದೆ ಹಾಲು?

ಸಾಧಿಸಿದರೆ (ಕೆಲಸ ಮಾಡದೆಯೆ) ಸಂಬಳ ನುಂಗಬಹುದೆಂದು ನಮ್ಮ ಸರಕಾರಿ ಕಚೇರಿಗಳಲ್ಲಿ
ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ?

ಒಳ್ಳೇ ತಮಾಷೆಯಾದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ನಮ್ಮವರು ಪ್ರವೀಣರು. ಯಥಾ
ಪ್ರಕಾರ ಒಬ್ಬ ಬಡ ಕವಿ. ಊಟಕ್ಕೇನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ? ಬೇಡಲೊಲ್ಲ; ಕದಿಯುತ್ತಾನೆ. ಒಂದು
ರಾತ್ರಿ ಕಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಕದ್ದು ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದು ರಾಜನ ಮುಂದೆ ಹಾಜರು ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ. ರಾಜ ಮರಣದಂಡನೆ
ಓದುತ್ತಾನೆ. ರಾಜನೂ ಕವಿಯೆಂದರಿತ ಕವಿ ಭುಕ್ಕುಂಡ ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :

ಭಟ್ಟಿ ಹೋದ, ಭಾರವಿಯೂ ಕಳೆದ,
ಭಿಕ್ಷು ಅಳಿದ, ಭೀಮಸೇನ ಕೂಡ ಸತ್ತ,
ಭುಕ್ಕುಂಡ ನಾನು, ಭೂಪತಿ ನೀನರಸ!
ಭಭಾ ಬಳಿ ಎಣಿಸುತ್ತ ಬರುವ ಮೃತ್ಯು.

ಭಟ್ಟಿ, ಭಾರವಿ, ಭಿಕ್ಷು, ಭೀಮಸೇನ ಇವರೆಲ್ಲ ಕವಿಗಳು; ಎಲ್ಲರೂ ಸತ್ತರು. ನಾನು ಭುಕ್ಕುಂಡ,
ಮೃತ್ಯು ಭ-ಭಾ-ಭಿ-ಭೀ ಎಂದು ಬಳಿ ಎಣಿಸುತ್ತ ಬರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ನಾನು ಭು-ನಾನಳಿದರೆ
ಮುಂದೆ ನೀನು ಭೂಪತಿ - ರಾಜನಿಗೆ ನಗು ಬಂತು. ಒಡನೆಯೆ ಮೃತ್ಯುವಿನ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕತೆಯ
ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬಂದು ಭುಕ್ಕುಂಡನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ಕಳಿಸಿದನಂತೆ. ಈ ಕಥೆ ಕಟ್ಟಿದವನು ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ
ಹಾಸ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಿರಿಯನೇ ಸೈ.

ಬದುಕಿನ ಚಿಲ್ಲರೆ ಉಪಟಳಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಅಂಥವುಗಳಲ್ಲಿ
ತಗಣೆ ಕಾಟವೂ ಒಂದು. ನಿದ್ಧೆಗೆಟ್ಟ ಕವಿಯೊಬ್ಬನಿಗೆ ಪದ್ಯ ಹೇಳುವ ಹುಮ್ಮಸ್ಸು ಬಂತು :

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮಲಗುವಳು ತಾವರೆಯಲ್ಲಿ,
ಹರ ಮಲಗುವನಾ ಹಿಮಗಿರಿಯಲ್ಲಿ
ಹಾಲುಗಡಲಲ್ಲಿ ಮಲಗುವನು ಹರಿ
ಯಾಕಂದರೆ, ತಗಣೆಗಳಿಗೆ ಹೆದರಿ.

ಆದರೆ ಇಂಥ ದುರ್ಗಮ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಮಲಗುವುದು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆ?

ಸುಖ ಎಂದರೇನು, ದುಃಖ ಎಂದರೇನು ಕಡೆಗೆ? ವೇದಾಂತಿಗಳು ಇದನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ,
ಗ್ರಂಥ ಗಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ, ಚರ್ಚಿಸಿ ಸುಖಸ್ಯಾನಂತರಂ ದುಃಖಂ ಎಂದು ಕೈ ಚೆಲ್ಲಿ, ಮಾನವರಿಗೆ ಸುಖ
ದುಃಖಗಳೆರಡನ್ನೂ ಮೀರಿ ಹೋಗುವಂತೆ ಉಪದೇಶಿಸಿ ಮೋಣ ಕೈಗೆ ಜೇನು ಒರಸಿದ್ದಾರೆ.
ಕವಿಗಳಿಗೆ ಈ ಅತಿ ಕ್ರಾಂತ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ಕವಿ ತನ್ನ ರಾಜನಿಗೆ ಆಶೀರ್ವಚನ
ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಸುಖದುಃಖಗಳ ಗಂಡ ಭೇರುಂಡತನವನ್ನು ತಲೆಕುಕ್ಕಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :

ಕಜ್ಜೆತುರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಸುಖ
ಭೂಪತಿ ನಿನಗಾಗಲಿ!

ತುರಿಸಿದ ನಂತರದ ದುಃಖ
ನಿನ್ನ ಹಗೆಯವಗಾಗಲಿ!

ವೇದಾಂತಿಗಳ ಇನ್ನೊಂದು ಆಸಕ್ತಿ ಆಸೆ ಅಥವಾ ತೃಷ್ಣೆಯದು. ಆಶಾಶಾ ಪರಮಂ ದುಃಖಂ.
ಮುಪ್ಪಾದರೂ ಹೋಗದ ಆಸೆಗಳನ್ನು ಭಜಗೋವಿಂದದಲ್ಲಿ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಕೀರ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ.
ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯ ಬರೆದ ಕವಿಯೂ ಅದನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :

ತಲೆ ನರೆಯಿತು, ಮೈ ನಲುಗಿತು, ಹಲ್ಲು
ಉದುರಿ ಹೋಯ್ತು, ಮಂಜಾಯಿತು ಕಣ್ಣು;
ಆದರೂ ಕೈ ಬಿಡಳಾಸೆಯ ಹೆಣ್ಣು

ಆಹಾ! ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದ್ದೇ ತಾನೇ. ಆದರೆ ಕಡೆಯ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕವಿ ಅದಕ್ಕೆ ಕೊಡುವ
ತಿರುವೇ ಬೇರೆ :

ಆಸೆಗಿಂತ ಹದಿಬದೆ ಯಾರಿನ್ನು?

ಅನೇಕ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಗಂಭೀರವಾದ ಅಲಂಕಾರಗಳಾಗಿ
ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ದೃಷ್ಟಾಂತ, ಅರ್ಥಾಂತರನ್ಯಾಸ, ಉತ್ಪೇಕ್ಷೆ ಮೊದಲಾದ
ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವಾಗ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಿನೋದಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು
ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ನೋಡಿ -

ಬಾಯಲ್ಲಿ ಪಿಂಡ ಹಾಕಿದ್ದರಿಂದ
ಯಾರಯ್ಯ ಕೈಗೆ ಸಿಗದವರು?
ಮದ್ದಳೆಯ ಮುಖಕೆ ಮತ್ತಿದರೆ ಬೋನ
ತರಿಕಿಟ್ಟ ತೋಂ ತೋಂ ನುಡಿಯುವುದು.

ಇದು ಗಂಭೀರವೇ? ವಿನೋದವೇ? ಕಾಳಿದಾಸ “ಅಥವಾ ಮೃದು ವಸ್ತು ಹಿಂಸಿತುಂ ಮೃದುನೈವಾ
ರಭತೇ ಜನಾಂತಕಃ” ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ ಬದುಕಿನ ಅಸಂಬದ್ಧತೆಯನ್ನೇ ವಿಷಣ್ಣಭಾವದಿಂದ
ಅಜನ ಬಾಯಿಂದ ನುಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲ ವಿನೋದ, ಎಲ್ಲ ಹಾಸ್ಯದ ಬೇರು ಕೂಡ ಈ
ಅಸಂಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲೇ ಇರುವುದು. ಟ್ರಾಜಿಕ್ ಖಚಿತವಾಗಿ ಎಲ್ಲಿ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ ಕಾಮಿಕ್ ಎಲ್ಲಿ
ಮೊದಲಾಗುತ್ತದೆ? ಸಾವಿನ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಕಟ ದುಃಖವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವಾಗ ಹೆಂಗಸರು
ಕಾಮಿಕ್ಕಿನ ಗಡಿ ಮುಟ್ಟುವಂಥ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದೇನೆ. - ಆದರೆ ಇದು
ವಿಷಯಾಂತರವಾಯಿತು.

ಚಟಗಳ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮುಕ್ತಕಾರರ ನಗೆಯಾಟ ಕಾಲಾಡಿಸಿದೆ. ಇದೊಂದು
ಮಾದರಿ :

“ನೀವಾರಯ್ಯಾ ಭೋ ಪರಾಕು?”
“ಲೋಕ ನಮ್ಮ ಕರೆವುದು ತಂಬಾಕು.”
“ಆಯಿತು ತಮ್ಮ ಬರವೆಲ್ಲಿಂದ?”

“ಮೂಡಣ ಕಡಲಿನ ಆ ಕಡೆಯಿಂದ.”

“ಯಾರಿತ್ತರು ಅಧಿಕಾರದ ದಂಡ?”

“ಕಲಿ ಮಹರಾಯರ ನೇಮಕ ಸ್ವಂತ.”

“ಏನು ನಿಯೋಗ ತಂದಿರಿ ಈಗ?”

“ಬ್ರಹ್ಮನು ಎಂದೋ ಧರ್ಮವು ಎಂದು

ನಾಲಕು ವರ್ಣ ಮಾಡಿದುದನ್ನು

ಅಳಿಸಿನ್ನೊಮ್ಮೆ ಜಗದೊಳಗೆಲ್ಲ

ಒಂದೇ ಜಾತಿ ಒಂದೇ ನೀತಿ

ಸ್ಥಾಪಿಸಲೆಮ್ಮೆ ಕಳಿಸಿದನಲ್ಲ!”

ಜಾತ್ಯತೀತ ಸಮತಾವಾದಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ಬಂದಿದೆಯೆಂದು ಕೆಲ ಶತಮಾನಗಳ ಮೊದಲೇ ಯಾವನೋ ಕಿಡಿಗೇಡಿ ಕವಿ ಕಣೆ ನುಡಿದಿದ್ದಾನೆ!

ಶ್ಲೇಷೆಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಂತೆ ಮೈಯೊಡ್ಡಬಲ್ಲ ಭಾಷೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದಿಲ್ಲ. ಶ್ಲೇಷ ಮೂಲವಾದ ಅಸಂಖ್ಯ ಹಾಸ್ಯ ಮುಕ್ತಕಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ದುರ್ಯವದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಅನುವಾದಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ವಿವರಿಸಿದರೆ ರಸಭಂಗ. ಹಾಗೆಯೇ ಅನ್ಯೋಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಮುಕ್ತಕಗಳು ಹಾಸ್ಯದಿಂದ ನಾದಿದಂತಿರುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ —

ಎಲೆ ಒನಕೆ, ನೀನು ನಿಜವಾಗಿ ಕೊರಡೇ ಸೈ,

ಕಾಡಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದದ್ದೆ ಸೈ —

ಈ ಸುಂದರಾಂಗಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದರು

ಚಿಗುರೊಡೆಯಲಿಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಮೈ

ಇದು ಯಾರನ್ನು ಕುರಿತ ವ್ಯಂಗ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಲೇ ಬೇಕಿಲ್ಲ.

ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ವಿನೋದಕ್ಕೆ, ಎಲ್ಲ ಹಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾದ ಹುಂಬತನಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ನಮನವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವಾ :

ಹುಂಬತನ ನನಗೆ ಬಲು ಇಷ್ಟ

ಅದರಲ್ಲುಂಟು ಗುಣಗಳೆಂಟು :

ನಿಶ್ಚಿಂತೆ, ತಿಂದಷ್ಟು ತಿಂಬಾಸೆ,

ಹಗಲಿರುಳು ನಿದ್ರೆ-ನಂಟು,

ವಿಧಿನಿಷೇಧಕೆ ಕುರುಡು-ಕಿವುಡು;

ಮಾನಾಪಮಾನ ಎಲ್ಲವೊಂದೇ —

ಎಲ್ಲವರ ಬಲ್ಲವರ ತಲೆ ಮೆಟ್ಟಿ

ಬದುಕುವನು ಹುಂಬ ಸುಖದಿಂದ!

8. ಅಮರುಕನ ಶೃಂಗಾರ ಸೌರಭ

ಶೂನ್ಯಂ ವಾಸಗೃಹಂ ವಿಲೋಕ್ಯ ಶಯನಾದುತ್ತಾಯ ಕಿಂಚಿಚ್ಛನ್ಯಃ
ನಿದ್ರಾವ್ಯಾಜಮುಪಾಗತಸ್ಯ ಸುಚಿರಂ ನಿರ್ವರ್ಣ್ಯ ಪತ್ಯುರ್ಮುಖಮ್ |
ವಿಶ್ರಬ್ಧಂ ಪರಿಚುಂಬ್ಯ ಜಾತಪುಲಕಾ-ಮಾಲೋಕ್ಯ ಗಂಡಸ್ಥಲೀಂ
ಲಜ್ಜಾನಮ್ರಮುಖೀ ಪ್ರಿಯೇಣ ಹಸತಾ ಬಾಲಾ ಚಿರಂ ಚುಂಬಿತಾ ||

ಹೊಸತಾಗಿ ಮದುವೆಯಾದ ಗಂಡ-ಹೆಂಡಿರು ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ಮಲಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವಳಿಗೆ ಲಜ್ಜೆ, ಅವನಿಗೆ ನಿದ್ರೆ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿದೆಯೆಂದುಕೊಂಡ ಅವಳು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಓಳುತ್ತಾಳೆ. ಹಗಲಲ್ಲಿ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಲು ನಾಚಿದ ಮುಖವನ್ನು ಶಯನ ಗೃಹದ ಮಂದಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮನದಣಿಯೆ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ. ತಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನಲ್ಲ ಎಂದು ನಂಬಿ ಸಂಕೋಚ ಬಿಟ್ಟು ಅವನ ಕಪೋಲಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿಡುತ್ತಾಳೆ. ಹಾ! ಏನಿದು ಕಪೋಲದಲ್ಲಿ ರೋಮಾಂಚನವೆಂದಿದೆ? ಠಕ್ಕ! ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಿದಂತೆ ನಟಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವಳ ಮುಖ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಬಾಗಿತು. ಆತ ನಗುತ್ತ ಅವಳನ್ನು ಮನದಣಿಯೆ ಮುದ್ದಿಟ್ಟ.

ಈ ಹೃದ್ಯವಾದ ಶೃಂಗಾರ ಶಬ್ದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿ ಅಮರು ಅಥವಾ ಅಮರುಕ. ಅವನ 'ಅಮರು ಶತಕ' ಇಂಥವೇ ಸರಸ ಲಲಿತ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಶತಕದಲ್ಲಿ ೧೦೨ ರಿಂದ ೧೬೨ರ ವರೆಗೂ ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ೧೦೦ ಅಂತೂ ಅಮರುಕನವೇ. ಉಳಿದವುಗಳಲ್ಲಿ ಅವನವು ಎಷ್ಟು, ಪ್ರಕ್ಷೇಪಗಳೆಷ್ಟು ಎಂದು ಖಂಡಿತ ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವು ತಮ್ಮ ಸೌಮ್ಯವಾದ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಣೆಮುತ್ತುಗಳ ಹಾಗೆ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿವೆ.

ಅಮರುಕ ಕವಿ ಯಾವ ಕಾಲದವ, ಯಾವ ಪ್ರದೇಶದವ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ದಂತ ಕಥೆಗಳಲ್ಲದೆ ಬೇರಾವ ಆಧಾರಗಳೂ ಇಲ್ಲ. ಇನ್ನಾವ ದೊಡ್ಡ ಕಾವ್ಯಗಳು ಅವನಿಂದ ರಚಿತವಾಗಿವೆಯೇ ಎಂದೂ ತಿಳಿಯದು. ಆದರೆ ಬರಿ ಒಂದು ನೂರು ಚಿಲ್ಲರೆ ಬಿಡಿ ಪದ್ಯಗಳನ್ನೇ ಬರೆದು ರಸಿಕರ ಹೃದಯವನ್ನೂ ಪಂಡಿತ ವಿಮರ್ಶಕರ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಮೋಹಿಸಿದ ಕವಿಯೊಬ್ಬನಿದ್ದರೆ ಆತ ಅಮರುಕ. ವಿಮರ್ಶಕರಿಗೆ ಅವನ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿದಷ್ಟೂ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಉದಾಹರಿಸಿದ ಪದ್ಯವನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸೀಮಾಪುರುಷನಾದ ಆಚಾರ್ಯ ಮಮ್ಮಟನು ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೊಂದು ಉದಾಹರಣೆಯೆಂದು ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ. 'ಧನ್ಯಾಯೋಕ'ದ ಕರ್ತನೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಸೃಜಿಸಿದವನೂ ಆದ ಆಚಾರ್ಯ ಆನಂದವರ್ಧನನಿಗೂ ಅಮರುಕನ ಪದ್ಯಗಳು ಮೆಚ್ಚಿಗೆ. ಒಬ್ಬ ವಿಮರ್ಶಕನಂತೂ "ಅಮರುಕವೇರೇಕಃ ಪದ್ಯಃ ಪ್ರಬಂಧ ಶತಾಯತೇ"—

ಅಮರುಕನ ಒಂದೊಂದು ಪದ್ಯವೂ ನೂರು ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಷ್ಟು ಬೆಲೆಯುಳ್ಳದ್ದು ಎಂದು ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ. ಅಮರುಶತಕದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅದರ ಶಬ್ದಾರ್ಥವನ್ನು ಮೀರಿದ, ರಸಿಕರಿಗೆ 'ಪ್ರತೀಯಮಾನ'ವಾದ 'ಧ್ವನಿ' ಅಥವಾ ಸೊಬಗು ಎನ್ನೋಣ - ಇದೆ. ಅವನ ಒಂದೊಂದು ಪದ್ಯವೂ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಕೋತ್ತರವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಪಂಡಿತರು ಪುಟಪುಟಗಳಷ್ಟು ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ, ಜಗಳಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಅಮರು ಕವಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ ಅಂದಿನ ಸಮಾಜದ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮೀರದೆ, ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದಂಪತಿಗಳೊಳಗಿನದೇ, ಪ್ರಣಯದ ಪರಿಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದು. ಅದು ಮೇಲೆ ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಪದ್ಯದ ಹಾಗೆ ದಾಂಪತ್ಯದ ಪ್ರಥಮ ದಿನಗಳ ಅರೆ-ಎಚ್ಚರ ಅರೆ-ಕನಸಿನ ಚಿತ್ರವಾಗಿರಬಹುದು, ಅಥವಾ ಈ ಮುಗ್ಧಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ಪ್ರೌಢವಾದ ಪ್ರೇಮಜೀವನವನ್ನೇ ತೋರಿಸುವಂಥದಿರಬಹುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಜಗಳಗಳಾಗುತ್ತವೆ, ರಾಜಿಯೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅಂಥ ಒಂದು ಪ್ರಸಂಗ ಇಲ್ಲಿದೆ:

ಏನು ಕಾರಣವೋ ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಮನಸ್ತಾಪವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅವಳು ಗಂಡನೊಡನೆ ಕೂಗಾಡಿ ಕಚ್ಚಾಡುವ ಒರಟು ಹೆಂಗಸಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ಹೇಗೆ ದಾರಿಗೆ ತರಬೇಕೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಅವಳು ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಆ ಕೋಪವೂ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾದದ್ದು.

ಏಕತ್ರಾಸನಸಂಸ್ಥಿತಿಃ ಪರಿಹೃತಾ ಪ್ರತ್ಯುದ್ಗಮಾದ್ಧೂರತಃ
ತಾಂಬೂಲಾಹರಣಚ್ಛಲೇನ ರಭಸಾಃ ಶ್ಲೇಷೋಪಿ ಸಂವಿಘ್ನತಃ |
ಆಲಾಪೋಪಿ ನ ಮಿಶ್ರಿತಃ ಪರಿಜನಂ ವ್ಯಾಪಾರಯನ್ನಂತಿಕೇ
ಕಾಂತಂ ಪ್ರತ್ಯುಪಚಾರತಶ್ಚತುರಯಾ ಕೋಪಃ ಕೃತಾರ್ಥೀಕೃತಃ ||

ಪತಿ ಹೊರಗಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಆತ ಅವಳ ಕೋಣೆಯನ್ನು ಸೇರುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಕೆ ಸ್ವಾಗತಿಸಲೆಂಬಂತೆ ಎದ್ದು ಬಂದು ಅವನ ಬಳಿ ಒಂದೇ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕೂಡುವ ಪ್ರಸಂಗ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಆತ ಅಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಂದರೆ ತಾಂಬೂಲ ತರುವೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಜಾರಿದಳು. ಇನ್ನು ಆತ ಹರಟೆಗೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿ ತನ್ನನ್ನು ಮರುಳು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವಳಲ್ಲಿ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲವೆ? ಏನಾದರೂ ನೆವದಿಂದ ಒಬ್ಬಳಲ್ಲ ಒಬ್ಬಳು ಸೇವಕಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಕರೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡು ಹರಟೆಗೆ ತಡೆ ಹಾಕಿದಳು. ಅಬ್ಬಾ, ಎಂಥ ಘಾಟಿ ಹೆಣ್ಣು! "ಏನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟೇ?" ಎಂದು ಕೇಳಲು ಕೂಡ ಅವನಿಗೆ ಎಡೆಕೊಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ಸಿಟ್ಟಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ಉಪಚರಿಸುವ ನೆವದಿಂದಲೇ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇಂದಿನ ಈ ಚಂಡಿಯೇ ಇರಬೇಕು, ಅಂದು ಮದುವೆಯಾದ ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಗ್ಧ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವಳು. "ಹುಚ್ಚು ಹುಡುಗಿ, ಗಂಡನೆಂದರೆ ಜೀವ ಬಿಡುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಗಂಡಸರ ಸ್ವರೂಪ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಇವಳಿಗೆ. ಕೇಳಿದಾಗ ಸಿಕ್ಕುವಂಥ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮೇಲೆ ಅವರ ಆಸಕ್ತಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗಾಗ ತುಸು ನಿಲುಕದಂತಿದ್ದರೇನೇ ಗಂಡಸರು ಹೆಂಡಂದಿರಲ್ಲಿ ಚಿರಂತನ ವಿಶ್ವಾಸ ತೋರುತ್ತಾರೆ" ಹೀಗೆಂದುಕೊಂಡ ಹಿರಿ ಮುತ್ತೈದೆಯೊಬ್ಬಳು ಹೊಸ ಮದುವಣಗಿತ್ತಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ಮುಗ್ಧೇ ಮುಗ್ಧತಯೈವ ನೇತುಮಖಿಲಃ ಕಾಲಃ ಕಿಮಾರಭ್ಯತೇ
 ಮಾನಂ ಧತ್ಸ್ಯ, ಧೃತಿಂ ಬದಾನ, ಋಜುತಾಂ ದೂರೇ ಕುರು ಪ್ರೇಯಸಿ|
 ಸಖ್ಯವಂ ಪ್ರತಿಬೋಧಿತಾ ಪ್ರತಿವಚಃ ತಾಮಾಹ ಭೀತಾನನಾ
 ನೀಚೈಃ ಶಂಸ ಹೃದಿ ಸ್ಥಿತೋ ಹಿ ನನು ಮೇ ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರಃ ಶ್ರೋಷ್ಯತಿ||

“ಹುಚ್ಚೇ, ಹೀಗೆ ಮುಗ್ಧಳಾಗಿಯೇ ಕಡೆತನಕ ಕಾಲ ಕಳೆಯುವಿಯಾ? ನೀನರಿಯೆ, ನಡುನಡುವೆ ಗಂಡನಲ್ಲಿ ಒಂದಿಷ್ಟು ಕೋಪ-ತಾಪ ಮಾಡಬೇಕು, ಬಿಗುಮಾನ ತೋರಿಸಬೇಕು, ಸರಳತನವನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು” ಎಂದು ಹಿರಿಮುತ್ತುದೆ ಅವಳಿಗೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಆ ಹುಡುಗಿಯ ಉತ್ತರ ಹೇಗಿತ್ತು ಬಲ್ಲಿರಾ? “ಅಕ್ಕಾ, ತುಸು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಮಾತಾಡು, ಎಲ್ಲಾದರೂ ಇಲ್ಲೇ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲೇ ಅಡಗಿದ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯಕರನಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿತೆಂದರೆ—” ಹೊಸತಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಗಂಡ ಯಾವಾಗಲೂ ಅವಳ ಹೃದಯದಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಅವಳ ಮನದ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲೇ ಕುಳಿತ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ.

ಆದರೆ ಬರಬರುತ್ತ ಅವಳಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಸೆಡವುಗಳ ಮಹತ್ವ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅವು ಕೂಡ ಪ್ರೀತಿಯ ಬಿಗುವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಸಾಧನವೆಂದಾಕೆ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ವಿರಹದ ನಂತರ ಬಂದ ಮಿಲನದಲ್ಲಿ ಸುಖ ಮಿಗಿಲೆಂದಾಕೆ ಮನಗಾಣುತ್ತಾಳೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಯೋಗವಿದ್ದಾಗಲೂ ಒಂದು ವಿಯೋಗವನ್ನು ಕೇವಲ ಭಾವಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಹೊಸ ಮುಖವೊಂದನ್ನವಳು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ಏಕಸ್ಮಿನ್ ಶಯನೇ ಪರಾಜ್ಞುಖಿತಯಾ ವೀತೋತ್ತರಂ ತಾಮೃತೋಃ
 ಅನ್ಯೋನ್ಯಂ ಹೃದಯಸ್ಥಿತೇಪ್ಯನುನಯೇ ಸಂರಕ್ಷತೋರ್ಗೌರವಮ್|
 ದಂಪತೋಃ ಕ್ಷಣಕೈರಪಾಂಗವಲನಾತ್ ಮಿಶ್ರೀಭವಚ್ಚಕ್ಷುಷೋಃ
 ಭಗ್ನೋ ಮಾನಕಲಿಃ ಸಹಾಸರಭಸವ್ಯಾವೃತ್ತ ಕಂಠಗ್ರಹಮ್||

ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರಲ್ಲಿ ಜಗಳವಾಗಿದೆ. ಒಂದೇ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಬೆನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ ಮಲಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಆಗಲೇ ಕೋಪದ ಕಾವು ಆರಿದೆ. ಇಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಾಧಾನದ ಮಾತಾಡಿ ರಾಜಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಂಬಲ ಇದೆ. ಆದರೂ ಇಬ್ಬರೂ ಅಭಿಮಾನ ಬಿಡರು. ಆದರೆ ಕಣ್ಣುಗಳು ಸುಮ್ಮನಿರಲೊಲ್ಲವು. ಇಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಕಳ್ಳ ನೋಟಗಳಿಂದ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ನೋಡಿ ಕಣ್ಣು ಹೊರಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇಬ್ಬರೂ ಹೊಡೆಯುವ ಕಳ್ಳ ನೋಟಗಳು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ತಾನೇ ತಾಕಲಾಡದೆ ಉಳಿದಾವು? ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ನೋಟಗಳು ಸುಡುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿಗೇ ಸಿಟ್ಟಿನ ಬಿಗಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ತಡೆಯಲಾರದ ನಗು ಉಕ್ಕುತ್ತದೆ.

ಈ ಅಂಶವನ್ನೇ ಆಧರಿಸಿ ಎಷ್ಟೊಂದು ಕಥೆಗಳು, ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಕೂಡ ಹುಟ್ಟಿವೆ! ಅಭಿಮಾನದ ದೆಸೆಯಿಂದ ಎಷ್ಟು ದಂಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಾಜ್ಞುಖಿ ಭಾವ ಉಂಟಾದ ಮತ್ತು ಅವು ಅಮರುಕ ಮಾಡಿದಂತೆ ಸುಖಾಂತವಾಗಿ ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ನಾವು ಓದಿಲ್ಲ? ಆದರೆ ಅಮರುಕ ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ನಮ್ಮ ಮನವನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ.

ಅಮರುಕನ ಈ ಸಜೀವ ಶೃಂಗಾರ ಚಿತ್ರಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ಅವನ, ಮತ್ತು ಅವನ ಪದ್ಯಗಳು ಹುಟ್ಟಿದ ರೀತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಕಥೆಗಳ ಒಂದು ಜಾಲವೇ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ಅಮರುಕ ಒಬ್ಬ

ರಾಜನಾಗಿದ್ದನಂತೆ. ಆತ ರಸಿಕನೇನೋ ಇದ್ದಿರಬೇಕು, ಆದರೆ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲವಂತೆ. ಆಮೇಲೆ ಒಂದು ದಿನ ಆತ ಸತ್ತ. ಈ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರ ಘಟಿಸಿತು. ಅದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಕರಾದ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ದಿಗ್ವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾಪಂಡಿತ ಮಂಡನಮಿಶ್ರನನ್ನು ವಾದದಲ್ಲಿ ಎದುರಿಸಿದರು. ಮಂಡನಮಿಶ್ರನೇನೋ ಸೋತ. ಆದರೆ ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಭಾರತಿಯನ್ನು ಸೋಲಿಸುವುದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಕಾಮಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಕೇಳಿದ ಕೆಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಮುಂದೆ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಪೆಚ್ಚಾದರು. ಉತ್ತರ ಕೊಡಲು ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಸಮಯ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟರು. ಅಮರುಕ ರಾಜ ಅದೇ ಆಗ ಸತ್ತಿದ್ದ. ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಪರಕಾಯ ಪ್ರವೇಶ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಅವನ ಮೃತ ಶರೀರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ರಾಜನ ದೇಹ ಎದ್ದಿತು. ಅವನ ಪತ್ನಿಯ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಪಾರವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ರಾಜನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಅಮರುಕನ ಪತ್ನಿಯ ಮೂಲಕ ಕಾಮಕಲೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು. ಒಂದು ತಿಂಗಳಾಗುತ್ತಲೇ ಅಮರುಕನ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಬಂದು ಅವರು ಭಾರತಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಉತ್ತರಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ಗದ್ದರು. ಅವರು ಅಮರುಕ ಶರೀರದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ರಚಿಸಿದ ಪದ್ಯಗಳೇ ಅಮರುಶತಕ. ಹೀಗೆ ಒಂದು ಕಥೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ಇದು ಕಟ್ಟು ಕಥೆಯೆಂಬಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲ.

ಅಮರುಕವಿಯ ಎಲ್ಲ ಶೃಂಗಾರ ಚಿತ್ರಗಳು ಇಷ್ಟೇ ಮುಗ್ಧವಾಗಿಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ “ಕಿತವ”-
ತಕ್ಕ-ಪ್ರಣಯಿಗಳು ಇದ್ದೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಈ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿರಿ.

ದೃಷ್ಟ್ವೈಕಾಸನಸಂಸ್ಥಿತೇ ಪ್ರಿಯತಮೇ ಪಶ್ಚಾದುಪೇತ್ಯಾದರಾತ್
ಏಕಸ್ಯಾ ನಯನೇ ಪಿಧಾಯ ವಿಹಿತ ಕ್ರೀಡಾನುಬಂಧಚ್ಚಲಃ |
ಈಷದ್ಧಕ್ರೀತಕಂಧರಃ ಸಪುಲಕಃ ಪ್ರೇಮೋಲ್ಲಸನ್ಮಾನಸಾಂ
ಅಂತರ್ಹಾಸಲಸತ್ಯಪೋಲಫಲಕಾಂ ಧೂರ್ತೋಪರಾಂ ಚುಂಬತಿ ||

ಅವನಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಡಂದಿರು — ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲದಾದರೂ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಬಹುಶಃ ೧೨೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ, ಸಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತು. ಒಮ್ಮೆ ಆತ ಮನೆಗೆ ಬರುವಾಗ ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ಆಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ಮೋಜು ಮಾಡೋಣ ಎನಿಸಿತವನಿಗೆ. ಇಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಹಿಂದಿನಿಂದ ನಿಂತು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಒಬ್ಬಳ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೈಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿದ. ಆಕೆ, ಆಹಾ, ತನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ತನ್ನ ಮೇಲೇ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೀತಿ ಎಂದು ಉಬ್ಬುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬಳ ಮೇಲೆ ಅವನ ಪ್ರೀತಿ ಹೆಚ್ಚು. ಇವಳ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಹಾಗೇ ಮುಚ್ಚಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಡುವೆ ಕೊರಳು ಬಾಗಿ ಸಿ ಒಳಗೊಳಗೇ ನಗುತ್ತಿದ್ದ ಇನ್ನೊಬ್ಬಳ ಕಪೋಲಕ್ಕೆ ಮೆದುವಾಗಿ ತುಟಿ ಚಾಚುತ್ತಾನೆ, ಧೂರ್ತ!

ಅಮರುಕನ ಮಿಲನ ಚಿತ್ರಗಳೆಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟೇ ರಮ್ಯವಾಗಿವೆ ಅವನ ವಿರಹ ಚಿತ್ರಗಳು. ದೂರ ದೇಶಕ್ಕೆ ಪ್ರವಾಸ ಹೊರಟ ಗಂಡ ಮನೆಬಾಗಿಲು ದಾಟಿ ದಾರಿಯ ತಿರುವಿನಲ್ಲಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುವವರೆಗೂ ಕಣ್ಣಿಂದಲೇ ಬೆಂಬತ್ತಿ ಮರಳಿದ್ದಾಳೆ ಅವಳು. ಅಂದಿನಿಂದ ಯಾವ ರೋಗವೂ ಇಲ್ಲದೆ ವಿರಹವ್ಯಥೆಯಿಂದಲೇ ಸೊರಗಿ ಬಿಳುಪಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ನೆರೆಮನೆಯಾಕೆ ಅವಳ ಈ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವಳಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಲು ಬಂದಾಗ ವಿರಹಿಣಿ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ :

ಯಾಸ್ಯಾಮೀತಿ ಸಮುದ್ಯತಸ್ಯ ಗದಿತಂ ವಿಸ್ತಬ್ಧ ಮಾಕರ್ಣತಂ
ಗಚ್ಚನ್ ದೂರಮುಪಸ್ಥಿತೋಮುಹುರಸೌ ವ್ಯಾವೃತ್ಯ ತಿಷ್ಠನ್ನಪಿ |

ತಚ್ಛೂನ್ಯೈ ಪುನರಾಸ್ಥಿತಾಸ್ತಿ ಭವನೇ ಪ್ರಾಣಾಸ್ತ ಏತೇ ದೃಢಾಃ
ಸಖ್ಯಸ್ತಿಷ್ಯ ತ ಜೀವಿತವ್ಯಸನಿನೀ ದಂಭಾಗಹಂ ರೋದಿಮಿ||

ನನಗಾಗಿ ನೀವಿಷ್ಟು ಮರುಗುವಿರೇಕೆ? ನಾನು ಬಲು ಕಠಿನ ಹೃದಯಳು. ಹೊರಟು, ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೇಳುತ್ತ ಕಂಬದಂತೆ ನಿಂತವಳು ನಾನು; ಹೋಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುವ ವರೆಗೂ ಅವರು ನಿಂತು ನಿಂತು ತಿರುತಿರುಗಿ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಹಾಗೇ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದವಳು ನಾನು; ಅವರಿಲ್ಲದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಇದ್ದೇನೆ ನಾನು. ನೀವೇನೂ ಚಿಂತೆ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ, ನನ್ನ ಜೀವ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದೆ. ಬದುಕುವ ಹಂಬಲ ಹಿಡಿದ ನಾನು ಬರಿ ಡಂಬಾಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದೇನಷ್ಟೇ.

ಹೆಣ್ಣಿನ ಮಾತುಗಳ ತಿರುವುಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅರಿತವರಾರೂ ಈ ಮಾತಿನ ಅಪ್ಪಟ ಸಹಜತೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಲೇಬೇಕು. ಅತ್ತ ದೂರ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋದ ಪ್ರೇಮಿಯ ತಳಮುಳವಾದರೂ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲ :

ದೇಶೈರಂತರಿತಾಸನೈಶ್ಚ ಸರಿತಾ-ಮುರ್ವೀಭೃತಾಂ ಕಾನನೈಃ
ಯಾತ್ನೇನಾಪಿ ನ ಯಾತಿ ಲೋಚನವಥಃ ಕಾಂತೇಸಿ ಜಾನನ್ನಪಿ|
ಉದ್ಗ್ರೀವತ್ಸರಣಾವರುದ್ಧವಸುಧಃ ಪ್ರೋನ್ಮುಚ್ಛ ಸಾಸ್ತೇದೃಶೌ
ಕಾಮಾನಾಂ ಪಥಿಕಸ್ತಥಾಪಿ ಕಿಮಪಿಧ್ಯಾಯನ್ ಪುನರ್ವೀಕ್ಷತೇ||

ಅವಳಿರುವ ಊರಿಗೂ ಅವನಿರುವ ದೇಶಕ್ಕೂ ಎಷ್ಟೋ ದೂರ, ನಡುವೆ ಎಷ್ಟೋ ನಾಡುಗಳು, ನದಿಗಳು, ಕಾಡುಗಳು, ಗುಡ್ಡಗಳು. ಎಷ್ಟು ಹೆಣಗಿದರೂ ಅವಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಲಾರಳೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಮನಸ್ಸು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ತುದಿಗಾಲ ಮೇಲೆ ಎತ್ತರಿಸಿ ನಿಂತು ಕೊರಳು ಉದ್ದ ಮಾಡಿ ಏನೇನೋ ನೆನೆಯುತ್ತ ಅದೇ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಹರಿಸುತ್ತಾನೆ ವಿರಹಿ.

ಪ್ರೇಮಬದ್ಧವಾದ ಎರಡು ಜೀವಗಳ ಮೈಮನಗಳ ಬೆರೆತದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಅಮರು ಕವಿ ಯಾವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಮೇಲೆ ಪಡೆಯಬಹುದಾದ ನಾಲ್ಕು ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ, ನಿಜವಾದ ಪ್ರೇಮಮಯ ದಾಂಪತ್ಯ ಎಂದರೆ ಹೇಗಿರಬೇಕು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಆತನ ಒರೆಗಲ್ಲು ಇದು :

ಆಶ್ಲಿಷ್ಟಾ ರಭಸಾತ್ ವಿಲೀಯತ ಇವಾ ಕ್ರಾಂತಾನ್ಯನಂಗೇನ ಯಾ
ಯಸ್ಯಾಃ ಕೃತ್ರಿಮಚಂಡವಸ್ತು ಕರಣಾ ಕೂತೇಷು ಖಿನ್ನಂ ಮನಃ|
ಕೋಯಂ ಕಾಹಮಿತಿ ಪ್ರವೃತ್ತಸುರತಾ ಜಾನಾತಿ ಯಾನಂತರಂ
ರಂತುಃ ಸಾ ರಮಣೇ ಸ ಏವ ರಮಣಃ ಶೇಷೌ ತು ಜಾಯಾದತೀ||

ಪ್ರಣಯ ಕೋಪದಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಖಿನ್ನವಾಗಿದ್ದರೂ ಬರಸೆಳೆದಪ್ಪಿದೊಡನೆ ಯಾರು ಕರಗಿ ತಾನಾರು ಅವನಾರು ಎಂಬ ಅಂತರವನ್ನೇ ಅರಿಯದಷ್ಟು ಗಂಡನೊಡನೆ ಸಮರಸಳಾಗುವಳೋ ಅವಳೇ ನಿಜವಾಗಿ ರಮಣಿ, ಅಂಥವಳನ್ನು ನೆರೆದವನೇ ನಿಜವಾಗಿ ರಮಣ. ಉಳಿದವರೆಲ್ಲ ಬರಿ ದಂಪತಿಗಳು ಅಷ್ಟೇ.

ಅಮರುಕನ ಈ ಮಾತನ್ನು ಒಪ್ಪದವರಾರು?

9. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಣಯ ವ್ಯಾಪಾರ

ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣಿನ ಆಕರ್ಷಣೆಯೆಂಬುದು ಅನಾದಿಯಿಂದ ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕಥೆಗಳ ಹೊಲ, ಕವಿತೆಗಳ ಒರತೆ. ಕಾಲ ಬದಲಾಗಬಹುದು, ಮೋಡಿಗಳು ಹೊಸವಾಗಬಹುದು - ವಿಷಯ ಮಾತ್ರ ಚಿರಂತನ. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಒಂದು ದೇಶದಲ್ಲಿ, ಒಂದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮೈಮೈ ಮೇಳಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ಇರಬಹುದು; ಇನ್ನೊಂದು ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಮನಸುಗಳ ತುಡಿತಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಬಣ್ಣ ಇರಬಹುದು. ಆದರೆ ಮೂಲ ವಿಷಯ ಅದೇ. ಇದು ಸೃಷ್ಟಿಕ್ರಿಯೆಯ ಅಪ್ರತಿಭಟನೀಯವಾದ ಆತುರ. ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಗಂಡನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಎರಡನ್ನು ಮೂರಾಗಿಸುವುದು. ತುಟಿ ತೋರಿ ತೊಡೆ ಬಿತ್ತಿಸುವ ಮಾಯಕ.

ಈ ಸೆಳವಿನ ಮರ್ಮವನ್ನು ನಾನು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ, ಈಗಲೂ ಕೆಲವರಿಗೆ ಅಶ್ಲೀಲವೆನಿಸಬಹುದಾದ ಒಂದು ಕಥೆ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ಗ್ರಾಮ್ಯಕಥೆಯ ಅಗ್ರಾಮ್ಯ ಸಾರಾಂಶ ಹೀಗೆ : ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಕುಲಾಲ ಬ್ರಹ್ಮನ ಹತ್ತಿರ ಒಂದು ಮುದ್ದೆ ಹಸಿಮಣ್ಣು ಉಳಿಯಿತು. ಇದನ್ನೇನು ಮಾಡೋಣವೆಂದು ಧೇನಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಒಂದು ಮಾನಸಿಕ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ. ಆ ಪ್ರಕಾರ ಏಕರೂಪವಾದ ಎರಡು ಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಮೆತ್ತಿದ. ಅವುಗಳನ್ನು ತೂಗಿದಾಗ ಒಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಭಾರವಾಗಿತ್ತು. ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿಂದ ಬೊಂಬೆ ಎದೆಯ ಭಾಗದಿಂದ ಎರಡು ಮುದ್ದೆ ಮಣ್ಣು ತೆಗೆದು ಉಂಡೆ ಮಾಡಿ ಹಗುರ ಗೊಂಬೆಯ ಎದೆಗೆ ತಗಲಿಸಿದ. ಮತ್ತೆ ತೂಗಿದರೆ ಈ ಗೊಂಬೆಯೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಕಿಂಚಿತ್ ಭಾರವಾಗಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಅಂಶವನ್ನು ಕೊರೆದು ತೆಗೆದು ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ ಹಾಗೇ ತಗಲಿಸಿದ. ಈಗ ಎರಡೂ ಸಮತೂಕವಾದ್ದರಿಂದ ಎರಡಕ್ಕೂ ಜೀವದುಸಿರು ಊದಿದ. ಅವು ಜೀವಂತವಾದ ತತ್ಕ್ಷಣ ಒಂದರ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಎರಗಿ ಇವು ನನಗೆ ಸೇರಿದವು, ಇದು ನನಗೆ ಸೇರಿದ್ದು ಎಂದು ಎಳೆದಾಡತೊಡಗಿದವು. ಆ ಬೊಂಬೆಗಳೇ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣು; ಆ ಕಿತ್ತಾಟವೇ ಪ್ರೇಮ ಅಥವಾ ಕಾಮ.

ಶ್ಲೀಲವೋ ಅಶ್ಲೀಲವೋ ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡಿನ ಆಕರ್ಷಣೆಯ ಈ ವಿವೃತಿ ಮತ್ತಾವುದೇ ವಿವರಣೆಯಷ್ಟೇ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿದೆ. ಇದು ಜೀವ ಸಾತತ್ಯದ ಗ್ಯಾರಂಟಿ ಕೊಡುವ ಪ್ರೇರಣೆ. ಆದರೆ ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಮಾಯೆ, ಮಾಯಕ, ಕಣ್ಮಸಕು ಏಕೆ? ಈ ರಹಸ್ಯ ರಹಸ್ಯವೇ. ಉತ್ತರ ಹುಡುಕಹೋದವರಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದವ ಅರ್ಧಮರ್ಧ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಸಂತತಿವಿಜ್ಞಾನಿಯಾದ; ಏಕೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದವ ಕವಿಯಾಗಿ ಉತ್ತರವೇ ಅಲ್ಲದ ಉತ್ತರ ಕಂಡದ್ದು ಪ್ರೇಮ ಕಾವ್ಯವಾಯಿತು.

ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡಿನ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಕವಿ ಬಿಲ್ಲುಗಾರ ದೇವತೆಯಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಅವನ ಸುಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಚೆಲ್ಲುಚೆಲ್ಲಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿಯೊಬ್ಬನ ಸೋಜಿಗ ಹೀಗೆ ನೇಯ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ :

ಒಂದಾಗಿದ್ದುದನೆರಡಾಗಿಸುವ
ಬಿಲ್ಲಾಳುಗಳೇ ಲೋಕದೊಳೆಲ್ಲ;
ಎರಡಾಗಿದ್ದುದನೊಂದಾಗಿಸುವ
ಮನ್ಮಥ, ನಿನ್ನೊಲು ಧ್ವನಿಗಳೆಲ್ಲ!

ಸರಿ. ಇದರ ಆರಂಭವೆಲ್ಲಿ? ಕೀಟಗಳಿಗೆ ವಾಸನೆಯಿಂದಂತೆ; ಹಕ್ಕಿಗಳಿಗೆ ಕೆಲವಕ್ಕೆ ಹಾಡಿ ನಿಂದ, ಕೆಲವಕ್ಕೆ ನೋಟದಿಂದ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಕೆಲ ಗಂಡುಗಳ ಮೈವಾಸನೆ ಕೆಲ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಅದಮ್ಯ ಆಕರ್ಷಣೆಯಂತೆ. ಆದರೂ ಮನುಷ್ಯನ ಬದುಕು ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ. “ಚಕ್ಷುವೈ ಸತ್ಯಂ” ಚಕ್ಷುವಿಗೆ ‘ನಯನ’ವೆಂದೂ ಹೆಸರು. ನಯನ ಎಂದರೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂಥದ್ದು. ಅದು ಗಂಡಿನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ನೋಟದಿಂದ ಮುಗ್ಧನಾದ ಕವಿಯೊಬ್ಬ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :

ಈ ಬಟ್ಟ ಮೊಲೆಯವಳು, ನೆತ್ತಿಯಲಿ ಕೊಡದವಳು
ಕುಸುಬಿ ಹೂಗೆಂಪುಡುಗೆಯವಳು
ಇಡಿಯ ಲೋಕದ ಮನವ ಹಿಡಿದು ಕೊಡದಲಿ ತುಂಬಿ
ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವಂತಿರುವಳು.

ಕೊಡಕ್ಕೂ ಹೆಣ್ಣಿಗೂ ಎಂದೋ ಅಂಟಿದ ನಂಟು. “ತಾರಕ್ಕ ಬಿಂದಿಗೆ ನೀರಿಗೆ ಹೋಗುವ”, “ಬರಿಗೊಡದ ಬಾಲಿ ನೀ ಕೊಡನ್ನಾಕೆ ತುಂಬಿಲ್ಲ?” ಈ ಪೃಥ್ವಿಯೇ ‘ಕುಂಭಿನಿ’. ಅಂತೂ ದಾರಿಹೋಕ ಹುಡುಗಿಯ ಕೊಡದಲ್ಲಿ ಇವನ ಮನ ಸಿಲುಕಿ ತೇಕುತ್ತ ಮುಳುಗುತ್ತ ಒರಲುತ್ತದೆ.

ಇವಳೇನು ಸೆರೆಯೊ ಇವಳೇನು ಸೊದೆಯೊ
ಇವಳೇನು ವಿಷವೊ ನಾನರಿಯೆ;
ಅಮಲೇರಿ, ಮೀರಿ ಸೊಗ, ತಪ್ಪುವದ ಸ್ವಯ
ಕಣ್ಣಿಂದ ಕುಡಿಯಲೊಡನೆ.

ಎಲ್ಲ ಉನ್ನಾದಗಳನ್ನು ಮೀರಿಸುವ ಉನ್ನಾದ ಇದು, ಈ ಕೊಡದವಳ ನೋಟ. ಅದು ಅಮೃತವೋ ವಿಷವೋ ಏನೇ ಆಗಿರಲಿ ಅದನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಚಪಲ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಅದರ ಹುಚ್ಚು ತಗಲಿದ ಮೇಲೆ ಅದು ಜಾತಿ ಮತ ಯಾವುದನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಜಗನ್ನಾಥ ಪಂಡಿತರಾಜನ ತಲೆಗೆ ಕಟ್ಟಲಾದ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯ ನೋಡಿ :

ಈ ಯವನರವಳು ಈ ಬೆಣ್ಣೆ ಮೈಯವಳು
ಪಕ್ಕದಲಿ ಮಲಗುವಂತಾಗೆ
ಈ ಅವನಿತಲವೆ ಸುಖವಣ್ಣ ನನಗೆ
ಸುರವನದ ಗೊಡವೆ ಯಾಕೆ?

ಇದು ಇವನ ನೋಟದಿಂದ ಬರುವ ಅನುಭವವಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವಳಿಂದ ಪ್ರತಿನೋಟ ಬಂದರೆ ತೀರಿಯೇ ಹೋಯಿತು. ಆಗ —

ಇವಳಾಗುವಳು ಬೇಡ, ಹುಚ್ಚಾಗುವುದು ಬಿಲ್ಲು,
ಕುಡಿನೋಟವಾಗುವುದು ಬಾಣ
ನಾನಾಗುವೆನು ಬಡ ಹರಿಣ.

ಬಲು ನೋವು ಈ ನೋಟದಿಂದ. ಆದರೆ ಪುನಃ ಪುನಃ ಆ ನೋವನ್ನೇ ಮನಸು
ಹಂಬಲಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ನೋಟದ ವೈಚಿತ್ರ್ಯವನ್ನು ಈ ಹುಚ್ಚು ಬಗೆ ಬಗೆಯಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಕುಡಿಸುವ ಬಲುಹೂ ತಣಿಸುವ ಬಲುಹೂ
ಇವೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಕುಡಿನೋಟದಲೆರಡೂ :
ದೂರದಲಿರಲೊಂದರದು ಪ್ರತಾಪ
ಸನಿಹವಾದರಿನ್ನೊಂದರ ವ್ಯಾಪ.

ಇದೊಂದು ವಿಪರೀತ ವೃತ್ತಿಯ ಬೆಂಕಿ. ಬೆಂಕಿ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸುತ್ತದೆ, ದೂರದಲ್ಲಿ
ತಣ್ಣಗಾಗಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಬೆಂಕಿಯದು ತದ್ವಿರುದ್ಧ : ಹತ್ತಿರವಾದರೆ ತಂಪು, ದೂರವಾದರೆ ಉರಿ.

ಆದರೆ ಬಯಸಿದ್ದೆಲ್ಲ ಬಯಸಿದೊಡನೆ ಕೈಗೆ ಬಂದೀತೆ? ಹದಿನೆಂಟು ವಿಘ್ನ. ಗಳಿಗೆ ಗಳಿಗೆ
ಇವನು ಉದ್ದಿಗ್ನ. ಈ ಕೊಡದಾಕೆ ಕೊಡುವಾಕೆಯೋ ಕೊಡದಾಕೆಯೋ? ಕೇಳಿದರೆ ತಾನು 'ಮೀಸಲು
ನೈವೇದ್ಯ' ಎಂದಾಳು. 'ನನ್ನ ಸುದ್ದಿ ಬೇಡ. ಸುಮ್ಮನೆ ತಲೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡೀಯೆ' ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿಯಾಳು.
ಆದರೆ ಅಮಲೇರಿದವನಿಗೆ ಅದೇನು ನಾಟೀತೆ?

ಕಾಡಿಗೆಗಣ್ಣಿನ ಕಾಮಿನಿ! ನನ್ನ
ತಲೆ ಹೋದರೆ ಹೋಗಲಿ ನಿನಗಾಗಿ.
ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳನೇ ದಶಮುಖನಂದು
ತಲೆಗಳು ಹತ್ತನು ಜಾನಕಿಗಾಗಿ.

ರಾವಣ ಹೆಣ್ಣಿಗಾಗಿ ಹತ್ತು ತಲೆಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡ, ನಾನು ಒಂದನ್ನು ಕೊಡುವುದೇನು
ಮಹಾ ?

ಹೆಣ್ಣೆಂಬುದು ಬಲು ಮೋಸವಯ್ಯಾ. ಸುಮ್ಮನೆ ಬೇಯಲೇಕೆ? ಈ ಕ್ಷಣಿಕವನ್ನು ಮರೆತು
ಶಾಶ್ವತದ ಕಡೆ ತಿರುಗು. "ಭಜರೇ ಗೋವಿಂದ" ಎಂಬ ವಿವೇಕ ಹೇಳುವವರಿಗೇನೂ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ.
ಆದರೆ ತಲೆಗೇರಿದ್ದು ಇಳಿಯದು. "ಅಯ್ಯಾ! ನಾನೇನು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿಲ್ಲವೆ?" ಎನ್ನುತ್ತಾನವನು,
ಉಪದೇಶಕನಿಗೆ.

ಉಪನಿಷದಗಳನರೆದು ಕುಡಿದೆ.
ಗೀತೆಯನು ಮತಿಯೊಳಗೆ ಜಡಿದೆ,
ಆದರೂ ವಿಧುವದನೆ ಬಿಡಳು
ನನ್ನ ಮನದಲಿ ಹಿಡಿದ ಬಿಡದಿ.

ಕಾಯಂ ಒಕ್ಕಲಾದ ಇವಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಇಲ್ಲ; ಬೇಡ.

ಹೆಣ್ಣು ಸುಲಭಳಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು "ದೇವೋ ನ ಜಾನಾತಿ". ಅವಳು ಬಾಯಲ್ಲಿ

ದೂರ ಹೋಗಿನ್ನುತ್ತ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕರೆಯಬಹುದು. ಒಮ್ಮೆಲೇ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಒಲಿಯಬಹುದು. ಒಮ್ಮೆ ಒಲಿದರೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತೆ ಎತ್ತತ್ತಲೋ ಓಲುವುದು ಅಪರೂಪ. ಅಷ್ಟಾದ ಮೇಲೆ ಅವಳ ಉತ್ಕಂಠೆ ಅವನದಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ತೀವ್ರವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನ ಸಮಾಗಮ ಹೇಗಾದರೊಮ್ಮೆ ಘಟಿಸಿದಾಗ ಅವಳ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಒಬ್ಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿ ಅವಳಿಂದ ಹೇಳಿಸುವುದು ಹೀಗೆ :

ಸವಿನುಡಿಗಳ ನುಡಿಯುತ್ತಲೆ
ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಆತ ಬಂದ
ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಕಣ್ಣಾದೆನೊ
ಕಿವಿಯಾದೆನೊ ಅರಿಯೆನೊಂದ.

ಮನಸು ಕೂಡಿದರೇನು, ಸವಾ ಒಂದಾಗಿರುವುದು ಸಾಧ್ಯವೆ? ಅವಳಿನ್ನೂ ಅವನ ಸೊತ್ತಾಗಿಲ್ಲ. ಎಂದಾದರೊಮ್ಮೆ ಏನಾದರೊಂದುಪಾಯದಿಂದ ಸಮಾಗಮ. ಉಳಿದ ವೇಳೆ ವಿರಹ. ಇಂಥ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಯಸಿಯೊಬ್ಬಳು ಅಗಲಿದ ಪ್ರಿಯನಿಗೆ ಸಂದೇಶ ಕಳಿಸುತ್ತಾಳೆ - ಗೆಳತಿಯ ಮೂಲಕ:

ಕಣ್ಣೆದುರಿಲ್ಲವೊ - ಕಾಣುವ ತವಕ,
ಕಂಡೆಯೊ - ಅಗಲುವೆಯೆನ್ನುವ ನಡುಕ;
ಕಾಣದಿದ್ದರೂ ಕಂಡರು, ನಲ್ಲ!
ನಿನ್ನಿಂದಿಲ್ಲವೊ ನನಗಿನಿಸು ಸುಖ.

ಸಿಕ್ಕಿದರೂ ಕಷ್ಟ, ಸಿಗದಿದ್ದರೂ ಕಷ್ಟ. ಎಷ್ಟೋ ವೇಳೆ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಒಡೆಯನೊಬ್ಬ; ಮೈಯ ಒಡೆಯ ಬೇರೊಬ್ಬ. ಮೈಯೊಡೆಯನೊಡನೆ ಅವಳು ದೂರ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾದಾಗ ಅವಳು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಕರನ್ನು ನೆನೆನೆದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ನನಗು ನಿನಗು ನಡುವೆ ಬರುವು-
ದೆಂದು ಹಾರ ಹಾಕಲಿಲ್ಲ
ಅಂದು; ಇಂದು ನಮ್ಮ ನಡುವೆ
ಗಿರಿ ನದಿ ಸಾಗರಗಳೆಲ್ಲ!

ಪ್ರೇಮ ಭಂಗದಲ್ಲಿ ಗಂಡಿನ ನೋವಿಗೂ ಹೆಣ್ಣಿನದಕ್ಕೂ ಇರುವ ಅಂತರದ ಸ್ವರೂಪ ಈ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮುಕ್ತಕದ ಸರಳತೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ! ಗಂಡಿನ ನೋವಿಗೆ ಆರ್ಭಟಿಯುಂಟು. ವಾಚಾಳಿತನ ಉಂಟು. ಹೆಣ್ಣು ಯಾವಾಗಲೂ ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಕೊರಗಬೇಕು. ಮತ್ತೆ ಸಮಾಗಮವೇ ಅಸಾಧ್ಯವೆನಿಸಿದಾಗ, ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಉತ್ಪಾತದ ಸುದ್ದಿ ಯಾರಿಂದಲೋ ತಿಳಿದು ಅವಳು ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸುವ ಬುದ್ಧಿಮಾತಿನ ಸುಂದರ ಪದ್ಯವೊಂದಿದೆ. ತನ್ನ ಕೊರಗನ್ನು ತನ್ನೊಳಗೆ ಹುದುಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವಳು ಅವನಿಗೆ ಹತಾಶಪ್ರೇಮದ ತತ್ವಜ್ಞಾನ ಹೇಳುವುದು ಹೀಗೆ:

ಇಲ್ಲೆ ಇದ್ದರೂ ನಾ ನಿನ್ನವಳು
ಅಲ್ಲೆ ಇದ್ದರೂ ನೀ ನನ್ನವನು;
ಮೈಮೈ ಸೇರುವುದಲ್ಲ ಸಂಗಮ,
ಮನಮನ ಕೂಡಲದೇ ಸಮಾಗಮ.

ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ನಾರಿಯರೂ ಹೀಗೆ ಮೂಕರೋದನದ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ವಹಿಸುತ್ತಾರೆಂದಲ್ಲ. ದಿಟ್ಟಿಯರಿದ್ದೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರೇಮೋನ್ಮಾದದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯಕರನ ಸಮಾಗಮಕ್ಕೆ ಯಾವ ವಿಘ್ನವನ್ನೂ ಎದುರಿಸಬಲ್ಲರು. ಅಂಥವರನ್ನು 'ಅಭಿಸಾರಿಕಾ' ಎಂಬ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದದಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾವ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಕವಿ ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ.

ಹಾಕೊ ಗುಡುಗು; ಮಿಂಚೊ; ನೂರು
ಸಿಡಿಲು ಬಡಿಯೊ; ಹೊಯ್ಯೊ ಧಾರೆ;
ಎಲವೊ ಮೋಡ! ಪ್ರಿಯನ ಬಳಿಗೆ
ಹೊರಟ ಹೆಣ್ಣು ತಡೆಯಲಾರೆ.

ಅವಳಿಗೆ ಅತ್ತೆಯ ಭಯವಿಲ್ಲ, ಜನಾಪವಾದದ ಅಂಜಿಕೆಯಿಲ್ಲ, ಗಂಡನ ಪೆಟ್ಟಿನ ಭೀತಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ನಟ್ಟಿರುಳಲ್ಲಿ ಮಳೆಗೆ ಸೊಪ್ಪು ಹಾಕದೆ ಪ್ರಿಯಕರನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಆಮೇಲೆ ಅಂಜಿ ಹಿಂದೆಗೆಯುವ ಹೊಸ ಕಳ್ಳಬೇಟಗಾತಿಗೆ ಪ್ರಿಯಕರ ಕೊಡುವ ಅನುಪಾನ ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ:

“ಬಂದೆಯಲ್ಲ, ಇನ್ನೇಕೆ ನಡುಕ? ಕಂಡಿಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಯಾರೂ;
ಬಿಚ್ಚು ಕಪ್ಪು ಕುಪ್ಪಸವ, ಬೆವರನಾರಿಸಲಿ ಇರುಳಿನೆಲರು”
ಎನುತ, ಬೆದರಿ ದನಿಯುಡುಗಿ, “ಬೇಡ ಹೋಗುವೆನು” ಎನ್ನುತಿಹಳ
ಎಳೆದು ಮಂಚಕಪ್ಪುವನೆ ಸುಕೃತಿ, ಹಸಿ ತುಡುಗು ಬೇಟದವಳ.

ಆದರೆ ತಾನಾಗಿ ಬಂದ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಳ್ಳದವರೂ ಇದ್ದಾರೆ. “ಎಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲಿ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ಒಂದು ಗೊತ್ತಿನ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಹೇಳಿದ ಪ್ರಿಯಕರನೊಬ್ಬ ಅಭಿಸಾರಿಕೆಗೆ ಕೈ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಅವಳೋ ಅದನ್ನು ನಂಬಿ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ.

ಗೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು, ಆತನಿಲ್ಲದ ಕಂಡಳು,
ನಿಟ್ಟುಸಿರನೊಂದೊತ್ತಿ ನುಗಿದಳಧರದಲಿ ತಡೆದರ್ಥಕೆ;
ನುಡಿವ ನುಡಿ ನುಡಿದರ್ಥಕೆ, ತೆರೆವ ಕಣ್ ತೆರೆದರ್ಥಕೆ,
ಜಗಿವ ತಂಬುಲ ನುಂಗಿದರ್ಥಕೆ ನಿಂದು, ಸಂದಳು ಸ್ಥಗಿತಕೆ.

ಈ ದೃಶ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಸಂಕೇತ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಅವಳು ಒಬ್ಬಳೇ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ; ಅಥವಾ ಇಂಥ ಪ್ರಣಯಗಳಿಗೆ ಕುಮ್ಮಕ್ಕು ಕೊಡುವ ಸಖಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ಕರೆತಂದಿದ್ದಾಳೆ ಎಂದು ಬೇಕಾದರೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ. ಅವಳು ಸಖಿಯೊಡನೆ ಹರಟುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ಎಂದಾದರೂ ಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಪ್ರಿಯಕರನನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಲು ಬಾಯಿ ತೆರೆದಿದ್ದಾಳೆಂದಾದರೂ ಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳಿ. ಹೇಗಿದ್ದರೂ ದೃಶ್ಯ ಚಿತ್ರವತ್ತಾಗಿ ಅವಳ ಸಂಭ್ರಮವನ್ನು ಭ್ರಮವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿಗಳು ಪ್ರೇಮಾರಾಧನೆಯಿಂದ ಒಲಿಸಿಕೊಂಡ ಹೆಣ್ಣಿನ ವಿವಾಹೋತ್ತರ ಸುಖವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದಿಲ್ಲ. 'ಅಮರು ಶತಕ'ದಲ್ಲಿನ ಸುಂದರವಾದ ಅನೇಕ ಪದ್ಯಗಳು ಇಂಥವು. ಆದರೆ ವಿವಾಹಿತ ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಸಮಾಗಮ ಕಾವ್ಯದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕೊನೆಯ ಸಮಾಗಮವೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಕವಿಗಳ ಸುಚೈವದಿಂದ ಪ್ರೇಮ ತನ್ನ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವೇಚನೆ ಉಳ್ಳದ್ದು ಪ್ರೇಮವೇ ಅಲ್ಲ. “ಪೊಲ್ಲಮೆಯೆ

ಲೇಸು ನಲ್ಲರ ಮೆಯ್ಯೊಳ್” ಎಂದೂ “ಚಿತ್ರಮಪಾತ್ರೇ ರಮತೇ ನಾರೀ” ಎಂದೂ ಜನ್ನ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಕೃತ ಮುಕ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಮೋಹಿಸುವಂಥಾದ್ದು ಈ ‘ತುಡುಗು ಬೇಟ’ದ ಸಡಗರವೇ. ತುಡುಗು ಬೇಟದ ಮರೆಯ ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಸಲ ಒಂದು ಉತ್ಕಂಠೆ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಂಡಲ್ಲ, ಒಬ್ಬ ಹೆಣ್ಣು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ. ಇದು ಶೀಲಾ ಭಟ್ಟಾರಿಕೆಯ ಪದ್ಯ :

ಕನ್ನತನ ಕಳೆದಾತನೇ ವರ, ಸುಗ್ಗಿ ತಿಂಗಳಿನಿರುಳದೇ,
ಬರಿದ ಜಾಜಿಯ ಹೊರದ ಕಂಪಿನ ಬಗುನೆ ತೋಪುಗಳೆಲರದೇ;
ಅವಳೆ ನಾನೂ, ಆದರೂ ಈ ತುಡುಗು ಬೇಟದ ಹೊಂಚಲಿ
ಯಾತಕೋ ಮನ ಕಾತರಿಸುತಿದೆ ಈ ಜೀವ ನರ್ಮದೆಯಂಚಲಿ.

ಕನ್ನತನದಲಿ ಮೆಚ್ಚಿ ಗುಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡಿದ ಕೆಳೆಯನೊಬ್ಬ ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳ ಅನಂತರ — ಬಹುಶಃ ಮದುವೆ ಆದ ಅನಂತರ — ಸಿಕ್ಕಿದ್ದಾನೆ. ಅವನನ್ನು ಮತ್ತೆ ಕೂಡುವ ಹಂಬಲ ಬಂದು, ಅನೇಕ ಪ್ರೇಮ ಪ್ರಕರಣಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾದ ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ತೀರದ ಬೈನೆಮರಗಳ ತೋಪಿನಲ್ಲಿ ಅವನೊಡನೆ ಸಂಕೇತ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ವೇತಸೀತರುವಿನ ತಲದಲ್ಲಿ ಕಾಯುತ್ತಿರುವ ಚೌರೈಸುರತ ಪ್ರವೀಣೆಗೆ ಇದು ಹೊಸ ಸಂಗಮವೇ ಎನಿಸುವಷ್ಟು ಉತ್ಕಂಠೆ ತುಡಿಯುತ್ತಿದೆ.

ಮದುವೆಯಾದರೆ ತೀರಿತು, ಎಷ್ಟೇ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತನಾದರೂ ಅವನು ಕಾಂತನಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕಳೆಬೇಟದ ಬೇಡಿತಿ :

ರೂಪಿನಲಿ ಚಂದ್ರ, ಮಾತಿನಲಿ ಪಂಡಿತವಕ್ಕಿ,
ಮುತ್ತಿಡುವ ರೀತಿಯಲಿ ಪಾರಿವಾಳ,
ನಡೆಯಲ್ಲಿ ಹಂಸ, ರತಿಯಲಿ ಸಲಗನಾದರೂ
ಪತಿಯಾದುದಕ್ಕೀತ ಮನಕೆ ಬಾರ.

ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಬರೇ ಪುಷ್ಪ, ಗಂಡು ತುಂಬಿ; ಸಂಗಮದಲ್ಲಿ ಅವನೇ ಮುಂದುವರಿದು ಅವಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕು. ಅವಳು ರತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತಾಳೆ — ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವುದು ರೂಢಿ. ಅದು ಸೌಜನ್ಯ ಎಂದು ಕೂಡ ಭಾವಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕೆಲ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಸತ್ಯ ಗೊತ್ತು; ಅದನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಹೇಳಲು ಅವರು ಹಿಂಜರಿದಿಲ್ಲ. ಮನವೊಪ್ಪಿದವನು ದೊರಕಿದಾಗ, ಸನ್ನಿವೇಶ ಅನುಕೂಲವಿದ್ದಾಗ ಹೆಣ್ಣು ಹೇಗೆ ಪ್ರೇಮಿಸಬಲ್ಲಳು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ಪದ್ಯ—

ಪ್ರಿಯನ ಕೂದಲನೆಳೆದಳು,
ಅವನ ಕೊರಳಲಿ ತೊನೆದಳು,
ಸುತ್ತಿದಳು ಭುಜ-ರಸದ ಸೊಕ್ಕಲಿ
ಬಾಲೆ ಏನೇನೆಸಗಳು?

ಹೆಣ್ಣು ಯಾರಿಗೆ ಮನಸಾ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೋ ಅಂಥವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಅವಳ ಉತ್ತಾನ ಶೃಂಗಾರದ ದಿವ್ಯ ಅನುಭವ ಇರಬಲ್ಲದು. ಅಂಥ ಒಂದು ರತಿ ಜೀವಮಾನವೆಲ್ಲ ಮನಸಿನಲ್ಲಿ ಖಚಿತವಾಗಿರುವಂಥದ್ದು.

ಪ್ರಣಯವೆಂಬುದು ನಿಜವಾದ ಲೋಕೋತ್ತರ ಅನುಭವವಾಗಬೇಕಾದರೆ - ಅದು ಒಂದು ಯೋಗ ಎನಿಸಬೇಕಾದರೆ - ಇರಬೇಕಾದ ಸನ್ನಿವೇಶ ಯಾವುದು? ಒಬ್ಬ ಕವಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಜತೆಗೂಡುವ ಇಬ್ಬರಿಗೂ

ಮೊಗದಲ್ಲಿ ಅದು ಏನೋ
ಕಳೆ ಮೂಡಬೇಕು;
ಇರವನ್ನೆ ಮೈಗೆ ಮೈ
ಅರ್ಪಿಸಿರಬೇಕು -

ಇಂಥ ಪೂರ್ಣ ಸಮರ್ಪಣ ಭಾವದ ಕೂಟವೇ ನಿಜವಾದ ಕೂಟ; ಯೋಗ.

ಹೀಗಿರದ ಬಲವಂತ
ಕೂಟ ಪಶುವೃತ್ತಿ :
ಮೃಗಗಳಿಗೆ ಅದು ನೀಡ -
ಬಹುದೇನೋ ತೃಪ್ತಿ.

ಇಂಥ ಸಮರತಿಯ ಕೂಟದಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿ ದೊರಕಿದಾಗಲೇ ವನಿತೆಯ ಸೌಂದರ್ಯ ತನ್ನ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತದೆ :

ನೋಡನೋಡುತ್ತ ಕಳೆತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವ ಚಂದ್ರ -
ಬಿಂಬವನು ಕಾಣಲುಂಟೇ ನಿನಗೆ ಕುತುಕ? (ವಿಸ್ಮಯ)
ಹಾಗಿರಲು ರತಿಸಮರ ಸಂತುಷ್ಟಿಯಲಿ ಪ್ರಿಯಳು
ಮರಳಿ ಕುಪ್ಪಸವ ತೊಡುವಾಗ ನೋಡು ಮುಖ.

ಈ ರಾಕಾಚಂದ್ರನ ಪೂರ್ಣಬಿಂಬವನ್ನು ನೋಡುವ ಭಾಗ್ಯ ಎಷ್ಟು ಗಂಡರಿಗುಂಟು? ಉಳಿದವರದು ಹೆಚ್ಚು ವೇಳೆ ಪಶುವೃತ್ತಿ ಮಾತ್ರ.

ಬರೇ ದೇಹವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗದ ಲೋಕೋತ್ತರತೆಯನ್ನು ತಲುಪುವ ಸಮಾಗಮವನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕವಿ (ಉಪನಿಷತ್ತಿನಂತೆ) ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದಕ್ಕೇ ಹೋಲಿಸಿದ್ದಾನೆ :

ಸುರತದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ
ಎರಡು ಎಂಬುದು ಅಳಿಯದನ್ನ
ಬರಿದೆ ಧ್ಯಾನವ ಮಾಡಲೇನು?
ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡೊಡನಾಡಲೇನು?

ಇಂಥ ಸಮಾಧಿಯ ಕಳೆ ಕೆಲ ಮಿಥುನ ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕಿಹರಿಯುವುದು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಸುಖದಲ್ಲಿ ತಾವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಲಯಹೊಂದಿದ್ದನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿಗಳು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಕವಯತ್ರಿಯರೂ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ : ಕವಯಿತ್ರಿ ವಿಜ್ಞಿಕೆ ಹೇಳುವುದಿದು ತನ್ನ ಸಖಿಗೆ :

ಗೆಳತಿ! ನಲ್ಲನ ಕೂಟದಲಿ ನೀವು ಹಲುಬಿದ್ದ
ಲಲ್ಲೆ ನುಡಿಗಳ ನೂರ ನೆನೆವೆ, ನೀ ಧನ್ಯೆ!

ನನಗೂ ಉಡಿಯಡೆಗವನ ಕೈತುಡುಕಿದಿಂ ಬಳಿಕ
ಒಂದಾರೆ ನೆನಪಿದ್ದರಿನ್ನು ನಿನ್ನಾಣೆ!

ಕಳ್ಳಬೇಟವೋ ಮದುವೆಯಾದ ಬಳಿಕಿನ ಕಾಮವೋ ಉಭಯವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿದ್ದವರೊಳಗೆ
ಕೂಟ ಕೈಗೆಟಕುವಂತಾದರೆ ಅದರಲ್ಲೊಂದು ಸಾರ್ಥಕತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಣಯ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ
ಎಲ್ಲ ವಿರಹ-ವಿಚ್ಛೇದಗಳನ್ನು ಮೀರಿದ ದುರಂತವೊಂದಿದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧ
ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕವಿ (ಭರ್ತೃಹರಿಯೆಂದು ಕೆಲವರು) ಆ
ದುರಂತವನ್ನು ಅಪ್ರತಿಮವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಯಾರ ನಾ ನೆನೆನೆನೆವೆನೋ ಅವ-
ಳನ್ಯನೊಳಗಾಸಕ್ತಳು;
ಅವನೊ ಮತ್ತಾವಳಿಗೂ ಮನ ತೆ-
ತ್ತಿವಳೆಡೆಗೆ ಕಣ್ಣೆತ್ತನು;
ನನ್ನ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತ ನವೆವಳೊ-
ಳೆನ್ನ ಮನವೆ ಕೂರದು-
ಅವಳಿಗವಗೂ ಇವಳಿಗೆನಗೂ
ಮದನನಿಗೂ ಧಿಕ್ಕಾರವು!

ಧಿಕ್ಕಾರವೇ ಸೈ! ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ! ಅದರಿಂದ ಎಷ್ಟು ಕಣ್ಣೀರು,
ಎಷ್ಟು ನಿಟ್ಟುಸಿರು, ಎಷ್ಟು ಮನೆಮುರಿವು - ಮನ ಮುರಿವು!

10. ವೆಂಕಟಾದ್ವರಿ ಕಂಡ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತ

“ಊರಿಗೂರಿಗು ತೋಟ, ತೋಟ ತೋಟಕೆ ಕಂಗು,
ಕಂಗುಕಂಗಿಗು ಅಲ್ಲಿ ಸಿಂಗಾರ ಹೂ,
ಹೂವು ಹೂವಿಗು ತೊಟ್ಟಿಕ್ಕುವ ಮಕರಂದ,
ಮಕರಂದ ಬಿಂದುಬಿಂದುಗೆ ಭ್ರಮರ,
ಭ್ರಮರದ ಭ್ರಮರದ ಗುಂಜರ ಗಾಯನ,
ಗಾನಗಾನಕೆ ನಲ್ಲೆಯರ ವಿಭ್ರಮ,
ವಿಭ್ರಮವಿಭ್ರಮದಿಂದಲುಕ್ಕುವ ಕಾಮ, -
ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಬ್ಬವು ಕರ್ನಾಟಕ.”

ಕನ್ನಡ ನಾಡಸಿರಿಯ ಈ “ಸರಪಳಿ ವರ್ಣನೆ”ಯನ್ನು ಮಾಡಿದವನು ಯಾವ ಕನ್ನಡ ಕವಿಯೂ ಆಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಕನ್ನಡ ನಾಡು ನುಡಿಗಳ ಮೇಲೆ ಅಪಾರ ಅಭಿಮಾನವುಳ್ಳ ಆಂಡಯ್ಯ ಇದನ್ನು ಮಾಡಿರಬಹುದೆ? ಪರನಾಡಿನ ರಾಜಾಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ “ಕವಿ ಗಮಕಿ ವಾದಿ ವಾಗ್ಮಿ” ಎಂದು ಪೂಜಿತನಾದರೂ ತನ್ನ ಮಲೆನಾಡನ್ನು ಮರೆಯದೆ “ನೆನೆವುದೆನ್ನ ಮನಂ ಬನವಾಸಿ ದೇಶಮಂ” ಎಂದು ಅರ್ಜುನಮುಖೇನ ಹಂಬಲಿಸಿದ ಆದಿ ಕವಿ ಪಂಪ ಈ ತಾತ್ಪರ್ಯದ ಪದ್ಯವೊಂದನ್ನು ಹಾಡಿರಬಹುದೆ?

ಅಲ್ಲ-ಅದನ್ನು ಹಾಡಿದಾತನು ದೂರದ ಕಾಂಚೀಪುರದ ಅಗ್ರಹಾರವೊಂದರಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದ್ದ ವೆಂಕಟಾದ್ವರಿ. ಅವನು ತಮಿಳು; ಬರೆದದ್ದು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ. (ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯ ಅದರ ಕನ್ನಡ ರೂಪಾಂತರ). ವರ್ಣನೆ ಬರುವುದು, ಅವನ ‘ವಿಶ್ವಗುಣಾದರ್ಶ ಚಂಪೂ’ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ. ಯಾವ ಕನ್ನಡ ಕವಿಯೂ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ವರ್ಣಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಬರೆದ ಈ ಮೂರು ಪದ್ಯಗಳು ಆ ಕವಿಯ ದೇಶವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮಧುರವಾಗಿವೆ. “[ಈ ವರೆಗೆ] ಕಿವಿಗಿಂಪಾಗಿದ್ದ ಈ ನಾಡು [ಈಗ] ಕಣ್ಣಿಗೆಷ್ಟು ಸೊಂಪಾಗಿದೆ” ಎಂದು ವೆಂಕಟಾದ್ವರಿ ನಿರ್ಮಾತ್ಮರದಿಂದ ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ.

‘ವಿಶ್ವಗುಣಾದರ್ಶ ಚಂಪೂ’ ಕಾವ್ಯವು ಸಂಸ್ಕೃತದ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಕಾವ್ಯರಾಶಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಪರೂಪ ಗ್ರಂಥವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರವಾಸ ಗ್ರಂಥವೆಂದು, ತೀರ್ಥಾಟನದ ವರದಿಯೆಂದು ತಲೆಪಟ್ಟಿ ಹಚ್ಚಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಈ ವರ್ಗೀಕರಣವನ್ನು ಮೀರಿ ಹತ್ತಗುಲ ಹೊರಚಾಚಿದ ಕಾವ್ಯ. ಅದರಲ್ಲಿ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ದೇಶವರ್ಣನೆಯಿದೆ, ತೀರ್ಥ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ, ನಾನಾ ದೇವತೆಗಳ, ಮತಾಚಾರ್ಯರ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ, ಜಾತಿಗಳ, ವೃತ್ತಿಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

ಆದರೆ ಇದೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಮಿಗಿಲಾದ್ದೊಂದು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ, ‘ವಿಶ್ವಗುಣಾದರ್ಶ’ವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವರ್ಗದ್ದಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ. ಅದು ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ವಿಶ್ವ (ಎಲ್ಲ) ಗುಣಾದರ್ಶ - (ಗುಣಗಳಿಗೆ ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿ)ವೇ

ಆಗಿದೆ. ಆ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷಯಗಳ ಮುಖದ ನಯನಾಜೂಕುಗಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅದರ ಕಲೆ ಕಸರುಗಳೂ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗಿವೆ. ಮತ್ತು ಕೆಲ ವೇಳೆ ವೆಂಕಟಾದ್ವರಿಯ ತೀಕ್ಷ್ಣ ವಾಗ್ಬಾಣಗಳು ಅವನು ಬಣ್ಣಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿನ ಗುಣಗಳಿಗಿಂತಲೂ ದೋಷಗಳನ್ನೇ ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡಿ ತೋರಿಸುತ್ತವೆ.

ಹೊಗಳಿಕೆ ತೆಗಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಬೆರಸುವ ಈ ಇಮ್ಮಡಿ - ಮತ್ತು ವಿರೋಧಾಭಾಸಿಕ - ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಅವನು ಒಂದು ಸುಲಭ ಹಂಚಿಕೆ ತೆಗೆದಿದ್ದಾನೆ. ವಿಶ್ವಾವಸು ಮತ್ತು ಕೃಶಾನು ಎಂಬಿಬ್ಬರು ಗಂಧರ್ವರು ಒಮ್ಮೆ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ದೇಶ ನೋಡಲು ಹೊರಡುತ್ತಾರೆಂದು ಅವನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಎದುರಿಗೆ ಕಂಡ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿಶ್ವಾವಸು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಅವನ ಮಿತ್ರ ಕೃಶಾನು ಈ ಭೋಳೇ ಪ್ರಶಂಸೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚುವವನಲ್ಲ. ಅವನು ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿರುವ ದೋಷಗಳನ್ನು ಕೆದರಿ ಕ್ರೂರವಾಗಿ ದೂಷಿಸುತ್ತಾನೆ. ವಿಶ್ವಾವಸು ಅದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇಡೀ ಕಾವ್ಯವೇ ಇಂಥ ಸಂವಾದಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದೆ.

ವೆಂಕಟಾದ್ವರಿಯ ಕಾವ್ಯ ಸುಮಾರು ಕ್ರಿಸ್ತ ಶಕ ೧೬೪೦ರಲ್ಲಿ, ವಿಜಯನಗರದ ಪತನವಾದ ನಂತರ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಮೆರೆದ ಮುಸ್ಲಿಮ ಹಾಗೂ ಮರಾಠರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರೆದದ್ದು. ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಆಗಲೇ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಲಾರಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ವೈದಿಕ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನಗಳು ಜೀರ್ಣವಾಗಿದ್ದ ಸಮಯವದು. ಕಡು ಕರ್ಮತನಾದ ವೆಂಕಟಾದ್ವರಿ ಇದರಿಂದ ತುಂಬ ಕೆರಳಿದ್ದನು. ಅವನು ಕೃಶಾನುವಿನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ ಮಾತುಗಳು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಕವಿಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಕ್ಲೇಶವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತವೆ.

ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಮತದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕರ್ಮತ ಪಂಥವಾದ 'ವಡಗಲೆ' (ಉತ್ತರಾದಿ)ಯ ಅನುಯಾಯಿಯಾದ ವೆಂಕಟಾದ್ವರಿಗೆ (ಅರ್ಥಾತ್ ಅವನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಗಂಧರ್ವ ಕೃಶಾನುವಿಗೆ) ವೈಷ್ಣವವಲ್ಲದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಕರ್ಮತವಲ್ಲದ್ದು ಎಳ್ಳಷ್ಟು ಸೇರುತ್ತದಿಲ್ಲ. ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವನ ಅನೌದಾರ್ಯವೂ ಛಿದ್ರಾನ್ವೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಗೃಧ್ರದೃಷ್ಟಿಯೂ ಖಂಡನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಿದ್ವತ್ ಕವಿ ಡಾ. ಜಾನ್ ಸನ್ನನಿಗಿಂತ ಗುಂಜಿ ತೂಕ ಕಡಿಮೆಯವಲ್ಲ. ಅವನು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರತಿಗಾಮಿಯೇ ಸೈ; ಆದರೆ ಮೋಜಿನ ಪ್ರತಿಗಾಮಿ.

ಒಟ್ಟು ೫೦ ವಿಷಯಗಳು 'ವಿಶ್ವಗುಣಾದರ್ಶ'ದ ಸ್ತುತಿ ನಿಂದೆಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿವೆ. ಅವನ ಮೊದಲನೇ ಆರೋಪಿ ಸೂರ್ಯದೇವನೇ. 'ಛಾಂದಸಜ್ಯೋತಿ' - ಅಂದರೆ ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಿ ತೇಜಸ್ಸೆಂದು ವಿಶ್ವಾವಸುವು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದೇ ತಡ, "ಯಾಕೋ? ಲೋಕವನ್ನೆಲ್ಲ ಶೋಷಿಸುವ ಈ ಕ್ರೂರನನ್ನು ಏನು ದೊಡ್ಡ ದೇವರೆಂದು ಹೊಗಳುತ್ತಿ?" ಎಂದು ಕೃಶಾನು ತೆಗಳುತ್ತಾನೆ. (ಈ ಸೂರ್ಯ ನಿಂದೆಯ ಪಾಪದಿಂದ ಕವಿಗೆ ಕುಷ್ಮರೋಗವುಂಟಾಯಿತೆಂದೂ ಅದನ್ನು ಅವನು ಸೂರ್ಯಾರಾಧನೆಯಿಂದ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತೆಂದೂ ದಂತಕಥೆಯಿದೆ.)

ಗಂಧರ್ವದ್ವಯವು ಸಂಚಾರದಲ್ಲಿ ಕಂಡ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕವೂ ಒಂದು. ಈ ಲೇಖದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ವರ್ಣನೆ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬಂದೊಡನೆ ವಿಶ್ವಾವಸುವಿನ ಮುಖದಿಂದ ಬಂದದ್ದು. ಮೂರು ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿಗೆ ಬಂದ ಯಾತ್ರಿಕನಿಗೆ ಮೊದಲು ಕಣ್ಣು ಸೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಮಲೆನಾಡು - ಪಂಪನ ಬನವಾಸಿ ದೇಶ ಎಂದು ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕು.

ಆದರೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹುಳುಕು ತೆಗೆಯಲು ಕೃಶಾನುವಿಗೇನೂ ಕಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ವೀರ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥಿಯಾದ ಅವನ ಕೊಡಲಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ವೀರಶೈವರು ಸಹಜವಾಗಿ ಮೊದಲನೇ ಆಹುತಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಎರಡು ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು “ವೇದವೈದಿಕವಿದ್ವೇಷದೂಷಿತರು”, “ಭಸ್ಮಭೂಷಿತರು”, “ಪಾಖಂಡರು”, “ಚಂದ್ರ ಕಿರಣಾಮೃತದಿಂದ ಅಭಿಷಿಕ್ತನಾದ ಶಿವನಿಗೆ ತಮ್ಮ ಕಾಲು ತೊಳೆದ ನೀರನ್ನು ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡುವವರು” ಮೊದಲಾದ ಚುನಾಯಿಸಿದ ಬೈಗಳನ್ನು ಲಿಂಗವಂತರ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿ ಇಂಥವರಿರುವ ಈ ನಾಡು ನಿದ್ಯವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೀಗೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಇವಕ್ಕೆ ವಿಶ್ವಾವಸುವಿನ ಉತ್ತರ : “ಇಲ್ಲಿ ವೈಷ್ಣವರೂ ಇದ್ದಾರೆ, ವಿಷ್ಣು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳೂ ಇವೆ” – ಎಂದು. ಅವನು ಯದುಗಿರಿ ಮತ್ತು ರಜತಪೀಠಪುರ (ಉಡುಪಿ)ಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಾನೆ. “ಸದ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪೂಜಿತರಾದಂಥ ಆನಂದತೀರ್ಥ ಮುನಿಗಳು (ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು) ಈ ನಾಡಿನಲ್ಲೇ ಅವತರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ಅನ್ವರ್ಥಗೊಳಿಸಿದರು,” ಎಂದೂ ಅವನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾನೆ. (ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ – ಆದರೆ ವೈಷ್ಣವರು ತಾನೆ! ವೈಷ್ಣವರೇ ಇಲ್ಲದಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮಾರ್ಗ ವೈಷ್ಣವರಾದರೂ ಲೇಸಲ್ಲವೆ!) ವೆಂಕಟಾಧ್ವರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ತುಳು ನಾಡು ಕರ್ನಾಟಕದ ಭಾಗವೇ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತಲ್ಲದೆ ಮಲೆಯಾಳಿಗಳು ಹೇಳುವಂತೆ ಕೇರಳದ್ದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಈ ಸಮರ್ಥನೆ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಪಾರು ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ; ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಕೃಶಾನುವಿನ ಫಿರಂಗಿ ಬಡ ಮಾರ್ಗ ಮತ್ತು ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಎಲ್ಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿತು. ಅವನು ಆ ಕಾಲದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಆಚಾರಭ್ರಷ್ಟತೆಯ ಹೊಟ್ಟನ್ನೆಲ್ಲ ಹಾರಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ:

“ಇವರು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತೇರಿದ ಮೇಲೆ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ... ಅನ್ಯ ಮತದವರು ಗುಣವಂತರಿದ್ದರೂ ಅವರನ್ನು ಎಂದೂ ಮನ್ನಿಸದ ಶುಂಠರು... ಇವರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಶಿಖಾ, ಯಜ್ಞೋಪವೀತ, ಗಾಯತ್ರಿಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಾಗಿ ವಿರಕ್ತವೇಷ ಹಾಕಿದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಮೇನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು (ಸಂನ್ಯಾಸಿ ವಾಹನವನ್ನೇರಿದರೆ ಅವನನ್ನು ಕಂಡವರು ಸಚೇಲಸ್ನಾನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವಿದೆ) ದೇಶದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ ಹಣ ಕೂಡಿಸುವ ದಾಂಭಿಕರು... ಸಂಸಾರಿಗಳು ಬರಿಗಾಲಲ್ಲಿ ಚರಿಸಿ ಮುರುಕು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಇಲ್ಲಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳು ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಸುಖಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ... ವೇದಗಳನ್ನು ಅಲಕ್ಷಿಸಿ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೋದುತ್ತಾರೆ...” ಕೃಶಾನುವಿನ ಆರೋಪಗಳ ಯಾದಿ ಇನ್ನೂ ಉದ್ದವಿದೆ. ಮೇಲಿನವು ಮಾದರಿಗಳು ಮಾತ್ರ. ಸ್ಮಾರ್ತರು ತಾವು ಬದುಕಿದೆವೆಂದು ಸಮಾಧಾನಪಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಇತರ ಮತೀಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಹೀಗೇ ಇದ್ದಾರೆಂದು ಅವನು “ಮರೆತ ಮಾತು” ಸೇರಿಸಲು ಮರೆತಿಲ್ಲ.

ವಿಶ್ವಾವಸುವು ಕನ್ನಡ ಕುಲವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸದೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವನ ವಕಾಲತ್ತು ತುಸು ದುರಬಲವಾಗಿಯೇ ಕಾಣುತ್ತದೆ : “ಆಚಾರದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ತಪ್ಪಿದರೇನು? ಇವರು ಹರಿಭಕ್ತರು, ಏಕಾದಶಿ ಉಪವಾಸವನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಮರಿ ಸಹಿತ ಆಚರಿಸುವರು; ಭಾಗವತ ಜನರಲ್ಲಿ ಆದರ, ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ದೃಢ ಶ್ರದ್ಧೆ ಇವರಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮಾಡುವವರೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲ!”

ಕೊನೆಗೆ ಕೃಶಾನು ಕನ್ನಡಿಗರ ಮೇಲೆ ಕೊಡುವ ತೀರ್ಪು ಇದು : ಇವರು ಸಂಸ್ಕಾರಹೀನರಾದ

ದಡ್ಡ ಜನ; ಇವರಿಗೆ ಹಿಟ್ಟು-ಬೂದಿ ಒಂದೇ-ಎಂದು. “ಬೆಳದಿಂಗಳು-ಕತ್ತಲೆಗಳಲ್ಲಿ, ಕೇಸರದ ಗಿಡ-ವಿಷವೃಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ, ನಾಗರ-ಇತ್ತಲೆ ಹಾವುಗಳಲ್ಲಿ, ತಾವರೆ-ಉಮ್ಮತ್ತ ಹೂವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಗೆ-ಕೋಗಿಲೆಗಳಲ್ಲಿ, ಹಾಲುಗಡಲು-ಹಾಳು ಬಾವಿಗಳಲ್ಲಿ, ಪಂಡಿತ-ಮೂರ್ಖರಲ್ಲಿ ಭೇದವರಿಯದ ಮೂಢರ ನಾಡು ಇದು.”

ಅನ್ಯಾಯ - ಆದರೆ ಕನ್ನಡಿಗರು - ಲಿಂಗಾಯತರು ಕೂಡ - ವಿಶ್ವಗುಣಾದರ್ಶಕಾರನ ಮೇಲೆ ಅತಿ ಸಿಟ್ಟಾಗಬೇಕಿಲ್ಲ. ಅವನು ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಪಂಥವಾದ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅಸಮಾಧಾನಕರ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದಾನೆ. ರಾಮಾನುಜ ಪಂಥದ ‘ತೆಂಗಲೆ’ (ದಾಕ್ಷಿಣಾತ್ಯ) ಪಂಗಡದವರನ್ನು ಅವನು ದೂಷಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡಿರಿ : “ಇವರು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದಿ ಪಾತಕ ಮಾಡುವ ಕಳ್ಳರಿಗೆ, ಜಾರ ಚೋರ ಕಿರಾತರಿಗೆ, ಪ್ರಜಾಪೀಡಕ ರಾಜರಿಗೆ ಮುದ್ರೆಯೊತ್ತಿ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶ ಕೊಟ್ಟು ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ, ಅವರೊಡನೆ ಊಟಕೂಟಗಳಲ್ಲಿ ಬೆರೆಯುತ್ತಾರೆ... ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಗಳ ಗಂಧವಿಲ್ಲದ ಮೂಢರನ್ನು ಕೇವಲ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವ ಗುರುಗಳ ವಂಶೋದ್ಭವರೆಂಬೊಂದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಗುರುವೆಂದು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ... ಇವರ ಆಚಾರ್ಯರು ಆಚಾರಹೀನರೂ ಧನಪಿಶಾಚಿಗಳೂ ಕಾಮುಕರೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ...” ಇತ್ಯಾದಿ.

ಸಾರಾಂಶವಿಷ್ಟೇ : ವೆಂಕಟಾಧ್ವರಿ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಪದ್ಧತಿಯ ಕಡುಭಕ್ತ. ಅವನಿಗೆ ಆಚಾರವೇ ಮುಖ್ಯ, ಭಕ್ತಿ ಗೌಣ.

ವೆಂಕಟಾಧ್ವರಿ ಕಂಡ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಪೇಶವಾಯಿ ದೌಲತ್ತಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆ, ಉದಯೋನ್ಮುಖವಾಗಿ ಮುಸ್ಲಿಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಗಳಿಸಿದ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ರಾಜ್ಯಾದಿ ಲೌಕಿಕದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗೇಳುತ್ತ ವೈದಿಕ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾಸ್ಥೆ ತಳೆದಿದ್ದ ಆ ಕಾಲದ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೇಲೆ ಅವನ ದೂರುಗಳ ಯಾದಿ ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿವೆ ಕೆಲ ಮುಕ್ತಾಫಲಗಳು :

ವ್ಯಾಪಾರ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಇವರಿಗೆ ಆಚಾರದ ಧ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ; ಊಟದ ಹೊತ್ತಾಗುವ ವರೆಗೂ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ನಾಸ್ತಿ... ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವೃತ್ತಿ ಬಿಟ್ಟು ಕುಲಕರ್ಣಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡಿಗಾಗಿ ತುರುಕ ರಾಜರ ಸೇವೆಗೆ ತನುವನ್ನು ಮಾರುತ್ತಾರೆ. (ಬಹುಶಃ ಆದಿಲಶಾಹಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ವರ್ಣನೆಯಿದು.) ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿವೃಣರಾದ ಇವರು ತಗಲು ಮಾಡಿ ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಕವಿಗೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯ ‘ಅನುಪಮ’ವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. “ಹಗಲೆಲ್ಲ ಲೌಕಿಕದ ಮಾತಾಡುವ ಇವರಿಗೆ ಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೌನವ್ರತ... ಮುಂಜಿವೆ ಮದುವೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಬದಲು ಆಡಂಬರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ... ವೇದ ಕಲಿಯಬೇಕಾದ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮ್ಲೇಚ್ಛ ಭಾಷೆ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ.”

ಮರಾಠಿಗರ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಮೇಲಂತೂ ಅವನಿಗೆ ತೀರ ನಿಕ್ಕಷ್ಟ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ :

“ವೇದವ್ಯಾಸಂ ಸ ಇಹ ದಶ ಯೋ
ವೇದ ವೇದಾಕ್ಷರಾಣಿ
ಶ್ಲೋಕಂ ತ್ವೇಕಂ ಪರಿಪಠತಿ ಯಃ

ಸ ಸ್ವಯಂ ಜೀವ ಏವ!
ಆಪಸ್ತಂಬಃ ಸ ಕಿಲ ಕಲಯೇತ್
ಸಮ್ಯಗೌಪಾಸನಂ ಯಃ....”

(ವೇದದ ಹತ್ತು ಅಕ್ಷರ ಬಲ್ಲವನೇ ಇಲ್ಲಿ ವೇದವ್ಯಾಸ; ಒಂದು ಶ್ಲೋಕ ಬಲ್ಲವನಂತೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯೇ; ಸರಿಯಾಗಿ ಔಪಾಸನ ಮಾಡಲು ಬಂದರೆ ಅವನು ಆಪಸ್ತಂಬ ಮುನಿಯೆನಿಸುತ್ತಾನೆ...) ವೈದಿಕ ವಿದ್ಯೆಯ ಅವಸ್ಥೆ ಮ್ಲೇಚ್ಛರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತೆಂಬುದರ ದ್ಯೋತಕವಿದು.

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ‘ಬುವಾಬಾಜಿ’ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಚುರವಾಗಿರಬೇಕು. ಅವನೆನ್ನುತ್ತಾನೆ – “ಯಾವ ಯಾವ ಜಾತಿಯವರೋ ಸೇರಿಕೊಂಡು ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ತಿಲಾಂಜಲಿಯಿತ್ತು ವಿರಕ್ತಿಯ ಸೋಗು ಹಾಕಿ ಜನರನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸುತ್ತ ಅಲೆದು ಬಿಕ್ಕಿ ಬೇಡಿ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.”

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸೈನ್ಯಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಕೆಡಿಸಿದ ಸುಲಿಗೆ ನೀತಿ ಈ ಕವಿಯ ಗಮನಕ್ಕೂ ಬಂದಿದೆ. ದೇಶದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ಸಕಲ ಜಾತಿಯವರನ್ನೂ ಪೀಡಿಸಿ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಇವರು ಸುಲಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂದು ಅವನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಆದರೆ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯರ ಸಕಲಾಪರಾಧಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ ಕವಿ ಆಡಿದ್ದಾನೆ. ಅಂಗ-ವಂಗ-ಕಲಿಂಗ-ಕರ್ನಾಟಾದಿ ಸಕಲ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ವೀರರ ಪರ್ಮಟನದ ಶೌರ್ಯಸಾಹಸ ಅವನ ಮೆಚ್ಚಿಗೆ ಪಡೆದಿದೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸ್ವತಃ ಬ್ರಹ್ಮಕರ್ಮಚ್ಯುತರಾದರೂ ಇವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. “ಸೈನ್ಯಾಧಿಪತ್ಯದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಗ್ರಾಮಾಧಿಕಾರಿತ್ವದವರೆಗೆ ನಾನಾ ಅಧಿಕಾರಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹಿಂದುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿರದಿದ್ದರೆ “ಭವೇದ್ಯವನ ವೇಷ್ಟಿತಂ ಭುವನಮೇತದಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ” ತುರುಕರಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ದೇಶವೆಲ್ಲ ಎಂದೋ ಅಬ್ರಾಹ್ಮಣವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು.” ಇದೊಂದೇ ಪುಣ್ಯಕೃತಿಯಿಂದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಕಲ ಪಾಪಗಳನ್ನು ತೊಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಂದು ವೆಂಕಟಾಧ್ವರಿ ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಒಪ್ಪಿದ್ದಾನೆ.

ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮುಸ್ಲಿಮರಿಂದ ಬಂದ ವಿಪತ್ತಿನ ತೀವ್ರ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಅವನಿಗಿತ್ತೆಂದು ಅವನ ಕಾಶೀದೇಶ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ತುರುಕ ರಾಜರ ಸೇವೆ ಒಲ್ಲೆವೆಂದು ಸೈನ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರದೆ ಈ ಕಾಶೀದೇಶದ ಕಾಯಸ್ಥರೂ ಕ್ಷತ್ರಿಯರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಮನೆ ಹಿಡಿದು ಕುಳಿತಿದ್ದರೆ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮ ಎಂದೋ ಮುಸ್ಲಿಮರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಳುಬಿದ್ದು ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಅವನು ವಿಶ್ವಾಸವಿಸಿನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ವೆಂಕಟಾಧ್ವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ವೈದಿಕಾಚಾರ ನಿಷ್ಠೆ ಅವನಿಗೆ ಆಂಧ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಿಸಿಗಲಿಲ್ಲ; ಹಳ್ಳಿಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಶೂದ್ರ ಪ್ರಭುಗಳ ಸಂಬಳದ ಕಾರಕೂನರಾಗಿದ್ದಾರೆ; ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಮರುಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ತೊರೆಯಂತೆ, ಎಲ್ಲಾದರೂ ಇದ್ದರೂ ಅವರು ಮಂದಿಯ ಮನೆಯ ಮುಸುರೆ ತಿಕ್ಕಿ ಜೀವನ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂದು ಅವನು ಗೋಳಾಡಿದ್ದಾನೆ.

ವಿಜಯನಗರದ ಪತನದ ನಂತರ ಆಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೇ ಬಾರಿ ಮುಸ್ಲಿಮರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ

ಹೆಚ್ಚಿದ್ದನ್ನು ಅವನು ಹೀಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ : “ಗಾಳಿಗಿಂತ ಚುರುಕಾದ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೇರಿ ಗುಡಿ ಗುಂಡಾರಗಳನ್ನು ಧ್ವಂಸ ಮಾಡುತ್ತ ವೇದೋಕ್ತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವ ಪಣತೊಟ್ಟ ಭುವನಭಯಂಕರ ಯವನರು ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಮೆರೆಯತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ.”

ಆಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಕವಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯಾದ ಸಂಗತಿಗಳೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಮದೆಯರ ಸೌಂದರ್ಯ ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು ಉಪಭೋಗಿಸುವ ಭೋಗಿಗಳ ವೈಭವ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿನ ಕೊಡುಗೆ ದೊರೆಗಳ ಔದಾರ್ಯ.

ಗುಜರಾತದ ಸಂಪತ್ತು ಆಗಲೇ ಎಲ್ಲರ ಗಮನವನ್ನೂ ಸೆಳೆದಿತ್ತು. ಕವಿ ಅದರೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಯ ರಮಣಿಯರ “ಬಂಗಾರದ ಮೈ ಬಣ್ಣ, ತಾಮ್ರ ಸದೃಶವಾದ ಮೆದು ತುಟಿ, ಹವಳ ಬಣ್ಣದ ಅಂಗೈ, ಅಮೃತದಂಥ ಮಾತು, ತಾವರೆಮುಖ”ಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು “ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮರುಳುಗೊಳಿಸದಿರುವಂಥ ಅವಯವವಾವುದಾದರೂ ಗುರ್ಜರ ನಾರಿಯಲ್ಲಿದೆಯೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಆದರೆ ಏನು ಫಲ? ಗುಜರಾಥಿ ಪುರುಷರು ಆಂಧ್ರರಂತೆ ಬುದ್ಧಿವಂತರಲ್ಲ. ಮಿಂಚಿನ ಹೊಳಕಿನಂಥ ಆ ನಾರಿಯರನ್ನು ಏರುಜವ್ವನದಲ್ಲಿ ಓಲೈಸುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಣದ ಹಪಾಪಿಯಿಂದ ಮೂಢ ಗುಜರಾಥಿ ತರುಣರು ಮಣೆರತ್ನಾದಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ದೇಶಾಂತರ ಅಲೆಯುತ್ತ ತಾರುಣ್ಯವನ್ನು ನಿರರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರಲ್ಲ ಎಂದು ಕೃಶಾನು ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಾನೆ. ಕೃಶಾನುವಿನ ಟೀಕೆ ನಿಜ — ಇಂದಿಗೂ ಕೂಡ.

ಕನ್ನಡದ ಬನವಾಸಿಯಂತೆ ಚೋಳ (ಮಲೆಯಾಳ) ದೇಶದ ತೆಂಗು ಕೌಂಗಿನ ನಾಗವಲ್ಲಿಯ ನಿಸರ್ಗ ಶೋಭೆ ಕವಿಯನ್ನು ಮೋಹಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಶುದ್ಧಾಚಾರಕ್ಕೂ ಅವನು ಸರ್ತಿಫಿ ಕೇಟು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. (ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯದ ಲೇಪ ಉಳಿದಿತ್ತೆನ್ನಿರಿ!) ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ಮಡಿವಂತರಾದ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಂಗಳನ್ನ ತಿನ್ನುತ್ತಾರಲ್ಲ, ಏನನ್ನಾಯ! ಎಂದು ಅವನ ತಳಮಳ.

ಮಲೆಯಾಳದ ಮಹಿಳೆಯರ ಚಾಳಿ ಮಾತ್ರ ಅವನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿತವಿಲ್ಲ. ಈ ಹೆಂಗಸರು ಕುಪ್ಪಸ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳದೆ ‘ಬಟ್ಟ ಕುಚ’ವನ್ನು ಬಯಲಿಗಿಟ್ಟು ಯಾಕೆ ತಿರುಗಬೇಕು? ಇಷ್ಟೇನೆ? ಹುಡುಗಿಯ ರಾರಾದರೂ ಮೈನರೆದರೆ ಈ ನಾಚಿಕೆಗೇಡಿ ಹೆಂಗಸರು ಅವರ ಮನೆ ಮುಂದೆ ನೂರುಗಟ್ಟಳೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಕೇಳಲಸದಳವಾದ ಅಶ್ಲೀಲ ಕಾಮುಕ ವಚನಗಳನ್ನು ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಗಳಹುತ್ತಾರಲ್ಲ! ಕಲಿಕಾಲ!

ಕೃಶಾನುವಿನ ಈ ಆಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ವಿಶ್ವಾವಸುವಿನ ಉತ್ತರ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿದೆ : “ಕಾಮೋಪಭೋಗ ಸಾಧನವಾದ್ದರಿಂದ ಎದೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಕೂಗಿಬ್ಬಿಸುವ ನೀನು ಅದರ ಇನ್ನೊಂದು ಸಾಧನವಾದ ತುಟಿಗಳನ್ನೂ ಮರೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯಾಕೆ ಚಳವಳಿ ಹೂಡುವುದಿಲ್ಲ?”

ವಿಶ್ವಾವಸುವು ಕೃಶಾನುವನ್ನು ನಿಜವಾಗಿ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿದ್ದು ಇದೊಂದೇ ಸಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು!

11. ಈ ನ್ಯಾಯಗಳೇ ಬೇರೆ!

ನ್ಯಾಯ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಅರ್ಥಗಳು ಇವೆ. ವ್ಯಾಜ್ಯ ಎಂಬೊಂದು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾದ ಅರ್ಥ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಕೇಳಲು ಹೋಗುವುದು ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಕ್ರಮ, ವಿಧಾನ, ರೀತಿ, ನೀತಿ, ವ್ಯವಹಾರ, ಸರಿಯಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ, ತೀರ್ಪು ಮೊದಲಾದ ಅರ್ಥಗಳೂ ಉಂಟು. ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಅರ್ಥ ಸಾಮ್ಯ, ಸಾಮತಿ ಎಂಬುದು. ಅದೇ ನಾವಿಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸುತ್ತಿರುವುದು.

“ಕಾಕತಾಲೀಯ ನ್ಯಾಯ”ವನ್ನು ಯಾರು ಕೇಳಿಲ್ಲ! ಏನೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ಎರಡು ಘಟನೆಗಳು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ನಡೆದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧವಿದೆಯೆಂದು ಭ್ರಮೆ ಹುಟ್ಟಬಹುದು. ಕಾಗೆ ಬಂದು ತಾಳೆ ಮರದ ಮೇಲೆ ಕೂತಿತು; ಆಗಲೇ ಆ ಮರ ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟಿತು. ಕಾಗೆ ಕುಳಿತದ್ದರಿಂದ ಮರ ಬಿತ್ತು ಎಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಶುದ್ಧ ಹೆಡ್ಡತನವಾದೀತು.

ಇಂಥ ನ್ಯಾಯಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜನರ ಬಾಯಲ್ಲಿರುವ ಗಾದೆ ಮಾತುಗಳೇ ಆಧಾರವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವುಗಳನ್ನು “ಲೋಕೋಕ್ತಿ ನ್ಯಾಯ”ಗಳೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

“ಅರಣ್ಯರೋದನ” ನ್ಯಾಯವನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿ. ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ತ ಹಾಗೆ ಎಂದು ಇದರ ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ತರೆ ಕೇಳುವವರು ಯಾರು? ಸಹಾನುಭೂತಿ ತೋರಿಸುವವರು ಯಾರು? ಮಂತ್ರಿಗಳ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡದ್ದೆಲ್ಲ ಅರಣ್ಯರೋದನವಾಯಿತು ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜ್ಞ ಬೋರ್ಕಲ್ಲ ಮೇಲೆ ಮಳೆಗರೆದರಾ ಕಲ್ಲು ನೀರ್ಕುಡಿಯಲಸುದೆ? - ಎಂದದ್ದೂ ಇಂಥದೇ - ಆದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಿನ್ನವಾದ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ. ಅರಣ್ಯರೋದನ ವ್ಯರ್ಥ ಗೋಳಾದರೆ, ಬೋರ್ಕಲ್ಲ ಮೇಲೆ ಮಳೆ ಹೊಯ್ಯುವುದೆಂದರೆ ಉಪಯುಕ್ತ ವಸ್ತುವನ್ನು ಅಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು ಹಾಳುಮಾಡುವುದು. ಇದೇ ಸಂಸ್ಕೃತದ “ಊಷರ ವರ್ಷ ನ್ಯಾಯ” - ಮರುಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಬಿದ್ದ ಹಾಗೆ.

ಕನ್ನಡ ಗಾದೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಹತ್ತಿರವಾದದ್ದೆಂದರೆ “ದೇಹಲೀ ದೀಪ ನ್ಯಾಯ”. ಅಡ್ಡ ಗೋಡೆ ಮೇಲೆ ದೀಪ ಇಟ್ಟ ಹಾಗೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಾನೆ ಅನ್ನುತ್ತೇವಲ್ಲ ಅದೇ ದೇಹಲೀ ದೀಪ ನ್ಯಾಯ. ದೇಹಲಿ ಎಂದರೆ ಹೊಸಲು. ಹೊಸಲ ಮೇಲೆ ದೀಪ ಇಟ್ಟರೆ ಎರಡೂ ಕಡೆ ಬೆಳಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಮ್ಮಡಿ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಕೊಡುವ ಒಂದೇ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಈ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸಂಗಡಲೇ ಎರಡೂ ಪಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಇವನು ತಮ್ಮ ಪರವಾಗಿಯೆ ಇದ್ದಾನೆ ಅನಿಸುವ ಹಾಗೆ ಸಂದಿಗ್ಧಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಇದನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದು.

“ಅಂಧ ಪರಂಪರಾ ನ್ಯಾಯ” ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಕುರುಡರು ಕುರುಡರಿಗೆ ದಾರಿ ತೋರಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಅನ್ನುವುದು ಇದನ್ನೇ. ಅರಿಯದವರು ಅರಿಯದವರನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರೆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಗುಂಡಿಯೇ ಗತಿ ತಾನೆ?

ಹಾಗಾದರೆ ಕುರುಡರು ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ಎನ್ನುವುದನ್ನು “ಅಂಧಪಂಗು ನ್ಯಾಯ” ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇದು ಸಹಕಾರದ ಮಹಿಮೆಯ ನ್ಯಾಯ. ಕುರುಡನ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ಹೆಳವ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರೆ ಹೆಳವ ದಾರಿ ಹೇಳಬಹುದು; ಕುರುಡ ನಡೆಯಬಹುದು; ಇಬ್ಬರೂ ಗುರಿ ಸೇರಬಹುದು.

ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾದದ್ದು “ಅಂಧ ಗೋಲಾಂಗೂಲ ನ್ಯಾಯ” ಕುರುಡ ದಾರಿ ಕೇಳಿದಾಗ ಕಿಡಿಗೇಡಿ ಹತ್ತಿರವಿದ್ದ ಆಕಳ ಬಾಲವನ್ನು ಅವನ ಕೈಲಿ ಕೊಟ್ಟು, ಇದರ ಸಂಗಡ ಹೋಗು ಗುರಿ ಮುಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದನಂತೆ. ಕುರುಡನ ಗತಿ ಏನಾಯಿತೆಂದು ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಕೆಟ್ಟವರ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಏನಾದರೂ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತನಾಗುವವ ಅಂಧ ಗೋಲಾಂಗೂಲ ನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗುತ್ತಾನೆ.

ತವಡು ಕುಟ್ಟುವುದು ಎಂದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದೇ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ “ಷಿಷ್ಟ ಪೇಷಣ ನ್ಯಾಯ” (ಹಿಟ್ಟನ್ನು ಕುಟ್ಟುವುದು) ವಾಗಿದೆ. ಹೇಳಿದ್ದೇ ಹೇಳುವ, ಮಾಡಿದ್ದೇ ಮಾಡುವ ನಿರರ್ಥಕ ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಈ ನ್ಯಾಯ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ.

“ಬಿಲ್ವಖಿಲ್ವಾಟ ನ್ಯಾಯ”ದ ಕಥೆ ಬೇರೆಯೇ. ಖಿಲ್ವಾಟ (ಬೋಳು ತಲೆಯವ) ಬಿಸಿಲಿಗಂಜಿ ಬಿಲ್ವವೃಕ್ಷದ ನೆರಳಿಗೆ ಬಂದರೆ ಬೇಲದ ಕಾಯಿ ಅವನ ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿತ್ತಂತೆ. ಕಾಯಬೇಕಾದ್ದೇ ಕೊಲ್ಲುವಂತಾದರೆ ಏನು ಗತಿ?

ಒಂದವಕಾಶ ಕೊಟ್ಟರೆ ಬಹಳ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರು “ವೃದ್ಧ ಕುಮಾರೀವರ ನ್ಯಾಯ”ವನ್ನನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಹಾಭಾರತದ ಒಂದು ಕಥೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಮದುವೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮುಪ್ಪಾದವಳೊಬ್ಬಳಿಗೆ ಇಂದ್ರ ಬೇಕಾದ ಒಂದು ವರ ಬೇಡಲು ಹೇಳಿದ. ಅವಳೋ ಪಾತಾಳ ಗರುಡಿ. “ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಹಾಲು ತುಪ್ಪದೊಟವನ್ನು ಬಂಗಾರದ ಬಟ್ಟಲಲ್ಲಿ ಉಣ್ಣುವಂತಾಗಲಿ!” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳಂತೆ. ಒಂದೇ ವರದಲ್ಲಿ ಯೌವನ, ವಿವಾಹ, ಪುತ್ರಸಂತಾನ, ಧನಧಾನ್ಯ ಸಮೃದ್ಧಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಗಿಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡಳು ಜಾಣೆ. “ಎಳೆ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಹಚ್ಚಡ ನುಂಗು”ವವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಇಂಥವರೇ.

ಬಿಲ್ವ ಖಿಲ್ವಾಟ ನ್ಯಾಯದ ಹಾಗೇ ಇನ್ನೊಂದು ನ್ಯಾಯ “ಘಟ್ಟಕುಟೀ ಪ್ರಭಾತ ನ್ಯಾಯ”. ಸುಂಕ ತಪ್ಪಿಸುವ ಆಸೆಯಿಂದ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಯಾವುದೋ ಅಡ್ಡ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿಸಹೋದ ಗಾಡಿಕಾರ ಬೆಳಗಾಗುವಾಗ ಅದೇ ಸುಂಕದ ಕಟ್ಟೆಯ ಮುಂದೆ ಬಂದನಂತೆ. ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸಿದ್ದೇ ಒದಗಿಬರುವ ವಿಧಿವಿಲಾಸವನ್ನು ಇದು ಸಂಕೇತಿಸುತ್ತದೆ.

“ಕದಲೀಫಲ ನ್ಯಾಯ” ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧಿ ವಿಭ್ರಮವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತದೆ. ಬಾಳೇಗೊನೆ ಕಡಿದ ಮೇಲೆಯೇ ಹಣ್ಣಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಇದರ ಅರ್ಥ. “ಬಿಸಿಯಾಗದೆ ಬೆಣ್ಣೆ ಕರಗದು” ಎಂಬುದು ದುಷ್ಟರಿಗೆ ದಂಡನೆಯಾಗದೆ ಬುದ್ಧಿ ಬಾರದು ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಸೂಚಿಸುವ ಹಾಗೆ, ದುಃಖ ಅನುಭವಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಬಲು ಸಜ್ಜನರಾಗಿಬಿಡುವವರು ಕದಲೀಫಲ ನ್ಯಾಯವನ್ನನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ.

“ಅರುಂಧತೀ ದರ್ಶನ ನ್ಯಾಯ”ದ ರೀತಿ ಬೇರೆಯೇ. ಸಪ್ತರ್ಷಿ ಮಂಡಲದ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಅರುಂಧತೀ ನಕ್ಷತ್ರ ಬಲು ಚಿಕ್ಕದು ಅದು ಸಹಸಾ ಗುರುತಿಸಲು ಬಾರದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಕಾಣಬಯಸುವವರು ಹತ್ತಿರದ ಯಾವುದಾದರೂ ದೊಡ್ಡ ನಕ್ಷತ್ರವನ್ನು ಹೆಗ್ಗುರುತಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅದರ ಹತ್ತಿರ ಹುಡುಕುತ್ತಾರೆ. ಅಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾದದ್ದನ್ನು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾದದ್ದರ ಸಾಮೀಪ್ಯ ಅಥವಾ ಸಾಹಚರ್ಯದಿಂದ ನೆನಪಿಡಬಹುದಲ್ಲವೆ?

ಕಾಕತಾಲೀಯ ಒಂದು ತರಹದ ಆಕಸ್ಮಿಕವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರೆ “ಅಶೋಕ ವನಿತಾ ನ್ಯಾಯ” ಇನ್ನೊಂದು ತರಹದ್ದನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ರಾವಣನಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ವನಗಳಿದ್ದವು. ಸೀತೆಯನ್ನು ಅಶೋಕವನದಲ್ಲೇ ಏಕೆ ಇಡಬೇಕಿತ್ತು? ಏನೂ ಉದ್ದೇಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅಷ್ಟೇ ಎಂದು ಅಲ್ಲಿಟ್ಟ. ಒಂದು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹಲವು ವಿಧಾನಗಳು ಸಮಾನ ಗುಣದವುಗಳಾಗಿ ಲಭ್ಯವಾಗಿರುವಾಗ ಯಾವುದೊಂದನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಇಂಥ ಆಯ್ಕೆಗೆ ಉದ್ದೇಶ ಹೇಳಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

“ನ್ಯಾಯ” ವಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಾಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಲು ಪ್ರೀತಿಯೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. “ಕಾಕಾಕ್ಷಿಗೋಲಕ ನ್ಯಾಯ”ವೊಂದಿದೆ. ಕಾಗೆಗಿರುವುದು ಒಂದೇ ದೃಷ್ಟಿಯಂತೆ. ಅದನ್ನು ಅದು ಎಡಕ್ಕೆ ನೋಡಬೇಕಾದಾಗ ಎಡದ ಕಣ್ಣಿನ ಗುಳಿಗೆ ಬಲಕ್ಕೆ ನೋಡಬೇಕಾದಾಗ ಆ ಗುಳಿಗೆ ಸರಿಸುತ್ತದಂತೆ ಒಂದೇ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಎರಡು ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ವರಸೆಯಿಂದ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಚಮತ್ಕಾರ “ಕಾಕಾಕ್ಷಿ ಗೋಲಕ ನ್ಯಾಯ”.

“ಕಾಕದಂತಗವೇಷಣ ನ್ಯಾಯ”ದೊಡನೆ ಇದನ್ನು ಮುಗಿಸುವಾ. ಕಾಗೇ ಹಲ್ಲು ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಏನು ಫಲ? ಅದು ಗಾಳಿ ಗುದ್ದಿ ಮೈ ನೋಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹುಚ್ಚು ಅಲ್ಲವೆ? ಆದರೆ ನಾವು ಬಹಳ ಜನ ಇದರಲ್ಲೇ ನಿರತರಾಗಿರುವುದೂ ಸತ್ಯವೇ ತಾನೆ!

12. ಭಾಷೆಗಳ ವಿಲಕ್ಷಣ ಗತಿ

ಇಂದಿನ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಭಾಷೆ ಉಪಭಾಷೆಗಳಿವೆ. ಭಾರತವೊಂದರಲ್ಲೇ ಹನ್ನೆರಡು ಪ್ರಮುಖ ಭಾಷೆಗಳು ಮತ್ತು ೫೦೦ರಷ್ಟು ಉಪಭಾಷೆಗಳುಂಟು. ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯರು ಮಾತಾಡಲು ಹೇಗೆ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದರೆಂದು ಯಾರೂ ಅರಿಯರು. ಮಾತಾಡದೆ ಇದ್ದ ಮನುಷ್ಯರಿದ್ದರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅತಿ ಪುರಾತನ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಪುರಾವೆ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಮೃಗ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೂ ಅವುಗಳ ಭಾಷೆ ಉಂಟೆಂದು ಕಥೆಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಪ್ರಾಣಿಗಳು ತಮ್ಮ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಧ್ವನಿಯ ಮೂಲಕ ಪರಸ್ಪರ ತಿಳಿಸುತ್ತವೆಂಬುದು ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪಿದ ಮಾತು. ಆದರೆ ಅವು ಭಾವನೆಗಳೇ ಹೊರತು ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲ. ಇಂಥ ಅಕ್ಷರಕ್ಕೆ ಇದೇ ಅರ್ಥ ಎಂದು ಪ್ರಾಣಿಗಳು ನಿರರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಿವೆಯೆನ್ನಲು ಆಧಾರವಿಲ್ಲ. ವಿಶಿಷ್ಟ ಅಕ್ಷರ ಅಥವಾ ಅಕ್ಷರ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಅರ್ಥವಿರುವುದೇ ಭಾಷೆಯ ಲಕ್ಷಣ.

ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವ ಭಾಷೆಗಳೆಲ್ಲ ಅತಿ ಕಾಡು ಭಾಷೆಯೆನಿಸುವ ಭಾಷೆಗಳಿಗೂ ಕನಿಷ್ಠ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವಿರಬೇಕು. ಈಗಿರುವ ಯಾವ ಭಾಷೆಯೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ಮೂಲ ಭಾಷೆಯಲ್ಲ. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತವೇ ಎಲ್ಲ ಭಾರತೀಯ - ಐರೋಪ್ಯ ಭಾಷೆಗಳ ತಾಯಿಯೆಂದು ಭಾವನೆಯಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೂಡ ಯಾವುದೋ ಮೂಲ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಕವಲೊಡೆದದ್ದೆಂದೇ ಈಗ ನಿರ್ಧಾರವಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಷೆ ಇತರ ಯಾವುದಾದರೂ ಭಾಷೆಯ ಕವಲಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಬೆಳೆದು ಕೊನೆಗೆ ತಾನೇ ಒಂದು ಭಾಷೆಯೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಭಾಷೆಗಳು ಏಕೆ ಬದಲಾಗುತ್ತವೆ? ಯಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕದಿಂದ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿದರೆ ಐನೂರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅವೆರಡೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಷೆಗಳನ್ನೇ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಅವೇ ಶಬ್ದಗಳಿದ್ದರೂ ಮಾತುಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಭ್ರಾತೃ ಇದ್ದುದು ಈಗಿನ ಭಾರತೀಯ ಆರ್ಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಯಿ ಆಯಿತೆಂದು ನಾವು ಬಲ್ಲೆವು. ಅದೇ ಭ್ರಾತೃ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರದರ್, ಜರ್ಮನ್‌ನಲ್ಲಿ ಬ್ರೂದರ್ (Bruder), ರಶಿಯನ್‌ನಲ್ಲಿ ಬ್ರಾತ್ ಆಯಿತು. ಆದರೆ ಏಕೆ?

ಹವಾಮಾನ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿಜಾಂಶವಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಮೂಲ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ 'ಪ' ಇದ್ದುದೆಲ್ಲ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಹ' ಏಕಾಯಿತು? ತಮಿಳು, ತುಳು, ಮಲೆಯಾಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ 'ಪೋ' ಇದ್ದುದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ, ಅದೂ ೧೦ನೇ ಶತಮಾನದ ನಂತರವೇ 'ಹೋಗು' ಏಕಾಗಬೇಕು? ನಾನು ಈ ಬದಲಾವಣೆಯ ಕಾರಣವನ್ನು ಕುರಿತು ಅನೇಕ

ವಿದ್ವಾಂಸರ ಲೇಖಗಳನ್ನೋದಿದ್ದೇನೆ. ಕೆಲವರು ಅದು ಉತ್ತರದ ಆರ್ಯ ಭಾಷೆಗಳ ಪ್ರಭಾವ—
ದಿಂದಾಯಿತೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಪಕಾರವನ್ನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಹಕಾರವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವ ಉತ್ತರದ
ಭಾಷೆಯೊಂದೂ ನನಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ ಹಕಾರದ ಸಮಸ್ಯೆ ಇಂದಿಗೂ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದಿದೆ. ಹವೆ
ಮತ್ತು ಪರಕೀಯರ ಪ್ರಭಾವಗಳೊಡನೆ ಬೇರೆ ಅಜ್ಞಾತ ಸಂಗತಿಗಳೂ ಭಾಷೆಯ ರೂಪಾಂತರಕ್ಕೆ
ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಸ್ವರಭಾರದ ರೀತಿಯೂ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಮರಾಠಿಗರು ಗಣಿತವನ್ನು ಗಣಿತ ಎಂದು
ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲ ವೇಳೆ ಭಾಷೆ ಅರ್ಥವಾಗದಿದ್ದರೂ ಸ್ವರಭಾರದಿಂದಲೇ ಭಾಷೆ ಇಂಥೆಂದು
ಊಹಿಸಲು ಬರುತ್ತದೆ. ಭಾಷೆಯಿಂದ ಭಾಷೆಗೆ ಶಬ್ದಗಳು ಹೋಗುವಾಗ ಆ ಭಾಷೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ
ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಹಿಂದಿಯ 'ಸಲಾಹ' ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಸಲಹೆ' ಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ
'ಸಹಸ್ರ' ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ 'ಆಯರ' ಆಗುತ್ತದೆ.

ಕೆಲ ಭಾಷೆಗಳು ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷ ಕಳೆದರೂ ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದದೆ ಇದ್ದಂತಿರುತ್ತವೆ.
ಅರಬ್ಬಿ, ಇದಕ್ಕೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ; ಭಾರತದಲ್ಲಿ ತಮಿಳು—ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಲಿಖಿತ ತಮಿಳು —
ಇಂಥ ಯಥಾಸ್ಥಿತಿವಾದಿ ಭಾಷೆ. ಅದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿದ್ದಂತೆಯೇ ಇಂದೂ ಇದೆ.
ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನ್ಯೂಗಿನಿಯ ಭಾಷೆಗಳು ವರ್ಷ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೊಬ್ಬನು
ಸತ್ತರೆ ಅವನ 'ಒಡತನ'ದ ಶಬ್ದಗಳು ಮೈಲಿಗೆಯಾಗುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಬದಲು ಹೊಸ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು
ಬಳಕೆಗೆ ತರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ!

ಅನಾಗರಿಕ ಜನರ ಭಾಷೆಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿವೆಯೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ಬಗೆದರೆ ಅದು
ತಪ್ಪು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಚೀನಿ ಭಾಷೆಗಳ ವ್ಯಾಕರಣಗಳು ಅತಿ ಸುಲಭವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವು ಅನಾಗರಿಕವಲ್ಲ.
ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬಂಗಾಲಿಯಷ್ಟು ಸುಲಭ ವ್ಯಾಕರಣದ ಭಾಷೆ ಬೇರೊಂದಿರಲಾರದು; ಅದು ಭಾರತದ
ಅತಿ ಸಮೃದ್ಧ ಭಾಷೆಯೂ ಹೌದು. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅತಿ ಅನಾಗರಿಕ ಜನರ ಕೆಲ ಭಾಷೆಗಳ
ವ್ಯಾಕರಣ ಬಲು ಜಟಿಲವಾಗಿರುವುದುಂಟು.

ಮನುಷ್ಯನ ಅತಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಕನಿಷ್ಠ ೬೦೦ ಶಬ್ದಗಳು ಬೇಕೆಂದು
ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯದ ಒಳನಾಡಿನ ಅರಂಟಾ ಜನಾಂಗದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ
ನಾಲ್ಕೈದು ನೂರು ಶಬ್ದಗಳಿವೆ. ಅರಂಟಾ ಜನಾಂಗ ಕಳೆದ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಹೊರಗಿನ
ಜನಾಂಗಗಳ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲದೆ ಬೆಳೆದಿದೆ. ಅದರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಮೃದ್ಧ ಭಾಷೆಯ ಅಗತ್ಯವೇ
ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಹೀಗೆ ಶಬ್ದ ದಾರಿದ್ರ್ಯದ ಅವರಣದಲ್ಲಿ ಬಾಳಿದ್ದರೂ ಅರಂಟಾ
ಜನ ದಡ್ಡರೆನ್ನಲು ಬಾರದು. ಅವರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಹಾಕಿದಾಗ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಗೀತಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ
ಅಮೆರಿಕನ್ ಮತ್ತು ಜಪಾನಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸರಿಮಿಗಿಲೆನಿಸಿದರು.

ಅರಂಟಾ ಜಗತ್ತಿನ ಅತಿ ಸರಳ ಭಾಷೆಯೆಂದರೆ ತಪ್ಪಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇತರ ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯನ್
ಅನಾಗರಿಕ ಭಾಷೆಗಳು ಬಹಳ ಜಟಿಲವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳ ಒಂದು ಸೋಜಿಗದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆಂದರೆ
ವಿಶಿಷ್ಟ ವಿಷಯಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ.

ಬರಿಯೆ “ಹಾವು ನೋಡಿದ್ದೀಯಾ?” ಎಂದು ಕೇಳಲು ಅವರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹಾವುಗಳಿಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರುಗಳುಂಟು. ನುರಾಯಿ ಎಂದರೆ ಕರಿ ಹಾವು, ಕಲೆಬೋಯಿ ಎಂದರೆ ಕಂದು ಹಾವು – ಇತ್ಯಾದಿ. ಆದರೆ ಒಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ಹಾವು ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಶಬ್ದವೇ ಇಲ್ಲ.

ಅಂದಮಾನ ದ್ವಿಪಸ್ತೋಮಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ನಿಗ್ರಿಟೋ ಕುಲದ ಜನರು ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ಭಾಷೆಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳ ಒಂದು ಸ್ವಾರಸ್ಯ ರೀತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿರಿ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಶರೀರವನ್ನು ಏಳು ಭಾಗವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲ ನಾಮಪದಗಳ ವರ್ಗೀಕರಣ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ‘ಒತ್-ಕೋ’ ಎಂದರೆ ತಲೆ; ‘ರೋವಾ’ ಎಂದರೆ ದೋಣೆ – ಆದ್ದರಿಂದ ದೋಣೆಯ ಮುಂಭಾಗವನ್ನು ಅವರು ರೋವಾ-ತ್-ಒತ್-ಕೋ (ದೋಣೆ-ತಲೆ) ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇದು ನಮಗೆ ಅಷ್ಟು ಕಷ್ಟವೆನಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹಸ್ತವನ್ನು ತೋಳಿನ ತಲೆಯೆಂದು, ಹೆಬ್ಬರಳನ್ನು ಹಸ್ತದ ತಲೆಯೆಂದು ಕರೆದರೆ ಆಗ ನೀವು ಪೆಚ್ಚಾಗುತ್ತೀರಿ. ಅಂದಮಾನದವರು ಮಾಡುವುದು ಹಾಗೆಯೇ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಬ್ದವೂ ಹೀಗೆ ದೇಹದ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗಗಳ ವರ್ಗದಂತೆ ನಿರ್ಣಯವಾಗುವಾಗ ಹೊರಗಿನವರು ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಂಗಾಲಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯನ್ ಮತ್ತು ಅಂದಮಾನಿ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನಗುವ ಮೊದಲು ನಿಮ್ಮ ತಿರುಳುಗನ್ನಡದಲ್ಲೇ ಹುಡುಕಿರಿ. ‘ಬಾಗಿಲು’ ಎನ್ನುವ ಶಬ್ದ ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟಿತೆನ್ನುತ್ತೀರಿ? ಇಲ್ + ವಾಯ್ (=ವಾಯಿಲ್=ಬಾಗಿಲು) ಅಂದರೆ ಮನೆಯ (ಇಲ್) ವಾಯ್=ಬಾಯಿ. ಬಾಗಿಲು ಎಂದರೆ ಮನೆಯ ಬಾಯಿಯಂತೆ! ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ಹಲಸಿನ ಕಾಯಿಗೆ ಮಿಡಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಹಣ್ಣಿನವರೆಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರುಂಟು. ಕಳ್ಳಿಗೆ, ಕುಜ್ಜೆ, ಪೆಲಕಾಯಿ ಇತ್ಯಾದಿ. ಆದರೆ ಇಡೀ ಹಲಸಿನಕಾಯಿ ವರ್ಗವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವ ಶಬ್ದ ಇಲ್ಲ.

ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯ, ಅಂದಮಾನಗಳ ಭಾಷೆಯೇ ಕಷ್ಟವಾದರೆ ಫಿಜಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಏನನ್ನುತ್ತೀರೋ. ಅವರು ಹತ್ತು ದೋಣೆಗಳಿಗೆ ‘ಉದುಂದು’ ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ, ನೂರು ದೋಣೆಗಳಾದರೆ ಅವು ‘ಬೋಲಾ’ ಆಗುತ್ತವೆ; ‘ಬೂರು’ ಎಂದರೆ ಹತ್ತು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ‘ಸೆಲವೊ’ ಎಂದರೆ ಸಾವಿರ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ!

ಆದರೆ ಮಲಯಿ ಭಾಷೆ ಸರಳತನದ ಮೂರ್ತಿಯೇ! ಅದರಲ್ಲಿ ವಿಭಕ್ತಿಗಳಿಲ್ಲ, ಧಾತು ರೂಪಗಳಿಲ್ಲ. ಕರ್ತೃ, ಕ್ರಿಯೆ, ಕರ್ಮ – ಹೀಗೆ ವಾಕ್ಯಕ್ರಮ. ಕೆಲ ತೊಡಕುಗಳು ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆ. ಹೊರು ಎಂಬರ್ಥದ ೧೮ ಶಬ್ದಗಳಿವೆ – ನೀವು ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಏನನ್ನಾದರೂ ಹೊರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಬೇರೆಯೇ ಶಬ್ದ, ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಬೇರೆಯೇ ಶಬ್ದ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೊಡೆದರೊಂದು, ಗಟ್ಟಿ ಹೊಡೆದರೊಂದು, ಕೋಲಿಂದ ಹೊಡೆದರೊಂದು, ಬಡಿಗೆಯಿಂದ ಹೊಡೆದರೊಂದು ಶಬ್ದವನ್ನು ಬಳಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತರದ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟು ೧೫ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಶಬ್ದಗಳುಂಟು.

ಮಲಯಿಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಅದರ ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಲ್ಲ – ಅದರ ಅಲಂಕಾರಿಕತೆಯಲ್ಲಿದೆ. ‘ಸಹಾಯ’ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಮೂಲತಃ ಅದರಲ್ಲಿ ಗುಲಾಮ ಎಂದರ್ಥ. ‘ತುವಾನ್’ ಎಂದರೆ ಪ್ರಭು. ಈ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ

ತಮ್ಮ ಹಳೇ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ವಿನಯದ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ 'ನಾನು' ಮತ್ತು 'ನೀನು' ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಕೊಡುತ್ತವೆ. "ಮಹಾಪ್ರಭುಗಳು ಗುಲಾಮನ ಮನೆಗೆ ಚಿತ್ತೈಸಬೇಕು" ಅಂದರೆ "ನೀವು ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಬನ್ನಿ" ಎಂದಿಷ್ಟೇ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ.

ವಿಶೇಷ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ನಾವೂ ಇಂಥ ವಾಕ್ಯ ಸರಣಿಯನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಅದು ಅಲ್ಲಿ ದಿನದ ಕೂಳು. ವಿನಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಕೋಪದಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಥದೇ ಚಮತ್ಕಾರದ ಮಾತು ನಿತ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿದೆ. "ನೀನು ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತ ಹೋದರೆ ನಿನ್ನ ಚರ್ಮ ಸುಲಿದೇನು!" ಎಂದು ಮಲಯಿ ಯಜಮಾನ ಎಂದೂ ತನ್ನ ಆಳಿಗೆ ಹೇಳಲಾರ. "ಇಂಥಾ ಮನುಷ್ಯ ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಡದೆ ಇದ್ದರೆ ಯಾರಾದರೂ ಅವನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಡೆಯುವುದು ಒಳ್ಳೇದು" ಎನ್ನುವನಾತ! ದ್ರಾವಿಡ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಲಯಿ ಭಾಷೆಯ ಜೀವಾಳ.

ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಮಲಯಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತಾಹಾರಿ ಎಂಬ ಶಬ್ದ; ಅದರ ಅರ್ಥ ಹಗಲಿನ ಕಣ್ಣು ಎಂದು. ಸುಂದರವಲ್ಲವೆ? ಸಂಜೆ ಐದು ಗಂಟೆ ಅವರಿಗೆ 'ಕೋಣಗಳು ನೀರು ಕುಡಿಯಲು ಹೋಗುವ ಹೊತ್ತು' ಇದಕ್ಕಿಂತ ಅಲಂಕಾರದ ಭಾಷೆ ಎಲ್ಲಿದ್ದೀತು?

ಆಫ್ರಿಕದ ಫೂಲ ಭಾಷೆ ಜಟಿಲತೆಯಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯವಾದದ್ದು. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಏಕವಚನ, ದ್ವಿವಚನ, ಬಹುವಚನ ಎಂದು ಮೂರು ಇರುವುದಕ್ಕೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಅಳುತ್ತಾರಲ್ಲ, ಫೂಲ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರಲ್ಲ-ನಾಲ್ಕು ವಚನಗಳುಂಟು. ನಾಮಪದ, ಸರ್ವನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ೨೧ ವರ್ಗಗಳು ಅದರಲ್ಲಿವೆ. ೧೨ ವಿಭಕ್ತಿಗಳಿವೆ. ಇದೂ ಸಾಲದಿದ್ದರೆ ಸ್ವರವ್ಯತ್ಯಾಸದಿಂದ ಅರ್ಥವೇ ವಿಪರೀತ ವಾಗುತ್ತದೆ. "ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಂದುಹಾಕುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ಏರುದನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರೆ "ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ.

"ಚ್-ಚ್-ಚ್-ಚ್" ಎಂದು ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಅಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತೀರಲ್ಲ, ಆಫ್ರಿಕದ ಬುಶ್‌ಮನ್ ಜನರ ಇಡೀ ಭಾಷೆಯೇ ಇಂಥ ಶಬ್ದಗಳಿಂದಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ೨೬ ವಿವಿಧ ಸದ್ದುಗಳಿಂದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಇಂದು ಜಗತ್ತಿನ ಆರು ಪ್ರಮುಖ ಭಾಷೆಗಳೆಂದರೆ ಚೀನಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಸ್ಪಾನಿಶ್, ರಶಿಯನ್, ಹಿಂದುಸ್ತಾನಿ ಮತ್ತು ಅರಬ್ಬಿ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ತನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದಾಗಲಿ ತರ್ಕ ಶುದ್ಧತೆಯಿಂದಾಗಲಿ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದುದಲ್ಲ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವು ಶಸ್ತ್ರಬಲದಿಂದ ಹಬ್ಬಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು ಗಳೇ.

ಕಳೆದ ಶತಮಾನದ ವರೆಗೆ ಜಾಗತಿಕ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಅದ್ವಿತೀಯವಾಗಿದ್ದ ಫ್ರೆಂಚ್ ಭಾಷೆ ಈಗ ಫ್ರೆಂಚರ ರಾಜಕೀಯ ಇಳಿಗಾಲದೊಡನೆ ತಾನೂ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ. ಆದರೂ ಐದು ಕೋಟಿ ಜನರ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಾದ ಅದು ಇಂದು ೩೦ ಕೋಟಿ ಜನರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಹತ್ತು ಕೋಟಿ ಜನರ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಾದ ರಶಿಯನ್ ಮತ್ತೆ ೧೦ ಕೋಟಿ ಜನರಿಗೆ ಕಲಿತ ಭಾಷೆಯಾಗಿದೆ. ಚೀನೀ ಭಾಷೆ ಉಪ ಭಾಷೆಗಳು ಸೇರಿ ೫೦ ಕೋಟಿ ಜನರಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಹಿಂದುಸ್ತಾನಿ ಇಡೀ ಭಾರತದ ಅಧಿಕೃತ ಭಾಷೆಯೆನಿಸಿದೆ.

ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಜನರು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಶಿಸ್ತಿಗಾಗಿ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯಷ್ಟು ಶಿಸ್ತುಗೇಡಿಯಾದ ಭಾಷೆ ವಿರಳ. ಅರ್ಧ ಜಗತ್ತನ್ನು ಗೆದ್ದ ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಈ ಶಿಸ್ತು ಇಲ್ಲದ ಭಾಷೆ ಅದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಜನಪ್ರಿಯವಾದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ನಿಮಗೆ ಏಳು ಭಾಷೆಗಳು - ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಐದು ಇಂಡೋ - ಯುರೋಪಿಯನ್ ಭಾಷೆಗಳು - ಬಂದರೆ ಜಗತ್ತಿನ ಯಾವ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿಯೂ ನಿಮ್ಮನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರು ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರಾದರೂ ಸಿಗುವರು. ಹತ್ತು ಭಾಷೆಗಳು ಬಂದರೆ ಎಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದರೂ ಹೋಗಿ ಬರಬಲ್ಲರಿ.

13. ಭಾಷೆ ಮತ್ತು 'ಅವಯವ'ಗಳು

ಭಾಷೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಅಭಿವ್ಯಂಜನ ಶಕ್ತಿ ಬರುವುದರಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗ ಬೀಳುವ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸೋಜಿಗವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಗಳು, ನಮ್ಮ ಉಪಕರಣಗಳು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಹಾಸು-ಹೊಕ್ಕು ಎನ್ನುವುದೇ ಬಟ್ಟೆ ನೇಯುವ ವೃತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಬಟ್ಟೆ ನೇಯ್ಗೆಯನ್ನು ಕಾಣದವನಿಗೆ ಈ ಜೋಡಿ ಪದದ ಪೂರ್ಣ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಪ್ರತೀತಿಗೆ ಬರಲಾರದು. ಅವುಗಳನ್ನಾತ ಮಂದಿಯ ಮಾತಿನಿಂದ ಹೆಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾನಷ್ಟೇ.

ಆದರೆ ಭಾಷೆಯ ಅಭಿವ್ಯಂಜನ ಶಕ್ತಿಗೆ ಕಾವನ್ನೂ ಹರಿತವನ್ನೂ ಕೊಡುವ ಇನ್ನೊಂದು ಉಗಮ ಸರ್ವವಿದಿತವಾದದ್ದು. ಅದೇ ನಮ್ಮ ಶರೀರ ಮತ್ತು ಅದರ ಅವಯವಗಳು. ನಖಶಿಖಾಂತವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಶರೀರವೆಲ್ಲ ಭಾಷೆಗೆ ಕಸುವು ಕೊಡಲು ಉಪಯೋಗ ಬಂದಿದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಒಂದು ಅವಯವವೂ ಅಪ್ರಯೋಜ್ಯವಾಗಿ ಉಳಿದಿಲ್ಲವೇನೋ.

ನಖಶಿಖಾಂತ ಎಂದೆ. ಶಿಖೆಯಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭಿಸೋಣ. ಶಿಖೆ ಎಂದರೆ ತಲೆಗೂದಲ ಗಂಟು. ಕೂದಲಿನೊಡನೆ ಎಷ್ಟೆಲ್ಲ ಅರ್ಥದ ಶಬ್ದವೈಖರಿ ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಿದೆ! ಬಹಳ ನಾಜೂಕಾಗಿ ತರ್ಕಮಾಡುವುದನ್ನು ಕೂದಲು ಸೀಳುವುದು ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ನೋಡಿ 'ಸೂಕ್ಷ್ಮ ತರ್ಕ' ಎಂಬ ಶ್ರೀಮದ್ಗಂಭೀರ ಮಾತಿನಿಂದ ಪ್ರತೀಯಮಾನವಾದ ಅರ್ಥಕ್ಕಿಂತ ಕೂದಲು 'ಸೀಳುವುದು' ಎಷ್ಟು ವಿಶಾಲವಾದ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ! ತಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕೂದಲನ್ನಾದರೂ ಎಣಿಸಬಹುದು, ಈ ಕೆಲಸ ಆಗದು ಎನ್ನುವುದು ಇನ್ನೊಂದು ಪದಪುಂಜ. ಕೂದಲೆಳೆಯಷ್ಟರಿಂದ ಜೀವ ಉಳಿಯಿತೆಂದು ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಬದುಕಿಕೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ಉತ್ತೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೇವೆ. ನಿನ್ನ ಕೂದಲು ಕೊಂಕದ ಹಾಗೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಅಭಯ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಕೂದಲಿನಿಂದ ಕೊರಳು ಕೊಯ್ಯುವವ ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಯೋಗದಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾದದ್ದು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ.

ಗಂಡಸರು ಜುಟ್ಟುಬಿಡುವ ಫ್ಯಾಶನ್ ಈಗ ಉಪ್ಪವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜುಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪದಸರಣಿಗಳು ಈಗ ಅನುಭವಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿವೆ. ಆದರೂ ಅವನ ಜುಟ್ಟು ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿದೆ ಎನ್ನುವುದು ಇಂದಿಗೂ ಚಾಲ್ತಿ ನಾಣ್ಯವಾಗಿ ಉಳಿದಿದೆ. ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಿಟ್ಟಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಜುಟ್ಟಿಗೆ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂ ಮುಡಿಯುವ ಪುರುಷರು ಈಗ ಅಪರೂಪ. ವಸಿಷ್ಠನು ಜುಟ್ಟು ಅಪ್ಪಳಿಸಿ ಭೈರವನನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನಂತೆ. ಅದರಿಂದ 'ಜುಟ್ಟು ಅಪ್ಪಳಿಸುವ' ಶಬ್ದವೇ ಭಾಷೆಯ ಭಂಡಾರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದೆ.

ಕೂದಲು ತಲೆಯ ಮೇಲಿದ್ದರೆ ಚಂದ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಅದು ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಬಿದ್ದ ಸೈತಾನನಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲ ತುತ್ತಿಗೆ ಕೂದಲು ಬರುವುದು ಮೊದಲ ತುತ್ತಿಗೆ ಹರಳು ಬರುವುದಕ್ಕಿಂತ

ಅತ್ತತ್ತ. ಆದರೆ ಬಿಚ್ಚಿದ ಕೂದಲು ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಭಯಂಕರ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಚಾಣಕ್ಯನ ಬಿಚ್ಚಿದ ಜಡೆ, ದ್ರೌಪದಿಯ ಬಿಚ್ಚಿದ ತುರುಬು ಎರಡು ರಾಜವಂಶಗಳನ್ನೇ ನಿರ್ವಂಶಗೊಳಿಸಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಚ್ಚು ಒತ್ತಿಹೋಗಿದೆ.

ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ಕ್ಷೀರವಾಗದಿದ್ದರೆ ಕೂದಲು ಕಿವಿಗೆ ಕಿವಿ ಮಾತು ಹೇಳುತ್ತದಂತೆ. ನೀವು ಹಿರಿಯರ ಸದುಪದೇಶಕ್ಕೆ ಕಿವಿ ಕೊಡದೆ ಇರಬಹುದು. ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದು ಈ ಕಿವಿಯಿಂದ ಹೊಕ್ಕು ಆ ಕಿವಿಯಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು. ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತು “ಪಿರಿದೆನಿಸುವ ಕರ್ಣಶೂಲೆಯಂ ಪುಟ್ಟಿಸುಗುಂ” ಎಂದು ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾದಂಬರಿಕಾರ ಹೇಳಿಲ್ಲವೇ. ಆದರೆ ಹೆಂಡತಿಯಿಂದ ಕಿವಿ ಹಿಂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನಿಮಗೆ ತಪ್ಪಲಾರದು. ಕಿವಿ ಹಿಂಡದಿದ್ದರೂ ಅವಳು ಹೊತ್ತು ನೋಡಿ ನಿಮ್ಮ ಕಿವಿ ಊದದೇ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕಿವಿ ಕಚ್ಚುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹಿಂಜರಿಯುವ ಹೆಂಗಸರು ವಿರಳ. ಶೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ತನ್ನ ಒಂದು ಪಾತ್ರದ ಬಾಯಲ್ಲಿ "Lend me your ears" ಎನ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ. ತೊಂದರೆಯೆಂದರೆ, ಒಮ್ಮೆ Lend ಮಾಡಿದ ಕಿವಿ ತಿರುಗಿಬರುವುದು ಬಲು ಅಪರೂಪ. ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಿತ್ತಾಳೆ ಕಿವಿಯಂತೆ. ದೇವರು ಮನುಷ್ಯನ ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಅಚಲವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಲಾಭದ ಸಂದರ್ಭಗಳ ವಿಚಾರ ಬಂದರೆ ನಮ್ಮ ಕಿವಿಗಳು ನೆಟ್ಟಗಾಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗನ ಹತ್ತಿರ ಕಿವಿ ಚುಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದವರು ಯಾರು?

ಮುಖ ಅನ್ನುವ ಶಬ್ದದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆಯೇ ವಿವಾದ ಇದೆ. ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷಾ ತಜ್ಞರು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಮುಖ ಶಬ್ದ ಮುನ್-ಮುಂದೆ, ಎದುರಿಗೆ ಅನ್ನುವ ಶಬ್ದದಿಂದ ಬಂದಿರಬಹುದು. ಮುಖ ಶಬ್ದ ಎಲ್ಲಿಂದಲೇ ಬಂದಿರಲಿ, ಅದು ನಮ್ಮನ್ನು ಮುಖಹೇಡಿಗಳಾಗುವುದರಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೇ ಗಹನ ಆಲೋಚನಾಶಕ್ತಿ ಇದ್ದರೂ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮಾತಾಡಲಾರದೆ ಹೋಗುವವರಿದ್ದಾರೆ. 'ಮುಖಹೇಡಿ' ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಕೊಡುವ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬೇರೆ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಾವು ಎಷ್ಟು ಪ್ಯಾರಾಗಳನ್ನು ಬರೆದರೂ ಅದು ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಲಾರದು. 'ಮುಖದ (ಅಥವಾ ಮೋರೆಯ) ನೀರು ಇಳಿಸಿಬಿಡುವುದು' ಕೂಡ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದ ನುಡಿಕಟ್ಟು. ಮುಖ ನೋಡಿ ಮಣೆ ಹಾಕುವುದು, ಮುಖಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮಾತಾಡಿ ಕಳಿಸುವುದು, ಮುಖಕ್ಕೆ ಹೊಡೆದಂತೆ ಮಾತಾಡುವುದು, ಮುಖಕ್ಕೂ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಗೌರವಕ್ಕೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೆ 'ಇಮ್ಮೋಗ' ಧೋರಣೆ ನಮ್ಮ ದಂಭಾಚಾರಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ. ಯಾವುದಾದರೂ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹಿರಿತನ ಮಾಡುವವನು 'ಮುಖಿ'ಯಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಮುಖಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ವೈವಿಧ್ಯಪೂರ್ಣ ಅರ್ಥವಿಕಾಸ ಆದ ಹಾಗೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಖ ಅಲ್ಲಿ ಧೈರ್ಯದ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. Facing a situation ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಮುಖಹೀನ' ಎಂಬ ಶಬ್ದ 'ಮುಖಹೇಡಿ' ಎಂಬರ್ಥವನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ faceless ಎಂದು ಈಚೆಗೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಶಬ್ದ ಸಂಕೋಚಶೀಲವನ್ನು ಸೂಚಿಸದೆ, ಆಧುನಿಕ ಯಂತ್ರಯುಗದ ನಿರ್ವಿಶಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಹೀನತೆಯನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಂಜಿಸುವ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ ಪದವಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಮುಖ ಕೆಂಪಾದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ green with rage ಆಗುವುದು ಸೋಜಿಗ.

ಹಣೆಗೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದ ಅರ್ಥವತ್ತಾದ ಸ್ಥಾನ ವಿದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ದೊರಕಿಲ್ಲ. ಹಣೇಬರಹದಲ್ಲಿ ಅಪರಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು. ಅವರು ಎಂದೂ ಹಣೆ ಹಣೆ ಘಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲವೇನೋ? ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೇವತೆಗೂ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣೆದ್ದ ಹಾಗಿಲ್ಲ. 'ಮುಖದಲ್ಲಿ ಬೆವರಿಳಿ' ಯುವುದಕ್ಕೂ ಹಣೆಯ ಬೆವರನ್ನು ಒರಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಎಷ್ಟು ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ! ಒಂದು ಗಾಬರಿಯನ್ನು ದ್ಯೋತಿಸಿದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪರಿಶ್ರಮವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಹುಬ್ಬಿಗೂ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿ ಬೆಳೆದಿಲ್ಲವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ನಾವು ಹಣೆಯ ಬೆವರು ಎನ್ನುವುದು ಅದರಲ್ಲಿ sweat of the brow ಆಗುತ್ತದೆ. ಅವರೂ ನಮ್ಮಂತೆ ಆಗ್ರಹವನ್ನು ಹುಬ್ಬುಗಂಟಿಕ್ಕಿ - frown - ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಹುಬ್ಬಿನಿಂದಲೇ ಮಾತಾಡುವುದು ನಮ್ಮ ಬಿನ್ನಾಣಗಿತ್ತಿಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ. ಹುಬ್ಬೇರಿಸುವುದು ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕವಾದರೆ ಹುಬ್ಬು ಹಾರಿಸುವುದು ಹೆಣ್ಣಿನ ಆಮಂತ್ರಣವಾಗಬಲ್ಲದು. ಹುಬ್ಬಿನ ಬಿಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ನೋಟದ ಬಾಣ ಹೂಡಿ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಗುರಿ ಹೊಡೆದು ಕೊಲ್ಲದೆ ಕಾಡುವುದು ಭಾರತೀಯ ಕವಿಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಯೇ ಸೈ.

ತಿಯರ್ಕ್ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಕಿವಿ, ಮೂಗುಗಳೇ ಪ್ರಧಾನ ಜ್ಞಾನದ್ವಾರಗಳೆಂದು ಪ್ರಾಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಪ್ರಧಾನ. ಚಕ್ಷುವೈ ಸತ್ಯಂ. ಮನುಷ್ಯನ ಮಿದುಳಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಬಂದ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಾದ ಪ್ರದೇಶ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡದಂತೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಮೃಗಗಳು ಬಣ್ಣಗಳೇ ಇಲ್ಲದ ಬಿಳಿ ಕಪ್ಪುಗಳ ದೃಶ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತವೆ. ಪಕ್ಷಿಗಳು ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಲ್ಲವಾದರೂ ಅವು ಗುರುತಿಸುವ ಬಣ್ಣಗಳು ಮನುಷ್ಯ ಗುರುತಿಸಬಲ್ಲಷ್ಟು ಇಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸಾವಿರದಷ್ಟು ವರ್ಣಭೇದಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಲ್ಲವರಿದ್ದಾರಂತೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಣ್ಣುಗಳು ನಮ್ಮ ನುಡಿಕ್ಕಟ್ಟಿಗೆ ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಏನೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣು ಹಾಕುವುದು, ಕಣ್ಣು ಹೊಡೆಯುವುದು, ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಣ್ಣು ತಾಕಿಸುವುದು, ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣೆಟ್ಟು ನೋಡುವುದು, ಕಣ್ಣು ತಪ್ಪಿಸುವುದು, ಕಣ್ಣು ಮಿಟುಕಿಸುವುದು, ಕಣ್ಣು ಹಾಯಿಸುವುದು, ಕಣ್ಣು ಕಣ್ಣು ಬಿಡುವುದು, ಕಂಗೆಡುವುದು, ಕಣ್ಣೊಳಿಸುವುದು - ಎಷ್ಟು ಬೇಕು ನಿಮಗೆ! ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೆಲ ನುಡಿಕ್ಕಟ್ಟುಗಳು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮೂಲದವೂ ಆಗಿವೆ. ಕಣ್ಣು ಬೀಳುವುದು ಅಥವಾ ಕಣ್ಣು ತಾಗುವುದು ಈ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪದಗಳು. ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸದಿಂದಲೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪದಪುಂಜಗಳು ತುಂಬಾ ಅರ್ಥವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. 'ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳು'ವದಕ್ಕೂ 'ಕಣ್ಣು ಬೀಳು'ವದಕ್ಕೂ ಎಷ್ಟು ಅಂತರ! ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೂ ಕಣ್ಣು ಚ್ಚುವದಕ್ಕೂ ಎಷ್ಟು ದೂರ!

ಕಣ್ಣುಗಳ ಶಕ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮವರಿಗೆ ಅಪಾರವಾದ ನಂಬಿಕೆ ಇತ್ತು. ಹಣೆಗಣ್ಣು ತೆರೆದು ಶಿವ ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಸುಟ್ಟೇ ಹಾಕಿದ. ಇದೇನು ಶಿವನೊಬ್ಬನದೇ ಪವಾಡವಲ್ಲ, ಸಾಮಾನ್ಯ ತಪಸ್ವಿಯೊಬ್ಬ ಕಣ್ಣುಬಿಟ್ಟು ಒಂದು ಹಕ್ಕಿಯನ್ನೇ ಸುಟ್ಟು ಹಾಕಿದ ಕಥೆ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕೆಂಡ ಕಾರುವುದು ನಮಗೆ ಸಹಜ ನುಡಿಕ್ಕಟ್ಟಾಗಿದೆ. ಮಂತ್ರದಿಂದಲೋ ಮಾಯಕದಿಂದಲೋ ಕಣ್ಣು ಕಟ್ಟಬಹುದೆಂದು ನಾವು ನಂಬುತ್ತೇವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಣ್ಣು ಕಟ್ಟಿನ ದುಃಖವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲಿಕ್ಕೂ ನಮಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.

ಕವಿಗಳಿಗೆ ಕಣ್ಣುಗಳು ಪ್ರಿಯವಾದವು. ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಮಲಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಮೀನುಗಳಾಗುತ್ತವೆ.

ತಾರೆಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಬಾಣಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಪ್ರೇಮದ ಸಂವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ನೇಮಿಚಂದ್ರ ಕವಿಯ ಈ ಪದ್ಯ ನೋಡಿ -

ಅಂಗಜಮಂತ್ರ ಸಿದ್ಧವಡೆದಂತಿರೆ ಮೀಂಬೋಣರಾಗಿ ಜಾಳ್ಳ ಜಾ-1
ಳಂಗಳ ಸಿಲ್ಕುಗಂಡುವು ಕುಮಾರಿಯ ಕಣ್, ಮರಿದುಂಬಿಯಾಗಿ ಸೊ-11
ಕಿಂಗೆ ಸರೋಜದೊಂದು ಸವಿಗಂಡುವು ಬಾಳಚಕೋರಮಾಗಿ ಬೆ-1
ಳ್ಳಂಗಳ ಸುಗ್ಗಿಗಂಡುವು ಕುಮಾರನ ಕಾಂತಿ ಮುಖೇಕ್ಷಣಂಗಳೊಳ್-11

ಹೊಸದಾಗಿ ಲಗ್ನವಾದ ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡನ ಚೆಲುವನ್ನು ಕಂಡಷ್ಟೂ ತೃಪ್ತಿಗಾಣದ ಪರಿಯನ್ನು ಆತ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅವಳ ಕಣ್ಣುಗಳು ಮೀನು ಜೋಡಿಯಾಗಿ ಅವನ ಕಣ್ಣು ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡವಂತೆ, ಮರಿದುಂಬಿಗಳಾಗಿ ಅವನ ಮುಖಕಮಲದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾದವಂತೆ, ಚಕೋರ ಪಕ್ಷಿಗಳಾಗಿ ಅವನ ಮೈಯ ಬೆಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸಿದವಂತೆ! ನವ ವಧುಗಳು ತಮ್ಮ ಕೌಮಾರಹರಣ ಮಾಡಿದ ಗಂಡಂದಿರನ್ನು ನೋಡುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಕಂಡವರಾರೂ ನೇಮಿಚಂದ್ರನ ಈ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿ ಇದೆ ಎನ್ನಲಾರರು. ಇಂಥ ಹೆಣ್ಣುಗಳನ್ನೇ ಕವಿಗಳು ಮದಿರಾಕ್ಷಿಯರು ಎನ್ನುವರು. ಅವರಿಗೂ ಅವರಿಗೆ ಗುರಿಯಾದವರಿಗೂ ಅವು ಕಳ್ಳು ಕುಡಿಸುವವೇ.

ಮೂಗು ಮನುಷ್ಯನ ಸಂವೇದನಾಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಮಹತ್ವ ಹೊಂದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೂ ಅದು ಕೆಲ ಸಾಭಿಪ್ರಾಯವಾದ ವಾಕ್ ವಿಭ್ರಮಗಳಿಗೆ ಜನ್ಮಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿರುವ leading by the nose ಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಕನ್ನಡ ಪದ ಇಲ್ಲ. Poking one's nose ಕೂಡ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸದು. (ಇದರ ಅರ್ಥ ನಾವು ಇತರರ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಗನ್ನು poke ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದಲ್ಲ!) ನಾವು smelling a rat ಮಾಡುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನವರು 'ಮೂಗು ಕೊಯ್ಯುವುದಿಲ್ಲ'ವೆಂದಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಜನ್ಮಾಂತರ 'ವಾಸನೆ'ಯೂ ಇಲ್ಲ. ಮದುವೆ ಮಾಡುವುದೆಂದರೆ ಮೂಗುದಾಣ ಹಾಕುವುದೆಂದು ನಾವು ಅವರಿಗಿಂತ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆವು. ಮೂಗು ತುರಿಸಿ ಜಗಳಕ್ಕೆ ನಾಂದಿ ಹಾಕುವುದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದೇ ತಿಳಿಯದು.

ಹೋಳಿಗೆ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಮೀಸೆ ತಿಕ್ಕಲಿಕ್ಕೆ ಇಬ್ಬರು ಬೇಕು - ಅಂತ ಒಂದು ಗಾದೆ ಇದೆ. ಮೀಸೆಗಳು ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿ ಕಾಮೋತ್ತೇಜನವುಂಟು ಮಾಡಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತವೆಂದು ಫ್ರೆಂಚ್ ಕತೆಗಾರ ಮೋಪಾಸಾ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮೀಸೆ ಕಾಮಕ್ಕಿಂತಲೂ ಶೌರ್ಯದ, ಗೌರವದ ಸಂಕೇತವಾಗಿದೆ. ಮೀಸೆಹೊತ್ತ ಗಂಡಸರು ನಾವು; ಮೀಸೆಯಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿ ಪರಾಕ್ರಮ ತೋರಿಸುತ್ತೇವೆ. ಮೀಸೆ ಮೂಡುವಾಗ ದೇಶ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲವಂತೆ. ಈ ಕೆಲಸ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಮೀಸೆ ಬೋಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಪಂಥ ಕಟ್ಟುತ್ತೇವೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಫ್ಯಾಶನ್ನುಗಳು ಮೀಸೆ ಇಡುವುದು ಮತ್ತು ಮೀಸೆ ತೆಗೆಯುವುದನ್ನು ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಬದಲಿಸುತ್ತಾ ಇವೆ. ಈಗ ಕ್ಲೀನ್ ಶೇವಿನ ಯುಗ. ಮೀಸೆಗಳು ಅರ್ಥವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಮೋರೆಗೂ ಬಾಯಿಗೂ ಸೇರಿಯೇ ಮುಖ, ವದನ ಶಬ್ದಗಳು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಬಾಯಿ ಇದ್ದದ್ದೇ ಮುಖ ಅಂತ ಭಾರತೀಯಾರ್ಯರು ಭಾವಿಸಿದ್ದರೋ ಏನೋ? ಮುಖ,

ಮುಖಿಯಾ ಎನ್ನುವ ಭಾರತೀಯಾರ್ಯ ಪದಗಳು ಎಲ್ಲರ ಪರವಾಗಿ ಮಾತಾಡುವವ - ಅರ್ಥಾತ್ ಜನತೆಯ ಬಾಯಿ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲೇ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ 'ದ್ರಾವಿಡ ಬಾಯಿ' ಬಹುಮುಖವಾದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದೆ. 'ಬಾಗಿಲು' ಎಂಬುದೇ ಬಾಯ್-ಇಲ್ - ಮನೆ(ಇಲ್)ಯ ಬಾಯಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ನಿಷ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ. 'ಬಿನ್ನಹಕೆ ಬಾಯಿಲ್ಲವಯ್ಯಾ' ಎಂದು ಪುರಂದರದಾಸರು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಎಷ್ಟು ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದರೂ 'ಬಾಯಾಳ'ರು ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಅನ್ನಿ. ಸತ್ಯ ಹೇಳುವವರನ್ನೂ ಬಾಯ್ ಬಡಿದು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡಿಸಬಹುದು. ಇವರೇ ಬಾಯ್ಬಡಕರು. ಸಣ್ಣ ಬಾಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಮಾತು ಬರುವುದು ಹೆಚ್ಚು. ಬಾಯ್ ಬಡಿವಾರಕ್ಕೆ ಏನೂ ಖರ್ಚು ತಗಲುವುದಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಸಿಹಿ ಹಾಕುವುದು ಈ ತುಟ್ಟ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ವೆಚ್ಚದ ಕೆಲಸ. ಬಾಯಿ ಸತ್ತವರು ಇಂದು ಏನೂ ಸಾಧಿಸಲಾರರು. ಬಾಯಿ ಬಿಡಿಸುವುದು ಹೇಗೆಂದು ಪೋಲೀಸರಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಎದುರಾಳಿಯ ಬಾಯಿ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ನೀವು ವಾದಿಸುತ್ತೀರಿ. ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವನು ಬೇರೆ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಬಹುದು. ಬಾಯಿ ಹೊಲಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೀರಾ ಅಥವಾ ಬಾಯಿಗೆ ಬೀಗ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದೀರಾ? ಅಂದರೆ ನಿಮಗೆ ಮಾತಾಡಲು ಏನು ಧಾಡಿ? ಅಂತ. ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ಬಣ್ಣ ಗೇಡು ಅಂತನೂ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತು. ಅದಕ್ಕೇ ನೀವು ಮಾತಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನವರು ಮೂಗು ಹಾಕುವಲ್ಲಿ ನಾವು ಬಾಯಿ ಹಾಕುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಇದೆಲ್ಲ ಬಾಯಿ ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳೋ ವ್ಯಾಪಾರ - ಅಷ್ಟೇ. ಕಣ್ಣು ಮತ್ತು ಕಿವಿ ತೆರೆದಿರಬೇಕು ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿರಬೇಕು; ಎಂಬ ಹಿರಿಯರ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಾಣ್ಮೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವರ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕದ್ದು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹೊರಬಾರದೆ ಬಿಡದು. ಬಾಯಿಗೂ ಬಾಯಿಗೂ ಹತ್ತುವುದಕ್ಕಿಂತ ಕೈಗೂ ಬಾಯಿಗೂ ಹತ್ತುವುದು ವಾಸಿಯಲ್ಲವೆ?

ಈ ಲೇಖನವನ್ನು ಹೀಗೆಯೇ ಎಷ್ಟು ಬೇಕಾದರೂ ಬೆಳೆಸಬಹುದು. ಆದರೆ ನೀವು ಈಗಾಗಲೇ ಆಕಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿರಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸದ್ಯ ಇದನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು ಕೊರಳಿನಿಂದ ಕಾಲುಗುರುವರೆಗಿನ ಇತರ ಅಂಗಗಳು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ತಾಳಿದ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಬೇರೊಂದು ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

14. 'ಕ್ಷ' ಮತ್ತು 'ಜ್ಞ'

ನಾವು ಸಣ್ಣವರಿದ್ದಾಗ ನಮಗೆ ಕನ್ನಡ ಅಕ್ಷರ ಮಾಲೆ ಕಲಿಸಿದವರು 'ಅ' ಇಂದ 'ಳ' ವರೆಗಲ್ಲದೆ ತುದಿಗೆ 'ಕ್ಷ' ಮತ್ತು 'ಜ್ಞ' ಎಂಬ ಸಂಯುಕ್ತಾಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಹೇಳಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸುಮಾರು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ನಮ್ಮ ವರ್ಣಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ 'ಳ'ವರೆಗೆ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಶುದ್ಧಾಕ್ಷರಗಳೇ ಇರುವಾಗ ಕ್ಷ-ಜ್ಞ ಎಂಬ ಸಂಯುಕ್ತಾಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಸೇರಿಸಿದರು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ತಲೆ ತಿನ್ನತೊಡಗಿತು. ಅದು ಈಗಲೂ ಹಾಗೇ ಉಳಿದಿದೆ.

ಗ್ರೀಕ್ ವರ್ಣಮಾಲೆಯ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವರ್ಣ ಮಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಯುಕ್ತಾಕ್ಷರಗಳು ಬೆರೆತಿರುವುದುಂಟು. ಗ್ರೀಕ್ ವರ್ಣಮಾಲೆಯಲ್ಲೇ 'ಕ್ಸ್ ಮತ್ತು ಪ್ಸ್' ಅಕ್ಷರಗಳು ಸಂಯುಕ್ತಗಳು, ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ 'ಕ್ಸ್' (X) ಇದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಂಸ್ಕೃತದ 'ಕ್ವ' ಮತ್ತು 'ಹ್ವ' ಧ್ವನಿಗಳ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಆಂಗ್ಲೋ-ಸ್ಯಾಕ್ಸನ್ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು 'ಕ್ಯು' (Q) ಎಂಬಕ್ಷರವಿದೆ. ಆದರೆ ಆ ವರ್ಣಮಾಲೆಗಳು ಬೇರೆಯೆ ಮೂಲದಿಂದ ಬಂದವುಗಳು. ಸಂಸ್ಕೃತ ವರ್ಣಮಾಲೆ ಬೇರೆಯೆ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡು ಕೇವಲ ಶುದ್ಧಾಕ್ಷರಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದ್ದು ಕನ್ನಡದ್ದು ಅದನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೆ ಇವೆರಡು ಸಂಯುಕ್ತಾಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಇರಿಸಿದ್ದು ಏಕೆ?

ವಿಪುಲವಾಗಿ ಬರುವ ಸಂಯುಕ್ತಾಕ್ಷರಗಳೆಂದು ಹೇಳಿ ಇವನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರೇ ಎಂದರೆ ಹಾಗೂ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರ, ಕ್ರ, ಕ್ತ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಬರುವವಾಗಿದ್ದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಿಸುವಂಥವಾದರೂ ಅವನ್ನು ಸೇರಿಸಿಲ್ಲ.

ನನಗೆ ತೋರುವ ಒಂದು ಕಾರಣವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. 'ಕ್ಷ ಮತ್ತು ಜ್ಞ' ಎಂಬವುಗಳ ಉಚ್ಚಾರಗಳು ಆ ಅಕ್ಷರಗಳ ಚಾಕ್ಷುಷ (ಲಿಖಿತ) ರೂಪದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ತುಸು ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕಂದೇ ಅವುಗಳನ್ನು ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕ ವರ್ಣಮಾಲೆಯ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆಯೇ? ಈಗೇನೋ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಕ್ಷ'ವನ್ನು 'ಕ್+ಷ' ಎಂಬಂತೆಯೂ 'ಜ್ಞ'ವನ್ನು 'ಜ್+ಞ' ಎಂಬಂತೆಯೂ ಉಚ್ಚರಿಸಲು ಕಲಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ಷ' ಕಾರ ಉಚ್ಚಾರ ಸರಿಯಾಗಿ ಬಾರದವರು 'ಕ್ಷ'ವನ್ನು 'ಕ್' ಎಂದು ಉಚ್ಚರಿಸುವುದೂ ಇದೆ. ಆದರೆ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ಪಂಡಿತರು ಇವೆರಡನ್ನು ಬೇರೆ ಬಗೆಯಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದು ನನ್ನ ನೆನಪು.

ಅವರು 'ಕ್ಷ'ದಲ್ಲಿರುವ ಕ-ಕಾರವನ್ನು 'ಟ' ಕಾರಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರ ತಂದು ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಅಸ್ಪೃಟ 'ಟ್' (=ಟ್+ಷ)ದಂತೆ ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗಲೂ ಹಾಗೆ ಉಚ್ಚರಿಸುವವರು ಸಾಕಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. (ದ್ರಾವಿಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಇಂಥವರು ಜಾಸ್ತಿ).

ಹಾಗೆಯೇ 'ಜ್ಞ'ವನ್ನು 'ಜ' ಮತ್ತು 'ಞ'ದ ಸಂಯೋಗದಂತೆ ಉಚ್ಚರಿಸದೆ ಗ+ಜ+ಯಗಳ ಸಂಯೋಗದಂತೆ ಉಚ್ಚರಿಸುವ ಅನೇಕ ಪಂಡಿತರಿದ್ದರು. 'ಅಜ್ಞಾನ'ವನ್ನು 'ಅಗ್ಞಾನ' ಎಂದು ಅವರು ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಉಚ್ಚಾರ ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಈಚೆಗೆ ತೀರಿಕೊಂಡ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹಿಂದೀ ಸಾಹಿತಿ 'ಅಜ್ಞೇಯ' (ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಹೀರಾನಂದ ವಾತ್ಸ್ಯಾಯನ) ಅವರು ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು Agyeya ಎಂದು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು ಇದಕ್ಕೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ. (ಇದರ ಗುಟ್ಟರಿಯದೆ ಆಕಾಶವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು 'ಅಗ್ನೇಯ', 'ಅಗ್ನೇಯ' ಎಂದು ಕರೆದರು). 'ಜ್ಞ'ವನ್ನು ಆಂಗ್ಲ ಲಿಪಿಗೆ ಪರಿವರ್ತಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಮರಾಠಿಗರು 'ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ'ನನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ Dyaneshwar ಎಂದು ಲಿಪಿಸುವುದು ಇನ್ನೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ.

ನಾಗರೀ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ 'ಕ್ಷ' ಮತ್ತು 'ಜ್ಞ'ವನ್ನು 'ಕ+ಷ' ಮತ್ತು 'ಜ+ಞ'ಗಳ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬಹುದಾದ್ದಕ್ಕಿಂತ ತುಸು ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಳ ಮತ್ತು ಳ್ ಎಂಬುದಾಗಿ ಬರೆಯುವುದೂ ಉಚ್ಚಾರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಲೆಂದೆ? ಈ ತುಸು ವಿಶಿಷ್ಟ ಉಚ್ಚಾರಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಕರಣ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಧಾರವಿದೆಯೆ? ರೂಢಿ ಮಾತ್ರವೆ? 'ಕ್ಷ'ದ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೆ 'ಷ'ಕಾರದ ಉಚ್ಚಾರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ 'ಕ' ಧ್ವನಿಗಿಂತ 'ಟ' ಧ್ವನಿಗೆ ಹತ್ತಿರವಿರುವುದರಿಂದ ಧ್ವನಿ ಸಾಮ್ಯದಿಂದಾಗಿ 'ಕ' ಕಾರವು 'ಟ' ಕಾರಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರ ಹೋಯಿತೆನ್ನೋಣ. 'ಜ್ಞ'ಕ್ಕೆ ಇಂಥ ಕಾರಣ ಹೊಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

15. 'ಭಗ'-ವತ್

(ಡಾ. ಶಂ. ಬಾ. ಜೋಶಿಯವರು ತಮ್ಮ ಈಚಿಗಿನ ಸಂಶೋಧನ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವತ್ ಶಬ್ದವನ್ನು ಭಗ-ವತ್ ಎಂದು ಪದಭೇದ ಮಾಡಿ ಸ್ತ್ರೀಯೋನಿ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿನ 'ಭಗ'ವನ್ನು ಅರ್ಥೈಸುತ್ತಿರುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗೌರೀಶ ಕ್ಯಾಕಿಣಿಯವರ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಇದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ - ಉತ್ತರವಲ್ಲ.)

'ಭಗ-ವತ್' ಶಬ್ದವನ್ನು ಅದರ ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ವರೆಗೆ ಬೆಂಬತ್ತಿದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀಯೋನಿಯ ಸಂಬಂಧ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಋಗ್ ಅರ್ಥವೇ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾತ್ಯಾಯನ ಗೃಹ್ಯ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅದರ ಪ್ರಯೋಗ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಬುದ್ಧ ಮಹಾವೀರರಿಗೂ ಅದನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಿರಿ ಸಂಪತ್ತು, ಸುಖ, ವೈಭವ, ಬಲ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದವ; ದೈವಿಕ, ಪವಿತ್ರ, ಪೂಜ್ಯ, ಯಶೋಗುಣಗಳುಳ್ಳವ ಎಂದೂ ಅದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ. ದೇವ ಮತ್ತು ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಹಾಗೆ ಸಂಭೋಧನೆ ಇದೆ. ಪ್ರಶೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಗುರು ಭಗವನ್ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಭಗ-ಉಳ್ಳವನು ಭಗ-ವಂತ. 'ಭಜ್' ಧಾತುವಿನ ಕೆಳಗೆ ಮೋನಿಯರ್-ವಿಲಿಯಮ್ಸ್ ಭಗ-ಭಗವತ್ ಆದಿ ಪದಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. 'ಭಜ್' ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಹಂಚು, ಹಂಚಿಕೋ, ಪಾಲು ಮಾಡು, ಪಾಲು ಕೊಡು, ನೀಡು ಪಡೆ (ಪಡೆದು ಬಾ ಎಂಬಂತೆ), ಹೊಂದು, ಆನಂದಿಸು, ಅನುಭವಿಸು, ಪ್ರದಾನ ಮಾಡು, ವರ ನೀಡು ಇತ್ಯಾದಿ ಅರ್ಥಗಳು ವೇದಗಳಿಂದ ಕಾವ್ಯಗಳ ವರೆಗೆಲ್ಲ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ.

ಭಗ ಎಂಬ ನಾಮಪದವನ್ನು ದಾಯಕ, ಒಡೆಯ, ಆಶ್ರಯದಾತ ಮೊದಲಾದ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸಿದ್ದು ಋಗ್ ಅರ್ಥವೇ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಹನ್ನೆರಡು ಆದಿತ್ಯರಲ್ಲಿ 'ಭಗ' ಎಂಬ ದೇವತೆ ಇದ್ದಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ಸ್ವರ್ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಯಾಸ್ಯ (ವೈದಿಕ ನಿಘಂಟು ನಿರುಕ್ತಿಗಳ ಕರ್ತೃ-ಕ್ರಿ. ಪೂ. ಸು. ೯ನೇ ಶತಮಾನ) 'ಭಗ'ನಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಸವಿತ್ಯ ದೇವತೆಗೂ ಭಗ ಎಂಬ ಹೆಸರಿದೆ. ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದೆ, ಪ್ರಾಚೀನ ಇರಾಣಿ, ಗ್ರೀಕ್, ಸ್ಲಾವಿಕ್ ಮತ್ತು ಲಿಥುವೇನಿಯನ್ ತತ್ಸಮಾನ ದೇವತೆಗಳುಂಟು. (ಜೆಂದ್-ಬಘ, ಹಳೇ ಪರ್ಶಿಯನ್ ಗಬ ಗ್ರೀಕ್-ಜೂವಸ್ ಬಗೈಯೋಸ್, ಸ್ಲಾವಿಕ್-ಬೋಗು ಲಿಥುವೇನಿಯನ್-ಬಹಸ್). ಇವರೆಲ್ಲ ಆಕಾಶ ದೇವತೆಗಳು. ವೈಭವ, ಪ್ರಭಾವ, ಸಂಪತ್ತು, ಯಶಸ್ಸು, ಸುದೈವ, ಶಕ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಳನ್ನು ಭಗನಿಗೆ ಆರೋಪಿಸಿದೆ. ಹಳೇ ಪರ್ಶಿಯನ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬಗ ಎಂದರೆ ದೇವ. ಹಾಗೆಯೇ ಬಕ್ಸ್ತ ಎಂದರೆ ಸುದೈವ, ಭಾಗ್ಯ, ಅದೃಷ್ಟ. ಆಧುನಿಕ ಪರ್ಶಿಯನ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇದೇ ಬಖ್ತ್ (=ಸುದೈವ, ಕಿಸ್ಮತ್) ಆಗಿದೆ. ಬಖ್ತಾವರ್ ಎಂದರೆ ದೈವಳ್ಳವ, ಪಡೆದು ಬಂದವ,

ಆಧುನಿಕ ಪರ್ಶಿಯನ್ನಿನ ಬಹದೂದ್ (=ಶುಭ) ಬಹರಾ (=ಪಾಲು, ಭಾಗ್ಯ)ಗಳೂ ಭಗತ್ವದ ಜ್ಞಾತಿ ಪದಗಳಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ವೈದಿಕ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಭಜ್ ಧಾತುವಿಗಿರುವ ಪಾಲು ಮತ್ತು ಸಂಪತ್ ಎಂಬ ಎರಡೂ ಅರ್ಥಗಳು ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ.

ಭಗವತ್ ಶಬ್ದ ದೈವಿಕತೆಗೆ, ವಿಭವಯುಕ್ತತ್ವಕ್ಕೆ ಸಂಪತ್ ಸಮೃದ್ಧತ್ವಕ್ಕೆ ಬಹು ಹಿಂದೆ ಅನ್ವಯವಾಗಿದ್ದರೆ, 'ಭಗವತಿ' ಶಬ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ದುರ್ಗೆಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗಿ ಅನಂತರ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ (ಖಿಲ) 'ಭಗವತಿ ಹರಿವಲ್ಲಭೇ' ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದೆ. ಪಂಚರಾತ್ರಾದಿ ಆಗಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ದುರ್ಗೆಯರಿಗೆ 'ಭಗವತಿ' ಅಭಿಧಾನವಿದೆ. ಅನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿನಿಯರಿಗೂ ಈ ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ.

ಇನ್ನು 'ಭಗಿನಿ'ಯ ವಿಚಾರ : ಅರ್ಥವ ಮತ್ತು ಶತಪಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಸಿರಿ, ಸಂಪತ್ತು, ಸುಖ, ಸೌಭಾಗ್ಯವುಳ್ಳವನೆಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ 'ಭಗಿನಿ' (ಭಗ ಉಳ್ಳವ) ಇದೆಯೆಂದು ಮೋನಿಯರ್ ವಿಲಿಯಮ್ಸ್ ಕೋಶ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅದರದೇ ಸ್ತ್ರೀ ಲಿಂಗ ರೂಪ ಭಗಿನಿ. ಮನು, ಮಹಾಭಾರತ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಲೇ ಭಗಿನಿ ಸೋದರಿಯೆಂಬ ಅರ್ಥ ಪಡೆದಿದ್ದಾಳೆ.

'ಭ್ರಾತೃ'ವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರಿಂದ ಸುದೈವಿ, ಸುಖಿ ಆದ್ದರಿಂದ 'ಭಗ'ವುಳ್ಳವಳೆಂದು ಇದಕ್ಕೆ ನಿರುಕ್ತ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ವೇದಗಳಲ್ಲಿ 'ಭಗ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಯೋನಿಯೆಂಬರ್ಥ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. 'ಯೋನಿ' ಎಂಬ ಪದವೇ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ, ಗರ್ಭಕೋಶ, ಜನ್ಮಸ್ಥಾನ ಇತ್ಯಾದಿ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ.

ಆದರೆ ವೇದದ ಅನಂತರ ಕಾಲದ ಶ್ರೌತ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ 'ಭಗ' ಶಬ್ದ ಯೋನಿಯೆಂಬರ್ಥದ ಕಡೆ ಜಾರುತ್ತಿರುವುದು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾತ್ಯಾಯನ ಶ್ರೌತ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ 'ಭಗ-ಕಾಮ' ಎಂದರೆ ಸಂಭೋಗ ಸುಖಾಪೇಕ್ಷಿಯೆಂಬರ್ಥ ಇದೆ. ಆ ಮೇಲೆ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ, ಮನು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ, ಮಹಾಭಾರತ, ಸುಶ್ರುತ ಸಂಹಿತೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಗಕ್ಕೆ ಯೋನಿಯೆಂಬರ್ಥ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. 'ಭಗದೇವ' (=ಕಾಮುಕ) ಎಂಬ ಪದ ಬಹುಶಃ ವೇದದ 'ಶಿಶ್ನದೇವ'ದ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ. ಮುಂದೆ ಭಗವೃತ್ತಿ, ಭಗಭಾಸ್ಕರ ಎಂಬ ಪದಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಯೋನಿಯನ್ನು ಮಾರಿಕೊಂಡು ಬದುಕುವವಳಿಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ಗಿರಾಕಿ ಹುಡುಕಿ ಕೊಡುವವನಿಗೆ ತಿರಸ್ಕಾರ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾಗಿವೆ.

ಹೀಗೆ 'ಭಗ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀ ಜನನೇಂದ್ರಿಯ ಎಂಬರ್ಥ ಸ್ವಲ್ಪ ತಡವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡದ್ದು ಎಂದು ದಾಖಲೆಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಅರ್ಥದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯ ದಾರಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಬೇರೆಯಾಗಿದೆ. ಭಜ್ ಧಾತುವಿಗೆ ಭಾಗ ಮಾಡು ಎಂಬರ್ಥವೂ ಇದೆಯಲ್ಲವೆ? ಯೋನಿ ಭಾಗವಾದದ್ದು, ಸೀಳಿದ್ದು ಅಥವಾ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಗಿದಿದ್ದು ತಾನೆ? 'ಭಗ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಯೋನಿಯೆಂಬರ್ಥದೊಡನೆ ಪುರುಷರ ಅಂಡದ ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಗುದದ್ವಾರದ ವರೆಗಿನ ಪ್ರದೇಶ ಎಂಬ ಅರ್ಥವೂ ಕೋಶಗಳಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಶರೀರದ ಎರಡು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಹೊಲಿದಂತೆ ಇರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಮೇಲಿನ ಊಹೆಗೆ ಪುಷ್ಟಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ 'ಭಗ'-ವಂತನನ್ನು ನಿರಾಧಾರ ಅಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಊಹೆಯೆನ್ನಬೇಕೆ?

ಹಾಗೆನ್ನುವುದು ಕಷ್ಟ. ಆದಿತ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ವೈದಿಕ 'ಭಗ'ನು ಶ್ರೀ ಸಂಪತ್ತುಗಳ ದಾತನಿದ್ದಂತೆ, ವಿವಾಹ, ಕಾಮಗಳ ಅಧಿದೇವತೆಯೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. 'ಭಗ'ವು ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಭವ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಸೌಂದರ್ಯ ಚೆಲುವು ಕಾಮ ವಿಲಾಸ ವಿಭ್ರಮಗಳನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ನಿರುಕ್ತಿಯೊಡನೆ ಈ ವೈದಿಕ ಕಲ್ಪನೆಗಳೂ ಸೇರಿ 'ಭಗ'ಕ್ಕೆ ಈಗಿನ ಅರ್ಥ ಗಟ್ಟಿಗೊಂಡಿರಬಹುದು.

ಸಂಗಡಲೇ ಒಂದೆರಡು ಸ್ವಾರಸ್ಯದ ಪ್ರಾಚೀನ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. 'ಭಗದೈವತ' ಎಂದರೆ ಸುಖದಾಂಪತ್ಯದ ಅದೃಷ್ಟ. ಉತ್ತರಾ ಫಲ್ಗುನೀ (ಉತ್ತರಾ) ನಕ್ಷತ್ರಕ್ಕೂ ಆ ಹೆಸರು ಇದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಪೂರ್ವಾಫಾಲ್ಗುನಿಗೆ (ಹುಬ್ಬಾ) 'ಯೋನಿ'ಯೆಂಬ ಹೆಸರುಂಟು. ಇದರ ಆಂತರ್ಯವೇನೆಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಭಗಿನೀ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಕೋಶಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸು ಮತ್ತು ಹೆಂಡತಿಯೆಂದೂ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಇದು ವಿಚಿತ್ರ.

ಆದರೆ 'ಭಗಿನಿ' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಭಾಗದಿಂದ ಬಂದವಳು (ಸೋದರಿ ಎಂಬಂತೆ) ಎಂಬುದು ನಿಜವಾದ ನಿರುಕ್ತವೆ ಎಂದೊಂದು ಸಂಶಯ ನನಗಿದೆ.

16. ಸ್ಮಿತ ಪೂರ್ವಾಭಿಭಾಷೀ ಚ

ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಸಂಗತಿ ಬಂದಾಗ ಅನೇಕ ಸಲ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಅವನಿಗೆ 'ಸ್ಮಿತ ಪೂರ್ವಾಭಿಭಾಷೀ' ಎಂಬ ಉಪಾಧಿ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕೂಡ ಅವನು ಕೆಲವು ಸಲ ಇದೇ ಗುಣವಾಚಕದೊಡನೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದುಂಟು. 'ಸ್ಮಿತ ಪೂರ್ವಾಭಿಭಾಷೀ' ಅಂದರೇನೆಂದು ನಾನೊಬ್ಬ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಕೇಳಿದೆ. ನಸು ನಕ್ಕು ಮಾತಾಡಿಸುವವನು, ನಸು ನಗುವಿನೊಡನೆ ಮಾತಾಡುವವನು ಎಂದು ಅವರು ವಿವರಿಸಿದರು. ಮೋನಿಯರ್ ವಿಲಿಯಮ್ಸ್ ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿಯೂ ಸುಮಾರಾಗಿ ಇದೇ ಅರ್ಥ ಹೇಳಿದೆ.

ನನಗೆ ಈ ಅರ್ಥ ಸಮಾಧಾನ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೇನು ಮಹಾಗುಣ? ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಾವೆಲ್ಲ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಮಾತಾಡಿಸುವಾಗ್ಗೆ ಮೊದಲು ನಸುನಕ್ಕೇ ಮಾತಾಡುತ್ತೇವೆ. ಕಂಡೊಡನೆ ನಸುನಗುವುದು ಪೂರ್ವ ಪರಿಚಯದ ಆದರದ ವ್ಯಂಜನೆ. ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಈ ಗುಣ ನಿರ್ದೇಶ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಹಿರಿದೇನುಂಟು?

ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು 'ಸ್ಮಿತಾಭಿಭಾಷೀ', 'ಪೂರ್ವಾಭಿಭಾಷೀ' ಎಂಬವನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತೇನೆ. ಮೊದಲನೆಯದು ಅವನನ್ನು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಂತೆ ನಸು ನಕ್ಕು ಮಾತಾಡುವವನೆಂದು ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ. ಬಹಳವಾದರೆ ರಾಜಕುಮಾರನಾದರೂ ಗುರುಗಾಂಭೀರ್ಯದ ಮುಸುಕಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರೊಡನೆ, ನಸುನಗುವಿನೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಎಂಬರ್ಥ ಅದಕ್ಕೆ ಕೊಡಬಹುದು. ಆದರೆ 'ಪೂರ್ವಾಭಿಭಾಷೀ' ಎನ್ನುವಾಗ ಎದುರಲ್ಲಿರುವವನು ಅಥವಾ ಬರುವವನು ಗುರುತಿಸಿ ಮಾತಾಡಿಸುವ ಮೊದಲೇ ತಾನು ಮಾತಾಡಿಸುವ ಗುಣ ಅವನಲ್ಲಿತ್ತು ಎಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಈ ಗುಣದ ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ, ಎದುರಲ್ಲಿ ಬರುವವನು ಬೇಕಾದರೆ ತಾನೇ ಮೊದಲು ಮಾತಾಡಿಸಲಿ ಎಂದುಕೊಳ್ಳದೆ ತಾನೇ ಗುರುತು ಹಿಡಿದು ಶ್ರೀರಾಮ ಮಾತಾಡಿಸಿ ಕ್ಷೇಮ ಸಮಾಚಾರ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ.

ರಾಮ ದಶರಥನಿಗೆ ಬಹಳ ನೋಂತು ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗ; ಹಿರಿಯ ಮಗ ಬೇರೆ. ನಾಳೆ ರಾಜನಾಗತಕ್ಕವ. ಹಾಗೇ ಅವನನ್ನು ಬೆಳೆಸಲಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೊಂದಿಷ್ಟು ಗರ್ವ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಪಡುವಂಥಾದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದಿನ ಆಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ದಶರಥನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಅಂತಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ರಾಮನೇ ಸರ್ವರಿಗಿಂತ ಮೇಲಿನವನಾಗಿದ್ದ. ತನ್ನನ್ನು ಇತರರು ವಿನಯದಿಂದ, ಗೌರವದಿಂದ ತಾವೇ ಮಾತಾಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ನಿರೀಕ್ಷೆ, ಅಪೇಕ್ಷೆ ಅವನಿಗಿರುವುದು ಸಹಜವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಯಜ್ಞವನ್ನು ನೋಂತು ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ಅಚ್ಚಿಯ, ಎಲ್ಲರ ಕಣ್ಮಣಿಯಾದ ನವ ತರುಣನಿಗೆ ಅಂಥ ಯಾವೊಂದು ಹೆಮ್ಮೆ (ಪೆರ್ಮೆ=ದೊಡ್ಡಿಸ್ತನ) ಲೇಶವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎದುರು ಬರುವವನ ಅಂತಸ್ತೇನು, ಅವನು ಆಡ್ಯನೋ, ಸಮಾನನೋ, ಕೆಳದರ್ಜೆಯವನೋ ಏನೇ ಇರಲಿ, ರಾಮ ತಾನೇ ಮೊದಲು ಅವರನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ.

ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರಾಮನ ಹಿರಿಮೆ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ನಾವು ಬೆಳಕನ್ನು ನಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದೊಳಕ್ಕೆ ಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಎದುರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದವನನ್ನು ಮೊದಲು ನಾವೇ ಗುರುತಿಸುವುದು ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಗುಣವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನಾವೇ ಅವನನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ನಮಗನಿಸುವುದು ಆತ ನಮಗೆ ನಿಕಟ ಸಖನಾಗಿರುವಾಗ, ಅಥವಾ ನಮಗಿಂತ ಮೇಲಿನ ಅಂತಸ್ತಿನವನಾಗಿದ್ದಾಗ, ಅಥವಾ ಅವನಿಂದ ನಮಗೇನಾದರೂ ಕೆಲಸ ಆಗಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ. ಮೇಲಂತಸ್ತಿನವರಿಗೆ ಕೆಳಗಿನವರ ಮೇಲೆ ಗೌರವ ತೋರಿಸಬೇಕೆನಿಸುವುದು ಅವರಿಂದ ಏನಾದರೂ ಅನನ್ಯ ಸುಲಭವಾದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಗತ್ಯವಿದ್ದಾಗ. ಇದನ್ನೇ ಕಾಳಿದಾಸ, “ಪ್ರಯೋಜನಾಪೇಕ್ಷಿತಯಾ ಪ್ರಭೂಣಾಂ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಲಂ ಗೌರವಮಾಶ್ರಿತೇಷು” ಎಂದು ಇಂದ್ರನ ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅಪಾಯಕರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ದೊಡ್ಡವರು ತಮ್ಮನ್ನು ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದ್ದವರಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅನ್ಯಥಾ ಅವರು ಕಾಣಿಸಿದರೂ ಅವರೇ ನಕ್ಕರೂ ಗುರುತಿಲ್ಲದವರಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕಂಡ ಕಂಡವರೊಡನೆ ಮಾತಾಡಹೋದರೆ ತಮ್ಮ ಘನಸ್ಥಿಕೆ ಇಳಿಯುವುದೆಂದೇ ನಾವು ಭಾವಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆ? ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಇದು ಅನುಭವ ಸಿದ್ಧಿ ಪರಿಣಾಮವೂ ಹೌದು.

ಇಂಥ ‘ಘನಸ್ಥಿಕೆ’ ತೋರಿಸದಿರಬೇಕಾದರೆ ನಮಗೆ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯತನದ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇರಲೇಬಾರದು. ಅಹಂಕಾರದ ತೆಳ್ಳನ್ನ ಲೇಪವೂ ಸಲ್ಲದು. ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿದ್ದೂ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಅಥವಾ ಅರಿವು ಇಲ್ಲದಿರಬೇಕಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ಅಪ್ರತಿಮವಾದ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವಿರಬೇಕು. ತನ್ನ ಆತ್ಮಗೌರವ ಇತರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ನಸುವೂ ಅವಲಂಬಿಸಿರಬಾರದು. ಸಂಗಡಲೇ ಇತರರಲ್ಲಿ, ಅವರ ಹಿತದಲ್ಲಿ, ಅವರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಆಸಕ್ತಿ ಇರಬೇಕು. ನುಡಿಸಿದರೆ ಎಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಬೇಡುತ್ತಾನೋ ಎಂಬ ಶಂಕೆ ಇರಬಾರದು. ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರಾಂಜಲತೆಯ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅಂತಸ್ತನ್ನು ಗಣಿಸದ ಈ ಬಗೆಯ ವಿನಯ ಸಾಧ್ಯ.

ಆ ಗುಣ, ಆ ಸ್ವೈರ್ಯ, ಆ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಇದ್ದದ್ದರಿಂದಲೇ ರಾಮ ಸ್ಮಿತಪೂರ್ವಾಭಿಭಾಷಿಯಾಗಿದ್ದ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವನು ಮರ್ಯಾದಾಪುರುಷನೂ ಹೌದು, ಪುರುಷೋತ್ತಮನೂ ಹೌದು. ಸ್ಮಿತಪೂರ್ವಾಭಿಭಾಷಣವೆಂಬುದು ಲೌಕಿಕ ಗುಣವಲ್ಲ, ಲೋಕೋತ್ತರ ಗುಣ. ಅದನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಣ.

17. “ರಾಮ” ಶಬ್ದದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಲಹರಿ

ರಾಮ ಎಂಬುದು ನಮಗೆ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ‘ರಾಮಾಯಣ’ದಿಂದ ಪರಿಚಿತವಾದ ಹೆಸರು. ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ಅರಸನಾದ ದಶರಥನ ಮಗ, ಸೀತೆಯ ಪತಿ, ಸೂರ್ಯವಂಶದ ಪ್ರದೀಪ, ಮರ್ಯಾದಾ ಪುರುಷೋತ್ತಮ, ರಾವಣಧ್ವಂಸಿ - ಹೀಗೆಂದು ಭಾರತದ ಜನಮನದಲ್ಲಿ ಅಭಿಷಿಕ್ತನಾದ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರವೆನಿಸಿದ ಈ ರಾಮನ ಕಥೆ ದಕ್ಷಿಣ ಮತ್ತು ಆಗ್ನೇಯ ಏಷಿಯದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳೊಡನೆ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆಯಲ್ಲದೆ ಬೌದ್ಧ ಮತ್ತು ಜೈನ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದೆ.

ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ವಶಿಷ್ಠ ಮೊದಲಾದ ವೈದಿಕ ಋಷಿಗಳು ಪಾತ್ರರಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಲೆಕ್ಕದಿಂದ ರಾಮಾಯಣ ಕಾಲ ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವ ೧೫ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕಾದರೂ ಹಿಂದೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಭೂ ಉತ್ಖನನಗಳನ್ನು ಈಚೆಗೆ ಕೈಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆಯಿಂದ ರಾಮಾಯಣ ಕಾಲ ಕ್ರಿ. ಪೂ. ೮-೧೦ ಶತಮಾನಗಳಿಗಿಂತ ಹಿಂದೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಪುರಾತತ್ವ ಅನ್ವೇಷಕರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ರಾಮ, ದಶರಥ, ರಘು ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಾಮಾಯಣ ಪಾತ್ರಗಳ ಕಥೆಗಳ ಹೊಳಹು ಕೂಡ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕೃಷ್ಣನು ಅನಂತರದ ಯುಗದವನೆಂದು ಭಾರತೀಯರ ನಂಬಿಕೆಯಾದರೂ ವೇದದಲ್ಲಿ ಅವನ ಹೆಸರು ಸಿಗುತ್ತದೆ.

ಅಂದಾಕ್ಷಣ ವೇದದಲ್ಲಿ ರಾಮ ಎಂಬ ಶಬ್ದವಾಗಲಿ ಹೆಸರಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ. ಒಬ್ಬರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ರಾಮರು ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಮಾತ್ರ ದಾಶರಥಿ ರಾಮರಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ರಾಮ ಐತರೇಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಆತನ ಹೆಸರು ಮಾರ್ಗವೇಯ ರಾಮ. ಶತಪಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಔಪತಪಸ್ವಿನಿ ರಾಮನೊಬ್ಬ ಇದ್ದಾನೆ. ಈ ಅಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಾಮರಲ್ಲದೆ ಜಾಮದಗ್ನಿ, ರಾಮ ಕೂಡ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾನೆ; ಆದರೆ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ, ಋಗ್ ವೇದದ ೧೦ನೇ ಮಂಡಲದ ೧೧೦ನೇ ಸೂಕ್ತದ ಋಷಿಯಾಗಿ ಜಮದಗ್ನಿ ಪುತ್ರನಾದ ಈ ರಾಮನೇ ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಾ ಅಸ್ತ್ರ ವಿದ್ಯಾಗುರುವಾಗಿ ಸ್ಥಾನಾಪನ್ನನಾದ ಪರಶುರಾಮ. ಪುರಾಣಗಳ ಪ್ರಕಾರ ೮ನೇ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಹೆಸರಿನ ಒಬ್ಬ ಮಹರ್ಷಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ಈ ಮೂವರಲ್ಲದೆ ದ್ವಾಪರಯುಗದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಣ್ಣನಾದ ಬಲರಾಮನೊಬ್ಬನಿದ್ದಾನೆ.

ರಮ್ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ರಾಮ ಶಬ್ದ ಹುಟ್ಟಿತು ಎಂಬುದು ಒಪ್ಪಿತವಾದ ಮಾತು. ರಮಕ್ರೀಡಾಯಾಂ ಎಂದು ಧಾತುಪಾಠ. ಇದು ಬಹಳ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಇಂಡೋ-ಯುರೋಪಿಯನ್ ಧಾತು. ಪ್ರಾಚೀನ ಇರಾಣದ ಜೆಂದ್, ಯುರೋಪಿನ ಗ್ರೀಕ್, ಲಿಥುವೇನಿಯನ್,

ಗಾಢಿಕ್ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ರಮ್ ಧಾತುವನ್ನು ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಲುವ ಧಾತುಗಳಿವೆ. ಇದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಆರಾಮ (ವಿಶ್ರಾಂತಿ, ವಿಶ್ರಾಂತಿಯೋಗ್ಯವಾದ ಉಪವನ), ವಿರಾಮ, ಅಭಿರಾಮ (ಕಂಡವರಿಗೆ ಸಂತೋಷದಾಯಕ), ಉಪರಮ (ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಅಂತ್ಯ, ಮರಣ); ರಮಣೀಯ, ರಮ್ಯರಮಣ, ರಮಣ; ರತ ರತಿ (ಪ್ರೇಮ, ಕಾಮ); ರಂತಿ (ದೇವ) ಎಂಬ ಹೆಸರು-ಹೀಗೆಲ್ಲ ಅನೇಕಾನೇಕ ಶಬ್ದಗಳು ಇಂದಿಗೂ ನಿತ್ಯೋಪಯೋಗದಲ್ಲಿವೆ.

ರಮ್ ಧಾತುವಿನ ಮೂಲಾರ್ಥ ಸುಖಪಡು ಸಂತೋಷಿಸು, ಸಮಾಧಾನಪಡು, ಉಲ್ಲಸಿತನಾಗು, ಆನಂದಿಸು, ಶಾಂತವಾಗಿರು, ಆಶ್ರಯಕೊಡು ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ. ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಪ್ರಶಾಂತವಾದ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಪಡು ಮತ್ತು ಕೊಡು, ಆದ್ದರಿಂದ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸುಂದರವಾಗಿರು ಎಂಬ ಅರ್ಥಗಳೇ ರಾಮ ಶಬ್ದದಿಂದ ಅಭಿಪ್ರೇತವಾಗುತ್ತವೆ. ಶ್ರೀರಾಮನ ಚರಿತ್ರವೇ ಈ ಅರ್ಥಗಳಿಗೊಂದು ಆದರ್ಶವಾಗಿದೆ. ಆತ ನಿರುದ್ದೇಗವಾದ ಚಿತ್ತ ಸಮತೆಯ ಸಾಕಾರ ರೂಪ.

ರಮಣೀಯ, ರಮ್ಯ ಎನ್ನುವಲ್ಲಿಯೂ ಈ ತರದ ಪ್ರಶಾಂತ ಸೌಂದರ್ಯವೇ ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. (ರಮ್ಯಾಣಿ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಚ ವನಾನಿ) ಅದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದು ಬಿಡುವ ಎನಿಸುವ ಚಲುವು. ಆರಾಮ ಶಬ್ದ ಪರ್ಶಿಯನ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ (ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿರುವುದು), ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ (ಆಟ, ವಿಶ್ರಾಂತಿ, ಹೂದೋಟ). ವಿರಾಮ, ವಿರತಿ, ಎಂದರೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದುಬಿಡುವುದು. ರಮಣ, ರಮಣಿ, ಎಂದರೆ ಇವರೊಡನೆ ಇದ್ದು ಬಿಟ್ಟರೆ ನೆಮ್ಮದಿ ಎನಿಸಿಬಿಡುವ ಪ್ರೇಮ ಪಾತ್ರರು. ರಮಾ ಎಂದರೆ ಹೆಂಗಸು-ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆಹ್ಲಾದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸೌಂದರ್ಯವಳ್ಳವಳು, ರಮಾ ಎಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ, ಅವಳು ಸುಂದರಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮೆಚ್ಚುತ್ತಾಳೆ. ರತ, ರತಿ, ರಮಿಸುವುದು ಇವೆಲ್ಲ ಕಾಮಯುಕ್ತವಾದ ಭೋಗ, ಸಂಭೋಗ ಸೂಚಕ ಪದಗಳೇ ಆದರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ರೇಕದ ಬದಲು ಆಹ್ಲಾದವೇ ಇದೆಯೆಂದು ನನ್ನ ಭಾವನೆ. ಕಾಮಿನಿ ಬೇರೆ, ರಮಣಿ ಬೇರೆ.

ವಿಷ್ಣುವಿನ ಇತರ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ರಾಮನನ್ನು ಕೂಡ ನೀಲ ಅಥವಾ ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸುವುದು ಸಂಪ್ರದಾಯ. ರಾಮ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಕಪ್ಪು ಅಥವಾ ಮಸುಕು ಬಣ್ಣದವ ಎಂಬರ್ಥವೂ ಇದೆ. ರಾತ್ರಿ ಎನ್ನುವುದೂ ರಮ್ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. “ರಾಮಃ ಶಕುಂತಿಃ” ಎಂದರೆ ಕಪ್ಪು ಹಕ್ಕಿ. ರಾತ್ರಿಗೆ ಕಪ್ಪು ಎಂದು ಹೇಳುವುದೂ ಇದೆ (ಕಪ್ಪಾಯಿತು ಎಂದರೆ ಕತ್ತಲಾಯಿತು). ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಇದ್ದು ರಾತ್ರಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಇರಬಹುದು.

ರಾಮ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಕಪ್ಪಲ್ಲದೆ ಬಿಳಿಯ ಎಂಬರ್ಥವನ್ನೂ ಕೋಶಗಳು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಬಲರಾಮನ ಮೈಬಣ್ಣ ಬಿಳಿ.

ಕಪ್ಪು ಮತ್ತು ಬಿಳಿ ಎಂಬ ಈ ಅರ್ಥವ್ಯಾಮಿಶ್ರಣ ರಾಮ ಶಬ್ದಕ್ಕೇ ಸೀಮಿತವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಶ್ಯಾಮ ಶಬ್ದವೂ ಕಪ್ಪು ಮತ್ತು ಬಿಳಿ ಎಂಬ ಉಭಯ ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಶ್ಯಾಮಸುಂದರ ಎಂದರೆ ಕೃಷ್ಣ - ಅವನು “ಕಪ್ಪಾನೆ ಹುಡುಗ”. ಶ್ಯಾಮಾ, ಶ್ಯಾಮಲಾ ಎಂದು ಕಾಳೀದೇವಿಯನ್ನು

ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅವಳೂ ಕಪ್ಪು. ಪಾರಸೀಕ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಯಾಹ್, ಸ್ಯಾಹೀ ಎಂದರೆ ಕಪ್ಪು, ಮಸಿ (ಶಾಯಿ) ಎಂದೇ ಅರ್ಥ. ಆದರೆ ಕಾಳಿದಾಸನು ಯಕ್ಷಿಯನ್ನು “ತನ್ವೀ ಶ್ಯಾಮಾ ಶಿಖರಿದಶನಾ” ಎಂದು ವರ್ಣಿಸುವಾಗ ಅವಳು ಬಿಳಿಯಳೋ ಕರಿಯ ಸುಂದರಿಯೋ ಎಂಬುದು ಸಂದಿಗ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಂಪನು ತನ್ನನ್ನು “ಕದಳೀಗರ್ಭಶ್ಯಾಮಂ” ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಅವನು ಬಿಳಿಯನ್ನೇ ಕುರಿಯುತ್ತಾನೆಂಬುದು ಖಂಡಿತ.

ಹೀಗಿದ್ದರೂ ರಾಮತ್ವ ಮತ್ತು ಶ್ಯಾಮತ್ವಗಳಲ್ಲಿರಬಹುದಾದ ಬೆಳ್ಳು ಯುರೋಪಿಯನ್ನರ ಬೆಳ್ಳಲ್ಲವೆಂದು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಅಚ್ಚ ಬಿಳಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸಹ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡುವ ನಸುಕಪ್ಪುತನ ಕದಳೀಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇಲ್ಲವೆ?

18. ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಂಸ್ಕಾರ, ಸಂಸ್ಕೃತ

ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಂಸ್ಕೃತ, ಸಂಸ್ಕಾರ - ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನನ್ನ ಗೌರವಾರ್ಹ ಮಿತ್ರ ಶ್ರೀ ಗೌರೀಶ ಕಾಯ್ಕಿಣಿಯವರು 'ಸುಗುಣ' ಪ್ರಭಾತ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಜಿಜ್ಞಾಸಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಇದು ಒಂದು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತಿ - ಸಂಸ್ಕಾರ

ಕಾಯ್ಕಿಣಿಯವರು ಹೇಳುವಂತೆ 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಪದದ ಈಗಿನ ಅರ್ಥಚ್ಛಾಯೆ ಪುರಾತನವಲ್ಲ ಎಂಬುದು ನಿಜ. ಕಳೆದ ಶತಮಾನಾಂತದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾದ ಆಪ್ತ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೋಶ, ಬಂಗಾಲಿ ಕೋಶ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಪದವೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅದೇ ಸುಮಾರಿನ ಮೋನಿಯರ್-ವಿಲಿಯಮ್ಸ್ ಕೋಶದ ಪ್ರಕಾರ ವಾಜಸನೇಯ ಸಂಹಿತಾ, ಐತರೇಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮೊದಲಾದ ವೈದಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅದಿದ್ದರೂ 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ'ಗೆ ಅಲ್ಲಿ, ಅಣಗೊಳಿಸುವುದು, ರೂಪುಗೊಳಿಸುವುದು, ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಯಿಂದ ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಅರ್ಥಗಳಿವೆಯೇ ಹೊರತು ಈಗಿನಂತೆ ಒಂದು ಜನಾಂಗದ ಧಾರ್ಮಿಕ-ಲೌಕಿಕ ನಂಬಿಕೆ, ವಿಧಿ ವಿಧಾನ, ತಾತ್ವಿಕ ಕಲ್ಪನೆ, ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ- ವಿನೋದಾದಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಅರ್ಥ ಅದಕ್ಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಪಶ್ಚಿಮದ ಸಂಪರ್ಕ ಬಂದ ಮೇಲೆ, ೧೯೩೦ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಅದರ cultureಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿ 'ಸಂಸ್ಕೃತಿ' ಪದ ಪ್ರಚುರವಾದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

'ಸಂಸ್ಕಾರ' ಪದದಲ್ಲಿ ಅಂಶತಃ culture ಒಳಗೊಳ್ಳುವ ಅರ್ಥಗಳು ಇದ್ದರೂ ಅದು ಬಹುತರವಾಗಿ ವೈಯಕ್ತಿಕ - ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ತರದಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿತ್ತೇ ಹೊರತು ಸಾಮೂಹಿಕ - ಲೌಕಿಕ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ.

ಸಂಸ್ಕೃತ

'ಸಂಸ್ಕೃತ' ಶಬ್ದದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಯ್ಕಿಣಿಯವರು ಎರಡು ನಿಟ್ಟುಗಳಿಂದ ಪ್ರಚ್ಛೇಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು, ಭಾಷೆಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ಅದರ ಹೆಸರು ಮತ್ತು ಚರಿತ್ರೆ; ಎರಡು, ಅದರ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯ ವೈಚಿತ್ರ್ಯ.

'ಸಂಸ್ಕೃತ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಈ ಭಾಷೆಗೆ ಪಾಣಿನಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ಕಾಣದು. ಪಾಣಿನಿ ಅದಕ್ಕೆ 'ಭಾಷಾ' ಎಂಬ ಪರಿಭಾಷೆ ಬಳಸುತ್ತಾನೆ. 'ಭಾಷಾ' ಎಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯರ ವ್ಯವಹಾರ ಭಾಷೆಯೆಂದು ನಿರುಕ್ತಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಅಂದರೆ ಆಡುನುಡಿ, ವೇದಗಳ ಧಾರ್ಮಿಕ ಭಾಷೆಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದದ್ದು ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಆತನ ಪ್ರಯೋಗ.

‘ಪಾಣಿನೀಯ ಶಿಕ್ಷಾ’, ಭರತನಾಟ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಹೆಸರು ಇದೆ. ‘ಶಿಕ್ಷಾ’ ಎಂಬ ಅರವತ್ತು ಶ್ಲೋಕಗಳ ಚಿಕ್ಕ ಗ್ರಂಥ ಪಾಣಿನಿಯ ಹೆಸರಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವನ ಅನಂತರ, ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚಾರ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ಮತವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಮತ್ತಾರೋ ಇದನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆಂದು ಆ ‘ಗ್ರಂಥ’ವೇ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಾಚೀನವಾದರೂ ಪಾಣಿಯಷ್ಟಲ್ಲ. ಶಿಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ “ಲೋಕವೇದಯೋಃ” ಎಂದೂ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ವೇದಭಾಷೆಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಲೌಕಿಕ ಭಾಷೆಯೆಂದೂ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ “ಪ್ರಾಕೃತೇ ಸಂಸ್ಕೃತೇ ಚಾಪಿ” ಎಂದು ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ‘ಸಂಸ್ಕೃತ’ದ ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಪ್ರಸ್ತಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಕೃತವೆಂಬ ಜನ ಭಾಷೆಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತವೆಂಬುದು ಪ್ರಾಕೃತವನ್ನು ತಿದ್ದಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಅಥವಾ ಸಂಸ್ಕಾರಗೊಳಿಸಿದ ಕೃತಕ ಭಾಷೆಯೆಂಬ ಭಾವನೆ ಅರ್ವಾಚೀನರಿಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದು. ಆದನ್ನೇ ಗೌರೀಶರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

‘ಸಂಸ್ಕೃತ’ ಎಂದು ಕರೆಯುವ ಭಾಷೆಯ ವ್ಯಾಕರಣ ನಿಯಮಗಳು ಖಚಿತ ಮತ್ತು ಬಿಗಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಕೃತಕವೆಂಬ ಭಾವನೆ ಪುಷ್ಟಿ ಪಡೆದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ,

೧. ಪಾಣಿನಿ ಅದನ್ನು ‘ಭಾಷಾ’ ಎಂದು ಕರೆದದ್ದು ಅದು ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಆಡುಮಾತು ಎಂದು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂದಿಗೂ ಉತ್ತರ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು ‘ಭಾಷಾ’ ಎನ್ನುವುದು ಆಡುನುಡಿಗಳನ್ನು.
೨. ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯ ವೈಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೆಸರಾಂತ ಹೇಮಚಂದ್ರನು ‘ಪ್ರಕೃತಿ’ ಎಂದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತ (ಮೂಲದಲ್ಲಿದ್ದದ್ದು ಅಥವಾ ಸಹಜವಾದದ್ದು) ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ‘ಪ್ರಾಕೃತ’ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಾಕೃತದಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಬೇರೆ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದಂತಾಗಿದೆ.
೩. ಸಂಸ್ಕೃತ ಎಂದು ಕರೆಯುವ ಪಾಣಿನಿಯ ‘ಭಾಷಾ’ ಎಂಬುದು ವೇದಕಾಲೀನ ಭಾಷೆಯ ನೇರ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದೆಯೆಂಬುದು ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಋಗ್ ವೇದದಿಂದಾರಂಭಿಸಿ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ವರೆಗಿನ ವೈದಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಆ ವೇದ ಭಾಷೆಯೇ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಬದಲಾಗುತ್ತ ಇತ್ತೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಋಗ್ವೇದದ ಹತ್ತನೇ ಮಂಡಲ ಮತ್ತು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಭಾಷೆಗೂ ಅಭಿಜಾತ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದ (ಭಾರತ ರಾಮಾಯಣಗಳ) ಭಾಷೆಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇ ಇಲ್ಲವೆನ್ನುವಷ್ಟು ಸಾಮ್ಯವಿದೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೃತಕವೆನ್ನುವುದಾದರೆ ವೇದ ಭಾಷೆ ಕೃತಕವೆನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಇನ್ನೂ ಬರವಣಿಗೆ ಪ್ರಚುರವಾಗದಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗದ ಕೃತಕ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಯಾಕಾದರೂ ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರು? ಹೇಗೆ ತಾನೆ ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರು? ಅಲ್ಲದೆ ವೈದಿಕ ಭಾಷೆಯು ಹೆಚ್ಚಿನ ಮೂಲ ಶಬ್ದ ಭಂಡಾರ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಕರಣ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಪರ್ಶಿಯದ ಜೆಂದ್-ಅವೆಸ್ತಾದ ಭಾಷೆಗೆ, ಗ್ರೀಕ್, ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಪುರಾತನ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಸಮೀಪವಾಗಿದೆ. ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ಕೃತಕವೆನ್ನಲಾಗದು. ಇನ್ನೊಂದು ವಿಷಯ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ವೇದಭಾಷೆ ಏಕೂಪವಾಗಿಲ್ಲ. ಆ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಶಾಖೆಗಳಿದ್ದವು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕುಲಗಳ, ಪ್ರದೇಶಗಳ, ಮತ್ತು ಕಾಲಗಳ ಭಾಷಾರೂಢಿಗಳು, ವ್ಯಾಕರಣ ನಿಯಮಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ಈ ಭೇದ ಜೀವಂತ

ಆಡುಭಾಷೆಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಲಂಡನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಓಣಿಗೊಂದೊಂದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯೆಂದು ಬರ್ನಾಡ್ ಶಾ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ನೃಪತುಂಗನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ “ದೇಸಿ ಪಲವಪ್ಪುದರಿಂ” ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದ ಆಡುಮಾತಿನ ರೂಢಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈಗಲಾದರೂ ಕೋಟದ ಕನ್ನಡ, ಬೀದರ್ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.

‘ಭಾಷಾ’ ಉದಯ

ವೇದಕಾಲದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಪ್ರಭೇದಗಳೇ ‘ಭಾಷಾ’ ತಲೆಯೆತ್ತಲು ಕಾರಣವಾಗಿರಬೇಕು. ವೈದಿಕ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿನ ಅನೇಕ ಪದಗಳು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಬಿದ್ದುಹೋಗಿ, ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದಿ, ಹೊಸ ಶಬ್ದಗಳ ಪ್ರವೇಶವಾಗದ್ದು, ಅದರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಂಶ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿ ವಿಧಾನ ಮಂತ್ರಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದು ಪ್ರಾಚೀನ ರೂಪಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಮತ್ತು ವೈದಿಕಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಮೂಲ ನೆಲೆಯಾದ ವಾಯವ್ಯ ಭಾರತದಿಂದ ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತಾ ವಿಶಾಲ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದರಿಂದ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ‘ದೇಶಾಂತರ’ದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ‘ದೇಸಿ’ಗಳು ಪ್ರಚಲಿತವಾದದ್ದು ಸಕಲ ಆರೈಗೂ ಅರ್ಥವಾಗುವ ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯವಹಾರ ಭಾಷಾ ಪ್ರಭೇದದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಿರಬೇಕು. ಈಗ ಧಾರವಾಡ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಮಂಗಳೂರು ಕಡೆಯ ವಿದ್ಯಾವಂತ ಜನರು ಗ್ರಾಂಥಿಕ ಕನ್ನಡವೊಂದನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಬಹುಶಃ ಮಧ್ಯದೇಶದಲ್ಲಿ ರೂಢವಾದ ಆರೈ ಆಡುಮಾತನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಾಷೆ ತಂತಾನೆ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂತು. ಅದೇ ಪಾಣಿನಿ ಹೇಳುವ ‘ಭಾಷಾ’. ಅವನಿಗಿಂತ ಎಷ್ಟೋ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಈ ಭಾಷೆ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಈಗ ಧಾರವಾಡ - ಬೆಂಗಳೂರು - ಕರಾವಳಿ ಕನ್ನಡಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಹಲಕೆಲವು ಲಕ್ಷಣ ಭೇದಗಳಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಈ ಭಾಷೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ವ್ಯಾಕರಣಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಪಾಣಿನಿ ವೈಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯವನು. ಅವನು ಹಾಕಿದ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳು ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಸರ್ವತ್ರ ಸ್ವೀಕೃತವಾದವು.

ಇಂತು ಅದು ಕೃತಕ ಭಾಷೆಯಲ್ಲ! ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಭಾಷೆ ಅಷ್ಟೇ. ಅದನ್ನು ಕೃತಕವೆನ್ನುವುದೂ ನಮ್ಮ ಈಗಿನ ಲಿಖಿತ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕೃತಕವೆಂಬುದೂ ಒಂದೇ.

ಆದರೆ ಇದು ಆಳುವ ವರ್ಗದವರಾದ ಆರ್ಯರ, ಅವರಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾವಂತರ ಬಳಕೆ ಮಾತೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು.

ಹಳ್ಳಿಗಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಗಡಿ ಪೇಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತು ಆರ್ಯೇತರರ ಭಾಷೆಯೊಡನೆ ಕಲಬೆರಕೆಯಾದ ಭಾಷೆಯೇ ಆಗಿತ್ತು. ಈಗ ನಮ್ಮ ಪೇಟೆಗಳಲ್ಲಿ, ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವಿದ್ಯಾವಂತರು ಆಡುವ ಕನ್ನಡದಂತೆ. ಪಾಣಿನಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ಈ ಭಾಷೆಗಳು ಗಮನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದಷ್ಟು ಬೆಳೆದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪಾಣಿನಿ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧನ ಕಾಲಗಳ ನಡುವೆ ಅವುಗಳ ಮಹತ್ವ ಹೆಚ್ಚಿರಬೇಕು. ಬುದ್ಧ, ಮಹಾವೀರರು ಈ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಭೇದಗಳಾದ ಪಾಲಿ, ಮಾಗಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. ಇವೇ ಪ್ರಾಕೃತಗಳು.

‘ಭಾಷಾ’ ಈಗ ವಿದ್ಯಾವಂತರಿಗೆ ಮೀಸಲಾದ ಭಾಷೆ ಆಯಿತು; ಪ್ರಾಕೃತ ಜನಭಾಷೆ ಆಯಿತು. ಪಾಣಿನಿಯ ‘ಭಾಷಾ’ದಿಂದ ಅಪಭ್ರಂಶವಾದ ಪದಗಳೂ ರೂಪಗಳೂ ಪ್ರಾಕೃತಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿವೆ. ಅವು ಸಂಸ್ಕಾರವಿಲ್ಲದ ಭಾಷೆಗಳು. ಅಂದರೆ ಕಟ್ಟುಪಾಡು ಬಿಗಿಯಾಗಿಲ್ಲದ್ದು. ಇವುಗಳಿಗೆ

ಮನ್ನಣೆ ದೊರೆತ ಮೇಲೆ ಸಂಸ್ಕಾರವಿಲ್ಲದ ಅವುಗಳಿಂದ ಬೇರೆಯಾದ ಶುದ್ಧ ಭಾಷೆಯಾದ್ದರಿಂದ 'ಭಾಷಾ'ಕ್ಕೆ 'ಸಂಸ್ಕೃತ'ವೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂತು. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಕೃತಗಳಿಗೂ ವ್ಯಾಕರಣ ಬಂತು, ಅವೂ ಕಣ್ಮರೆಯಾದವು.

ಲ್ಯಾಟಿನ್‌ನಿಂದ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಇಟಲಿಯನ್, ಸ್ಪಾನಿಷ್, ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್, ಫ್ರೆಂಚ್ ಭಾಷೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಂತೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಕೃತಗಳು ಹುಟ್ಟಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಮೂಲೆಗುಂಪು ಮಾಡಿದವು. ಅಂದಾಕ್ಷಣ ಲ್ಯಾಟಿನ್ 'ಕೃತಕ'ವಾಗದು, ಸಂಸ್ಕೃತವೂ ಹಾಗೆ ಆಗದು. ಲ್ಯಾಟಿನ್ ೧೭ನೇ ಶತಮಾನದ ವರೆಗೂ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಭಾಷೆಯಾಗಿತ್ತು. ಸಂಸ್ಕೃತವೂ ಹಾಗೆಯೆ.

ಸಂ-ಸ್-ಕೃತ ಹೇಗೆ ?

ಗೌರೀಶರು ಎತ್ತುವ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ತೊಡಕಿನದಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ 'ಸುಡಾಗಮ' ಎಂದು ಪಾಣಿನಿ ನಿಯಮ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. 'ಸುಟ್ ಕಾತ್ ಪೂರ್ವೇ' ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಕಾರಾದಿಯಾದ ಪದಗಳ ಹಿಂದೆ ಉಪ, ಪರಿ ಮತ್ತು ಸಂ ಉಪಸರ್ಗಗಳು ಇದ್ದಾಗ, ಕೆಲ ವೇಳೆ, ನಡುವೆ ಸಕಾರ ಆಗಮವಾಗುತ್ತದೆನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಸಂ-ಸ್-ಕಾರ, -ಕೃತಿ-ಕರಣ; ಪರಿ-ಷ್-ಕಾರ, -ಕರಣ; ಉಪ-ಸ್-ಕರ ಇತ್ಯಾದಿ ಪದಗಳು ಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸುಡಾಗಮವಿಲ್ಲದೆ ಸಂ-ಕರ, ಪರಿ-ಕರ, ಉಪ-ಕರಣ, ಉಪಕಾರ ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಪಗಳೂ ಇವೆ.

ಆದರೆ ವೈದಿಕ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸುಡಾಗಮ ಕಕಾರದ ಹಿಂದಷ್ಟೇ ಇರದೆ ಚಕಾರದ ಹಿಂದೆ ಕೂಡ ಬರುತ್ತದೆಂದು ಪಾಣಿನಿಯ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ (ಹರಿ+ಚಂದ್ರ), ಪುರುಶ್ಚಂದ್ರ, ವಿಶ್ವಶ್ಚಂದ್ರ, ಸುಶ್ಚಂದ್ರ, ಶ್ವಶ್ಚಂದ್ರ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಆದರೆ ಸುಡಾಗಮ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡದೇ ಈ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೇ? ಆರ್ಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್-ಕಾರಾದಿಯಾದ ಅನೇಕಾನೇಕ ಧಾತುಗಳು, ಪದಗಳು ಇವೆ. ಸ್ತನ, ಸ್ಕಂದ, ಸ್ಕುಂದ, ಸ್ಥೈ, ಸ್ಪೈ, ಸ್ಮಿತ್, ಇತ್ಯಾದಿ. ಅತಿ ಚಳಿ ಪ್ರದೇಶಗಳ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗಲ್ಲದ ಬೆಚ್ಚಗಿನ ನಾಡುಗಳವರಿಗೆ ಇದು ಉಚ್ಚಾರಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಈ ಆದಿ ಸ್-ಕಾರ ಬಿದ್ದು ಹೋಗುವ ಒಲವು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ; ಇಲ್ಲವೇ ಇಕಾರವನ್ನು ಉಪಷ್ಟಂಭಕವಾಗಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತದ 'ಸ್ತ್ರೀ' ಪ್ರಾಕೃತದಲ್ಲಿ 'ಇಸ್ತ್ರೀ' ಆಗುತ್ತದೆ. 'ಸ್ಥಿರಾ' 'ತಿರೆ' ಆಗುತ್ತದೆ. 'ಸ್ಕುಂದ್' 'ಕುಂದ್' ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಲ್ಯಾಟೀನ್ ಸಂಸ್ಕೃತಾದಿ ಅಭಿಜಾತ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಒಲವು ಇದೆ. ಸ್ಕಂಧ (ಹೆಗಲಿನ ಅಂಗ) ಕಂಧ(ರ) (ಕೊರಳು) ಆಗಿದೆ; ವೈದಿಕ 'ಸ್ವಶ್' ಸಂಸ್ಕೃತ 'ಪಶ್' (ಪಶ್ಯತಿ) ಆಗಿದೆ. 'ಶ್ಚುತ್'-ಗೆ 'ಚ್ಯುತ್' ಎಂಬ ರೂಪವೂ ಇದೆ. 'ಸ್ರಜ್' (ಮೂಲೆ)ಯಿಂದ ರಜ್ಜು (ಹಗ್ಗ) ಆಗಿದೆಯೆಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಕೌಮುದಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಹೀಗೆ ಸುಡಾಗಮ ಕ, ಚ ಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರದೆ ಪ, ಸ ಮತ್ತು ಚ, ಸಗಳಿಗೆ ಹತ್ತಿರವಾದ ತ - ಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದು. 'ಸ್ಮಿತ್'ಗೆ 'ಮಿತ್' ಎಂಬ ರೂಪವಿರುವುದು ಮಕಾರಕ್ಕೂ ಅದನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತದೆ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಸುಡಾಗಮವನ್ನು ಕೈ ಬಿಟ್ಟು ಬಹಳ ಪೂರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೃ ಧಾತುವಿಗೆ ಸ್ಯ ಎಂಬ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಶ್ಚಂದ್ರ ಎಂಬ ಸಕಾರಾದಿ ರೂಪಗಳು ಇದ್ದು ಅವು ಮುಂದೆ ಸಕಾರವನ್ನು ಕಳಚಿಕೊಂಡವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ ಹೇಗೆ? ಶ್ಚಂದ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಊಹೆ ಆಗಲೇ ಇದೆ.

'ಶುಭವಾಗಲಿ'

ಮೂಲತಃ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಿಯಾದ, ಪಾ.ವೆಂ. ಆಚಾರ್ಯರು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ, ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಆರೋಗ್ಯಕರ ಅನುಮಾನದಿಂದ ನೋಡುವ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಯಾವುದನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸತ್ಯ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ಕುಬ್ಜತನಕ್ಕೆ ಕುಸಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ನಂಬಿದಂತಿರಬೇಕು, ನಂಬದಲೆ ಇರಬೇಕು, ಎನ್ನುವ ಸಮತೋಲನವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಇವರು, ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದರೂ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವೇ ಅನಾವರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ : ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯ ಬಗೆಗೆ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೊರಟರೂ ಅದು ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಹೊಸದೊಂದು ಆಯಾಮ ನೀಡುತ್ತಿದೆಯೋ ಎಂದೇ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗೆಗೆ ಬರೆಯ ಹೊರಟರೂ ಆಳ ಅಧ್ಯಯನದ ತಳಸ್ಪರ್ಶಿತ್ವ ಎದ್ದುಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯೋಗಿ, ಹೇಗೆ ತುಂಡುದನ ಮೇದ ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಗೂಳಿ ಆಗುತ್ತಾರೋ ಹಾಗೆ ಪಾ.ವೆಂ ಅವರು ಕೂಡ 'ಸಾಹಿತ್ಯ ನಂದಿ' ಆಗಿದ್ದಾರೆ.

ಧರ್ಮದರ್ಶಿ ಹರಿಕೃಷ್ಣ ಪುನರೂರು

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು